Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
2 A 91
15

Digitized by Google

M. TVLLII CICERONIS EPIſtolæ ad Atticum, ad M. Brutum, ad Quintum fratrem, ſumma diligentia caſtigatæ, ut in ijs menda, quæ plurima erant, pauciſſima iam ſuperſint.

PAVLI MANVTII IN EASdem epiſtolas Scholia, quibus abditi locorum ſenſus oſtenduntur, cum explicatione caſtigationum, quæ in his epiſtolis penè innumerabiles factæ ſunt.

68-2-A-15

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PARISIIS.

Ex officina Rob. Stephani typographi Regij.

M. D XLIII.

GVLIELMO PELLICERRIO episcopo Monſpeſſulanenſi, Christianiſſimi [...] Regis Oratori ſapientiſſimo, & eloquentiſſimo Paulus Manutius Aldi F. Sal. D.

BIBLIOTECA NAZ. ... ROMA ... EMANUELE

QVO quiſque in nos animo ſit, difficile eſt iudicare: neque ferè quicquam eſt, quod intelligi minus poſſit, propterea quòd à ſimulatione uoluntas non facile diſtinguitur: tamen dubitare te non arbitror, quin ego is in te colendo ſim, qui eſſe debeo: ſecus enim ſi eſſet, me tu certe quantum amas, non amares. quanquam non hoc modo facis: etenim beneficio etiam obſtringis. beneficium autem illud eſt, quòd mihi ad reſtituendos ueterum libros omnia, quæ in te ſunt, quæ intelligo eſſe maxima, & polliceris, & defers. quam tuam liberalitatem eo pluris facio, quòd eam tu condire ſoles humanitate ſermonis: qua factum eſt, ut non ego ſolum, ſed omnis hæc te ciuitas mirificæ diligat. nam de doctrina tua, de probitate quis erat qui iam antea non audiſſet? quæ quanquam eiuſmodi ſint, ut ipſa per ſe beneuolentiam, & gratiam concilient: tamen, cum hæc orationis comitas accedit, multo pluris æſtimantur. Itaque in hoc legationis munere fungendo qui maiorem aut gratiam à noſtris hominibus iniuerit, aut uirtutis opinionem tulerit, arbitror fuiſſe neminem. ſed apud me præcipua ſunt merita: quæ equidem, ſi poſſim, cupio remunerare: ſed mihi gratiæ reddendæ rationem ſentio eſſe perdifficilem. non enim quæ tibi ad beneme rendum, eadem eſt nobis ad remunerandum facultas. Quare quoniam, quod debeo, ſoluere non poſſum: ueritus, ne tu malum nomen me putares, cœpi conſilium

mittendi ad te quaſi prædes harum epiſtolarum libros. quos tibi non puto à me eſſe commendandos: nã & tu eos iampridem bene noſti: & prædes commendare, debitoris non eſt. tãtum te rogo, ut ſi me tibi eam quam debeo, præſtare obſeruantiam intelligis, tu me eo, quo inſtituiſti, proſequi amore ne deſinas. Vale.

STVDIOSIS.

AD Latinæ linguæ cognitionem, ut ego exiſtimo, plus afferre nõ poteſt ullus liber, quàm quæ ad Atticum ſcriptæ ſunt epiſtolæ. ſed eas hactenus propter infinita menda pauciſſimi attingere ſunt auſi. quæ me ratio cum hortari uideretur, ut ad earum emendationem, quicquid operæ, quicquid poſſem induſtriæ, conferrem: feci, & opus aggreſſus ſum ſanè difficillimum: in quo tamen quantum ſtudij poſuerim, non pœnitet: nam ferè lectorem offendere quæ poterant, ſublata ſunt omnia: ut deinceps liber omnium elegantiſſimus & legi ab omnibus, & intelligi ſatis commode poſſit. Interpretationes locorũ difficilium adiectæ ſunt in extremo, quas legentibus non fore prorſus inutiles arbitramur.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER I.

CICERO ATTICO S.

PETITIONIS *noſtræ, quam tibi ſummæ curæ eſſe ſcio, huiuſmodi ratio eſt, quod adhuc coniectura prouideri poſſit. Prenſat unus P. Galba, ſine fuco ac fallacijs, more maiorum. negatur. Vt opinio eſt hominum, non aliena rationi noſtræ fuit illius hæc praepropera prenſatio. nam illi ita negant uulgo, ut mihi ſe debere dicant. ita quiddam ſpero nobis profici, cum hoc percrebreſcit, plurimos noſtros amicos inueniri. nos autem initium prenſandi facere cogitaramus eo ipſo tempore, quo tuum puerum cum his literis proficiſci Cincius dicebat. In campo, comitijs tribunitijs ad XVI Cal. Sext. competitores, qui certi eſſe uidebantur, Galba, & Antonius, & Q. Cornificius. puto te in hoc aut riſiſſe, aut ingemuiſſe, ut frontem ferias. ſunt, qui etiam Cæſonium putent. Aquilium non arbitramur: qui denegat, & iurauit morbum, & illud ſuum regnum iudiciale oppoſuit. Catilina, ſi iudicatum erit meridie non lucere, certus erit cōpetitor. de Aufidio, & Palicano, non puto te expectare, dum ſcribam. de ijs qui nunc petunt, Cæſar certus putatur. Thermus cum Syllano contendere exiſtimatur: qui ſic inopes & ab amicis, & exiſtimatione ſunt,*

ut mihi uideatur non eſſe ἀδύνατον *Curium obducere: ſed hoc præter me nemini uidetur. noſtris rationibus maxime conducere uidetur, Thermum fieri cum Cæſare. nemo eſt enim ex ijs qui nunc petunt, qui ſi in noſtrum annum reciderit, firmior candidatus fore uideatur, propterea quòd curator eſt uiæ Flaminiæ: quæ cum erit abſoluta, ſanè facile eum libenter nunc cæteri Cõſuli acciderint. Petitorum hæc eſt adhuc informata cogitatio. nos in omni munere candidatorio fungendo ſummam adhibebimus diligentiam: & fortaſſe, quoniã uidetur in ſuffragijs multum poſſe Gallia, cum Romæ à iudicijs forum refrixerit, excurremus menſe Septembri legati ad Piſonem, ut Ianuario reuertamur. Cum perſpexero uoluntates nobilium, ſcribã ad te. cætera ſpero prolixa eſſe, his dũtaxat urbanis competitoribus. illam manum tu mihi cura ut præſtes, quoniam propius abes, Pompeij noſtri amici. nega me ei iratum fore, ſi ad mea comitia non uenerit. atque hæc huiuſmodi ſunt.* *Sed eſt, quod abs te mihi ignoſci peruelim. Cæcilius auunculus tuus, à P. Vario cum magna pecunia fraudaretur, agere cœpit cum eius fratre Caninio Satyro de ijs rebus, quas eum dolo malo mancipio accepiſſe de Vario diceret. unà agebant cæteri creditores, in quibus erat Lucullus, & P. Scipio, & is quem putabant magiſtrum fore, ſi bona uenirent, L. Pontius. uerum hoc ridiculum eſt, de magiſtro nunc cognoſcere. rogauit me Cæcilius, ut adeſſem contra Satyrum. dies ferè nullus eſt, quin hic Satyrus domum meam uentitet. obſeruat L. Domitium maxime: me habet proximum. fuit & mihi, & Quinto fratri magno uſui in noſtris petitionibus. ſa-*

nè ſum perturbatus, cum ipſius Satyri familiaritate, tum Domitij, in quo uno maxime ambitio noſtra nititur. demonſtraui hæc Cæcilio: ſimul & illud oſtendi, ſi ipſe unus cum illo uno contenderet, me ei ſatiſfacturum fuiſſe. nunc in cauſa uniuerſorum creditorum, hominum præſertim ampliſſimorum, qui ſine eo, quē Cæcilius ſuo nomine perhiberet, facile communem cauſam ſuſtinerent, æquum eſſe, eum & officio meo conſulere, & tempori. durius accipere hoc mihi uiſus eſt, quàm uellem, & quàm homines belli ſolent: & poſtea prorſus ab inſtituta noſtra paucorum dierum conſuetudine longe refugit. Abs te peto, ut mihi hoc ignoſcas, & me exiſtimes humanitate eſſe prohibitum, ne contra amici ſummam exiſtimationem miſerrimo eius tempore uenirem, cum is omnia ſua ſtudia, & officia in me contuliſſet. quòd ſi uoles in me eſſe durior, ambitionem mihi putabis obſtitiſſe. Ego autem arbitror, etiam ſi id ſit, mihi ignoſcendum eſſe. θεῖον γὰρ ἀγαθὸν ἡ τιμή. *uides enim in quo curſu ſumus, & quàm omnes gratias non modo retinendas, uerum etiam acquirendas putemus. ſpero tibi me cauſam probaſſe, cupio quidem certe. Hermathena tua ualde me delectat, & poſita ita belle eſt, ut totum gymnaſium* ἑρμαθῆνα *eſſe uideatur. Multum te amamus. L. Iulio Cæſare, C. Martio Figulo Coſs. filiolo me auctum ſcito ſalua Terentia.*

CICERO ATTICO S.

ABS TE *tam diu nihil literarum? ego de meis ad te rationibus ſcripſi antea diligenter. Hoc tempore Catilinam competitorem noſtrū defendere cogitamus. iu-*

dices habemus quos uolumus, ſumma accuſatoris uolũtate. ſpero, ſi abſolutus erit, coniunctiorem nobis fore in ratione petitionis: ſin aliter acciderit, humaniter feremus. Tuo aduentu nobis opus eſt maturo. nam prorſus ſumma hominum eſt opinio, tuos familiares nobiles homines aduerſarios honori noſtro fore. ad eorum uoluntatem mihi conciliandam maximo te mihi uſui fore uideo. quare Ianuario ineunte, ut conſtituiſti, cura ut Romæ ſis. Auiam tuam ſcito deſiderio tui mortuam eſſe, & ſimul quòd uerita ſit, ne Latinæ in officio non manerent, & in montem Albanum hoſtias nõ adducerent. eius rei conſolationem ad te L. Sauſeium miſſurum eſſe arbitror. Nos hic te ad menſem Ianuariũ expectamus, ex quodam rumore, an ex literis tuis ad alios miſſis? nam ad me de eo nihil ſcripſiſti. Signa, quæ nobis curaſti, ea ſunt ad Caietã expoſita: nos ea non uidimus. neque enim exeundi Roma poteſtas nobis fuit. miſimus, qui pro uectura ſolueret. te multũ amamus, quòd ea abs te diligenter, paruóque curata ſunt. Quod ad me ſæpe ſcripſiſti de noſtro amico placando, feci, & expertus ſum omnia, ſed mirandũ in modum eſt animo abalienato: quibus de ſuſpicionibus, etſi audiſſe te arbitror, tamen ex me, cum ueneris, cognoſces. Salluſtiũ præſentem reſtituere in eius ueterem gratiam non potui. hoc eo ad te ſcripſi, quòd is me accuſare de te ſolebat, in ſe expertus eſt illum eſſe minus exorabilem, meum ſtudium nec tibi defuiſſe. Tulliolam C. Piſoni L. F. Frugi deſpondimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

CREBRAS expectationes nobis tui commoues. Nu-

per quidem, cum te iam aduentare arbitraremur, repente abs te in menſem Quintilē reiecti ſumus. nunc uero ſentio (quod commodo tuo facere poteris) uenias ad id tempus, quod ſcribis. obieris Q. fratris comitia, nos longo interuallo uiſeris, Acutilianam controuerſiam tranſegeris. Hoc me etiam Peducæus, ut ad te ſcriberem admonuit. putamus enim utile eſſe, te aliquando iam rem tranſigere. mea intercæſſio & eſt, & fuit parata. Nos hic incredibili ac ſingulari populi uoluntate de C. Macro tranſegimus. cui cum æqui fuiſſemus, tamen multo maiorem fructum ex populi exiſtimatione illo damnato cepimus, quàm ex ipſius, ſi abſolutus eſſet, gratia cepiſſemus. Quod ad me de Hermathena ſcribis, per mihi gratum eſt ornamētum Academiæ propriū meæ, quòd & Hermes commune omnium, & Minerua ſingulare eſt eius gymnaſij. Quare uelim ut ſcribis, cæteris quoque rebus quamplurimis eum locum ornes. Quæ mihi antea ſigna miſiſti, ea nōdum uidi. in Formiano ſunt: quò ego nunc proficiſci cogitabam. illa omnia in Tuſculanum deportabo. Caietam, ſiquando abūdare cœpero, ornabo. Libros tuos conſerua, & noli deſperare eos meos facere poſſe. quod ſi aſſequor, ſupero Craſſum diuitijs, atque omnium uicos, & prata contemno. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVANTVM dolorem acceperim, & quanto fructu ſim priuatus & forenſi, & domeſtico Lucij fratris noſtri morte, in primis pro noſtra conſuetudine tu exiſtimare potes. nam mihi omnia quæ iucunda ex humanitate alterius, & moribus homini accidere poſſunt,

ex illo accidebant. quare non dubito, quin tibi quoque id moleſtum ſit, cum & meo dolore moueare, & ipſe omni uirtute officióque ornatiſſimum, tuíque & ſua ſponte & meo ſermone amantem, affinem, amicúmque amiſeris. Quod ad me ſcribis de ſorore tua, teſtis erit tibi ipſa, quãtæ mihi curæ fuerit, ut Q. fratris animus in eam eſſet is, qui eſſe deberet. quẽ cum eſſe offenſiorem arbitrarer, eas literas ad eũ miſi, quibus & placarem ut fratrem, & monerem ut minorem, & obiurgarem ut errantem. Itaque ex ijs, quæ poſtea ſæpe ab eo ad me ſcripta ſunt, cõfido ita eſſe omnia, ut & oporteat, & uelimus. De literarum miſſione, ſine cauſa abs te accuſor. nunquam enim à Pomponia noſtra certior ſum factus, eſſe cui literas dare poſſem. porrò autem neque mihi accidit, ut haberẽ qui in Epeirũ proficiſceretur: neque dum te Athenis eſſe audiebamus. De Acutiliano autem negotio quod mihi mandaras, ut primum à tuo digreſſu Romam ueni, confeceram. ſed accidit, ut & contẽtione nihil opus eſſet, & ego qui in te ſatis conſilij ſtatuerim eſſe, mallem Peducæum tibi conſiliũ per literas, quàm me dare. etenim cum multos dies aures meas Acutilio dediſſem, cuius ſermonis genus tibi notum eſſe arbitror, non mihi graue duxi ſcribere ad te de illius querimonijs, cum eas audire (quod erat ſubodioſum) leue putaſſem. ſed abs te ipſo, qui me accuſas, unas mihi ſcito literas redditas eſſe: cum & otij ad ſcribendum plus, & facultatem dandi maiorem habueris. Quod ſcribis, etiam ſi cuius animus in te eſſet offenſior, à me recolligi oportere: quid dicas? neque id neglexi: ſed eſt miro quodam modo affectus. ego autem quæ dicenda fuerunt de te, non præterij. Quid autem

contendendum eſſet, ex tua putabam uoluntate ſtatuere oportere: quam ſi ad me perſcripſeris, intelliges me neque diligentiorem eſſe uoluiſſe, quàm tu eſſes, neque negligentiorem fore, quàm tu uelis. De Tadiana re mecum Tadius locutus eſt, te ita ſcripſiſſe, nihil eſſe iam quod laboraret, quoniã hæreditas uſucapta eſſet. id mirabamur te ignorare, de tutela legitima, in qua dicitur eſſe puella, nihil uſucapi poſſe. Epeiroticã emptionem gaudeo tibi placere. Quæ tibi mandaui, & quæ tu intelliges conuenire noſtro Tuſculano, uelim ut ſcribis, cures, quod ſine moleſtia tua facere poteris. nam nos ex omnibus moleſtijs & laboribus uno illo in loco conquieſcimus: quò fratrem quotidie expectamus. Terentia magnos articulorum dolores habet, & te, ſororémque tuam, & matrem maxime diligit, ſalutémque tibi plurimam aſcribit, & Tulliola deliciæ noſtræ. Cura ut ualeas, & nos ames, & tibi perſuadeas, te à me fraterne amari.

CICERO ATTICO S.

NON committam poſthac, ut me accuſare de epiſtolarum negligentia poſſis. tu modo uideto, in tanto otio ut par mihi ſis. Domum Rabirianam Neapoli, quam tu iam dimenſam, & exædificatam animo habebas, M. Fontius emit HS CCCLↃↃↃXXX. id te ſcire uolui, ſiquid forte ea res ad cogitationes tuas pertineret. Q. frater (ut mihi uidetur) quo uolumus animo eſt in Pomponiam, & cum ea nunc in Arpinati prædio erat, & ſecum habebat hominem χρηστομαθῆ D. Turraniũ. Pater nobis deceſſit ad VIII Cal. Decemb. Hæc habebam ferè, quæ te ſcire uellem. tu

uelim, ſiqua ornamenta γυμνασιώδη reperire poteris, quæ loci ſint eius, quem tu non ignoras, ne prætermittas. Nos Tuſculano *ita delectamur, ut nobiſmetipſis tum denique cum illò uenimus, placeamus.* Quid a-*gas omnibus de rebus, & quid acturus ſis, fac nos quamdiligétiſſime certiores.* Apud *matrem recte eſt, eáq; nobis curæ eſt.* L. Cincio HS X X C D *conſtitui me curaturũ* Idib. Feb. Tu *uelim, ea quæ nobis emiſſe, & paraſſe ſcribis, des operam, ut quamprimum habeamus: & uelim cogites, id quod mihi pollicitus es, quemadmodum bibliothecam nobis conficere poſſis. omnem ſpem delectationis noſtræ, quam cum in otium uenerimus, habere uolumus, in tua humanitate poſitam habemus.* Vale.

CICERO ATTICO S.

APVD *te eſt, ut uolumus: mater tua, & ſoror à me,* Quintóque *fratre diligitur.* Cum Acutilio *ſum locutus: is ſibi negat à ſuo procuratore quicquam ſcriptum eſſe, & miratur iſtam controuerſiam fuiſſe, quòd ille recuſarat ſatiſdari, amplius abs te non peti.* Quod *te de* Tadiano *negotio decepiſſe ſcribis, id ego* Tadio *& gratum eſſe intellexi, & magnopere iucundum.* Ille *noſter amicus, & mehercule uir optimus, & mihi amicisſimus, ſanè tibi iratus eſt. hoc ſi quanti tu æſtimes, ſciam, tum quid mihi elaborandum ſit, ſcire poſſim.*

L. Cincio HS C C L Ↄ Ↄ. C C L Ↄ Ↄ. C C C C. *pro ſignis* Megaricis, *ut tu ad me ſcripſeras, curaui.* Hermæ *tui* Pentelici, *cum capitibus æneis, de quibus ad me ſcripſiſti, iam nunc admodũ delectant.* Quare *uelim & eos, & ſigna, & cætera quæ tibi eius loci, & noſtri ſtu*

dij, & tuæ elegantiæ eſſe uidebuntur, quamplurima quamprimumque mittas, & maxime quæ tibi gymnaſij xyſtique uidebuntur eſſe. nam in eo genere ſic ſtudio efferimur, ut abs te adiuuandi, ab alijs propè reprehendẽdi ſimus. ſi Lẽtuli nauis non erit, quò tibi placebit, imponito. Tulliola, *deliciolæ noſtræ, tuum munuſculum flagitat, & me ut ſponſorem appellat. mihi autem abiurare certius eſt, quàm dependere.* Vale.

CICERO ATTICO S.

NIMIVM *raro nobis abs te literæ afferuntur: cum & multo tu facilius reperias, qui* Romam *proficiſcantur, quàm ego qui* Athenas*: & certius tibi ſit, me eſſe* Romæ, *quàm mihi te* Athenis. Itaque *propter hanc dubitationem meam breuior hæc ipſa epiſtola eſt, quòd cum incertus eſſem ubi eſſes, nolebam illum noſtrũ familiarem ſermonem in alienas manus deuenire.* Signa Megarica *&* Hermas, *de quibus ad me ſcripſiſti, uehementer expecto. quicquid eiuſdem generis habebis, dignum* Academia *tibi quod uidebitur, ne dubitaris mittere, & arcæ noſtræ confidito.* Genus *hoc eſt uoluptatis meæ: quæ* γυμνασιώδη *maxime ſunt, ea quæro.* Lentulus *naues ſuas pollicetur. peto abs te, ut hæc cures diligenter.* Chilius *te rogat, & ego eius rogatu* ἐυμολπιδῶν πάτρια. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM *eſſem in* Tuſculano, *(erit hoc tibi pro illo tuo, cum eſſem in* Ceramico*) ueruntamen cum ibi eſſem,* Roma *puer, à ſorore tua miſſus epiſtolã mihi abs te allatam dedit, nuntiauitque eo ipſo die poſt meridiem miſſu-*

ram eum qui ad te proficiſceretur.eo factum eſt,ut epiſtolæ tuæ reſcriberem aliquid, breuitate temporis tam pauca cogerer ſcribere. Primum tibi de noſtro amico placando, aut etiam planè reſtituendo polliceor. quod ego, etſi mea ſponte ante faciebam, eo nunc tamen & agam ſtudioſius, & contendam ab illo uehementius,quòd tantam ex epiſtola uolũtatem eius rei tuam perſpicere uideor. hoc te intelligere uolo, pergrauiter illum eſſe offenſum. ſed quia nullam uideo grauem ſubeſſe cauſam, magnopere confido illum fore in officio,& in noſtra poteſtate. Signa noſtra,& Hermeraclas,ut ſcribis,cum commodiſſime poteris,uelim imponas,& ſiquod aliud οἰκεῖον eius loci,quem non ignoras,reperies:& maxime quæ tibi palæſtræ,gymnaſijque uidebuntur eſſe.etenim ibi ſedens hæc ad te ſcribebam,ut me locus ipſe admoneret.præterea typos tibi mando,quos in tectorio atrioli poſſim includere,& putealia ſigillata duo. Bibliothecam tuam caue cuiquam deſpondeas, quamuis acrem amatorem inueneris.nam ego omneis meas uindemiolas eò reſeruo,ut illud ſubſidium ſenectuti parem. De fratre confido ita eſſe, ut ſemper uolui, & elaboraui. multa ſigna ſunt eius rei:non minimum, quòd ſoror prægnans eſt. De comitijs meis,& tibi me permiſiſſe memini, & ego iãpridem hoc cõmunibus amicis,qui te expectant, prædico,& te non modo nõ accerſam,ſed prohibebo, quòd intelligam multo magis intereſſe tua, te agere quod agendum eſt hoc tempore,quàm mea,te adeſſe comitijs. Proinde eo animo te uelim eſſe,quaſi mei negotij cauſa in iſta loca miſſus eſſes. me autem eum & offendes erga te, & audies, quaſi mihi ſiqua parta erunt,

non modo te præſente,ſed per te parta ſint. Tulliola *tibi diem dat,ſponſorem appellat.* Vale.

CICERO ATTICO S.

ET MEA *ſponte faciebam antea, & poſt duabus epiſtolis tuis perdiligenter in eandem rationem ſcriptis, magnopere ſum commotus.eò accedebat hortator aſſiduus* Salluſtius,*ut agerem quamdiligentiſſime cum* Lucceio,*de ueſtra uetere gratia reconcilianda.*Sed *cum omnia feciſſem, non modo eam uoluntatem eius, quæ fuerat erga te,recuperare non potui,uerum ne cauſam quidem elicere immutatæ uoluntatis . tametſi iactat ille quidem illud ſuum arbitrium,& ea quæ iam tum cum aderas,offendere eius animum intelligebam: tamen habet quiddam profectò quod magis in animo eius inſederit,quod neque epiſtolæ tuæ,neque noſtra legatio tam poteſt facile delere,quàm tu præſens non modo oratione, ſed tuo uultu illo familiari tolles , ſi modo tanti putabis id, quod ſi me audies, & ſi humanitati tuæ conſtare uoles,certe putabis. ac ne illud mirere,cur cum ego antea ſignificarem tibi per literas, me ſperare illum in noſtra poteſtate fore , nunc idem uidear diffidere:incredibile eſt,quanto mihi uideatur illius uolũtas obſtinatior,& in hac iracundia obfirmatior.ſed hæc aut ſanabuntur cum ueneris,aut ei moleſta erũt,in utro culpa erit.* Quod *in epiſtola tua ſcriptum erat,me iam arbitrari deſignatũ eſſe, ſcito nihil tam exercitũ eſſe nunc* Romæ,*quàm candidatos omnibus iniquitatibus,nec quãdo futura ſint comitia,ſciri.* Verũ *hæc audies de* Philadelpho.*tu uelim,quæ* Academiæ *noſtræ paraſti,quãprimum mittas.mirum,quàm*

illius loci non modo uſus, ſed etiam cogitatio delectat. Libros uero tuos caue cuiquam tradas: nobis eos, quẽadmodum ſcribis, conſerua. ſummum me eorum ſtudium tenet, ſicut odium iam cæterarum rerum: quas tu, incredibile eſt, quàm breui tempore, quãto deteriores offenſurus ſis, quàm reliquiſti.

TEVCRIS illa, lentum ſanè negotium, neque Cornelius ad Terentiam poſtea rediјt. opinor ad Cõſidium, Axium, Selicium confugiẽdum eſt. nam à Cæcilio propinqui minore centeſimis numũ mouere non poſſunt. Sed ut ad prima illa redeam. nihil ego illa impudentius, aſtutius, lentius uidi. Libertum mitto. Tito mandaui. σκήψεις, atque ἀναβολαὶ. ſed neſcio an ταὐτόματον ἡμῶν. nam mihi Pompeiani prodromi nuntiant, aperte Pompeium acturum, Antonio ſuccedi oportere: eodémque tempore aget Prætor ad populum. res eiuſmodi eſt, ut ego nec per bonorum, nec per popularem exiſtimationem honeſte poſſim hominem defendere, nec mihi libeat, quod uel maximum eſt. etenim accidit hoc, quod totum cuiuſmodi ſit, mãdo tibi, ut perſpicias. Libertum ego habeo, ſanè nequam hominem, Hilarum dico, ratiocinatorem, & clientem tuum. de eo mihi Valerius interpres nuntiat, Chiliúſq; ſe audiſſe ſcribit hæc, eſſe hominem cum Antonio, Antoniũ porrò in cogendis pecunijs dictitare partẽ mihi quæri, & à me cuſtodem communis quæſtus libertum eſſe miſſum. Nõ ſum mediocriter commotus, neque tamen credidi: ſed certe aliquid ſermonis fuit. totum inueſtiga, cognoſce, perſpice, & nebulonem illum, ſiquo pacto potes, ex iſtis locis amoue. huius ſermonis Valerius auctorem Cn. Plancium nominabat. mando tibi planè, to-

tum ut uideas cuiuſmodi ſit. Pompeium nobis amiciſſimum conſtat eſſe. diuortium Mutiæ uehementer probatur. P. Clodium Appij filium te credo audiſſe cum ueſte muliebri deprehenſum domi C. Cæſaris, cum pro populo fieret, eúmq; per manus ſerulæ ſeruatum, & eductum: rem eſſe inſigni infamia: quod te moleſte ferre certo ſcio. Quod præterea ad te ſcribam, non habeo. & meherciule eram conturbatior. nam puer feſtiuus anagnoſtes noſter Soſitheus deceſſerat, méque plus, quàm ſerui mors debere uidebatur, commouerat.

Tu uelim ſæpe ad nos ſcribas. ſi rem nullam habebis, quod in buccam uenerit, ſcribito. Vale. Calēd. Ian. M. Meſſala, & M. Piſone Coſs.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI tuas tres iam epiſtolas, unam à M. Cornelio, quam à Tribus ei Tabernis (ut opinor) dediſti: alteram, quam mihi Canuſinus tuus hoſpes reddidit: tertiam, quam (ut ſcribis) anchoris ſolutis de phaſelo dediſti. quæ fuerunt omnes rhetorum pure loquuntur, cum humanitatis ſparſæ ſale, tum inſignes amoris notis. Quibus epiſtolis ſum equidem abs te laceſſitus ad ſcribendum: ſed idcirco ſum tardior, quòd non inuenio fidelem tabellarium. quotus enim quiſque eſt qui epiſtolam paulo grauiorem ferre poſſit, niſi eam perlectionem releuarit? Accedit eò quod mihi non eſt notum, ut quiſque in Epeirum proficiſcatur. ego enim te arbitror cæſis apud Amaltheam tuam uictimis, ſtatim eſſe ad Sicyonem oppugnandum profectum: neque id ipſum tamē certum habeo, quando ad Antonium proficiſcare, aut quid in Epeiro temporis ponas. ita ne-

que Achaicis hominibus, neque Epeiroticis paulo liberiores literas committere audeo. Sūt autem poſt diſceſſum à me tuum res dignæ literis noſtris, ſed non committendæ eiuſmodi periculo, ut aut interire, aut aperiri, aut intercipi poſſint. Primum igitur ſcito, primum me non eſſe rogatum ſententiam, præpoſitúmque eſſe nobis pacificatorem Allobrogum, ídque admurmurante Senatu, neque me inuito eſſe factum. ſum enim & ab obſeruando homine peruerſo liber, & ad dignitatem in Repub. retinendam contra illius uoluntatem ſolutus: & ille ſecundus in dicendo locus habet auctoritatem penè principis, & uoluntatem non nimis deuinctam beneficio Conſulis. tertius eſt Catulus: quartus (ſi etiam hoc quæris) Hortenſius. Conſul autem ipſe paruo animo, & prauo, tantum cauillator genere illo moroſo, quod etiam ſine dicacitate ridetur, facie magis, quàm facetijs ridiculus, nihil agens cum Repub. ſeiunctus ab optimatibus, à quo nil ſperes boni Reipub. quia non uult. nil metuas mali, quia non audet. eius autem collega & in me perhonorificus, & partium ſtudioſus, ac defenſor bonarum. quinimmo leuiter inter ſe diſſident. Sed uereor ne hoc quod infectum eſt, ſerpat longius. credo enim te audiſſe, cum apud Cæſarem pro populo fieret, ueniſſe eò muliebri ueſtitu uirum, ídque ſacrificium cum uirgines inſtauraſſent, mentionem à Q. Cornificio in Senatu factam (is fuit princeps, ne tu forte aliquem noſtrum putes) poſtea rem ex S. C. ad uirgines, & Pontifices relatam, ídque ab ijs nefas eſſe decretum: deinde ex S. C. Cōſules rogationem promulgaſſe, uxori Cæſarem nuntium remiſiſſe. In hac cauſa Piſo amicitia P. Clodij

ductus operam dat, ut ea rogatio, quam ipſe fert, & fert ex S. C. & de religione, antiquetur. Meſſala uehementer adhuc agit ſeuere. boni uiri precibus Clodij remouentur à cauſa. operæ comparantur. noſmet ipſi, qui Lycurgei à principio fuiſſemus, quotidie demitigamur. inſtat & urget Cato. Quid multa? uereor, ne hæc neglecta à bonis, defenſa ab improbis, magnorum Reipub. malorum cauſa ſit. Tuus autem ille amicus, ſcin' quem dicam? de quo tu ad me ſcripſiſti, poſteaquam non auderet reprehendere, laudare cœpiſſe: nos (ut oſtendit) admodum diligit, amplectitur, amat, aperte laudat: occulte (ſed ita ut perſpicuum ſit) inuidet. nihil come, nihil ſimplex, nihil ἐν τοῖς πολιτικοῖς honeſtum, nihil illuſtre, nihil forte, nihil liberum. ſed hæc ad te ſcribam aliàs ſubtilius. nam neque adhuc mihi ſatis nota ſunt, & huic terræ filio neſcio cui committere epiſtolam tantis de rebus non audeo. Prouincias Prætores nondum ſortiti ſunt. res eodem eſt loci, quo reliquiſti. Τοποθεσίαν, quam poſtulas, Miſeni & Puteolorum includam orationi meæ. ad III Non. Decemb. mendoſe fuiſſe animaduerteram. Quæ laudas ex orationibus, mihi crede, ualde mihi placebant: ſed non audebam antea dicere. nunc uero, quòd à te probata ſunt, multo mihi Ἀττικώτερα uidentur. In illam orationem Metellinam addidi quædam. liber tibi mittetur, quoniã te amor noſtri φιλορήτορα reddidit.

Noui tibi quidnã ſcribã? quid? etiam. Meſſala Cos. Antronianam domum emit HS CCCCXXXVII. Quid id ad me, inquies? tantum, quòd ea emptione & nos bene emiſſe iudicati ſumus, & homines intelligere cœperũt licere amicorũ facultatib' in emẽdo ad digni-

tatem aliquam peruenire. Teucris *illa lentum negotium:ſed tamen eſt in ſpe.*Tu *iſta conficæ.à nobis liberiorem epiſtolam expecta.* Vale.VI Calend.Febr. M.Meſſala,& M.Piſone Coſs.

CICERO ATTICO S.

VEREOR *ne putidum ſit,ſcribere ad te, quàm ſim occupatus.ſed tamen ita diſtinebar,ut uix huic tantulæ epiſtolæ tempus habuerim,atque id ereptũ è ſummis occupationibus.* Prima *concio* Pompeij *qualis fuiſſet,ſcripſi ad te antea:non iucunda miſeris,inanis improbis, beatis non grata, bonis non grauis. itaque frigebat tum* Piſonis Cos. *impulſu leuiſſimus* Trib.pl. L.Fuſius *in concionem produxit* Pompeium. *res agebatur in circo* Flaminio: & *erat in eo ipſo loco die nundinarum* πανήγυρις. Quæſiuit *ex eo,placerétne ei iudices à* Prætore *legi, quo conſilio idem* Prætor *uteretur. id autem erat de* Clodiana *religione ab* Senatu *conſtitutum. tum* Pompeius μάλ' ἀριστοκρατικῶς *locutus eſt,* Senatúſque *auctoritatem ſibi omnibus in rebus maximam uideri,ſempérque uiſam eſſe reſpondit,* & *id multis uèrbis.* Poſtea Meſſala Cos. *in* Senatu *de* Pompeio *quæſiuit, quid de religione,*& *de promulgata rogatione ſentiret.* Locutus *ita eſt in* Senatu, *ut omnia illius ordinis conſulta* γενικῶς *laudaret, mihíque ut aſſedit,dixit ſe putare ſatis ab ſe etiam de iſtis rebus reſponſum.* Craſſus *poſteaquam uidit illum excepiſſe laudem,ex eo quòd hi ſuſpicarentur homines ei* Conſulatum *meum placere, ſurrexit, ornatiſſiméque de meo* Cõſulatu *locutus eſt,ut ita diceret,ſe quòd eſſet* Senator,*quòd ciuis, quòd liber, quòd uiueret, mihi acce-*

ptum referre: quoties coniugem, quoties domum, quoties patriam uideret, toties ſe beneficium meum uidere. Quid multa? totum hunc locum, quem in Ariſtocratia ego uarie meis orationibus, quarum tu Ariſtarchus es, ſoleo pingere, de flamma, de ferro (noſti illas ληκύθυς) ualde grauiter pertexuit. proximus Pompeio ſedebam: intellexi hominem moueri, utrum Craſſum inire eam gratiam, quam ipſe prætermiſiſſet, an eſſe tantas res noſtras, quæ tam libenti Senatu laudarentur, ab eo præſertim qui mihi laudem illam eo minus deberet, quòd meis omnibus literis in Pompeiana laude perſtrictus eſſet. Hic dies me ualde Craſſo adiunxit: & tamen ab illo aperte, tecte quicquid eſt datum, libenter accepi. Ego autem ipſe, Dij boni, quomodo ἀνεπερπερευσάμην nouo auditori Pompeio. ſi unquam mihi ἐπιχειρήματα ſuppeditauerũt, illo tempore. Quid multa? clamores. etenim hæc erat ὑπόθεσις de grauitate ordinis, de equeſtri concordia, de conſenſione Italiæ, de immortuis reliquijs coniurationis, de uilitate, de otio. Noſti iam in hac materia ſonitus noſtros: tanti fuerunt, ut ego eo breuior ſim, quòd eos uſque iſtinc exauditos putem. Romanæ autem res ſic ſe habent. *Senatus ἄρειος πάγος. nil conſtantius, nil ſeuerius, nil fortius. nam cum dies ueniſſet rogationi ex S. C. ferendæ, concurſabant barbatuli iuuenes, totus ille grex Catilinæ, duce filiola Curionis, & populum ut antiquaret, rogabant. Piſo autem Conſul lator rogationis, idem erat diſſuaſor. operæ Clodianæ pontes occuparant. tabellæ miniſtrabantur, ita ut nulla daretur, Vti rogas. Hic tibi Roſtra Cato aduolat, conuitium Piſoni Cos. mirificum facit, ſi id eſt conuitium, uox ple*

na grauitatis, plena auctoritatis, plena denique ſalutis. accedit eodem etiam noſter Hortenſius, *multi præterea boni. inſignis uero opera* Fauonij *fuit.* Hoc *concurſu optimatum comitia dimittuntur : Senatus uocatur. cum decerneretur frequenti* Senatu, *contra pugnante* Piſone, *ad pedes omnium ſigillatim accidente* Clodio, *ut* Conſules *populum cohortarentur ad rogationem accipiendam : homines ad* XV Curioni *nullum* S.C. *faciēti aſſenſerunt: facile ex altera parte* CCCC *affuerunt. acta res eſt.* Fuſius *tertium conceſſit.* Clodius *conciones miſeras habebat: in quibus* Lucullum, Hortenſium, C. Piſonem, Meſſalam Cos. *contumelioſe lædebat, me tantum comperiſſe omnia criminabatur.* Senatus *& de prouincijs* Prætorū, *& de legationibus, & de cæteris rebus decernebat, ut antequam rogatio lata eſſet, nequid ageretur.* Habes *res* Romanas. *ſed tamen etiam illud quod ego non ſperaram, audi.* Meſſala Cos. *eſt egregius, fortis, conſtans, diligens, noſtri laudator, amator, imitator. ille alter uno uitio minus uitioſus, quòd iners, quòd ſomni plenus, quòd imperitus, quòd* ἀπρακτότατος, *ſed uoluntate ita* καχέκτης, *ut* Pompeium *poſt illam concionem, qua ab eo* Senatus *laudatus eſt, odiſſe cœperit. itaque mirum in modum omnes à ſe bonos alienauit, neque id magis amicitia* Clodij *adductus fecit, quàm ſtudio perditarum rerum atque partium. ſed habet ſui ſimilem in magiſtratibus præter* Fuſium, *neminem. bonis utimur* Tribunis *pl.* Cornuto *uero pſeudo*Catone. Quid *quæris? num ad priuata redeam?* Τεῦκρις *promiſſa patrauit. tu mandata effice, quæ recepiſti.* Quintus *frater, qui* Argiletani *ædificij reliquum dodrantem*

emit HS DCCXXV. Tuſculanum uenditat, ut ſi poſſit, emat Pacilianam domum. Cum Lucæio in gratiam redi. uidero hominem. ualde petitur. renauabo operam. Tu, quid agas, ubi ſis, cuiuſmodi iſtæ res ſint, fac me quamdiligentiſſime certiorem. Idibus Febr. Vale.

CICERO ATTICO S.

ASIAM Quinto ſuauiſſimo fratri obtigiſſe audiſti: nõ enim dubito, quin celerius tibi hoc rumor, quàm ullius noſtrum literæ nuntiarint. Nunc quoniam & laudis auidiſſimi ſemper fuimus, & præter cæteros φιλέλληνες & ſumus, & habemur, & multorum odia atque inimicitias Reipub. cauſa ſuſcepimus: παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο: curáque, & effice, ut ab omnibus & laudemur & amemur. his de rebus plura ad te in ea epiſtola ſcribam, quam ipſi Quinto dabo. Tu me uelim certiorem facias, quid de meis mandatis egeris, atque etiam, quid de tuo negotio. nam, ut Brunduſio profectus es, nullæ mihi abs te ſunt redditæ literæ. ualde aueo ſcire quid agas. Idib. Mart. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAERIS ex me, quid acciderit de iudicio, quod tam præter opinionem omnium factum ſit: & ſimul uis ſcire, quomodo ego minus, quàm ſoleam, præliatus ſim. reſpondebo tibi ὕστερον πρότερον Ὁμηρικῶς. Ego enim, quandiu Senatus auctoritas mihi defendenda fuit, ſic acriter & uehementer præliatus ſum, ut clamor, concurſúſque maxima cum mea laude fierent. quòd ſi tibi unquam ſum uiſus in Rep. fortis, certe me

in illa cauſa admiratus eſſes. cum enim ille ad conciones confugiſſet, in hiſque meo nomine ad inuidiam uteretur: Dij *immortales, quas ego pugnas, & quantas ſtrages edidi! quos impetus in* Piſonem, *in* Curionem, *in totam illam manum feci! quomodo ſum inſectatus leuitatem ſenum, libidinem iuuentutis!* Sæpe, *ita me* Dij *iuuent, te non ſolum auctorem conſiliorum meorum, uerum etiam ſpectatorem pugnarum mirificarum deſideraui.* Poſtea *uero quàm* Hortenſius *excogitauit, ut legem de religione* Fuſius Trib. pleb. *ferret, in qua nihil aliud à cõſulari rogatione differebat, niſi iudicum genus (in eo autem erant omnia) pugnauítque ut ita fieret, quòd & ſibi & alijs perſuaſerat, nullis illũ iudicibus effugere poſſe: contraxi uela perſpiciens inopiã iudicum, neque dixi quicquam pro teſtimonio, niſi quod erat ita notum, atque teſtatum, ut non poſſem præterire.* Itaque *ſi cauſam quæris abſolutionis, ut iã* πρὸς τὸ πρότερον *reuertar, egeſtas iudicum fuit & turpitudo. id autem ut accideret, commiſſum eſt* Hortenſij *cõſilio: qui dum ueritus eſt, ne* Fuſius *ei legi intercederet, quæ ex* S. C. *ferebatur, nõ uidit illud, ſatius eſſe illum in infamiæ relinqui ſordibus, quàm infirmo iudicio committi: ſed ductus odio, properauit rem deducere in iudicium, cum illum plumbeo gladio iugulatum iri tamen diceret.* Sed *iudicium, ſi quæris, quale fuerit, incredibili exitu: ſic uti nunc ex euentu ab alijs, à me tamen ex ipſo initio conſilium* Hortenſij *reprehendatur. nam ut reiectio facta eſt, clamoribus maximis, cum accuſator, tanquam* Cenſor *bonus, homines nequiſſimos reijceret, reus, tanquam clemens laniſta, frugaliſſimum quenque ſecerneret: ut*

primum iudices conſederunt, ualde diffidere boni cœperunt. non enim unquam turpior in ludo talario conſeſſus fuit. maculoſi ſenatores, nudi equites, Tribuni *non tam ærarij, ut appellantur, quàm ærati. pauci tamen boni inerant, quos reiectione fugare ille non potuerat, qui mœſti inter ſui diſſimiles, & mœrentes ſedebant, & contagione turpitudinis uehementer permouebantur.* Hic *ut quæque res ad conſiliũ primus petitionibus referebatur, incredibilis erat ſeueritas nulla uarietate ſententiarum: nihil impetrabat reus: plus accuſatori dabatur, quàm poſtulabat: triumphabat (quid quæris?)* Hortenſius *ſe uidiſſe tantum. nemo erat, qui illum reum, ac non millies condemnatum arbitraretur. me uero teſte producto, credo te ex acclamatione* Clodij *aduocatorum audiſſe, quæ conſurrectio iudicum facta ſit, ut me circunſteterint, ut aperte iugula ſua pro meo capite* P. Clodio *oſtentarint. quæ mihi res multo honorificentior uiſa eſt, quàm aut illa, cũ iurare tui ciues* Xenocratem *teſtimonium dicentem prohibuerunt, aut cum tabulas* Metelli Numidici, *cum hæ (ut mos eſt) circunferrentur, noſtri iudices aſpicere noluerunt. multo hæc inquam noſtra res maior.* Itaque *iudicum uocibus, cum ego ſic ab his, ut ſalus patriæ, defenderer, fractus reus, & unà patroni omnes conciderunt.* Ad *me autem eadem frequentia poſtridie conuenit, quacum abiens* Conſulatu *ſum domum reductus. clamare præclari* Ariopagitæ *ſe non eſſe uenturos, niſi præſidio conſtituto. refertur ad conſilium: una ſola ſententia præſidium non deſiderauit. defertur res ad* Senatum: *grauiſſime, ornatiſſiméque decernitur. laudantur iudices. datur negotium magiſtratibus,*

reſponſurum hominem nemo arbitrabatur. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι: ὅπως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε. noſti Caluum, *ex* Nanneianis*, illum laudatorem meum: de cuius oratione erga me honorifica ad te ſcripſeram. biduo per unum ſeruum, & eum ex ludo gladiatorio, confecit totum negotium: accerſiuit ad ſe, promiſit, interceſſit, dedit. Iam uero (ô* Dij *boni rem perditam) etiam noctes certarum mulierum, atque adoleſcentulorum nobilium introductiones nõnullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt. ita ſummo diſceſſu bonorum, pleno foro ſeruorum,* X X *iudices ita fortes tamen fuerunt, ut ſummo propoſito periculo uel perire maluerint, quàm perdere omnia.* X X X I *fuerunt, quos fames magis, quàm fama commouerit. quorum* Catulus *cum uidiſſet quendam,* Quid *uos (inquit) præſidium à nobis poſtulabatis? an, ne numi uobis eriperentur, timebatis?* Habes, *ut breuiſſime potui, genus iudicij, & cauſam abſolutionis.* Quæris *deinceps, qui nunc ſit ſtatus* Reip. *& qui meus.* Reip. *ſtatum illum, quem tu meo conſilio, ego diuino confirmatum putabam, qui bonorum omnium coniunctione, & auctoritate* Conſulatus *mei fixus, & fundatus uidebatur, niſi quis nos* Deus *reſpexerit, elapſum ſcito eſſe de manibus uno hoc iudicio: ſi iudicium eſt, triginta homines populi* R. *leuiſſimos, ac nequiſſimos numulis acceptis ius, & fas omne delere: & quod omnes non modo homines, uerum etiam pecudes factum eſſe ſciebant, id* Caluum, *&* Plautum, *&* Spongiam, *& cæteras huiuſmodi quiſquilias ſtatuere nunquam eſſe factum.* Sed *tamen ut te de* Repub. *conſoler, non ita, ut ſperarunt mali, tanto impoſito* Reipub. *uulnere, ala-*

cris exultat improbitas in uictoria. nam plane ita putauerunt, cum religio, cum pudicitia, cum iudiciorum fides, cum Senatus auctoritas concidiſſet, fore ut aperte uictrix nequitia, ac libido pœnas ab optimo quoque peteret ſui doloris, quem improbiſſimo cuique inuſſerat ſeueritas Conſulatus mei. Idem ego ille (non enim mihi uideor inſolenter gloriari, cum de me apud te loquor, in ea præſertim epiſtola, quam nolo alijs legi) idem inquam, ego recreaui afflictos animos bonorum, unumquenque confirmans, & excitans. inſectandis uero, exagitandiſque numarijs iudicibus, omnem omnibus ſtudioſis, ac fautoribus illius uictoria παῤῥησίαν eripui. Piſonem Cos. nulla in re conſiſtere unquam ſum paſſus: deſponſam homini iam Syriam ademi: Senatum ad priſtinam ſuam ſeueritatem reuocaui, atque abiectum excitaui: Clodium præſentem fregi in Senatu cum oratione perpetua pleniſſima grauitatis, tum altercatione eiuſmodi, ex qua licet pauca deguſtes. nam cætera non poſſunt habere eandem neque uim, neque uenuſtatem remoto illo ſtudio contentionis, quem ἀγῶνα uos appellatis. Nam, ut Idib. Maij in Senatum conuenimus, rogatus ego ſententiam, multa dixi de ſumma Repub. atque ille locus inductus eſt à me diuinitus, Ne una plaga accepta patres conſcripti conciderent, ne deficerent: uulnus eſſe eiuſmodi, quod mihi neque diſſimulandum, neque pertimeſcendum uideretur, ne aut ignorando ſtultiſſimi iudicaremur: bis abſolutum eſſe Lentulum, bis Catilinam, hunc tertiũ iam eſſe à iudicibus in Rempub. immiſſum. Erras Clodi: non te iudices urbi, ſed carceri reſeruarunt, neque retinere in ciuitate, ſed

exilio priuare uoluerunt. Quamobrem Patres conſcripti erigite animos, retinete ueſtram dignitatem: manet illa in Rep. bonorum conſenſio: dolor acceſſit bonis uiris, uirtus non eſt imminuta: nihil eſt damni factum noui, ſed quod erat, inuentum eſt in unius hominis perditi iudicio. plures ſimiles reperti ſunt. Sed quid ago? penè orationem in epiſtolam incluſi. Redeo ad altercationem. ſurgit pulchellus puer: obijcit mihi, me ad Baias fuiſſe. Falſum: ſed tamen quid huic ſimile eſt inquam? quaſi in operto dicas fuiſſe. Quid, inquit, homini Arpinati cum aquis calidis? Narra inquam patrono tuo, qui Arpinates aquas concupiuit. noſti enim marinas. Quouſque, inquit, hunc Regem feremus? Regem appellas inquã, cum Rex tui mẽtionem nullam fecerit? ille autem Regis hæreditatem ſpe deuorarat. Domum, inquit, emiſti. Putas, inquam, dicere, iudices emiſti? Iuranti, inquit, tibi non crediderunt. Mihi uero inquam XX iudices crediderunt: XXXI, quoniam numos ante acceperunt, tibi nil crediderunt. magnis clamoribus afflictus conticuit, & concidit. Noſter autem ſtatus eſt hic. apud bonos ijdem ſumus, quos reliquiſti: apud ſordem urbis, & fecem multo melius, quàm reliquiſti. nam & illud nobis non obeſt, uideri noſtrum teſtimonium non ualuiſſe: miſſus eſt ſanguis inuidiæ ſine dolore, atque etiã hoc magis, quòd omnes illi fautores illius flagitij rem manifeſtam illam redemptam eſſe à iudicibus confitentur. accedit illud, quòd illa concionalis hirudo ærarij, miſera, & ieiuna plebecula, me ab hoc Magno unice diligi putat. & hercule multa, & iucunda conſuetudine coniuncti inter nos ſumus, uſque eò, ut noſtri iſti come-

ſatores coniurationis, barbatuli iuuenes illum in ſermonibus Cneum Ciceronem appellent. itaque & ludis,& gladiatoribus mirandas ἐπισημασίας ſine ulla paſtoritia fiſtula auferebamus. Nunc eſt expectatio comitiorum, in quæ omnibus inuitis trudit noſter Magnus Auli filium, atque in eo neque auctoritate, neque gratia pugnat, ſed quibus Philippus omnia caſtella expugnari poſſe dicebat, in quæ modo aſellus onuſtus auro poſſet aſcendere. Conſul autẽ ille deterioris hiſtrionis ſimilis ſuſcepiſſe negotium dicitur, & domi diuiſores habere: quod ego non credo. ſed S.C. duo iam facta ſunt, odioſa, quòd in Conſulem facta putantur, Catone,& Domitio poſtulante: unum, ut apud magiſtratus inquiri liceret: alterum, cuiuſmodi diuiſores haberent, aduerſus Remp. Lurco autem Trib.pl. qui magiſtratum ſimul cum lege AElia inijt, ſolutus eſt & AElia,& Fuſia, ut legem de ambitu ferret, quam ille bono auſpicio claudus homo promulgauit. ita comitia in a.d.VI Cal. Sex. dilata ſunt. noui eſt in lege hoc, ut qui numos in tribu pronunciauerit, ſi non dederit, impune ſit: ſin dederit, ut, quoad uiuat, ſingulis tribubus HS ∞ ∞ ∞ debeat. dixi, hanc legem P. Clodium iam antea ſeruaſſe. pronunciare enim ſolitum eſſe,& non dare. Sed heus tu, uidéſne Conſulatum illum noſtrum, quem Curio antea ἀποθέωσιν uocabat, ſi hic factus erit, fabam mimum futurum. quare, ut opinor, φιλοσοφητέον, id quod tu facis: & iſtos Conſulatus non ἐλαφητέον? Quod ad me ſcribis, te in Aſiam ſtatuiſſe nõ ire: equidẽ mallem, ut ires: ac uereor, nequid in iſta re minus commode fiat: ſed tamen non poſſum reprehendere conſilium tuum, præſertim cum egomet in

ſuſpiciones: quibus ego mederi cum cuperem & antea ſæpe, & uehementius etiam poſt ſortitionem prouinciæ, nec tantum intelligebam ei eſſe offenſionis, quantum literæ tuæ declarant, nec tantum proficiebam, quantum uolebam. ſed tamen hoc me ipſe conſolabar, quòd non dubitabam, quin te ille aut Dyrrhachij, aut in iſtis locis uſpiam uiſurus eſſet. Quod cum accidiſſet, confidebam, ac mihi perſuaſeram fore, ut omnia placarentur inter uos non modo ſermone ac diſputatione, ſed conſpectu ipſo, congreſſúque ueſtro. nam quanta ſit in Quinto fratre meo comitas, quanta iucunditas, quàm mollis animus & ad accipiendam, & ad deponendam offenſionem, nihil attinet me ad te, qui ea noſti, ſcribere. Sed accidit perincommode, quòd eum nuſquam uidiſti. ualuit enim plus quod erat illi nonnullorum artificijs inculcatum, quàm aut officium, aut neceſſitudo, aut amor ueſter ille priſtinus, qui plurimum ualere debuit. Atque huius incommodi culpa ubi reſideat, facilius poſſum exiſtimare quàm ſcribere. uereor enim, ne dum defendam meos, non parcam tuis. nam ſic intelligo, ut nil à domeſticis uulneris factum ſit, illud quidem, quod erat, eos certe ſanare potuiſſe. ſed huiuſce rei uitium totius, quod aliquanto etiam latius patet, quàm uidetur, præſenti tibi commodius exponam. De his literis, quas ad te Theſſalonicam miſit, & de ſermonibus, quos ab illo & Romæ apud amicos tuos, & in itinere habitos putas, ecquid tantum cauſæ ſit ignoro, ſed omnis in tua poſita eſt humanitate mihi ſpes huius leuandæ moleſtiæ. nam ſi ita eſſe ſtatueris, & irritabiles animos eſſe optimorum ſæpe hominum, & eoſdem placabiles, & eſſe hanc agili-

tatem, ut ita dicam, mollitiémque naturæ plerunque bonitati, & id quod caput eſt, nobis inter nos noſtra ſiue incommoda, ſiue uitia, ſiue iniurias eſſe tolerãdas: facile hæc, quemadmodum ſpero, mitigabuntur. quod ego, ut facias, te rogo. nam ad me, qui te unice diligo, maxime pertinet, neminem eſſe meorum, qui aut te nõ amet, aut abs te non ametur. Illa pars epiſtolæ tuæ minime fuit neceſſaria, in qua exponis, quas facultates aut prouincialium, aut urbanorũ commodorũ & alijs temporibus, & me ipſo Conſule prætermiſeris. mihi enim perſpecta eſt & integritas, & magnitudo animi tui: neque ego inter me, atque te quicquam intereſſe unquam duxi, præter uoluntatem inſtitutæ uitæ: quòd me ambitio quædam ad honorum ſtudium, te autem alia minime reprehendenda ratio ad honeſtum otium duxit: uera quidem laude probitatis, diligentiæ, religionis neque me tibi, neque quenquam antepono: amoris uero erga me, cum à fraterno amore, domeſticóque diſceſſi, tibi primas defero. uidi enim, uidi, penitúſque perſpexi in meis uarijs temporibus & ſolicitudines, & lætitias tuas. fuit enim mihi ſæpe & laudis noſtræ gratulatio tua iucunda, & timoris conſolatio grata. Quin mihi nunc te abſente non ſolũ cõſilium, quo tu excellis, ſed etiam ſermonis communicatio, quæ mihi ſuauiſſima tecum ſolet eſſe, maxime deeſt. quid dicam, in publica re? quo in genere mihi negligenti eſſe non licet. an in forenſi labore? quem antea propter ambitionem ſuſtinebam, nunc ut dignitatem tueri gratia poſſim? an in ipſis domeſticis negotijs? in quibus ego cum antea, tum uero poſt diſceſſum fratris te, ſermonéſque noſtros deſidero? poſtremo non labor

meus, non requies: non negotium, non otium: non forenſes res, non domeſticæ: non publicæ, non priuatæ carere diutius tuo ſuauiſſimo, atque amantiſſimo conſilio, ac ſermone poſſunt. Atque harum rerum commemorationem uerecundia ſæpe impediuit utriuſque noſtrum. nunc autem ea fuit neceſſaria propter eã partem epiſtolæ tuæ, per quam te ac mores tuos mihi purgatos, ac probatos eſſe uoluiſti. Atque in iſta incommodatione alienati illius animi, & offenſi, illud ineſt tamen commodi, quòd & mihi, & cæteris amicis tuis nota fuit, & abs te aliquando teſtificata tua uoluntas omittendæ prouinciæ, ut quod unà non eſtis, non diſſenſione, ac diſſidio ueſtro, ſed uoluntate ac iudicio tuo factum eſſe uideatur. quare & illa quæ uiolata expiabuntur: & hæc noſtra, quæ ſunt ſanctiſſime conſeruata, ſuam religionem obtinebunt. Nos hic in Rep. infirma, miſera, commutabilique uerſamur. credo enim te audiſſe, noſtros equites penè à Senatu eſſe diſiunctos. qui primum illud ualde grauiter tulerunt, promulgatum ex S.C. fuiſſe, ut de ijs qui ob iudicandũ pecuniam accepiſſent, quæreretur. qua in re decernenda cum ego caſu non affuiſſem, ſenſiſſemque id equeſtrem ordinem ferre moleſte, neque aperte dicere, obiurgaui Senatum, ut mihi uiſus ſum, ſumma cum auctoritate, & in cauſa non uerecunda, admodum grauis, & copioſus fui. Ecce aliæ deliciæ equitum uix ferendæ, quas ego non ſolum tuli, ſed etiam ornaui. Aſiani, qui de Cenſoribus conduxerunt, queſti in Senatu, ſe cupiditate prolapſos, nimium magno conduxiſſe: ut induceretur locatio, poſtulauerunt. ego princeps in adiutoribus, atque adeo ſecundus. nam, ut illi aude-

rent hoc poſtulare, Craſſus eos impulit. inuidioſa res, turpis poſtulatio, & confeſſio temeritatis. ſummum erat periculum, ne ſi nihil impetraſſent, planè alienarentur à Senatu. *huic quoque rei ſubuentum eſt maxime à nobis, perfectúmq; ut frequentiſſimo* Senatu, *& libentiſſimo uterentur: multáque à me de ordinum dignitate, & cõcordia dicta ſunt* Cal. Dec. *& poſtridie: neque adhuc res confecta eſt, ſed uolũtas* Senatus *perſpecta. unus enim cõtradixerat* Metellus Cos. des. *diu erat dicturus, ad quem propter diei breuitatem peruentum non eſt, heros ille noſter* Cato. *ſic ego conſeruans rationem, inſtitutionémque noſtram, tueor ut poſſum, illam à me conglutinatam concordiã. ſed tamen quoniã iſta ſunt infirma, munitur quædam nobis ad retinendas opes noſtras tuta, ut ſpero, uia, quam tibi literis ſatis explicare non poſſum, ſignificatione parua oſtendam tamen. utor* Pompeio *familiariſſime. uideo quid dicas. cauebo quæ ſunt cauẽda, ac ſcribam aliàs ad te de meis conſilijs capeſſendæ* Reip. *plura.* Lucceiũ *ſcito* Conſulatum *habere in animo ſtatim petere. duo enim ſoli dicũtur petituri.* Cæſar *cum eo coire per* Arrium *cogitat, &* Bibulus *cum hoc ſe putat per* C. Piſonem *poſſe coniungi.* Rides? *non ſunt hæc ridicula, mihi crede. quid aliud ſcribã ad te? quid? multa ſunt, ſed in aliud tempus. te ſi expectari uelis, cures ut ſciam.* Iã *illud moleſte rogo, quod maxime cupio, ut quãprimum uenias.* Non. Dec. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIHIL *mihi nunc ſcito tam deeſſe, quàm hominem eũ, quicum omnia, quæ me cura aliqua afficiunt, unà*

*communicem, qui me amet, qui ſapiat, quicũ loquar,
nihil fingam, nihil diſſimulem, nihil obtegam. abeſt e-
nim frater ἀφιλίσατος, & amantiſſimus* Metellus. *nõ
homo, ſed litus atque aer, & ſolitudo mera.* Tu *autem
qui ſæpiſſime curam, & angorem animi mei ſermone,
& conſilio leuaſti tuo : qui mihi & in publica re ſo-
cius, & in priuatis omnibus conſcius, & omniũ meo-
rum ſermonum, & conſiliorum particeps eſſe ſoles:
ubinam es? ita ſum deſtitutus, ut tantum requietis ha-
beam, quantum cum uxore, & filiola, & mellito* Cice-
*rone conſumitur. nam illæ ambitioſæ noſtræ, fucoſæq;
amicitiæ ſunt in quodam ſplendore forenſi, fructum
domeſticum non habent. itaque cum bene completa do
mus eſt, tempore matutino, cum ad forum ſtipati grègi
bus amicorum deſcendimus, reperire ex magna turba
neminem poſſumus, quocum aut iocari libere, aut ſuſpi
rare familiariter poſſimus.* Q*uare te expectamus, te
deſideramus, te iam etiam accerſimus. multa ſunt e-
nim, quæ me ſolicitant, angúntque: quæ mihi uideor,
aureis nactus tuas, unius ambulationis ſermone ex-
haurire poſſe. ac domeſticarũ quidẽ ſolicitudinum acu-
leos omnes, & ſcrupulos occultabo, neque ègo huic epi
ſtolæ, atque ignoto tabellario committam. atque hi (no
lo enim te permoueri) non ſunt permoleſti, ſed tamen
inſident & urgent, & nullius amãtis conſilio, aut ſer
mone requieſcunt.* In R*ep. uero, quanquã animus eſt
præſens, tamen uoluntas etiam atq; etiã ipſa me defi-
cit. nam ut ea breuiter, quæ poſt tuum diſceſſum acta
ſunt, colligã, iam exclames neceſſe eſt, res* Romanas *diu
tius ſtare non poſſe. etenim poſt profectionẽ tuam pri
mus (ut opinor) introitus fuit in cauſam fabulæ* Clo-

dianæ: in qua ego nactus, ut mihi uidebar, locum reſecandæ libidinis, & coercendæ iuuentutis, uehemens fui, & omnes profudi uires animi, atque ingenij mei: non odio adductus alicuius, ſed ſpe non corrigendæ, ſed ſanandæ ciuitatis. Afflicta Reſp. eſt empto, conſtupratóque iudicio. uide quæ ſint poſtea conſecuta. Conſul eſt impoſitus is nobis, quem nemo præter nos philoſophos aſpicere ſine ſuſpirio poſſet. Quãtum hoc uulnus: facto S.C. de ambitu, de iudicijs, nulla lex perlata: exagitatus Senatus, alienati equites Romani. ſic ille annus duo firmamenta Reip. per me unum conſtituta euertit. nam & Senatus auctoritatem abiecit, & ordinum concordiam diſiunxit. Inſtat hic nunc ille annus egregius. eius initium eiuſmodi fuit, ut anniuerſaria ſacra iuuentutis non committerentur. nam M. Luculli uxorem Memmius ſuis ſacris initiauit. Menelaus ægre id paſſus diuortium fecit: quanquam ille paſtor Idæus Menelaum ſolum contempſerit: hic noſter Paris tam Menelaum, quàm Agamemnonem liberũ non putauit. Eſt autem C. Herennius quidam Trib. pl. quem tu fortaſſe ne noſti quidem, tametſi poteris noſſe. tribulis enim tuus eſt, & Sextus pater eius numos uobis diuidere ſolebat. is ad plebem P. Clodium traducit, idémque fert, ut uniuerſus populus in campo Martio ſuffragium de re Clodij ferat. hunc ego accepi in Senatu, ut ſoleo: ſed nihil eſt illo homine lentius. Metellus eſt Conſul egregius, & nos amat, ſed imminuit auctoritatem ſuam, quòd habere dicit cauſam promulgatam. illud idem de Clodio. Auli autem filius, ò Dij immortales, quàm ignauus ac ſine animo, miliéſque dignus, qui Palicano, ſicut facit, os ad male audiendum

quotidie præbeat! Agraria autem promulgata eſt à Flauio ſanè leuis, eadem ferè, quæ fuit Plotia. ſed interea πολιτικὸς ἀνὴρ, οὐδ᾽ ὄναρ quiſquam inueniri poteſt: qui poterat, familiaris noſter (ſic eſt enim: uolo te hoc ſcire) Pompeius togulam illam pictam ſilentio tuetur ſuam. Craſſus uerbum nullũ contra gratiam. ceteros iam noſti: qui ita ſunt ſtulti, ut amiſſa Rep. piſcinas ſuas fore ſaluas ſperare uideantur. unus eſt, qui curet, conſtantia magis & integritate, quàm (ut mihi uidetur) conſilio, aut ingenio, Cato, qui miſeros publicanos, quos habuit amantiſſimos ſui, tertium iam menſem uexat, neque ijs à Senatu reſponſum dari patitur. ita nos cogimur reliquis de rebus nihil decernere ante, quàm publicanis reſponſum ſit. quare etiam legationes reiectum iri puto. Nunc uides quibus fluctibus iactemur: & ſi ex ijs quæ ſcripſimus, tamen etiam à me nõ ſcripta perſpicis: reuiſe nos aliquando: & quãquam ſunt hæc fugienda, quò te uoco, tamen fac ut amorem noſtrum tanti æſtimes, ut eò uel cum his moleſtijs peruenire uelis. nam ne abſens cenſeare, curabo edicendum, & proponendum locis omnibus. ſub luſtrum autem cenſeri, germani negotiatoris eſt. Quare cura, ut te quamprimum uideamus. Vale. XI. Cal. Feb. Q. Metello, & L. Afranio Coſs.

CICERO ATTICO S.

NON modo, ſi mihi tantum eſſet otij, quantum eſt tibi: uerum etiam, ſi tam breues epiſtolas uelim mittere: (quod tu ſoles facere) te ſuperarem, & in ſcripto multo eſſem crebrior, quàm tu. ſed ad ſummas, atque incredibiles occupationes meas accedit, quòd nullam à

me epiſtolam ad te ſino abſque argumento, ac ſenten tia uenire. & primum tibi (ut æquum eſt) ciui amanti patriam, quæ ſunt in Rep. exponam: deinde quoniã tibi amore nos proximi ſumus, ſcribemus etiam de nobis ea, quæ ſcire te non nolle arbitramur. Atque in Rep. *nunc quidem maxime* Gallici *belli uerſatur metus. nam* Edui *fratres noſtri pugnant:* Sequani *male pugnarũt: &* Heluetij *ſine dubio ſunt in armis, excurſionéſque in prouinciam faciunt.* Senatus *decreuit, ut* Conſules *duas* Gallias *ſortirẽtur, delectus haberetur, uacationes ne ualerent, legati cum auctoritate mitterentur, qui adirent* Galliæ *ciuitates, daréntq; operam ne hæ cum* Heluetijs *ſe iungerent.* Legati *ſunt* Q. Metellus *Creticus, &* L. Flaccus, *&*, τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, Lentulus Clodiæ *filius.* Atque *hoc loco illud non queo præterire, quod cum de conſularibus mea prima ſors exiſſet, una uoce* Senatus *frequens retinendũ me in* Vrbe *cenſuit. hoc idem poſt me* Pompeio *accidit: ut nos duo quaſi pignora* Reip. *retineri uideremur. quid enim ego aliorum in me* ἐπιφωνήματα *expectem, cum hæc domi innaſcantur?* Vrbanæ *autem res ſic ſe habẽt.* Agraria *lex à* Flauio Trib. pl. *uehementer agitabatur auctore* Pompeio: *quæ nihil populare habebat, præter auctorem.* Ex *hac ego lege, ſecunda concionis uoluntate omnia illa tollebã, quæ ad priuatorum incõmodũ pertinebant: liberabam agrum eum, qui* P. Mutio, L. Calphurnio Coſs. *publicus fuiſſet:* Syllanorum *hominum poſſeſſiones confirmabam:* Volateranos, & Artemitanos, *quorum agrum* Sylla *publicarat, neque diuiſerat, in ſua poſſeſſione retinebam: unam rationem non reijciebam, ut ager hac aduentitia pecunia*

emeretur, quæ ex nouis uectigalibus per quinquennium reciperetur. Huic toti rationi agrariæ Senatus aduerſabatur, ſuſpicans Pompeio nouam quandam potentiam quæri. Pompeius uero ad uoluntatem perferendæ legis incubuerat. Ego autem magna cum agrariorum gratia confirmabam omnium priuatorũ poſſeſſiones. is enim eſt noſter exercitus, hominum, ut tute ſcis, locupletium. Populo autem, Pompeióque (nam id quoque uolebam) ſatiſfaciebam emptione: qua conſtituta diligenter, & ſentinam Vrbis exhauriri, & Italiæ ſolitudinem frequentari poſſe arbitrabar. Sed hæc tota res interpellata bello refrixerat. Metellus eſt Cõſul ſanè bonus, & nos admodum diligit. ille alter ita nihil eſt, ut planè, quid erit, neſciat. Hæc ſunt in Rep. niſi illud etiam ad Remp. putes pertinere: Herẽnium quendam Trib. pl. tribulem tuum, ſanè hominem nequam, atq; egentem, ſæpe iam de P. Clodio ad plebem traducendo agere cœpiſſe. huic frequenter intercæditur. hæc ſunt (ut opinor) in Rep. Ego autem, ut ſemel Nonarũ illarum Decembrium iunctam inuidiæ, ac multorum inimicitijs eximiam quandam, atq; immortalem gloriam conſecutus ſum: non deſtiti eadem animi magnitudine in Rep. uerſari, & illã inſtitutam, ac ſuſceptam dignitatem tueri. ſed poſtea quàm primum Clodij abſolutione leuitatem, infirmitatémque iudiciorum perſpexi: deinde uidi noſtros publicanos facile à Senatu diſiũgi, quanquam à meipſo non diuellerentur: tum autẽ beatos homines (hos piſcinarios dico, amicos tuos) non obſcure nobis inuidere: putaui mihi maiores quaſdam opes, & firmiora præſidia eſſe quærenda. itaque primum eum, qui nimium diu de rebus noſtris tacuerat,

Pompeium adduxi in eam uoluntatem, ut in Senatu non ſemel, ſed ſæpe, multiſque uerbis ſuis mihi ſalutem imperij, atque orbis terrarum adiudicarit: quod non tam interfuit mea (neque enim illæ res aut ita ſunt obſcuræ, ut teſtimonium: aut ita dubiæ, ut laudationem deſiderent) quàm Reip. quòd erant quidam improbi, qui contentionem fore aliquam mihi cum Pompeio, ex illarum rerum diſſenſione, arbitrarentur. Cum hoc ego me tanta familiaritate coniūxi, ut uterque noſtrum in ſua ratione munitior, & in Rep. firmior hac coniūctione eſſe poſſit. odia autem illa libidinoſæ, & delicatæ iuuentutis, quæ erant in me incitata, ſic mitigata ſunt quadam comitate mea, me unum ut omnes illi colant. nihil iam denique à me aſperum in quenquam fit, nec tamen quicquam populare ac diſſolutum, ſed ita temperata tota ratio eſt, ut Reip. conſtantiam præſtem: priuatis rebus meis propter infirmitatem bonorum, iniquitatem malorum, odium in me improborū adhibeam quandam cautionem, & diligentiam. atque ita tamen nouis amicitijs implicati ſumus, ut crebro mihi uafer ille Siculus inſuſurret Epicarmus cantilenam illam ſuam: νῆφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν, ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. ac noſtræ quidem rationis, ac uitæ quaſi quandam formam (ut opinor) uides. De tuo autem negotio ſæpe ad me ſcribis, cui mederi nunc non poſſumus. eſt enim illud S.C. ſumma pedariorum uoluntate, nullius noſtrū auctoritate factum. nam quòd me non eſſe adſcriptum uides, ex ipſo S.C. intelligere potes, aliam rem tum relatam. Hoc autem, De populis liberis, ſine cauſa additum, & ita factum eſt à P. Seruilio filio, qui in poſtremus ſententiam dixit: ſed im-

mutari hoc tempore non poteſt. Itaque conuentus, qui initio celebrabantur, iandiu fieri deſierunt. Tu ſi tuis blanditijs tamen à Sicyonijs numulorum aliquid expreſſeris, uelim me facias certiorem. Commentarium Conſulatus mei Græce compoſitum miſi ad te. in quo ſiquid erit, quod homini Attico minus Græcum, eruditúmque uideatur, non dicam, quod tibi (ut opinor) Panormi Lucullus de ſuis hiſtorijs dixerat, ſe quo facilius illas probaret Romani hominis eſſe, iccirco barbara quædam & obſoleta diſperſiſſe: apud me ſiquid erit eiuſmodi me imprudente erit, & inuito. Latinum ſi perfecero, ad te mittam. tertium poema expectato, ne quod genus à me ipſo laudis meæ prætermittatur. Hic tu caue dicas, τίς πατέρ' αἰνήσει. ſi eſt enim apud homines quicquam, quod potius ſit, laudetur, nos uituperemur, qui nõ potius alia laudemus: quanquã nõ ἐγκωμιαστικὰ ſunt hæc, ſed ἱστορικὰ quæ ſcribimus. Quintus frater purgat ſe mihi per literas, & affirmat nil à ſe cuiquam de te ſecus eſſe dictum. uerum hæc nobis corràm ſumma cura & diligentia ſunt agenda. tu modo nos reuiſe aliquando. Coſſinius hic, cui dedi literas, ualde mihi bonus homo, & non leuis, & amans tui uiſus eſt, & talis qualem eſſe eum tuæ mihi literæ nuntiarant. Vale. Idib. Martijs.

CICERO ATTICO S.

CVM è Pompeiano me Romam recepiſſem ad IIII. Id. Maij, Cincius noſter eã mihi abs te epiſtolam reddidit, quam tu Idib. Febr. dederas. ei nunc epiſtolæ literis his reſpondebo. Ac primum tibi perſpectum eſſe iudicium de te meum lætor. deinde te in ijs rebus, quæ

mihi aſperius à nobis atque à noſtris, & iniucundius actæ uidebantur, moderatiſſimum fuiſſe, uehementiſſime gaudeo: ídque neque amoris mediocris & ingenij ſummi, ac ſapientiæ iudicio. qua de re cum ad me ita ſuauiter, diligẽter, officioſe, humaniter ſcripſeris, ut non modo hortari te amplius non debeam, ſed ne expectare quidem abs te, aut ab ullo homine tantum facilitatis ac manſuetudinis potuerim: nihil duco eſſe cõmodius, quàm de his rebus nihil amplius ſcribere. cum erimus congreſſi, tum ſiquid res feret, coràm inter nos conferemus. Quod ad me de Repub. *ſcribis, diſputas tu quidẽ & amanter, & prudẽter, & à meis conſilijs ratio tua non abhorret. nam neque de ſtatu nobis noſtræ dignitatis eſt recedendum, neque ſine noſtris copijs intra alterius præſidia ueniendum: & is de quo ſcribis, nihil habet amplum, nihil excelſum, nihil non ſummiſſum atque populare. ueruntamen fuit ratio mihi fortaſſe ad tranquillitatem meorum temporum non inutilis, ſed mehercule* Reip. *multo etiam utilior, quàm mihi, ciuium improborũ impetus in me reprimi, cum hominis ampliſſima fortuna, auctoritate, gratia fluctuantem ſententiam confirmaſſem, & à ſpe malorum ad mearum rerum laudem conuertiſſem. quod ſi cum aliqua leuitate mihi faciendum fuiſſet, nullam rem tanti æſtimaſſem: ſed tamen à me ita acta ſunt omnia, non ut ego illi aſſentiens leuior, ſed ille me probans grauior uideretur. reliqua ſic à me aguntur, & agentur, ut non committamus, ut ea quæ geſſimus, fortuito geſſiſſe uideamur. eos bonos uiros, illos quos ſignificas, & eã quam mihi dicis obtigiſſe, σπαρτὰν, non modo nunquam deſeram, ſed etiam, ſi ego ab illa deſerar, tamen in mea*

priſtina ſententia permanebo. Illud tamen uelim exiſtimes, me hāc uiam optimatum poſt Catuli mortē nec præſidio ullo, nec comitatu tenere. nam ut ait Rhinton, ut opinor, οἳ μὲν παρ᾽ οὐδὲν ἐισιν, οἷς δ᾽ οὐδὲν μέλει. mihi uero ut inuideant piſcinarij noſtri, aut ſcribam ad te aliàs, aut in cōgreſſum noſtrum reſeruabo. à curia autem nulla me res diuellet: uel quòd ita rectum eſt: uel quòd rebus meis maxime conſentaneum: uel quòd à Senatu quanti fiam, minime me pœnitet. De Sicyonijs (ut ſcripſi ad te antea) non multum ſpei eſt in Senatu. nemo eſt enim iam, qui queratur. quare, ſi id expectas, longum eſt: alia uia, ſiqua potes, pugna. cum eſt actum, neque animaduerſum eſt ad quos pertineret, & raptim in eam ſententiā pedarij concurrerunt. inducendi S. C. maturitas nondum eſt: quòd neque ſunt, qui querantur: & multi partim maleuolentia, partim opinione æquitatis delectantur. Metellus tuus eſt egregius Conſul. unum reprehendo, quòd otium è Gallia non magnopere nuntiari gaudet. cupit, credo, triumphare. hoc uellem mediocrius: cætera egregia. Auli filius uero ita ſe gerit, ut eius Conſulatus non Conſulatus ſit, ſed Magni noſtri ὑπώπιον.

De meis ſcriptis miſi ad te Græce perfectum Conſulatum meum. eum librum L. Coſſinio dedi. puto te Latinis meis delectari, huic autem Græco Græcum inuidere. alij ſi ſcripſerint, mittemus ad te: ſed, mihi crede, ſimulatque hoc noſtrum legerunt, neſcio quo pacto retardantur. Nunc (ut ad rem meam redeam) L. Papirius Pætus, uir bonus, amatórq; noſter, mihi libros eos, quos Ser. Clodius reliquit, donauit. cum mihi per legem Cinciā licere capere Cincius amicus tuus diceret,

libenter dixi me accepturum, ſi attuliſſet. nunc ſi me amas, ſi te à me amari ſcis, enitere per amicos, clientes, hoſpites, libertos denique ac ſeruos tuos, ut ſcheda nequa depereat. nam & Græcis his libris, quos ſuſpicor, & Latinis, quos ſcio illũ reliquiſſe, mihi uehementer opus eſt. Ego autem quotidie magis, quod mihi de forenſi labore temporis datur, in his ſtudijs conquieſco. Per mihi, per inquam gratum feceris, ſi in hoc tam diligens fueris, quàm ſoles in his rebus quas me ualde uelle arbitraris. ipſiúſque Pæti tibi negotia commendo: de quibus tibi ille aget maximas gratias. & ut iam inuiſas nos, non ſolum rogo, ſed etiam ſuadeo. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIB. II.

CICERO ATTICO S.

C A L. Iun. eunti mihi Antium, & gladiatores M. Metelli cupide relinquenti, uenit obuiam tuus puer. is mihi literas abs te, & commentarium Conſulatus mei Græce ſcriptum reddidit. in quo lætatus ſum, me aliquanto ante de iiſdem rebus Græce item ſcriptum librũ L. Coſſinio ad te perferendum dediſſe. nam ſi ego tuum ante legiſſem, furatum me abs te eſſe diceres. quanquam illa tua (legi enim libenter) horridula mihi atque incompta uiſa ſunt: ſed tamen erant ornata hoc ipſo, quòd ornamen-

tu neglexerant: &,ut mulieres, ideo bene olere, quia nihil olebant,uidebantur.meus autem liber totum Iſocratis μυροθήκιον,atque omnis eius diſcipulorum arculas,ac nonnihil etiã Ariſtotelica pigmenta conſumpſit: quem tu Corcyræ, ut mihi alijs literis ſignificas, ſtrictim attigiſti.poſt autem,ut arbitror,à Coſſinio accepiſti.quem tibi ego non eſſem auſus mittere,niſi eum lente ac faſtidioſe probauiſſem. quanquam ad me reſcripſit iam Rhodo Poſſidonius,ſe noſtrum illud ὑπόμνημα cum legeret, quod ego ad eum, ut ornatius de ijſdem rebus ſcriberet,miſeram,non modo non excitatum eſſe ad ſcribendum,ſed etiam planè perterritum. Quid quæris? conturbaui Græcam nationem. ita,uulgo qui inſtabant, ut darem ſibi quod ornarent, iam exhibere mihi moleſtiam deſtiterunt. tu,ſi tibi placuerit liber,curabis,ut & Athenis ſit,& in cæteris oppidis Græciæ. uidetur enim poſſe aliquid noſtris rebus lucis afferre. Oratiũculas autem & quas poſtulas,& plures etiam mittam,quoniã quidem ea quæ nos ſcribimus adoleſcentulorum ſtudijs excitati,te etiam delectant.fuit enim mihi commodum, quod in eis orationibus quæ Philippicæ nominantur,enituerit ciuis ille tuus Demoſthenes,& quòd ſe ab hoc refractariolo iudiciali dicẽdi genere abiũxerit,ut σεμνότερός τις καὶ πολιτικώτερος uideretur,curare ut meæ quoque eſſent orationes,quæ conſulares nominarentur. quarum una eſt in Senatu Calend.Ian. altera ad populum de lege agraria,tertia de Othone,quarta pro Rabirio, quinta de proſcriptorum filijs,ſexta cum prouinciam in concione depoſui: ſeptima, qua Catilinam emiſi: octaua, quam habui ad populũ poſtridie,quàm Catilina pro-

fugit: nona in concione quo die Allobroges inuocarunt: decima in Senatu Non. Decemb. ſunt præterea duæ breues, quaſi ἀποσπασμάτια legis agrariæ. hoc totum σῶμα curabo ut habeas. & quoniam te cum ſcripta, tum res meæ delectant, iiſdem ex libris perſpicies, & quæ geſſerim, & quæ dixerim. at ni proſpicies, ego me tibi non offerebam. Quod quæris, quid ſit, quò te accerſam: ac ſimul impeditum te negotijs eſſe ſignificas: neque recuſas, quin non modo ſi opus ſit, ſed etiam ſi uelim, accurras: nihil ſane eſt neceſſe, ueruntamen uidebare mihi tempora peregrinationis commodius poſſe diſtribuere. nimis abes diu, præſertim cum ſis in propinquis locis. neque nos te fruimur, & tu nobis cares. ac nunc quidem otium eſt. ſed ſi paulo plus furor Pulchelli progredi poſſet, ualde te ego iſtinc excitarem. uerũ præclare Metellus impedit, & impediet. Quid quæris? eſt Conſul φιλόπατρις, & (ut ſemper iudicaui) natura bonus. ille autem non ſimulat, ſed planè Tribunus pleb. fieri cupit. qua de re cum in Senatu ageretur, fregi hominem, & inconſtantiam reprehendi, qui Romæ Tribunatum pl. peteret, cum in Sicilia AEdilitatem ſæpe dictitaſſet. ſed neque magnopere dixi eſſe nobis laborandum, quòd nihilo magis ei liciturum eſſet plebeio Rempub. perdere, quàm ſimilibus eius me Conſule patricijs eſſet licitum. Iam cum ſe ille ſeptimo die ueniſſe à freto, neque ſibi obuiam quenquam prodire potuiſſe, & noctu ſe introiſſe dixiſſet, in eóque ſe in concione iactaſſet: nihil ei noui dixi accidiſſe: ex Sicilia ſeptimo die Romam, tribus horis Roma Interamnam noctu introiſſe, item ante: non eſſe itum obuiam, ne tum quidem, cum iri maxime debuit. quid quæ-

ris? hominem petulantem modeſtum reddo, non ſolum perpetua grauitate orationis, ſed etiam hoc genere dictorum. Itaque iam familiariter cum ipſo cauillor etiam, ac iocor. quin etiam cum candidatum deducerē, is quærit ex me, Num *conſueſſem* Siculis *locum gladiatoribus dare.* Negaui. At *ego, inquit, nouos patronos inſtituam. ſed ſoror, quæ tantum habeat conſularis loci, unum mihi ſolum pedem dat.* Noli, *inquam, de uno pede ſororis queri, licet etiam alterum tollas.* Non *conſulare inquies dictum:* Fateor. *ſed ego odi illam male conſularem. ea eſt enim ſeditioſa, ea cum uiro bellum gerit, neque ſolum cum* Metello, *ſed etiam cum* Fabio, *quòd eos mihi eſſe amicos moleſte fert.* Quod *de agraria lege quæris, ſanè iam uidetur refrixiſſe.* Quod *me quodammodo molli brachio de* Pōpeij *familiaritate obiurgas, nolim ita exiſtimes, me mei præſidij cauſa cum illo coniunctum eſſe: ſed ita res erat inſtituta, ut ſi inter nos eſſet aliqua forte diſſenſio, maximas in* Repub. *diſcordias uerſari eſſet neceſſe: quod à me ita præcautū, atque ita prouiſum eſt, non ut ego de optima illa mea ratione decederem, ſed ut ille eſſet melior, & aliquid de populari leuitate deponeret. quem de meis rebus, in quas eum multi incitarant, multo ſcito glorioſius, quàm de ſuis prædicare. ſibi enim bene geſtæ, mihi conſeruatæ* Reipub. *dat teſtimonium. hoc facere illum, mihi quàm proſit, neſcio,* Reipub. *certe prodeſt.* Quid *ſi etiam* Cæſarem, *cuius nunc uenti ualde ſunt ſecundi, reddo meliorem? num tantum obſum* Reipub? *quin etiam ſi mihi nemo inuideret, ſi omnes, ut erat æquum, fauerent, tamen non minus eſſet probanda medicina, quæ ſanaret uitioſas partes* Reip. *quàm quæ*

execaret. Nunc uero cum equitatus ille, quem ego in cliuo Capitolino te ſignifero ac principe collocaram, Senatum deſeruerit: noſtri autem principes digito ſe cælum putent attingere, ſi muli barbati in piſcinis ſint, qui ad manum accedant: alij autem negligant: nónne tibi ſatis prodeſſe uideor, ſi perficio, ut nolint obeſſe, qui poſſunt? nam Catonem noſtrũ non tu amas plus quàm ego: ſed tamen ille optimo animo utens, & ſumma fide, nocet interdum Reip. dicit enim tanquam in Platonis πολιτείᾳ, non tanquam in Romuli fæce ſententiam. Quid uerius quàm in iudiciũ uenire, qui ob rem iudicandam pecuniam acceperit? cenſuit hoc Cato. aſſenſit Senatus. equites curiæ bellum, non mihi: nam ego diſſenſi. Quid impudẽtius publicanis renuntiãtibus? fuit tamen retinendi ordinis cauſa facienda iactura. reſtitit, & peruicit Cato. itaque nunc Conſule in carcere incluſo, ſæpe item ſeditione commota, aſpirauit nemo eorum, quorum ego concurſu, itémque Conſules, qui poſt me fuerunt, Remp. defendere ſolebãt. Quid ergo iſtos, inquies, mercede cõductos habebimus? Quid faciemus, ſi aliter non poſſumus? an libertinis, atque etiã ſeruis ſeruiamus? ſed, ut tu ais, ἅλις σπουδῆς. Fauonius meam tribum tulit honeſtius, quàm ſuam, Luccij perdidit. accuſauit Naſicam inhoneſte, ac modeſte tamen dixit, ut Rhodi uideretur molis potius quàm Moloni operam dediſſe. mihi, quòd defendiſſem, leuiter ſuccenſuit. nunc tamen petit iterum Reipub. cauſa. Luccius quid agat, ſcribam ad te, cum Cæſarem uidero, qui aderit biduo.

Quòd Sicyonij te lædunt, Catoni, & eius æmulatori attribuas Seruilio. Quid? ea plaga nónne ad multos bonos uiros pertinet? ſed ſi ita placuit, laudemus, de-

inde in diſſenſionibus ſoli relinquamur. Amalthea *mea te expectat,& indiget tui.*Tuſculanum, & Pompeianum *ualde me delectant, niſi quòd me illum ipſum uindicem æris alieni ære non* Corinthio, *ſed hoc circunforaneo obruerunt.* In Gallia *ſperamus eſſe otium.*Prognoſtica *mea cum oratiũculis propediem expecta. & tamen, quid cogites de aduẽtu tuo,ſcribe ad nos.nã mihi* Pomponia *nuntiari iuſſit,te menſe* Quin tili Romæ *fore. id à tuis literis, quas ad me de acceſſu tuo miſeras,diſcrepabat.* Pætus,*ut antea ad te ſcripſi,omnes libros quos frater ſuus reliquiſſet,mihi donauit.hoc illius munus in tua diligentia poſitum eſt.ſi me amas,cura ut cõſeruentur, & ad me perferantur. hoc mihi nil poteſt eſſe gratius. & tum* Græcos, *tum uero* Latinos *diligenter ut cõſerues, uelim.tuũ eſſe hoc munuſculun putabo.* Ad Octauium *dedi literas:cum ipſo nil erã locutus. neque enim iſta tua negotia prouincialia eſſe putabam:neque te in* Toculionibus *habebam. ſed ſcripſi,ut debui,diligenter.* Vale. *

CICERO ATTICO S.

CVRA, *amabo te,* Ciceronem *noſtrum. ei nos* θεῖοι *uidemur.* πελληναίων *in manibus tenebam. & hercule magnum aceruum* Dicæarchi *mihi ante pedes extruxeram.* O *magnum hominem, & à quo multo plura didiceris, quàm de* Procillio. Κορινθίων, καὶ Ἀθηναίων *puto me* Romæ *habere. mihi hæredes. lege. hoc doceo. mirabilis uir eſt.*Ἡρώδης *ſi homo eſſet,eum potius legeret, quàm unam literam ſcriberet: qui me epiſtola petiuit: ad te, ut uideo, comminus acceſſit. coniuraſſe mallem, quàm reſtitiſſe cõiurationi, ſi illum mihi au-*

diendum putaſſem. De lolio ſanus non es. de uino laudo. ſed heus tu, ecquid uides Cal. uenire, Antoniũ non uenire? iudices cogi? nam ita ad me mittunt: Nigidium minari in concione, ſe iudicem, qui non affuerit, compellaturum. uelim tamen, ſiquid eſt de Antonij aduentu, quod audieris, ſcribas ad me. & quoniam huc non uenis, cœnes apud nos utique prid. Cal. caue aliter facias. Cura ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

PRIMVM, *ut opinor* εὐαγγέλια. *Valerius abſolutus eſt* Hortẽſio *defendente. id indicium* Atilio *condonatum putabatur. &* Epicratem *ſuſpicor, ut ſcribis, laſciuum fuiſſe. etenim mihi caligæ eius, ut faſciæ cretatæ, non placebant. quid ſit ſciemus, cũ ueneris. Feneſtrarum anguſtias quòd reprehendis, ſcito te* Κύρου παιδείαν *reprehendere. nam cùm ego idem iſtuc dicerem,* Cyrus *aiebat, radiorum* τὰς διαφάσεις *latis luminibus, non tam eſſe ſuaues. etenim* ἔστω ὄψις μὲν, ἡ α: τὸ δὲ ὁρώμενον β, γ: ἀκτῖνες δὲ δ, καὶ ε: *uides enim cætera. nam ſi* κατὰ εἰδώλων ἐμπτώσεις *uideremus, ualde laborarent* εἴδωλα *in anguſtijs. nunc fit lepide illa* ἔκχυσις *radiorum. cætera ſi reprehenderis, non feres tacitum, niſi ſiquid erit eiuſmodi, quod ſine ſumptu corrigi poſſit. Venio nunc ad menſem* Ianuarium, *&* *ad* ὑπόστασιν *noſtram, ac* πολιτείαν, *in qua* σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον, *ſed tamen ad extremum, ut illi ſolebant,* τὴν ἀρέσκουσαν *Eſt res ſanè magni conſilij: nam aut fortiter reſiſtendum eſt legi agrariæ, in quo eſt quædam dimicatio, ſed plena laudis: aut quieſcẽdum, quod eſt non diſſimile atque ire in* Solonium,

aut Antium: aut etiam adiuuandum, quod à me aiũt Cæſarem ſic expectare, ut non dubitet: nam fuit apud me Cornelius: hũc dico Balbum Cæſaris familiarem: is affirmabat illũ omnibus in rebus meo & Pompeij conſilio uſurum, daturúmque operam, ut cum Pompeio Craſſum coniungeret. Hîc ſunt hæc, coniunctio mihi ſumma cum Pompeio, ſi placet, etiam cum Cæſare, reditus in gratiam cum inimicis, pax cum multitudine, ſenectutis otium. ſed me κατάκρισις mea illa commouet, quæ eſt in libro I I I,

Interea curſus, quos prima à parte iuuentæ,
Quóſque adeo Conſul uirtute, animóque petiſti,
Hos retine, atque auge famam, laudéſque bonorum.

hæc mihi cum in eo libro, in quo multa ſunt ſcripta ἀριστοκρατικῶς, Calliope ipſa præſcripſerit, non opinor eſſe dubitandum, quin ſemper nobis uideatur εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. ſed hæc ambulationibus compitalitijs reſeruemus. Tu pridie Cõpitalia memento. balneum calfieri iubebo: & Pomponiam Terentia rogat: matrem adiungemus. θεοφράστου περὶ φιλομαθίας affer mihi de libris Quinti fratris. Vale.

CICERO ATTICO S.

FECISTI mihi pergratum, quòd Serapionis librum ad me miſiſti: ex quo quidem ego (quod inter nos liceat dicere) milleſimam partem uix intelligo. pro eo tibi præſentem pecuniam ſolui imperaui, ne tu expenſum muneribus ferres. At quoniam numorum mentio facta eſt, amabo te, cura ut cum Ticinio, quoquomodo poteris, tranſigas. ſi in eo, quod oſtende-

rat non ſtat, mihi maxime placet ea, quæ male empta ſunt, reddi, ſi uoluntate Pomponiæ *fieri poterit: ſi ne id quidem, numi potius reddantur, quàm ullus ſit ſcrupulus. ualde hoc uelim antequam proficiſcare, amanter, ut ſoles, diligentérque conficias.* Clodius *ergo, ut ais, ad* Tigranem? *uelim,* Syrpiæ *conditione: ſed facile patior. accommodatius enim nobis eſt ad liberam legationem tempus illud, cum & Quintus noſter iam, ut ſperamus, in otio conſederit, & iſte ſacerdos* Bonæ Deæ *cuiuſmodi futurus ſit, ſciri poſſit. interea quidem cum muſis nos delectabimus animo æquo, immo uero etiam gaudẽti, ac libenti. neque mihi unquam ueniet in mentem* Craſſo *inuidere, neque pœnitere, quòd à me ipſe non deſciuerim.* De *geographia, dabo operam, ut tibi ſatiſfaciam: ſed nihil certi polliceor. magnum opus eſt: ſed tamen, ut iubes, curabo, ut huius peregrinationis tibi opus extet. tu quicquid indagaris de* Rep. *& maxime quos* Conſules *futuros putes, facito ut ſciam. tametſi nimis ſum curioſus: ſtatui enim nihil iam* de Rep. *cogitare.* Terentiæ *ſaltum perſpeximus. quid quæris? præter quercũ* Dodonæam *nihil deſideramus, quo minus* Epeirum *ipſam poſſidere uideamur.* Nos *circiter* Cal. *aut in* Formiano *erimus, aut in* Pompeiano. *tu ſi in* Formiano *non erimus (ſi nos amas) in* Pompeianum *uenito. id & nobis erit periucũdum, & tibi non ſanè deuium.* De *muro, imperaui* Philotimo, *ne impediret quo minus id fieret, quod tibi uideretur. cenſeo tamen, adhibeas* Vectium. *his temporibus, tam dubia uita optimi cuiuſque, magni æſtimo unius æſtatis fructũ palæſtræ* Palatinæ, *ſed ita tamen, ut nihil minus uelim, quàm* Põponiam,

& puerum uerſari in timore ruinæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVPIO *equidem, & iampridem cupio* Alexādriam, *reliquámque* AEgyptum *uiſere, & ſimul ab hac hominum ſatietate noſtri diſcedere, & cum aliquo deſiderio reuerti. ſed hoc tempore, & ijs mittentibus,* αἰδέομαι τρῶας καὶ τρωάδας ἑλκεσιπέπλους. *quid enim noſtri optimates, ſiqui reliqui ſunt, loquentur? an me aliquo præmio de ſententia eſſe deductū?* πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει Cato *ille noſter, qui mihi unus eſt pro centum millibus? quid uero hiſtoriæ de nobis ad annos* D C. *prædicarint? quas quidē ego multo magis uereor, quàm eorum hominum, qui hodie uiuunt, rumuſculos. ſed opinor excipiamus, & expectemus. ſi enim deferetur, erit quædam noſtra poteſtas, & tum deliberabimus. & iam hercule eſt in nō accipiendo nonnulla gloria.* Q*uare ſiquid* θεοφάνης *tecum forte contulerit, ne omnino repudiaris. de iſtis rebus expecto tuas literas, quid* Arrius *narret, quo animo ſe deſtitutum ferat, & qui* Conſules *parentur, utrum (ut populi ſermo)* Pompeius, *&* Craſſus, *an ut mihi ſcribitur, cum* Gabinio Ser. Sulpitius, *& num quæ nouæ leges, & num quid noui omnino: & quoniam* Nepos *proficiſcitur, cuinam* Auguratus *deferatur: quo quidē uno ego ab iſtis capi poſſum uidere ciuitatem meā.* Sed *quid ego hæc, quæ cupio deponere, & toto animo, atque omni cura* φιλοσοφεῖν? *ſic inquam in animo. ſic uellem ab initio.* Nunc *uero, quoniam quæ putaui eſſe præclara, expertus ſum quàm eſſent inania: cum omnibus muſis rationem habere cogito. tu tamen de Cur-*

tio ad me reſcribe certius. & num quis in eius locum paretur. & quid de P. Clodio fiat, & omnia, quemadmodũ tu polliceris, ἐπὶ σχολῆς ſcribe. & quo die Roma te exiturum putes, uelim ad me ſcribas, ut certiorem te faciã, quibus in locis futurus ſim: epiſtolámque ſtatim des de his rebus, de quibus ad te ſcripſi. ualde enim expecto literas tuas. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD tibi ſuperioribus literis promiſeram, fore ut opus extaret huius peregrinationis: nihil iam magnopere confirmo. ſic enim ſum complexus otium, ut ab eo diuelli non queã. itaque aut libris me delecto, quorum habeo Antij feſtiuam copiam: aut fluctus numero: nam ad lacertas captandas tẽpeſtates non ſunt idoneæ. à ſcribendo prorſus abhorret animus. etenim γεωγραφικὰ quæ conſtitueram, magnũ opus eſt: ita ualde Eratoſthenes, quem mihi propoſueram, à Serapione, & ab Hipparcho reprehẽditur. quid cenſes, ſi Tyrannio acceſſerit? & hercule ſunt res difficiles ad explicãdum, & ὁμοειδεῖς, nec tam poſſunt ἀνθηρογραφεῖσθαι, quàm uidebãtur: & quod caput eſt, mihi quæuis ſatis iuſta cauſa ceſſandi eſt. Quin etiã dubitẽ, an hic Antij cõſidam, & hoc tempus omne conſumam: ubi quidem ego mallem diu nimirum, quàm Romæ fuiſſe. tu uero ſapiẽtior Buthroti domũ paraſti. ſed mihi crede, proxima eſt illi municipio hæc Antiatũ ciuitas. eſſe locum tam propè Romã, ubi multi ſint, qui Vatiniũ nunquã uiderint? ubi nemo ſit, præter me, qui quẽquam ex uigintiuiris unũ eſſe ſaluum uelit? ubi me interpellet nemo, diligãt omnes? hic, hic nimirũ πολιτευτέον. nã iſtic

non ſolũ non licet, ſed etiam tædet. itaque ἀνέκδοτα: à nobis, quæ tibi uni legamus, Theopompino genere, aut etiam aſperiore multo pãgentur. neque aliud iã quicquã πολιτεύομαι, niſi odiſſe improbos, & id ipſũ nullo cũ ſtomacho, ſed potius cũ aliqua ſcribẽdi uoluptate. Sed ut ad rẽ, ſcripſi ad Quæſtores urb. de Quinti fratris negotio. uide quid narrent, ecquæ ſpes ſit denarij, an ciſtophoro Pompeiano iaceamus. Præterea de muro, ſtatue quid faciendum ſit. Aliud quid? etiam. quando te proficiſci iſtinc putes, fac ut ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE GEOGRAPHIA etiam atque etiam deliberabimus. Orationes à me autem duas poſtulas: quarum alteram non libebat mihi ſcribere, quia abſcideram: alteram, ne laudarem eum, quem non amabam. ſed id quoque uidebimus. denique aliquid extabit, ne tibi planè ceſſaſſe uideamur. De Publio quæ ad me ſcribis, ſanè mihi iucunda ſunt: eáque etiam uelim omnibus ueſtigijs indagata ad me afferas, cũ uenies: & interea ſcribas, ſiquid intelliges, aut ſuſpicabere, & maxime de legatione quid ſit acturus. equidem ante quàm tuas legi literas, in hominem ire cupiebam, non meherãle ut differrem cum eo uadimonium. nam mira ſum alacritate ad litigandum: ſed uidebatur mihi, ſiquid eſſet in eo populare, quòd plebeius factus eſſet, id amiſſurus. Quid enim? ad plebẽ tranſiſti, ut Tigranem ires ſalutatũ? narra mihi, Reges Armenij patritios ſalutare non ſolent? quid quæris? acueram me ad exagitandam hanc eius legationem. quam ſi ille contemnit, & ſi (ut ſcribis) bilem id commouet &

latoribus, & auſpicibus legis curiatæ: ſpectaculũ egregium. hercule, uerum ut loquamur, ſubcontumelioſe tractatur noſter Publius: primũ qui cum in domo Cæſaris quondam unus uir fuerit, nunc ne in uiginti quidem eſſe potuerit: deinde alia legatio dicta erat, alia data eſt: illa opima ad exigendas pecunias Druſio: ut opinor, Piſaurẽſis nebuloni Vatinio reſeruatur: hæc ieiuna, ac bella relegatio datur ei, cuius Tribunatus ad iſtorum tempora reſeruatur. incende hominem, amabo te, quoad potes. Vna ſpes eſt ſalutis, iſtorum inter iſtos diſſenſio, cuius ego quedã initia ſenſi ex Curione. iam uero Arrius Conſulatum ſibi ereptum fremit. Megabocchus, & hæc ſanguinaria iuuẽtus inimiciſſima eſt. accedat uero, accedat etiam iſta rixa Auguratus. ſpero me præclaras de iſtis rebus epiſtolas ad te ſæpe miſſurum. Sed illud quid ſit, ſcire cupio, quod iacis obſcure, iam etiã ex ipſis quinque uiris loqui quoſdam. quidnam id eſt? ſi eſt enim aliquid, plus eſt boni, quàm putaram. atque hæc ſic uelim exiſtimes non me abs te κατὰ τὸ πρακτικὸν quærere, quòd geſtiat animus aliquid agere in Rep. Iam pridem gubernare me tædebat, etiam cum licebat. nunc uero, cum cogar exire de naui non abiectis, ſed ereptis gubernaculis, cupio iſtorũ naufragia ex terra intueri: cupio, ut ait tuus amicus Sophocles, κἂν ὑπὸ στέγῃ. πυκνῆς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὑδούσῃ φρενί. De muro, quid opus ſit, uidebis. Caſtritianum mendum nos corrigemus, & tamen ad me Quintus CIↃ. CCIↃↃ. IↃↃↃ. ſcripſerat, non ad ſororem tuam HS X X X. Terentia tibi ſalutem dicit. Cicero tibi mandat, ut Ariſtodemo idem de ſe reſpondeas, quod de fratre ſuo ſororis tuæ

filio reſpondiſti. De Amalthea *quod me admones, non negligemus.* Cura *ut ualeas.*

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM *cum à te auide expectarem ad ueſperum, ut ſoleo, ecce tibi nuntius, pueros ueniſſe* Ro*ma. uoco, quæro,* E*cquid literarum? negāt.* Q*uid ais, inquam, nihilne à* Pomponio? *perterriti uoce, & uultu, confeſſi ſunt ſe accepiſſe, ſed excidiſſe in uia. quid quæris? permoleſte tuli. nulla enim abs te per hos dies epiſtola uenit aliqua re utili, & ſuaui. nunc ſiquid in ea epiſtola, quam ante diem* XVI Calēd. Maij *dediſti, fuit hiſtoria dignum, ſcribe quamprimum, ne ignoremus. ſin nihil præter iocationem, redde id ipſum. & ſcito* Curionem *adoleſcentem ueniſſe ad me ſalutatū: ualde eius ſermo de* Publio *cum tuis literis cōgruebat. ipſe uero mirandum in modum* Reges *odiſſe ſuperbos. peræque narrabat incenſam eſſe iuuentutem, neque hæc ferre poſſe. bene habemus. nos, ſi in ijs ſpes eſt, opinor, aliud agamus.* Ego *me do hiſtoriæ. quanquam licet me* Saufeiū *putes eſſe. nihil me eſt inertius.* Sed *cognoſce itinera noſtra, ut ſtatuas, ubi nos uiſurus ſis.* In Formianum *uolumus uenire* Parilibus, *inde (quoniam putas prætermittendum nobis eſſe hoc tempore cratera illum delicatum)* Cal. Maijs *de* Formiano *proficiſcemur, ut* Antij *ſimus ad* V Non. Maij. *ludi enim* Antij *futuri ſunt à* IIII Cal. *ad prid.* Non. Maij: *eos* Tullia *ſpectare uult. inde cogito in* Tuſculanum, *deinde* Arpinum, Romam *ad* Cal. Iun. *te aut in* Formiano *aut* Antij, *aut in* Tuſculano, *cura ut uideamus.* Epiſtolam *ſuperiorem reſtitue nobis, & appinge aliquid*

noui. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVBITO *cum mihi dixiſſet Cæcilius Quæſtor puerum ſe Romam mittere, hæc ſcripſi raptim, ut tuos elicerem mirificos cum Publio dialogos, cum eos, de quibus ſcribis, tum illum, quem addis, & ais longum eſſe quæ ad ea reſpõderis, perſcribere: illum uero, qui nondum habitus eſt, quem illa* βοῶπις, *cum è Solonio redierit, ad te eſt relatura: ſic uelim putes, nihil hoc poſſe mihi eſſe iucundius. ſi uero quæ de me pacta ſunt, ea non ſeruantur, in cælo ſum, ut ſciat hic noſter Hieroſolymarius traductor ad plebem, quam bonam meis putiſſimis orationibus gratiam retulerit: quarum expectà diuinam* παλινῳδίαν. *etenim quantum coniectura auguramur, ſi erit nebulo iſte cũ ijs dynaſtis in gratia, non modo de Cynico conſulari, ſed ne de iſtis quidem piſcinarũ Tritonibus poterit ſe iactare. non enim poterimus ulla eſſe in inuidia ſpoliati opibus, & illa ſenatoria potentia. ſin autẽ ab ijs diſſentiet, erit abſurdum in nos inuehi. ueruntamen inuehatur. Feſtiue, mihi crede, & minore ſonitu, quàm putaram, orbis hic in Rep. eſt conuerſus: citius omnino quàm potuit: id culpa Catonis, ſed rurſus improbitate iſtorum, qui auſpicia, qui AEliam legem, qui Iuniam, & Licniam, qui Cæciliam, & Didiam neglexerunt, qui omnia remedia Reip. effuderunt: qui regna, qui prædia tetrarchis, qui immaneis pecunias paucis dederunt. Video iã quò inuidia tranſeat, & ubi ſit habitatura. nihil me exiſtimaris neque uſu, neq; à Theophraſto didiciſſe, niſi breui tempore deſiderari noſtra illa tempora uide-*

ris.etenim ſi fuit inuidioſa Senatus potentia: cum ea non ad populum, ſed ad treis homines immoderatos redacta ſit, quidnam cenſes fore? proinde iſti liceat faciant, quos uolent, Conſules, Tribunos pl. denique etiã Vatinij ſtrumam ſacerdotij διβάφῳ ueſtiant: uidebis breui tempore magnos non modo eos, qui nihil titubarunt, ſed etiam illum ipſum, qui peccauit, Catonem. nã nos quidem, ſi per iſtum tuum ſodalem Publium licebit, σοφιστεύειν cogitamus, ſi ille cogitat, tantum dũtaxat nos defendere, & quod eſt propriũ artis hu9, ἐπαγγέλλομαι ἄνδρα ἀπαμύνεσθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ. patria propitia ſit: habet à nobis etiam ſi non plus, quàm debitum eſt, plus certe, quàm poſtulatum eſt. Male uehi malo alio gubernante, quàm tam ingratis uectoribus bene gubernare. ſed hæc coràm commodius. nũc audi quod quæris. Antium me ex Formiano recipere cogito ad V. Non. Maias. Antio uolo Non. Maijs proficiſci in Tuſculanum, ſed cum è Formiano rediero (ibi eſſe uolo uſque ad prid. Calend. Maias) faciam ſtatim te certiorem. Terentia tibi ſalutem. Κικέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον Ἀθηναῖον.

CICERO ATTICO S.

VOLO *ames conſtantiam meam. ludos Antij ſpectare non placet: eſt enim ὑποσόλοικον, cum uelim uitare omnium deliciarum ſuſpicionem, repente ἀναφαίνεσθαι non ſolum delicate, ſed etiam inepte peregrinantem. quare uſque ad Non. Maias te in Formiano expectabo. nunc fac ut ſciam, quo die te uiſuri ſumus. Ab Appij foro hora quarta: dederam aliã paulo ante à Tribus Tabernis. Vale.*

ſem noui? ego negare. Publius inquit, Tribunatum pl. petit. Quid ais? & inimiciſſimus quidē Cæſaris, & ut omnia, inquit, iſta reſcindat. Quid Cæſar, inquam? Negat ſe quicquā de illius adoptione tuliſſe. deinde ſuum, Memmij, Metelli Nepotis exprompſit odium. complexus iuuenem dimiſi, properans ad epiſtolas. Vbi ſunt, qui aiunt ζώσης φωνῆς μάζω ἐνέργειαν εἶναι? quanto magis uidi ex tuis literis, quàm ex illius ſermone, quid ageretur, de ruminatione quotidiana, de cogitatione Publij, de lituis βοώπιδος, de ſignifero Athenione, de literis miſſis ad Cneum, de Theophanis, Memmij'que ſermone. quantam porrò mihi expectationem dediſti conuiuij iſtius ἀσελγοῦς? ſum in curioſitate ὀξύπεινος. ſed tamen facile patior te id ad me συμπόσιον non ſcribere: præſentem audire malo. Quod me, ut ſcribam aliquid, hortaris: creſcit mihi quidem materies, ut dicis: ſed tota res etiam nunc fluctuat κατὰ ὀπώραν τρυγῶς: quæ ſi deſederit, magis erunt indicata, quæ ſcribam: quæ ſi ſtatim à me ferre non potueris, primus habebis tamen, & aliquandiu ſolus. Dicæarchum recte amas: luculentus homo eſt, & ciuis haud paulo melior, quàm iſti noſtri ἀδικαίαρχοι. Literas ſcripſi hora decima Cerealibus, ſtatim ut tuas legerā: ſed eas erā daturus, ut putaram, poſtridie ei, qui mihi primus obuiam ueniſſet. Terentia delectata eſt tuis literis, & impertit tibi multū ſalutis. καὶ Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται.

CICERO ATTICO S.

FACINVS indignum: epiſtolam ἀνθωρεὶ tibi à Tribus Tabernis reſcriptam ad tuas ſuauiſſimas epiſtolas

neminem reddidiſſe? at ſcito eum faſciculũ,quò illam conieceram, domum eo ipſo die latum eſſe quo ego dederam,& ad me in Formianum *relatum eſſe. itaque tibi tuã epiſtolã iuſſi referri;ex qua intelligeres,quàm mihi tum illæ gratæ fuiſſent.* Romæ *quod ſcribis ſileri,ita putabam:at hercule in agris non ſiletur:nec iam ipſi agri regnum ueſtrum ferre poſſunt.ſi uero in hãc* τηλέπυλον *ueneris* λαιστρυγονίην, (Formias *dico) qui fremitus hominum? quàm irati animi?quanto in odio noſter amicus* Magnus*? cuius cognomen unà cũ* Craſſi Diuitis *cognomine conſeneſcit.credas mihi uelim:neminem adhuc offendi,qui hæc tam lente,quàm ego fero,ferret. quare,mihi crede,* φιλοσοφῶμεν. *iuratus tibi poſſum dicere,nihil eſſe tanti.* Tu *ſi literas ad* Sicyonios *habes,aduola in* Formianum*:unde nos prid.*Non. Maij *cogitamus.* Vale.

CICERO ATTICO S.

QVANTAM *tu mihi moues expectationem de ſermone* Bibuli *? quantam de colloquio* βοώπιδος*?quantam etiam de illo delicato conuiuio? proinde ita fac uenias ad ſitienteis aures. quanquam nihil eſt iam quod magis timendum nobis putem,quàm ne ille noſter* Sampſicæramus,*cum ſe omnium ſermonibus ſentiet uapulare,& cum has actiones* ἀνανατρέπτους *uidebit,ruere incipiat.ego autẽ uſq; eò ſum eneruatus,ut hoc otio, quo nunc tabeſcimus, malim* ἐντυραννεῖσθαι, *quàm optima ſpe dimicare.* De *pãgendo quod me crebro adhortaris,fieri nihil poteſt. baſilicam habeo, non uillam,frequentia* Formianorũ*.at quam parem baſilicæ? tribum* Æmiliã*.ſed omitto uulgus.poſt horã quartam*

moleſti cæteri non ſunt. C. Arrius proximus eſt uicinus, immo ille quidē iam cōtubernalis. qui etiā ſe idcirco Romam ire negat, ut hic mecū totos dies philoſophetur. Ecce ex altera parte Seboſus ille Catuli familiaris. quò me uertam? ſtatim mehercule Arpinum irem, ni te in Formiano commodiſſime expectari uiderē, duntaxat ad prid. Non. Mai. uide enim quibus hominibus aures ſint deditæ meæ. occaſionē mirificam, ſiquis nūc, dum ij apud me ſunt, emere de me fundum Formianum uelit. & tamen illud probem. magnum quid aggrediamur, & multæ cogitationis, atque otij. ſed tamē ſatiſfiet à nobis, neque parcetur labori. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT SCRIBIS, ita uideo, non minus incerta in Rep. quàm in epiſtola tua, ſed tamen iſta ipſa me uarietas ſermonū, opinionúmque delectat. Romæ enim uideor eſſe, cū tuas literas lego, & ut fit in tantis rebus, modo hoc, modo illud audire. illud tamē explicare non poſſū, quidnam inueniri poſſit, nullo recuſante, ad facultatem agrariam. Bibuli autem iſta magnitudo animi in comitiorum dilatione, quid habet niſi ipſius iudicium ſine ulla correctione Reip? nimirum in Publio ſpes eſt. fiat, fiat Tribunus pl. ſi nihil aliud, ut eo citius tu ex Epeiro reuertare. nā ut illo tu careas, nō uideo poſſe fieri, præſertim ſi mecum aliquid uolet diſputare, ſed id quidem non dubium eſt, quin, ſiquid erit eiuſmodi, ſis aduolaturus. uerum ut hoc non ſit, tamen ſeruet Rēp. præclarum ſpectaculū mihi propono, modo te conſeſſore ſpectare liceat. Cum hæc maxime ſcriberem, ecce tibi Seboſus. nondum planè ingemueram, Salue, inquit Arrius. hoc eſt Roma decedere? quos ego homines

effugi, cum in hos incidi? ego uerò in montes patrios, & ad incunabula noſtra pergam, denique ſi ſolus nõ potuero, cum ruſticis potius, quàm cum ijs perurbanis, ita tamen, ut quoniam tu certi nihil ſcribis, in Formiano tibi præſtoler uſque ad III Non. Maias. Terentiæ pergrata eſt aſſiduitas tua, & diligentia in controuerſia Muluiana. neſcit omnino te communem cauſam defendere eorum, qui agros publicos poſſideant. ſed tamen tu aliquid publicanis pendis: hæc etiam id recuſat. ea tibi igitur, & κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς ſalutem dicunt.

CICERO ATTICO S.

COENATO mihi, & iam dormitanti prid. Cal. Maias epiſtola eſt illa reddita, in qua de agro Cãpano ſcribis. quid quæris? primum ita me pupugit, ut ſomnum mihi ademerit, ſed id cogitatione magis, quàm moleſtia. Cogitãti autem hæc ferè ſuccurrebant. primum ex eo, quod ſuperioribus literis ſcripſeras ex familiari te illius audiſſe, prolatum iri aliquid, quod nemo improbaret, maius aliquid timueram: hoc mihi eiuſmodi nõ uidebatur. deinde, ut me ego conſoler, omnis expectatio largitionis agrariæ in agrum Campanum uidetur eſſe deriuata. qui ager, ut dena iugera ſint, non amplius hominum quinque millia poteſt ſuſtinere. reliqua omnis multitudo ab illis abalienetur, neceſſe eſt. præterea, ſi ulla res eſt, quæ bonorũ animos, quos iam uideo eſſe commotos, uehementius poſſit incendere, hæc certe eſt, & eo magis, quòd portorijs Italiæ ſublatis, agro Cãpano diuiſo, quod uectigal ſupereſt domeſticũ, præter uiceſimã? quæ mihi uidetur una conciuncula,

clamore pediſequorum noſtrorũ eſſe peritura. Cneus quidem noſter iam planè quid cogitet, neſcio. φυσᾷ γὰρ ὀ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβεά-ας ἄτερ, qui quidem etiam iſtuc adduci potuerit. nam adhuc hoc ἐσοφίζετο, ſe leges Cæſaris probare, actiones ipſum præſtare debere: agrariam legem ſibi placuiſſe: potuerit interaedi nécne, nihil ad ſe pertinere: de Rege Alexandrino placuiſſe ſibi aliquando confici: Bibulus de cælo tum ſeruaſſet nécne, ſibi quærendũ non fuiſſe: de publicanis, uoluiſſe illi ordini cõmodare: quicquid futurum fuerit, ſi Bibulus tum in forum deſcendiſſet, ſe diuinare nõ potuiſſe. Nunc uero Sampſiceramе quid dices? uectigal te nobis in monte Antilibano conſtituiſſe, agri Campani abſtuliſſe? quid, hoc quemadmodum obtinebis? Oppreſſos uos, inquit, tenebo exercitu Cæſaris: non mehercule me tu quidẽ tam iſto exercitu, quàm ingratis animis eorum hominum, qui appellantur boni: qui mihi non modo præmiorum, ſed ne ſermonum quidem unquam fructum ullum, aut gratiam retulerunt. Quòd ſi in eam me partem incitarem, profectò iam aliquam reperirem reſiſtendi uiam. nunc prorſus hoc ſtatui, ut quoniam tanta controuerſia eſt Dicæarcho familiari tuo cum Theophraſto amico meo, ut ille tuus τὸν πρακτικὸν βίον lõge omnibus anteponat, hic autem τὸν θεωρητικὸν, utrique à me mos geſtus eſſe uideatur. puto enim me Dicæarcho affatim ſatiſfeciſſe: reſpicio nunc ad hanc familiam, quæ mihi non modo ut requieſcam, permittit, ſed reprehendit quia non ſemper quierim. quare incumbamus ò noſter Tite ad illa præclara ſtudia, & eò unde diſcedere non oportuit, aliquãdo reuertamur. Quod de Quinti fratris epiſto

la ſcribis, ad me quoq; fuit πρόσθε λέων, ὄπιθεν δέ. Quid dicam, neſcio. nam ita deplorat primis uerſibus manſionem ſuam, ut quemuis mouere poſſit: ita rurſus remittit, ut me roget ut annales ſuos emendẽ, & edam. illud tamen quod ſcribit animaduertas uelim, de portorio circunuectionis. ait ſe de conſilij ſententia rem ad Senatum reieciſſe. nondum uidelicet meas literas legerat: quibus ad eum re conſulta, & explorata perſcripſeram, nõ deberi. uelim ſiqui Græci iam Romam ex Aſia de ea cauſa uenerunt, uideas, & (ſi tibi uidebitur) ijs demonſtres quid ego de ea re ſentiam. ſi poſſum diſcedere, ne cauſa optima in Senatu pereat, ego ſatiſfaciam publicanis: εἰ δὲ μὴ, (uere tecum loquar) in hac re malo uniuerſæ Aſiæ, & negotiatoribus. nam eorũ quoque uehemẽter intereſt. hoc ego ſentio ualde nobis opus eſſe. ſed tu id uidebis. Quæſtores autem, quæſo, num etiam de ciſtophoro dubitant? nam ſi aliud nihil erit, cum erimus omnia experti, ego illud ne quidẽ contemnam quod extremum eſt. Te in Arpinati uidebimus, & hoſpitio agreſti accipiemus, quoniam maritimum hoc contempſiſti. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRORSVS, *ut ſcribis, ita ſentio. turbatur Sampſiceramus. nihil eſt, quod non timendum ſit. ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται. quid enim iſta repentina affinitatis coniunctio, quid ager Campanus, quid effuſio pecuniæ ſignificant? quæ ſi eſſent extrema, tamen eſſet nimium mali: ſed ea natura rei eſt, ut hæc extrema eſſe non poſſint. quid enim eos hæc ipſa per ſe delectare poſſunt? nunquam huc ueniſſent, niſi ad alias*

res peſtiferas aditus ſibi compararẽt. Dij *immortales. uerum, ut ſcribis, hæc in* Arpinati *ad* V I *circiter* Id. *Maias non deflebimus, ne & opera, & oleum philologiæ noſtræ perierit. ſed conferemus tranquillo animo. neq; tam me* εὐελπιςία *cõſolatur, ut antea, quàm* ἀδιαφορία, *qua nulla in re tam utor, quàm in hac ciuili & publica. quinetiam quod eſt ſubinane in nobis, & non* ἀφιλόδοξον, *(bellum eſt enim ſua uitia noſſe) id afficitur quadam delectatione. ſolebat enim me pungere, ne* Sampſicerami *merita in patriã ad annos* D C *maiora uiderentur, quàm noſtra.* Hac *quidem cura certe*
* *iam uacuus ſum. iacet enim ille ſic ut* Phocis Curiana *ſtare uideatur.* Sed *hæc corám. tu tamen uideris mihi* Romæ *fore ad noſtrum aduentum. quod ſanè facile patiar, ſi tuo commodo fieri poſſit. ſin ut ſcribis, ita uenies: uelim è* Theophane *expiſcere, quonam in me animo ſit* Arabarches. *quæ res ſcilicet* κατὰ τὸ κηδεμονικὸν, *& ad me ab eo quaſi* ὑποθήκας *afferes, quemadmodum me gerã. aliquid ex eius ſermone poterimus* περὶ τῶν ὅλων *ſuſpicari.* Vale.

CICERO ATTICO S.

A CCEPI *aliquot epiſtolas tuas ex quibus intellexi quàm ſuſpenſo animo & ſolicito ſcire aueres, quid eſſet noui.* Tenemur *undique, neque iam quo minus ſeruiamus, recuſamus: ſed mortem, & eiectionem, quaſi maiora, timemus: quæ multo ſunt minora. atque hic ſtatus, qui una uoce omnium gemitur, neque uerbo cuiuſquam ſubleuatur:* σκοπὸς *eſt, ut ſuſpicor illis, qui timent ullam cuiuſquam largitionem relinquere. unus loquitur, & palàm aduerſatur adoleſcens* Curio. Huic *

plauſus maximi, conſalutatio forenſis perhonorifica, ſigna præterea beneuolentiæ permulta à bonis impertiuntur. Fuſiũ clamoribus, & conuitijs, & ſibilis conſectantur. his ex rebus non ſpes, ſed dolor eſt maior, cum uideas ciuitatis uoluntatem ſolutam, uirtutem alligatam. Ac ne forte quæras κατὰ λεπτὸν de ſingulis rebus, uniuerſa res eſt eò deducta, ſpes ut nulla ſit, aliquando non modo priuatos, uerũ etiam magiſtratus liberos fore. attamen in oppreſſione ſermo in circulis dũtaxat, & in conuiuijs eſt liberior, quàm fuit. uincere incipit timorem dolor, ſed ita, ut omnia ſint pleniſſima deſperationis. Habet etiam Campana lex execrationem in coitione candidatorum, ſi mentionem fecerint, quo aliter ager poſſideatur, atque ut ex legibus Iulijs. non dubitant iurare cæteri. Laterenſis exiſtimatur recte feciſſe, quòd Tribunatum pl. petere deſtitit ne iuraret. ſed de Repub. non libet plura ſcribere. Diſplicео mihi, nec ſine ſummo ſcribo dolore. me tueor, ut oppreſſis omnibus, non demiſſe: ut tantis rebus geſtis, parum fortiter. A' Cæſare ualde liberaliter inuitor in legationem illã, ſibi ut ſim Legatus: atque etiam libera legatio uoti cauſa datur. ſed hæc & præſidij apud furorem Pulchelli non habet ſatis, & à fratris aduentu me ablegat: illa & munitior eſt, & non impedit quo minus adſim, cũ uelim: & hanc ego teneo, ſed uſurũ me non puto. neq; tamen ſcit quiſquam. non libet fugere. aueo pugnare. magna ſunt hominum ſtudia. ſed nihil affirmo. tu hæc ſilebis. De Statio manumiſſo, & nonnullis alijs rebus angor equidem, ſed iam prorſus occalui. tu, uellẽ ego & cuperem, adeſſes: nec mihi conſilium nec conſolatio deeſſet. ſed ita te para, ut ſi inclamaro, aduoles. Vale.

CICERO ATTICO S.

M V L T A me ſolicitant, & ex Reip. tanto motu, & ex his periculis, quæ mihi ipſi intenduntur: & ſexcenta ſunt: ſed mihi nil eſt moleſtius, quàm Statium manumiſſum. nec meum imperiũ, ac mitto imperium, non ſimultatem meam reuereri ſaltem? nec quid faciã ſcio: neque tantum eſt in re, quantus eſt ſermo. Ego autem ne iraſci quidem poſſum ijs, quos ualde amo. tantum doleo, ac mirificè quidẽ. cætera in magnis rebus, minæ Clodij, contentionéſque quæ mihi proponuntur, modicè me tangunt. etenim uel ſubire eas uideor, mihi ſumma cum dignitate, uel declinare nulla cum moleſtia poſſe. Dices fortaſſe, Dignitatis ἄλις tãquam δρυός: ſaluti, ſi me amas, conſule. Me miſerum, cur non ades? nihil te profectò præteriret. ego fortaſſe τυφλώττω, & nimium τῷ καλῷ προσπέπονθα. ſcito nihil unquam fuiſſe tam infame, tam turpe, tam peræque omnibus generibus, ordinibus, ætatibus offenſum, quàm hunc ſtatum, qui nunc eſt, magis meherculè, quàm uellem, non modo quàm putaram. populares iſti iam etiam modeſtos homines ſibilare docuerunt. Bibulus in cælo eſt: nec quare, ſcio: ſed ita laudatur, quaſi unus homo nobis cunctando reſtituit rem. Pompeius, noſtri amores, quod mihi ſummo dolori eſt, ipſe ſe afflixit. neminem tenet. uolũtate, an metu neceſſe ſit ijs uti, uereor. Ego autem neq; pugno cum illa cauſa propter illam amicitiam: neque approbo, ne omnia improbem, quæ antea geſſi. utor uia. populi ſenſus maxime in theatro, & ſpectaculis perſpectus eſt. nã gladiatoribus quà dominus, quà aduocati ſibilis conſciſſi: ludis Apollinarib' Diphi-

lus tragœdus in noſtrum Pompeium petulàter inuectus eſt. Noſtra miſeria tu es Magnus: millies coactus eſt dicere eadẽ. Virtutem iſtam, ueniet tempus, cum grauiter gemes: totius theatri clamore dixit,itémque cætera.nam eiuſmodi ſunt ij uerſus,uti in tempus ab inimico Põpeij ſcripti eſſe uideantur. Si neque leges, neque mores cogunt, & cætera,magno cum fremitu & clamore ſunt dicta. Cæſar cum ueniſſet mortuo plauſu,Curio filius eſt inſecutus. huic ita plauſum eſt, ut ſalua Rep.Pompeio plaudi ſolebat.tulit Cæſar grauiter. literæ Capuam ad Pompeium uolare dicebantur.inimici erant equitibus, qui Curioni ſtantes plauſerãt:hoſtes omnibus:Roſciæ legi,etiã frumentariæ minitabantur.ſanè res erat perturbata. equidẽ malueram quod erat ſuſceptum ab illis,ſilentio tranſiri:ſed uereor ne non liceat. nõ ferunt homines, quod uidetur eſſe tamen ferendum.ſed eſt iam una uox omnium magis odio firmata, quàm præſidio. Noſter autem Publius mihi minitatur,inimicus eſt.impẽdet negotiũ:ad quod tu ſcilicet aduolabis.Videor mihi noſtrũ illum conſularem exercitum bonorũ omnium,etiam ſatis bonorum, habere firmiſſimum. Pompeius ſignificat ſtudium erga me non mediocre.Idem affirmat uerbum de me illum non eſſe facturũ. in quo non me ille fallit,ſed ipſe fallitur. Coſconio mortuo, ſum in eius locum inuitatus.id erat uocari in locũ mortui.Nil me turpius apud homines fuiſſet: neque uero ad iſtam ipſam ἀσφάλειαν quicquã alienius. ſunt enim illi apud bonos inuidioſi:ego apud improbos meam retinuiſſem inuidiam,alienam aſſumpſiſſem. Cæſar me ſibi uellet eſſe legatum.honeſtior hæc declinatio periculi. ſed ego hoc non

repudio. Quid ergo eſt? pugnare malo, nihil tamen cer ti. iterum dico, Vtinam adeſſes: ſed tamẽ, ſi erit neceſſe, arceſſemus. Quid aliud? quid? hoc, opinor. certi ſumus periſſe omnia. quid enim ἀκκιζόμεθα tandiu? ſed hæc ſcripſi properans, & mehercule timide. poſthac ad te aut ſi perfidelem habebo cui dem, ſcribam plane omnia: aut ſi obſcure ſcribam, tu tamen intelliges. in his epiſtolis me Læliũ, te Furium faciam. cætera erunt ἐν αἰνίγμασιν. Hic Cæciliũ colimus & obſeruamus diligenter. Edicta Bibuli audio ad te miſſa. ijs ardet dolore & ira noſter Pompeius. Vale.

CICERO ATTICO S.

A NICATO, *ut te uelle intellexeram, nullo loco defui. Numeſtium ex literis tuis ſtudioſe ſcriptis, libenter in amicitiam recepi. Cæciliũ quibus rebus poſſum tueor diligẽter. Varro ſatiſfacit nobis. Põpeius amat nos, charóſque habet. Credis? inquies. Credo: prorſus mihi perſuadet. ſed quia, ut uideo, pragmatici homines omnibus hiſtoricis præceptis, uerſibus deniq; cauere iubent, & uetant credere: alterũ facio, ut caueam: alterum, ut non credam, facere non poſſum. Clodius adhuc mihi denuntiat periculũ. Pompeius affirmat non eſſe periculum: adiurat: addit etiam ſe prius occiſurũ iri ab eo, quàm me uiolatum iri. tractatur res. ſimul quid erit certi, ſcribam ad te. ſi erit pugnandum, arceſſam ad ſocietatem laboris. ſi quies dabitur, ab Amalthea te non commouebo. De Rep. breuiter ad te ſcribam: iam enim, charta ipſa ne nos prodat, pertimeſco. itaque poſthac, ſi erunt mihi plura ad te ſcribenda, ἀλληγορίαις obſcurabo. nunc quidem nouo quodam morbo ci*

uitas moritur: ut cum omnes ea quæ ſunt acta improbent, querantur, doleant, uarietas in re nulla ſit, apertéque loquãtur, & iam clare gemant: tamen medicina nulla afferatur. neque enim reſiſti ſine internecione poſſe arbitramur: nec uidemus, qui finis cedendi, præter exitiũ futurus ſit. Bibulus *hominum admiratione & beneuolentia in cælo eſt. edicta eius & conciones deſcribunt & legunt. nouo quodã genere in ſummam gloriam uenit. populare nũc nil tam eſt, quàm odium popularium. hæc quò ſint eruptura timeo. ſed ſi diſpicere quid cœpero, ſcribam ad te apertius. tu ſi me amas tantum, quãtum profecto amas: expeditus facito ut ſis, ſi inclamaro ut accurras. ſed do operam, & dabo, ne ſit neceſſe. Quod ſcripſeram, te* Furium *ſcripturũ: nil neceſſe eſt tuũ nomen mutare. me faciam* Lælium, *& te* Atticum, *neq; utar meo chirographo, neque ſigno, ſi modo erunt eiuſmodi literæ, quas in alienum incidere nolim.* Diodotus *mortuus eſt: reliquit nobis* HS *fortaſſe centies.* Comitia Bibulus *cum* Archilochio *edicto in ante diem* X V Cal. Nou. *diſtulit.* À Vibio *libros accepi. poeta ineptus: nec tamen ſcit nihil, & eſt non inutilis. deſcribo, & remitto.* Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Rep. *quid ego tibi ſubtiliter? tota periit: atque hoc eſt miſerior, quàm reliquiſti, quòd tum uidebatur, eiuſmodi dominatio ciuitatem oppreſſiſſe, quæ iucunda eſſet multitudini, bonis autem ita moleſta, ut tamen ſine pernicie: nunc repente tanto in odio eſt omnibus, ut quorſum eruptura ſit, horreamus. nam iracundiam atque intemperantiam illorum ſumus experti,*

qui Catoni irati, omnia perdiderunt. ſed ita lenibus uti uidebantur uenenis, ut poſſe uideremur ſine dolore interire. nunc uero ſibilus uulgi, ſermonibus honeſtorum, fremitu Italiæ, uereor ne exarſerint. Equidē ſperabam, ut ſæpe etiam loqui tecum ſolebam, ſic orbem Reip. eſſe conuerſum, ut uix ſonitum audire, uix impreſſam orbitam uidere poſſemus: & fuiſſet ita, ſi homines tranſitum tempeſtatis expectare potuiſſent: ſed cum diu occulte ſuſpiraſſent, poſtea iam gemere, ad extremum uero loqui omnes, & clamare cœperunt. Itaque ille amicus noſter inſolens infamiæ, ſemper in laude uerſatus, circunfluens gloria, deformatus corpore, fractus animo, quò ſe conferat, neſcit: progreſſum præcipitem, inconſtantem reditum uidet: bonos inimicos habet, improbos ipſos non amicos. ac uide mollitiem animi: non tenui lacrymas, cum illū ante VIII Cal. Sext. uidi de edictis Bibuli concionantem, qui antea ſolitus eſſet iactare ſe magnificentiſſime illo in loco, ſummo cum amore populi, cunctis fauentibus. Vt ille tum humilis, ut demiſſus erat: ut ipſe etiam ſibi, non iis ſolum qui aderant, diſplicebat. O ſpectaculum uni Craſſo iucundum, cæteris non item. nam quia deciderat ex aſtris, lapſus potius, quàm progreſſus uidebatur. & ut Apelles ſi Venerem, aut ſi Protogenes Ialyſum illum ſuum cœno oblitum uideret, magnum, credo, acciperet dolorem: ſic ego hunc, omnibus à me pictum, & politum artis coloribus, ſubito deformatum non ſine magno dolore uidi. quanquam nemo putabat propter Clodianum negotium me illi amicum eſſe debere. tamen tantus fuit amor, ut exhauriri nulla poſſet iniuria. itaque Archilochia in illum edicta Bi-

buli populo ita ſunt iucunda, ut eum locum, ubi proponuntur, præ multitudine eorum qui legunt, tranſire nequeamus: ipſi ita acerba, ut tabeſcat dolore: mihi meherculè moleſta, quòd & eum quem ſemper dilexi, nimis excruciant: & timeo, tam uehemens uir, támque acer in ferro, & tam inſuetus contumeliæ ne omni animi impetu, dolori & iracundiæ pareat. Bibuli qui ſit exitus futurus, neſcio. ut nunc res ſe habet, admirabili gloria eſt. qui cum omnia in menſem Oct. diſtuliſſet: quòd ſolet ea res populi uoluntatem offendere, putarat Cæſar oratione ſua poſſe impelli concionē, ut iret ad Bibulum. multa cum ſeditioſiſſime diceret, uocem exprimere non potuit. Quid quæris? ſentiunt ſe nullam ullius partis uoluntatem tenere. eo magis uis nobis eſt timenda. Clodius inimicus eſt nobis. Pompeius confirmat, eum nil eſſe facturum contra me. mihi periculoſum eſt credere. ad reſiſtendum me paro. ſtudia ſpero me ſumma habiturum omnium ordinum. te cum ego deſidero, tum uero res ad tempus illud uocat. plurimum conſilij, animi, præſidij denique mihi, ſi te ad tempus uidero, acceſſerit. Varro ſatis mihi facit. Pōpeius loquitur diuinitus. ſpero nos aut cum ſumma gloria, aut certe ſine moleſtia eſſe diſceſſuros.

Tu quid agas, quemadmodum te oblectes, quid cum Sicyonijs egeris, ut ſciam cura. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVÀM uellem Romæ manſiſſes. quod egiſſes profectò, ſi hæc fore putaſſemus. nam Pulchellum noſtrum facillime teneremus, aut certe, quid eſſet facturus, ſcire poſſemus. nunc ſe res ſic habet. uolitat, furit, nil ha-

bet certi, multis denuntiat: quod ſors obtulerit, id actu rus uidetur. cum uidet, quo ſit in odio ſtatus hic rerum: in eos, qui hæc egerunt, impetum facturus uidetur. cum autem rurſus opes, & uim exercitus recordatur, conuertit ſe in nos. nobis autem ipſis tum uim, tum iudicium minatur. cum hoc Põpeius egit, & ut ad me ipſe referebat (alium enim habeo neminem teſtem) uehementer egit, cum diceret, in ſumma ſe perfidiæ, & ſceleris infamia fore, ſi mihi periculum crearetur ab eo, quem ipſe armaſſet, quem plebeium fieri paſſus eſſet: ſed fidem recepiſſe ſibi & ipſum, & Appium de me, hanc ſi ille non ſeruaret, ita laturũ ut omnes intelligerẽt, nihil ſibi antiquius amicitia noſtra fuiſſe. hæc, & in eam ſententiam cum multa dixiſſet, aiebat illum primo ſanè diu multa contra, ad extremum autem manus dediſſe, & affirmaſſe nil ſe contra eius uoluntatem eſſe facturum. ſed poſtea tamen ille non deſtitit de nobis aſperrime loqui. quod ſi non faceret, tamen ei nihil crederemus, atque omnia, ſicut facimus, pararemus. Nunc ita nos gerimus, ut in dies ſingulos & ſtudia in nos hominum, & opes noſtræ augeantur. Remp. nulla ex parte attingimus. in cauſis, atque in illa opera noſtra forenſi, ſumma induſtria uerſamur. quod egregie non modo ijs qui utuntur opera, ſed etiam in uulgus gratum eſſe ſentimus. domus celebratur: occurritur: renouatur memoria Conſulatus: ſtudia ſignificantur: in eam ſpem adducimur, ut nobis ea contentio quæ impendet, interdum non fugienda uideatur. nunc mihi & conſilijs opus eſt tuis, & amore, & fide. quare aduola. expedita mihi erunt omnia, ſi te habebo. Multa per Var-

ronem noſtrum agi poſſunt, quæ te urgente erunt firmiora: mult; ab ipſo Publio elici, multa cognoſci, quæ tibi occulta eſſe non poterunt: multa etiam: ſed abſurdum eſt ſingula explicare, cum ego te requiram ad omnia. unum illud tibi perſuadeas uelim, omnia mihi fore explicata, ſi te uidero. ſed totum eſt in eo, ſi antequàm ille ineat magiſtratum. puto, Pompeium Craſſo urgente, ſi tu aderis, qui per βοώπιδα ex ipſo intelligere poſſis, qua fide ab illis agatur, nos aut ſine moleſtia, aut certe ſine errore futuros. precibus noſtris, & cohortatione non indiges. quid mea uoluntas, quid tempus, quid rei magnitudo poſtulet, intelligis. De Rep. nihil habeo ad te ſcribere, niſi ſummum odium omnium hominum in eos qui tenent omnia. mutationis tamen ſpes nulla. ſed quod facile ſentias, tædet ipſum Pompeium, uehementérque pœnitet. non prouideo ſatis, quem exitum futurũ putem. ſed certo uidentur hæc aliquò eruptura. Libros Alexandri, negligentis hominis, & non boni poetæ, ſed tamen non inutilis, tibi remiſi. Numerium Numeſtium libenter accepi in amicitiam, & hominem grauem, & prudentem, & dignum tua commendatione cognoui. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNQVAM *ante arbitror te epiſtolam meam legiſſe, niſi mea manu ſcriptam, ex eo colligere poteris, quanta occupatione diſtinear. nam cum uacui temporis nil haberem, & cum recreandæ uoculæ cauſa neceſſe eſſet mihi ambulare, hæc dictaui ambulans. Primum igitur illud te ſcire uolo, Sampſiceramum noſtrum amicum uehementer ſui ſtatus pœnitere, reſti-*

tuîque in eum locum cupere,ex quo decidit, dolorémq; ſuum impertire nóbis, & medicinam interdũ aperte quærere,quam ego poſſum inuenire nullam: deinde omnes illius partis auctores, ac ſocios nullo aduerſario conſeneſcere: conſenſionem uniuerſorũ nec uolũtate,nec ſermone maiorem unquam fuiſſe. Nos autem (nam id te ſcire cupere certo ſcio)publicis conſilijs nullis interſumus,totóſque nos ad forenſem operam,laborémque contulimus.ex quo, quod facile intelligi poſſit, in multa commemoratione earum rerum, quas geſſimus, deſiderióque uerſamur. ſed βοώπιδος noſtri conſanguineus non mediocres terrores iacit,atque denũciat,& Sampſiceramo negat,cæteris præ ſe fert,& oſtentat.Quãobrem ſi me amas tantum, quantum profecto amas:ſi dormis,expergiſcere:ſi ſtas,ingredere:ſi ingrederis, curre: ſi curris, aduola. credibile non eſt, quantum ego in conſilijs, & prudentia tua, quódque maximum eſt,quantum in amore, & fide ponam. magnitudo rei longam orationem fortaſſe deſiderat: coniunctio uero noſtrorum animorum breuitate contenta eſt.permagni noſtra intereſt,te ſi comitijs non potueris,at declarato illo,eſſe Romæ. Cura ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

QVAS Numeſtio literas dedi,ſic te his euocabam,ut nihil acrius,neque incitatius fieri poſſet.ad illam celeritatem adde etiam ſiquid potes,ac ne ſis perturbatus. noui enim te,& non ignoro, quàm ſit amor omnis ſolicitus atque anxius.ſed res eſt,ut ſpero, non tam exitu moleſta,quàm auditu. Vectius ille,ille noſter index,Cæſari ut perſpicimus, pollicitus eſt,ſeſe curaturũ,

ut in aliquam ſuſpicionem facinoris Curio filius adduceretur. Itaque inſinuatus in familiaritatem adoleſcentis, & cum eo, ut res indicat, ſæpe congreſſus, rem in eum locum deduxit, ut diceret ſibi certum eſſe cum ſuis ſeruis in Pompeium impetum facere, eúmque occidere. Hoc Curio ad patrē detulit, ille ad Pompeium. Res delata ad Senatum eſt. introductus Vectius, primo negabat ſe unquam cum Curione reſtitiſſe, neque id ſanè diu. nam ſtatim fidem publicam poſtulauit. reclamatum eſt. tum expoſuit manum fuiſſe iuuentutis duce Curione, in qua Paulus initio fuiſſet, & Cn. Cepio hic Brutus, & Lētulus Flaminis filius conſcio patre: poſtea C. Septimium ſcribam Bibuli pugionem ſibi à Bibulo attuliſſe. quod totum irriſum eſt: Vectio pugionem defuiſſe, niſi ei Conſul dediſſet. eóque magis id eiectum eſt, quòd ad III Id. Maij Bibulus Pompeium fecerat certiorem, ut caueret inſidias. in quo ei Pompeius gratias egerat. introductus Curio filius, dixit ad ea quæ Vectius dixerat: maximéque in eo tum quidē Vectius eſt reprehenſus, quòd dixerat adoleſcentum conſilium, ut in foro cum gladiatoribus Gabinij Pompeium adorirentur, in eo principem Paulum fuiſſe, quem conſtabat eo tempore in Macedonia fuiſſe. fit S. C. ut Vectius, quòd confeſſus eſſet ſe cum telo fuiſſe, in uincula conijceretur: qui eum emiſiſſet, contra Remp. eſſe facturum. Res erat in ea opinione, ut putarent id eſſe actum, ut Vectius in foro cū pugione, & item ſerui eius comprehenderentur cum telis: deinde ille ſe diceret indicaturum. ídque ita actum eſſet, niſi Curiones rem ante ad Pompeium detuliſſent. tum S.C. in concione recitatum eſt. Poſtero autem die Cæſar, is qui

olim Prætor cum eſſet, Q.Catulum ex inferiore loco iuſſerat dicere, Vectiũ in Roſtra produxit, eúmque in eo loco conſtituit,quò Bibulo Cos. aſpirare non liceret. hic ille omnia quæ uoluit,de Rep.dixit, ut qui illuc factus,inſtitutúſque ueniſſet.primum Cepionẽ de oratione ſua ſuſtulit, quem in Senatu acerrime nominarat: ut appareret noctem, & nocturnam deprecationem interceſſiſſe.deinde quos in Senatu ne tenuiſſima quidẽ ſuſpicione attigerat,eos nominauit:Lucullum,à quo ſolitum eſſe ad ſe mitti C.Fannium, illum qui in P. Clodium ſubſcripſerat: L.Domitium,cuius domum cõſtitutam fuiſſe,unde eruptio fieret.me non nominauit: ſed dixit, conſularem diſertum, uicinum Conſuli, ſibi dixiſſe, Ahalam Seruiliũ aliquem, aut etiam Brutum opus eſſe reperiri.Addidit ad extremum,cum iam dimiſſa concione reuocatus à Vatinio fuiſſet, ſe audiſſe à Curione, his de rebus conſcium eſſe Piſonem generũ meum,& M.Laterenſem. nunc reus erat apud Craſſum Diuitem de ui:& cum eſſet damnatus,erat indicium poſtulaturus:quod ſi impetraſſet,iudicia fore uidebantur. ea nos, utpote qui nihil contẽnere ſolemus, non pertimeſcebamus. hominum quidem ſumma erga nos ſtudia ſignificabantur:ſed prorſus uitæ tædet:ita ſunt omnia omnium miſeriarũ pleniſſima.modo cædem timueramus, quam oratio fortiſſimi ſenis Q.Conſidij diſcuſſerat:ea quam quotidie timere potueramus, ſubito exorta eſt. Quid quæris? nil me infortunatius, & Catulo,cum ſplendore uitæ, tum hoc tempore. nos tamen in his etiam miſerijs erecto animo, & minime perturbato ſumus, honeſtiſſiméque dignitatem noſtrã, & magna cura tuemur. Pompeius de Clodio iubet

nos eſſe ſine cura, & ſummam in nos beneuolentiam omni ratione ſignificat. te habere conſiliorum auctorem, ſolicitudinum ſocium, omni in cogitatione coniũctum cupio. Quare ut Numeſtio *mandaui, tecum ut ageret, item atque eo, ſi poteſt, acrius te rogo, ut planè ad nos aduoles. reſpiraro, ſi te uidero.* Vale.

vel oratione

CICERO ATTICO S.

C V M *aliquem apud te laudaro tuorum familiarium, uolam illum ſcire ex te me id feciſſe, ut nuper me ſcis ſcripſiſſe ad te de* Varronis *ergo me officio, te ad me reſcripſiſſe eam rem ſummæ tibi uoluptati eſſe. ſed ego mallẽ ad illum ſcripſiſſes, mihi illum ſatiſfacere. mirabiliter enim moratus eſt, ſicut noſti,* ἑλικτὰ, καὶ οὐδὲν. *nos tenemus præceptum illud,* τὰς τῶν κρατούντων. *At hercule alter tuus familiaris* Hortenſius *quàm plena manu, quàm ingenue, quàm ornate noſtras laudes in aſtra ſuſtulit, cum de* Flacci Prætura, *& de illo tẽpore* Allobrogum *diceret. ſic habeto, nec amantius, nec honorificentius, nec copioſius potuiſſe dici. ei te hoc ſcribere à me tibi eſſe miſſum ſanè uolo. ſed quid tu ſcribas, quẽ iam ego uenire, atque adeſſe arbitror? ita enim egi tecum ſuperioribus literis. ualde te expecto, ualde deſidero, neq; ego magis quàm ipſa res, & tempus poſcit. his de negotijs quid ſcribam ad te, niſi idem quod ſæpe?* Rep. *nil deſperatius: his, quorum opera, nihil maiore odio.* Nos *ut opinio, & ſpes, & coniectura noſtra fert, firmiſſima beneuolentia hominum muniti ſumus. quare aduola, aut expedies nos omni moleſtia, aut eris particeps.* Ideo *ſum breuior, quòd ut ſpero, coram breui conferre, quæ uolumus, licebit.* Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIB. III.

CICERO ATTICO S.

CVM antea maxime noſtra intereſſe arbitrabar, te eſſe nobiſcum: tum uero ut legi rogationẽ, intellexi ad iter quod conſtitui, nil mihi optatius cadere poſſe, quàm ut tu me quãprimum conſequare, ut cum ex Italia profecti eſſemus, ſiue per Epeirum iter eſſet faciundum, tuo, tuorúmque præſidio uteremur: ſiue aliud quid agendum eſſet, certum conſilium de tua ſententia capere poſſemus. Quamob rem te oro, des operam ut me ſtatim conſequare. facilius potes, quoniam de prouincia Macedonia perlata lex eſt. Pluribus uerbis tecum agerem, niſi pro me apud te res ipſa loqueretur. Vale.

CICERO ATTICO S.

ITINERIS noſtri cauſa fuit, quòd non habebam locum, ubi pro meo iure diutius eſſe poſſem, quàm in fundo Sicæ, præſertim nondum rogatione correcta. & ſimul intelligebam, ex eo loco, ſi iter haberem, poſſe me Brunduſium referre: ſine te autem non eſſe nobis illas parteis tenendas propter Antroniũ. Nunc, ut ad te antea ſcripſi, ſi ad nos ueneris, conſilium totius rei capiemus. iter eſſe moleſtum ſcio: ſed tota calamitas omneis moleſtias habet. Plura ſcribere non poſſum, ita

ſum animo perculſo, & abiecto. Cura ut ualeas. D. VI. Id. Apr. Naryci Locridis.

CICERO ATTICO S.

VTINAM illum diem uideam, cum tibi agam gratias quòd me uiuere coegiſti. adhuc quidem ualde me pœnitet. ſed te oro, ut ad me Vibonem ſtatim uenias, quò ego multis de cauſis conuerti iter meum. ſed eò ſi ueneris, de toto itinere, ac fuga mea conſilium capere potero. ſi id non feceris, mirabor. ſed confido te eſſe facturum. Vale.

CICERO ATTICO S.

MISERIAE noſtræ potius uelim, quàm inconſtantiæ tribuas, quòd à Vibone, quò te arceſſebamus, ſubito diſceſſimus. allata eſt enim nobis rogatio de pernicie mea: in qua quod confectum eſſe audieramus, erat huiuſmodi, ut mihi ultra quadringenta millia liceret eſſe. illò cum peruenire non liceret, ſtatim iter Brundusium uerſus contuli ante diem rogationis, ne & Siccæ, apud quem eram, periret, & quòd Melitæ eſſe non licebat. Nunc tu propera ut nos conſequare, ſi modo recipiemur. adhuc inuitamur benigne: ſed quod supereſt, timemus. Me mi Pomponi ualde pœnitet uiuere. qua in re apud me tu plurimum ualuiſti. ſed hæc coràm. fac modo ut uenias. Vale.

CICERO ATTICO S.

TERENTIA tibi & ſæpe, & maximas gratias agit. id eſt mihi gratiſſimum. ego uiuo miſerrimus, & maximo dolore conficior. Ad te quid ſcribam, neſcio. ſi

enim es Romæ, iam me aſſequi non potes: ſin es in uia: cum eris me aſſecutus, corám agemus quæ erunt agenda. tantum te oro, ut quoniam me ipſum ſemper amaſti, eodem amore ſis: ego enim idem ſum. Inimici mei mea mihi, non me ipſum ademerunt. Cura ut ualeas. VIII. Id. Apr. Thurij.

CICERO ATTICO S.

NON fuerat mihi dubium, quin te Tarenti, aut Brundiſij uiſurus eſſem: ídque ad multa pertinuit, in eis, ut & in Epeiro conſiſteremus, & de reliquis rebus tuo conſilio uteremur. quoniam id non contigit, erit hoc quoque in magno numero noſtrorum malorum. Nobis iter eſt in Aſiam, maxime Cyzicum. tibi meos commendo. me uix, miſeréque ſuſtento. Valè. D. XIIII. Cal. Maij, Tarenti.

CICERO ATTICO S.

BRVNDVSIVM ueni ad Cal. Maias. eo die pueri tui mihi à te literas reddiderunt: & alij pueri poſt diem tertiū eius diei literas alias attulerunt. Quod me rogas, & hortaris, ut apud te in Epeiro ſim: uolūtas tua mihi ualde grata eſt, & minime noua, & conſilium mihi quidem optatū, ſi liceret ibi omne tempus conſumere (odi enim celebritatem, fugio homines, lucem aſpicere uix poſſum: eſſet mihi iſta ſolitudo, præſertim tā familiari in loco, non amara) ſed itineris cauſa, ut diuertar, primum eſt deuium, deinde ab Antronio, & cæteris quatridui: deinde ſine te. nam caſtellum munitum habitanti mihi prodeſſet; tranſeunti non eſt neceſſarium. Quod ſi auderem, Athenas pe-

ſum animo perculſo, & abiecto. Cura ut ualeas. D. VI. Id. Apr. Naryci Locridis.

CICERO ATTICO S.

VTINAM *illum diem uideam, cum tibi agam gratias quòd me uiuere coegiſti. adhuc quidem ualde me pœnitet. ſed te oro, ut ad me* Vibonem *ſtatim uenias, quò ego multis de cauſis conuerti iter meum. ſed eò ſi ueneris, de toto itinere, ac fuga mea conſilium capere potero. ſi id non feceris, mirabor. ſed confido te eſſe facturum.* Vale.

CICERO ATTICO S.

MISERIAE *noſtræ potius uelim, quàm inconſtantiæ tribuas, quòd à* Vibone, *quò te arceſſebamus, ſubito diſceſſimus. allata eſt enim nobis rogatio de pernicie mea: in qua quod confectum eſſe audieramus, erat huiuſmodi, ut mihi ultra quadringenta millia liceret eſſe. illò cum peruenire non liceret, ſtatim iter* Brundu*ſium uerſus contuli ante diem rogationis, ne &* Siccà*, apud quem eram, periret, & quòd* Melitæ *eſſe non licebat.* Nunc *tu propera ut nos conſequare, ſi modo recipiemur. adhuc inuitamur benigne: ſed quod ſupereſt, timemus.* Me *mi* Pomponi *ualde pœnitet uiuere. qua in re apud me tu plurimum ualuiſti. ſed hæc coràm. fac modo ut uenias.* Vale.

CICERO ATTICO S.

TERENTIA *tibi & ſæpe, & maximas gratias agit. id eſt mihi gratiſſimum. ego uiuo miſerrimus, & maximo dolore conficior.* Ad *te quid ſcribam, neſcio. ſi*

enim es Romæ, iam me aſſequi non potes: ſin es in uia: cum eris me aſſecutus, corâm agemus quæ erunt agenda. tantum te oro, ut quoniam me ipſum ſemper amaſti, eodem amore ſis: ego enim idem ſum. I*nimici mei mea mihi, non me ipſum ademerunt.* C*ura ut ualeas.* VIII.Id.Apr.Thurij.

CICERO ATTICO S.

NON *fuerat mihi dubium, quin te* T*arenti, aut* B*run-duſij uiſurus eſſem: ídque ad multa pertinuit, in eis, ut & in* E*peiro conſiſteremus, & de reliquis rebus tuo conſilio uteremur. quoniam id non contigit, erit hoc quoque in magno numero noſtrorum malorum.* N*obis iter eſt in* A*ſiam, maxime* C*yzicum. tibi meos commendo. me uix, miſeréque ſuſtento.* V*alè.* D. XIIII.Cal.Maij,Tarenti.

CICERO ATTICO S.

BRVNDVSIVM *ueni ad* C*al.*M*aias. eo die pueri tui mihi à te literas reddiderunt: & alij pueri poſt diem tertiũ eius diei literas alias attulerunt.* Q*uod me rogas, & hortaris, ut apud te in* E*peiro ſim: uolũtas tua mihi ualde grata eſt, & minime noua, & conſilium mihi quidem optatũ, ſi liceret ibi omne tempus conſumere (odi enim celebritatem, fugio homines, lucem aſpicere uix poſſum: eſſet mihi iſta ſolitudo, præſertim tã familiari in loco, non amara) ſed itineris cauſa, ut diuertar, primum eſt deuium, deinde ab* A*ntronio, & cæteris quatridui: deinde ſine te. nam caſtellum munitum habitanti mihi prodeſſet; tranſeunti non eſt neceſſarium.* Q*uod ſi auderem,* A*thenas pe-*

terem. ſanè ita cadebat, ut uellem. nunc & noſtri hoſtes ibi ſunt, & te non habemus: & ueremur ne interpretentur, illud quoque oppidum ab Italia non ſatis abeſſe: nec ſcribis, quam ad diem te expectemus.

Quod me ad uitā uocas: unum efficis, ut à me manus abſtineam: alterum non potes, ut me non noſtri conſilij utique pœniteat. quid enim eſt, quod me retineat, præſertim ſi ſpes ea non eſt, quæ nos proficiſcentes proſequebatur? Nō faciam ut enumerem miſerias omnes, in quas incidi per ſummam iniuriam, & ſcelus non tam inimicorum meorum, quàm inuidorum: ne & meum mœrorem exagitem, & te in eundem luctum uocem. hoc confirmo, neminem unquam tanta calamitate eſſe affectum, nemini mortem magis optandam fuiſſe. cuius oppetendæ tēpus honeſtiſſimum prætermiſſum eſt. Reliqua tempora non ſunt tam ad medicinam, quàm ad finem doloris. De Rep. uideo te colligere omnia, quæ putes aliquam ſpē mihi poſſe afferre mutandarū rerum. quæ quanquam exigua ſunt: tamen quoniam placet, expectemus. Tu nihilo minus, ſi properaris, nos conſequere. nam aut accedemus in Epeirum, aut per Candauiam tarde ibimus. dubitationem autem de Epeiro non inconſtantia noſtra afferebat, ſed quòd de fratre, ubi eum uiſuri eſſemus, neſciebamus. quem quidem ego nec quomodo uiſurus, nec ubi dimiſſurus ſim, ſcio. id eſt maximum, & miſerrimum mearum omnium miſeriarum. Ego & ſæpius ad te, & plura ſcriberem, niſi mihi dolor meus cum omneis parteis mentis, tum maxime huius generis facultatem ademiſſet. uidere te cupio. Cura ut ualeas. Prid. Cal. Maij, Brunduſij, proficiſcens.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM ad te, quas ob cauſas in Epeirum non eſſemus profecti: quòd & Achaia propè eſſet, plena audaciſſimorum inimicorum: & exitus difficiles haberet. Cũ inde proficiſceremur, acceſſit, cũ Dyrrhachij eſſemus, ut duo nuncij afferrentur: unus, claſſe fratrem Epheſo Athenas: alter, pedibus per Macedoniam uenire. Itaque illi obuiam miſimus Athenas, ut inde Theſſalonicam ueniret. ipſi proceſſimus, & Theſſalonicam ad X. Cal. Iun. uenimus. neque de illius itinere quicquam certi habebamus, niſi eum ab Epheſo ante aliquanto profectum. Nunc, iſtic quid agatur, magnopere timeo. quanquam tu altera epiſtola ſcribis Idib. Maijs, audire, fore ut acrius poſtularet: altera, iam eſſe mitiora. ſed hæc pridie data, quàm illa: quo conturbor magis. Itaque cum meus me mœror quotidianus lacerat, & conficit: tum uero hæc addita cura uix mihi uitam reliquam facit. ſed & nauigatio perdifficilis fuit: & ille incertus, ubi ego eſſem, fortaſſe alium curſum petiuit. nam Phaeto lib. eum non uidit: uento reiectus ab illo in Macedoniam, Pellæ mihi præſto fuit. Reliqua quàm mihi timenda ſint, uideo. nec quid ſcribam, habeo: & omnia timeo. nec tam miſerum eſt quicquam, quod non in noſtram fortunam cadere uideatur. Equidem adhuc miſer in maximis meis erumnis, & luctibus hoc metu adiecto maneo Theſſalonicæ ſuſpẽſus, nec audeo quicquam. Nunc ad ea quæ ſcripſiſti. Tryphonem Cæcilium non uidi. Sermonem tuum, & Pompeij cognoui ex tuis literis. Motum in Rep. non tantum ego uideo, quantum tu

aut uides, aut ad me conſolandum affers. Tigrane *enim neglecto, ſublata ſunt omnia.* Varroni *me iubes agere gratias: faciam: item* Hypſæo. *Quod ſuades, ne longius diſcedamus, dum acta menſis* Maij *ad nos perferantur: puto me ita eſſe facturum, ſed ubi, nondum ſtatui: atque ita perturbato ſum animo de* Quinto, *ut nihil queam ſtatuere. ſed tamen ſtatim te faciam certiorem.* Ex *epiſtolarum mearum inconſtantia puto te mentis meæ motum uidere. qui, etſi incredibili, & ſingulari calamitate afflictus ſum, tamē non tā eſt ex miſeria, quàm ex culpæ noſtræ recordatione commotus. cuius enim ſcelere impulſi ac proditi ſimus, iam profecto uides: atque utinam iam ante uidiſſes, neque totum animum tuum mœrori mecum ſimul dediſſes. Quare, cum me afflictum, & confectum luctu audies, exiſtimato me ſtultitiæ meæ pœnam ferre grauius, quàm euenti, quòd ei crediderim quem eſſe nefarium non putaram.* Me *& meorū malorum memoria, & metus de fratre in ſcribendo impedit. tu iſta omnia uide & guberna.* Terentia *tibi maximas gratias agit. literarum exemplum, quas ad* Pompeium *ſcripſi, miſi tibi.* Vale. D. IIII. Cal. Maij, Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS *frater cum ex* Aſia *diſceſſiſſet ante* Cal. Maias, *&* Athenas *ueniſſet* Idibus, *ualde fuit ei properandum, nequid abſens acciperet calamitatis, ſiquis forte fuiſſet qui contentus noſtris malis non eſſet. itaque malui eum properare* Romam, *quàm ad me uenire. & ſimul (dicam enim quod uerum eſt, ex quo*

magnitudinem miſeriarum mearum perſpicere poſſis) animum inducere non potui, ut aut illum amantiſſimum mei, molliſſimo animo, tanto in mœrore aſpicerem, aut meas miſerias luctu afflictas, & perditam fortunam illi offerrem, aut ab illo aſpici paterer. Atque etiam illud timebam, quod profecto accidiſſet, ne à me digredi non poſſet. uerſabatur mihi tempus illud ante oculos, cum ille aut lictores dimitteret, aut ui euelleretur ex complexu meo. huius acerbitatis euentum altera acerbitate non uidendi fratris uitaui. in hunc me caſum uos uiuendi auctores impuliſtis. itaq; mei peccati luo pœnas. Quanquam tuæ me literæ ſuſtentant, ex quibus, quantum tu ipſe ſperes, facile perſpicio. quæ quidem tamẽ aliquid habebant ſolatij ante quàm eò ueniſti, A' POMPEIO. nunc Hortenſiũ allice, & eiuſmodi uiros. Obſecro mi Pomponi nondum perſpicis, quorum opera, quorum inſidijs, quorũ ſcelere perierimus? Sed tecum hæc coràm agemus. tantum dico, quod ſcire te puto: nos non inimici, ſed inuidi perdiderũt. nunc ſi ita ſunt, quæ ſperas, ſuſtinebimus nos, & ſpe qua iubes, nitemur. ſin ut mihi uidẽtur, infirma ſunt: quod optimo tempore facere non licuit, minus idoneo fiet. Terẽtia tibi ſæpe gratias agit. Mihi etiam unum de malis in metu eſt, fratris miſeri negotium: quod ſi ſciam cuiuſmodi ſit, ſciam quid agendum mihi ſit. Me etiam nunc iſtorum beneficiorũ, & literarum expectatio, ut tibi placet, Theſſalonicæ tenet. ſiquid erit noui allatum, ſciam de reliquo quid agendum ſit. Tu, ſi ut ſcribis, Cal. Iun. Roma profectus es, propediẽ nos uidebis. literas quas ad Pompeiũ ſcripſi, tibi miſi. Vale. Idib. Iun. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ACTA quæ eſſent uſque ad VIII. Cal. Iun. cognoui ex tuis literis. reliqua expectabam (ut tibi placebat) Theſſalonicæ. quibus allatis, facilius ſtatuere potero ubi ſim. nam ſi erit cauſa, ſi quid agetur, ſi ſpem uidero, aut ibidem operiar, aut me ad te conferam: ſin ut tu ſcribis, iſta euanuerint, aliud aliquid uidebimus. omnino adhuc nihil mihi ſignificatis, niſi diſcordiam iſtorum, quæ tamen inter eos de omnibus potius rebus eſt, quàm de me. Itaq; quid ea mihi proſit, neſcio. ſed tamen, quoad me uos ſperare uultis, uobis obtemperabo. Nam quod me tam ſæpe, & tam uehementer obiurgas: & animo infirmo eſſe dicis: quæſo, ecquod tantum malum eſt, quod in mea calamitate non ſit? Ecquis unquam ex tam amplo ſtatu, in tam bona cauſa, tantis facultatibus ingenij, conſilij, gratiæ, tantis præſidijs bonorum omnium concidit? Poſſum obliuiſci qui fuerim, non ſentire qui ſim? quo caream honore? qua gloria? quibus liberis? quibus fortunis? quo fratre? quem ego (ut nouum calamitatis genus attendas) cum pluris facerem, quàm me ipſum, ſempérque feciſſem, uitaui ne uiderem: ne aut illius luctum, ſquallorémque aſpicerẽ: aut me, quem ille florentiſſimum reliquerat, perditum illi, afflictúmque offerrem. mitto cætera intolerabilia: etenim fletu impedior. Hic utrum tandem ſum accuſandus, quòd doleo, an quòd commiſi, ut hæc aut nõ retinerem (quod facile fuiſſet, niſi intra parietes meos de mea pernicie conſilia inirentur) aut certe uiuus amitterẽ? Hæc eo ſcripſi, ut potius releuares me, quod facis: quàm aut caſtigatione, aut obiur

gatione dignum putares. eóque ad te minus multa ſcribo, quòd & mœrore impedior: & quid expectē iſtinc, magis habeo, quàm quid ipſe ſcribam. quæ ſi erunt allata, faciam te noſtri conſilij certiorem. tu ut adhuc feciſti, quamplurimus de rebus ad me uelim ſcribas, ut prorſus nequid ignorem. Vale. XIIII. Cal. Quint. *Theſſalonicæ.*

CICERO ATTICO S.

ME ET *tuæ literæ, & quidam boni nuntij, non optimis tamen auctoribus, & expectatio ueſtrarum literarum, & quòd tibi ita placuerat, adhuc Theſſalonicæ tenebant. ſi accepero literas, quas expecto: ſi ſpes erit ea quæ rumoribus afferebatur, ad te me cōferam: ſi non erit, faciam te certiorem quid egerim.* Tu *me, ut facis, opera, conſilio, gratia iuua: conſolari iam deſine: obiurgare uero noli. quod cum facis, ut ego tuum amorem & dolorem deſidero: quem ita affectum mea erumna eſſe arbitror, ut te ipſum conſolari nemo poſſit.* Quintum *fratrem optimum humaniſſimúmque ſuſtenta.* Ad *me, obſecro te, ut omnia certa perſcribas.* Vale. D. IIII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S.

TV *quidem ſedulo argumentaris, quid ſit ſperādum, & maxime per Senatum: idémque caput rogationis proponi ſcribis, quare in Senatu dici nihil liceat: itaque ſiletur. Hic tu me accuſas, quòd me affligam, cum ita ſim afflictus, ut nemo unquam: quod tute intelligis. ſpem oſtendis ſecundum comitia. quæ iſta eſt eodem Tribuno pleb. & inimico Conſule Deſ? Percuſſiſti autem me*

etiam de oratione prolata. cui uulneri, ut ſcribis, mederi, ſiquid potes. ſcripſi equidem olim ei iratus, quòd ille prior ſcripſerat, ſed ita compreſſeram, ut nunquam emanaturã putarẽ: quomodo exciderit, neſcio. ſed quia nunquam accidit, ut cum eo, uerbo uno concertarem, & quia ſcripta mihi uidetur negligentius, quàm cæteræ: puto poſſe probari, non eſſe meam. id, ſi putas me poſſe ſanari, cures uelim. ſin planè perij, minus laboro. Ego etiam nunc eodem in loco iaceo ſine ſermone ullo, ſine cogitatione ulla. Licet tibi (ut ſcribis) ſignificarem, ut ad me uenires Sidona: tamen intelligo te iſtic prodeſſe, hic ne uerbo quidem leuare me poſſe. Nõ queo plura ſcribere: nec eſt quod ſcribam. ueſtra magis expecto. Vale. XVI. Cal. Sext. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

QVOD *ad te ſcripſeram, me in Epeiro futurum: poſteaquam extenuari ſpem noſtram, & euaneſcere uidi, mutaui conſiliũ, nec me Theſſalonica cõmoui, ubi eſſe conſtitueram, quoad aliquid ad me de eo ſcriberes, quod proximis literis ſcripſeras, fore, uti ſecundũ comitia aliquid de nobis in Senatu ageretur. id tibi Pompeium dixiſſe. Qua de re, quoniam comitia habita ſunt, túque nil ad me ſcribis: perinde habebo, ac ſi ſcripſiſſes nihil eſſe, méque temporis non longinqui ſpe ductum eſſe moleſte feram. Quem autem motum te uidere ſcripſeras, qui nobis utilis fore uideretur, eum nuntiant, qui ueniunt nullum fore. In Trib. pl. Deſs. reliqua ſpes eſt. quam ſi expectaro, non erit quòd putes me cauſæ meæ, ac uoluntati meorum defuiſſe. Quòd me ſæpe accuſas, cur hunc meum caſum tam grauiter ferã:*

debes ignoſcere,cum ita me afflictum uideas, ut neminem unquam nec uideris,nec audieris.Nam quòd ſcribis te audire,me etiam mentis errore ex dolore affici: mihi uero mens integra eſt,atque utinam tam in periculo fuiſſet, cum ego ijs quibus meam ſalutem chariſſimam eſſe arbitrabar, inimiciſſimis , crudeliſſimiſque uſus ſum:qui ut me paulũ inclinari timore uiderunt, ſic impulerunt,ut omni ſuo ſcelere,& perfidia abuterentur ad exitium meum. Nũc,quoniam eſt Cyzicum nobis eundũ,quo rarius ad me literæ perferentur,hoc uelim diligẽtius omnia, quæ putaris me ſcire opus eſſe,perſcribas. Quintum fratrem meum fac diligas. quem ego miſer ſi incolumem relinquo, non me totum periſſe arbitrabor. Vale. Non.Sext.

CICERO ATTICO S.

EX TVIS literis plenus ſum expectatione de Pompeio,quidnam de nobis uelit,aut oſtendat. comitia enim credo eſſe habita: quibus abſolutis,ſcribis illi placuiſſe agi de nobis.Si tibi ſtultus eſſe uideor,qui ſperem,facio tuo iuſſu , & ſcio te me ijs epiſtolis potius , & meas ſpes ſolitum eſſe remorari.nũc uelim mihi planè perſcribas,quid uideas.Scio nos noſtris multis peccatis in hanc erũnam incidiſſe. ea ſiqui caſus ex parte correxerint , minus moleſte feremus nos uixiſſe, & adhuc uiuere. Ego propter uiæ celebritatem,& quotidianam expectationem rerum nouarũ non commoui me adhuc Theſſalonica, ſed iam extrudimur, non à Plancio (nam is quidem retinet)uerũ ab ipſo loco minime appoſito ad tolerandam in tãto luctu calamitatem. In Epeirum ideo,ut ſcripſeram,non iui, quòd ſubiti mihi

etiam de oratione prolata. cui uulneri, ut ſcribis, medere, ſiquid potes. ſcripſi equidem olim ei iratus, quòd ille prior ſcripſerat, ſed ita compreſſeram, ut nunquam emanaturã putarẽ: quomodo exciderit, neſcio. ſed quia nunquam accidit, ut cum eo, uerbo uno concertarem, & quia ſcripta mihi uidetur negligentius, quàm cæteræ: puto poſſe probari, non eſſe meam. id, ſi putas me poſſe ſanari, cures uelim. ſin planè perij, minus laboro. Ego etiam nunc eodem in loco iaceo ſine ſermone ullo, ſine cogitatione ulla. Licet tibi (ut ſcribis) ſignificarem, ut ad me uenires Sidona: tamen intelligo te iſtic prodeſſe, hic ne uerbo quidem leuare me poſſe. Nõ queo plura ſcribere: nec eſt quod ſcribam. ueſtra magis expecto. Vale. XVI. Cal. Sext. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

QVOD ad te ſcripſeram, me in Epeiro futurum: poſteaquam extenuari ſpem noſtram, & euaneſcere uidi, mutaui conſiliũ, nec me Theſſalonica cõmoui, ubi eſſe conſtitueram, quoad aliquid ad me de eo ſcriberes, quod proximis literis ſcripſeras, fore, uti ſecundũ comitia aliquid de nobis in Senatu ageretur. id tibi Pompeium dixiſſe. Qua de re, quoniam comitia habita ſunt, túque nil ad me ſcribis: perinde habebo, ac ſi ſcripſiſſes nihil eſſe, méque temporis non longinqui ſpe ductum eſſe moleſte feram. Quem autem motum te uidere ſcripſeras, qui nobis utilis fore uideretur, eum nuntiant, qui ueniunt nullum fore. In Trib. pl. Deſſ. reliqua ſpes eſt. quam ſi expectaro, non erit quòd putes me cauſæ meæ, ac uoluntati meorum defuiſſe. Quòd me ſæpe accuſas, cur hunc meum caſum tam grauiter ferã:

debes ignoſcere, cum ita me afflictum uideas, ut neminem unquam nec uideris, nec audieris. Nam quòd ſcribis te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici: mihi uero mens integra eſt, atque utinam tam in periculo fuiſſet, cum ego ijs quibus meam ſalutem chariſſimam eſſe arbitrabar, inimiciſſimis, crudeliſſimíſque uſus ſum: qui ut me paulũ inclinari timore uiderunt, ſic impulerunt, ut omni ſuo ſcelere, & perfidia abuterentur ad exitium meum. Nũc, quoniam eſt Cyzicum nobis eundũ, quo rarius ad me literæ perferentur, hoc uelim diligẽtius omnia, quæ putaris me ſcire opus eſſe, perſcribas. Quintum fratrem meum fac diligas. quem ego miſer ſi incolumem relinquo, non me totum periſſe arbitrabor. Vale. Non. Sext.

CICERO ATTICO S.

EX TVIS literis plenus ſum expectatione de Pompeio, quidnam de nobis uelit, aut oſtendat. comitia enim credo eſſe habita: quibus abſolutis, ſcribis illi placuiſſe agi de nobis. Si tibi ſtultus eſſe uideor, qui ſperem, facio tuo iuſſu, & ſcio te me ijs epiſtolis potius, & meas ſpes ſolitum eſſe remorari. nũc uelim mihi planè perſcribas, quid uideas. Scio nos noſtris multis peccatis in hanc erũnam incidiſſe. ea ſiqui caſus ex parte correxerint, minus moleſtè feremus nos uixiſſe, & adhuc uiuere. Ego propter uiæ celebritatem, & quotidianam expectationem rerum nouarũ non commoui me adhuc Theſſalonica, ſed iam extrudimur, non à Plancio (nam is quidem retinet) uerũ ab ipſo loco minime appoſito ad tolerandam in tãto luctu calamitatem. In Epeirum ideo, ut ſcripſeram, non iui, quòd ſubiti mihi

uniuerſi nuntij uenerant, & literæ, quare nihil eſſet neceſſe quamproxime Italiam eſſe. hinc ſi aliquid à comitijs audierimus, nos in Aſiam conuertemus: neque adhuc ſtabat, quò potiſſimum: ſed ſcies. Vale. XII. Calend. Sext. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI *Idib. Sext. quatuor epiſtolas à te miſſas: unam qua me obiurgas, & rogas ut ſim firmior: alterã, qua Craſſi libertum ais tibi de mea ſolicitudine maciéque narraſſe: tertiam, qua demõſtras acta in Senatu: quartam, de eo quod à Varrone ſcribis tibi eſſe confirmatum de uoluntate Pompeij. Ad primam tibi hoc ſcribo, me ita dolere, ut non modo à mente non deſerar, ſed id ipſum doleam, me tam firma mente ubi utar, & quibuſcum, non habere. nam ſi tu me uno non ſine mœrore cares, quid me cenſes, qui & te & omnibus? & ſi tu incolumis me requiris, quomodo à me ipſam incolumitatem deſiderari putas? Nolo commemorare quibus rebus ſim ſpoliatus, non ſolum quia non ignoras, ſed etiam ne ſcindam ipſe dolorem meum. hoc confirmo, neque tantis bonis eſſe priuatum quẽquam, neque in tantas miſerias incidiſſe. Dies autem non modo non leuat luctum hunc, ſed etiam auget. nam cæteri dolores mitigantur uetuſtate, hic non poteſt non & ſenſu præſentis miſeriæ, & recordatione præteritæ uitæ quotidie augeri. deſidero enim non mea ſolum, neque meos, ſed me ipſum. quid enim ſum? ſed non faciam ut aut tuum animum angam querelis, aut meis uulneribus ſæpius manus afferam. Nam quòd purgas eos, quos ego mihi ſcripſi inuidiſſe, & in eis Catonem:*

ego uero tantum illum puto ab iſto ſcelere abſuiſſe, ut maxime doleã plus apud me ſimulationem aliorum, quàm iſtius fidem ualuiſſe. cæteri quos purgas, debent mihi purgati eſſe, tibi ſi ſunt. ſed hæc ſero agimus.

Craſſi libertum nihil puto ſincere locutum. In Senatu rem probe ſcribis actam. ſed quid Curio? an illã orationem non legit? quæ unde ſit prolata, neſcio. ſed Axius eiuſdem diei ſcribens ad me acta, non ita laudat Curionem. at poteſt ille aliquid prætermittere: tu niſi quod erat, profecto nõ ſcripſiſti. Varronis ſermo facit expectationem Cæſaris. atque utinam ipſe Varro incumbat in cauſam. quod profecto cum ſua ſponte, tum te inſtante faciet. Ego, ſi me aliquando ueſtri, & patriæ compotem fortuna fecerit, certe efficiã, ut maxime lætere unus ex omnibus amicis: meáq; officia & ſtudia, quæ parũ antea luxerunt (fatendum eſt enim) ſic exequar, ut me æq; tibi, ac fratri, & liberis noſtris, reſtitutum putes. Siquid in te peccaui, ac potius quoniã peccaui, ignoſce. in me enim ipſum peccaui uehementius. neque hæc eo ſcribo, quo te non meo caſu maximo dolore eſſe affectum ſciam: ſed profecto, ſi quantum me amas & amaſti, tantum amare deberes ac debuiſſes, nunquam eſſes paſſus me, quo tu abundas, egere conſilio: nec eſſes paſſus mihi perſuaderi, utile nobis eſſe, legem de collegijs perferri. Sed tu tantum lachrymas præbuiſti dolori meo, quod erat amoris, tanquam ipſe ego: quod meritis meis perfectum eſſe potuit, ut dies & noctes quid mihi faciendum eſſet, cogitares, id abs te meo, nõ tuo ſcelere prætermiſſum eſt. Quòd ſi non modo tu, ſed quiſquam fuiſſet, qui me Pompeij minus liberali reſponſo perterritum à turpiſſimo conſilio re-

uocaret, quod unus tu facere maxime potuiſti: aut occubuiſſem honeſte, aut uictores hodie uiueremus. Hic mihi ignoſcas. me enim ipſum multo magis accuſo: deinde te quaſi me alterum: & ſimul meæ culpæ ſociũ quæro. ſi reſtituor, etiam minus uidebimur deliquiſſe: abs téque certe quoniam nullo noſtro, tuo ipſius beneficio diligemur. Quòd te cum Culleone ſcribis de priuilegio locutum: eſt aliquid, ſed multo eſt melius abrogari. ſi enim nemo impediet, ſic eſt firmius: ſin erit, qui ferri nõ ſinat, idem S.C. intercedet. nec quicquam aliud opus eſt, quàm abrogari. nam prior lex nos nihil lædebat: quam ſi, ut eſt promulgata, laudare uoluiſſemus: aut ut erat negligenda, negligere: nocere omnino nobis non potuiſſet. Hic mihi, primum nõ modo conſilium defuit, ſed etiam obfuit. cæci, cæci inquam fuimus in ueſtitu mutando, in populo rogando. quod, niſi nominatim mecum agi cœptum eſſet, fieri pernicioſum fuit. Sed pergo præterita: ueruntamen ob hanc cauſam, ut ſiquid ageretur, legem illam, in qua popularia multa ſunt, ne tangatis: uerum eſt ſtultum me præcipere quid agatis, aut quomodo. utinam modo agatur aliquid. Multa occultant tuæ literæ, credo ne uehementius deſperatione perturber. quid enim uides agi poſſe, aut quomodo? per Senatúmne? aſt tute ſcripſiſti ad me, quoddã caput legis Clodium in curiæ poſte fixiſſe, ne referri, néue dici liceret. Quomodo igitur Domitius ſe dixit relaturum? quomodo autem ijs, quos tu ſcribis, & de re dicentibus, & ut referretur poſtulantibus, Clodius tacuit? At ſi per populum, poteritne niſi de omnium Tribunorum pleb. ſententia? quid de bonis? quid de domo? poteritne reſtitui? aut, ſi non poterit, ego-

met quomodo potero? hæc niſi uides expediri, quam in ſpem me uocas? ſi autem ſpei nihil eſt, quæ eſt mihi uita? Itaque expecto Theſſalonicæ acta Calend. Sext. ex quibus ſtatuam, in tuóſne agros confugiam, ut neque uideam homines, quos nolim, & te, ut ſcribis, uideam, & propius ſim, ſiquid agatur: ídque intellexi cum tibi, tum Quinto fratri placere: an abeã Cyzicum. Nunc Pomponi, quoniam nil impertiſti tuæ prudentiæ ad ſalutem meam, quòd aut in me ipſo ſatis eſſe conſilij decreueras: aut te nil mihi plus debere, quàm ut præſto eſſes: quandoquidem ego proditus, inductus, coniectus in fraudem, omnia mea præſidia neglexi, totam Italiam in me erectam ad me defendendum deſtitui, & reliqui: me meis tradidi inimicis, inſpectante & tacente te: qui ſi non plus ingenio ualebas quàm ego, certe timebas minus: ſi potes erige afflictos, & in eo nos iuua. ſin omnia ſunt obſtructa, id ipſum fac ut ſciamus: & nos aliquando aut obiurgare, aut communiter conſolari deſine. Ego ſi tuam fidem accuſarem, non me potiſſimum tuis tectis crederem. meam amentiam accuſo, quòd à te tantum amari, quantum ego uellem, putaui. quod ſi fuiſſet, fidem eandem, curam maiorem adhibuiſſes, me certe ad exitium præcipitantem retinuiſſes, iſtos labores, quos nunc in naufragijs noſtris ſuſcipis, non ſubiſſes. Quare fac ut omnia ad me perſpecta & explorata perſcribas, méque ut facis, uelis eſſe aliquem, quoniam qui fui, & qui eſſe potui, iam eſſe non poſſum: & ut his literis, nõ te, ſed me ipſum à me eſſe accuſatum putes. Siqui erunt, quibus putes opus eſſe meo nomine literas dari, uelim conſcribas, curéſque dandas. Vale. D. XIIII. Cal. Sept.

CICERO ATTICO S.

TOTVM *iter mihi incertum facit expectatio literarũ tuarum* Cal.Sext.*datarum, non aliud aliquid. ſi ſpes erit,*Epeirum: *ſin minus,*Cyzicum, *aut aliud quid ſequemur.*Tuæ *quidem literæ,quo ſæpius à me legũtur,* * *hoc ſpem faciunt mihi minorem,quàm cum lectæ ſunt. tum id,quod attulerũt ad ſpem,infirmant: ut facile appareat te & conſolationi ſeruire,& ueritati.ídque te rogo planè,ut ad me,quæ ſcis,ut erunt: quæ putabis,ita ſcribas.* Vale. D.XII Cal.Sept.

CICERO ATTICO S.

DE Q*uinto fratre nuncij nobis triſtes , nec uarij uenerant ex ante diem* Non.Iun. *uſque ad prid.*Cal.Sept. *eo autem die* Liuinus M. Reguli *lib. ad me à* Regulo *miſſus uenit.is omnino mentionem nullam factam eſſe nuntiauit,ſed fuiſſe tamen ſermonem de* C.Clodij *filio,iſque mihi tum à fratre literas attulit. ſed poſtridie* Seſtij *pueri uenerunt, qui à te literas attulerunt, non tam exploratas à timore , quàm ſermo* Liuini *fuerat. ſanè ſum in meo infinito mœrore ſolicitus,& eo magis, quòd* Appij *quæſtio eſt.* Cætera *quæ ad me eiſdem literis ſcribis de noſtra ſpe, intelligo eſſe languidiora, quàm alij oſtendunt.* Ego *autem, quoniam non longe ab eo tẽpore abſumus,in quo res dijudicabitur, aut ad te conferam me,aut etiam nunc circum hæc loca commorabor.* Scribit *ad me frater omnia ſua per te unum ſuſtineri.quid te aut horter,quod facis: aut agam gratias,quod non expectas? tantum uelim fortuna det nobis poteſtatem,ut incolumes amore noſtro perfruamur.*

Tuas literas ſemper maxime expecto. in quibus caue ne aut diligentia tua mihi moleſta, aut ueritas acerba ſit. Vale. D.prid.Non.Sept.

CICERO ATTICO S.

EXPECTATIONEM nobis non paruam attuleras, cum ſcripſeras Varronem tibi pro amicitia confirmaſſe, cauſam noſtram Pompeium certe ſuſcepturũ, & ſimul à Cæſare ei literæ, quas expectaret, remiſſæ eſſent, auctorem etiam daturum. Verum id nihil fuit, an aduerſatæ ſunt Cæſaris literæ? an eſt aliquid in ſpe? etiam illud ſcripſeras eundem, ſecundum comitia, dixiſſe. fac (ſi uides quantis in malis iaceam, & ſi putas eſſe humanitatis tuæ) me, fac de tota cauſa noſtra certiorem nam Q. frater homo mirus, qui me tam ualde amat, omnia mittit ſpei plena, metuens credo defectionem animi mei. tuæ autẽ literæ ſunt variæ: neq; enim me deſperare uis: nec temere ſperare. Fac, obſecro te, ut omnia, quæ proſpici à te poſſunt, ſciamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVÒD eiuſmodi mihi literæ à uobis afferebãtur, ut aliquid ex iis eſſet expectandum, ſpe, & cupiditate Theſſalonicæ detẽtus ſum. Poſteaquam omnis actio huius anni cõfecta nobis uidebatur, in Aſiã ire nolui, quòd & celebritas mihi odio eſt, & ſi fieret aliquid à nouis magiſtratibus, abeſſe longe nolebam. itaque in Epeirũ ad te ſtatui me conferre: non quo mea intereſſet loci natura, qui lucẽ omnino fugerem: ſed aut ad ſalutẽ libentiſſime ex tuo portu proficiſcar: aut ſi ea præciſa erit, nuſquam facilius hanc miſerrimam uitam uel ſu

mentem certo ſcio, quæ uita eſſet noſtra, quæ ſuauitas, quæ dignitas. ad quæ recuperanda per fortunas incũbe, ut facis, diémque natalẽ reditus mei cura ut in tuis ædibus amœniſſimis agam tecum, & cum meis. Ego *huic ſpei, & expectationi, quæ nobis proponitur, maxime tamen uolui præſtolari apud te in* Epeiro. *ſed ita ad me ſcribitur, ut putem eſſe cõmodius nos eiſdem in locis eſſe.* De domo, & Curionis oratione, *ut ſcribis, ita eſt. in uniuerſa ſalute, ſi ea modo nobis reſtituetur, inerunt omnia. ex quibus nihil malo, quàm domũ. ſed tibi nihil mãdo nominatim. me totũ tuo amori, fideíque cõmendo.* Quòd *te in tanta hæreditate ab omni occupatione expediſti, ualde mihi gratũ eſt.* Quòd *facultates tuas ad meã ſalutẽ pollicêris, ut omnibus rebus à te præter cæteros iuuer: id quantũ ſit præſidiũ, uideo: intelligóq́; te multas parteis meæ ſalutis & ſuſcipere, & poſſe ſuſtinere: neque, ut ita facias, rogandum eſſe.*

Quòd *me uetas quicquã ſuſpicari accidiſſe ad animum tuũ, quod ſecus à me erga te cõmiſſum, aut prætermiſſum uideretur: gerã tibi morẽ, & liberabor iſta cura: tibi tamẽ eo plus debebo, quo tua in me humanitas fuerit excelſior, quàm in te mea.* Velim, *quid uideas, quid intelligas, quid agatur, ad me ſcribas, omneíſque ad noſtrã ſalutem adhortere.* Rogatio Seſtij *neque dignitatis ſatis habet, nec cautionis: nã & nominatim ferre oportet, & de bonis diligẽtius ſcribi: & id animaduertas uelim.* Vale. IIII. Non. Octob. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

TRIGINTA *dies erant ipſi, cum has dabã literas, per quos nullas à nobis acceperam. mihi autem erat*

in animo, iam, ut antea ad te ſcripſi, ire in Epeirum, & ibi omnem caſum potiſſimum expectare. Te oro ut, ſi quid erit, quod perſpicias, quancunque in partem, quampleniſſime ad me ſcribas, & meo nomine, ut ſcribis, literas, quibus putabis opus eſſe, ut des. Vale. V. Calend. Non.

CICERO ATTICO S.

ETSI *diligenter ad me Quintus frater, & Piſo, quæ eſſent acta, ſcripſerant: tamen uellem tua te occupatio non impediſſet, quo minus, ut conſueſti, ad me, quid ageretur, & quid intelligeres, perſcriberes. Me adhuc Plantius liberalitate ſua retinet iam aliquoties conatum ire in Epeirum. ſpes homini eſt iniecta non eadem, quæ mihi, poſſe nos unà decedere. quam rem ſibi magno honori ſperat fore. ſed iam, cum aduẽtare milites dicentur, faciendũ nobis erit, ut ab eo diſcedamus. quod cum faciemus, ad te ſtatim mittemus, ut ſcias ubi ſimus. Lentulus ſuo in nos officio, quod & re, & promiſſis, & literis declarat, ſpem nobis nõnullam affert Pompeij uoluntatis: ſæpe enim tu ad me ſcripſiſti, eum totum eſſe in illius poteſtate. De Metello ſcripſit ad me frater, quãtum ſperaret, profectum eſſe per te. mi Pomponi pugna, ut tecum, & cum meis mihi liceat uiuere: & ſcribe ad me omnia. premor cũ luctu, tum deſiderio omniũ rerum, quæ mihi me chariores ſemper fuerant. Cura ut ualeas.*

EGO, *quòd, per Theſſaliam ſi irem in Epeirum, perdiu nihil eram auditurus, & quòd mei ſtudioſos habeo Dyrrhachinos, ad eos per rexi, cũ illa ſuperiora Theſſalonicæ ſcripſiſſem. inde cum ad te me conuertã,*

faciam ut ſcias. túque ad me uelim omnia quamdiligentiſſime, cuiuſmodi ſunt, ſcribas. ego iam aut rem, aut ne ſpem quidem expecto. Vale. VI. Cal. Decemb. Dyrrachij.

CICERO ATTICO S.

AD V. Cal. Dec. treis epiſtolas à te accepi. unam datam ad VIII. Cal. Nou. in qua me hortaris ut forti animo menſem Ian. expectem: eáque quæ ad ſpem putas pertinere, de Lentuli ſtudio, de Metelli uoluntate, de tota Pompeij ratione perſcribis. In altera epiſtola præter conſuetudinem tuam, diem non adſcribis, ſed ſatis ſignificas tempus. lege enim ab octo Tribunis pl. promulgata, ſcribis te eas literas eo ipſo die dediſſe, id eſt ad IIII. Cal. Nou. & quid putes utilitatis eam promulgationem attuliſſe, ſcribis. in quo ſi etiam noſtra ſalus cũ hac lege deſperata erit, uelim pro tuo in me amore hanc inanem meam diligentiam miſerabilem potius, quàm ineptam putes. ſin eſt aliquid ſpei, des operam, ut maiore diligentia poſthac à noſtris magiſtratibus defendamur. Nam ea ueterum Tribunorum pl. rogatio tria capita habuit: unum de reditu meo, ſcriptum incaute. nihil enim reſtituitur præter ciuitatem, & ordinem, quod mihi pro meo caſu ſatis eſt: ſed quæ cauenda fuerint, & quomodo, te non fugit. alterum caput eſt tralatitium de impunitate, ſiquid contra alias leges eius legis ergò factum ſit. tertium caput, mi Pomponi, quo conſilio, & à quo ſit inculcatum, uide: ſcis enim Clodium ſanxiſſe, ut uix, aut omnino non poſſet nec per ſenatum, nec per populũ infirmari ſua lex. Sed uides nunquam eſſe obſeruatas ſanctiones ea-

rum legum,quæ abrogarentur.nã ſi id eſſet, nulla ferè abrogari poſſet:neque enim ulla eſt,quæ nõ ipſa ſe ſepiat difficultate abrogationis.ſed cum lex abrogatur,illud ipſum abrogaretur, quomodo eam abrogari oporteat.hoc cum re uera ita ſit: cum ſemper ita habitum, obſeruatúmque ſit:octo noſtri Tribuni *pl.caput poſuerũt hoc,* SI QVID IN HAC ROGATIONE SCRIPTVM EST, QVOD PER LEGES, PLEBI'SVE SCITA, HOC EST QVOD PER LEGEM CLODIAM PROMVLGARE, ABROGARE, DEROGARE, OBROGARE SINE FRAVDE SVA NON LICEAT, NON LICVERIT, QVOD, VEL QVI PROMVLGAVIT, DEROGAVIT, OB EAM REM POENAE, MVLTAE' VE SIT EH.I NR. *atque hoc in illis* Tribunis *pl.nõ lædebat: lege enim collegij ſui nõ tenebantur:quo maior eſt ſuſpicio malitiæ alicuius,cũ id, quod ad ipſos nihil pertinebat, erat autem cõtra me,ſcripſerunt,ut noui* Tribuni *pl.ſi eſſent timidiores,multo magis ſibi eo capite utendũ putarẽt, neq; id à* Clodio *prætermiſſum eſt : dixit enim in cõcione. ad* III.Non.*hoc capite deſignatis* Tribunis *pl. præſcriptũ eſſe quid liceret.tamẽ,in lege nulla eſſe eiuſmodi caput,te nõ fallit.quod ſi opus eſſet, omnes in abrogãdo uterẽtur.*Numium *ac cæteros fugerit.* Inueſtiges *uelim & quis attulerit,& quare octo* Tribuni *pl.ad* Senatũ *de me referre non dubitarint.ſiue,quòd obſeruandũ illud caput nõ putabant, ij dein in abrogando tã cauti fuerunt,ut id metuerẽt,ſoluti cum eſſent,quod ne ijs quidẽ,qui lege tenentur,eſt curandum.*Id *caput*

ſanè nolim nouos Tribunos pl. ferre: ſed perferant modo quidlibet: uno capite, quo reuocabor (modo res conficiatur) ero contentus. Iandudum pudet tam multa ſcribere: uereor enim, ne re iã deſperata legas: ut hæc mea diligẽtia miſerabilis tibi, aliis irridenda uideatur. ſed ſi eſt aliquid in ſpe, uide legem, quam T. Fabio ſcripſit T. Viſellius. ea mihi perplacet. nam Seſtij noſtri, quam tu tibi probari ſcribis, mihi non placet. Tertia eſt epiſtola prid. Id. Nou. data: in qua exponis prudenter & diligenter, quæ ſint, quæ rem diſtinere uideantur, de Craſſo, de Põpeio, de cæteris. quare oro te, ut ſiqua ſpes erit poſſe ſtudijs bonorum, auctoritate, multitudine comparata rẽ confici, des operã ut uno impetu perfringantur, in eam rẽ incumbas, cæteróſque tu excites. ſin ut ego perſpicio tum tua coniectura, tum etiã mea, ſpei nihil eſt: oro, obteſtórque te, ut Quintum fratrem ames, quem ego miſerum miſere perdidi, néue quid eum patiare grauius conſulere de ſe, quàm expediat ſororis tuæ filio. meum Ciceronem, cui nihil miſello relinquo præter inuidiam, & ignominiã nominis mei, tueare, quoad poteris: Terentiam unam omniũ ærumnoſiſſimam ſuſtentes tuis officiis. Ego in Epeirũ proficiſcar, cum primorum dierum nuntios excepero.

Tu ad me uelim proximis literis, ut ſe initia dederint, perſcribas. Vale. prid. Cal. Dec.

CICERO ATTICO S.

ANTEA, cum ad me ſcripſiſſetis ueſtro conſenſu Conſulares prouincias ornatas eſſe, etſi uerebar quorſum id caſurum eſſet, tamen ſperabam uos aliquid aliquãdo uidiſſe prudentius. Poſtquam mihi & dictum eſt,

& ſcriptum, uehementer conſilium ueſtrum reprehendi: grauiter ſum cõmotus, quòd illa ipſa ſpes exigua, quæ erat, uidetur eſſe ſublata. nam ſi Tribuni *pl. nobis ſuccenſent, quæ poteſt ſpes eſſe? ac uidentur iure ſuccenſere, cum & expertes cõſilij fuerint qui cauſam noſtrã ſuſceperant, & noſtra conceſſione omnem uim ſui iuris amiſerint: præſertim cũ ita dicant, ſe noſtra cauſa uoluiſſe ſuam poteſtatem eſſe de* Conſulibus *ornandis, non ut eos impedirent, ſed ut ad noſtram cauſam adiungerent. nunc ſi* Conſules *à nobis alieniores eſſe uellent, poſſe id libere facere. ſin uellent noſtra cauſa, nihil poſſe ſe inuitis.* Nam *quod ſcribis, ni ita nobis placuiſſet, illos hoc idem per populum aſſecuturos fuiſſe: inuitis* Tribunis *pl. fieri nullo modo potuit. ita uereor, ne & ſtudia* Tribunorum *amiſerimus: &, ſi ſtudia maneant, uinculum illud adiungendorum* Cõ*ſulum amiſſum ſit. accedit aliud non paruum incommodum, quòd grauis illa opinio, ut quidẽ ad nos perferebatur,* Senatum *nihil decernere ante quàm de nobis actum eſſet, amiſſa eſt: præſertim in ea cauſa, quæ non modo neceſſaria non fuit, ſed etiam inuſitata, ac noua. neque enim unquam arbitror ornatas eſſe prouincias deſignatorum: ut, cũ in hoc illa cõſtantia, quæ erat mea cauſa ſuſcepta, immutata ſit, nihil iam poſſit nõ decerni. iã his, ad quos relatum eſt, amicis placuiſſe non mirum ſit: erat enim difficile reperire, qui cõtra tanta commoda duorũ* Conſulum *palàm ſententiã diceret: & fuit omnino difficile nõ obſequi uel amiciſſimo homini* Lẽtulo, *uel* Metello, *qui ſimultatẽ humaniſſime deponeret. ſed uereor, ne hos cũ tenere potuerim⁹,* Trib. *pl. amiſerimus. hæc res quẽadmodũ acciderit, &*

tota res quo loco ſit, uelim ad me ſcribas, & ita ut inſtituiſti: nam iſta ueritas, etiam ſi iucunda non eſt, mihi tamen grata eſt. Vale. D. IIII. Id. Dec.

CICERO ATTICO S.

POST tuum à me diſceſſum literæ mihi Roma allatæ ſunt, ex quibus proſpicio nobis in hac calamitate tabeſcendum eſſe. neque enim (ſed bonam in partem accipies) ſi ulla ſpes ſalutis noſtræ ſubeſſet, tu pro tuo amore in me hoc tempore diſceſſiſſes. Sed ne ingrati, aut ne omnia uelle nobiſcum unà interire uideamur, hoc omitto. Illud abs te peto, des operam, id quod mihi affirmaſti, ut te ante Cal. Ian. ubicunque erimus, ſiſtas. Vale.

CICERO ATTICO S.

LITERAE mihi à Quinto fratre cum S. C. quod de me eſt factum, allatæ ſunt. mihi in animo eſt, legum lationem expectare. ſi obtrectabitur, utar auctoritate ſenatus: & potius uita, quàm patria carebo. Tu quæſo feſtina ad nos uenire. Vale. VI. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

EX TVIS literis, & ex re ipſa nos funditus periſſe uideo. Te oro ut, quibus in rebus mei tui indigebũt, noſtris miſerijs ne deſis. Ego te, ut ſcribis, cito uidebo. plura non ſcribo. Cura ut ualeas.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIB. IIII.

CICERO ATTICO S.

C Vmprimum Romam ueni, fuítque cui recte ad te literas darem, nil prius faciendum mihi putaui, quàm ut tibi abſenti de reditu noſtro gratularer. cognorã enim (ut uere ſcribam) te in conſilijs mihi dandis nec fortiorem, nec prudentiorem, quàm me ipſum: nec etiam propter tuam in me obſeruantiam nimium in cuſtodia ſalutis meæ diligentem, eundémque te, qui primis temporibus erroris noſtri, aut totius furoris particeps, & falſi rumoris ſocius fuiſſes, acerbiſſime diſſidium noſtrũ tuliſſe: plurimúmque operæ, ſtudij, diligentiæ, laboris ad conficiendũ reditum meum cõtuliſſe. Itaque hoc tibi uere affirmo, in maxima lætitia, & exoptatiſſima gratulatione unum ad cumulandum gaudium conſpectum, aut potius cõplexum mihi tuum defuiſſe. quem ſemel nactus, nunquã dimiſero. ac niſi etiam prætermiſſos fructus tuæ ſuauitatis præteriti temporis omnes exegero, profecto hac reſtitutione fortunæ me ipſe non ſatis dignum iudicabo. Nos adhuc in noſtro ſtatu, quod difficillime recuperari poſſe arbitrati ſumus, ſplendorem noſtrum illum forẽſem, & in ſenatu auctoritatem, & apud uiros bonos gratiam magis quàm optaramus, cõſecuti ſumus. in re autem familiari, quæ quemadmodum fra-

cta, diſſipata, direpta ſit, non ignoras, ualde laboramus: tuarúmque non tam facultatum, quas ego noſtras eſſe iudico, quàm conſiliorum ad colligendas, & conſtituẽdas reliquias noſtras indigemus. Nũc, etſi omnia aut ſcripta eſſe à tuis arbitror, aut etiam nuntijs, ac rumore perlata, tamen ea imſcribam breui, quæ te puto potiſſimum ex meis literis uelle cognoſcere. Prid. Non. Sext. Dyrrhachio ſum profectus, ipſo illo die, quo lex eſt lata de nobis. Brunduſiũ ueni Non. Sext. ibi mihi Tulliola mea fuit præſto natali ſuo ipſo die, qui caſu idem natalis erat & Brũduſinæ coloniæ, & tuæ uicinæ Salutis. quæ res animaduerſa, multitudine ſumma Brunduſinorũ gratulatione celebrata eſt. Ante diẽ VI. Id. Sext. cognoui literis Quinti fratris, mirifico ſtudio omnium ætatum, atque ordinum, incredibili cõcurſu Italiæ legem comitijs centuriatis eſſe perlatam. inde à Brunduſinis honeſtiſſimis ornatus, iter ita feci, ut undique ad me cum gratulatione legati cõuenerint. ad Vrbem ita ueni, ut nemo ullius ordinis homo nomenclatori notus fuerit, qui mihi obuiam non uenerit, præter eos inimicos, quibus id ipſum non liceret aut diſſimulare, aut negare. Cũ ueniſſem ad portã Capenam, gradus templorum ab infima plebe completi erant. à qua plauſu maximo cum eſſet mihi gratulatio ſignificata, ſimilis & frequẽtia, & plauſus me uſque ad Capitoliũ celebrauit. in foro, & in ipſo Capitolio miranda multitudo fuit. Poſtridie in Senatu, qui fuit dies Nõ. Sept. Senatui gratias egimus. eo biduo cum eſſet annonæ ſumma caritas, & homines ad theatrum primo, deinde ad Senatum concurriſſent impulſu Clodij, mea opera frumẽti inopiam eſſe clamarent; cũ per eos dies

Senatus de annona haberetur, & ad eius procurationem ſermone non ſolum plebis, uerũ etiam bonorum Pompeius uocaretur, ídque ipſe cuperet, multitudóque à me nominatim, ut id decernerem, poſtularet: feci, & accurate ſententiã dixi, cum abeſſent conſulares, quòd tutò ſe negarent poſſe ſententiam dicere, præter Meſſalam, & Afranium. factum eſt S.C. in meam ſententiam, ut cum Pompeio ageretur, ut eam rem ſuſciperet, léxque ferretur. quo S.C. recitato, cum concio more hoc inſulſo, & nouo, plauſum, meo nomine recitando, dediſſet: habui concionem: omnes magiſtratus præſentes, præter unum Prætorem, & duos Tribunos pl. dederunt. poſtridie Senatus frequens, & omnes conſulares nihil Pompeio poſtulãti negarunt. Ille legatos quindecim cum poſtularet, me principem nominauit, & ad omnia me alterum ſe fore dixit. legem Coss. conſcripſerunt, qua Pompeio per quinquennium omnis poteſtas rei frumentariæ toto orbe terrarum daretur. alteram Meſſius, qui omnis dat pecuniæ poteſtatem, & adiunxit claſſem, & exercitum, & maius imperiũ in prouincijs, quàm ſit eorum, qui eas obtineant. Illa noſtra lex conſularis nunc modeſta uidetur, hæc Meſſij non ferenda. Pompeius illam uelle ſe dicit, familiares hanc: conſulares duce Fauonio fremunt. nos tacemus, & eo magis, quòd de domo noſtra nihil adhuc Põtifices reſpõderant. qui ſi ſuſtulerint religionem, areã præclaram habebimus. ſuperficiem Conſules ex S. C. æſtimabũt: ſin aliter, demolientur, ſuo nomine locabũt, rem totam æſtimabunt. ita ſunt res noſtræ, ut in ſecundis, fluxæ: ut in aduerſis, bonæ. In re familiari ualde ſumus, ut ſcis, perturbati. præterea ſunt quædam do-

meſtica,quæ literis non cõmitto.Quintum fratrem inſigni pietate,uirtute,fide præditum ſic amo, ut debeo. Te expecto, & oro ut matures uenire: eóque animo uenias,ut me tuo cõſilio egere non ſinas. alterius uitæ quoddã initium ordimur.Iam quidã,qui nos abſentes defenderunt, incipiunt præſentibus occulte iraſci, aperte inuidere.uehementer te requirimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

SI FORTE *rarius tibi à me,quàm à cæteris,litteræ redduntur,peto à te, ut id non modo non negligentiæ meæ, ſed ne occupationi quidẽ tribuas.quæ etſi ſumma eſt, tamen nulla eſſe poteſt tanta, ut interrumpat iter amoris noſtri,& officij mei.nam ut ueni* Romam, *iterum nunc ſum certior factus,eſſe cui darem literas. itaque has alteras dedi.*Prioribus *tibi declaram,aduentus noſter qualis fuiſſet, & quis eſſet ſtatus, atque omnes res noſtræ quẽadmodum eſſent,ut in ſecundis, fluxæ: ut in aduerſis, bonæ.*Poſt *illas datas, ſecuta eſt ſumma cõtẽtio de domo. dixinus apud* Põtifices *prid.* Cal. Oct. *acta res eſt accurate à nobis. & ſi unquã in dicẽdo fuimus aliquid, aut etiam ſi nunquam aliàs fuimus, tum profecto doloris magnitudo uim quãdam nobis dicendi dedit.*Itaque *oratio iuuentuti noſtræ deberi non poteſt: quam tibi,etiam ſi non deſideras,tamẽ mittam cito.*Cum Põtifices *decreſſent ita,* Si *neque populi iuſſu, neque plebiſcito, qui ſe dedicaſſe diceret, nominatim ei rei præfectus eſſet, neque populi iuſſu, aut plebiſcito id facere iuſſus eſſet, uideri poſſe ſine religione iam partẽ areæ mihi reſtitui: mihi facta ſtatim eſt gratulatio.nemo enim dubitat quin domus no-*

bis eſſet adiudicata. tum ſubito ille in concionem aſcendit, quam Appius ei dedit. nuntiat iam populo, Pontifices ſecundū ſe decreuiſſe, me autem ui conari in poſſeſſionem uenire. hortatur ut ſe, & Appium ſequantur, & ſuam libertatem ut defendāt. Hic cum etiam illi infimi partim admirarētur, partim irriderent hominis amētiam, ego ſtatueram illuc non accedere, niſi cum Conſules ex S. C. porticum Catuli reſtituendam locaſſent. Cal. Oct. habetur Senatus frequens: adhibentur omnes Pōtifices, qui erāt ſenatores. à quibus Marcellinus, qui erat cupidiſſimus mei, ſententiam primus rogatus, quæſiuit, quid eſſent in decernendo ſecuti. tum Lucullus de omnium collegarum ſentētia reſpōdit, religionis iudices Pōtifices fuiſſe, legis Senatum: ſe, & collegas ſuos de religione ſtatuiſſe, in Senatu de lege ſtatuturos. quiſque horum loco ſententiā rogatus, multa ſecundum cauſam noſtram diſputauit. cum ad Clodium uētum eſt, cupijt diem conſumere: neque ei finis eſt factus: ſed tamen, cū horas treis ferè dixiſſet, odio, & ſtrepitu Senatus coactus eſt aliquando perorare. Cum fieret S.C. in ſententiam Marcellini, omnibus præter unum aſſentientibus, Serranus interceſſit. de interceſſione ſtatim ambo Conſules referre cœperunt. cum ſententiæ grauiſſimæ dicerētur, Senatui placere mihi domum reſtitui, porticum Catuli locari, auctoritatem ordinis ab omnibus magiſtratibus defendi: ſiquæ uis eſſet facta, Senatū exiſtimaturum eius opera factū eſſe, qui S.C. interceſſiſſet: Serranus pertimuit, & Cornicinus ad ſuam ueterem fabulam redijt, abiecta toga ſe ad generi pedes abiecit. ille noctem ſibi poſtulauit: non concedebant: reminiſcebantur enim Cal. Ian. uix

tamen ſibi de mea uoluntate conceſſum eſt. poſtridie S. C. *factum eſt id, quod ad te miſi. deinde* Conſules *porticum* Catuli *reſtituendam locarunt. illam porticum* Redemptores *ſtatim ſunt demoliti libentiſſimis omnibus. nobis ſuperficiem ædium* Conſules *de conſilij ſententia æſtimarunt* HS *uicies, cætera ualde illiberaliter,* Tuſculanam *uillam quingentis millibus,* Formianum HS *ducentis quinquaginta millibus. quæ æſtimatio nō modo uehemēter ab optimo quoque, ſed etiam à plebe reprehēditur.* Dices, *Quid igitur cauſæ fuit?* Dicūt *illi quidem, pudorem meum, quòd neque negarim, neque uehementius poſtularim. ſed non eſt id: nam hoc quidem etiam profuiſſet.* Verum *ijdem mi* T. Pōponi, *ijdem inquam illi, quos ne tu quidem ignoras, qui mihi pennas inciderant, nolunt eaſdē renaſci: ſed, ut ſpero, iam renaſcuntur. tu modo ad nos ueni: quod uereor ne tardius interuentu* Varronis *tui, noſtríque facias.* Quoniam *acta quæ ſint, habes, de reliqua noſtra cogitatione cognoſce.* Ego *me à* Pompeio *legari ita ſum paſſus, ut nulla re impedirer, quin, ſi uellem, mihi eſſet integrū, aut ſi comitia* Cēſorum *proximi* Conſules *haberent, petere poſſe, aut uotiuam legationē ſuſcipere propè omnium fanorum, ac ſacrorum locorū. ſic enim noſtræ rationes poſtulabant. ſed uolui meam poteſtatem eſſe uel petendi, uel ineunte æſtate exeundi. & interea me eſſe in oculis ciuium de me optime meritorum, non alienum putaui. ac forenſium quidem rerum hæc noſtra conſilia ſunt, domeſticarum autem ualde impedita.* Domus *ædificatur, ſcis quo ſumptu, qua moleſtia. reficitur* Formianum: *quod ego nec relinquere poſſum, nec uidere.* Tuſculanum *proſcripſi.*

ſuburbano non facile careo. amicorum benignitas exhauſta eſt in ea re, quæ nihil habuit præter dedecus, quod ſenſiſti tu abſens, præſentes. quorum ſtudijs ego, & copijs, ſi eſſet per meos defenſores licitum, facile eſſem omnia conſecutus: quo in genere nunc uehementer laboratur. cætera, quæ me ſolicitant, μυστικώτερα ſunt. amamur à fratre, & à filia. te expectamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

AVERE *te certo ſcio, tũ ſcire quid hic agatur, tum à me ſcire. non quo certiora ſint ea, quæ in oculis omnium geruntur, ſi à me ſcribantur, quàm cum ab alijs aut ſcribuntur tibi, aut nũtiantur: uerum ut perſpicias ex meis literis, quo modo ea feram, quæ geruntur, & qui ſit hoc tẽpore aut mẽtis meæ ſenſus, aut omnino uitæ ſtatus.* Armatis hominibus ante diem tertium Non. Nou. *expulſi ſunt fabri de area noſtra, diſturbata porticus* Catuli, *quæ ex* S.C. *Conſulum locatione reficiebatur, & ad tectum penè peruenerat.* Quinti *fratris domus primo fracta coniectu lapidum ex area noſtra, deinde inflammata, iuſſu* Clodij, *inſpectante urbe, cõiectis ignibus, magna querela, & gemitu, non dicam bonorum, qui neſcio an ulli ſint, ſed planè hominum omnium. ille uehemens furere. poſt hunc uero furorem nil niſi cædem inimicorum cogitare, uicatim ambire, ſeruis aperte ſpem libertatis oſtendere. etenim antea cum iudicium nolebat, habebat ille quidẽ difficilẽ, manifeſtámque cauſam, ſed tamen cauſam. id poterat inficiari, poterat in alios deriuare, poterat etiã aliquid iure factũ defendere.* Poſt *has ruinas, incendia, rapinas, deſertus à ſuis, uix iam* Decimum Deſi-

gnatorem, uix Gellium retinet. ſeruorum conſilijs utitur. uidet, ſi omneis quos uult, palàm occiderit, nihilo ſuam cauſam difficiliorem, quàm adhuc ſit, in iudicio futuram. Itaque ante diem tertium Id. Noueb. cum ſacra uia diſcederem, inſecutus eſt me cum ſuis. clamor, lapides, fuſtes, gladij: hæc improuiſa omnia. Diſceſſimus in ueſtibulum M. Tetij Damionis. qui erant mecum, facile operas aditu prohibuerũt. ipſe occidi potuit. ſed ego diæta curari incipio. cheirurgiæ tædet. ille, omnium uocibus cum ſe non ad iudicium, ſed ad ſuppliciũ præſens trudi uideret, omneis Catilinas Acidinos poſtea reddidit. nam Milonis domum meámque in Ceramio prid. Id. Nouemb. expugnare & incendere ita conatus eſt, ut palàm hora V. cum ſcutis homines eductis gladijs, alios cum accenſis facibus adduxerit. ipſe domum P. Sullæ pro caſtris ſibi ad eam impugnationem ſumpſerat. tum ex Anniana Milonis domo Q. Flaccus eduxit uiros acreis, occidit homines ex omni latrocinio Clodiano notiſſimos: ipſum cupiuit, ſed ille ſe in interiorem partem ædiũ abdidit. Sulla ſe in Senatu poſtride Id. domi Clodius: egregius Marcellinus, omnes acres. Metellus calumnia dicendi tempus exemit, adiuuante Oppio, etiam hercule familiari tuo, de cuius conſtantia, uirtute ueriſſimæ literæ. Seſtius furere. ille poſtea, ſi comitia ſua non fierent, urbi minari. Propoſita Marcellini ſententia, quam ille de ſcripto ita dixerat, ut totam noſtram cauſam areæ, incendiorum, periculi mei iudicio complecteretur, eáque omnia comitijs anteferret: proſcripſit ſe per omnes dies comitiales de cælo ſeruaturum. conciones turbulentæ Metelli, temerariæ Appij, furioſiſſimæ Publij. hæc

tamen ſumma. niſi Milo in campum obnuntiaſſet, comitia futura. Ante diem XII. Cal. Decemb. Milo media nocte cum magna manu in campũ uenit. Clodius cum haberet fugitiuorum deiectas copias, in campum ire non eſt auſus. Milo permanſit ad meridiem, mirifica hominum lætitia, ſumma cum gloria. contentio fratrum trium turpis, fracta uis, contemptus furor. Metellus tamen poſtulat, ut ſibi poſtero die in foro obnuntietur: nihil eſſe, quod in campum nocte ueniretur: ſe hora prima in comitio fore. Itaque ante diem XI. Calend. Ian. in comitium Milo de nocte uenit. Metellus cum prima luce furtim in campum itineribus propè deuijs currebat. aſſequitur inter lucos hominem Milo, obnuntiat, ille ſe recipit magno turpíque Q. Flacci conuitio. ante diem X. Calend. nundinæ. concio biduo nulla. Ante diem VIII. Calend. hæc ego ſcribebam, hora noctis nona. Milo campum iam tenebat. Marcellus candidatus ita ſtertebat, ut ego uicinus audirem. Clodij ueſtibulum uacuum ſanè mihi nuntiabatur, paucis pãnoſis ſine laterna. meo conſilio illi omnia fieri querebantur, ignari quantum in illo heroe eſſet animi, quantum etiam conſilij. mirãda uirtus eſt. Noua quædam diuina mitto. ſed hæc ſumma eſt: comitia fore non arbitror. Publium reum (niſi ante occiſus erit) à Milone fore puto. ſi ſe inter uiam obtulerit, occiſum iri ab ipſo Milone uideo. non dubitat facere: præ ſe fert: caſum illum noſtrum non extimeſcit. nunquam enim cuiuſquam inuidi & perfidi conſilio eſt uſus, nec inerti nobili crediturus. Nos animo duntaxat uigemus, etiam magis, quàm cum florebamus. re familiari comminuti ſumus. Quinti fratris tamen liberalitati, pro fa

cultatibus noſtris, ne omnino exhauſtus eſſem, illo recuſante ſubſidijs amicorum reſpondemus. Quid conſilij de omni noſtro ſtatu capiamus, te abſente neſcimus. quare appropera.

CICERO ATTICO S.

PERIVCVNDVS mihi Cincius fuit ante diem tertium Calend. Febr. ante lucem: dixit enim mihi te eſſe in Italia, ſeſéque ad te pueros mittere: quos ſine meis literis ire nolui: non quo haberem quod tibi, præſertim iam propè præſenti, ſcriberem: ſed ut hoc ipſum ſignificarem, mihi aduentum tuum ſuauiſſimum, expectatiſſimúmque eſſe. quare aduola ad nos, eo animo, ut nos ames, & te amari ſcias. cætera coràm agemus. Hæc properãtes ſcripſimus. quo die uenies, utique cum tuis apud me ſis. perbelle fecœris, ſi ad nos ueneris. offendes deſignationem Tyrannionis, mirificam librorum meorum bibliothecam: quorum reliquiæ multo meliores ſunt, quàm putaram. Etiam uelim mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrãnio utatur glutinatoribus, ad cætera adminiſtris, iíſq; imperes, ut ſumant membranulã, ex qua indices fiant, quos uos Græci (ut opinor) συλλάβυς appellatis. Sed hæc, ſi tibi erit commodum. ipſe uero utique fac uenias, ſi potes in his locis adhæreſcere, & Piliam adducere. ita enim & æquum eſt, & cupit Tullia. Mediuſfidius næ tu emiſti locum præclarum. Gladiatores audio pugnare mirificæ. ſi locare uoluiſſes, duobus his muneribus liberaſſes. ſed hæc poſterius. Tu fac uenias, & de librarijs, ſi me amas, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S.

AIN TV? exiſtimas ab ullo malle mea legi, probaríque, quàm à te? cur igitur cuiquam miſi prius? urgebar ab eo ad quem miſi, & non habebam exemplar. quid? etiam (dudum enim circunrodo, quod deuorandum eſt) ſubturpicula mihi uidebatur eſſe παλινῳδία. ſed ualeant recta, uera, honeſta conſilia. non eſt credibile, quæ ſit perfidia in iſtis principibus, ut uolũt eſſe, & ut eſſent, ſi quicquam haberent fidei. Senſeram, noram, inductus, relictus, proiectus ab ijs: tamen hoc erat in animo, ut cum ijs in Rep. conſentirem. ijdem erant, qui fuerant. uix aliquando te auctore reſipiui. Dices, ea te monuiſſe, ſuaſiſſe quæ facerem, non etiam ut ſcriberẽ. ego mehercule mihi neceſſitatem uolui imponere huius nouæ coniunctionis, ne quà mihi liceret labi ad illos, qui etiam tum, cum miſereri mei debent, non deſinunt inuidere. ſed tamen modici fuimus ὑποθέσει ut ſcripſi: erimus uberiores, ſi & ille libenter accipiet, & ij ſubringentur, qui uillam me moleſte ferunt habere, quæ Catuli fuerat, aut etiam emiſſe non cogitant. qui domum negant oportuiſſe me ædificare, uendere aiũt oportuiſſe. Sed quid ad hoc? ſi quibus ſententijs dixi quod & ipſi probarent, lætati ſunt tamen me contra Pompeij uoluntatem dixiſſe. Sed quoniam qui nihil poſſunt, ij me nolunt amare: demus operã, ut ab ijs qui poſſunt diligamur. Dices, Vellem iampridem.
* Scio te uoluiſſe, & me. aſt nugigeram manum fuiſſe. iam tempus eſt me ipſum à me amari, quando ab illis nullo modo poſſum. Domum meam quòd crebro inuiſis, eſt mihi ualde gratũ. Viaticum Craſſipes præ-

ripit. Tu de uia rectà in hortos. uidetur commodius ad te: poſtridie ſcilicet. quid enim tua? ſed uiderimus. bibliothecam mihi tui pinxerunt conſtructione, & ſittybis. eos uelim laudes. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE *Lentulo ſcilicet ſic fero, ut debeo. uirum bonum & magnum hominem, & in ſumma magnitudine animi multa humanitate temperatum perdidimus, nóſque malo ſolatio, ſed non multo, tamen conſolamur, quòd ipſius uicem minime dolemus, non ut Saufeius, & ueſtri, meherculeque quia ſic amabat patriam, ut mihi aliquo Deorum beneficio uideatur ex eius incendio eſſe ereptus. Nam quid fœdius noſtra uita, præcipue mea? nam tu quidem, etſi es natura* πολιτικὸς, *tamen nullam habes propriam ſeruitutem: communi frueris nomine. Ego uero, qui ſi loquor de Repub. quod oportet, inſanus: ſi quod opus eſt, ſeruus exiſtimor: ſi taceo, oppreſſus & captus: quo dolore eſſe debeo? quo ſum ſcilicet, hoc etiam acriore, quòd ne dolere quidē poſſum, ut non ingratus uidear. Quid, ſi ceſſare libet, & in otij portum confugere? nequicquam, immo etiam in bellum & in caſtra. Ergo erimus* ὀπαδοὶ, *qui* ταγοὶ *eſſe noluimus? Sic faciendum eſt. tibi enim ipſi (cui utinam ſemper paruiſſem) ſic uideo placere. Reliqui eſt,* σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. *non mehercule poſſum, & Philoxeno ignoſco, qui reduci in carcerem maluit. ueruntamen id ipſum mecum in his locis commentor, ut iſta improbem: ídque tu cum unà erimus, confirmabis.*

A te literas crebro ad me ſcribi uideo: ſed omnes uno tempore accepi. quæ res etiam auxit dolorem

meum: caſu enim trinas ante legeram, quibus meliuſcule Lẽtulo eſſe ſcriptum erat. ecce quartæ fulmen ſed ille, ut ſcripſi, non miſer: nos uero ſerui. Quòd me admones, ut ſcribam illa Hortenſiana*: in alia incidi, non immemor iſtius mandati tui: ſed meheracle in cipiendo refugi, ne quòd uideor ſtulte illius amici non intemperiem tuliſſe, rurſus ſtulte iniuriã illius faciam illuſtrem, ſiquid ſcripſero: & ſimul ne* βαθύτης *mea, quæ in agendo apparuit, in ſcribendo ſit occultior, & aliquid ſatiſfactio leuitatis habere uideatur.* Sed *uiderimus. tu modo quamſæpiſſime ad me aliquid.* Epiſtolam, Luceio *quam miſi, qua res meas ut ſcribat, rogo, fac ut ab eo ſumas: ualde bella eſt: eúmque ut approperet, adhorteris. &, quòd mihi ſe ita facturum reſcripſit, agas gratias.* Domum *noſtram, quoad poteris, muniás.* Veſtorio *aliquid ſignifices. ualde enim eſt in me liberalis: nihil* ὀυκαιρότερον. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA *tua me ſolicitum de* Quinto *noſtro, puero optimo, ualde leuauit: uenerat horis duabus ante* Cherippus*: mera monſtra nuntiarat.* De Apollonio *quod ſcribis, quũ illi* Dij *irati, homini* Græco*, qui conturbare quidem putat ſibi licere, quod equitibus* Rom. *nam* Terentius *ſuo iure.* De Metello, ὀυχ ὁσίη φθιμένοισιν. *ſed tamen multis annis ciuis nemo erat mortuus.* Quid *quidem tibi? numi meo periculo ſint. quid enim uereris, quencunque hæredem fecit? niſi* Publium *fecit. uerum fecit non improbe, quanquam fuit ipſe. quare in hoc thecam numariam non retexeris: in alijs eris cautior.* Mea *mandata de domo cu-*

rabis:præſidia locabis: Milonem *admonebis.* Arpi-*natum fremitus eſt incredibilis de* Laterio. *quid quæris? equidem dolui.* ὁδὶ ἐνικμάζετο μύθων. Q*uod ſupereſt, etiam puerum* Ciceronem *curabis, & amabis ut facis.* Vale.

CICERO ATTICO S.

M V L T A *me in epiſtola tua delectarunt, ſed nihil ma-*
gis, quàm patina tyrotarichi. nam de Rauduſculo quod
ſcribis, μήπω μέγαν ἄπης πρὶν τελευτήσαντ' ἴδης. *ædi-*
ficati tibi in agris nihil reperio. in oppido eſt quiddam
de quo eſt dubium, ſitne uænale : ac proximum qui-
dem noſtris ædibus. Hoc *ſcito,* A*ntium* Buthrotum *eſ-*
ſe Romæ, *ut* Corcyræ *illud tuum. nihil quietius, nihil*
alſius, nihil amœnius. EIMHICHTΩΦI-
* ΔOC. KOC. *poſtea uero quàm* Tyrannio *mihi li-*
bros diſpoſuit, mens addita uidetur meis ædibus. qua
quidem in re mirifica opera Dionyſij, & Menophili
tui fuit. nihil uenuſtius, quàm illa tua pægmata. poſt-
* *quam miſiſti, libros illuſtrarunt ualde. & ſcribas ad*
me uelim de gladiatoribus, ſed ita, bene ſi rem gerunt:
non quæro male ſic egiſſe. A*penas uix diſceſſerat,*
* *quum epiſtola.* Q*uid ais? putáſne fore, ut legem non ſe*
rat? Dic, *oro te, clarius: uix enim mihi exaudiſſe uide-*
or. uerum ſtatim fac ut ſciam, ſi modo eſt commodum.
Ludis *quidem quoniam dies eſt additus, eo etiam me-*
lius hic eum diem cum Dionyſio *conteremus.* De Tre-
bonio prorſus tibi aſſentior. De Domitio, σύκῳ μὰ τὴν
δήμητρα σύκον, οὐδὲ ἓν οὕτω ὅμοιον γέγονεν *quàm eſt iſta*
περίστασις *noſtræ: uel quòd ab ijſdem: uel quòd præter*
opinionem: uel quòd uiri boni nuſquam: unum diſſi-

mile,quòd huic merito. nam de ipſo caſu neſcio, an illud melius.quid enim hoc miſerius,quàm eum qui tot annos, quot habet, Des. *Conſul fuerit, fieri Conſulem non poſſe,præſertim cum aut ſolus,aut certe non plus quàm cum altero petat?* Si *uero id eſt, quod neſcio an ſit,ut non minus longas iam in codicillorum faſtis futurorum* Conſulum *paginulas habeat, quàm factorũ: quid illo miſerius? niſi* Reſpub. *in qua ne ſperatur quidem melius quicquam.* De Natta *ex tuis primum ſciui literis.oderam hominem.* De *poemate quod quæris, quid ſi cupiat effugere? quid ſi ſinat?* De Fabio Luſco *quod eram exorſus,homo peramans ſemper noſtri fuit, nec mihi unquam odio. ſatis enim acutus & permodeſtus,ac bene frugi. eum quia nõ uidebam,abeſſe putabam.* Audiui *ex* Gauio *hoc* Firmano,Romæ *eſſe hominem,& fuiſſe aſſiduum.percuſſit animum.* Di*ces,* Tãtuláne *cauſa?* Permulta *ad me detulerat non dubia de* Firmanis *fratribus.quid ſit,quòd ſe à me remouit, ſi modo remouit,ignoro.* De *eo quod me mones, ut & me geram* πολιτικῶς,& *in eo* γραμμὴν *teneam: ita faciam: ſed opus eſt maiore prudentia, quam à te ut ſoleo, petam.* Tu *uelim &* Fabium, *ſiquem habes aditum, odorere: & iſtum conuiuam tuum deguſtes, & ad me de iſtis rebus, & de omnibus quotidie ſcribas. ubi nihil erit quod ſcribas, id ipſum ſcribito.*

Cura *ut ualeas.*

CICERO ATTICO S.

SANE` *uelim ſcire num cenſum impendant* Tribuni *diebus uitiandis(eſt enim hic rumor) totáque de* Cen*ſura quid agant,quid cogitẽt.* Nos *hic cum* Pompeio

ſuimus.multa mecum de Rep.ſanè ſibi diſplicens, ut loquebatur (ſic eſt enim in hoc homine dicendum) Syriam ſpernens, Hiſpaniam iactans: hic quoque,ut loquebatur: & opinor uſquequaque. de hoc cum dicemus,ſit hoc quaſi καὶ τόδε φωκυλίδου. tibi etiam gratias agebat,quòd ſigna componenda ſuſcepiſſes.in nos uero ſuauiſſime hercule eſt effuſus. uenit etiã ad me in Cumanum. ac ſe nihil minus uelle mihi uiſus eſt, quàm Meſſalam Conſulatum petere. de quo ipſo ſiquid ſcis, uelim ſcire. Quòd Lucaio ſcribis te noſtram gloriam commendaturum,& ædificium noſtrũ quòd crebro inuiſis, gratũ. Quintus frater ad me ſcripſit,ſe,quoniam Ciceronem ſuauiſſimum ſecum haberet, ad te Non. Maijs uenturum. Ego me de Cumano moui ante diem V.Cal. Maij.eo die Neapoli apud Lætum. ante diem IIII. Calend. Maij iens in Pompeianum bene mane hæc ſcripſi. Puteolis magnus eſt rumor Ptolemæum eſſe in regno. ſiquid habes certius, uelim ſcire. Ego hic paſcor bibliotheca Fauſti:fortaſſe tu putabas his rebus Puteolanis, & Lucrinenſibus. ne iſta quidem deſunt. Sed mehercule à cæteris oblectationibus deſeror, & uoluptatibus propter Remp.ſic literis ſuſtentor & recreor: malóque in illa tua ſedecula, quam habes ſub imagine Ariſtotelis, ſedere, quàm in iſtorum ſella curuli: tecúmque apud te ambulare, quàm cum eo, quocum uideo eſſe ambulandum. ſed de illa ambulatione fors uiderit, aut ſiquis eſt,qui curet Deus. Noſtram ambulationem,& Laconicum, eáque quæ Cyrea ſint,uelim cum poteris, inuiſas,& urgeas Philotimum,ut properet,ut poſſim tibi aliquid in eo genere reſpondere. Pompeius in Cu

manum Parilibus uenit. miſit ad me ſtatim, qui ſalutem nuntiaret. ad eum poſtridie mane uadebam, cum hæc ſcripſi. Vale.

CICERO ATTICO S.

DELECTARVNT *me epiſtolæ tuæ, quas accepi uno tempore duas ante diem* V. *Cal. perge reliqua. geſtio ſcire iſta omnia. etiam illud cuiuſmodi ſit, uelim perſpicias: potes à* Demetrio. Dixit Pompeius, Craſſum *à ſe in* Albano *expectari ante diem quartum* Cal. *is cum ueniſſet,* Romam *eſſe ſtatim uentutum, ut rationes cum publicanis putarent. quæſiui,* Gladiatoribúſne? *reſpondit,* Ante *quàm inducerentur. id cuiuſmodi ſit: aut nunc, ſi ſcias, aut cum is* Romam *uenerit, ad me mittas uelim.* Nos *hic uoramus literas cum homine mirifico (ita mehercule ſentio)* Dionyſio, *qui te, omnéſq; uos ſalutat.* οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντα εἰδέναι. *quare, ut homini curioſo, ita perſcribe ad me, quid primus dies, quid ſecundus, quid* Cenſores, *quid* Appius, *quid illa populi* Apuleia. *denique etiam quid à te fiat, ad me uelim ſcribas. non enim (ut uere loquamur) tam rebus nouis, quàm tuis literis delector.*

Ego *mecum præter* Dionyſium *duxi neminem, nec metuo tamen, ne mihi ſermo deſit abs te, quo magnopere delector.* Tu Luccio *noſtrum librum dabis:* Demetrij Magnetis *tibi mitto, ſtatim ut ſit, qui à te mihi epiſtolam referat.* Vale.

CICERO ATTICO S.

EGNATIVS Romæ *eſt. ſed ego cum eo de re* Halimeti *uehementer ante egi.* Grauiter *ſe acturum cum*

Aquilio, confirmauit. Videbis ergo hominem, ſi uoles. Macroni uix uideor præſto eſſe. Idibus enim auctionem Larini uideo, & biduum præterea. id tu, quoniam Macronem tanti facis, ignoſcas mihi uelim. Sed ſi me diligis, poſtridie Cal. cœna apud me cum Pilia. prorſus id facies. Cal. cogito in hortis Craſſipedis, quaſi in diuerſorio, cœnare. facio fraudem S.C. inde domum cœnatus, ut ſim mane præſto Miloni. Ibi te igitur uidebo, & promouebo. Domus noſtra te tota ſalutat. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOS *in Tuſculanum ueniſſe ad* XVII. Cal. Dec. *uideo te ſcire. ibi Dionyſius nobis præſto fuit. Romæ ad* XIIII. Cal. *uolumus eſſe: quid dico, uolumus? immo uero cogimur. Milonis nuptiæ. comitiorum nonnul-*
* *la opinio eſt. ergo ut ſit rata. Abfuiſſe me in altercationibus, quas in Senatu factas audio, fero non moleſte. nam aut defendiſſem, quod non placeret: aut defuiſſem, cui non oporteret. Sed mehercule uelim res iſtas, & præſertim ſtatum Reip. & quo animo Conſules ferant hunc σκυλμὸν, reſcribas ad me quantum potes, & uales. ſum ὀξύπεινὸς: & ſi quæris, omnia mihi ſunt ſuſpecta. Craſſum quidem noſtrum minore dignitate aiunt profectum paludatum, quàm olim æqualem eius L. Paulum. item Ti. iterum Coſs. ò hominem nequam. De libris oratorijs factum eſt à me diligenter. diu multúmque in manibus fuerunt, deſcribas licet. illud etiam te rogo, τὴν παροῦσαν κατάσασιν τυποδῶς, ne iſtuc hoſpes ueniam. Vale.*

CICERO ATTICO S.

VESTORIVS *noſter me per literas facit certiorem, te Roma ad* VI.Id. *Maij putare profectum eſſe, tardius quàm dixerat, quòd minus ualuiſſes. ſi iam melius uales, uehementer gaudeo.* Velim *domum ad tuos ſcribas, ut mihi tui libri pateant, non ſecus ac ſi ipſe adeſſes, cum cæteri, tum* Varronis. *eſt enim mihi utendum quibuſdam rebus ex ijs libris ad eos, quos in manibus habeo, quos ut ſpero, tibi ualde probabo.* Ve*lim ſiquid forte noui habes, maxime à* Quinto *fratre, deinde à* C.Cæ*ſare, & ſiquid forte de comitijs, de* Re*pub.(ſoles enim tu hæc feſtine odorari) conſcribas ad me. ſi nihil habebis, tamen ſcribas aliquid. nunquam enim mihi tua epiſtola aut intempeſtiua, aut loquax uiſa eſt.* Maxime *autem rogo, rebus tuis, totóque itinere ex ſententia confecto, nos quamprimum reuiſas.* Dionyſium *iube ſaluere.* Cura *ut ualeas.*

CICERO ATTICO S.

DE Eutychide *gratum, qui uetere prænomine, nouo nomine* T.*erit* Cæcilius, *ut eſt ex me, & ex te iunctus* Dionyſius M.Pomponius. *ualde mehercule mihi gratum, ſi* Eutychides *tuam erga me beneuolentiam cognoſcet, ſuam illam in meo dolore* συμπάθειαν *neque tum mihi obſcuram, neq; poſt ingratam fuiſſe.* Iter Aſia*ticum tuum puto tibi ſuſcipiendum fuiſſe. nunquam enim tu ſine iuſtiſſima cauſa tam longe à tot tuis & hominibus, & rebus chariſſimis, & ſuauiſſimis abeſſe uoluiſſes. ſed humanitatem tuam, amorémque in tuos, reditus celeritas declarabit.* Sed *uereor ne lepore ſuo*

detineat diutius Præt. Clodius, *& homo pereruditus,*
ut aiunt, & nunc quidem deditus Græcis *literis* Pitua-
nios. ſed ſi uis homo eſſe, recipe te ad nos ad quod tem
pus confirmaſti. cum illis tum, cum ſalui uenerint, Ro-
mæ uiuere licebit. Auere *te ſcribis, accipere aliquid*
à me literarum. dedi, ac multis quidem de rebus ἡμε-
ρόλεγδον *perſcripta omnia. ſed ut conijcio, quoniam*
mihi non uideris in Epeiro *diu fuiſſe, redditas tibi non*
arbitror. Genus *autem mearum ad te literarum eiuſ*
modi ferè eſt, ut non libeat cuiquam dare, niſi de quo
exploratum ſit, tibi eum redditurum. Nunc Roma-
nas res accipe. Ad III. Non. Quint. Suffenas, *&* Ca-
to abſoluti. Porcilius *condemnatus.* Ex *quo intellectum*
eſt, tres ἀρειοπαγίτας *ambitum, comitia, interregnum,*
maieſtatem, totam denique Remp. *flocci non facere. de-*
bemus patremfamilias domi ſuæ occidere nolle, neque
tamen id ipſum abunde. nam abſoluerunt XXII. *con*
demnauerunt XXVIII. Publius *ſanè diſerto epilo-*
go criminans, mentes iudicum mouerat. Otalus *in ea*
cauſa fuit cuiuſmodi ſolet. nos uerbum nullum. ueritas
eſt enim puſilla, quæ nunc laborat ne animum Pu-
blio offenderet. his rebus actis, Reatini *me ad ſua* τέμ-
πη *duxerunt, ut agerem cauſam contra* Interamnates
apud Cõſulem, *& decem legatos, quòd lacus* Velinus *à*
M. Curio *emiſſus interciſo monte in* Nar *defluit. ex*
quo eſt illa ſiccata, & humida tamen modicè Roſia. Vi
xi cum Axio: *qui etiam me ad* Septem *aquas duxit. re-*
dij Romam Fonte. *cauſa: ad* VII. Id. Quintij *ueni: ſpe*
ctaculum primum magno, & æquabili plauſu: ſed hoc
ne curaris: ego ineptus qui ſcripſerim. deinde Antiphõ
ti operam: is erat ante manumiſſus, quàm productus.

ne diutius pendeas, palmam tulit. ſed nihil tam puſillum, nihil tam ſine uoce, nihil tam uerum. Hæc tu tecum habeto. in Andromacha tamen maior fuit, quàm Aſtyanacte. nam in cæteris parem habuit neminem. Quæris nunc de Arbuſcula. ualde placuit. Ludi magnifici & grati. Venatio in aliud tempus dilata.

Sequere nunc me in campum. ardet ambitus. σῆμα δέ τοι ἐρέω. Fœnus ex triente Idib. Quint. factum erat beſſibus. Dices, Iſtuc quidẽ non moleſte fero. O uirum, ò ciuem. Memmium Cæſaris omnes opes confirmant. cum eo Domitium Cos. iunxerunt: qua pactione, epiſtolæ committere non audeo. Pompeius fremit, queritur, Scauro ſtudet: ſed utrum fronte, an mente, dubitatur. ἐξοχὴ nulla eſt: pecunia omnium dignitatem exæquat. Meſſala languet, non quo aut animus deſit, aut amici: ſed coitio Conſulum, & Pompeius obſunt. ea comitia puto fore ut ducantur. Tribunitij candidati iurarũt ſe arbitrio Catonis petituros. apud eum HS quingena depoſuerunt, ut qui à Catone damnatus eſſet, id perderet, & competitoribus tribueretur. Hæc ego pridie ſcribebam, quàm comitia fore putabantur. Sed ad te V. Cal. Sext. ſi facta erunt, & tabellarius non erit profectus, tota comitia perſcribam. quæ ſi, ut putantur, gratuita fuerint, plus unus Cato potuerit, quàm omnes quidem iudices. Meſſius defendebatur à nobis, è legatione reuocatus. nam eum Cæſari legarat Appius. Seruilius edixit, ut adeſſet. tribus habet Pontinam, Velinam, Metiam. pugnatur acriter: agitur tamen ſatis. deinde me expedio ad Druſum, inde ad Scaurum. Parantur orationibus iudices glorioſi. fortaſſe accedent etiam Conſules Deſ. in quibus

ſi Scaurus non fuerit, in hoc iudicio ualde laborabit. Ex Quinti fratris literis ſuſpicor iam eum eſſe in Britania. ſuſpenſo animo expecto, quid agat. illud quidem ſumus adepti, quod multis, & magnis indicijs poſſumus iudicare, nos Cæſari & chariſſimos, & iucũdiſſimos eſſe. Dionyſium uelim ſaluere iubeas, & eum roges, & hortere ut quamprimum ueniat, ut poſſit Ciceronem meum, atque etiam me ipſum erudire. Vale.

CICERO ATTICO S.

OCCVPATIONVM mearum uel hoc ſignum erit, quòd epiſtola, librarij manu eſt. De epiſtolarum frequentia te nihil accuſo. ſed pleræque tantummodo mihi nuntiabant ubi eſſes, quod erat abs te, uel etiam ſignificabant recte eſſe. Quo in genere maxime delectarunt duæ ferè eodem tempore abs te Bruto datæ. ſcire enim uolebam te commode nauigaſſe. Sed hæc epiſtolarum frequentia non tam ubertate ſua, quàm celeritate delectauit. Illa fuit grauis, & plena rerum, quam mihi M. Paccius hoſpes tuus reddidit. ad eam reſcribam igitur, & hoc primum. Paccio re, & uerbis oſtendi, quid tua commendatio ponderis haberet. itaque in intimis eſt meis, cum antea notus non fuiſſet. Nunc pergam ad cætera. Varro de quo ad me ſcribis, includetur in aliquem locum, ſi modo erit locus. ſed noſti genus dialogorum meorum: ut in oratorijs, quos tu in cælum fers, non mentio potuit fieri cuiuſquam ab ijs qui diſputant, niſi eius, qui illis notus, aut auditus eſſet. Hanc ego de Repub. quam inſtitui diſputationem in Africani perſonam, & Phili, & Læ-

lij, & Manilij contuli. adiunxi adoleſcenteis Q. Tuberonem, P. Rutilium, duos Lælij generos, Scæuolam & Fannium. itaq; cogitabam, quoniam in ſingulis libris utor procœmijs, ut Ariſtoteles in ijs quos ἐξωτερικὲς uocat, aliquid efficere, ut non ſine cauſa iſtum appellarē: id quod intelligo tibi placere. utinam modo conata efficere poſſim. rem enim (quod te non fugit) magnam complexus ſum, & grauē, & plurimi otij, quo ego maxime egeo. Quòd in ijs libris quos laudas, perſonam deſideras Scæuolæ: non eam temere dimoui: ſed feci idem, quod in πολιτείᾳ deus ille noſter Plato, cum in Piræeum Socrates ueniſſet ad Cephalum locupletem, & feſtiuum ſenem, quoad primus ille ſermo haberetur, adeſt in diſputando ſenex: deinde cum ipſe quoque commodiſſime locutus eſſet, ad rem diuinam dicit ſe uelle diſcedere, neq; poſtea reuertitur. Credo Platonem uix putaſſe ſatis conſonum fore, ſi hominem id ætatis in tam lōgo ſermone diutius retinuiſſet. multo ego ſatius hoc mihi cauendum putaui in Scæuola, qui & ætate, & ualetudine erat ea qua meminiſti, & ijs honoribus, ut uix ſatis decorum uideretur eum pluresi dies eſſe in Craſſi Tuſculano. & erat primi libri ſermo nō alienus à Scæuolæ ſtudijs: reliqui libri τεχνολογίαν habent, ut ſcis. huic ioculatoriæ diſputationi ſenem illum ut noras, intereſſe ſanè nolui. De re filiæ quod ſcribis, erit mihi curæ. etenim eſt luculenta. Aureliam ut ſcribis, indicis: & in eo me etiam Tulliæ meæ uenditabo. Veſtorio non deſum. gratum enim tibi id eſſe intelligo, & ut ille intelligat, curo: ſed ſcis qui? cum habeat duos faciles, nihil difficilius. Nunc ad ea, quæ quæris de C. Catone. lege Iunia, & Licinia ſcis abſo-

lutum: Fuſia ego tibi nuncio abſolutum iri, neque patronis ſuis tam libentibus, quàm accuſatoribus. is tamen & mecum, & cum Milone in gratiā redijt. Druſus reus eſt factus à Lucretio. iudicibus reijciendis ad
* V. Non. Quint. de prælio rumores non boni: ſed iudicia noſti. Hirrus cum Domitio in gratia eſt. S.C. quod hic Conſules de prouincijs fecerunt, Quicunque poſt-
* hac, notum tibi, ut quod iā intelligebamus enunciationem illam Memmij ualde Cæſari diſplicere. Meſſala noſter, & eius competitor Domitius liberalis in populo ualde fuit. nihil gratius. certi erant Conſules. ac Senatus decreuit, ut tacitum iudicium ante comitia fieret. ab his conſilijs, quæ erant omnibus ſortita in ſingulos candidatos, magnus timor cādidatorum. ſed qui-
* dam iudices, in his Opimius Veietorantius, Tribunos
* pl. appellarunt, ne iniuſſu populi iudicarent. reſcidit. Comitia dilata ex S.C. dum lex de tacito iudicio ferretur. uenit legi dies. Terentius interceſſit. Conſules, qui illud leui brachio egiſſent, rem ad Senatum detulerūt. hic Abdera nō tacente me. Dices, Tamen tu non quieſcis? Ignoſce, uix poſſum. ueruntamen quid tam ridiculum? Senatus decreuerat, ne prius comitia haberentur, quàm lex lata eſſet. qui ſi interceſſiſſet, res integra referretur. cœpta ferri leuiter. interceſſum non inuitis. res ad Senatum. de ea re ita cenſuerunt: comitia primo quoque tempore haberi cenſere. Scaurus, qui erat paucis diebus illis abſolutus, cum ego partem eius ornatiſſime defendiſſem, obnūciationibus per Scæuolam interpoſitis, ſingulis diebus uſque ad prid. Cal. Oct. quo ego hæc die ſcripſi, ſublatis, populo tributim domi ſuæ ſatiſfecerat. ſed tamen, etſi uberior libera-

litas huius, gratior eſſe uidebatur eorum, qui occupa-rant. Cuperem uultum uidere tuum, cum hæc legeres. nam profecto rẽ non habes nullam. hæc negotia mul tarum nundinarum fore: ſed Senatus hodie fuerat futurus, id eſt Cal. Oct. iam enim luciſcit. ibi loquetur, præter Antium, & Fauonium, liber nemo: nam Cato ægrotat. de me nihil timueris: ſed tamen promitto nihil. Quid quæris aliud? Iudicia, credo. Druſus, Scaurus non feciſſe uidentur. tres candidati fore rei putabantur, Domitius à Memmio, Meſſala à Q. Pompeio Rufo, Scaurus à Triario, aut à L. Cæſare. Quid poteris, inquies, pro ijs dicere? Ne uiuam, ſi ſcio. In illis quidem tribus libris, quos tu dilaudas, nihil reperio.

Nunc, ut opinionem habeas rerum, ferendum eſt. Quæris, ego me ut geſſerim? Cõſtãter & libere. Quid ille, inquies, ut ferebat? Humaniter, meæque dignitatis, quoad mihi ſatiſfactum eſſet, habendam ſibi rationẽ putabat. Quomodo ergo abſolutus? omnino ΓΟΡΓΑΓΥΜΝΑ accuſatorũ incredibilis infantia, id eſt L. Lentuli, L. F. quem fremunt omnes præuaricatum: deinde Pompeij mira contentio: iudicum ſordes. attamen XXXII condemnarunt, XXXVIII abſol uerunt. iudicia reliqua impendent. nondum eſt planè expeditus. Dices, Tu ergo hæc quomodo fers? Belle mehercule, & in eo me ualde amo. Amiſimus mi Põponi non omnem modo ſuccum ac ſanguinem, ſed etiam colorem, & ſpeciem priſtinam ciuitatis. nulla eſt Reſp. quæ delectet, in qua acquieſcam. Id ne igitur, inquies, facile fers? Id ipſum. recordor enim quàm bella pauliſper nobis gubernantibus ciuitas fuerit. quæ mihi gratia relata ſit, nullus dolor me angit. unum o-

mnia poſſe, diſrumpuntur ij, qui me aliquid poſſe doluerunt. multa mihi dant ſolatia. nec tamen ego de meo ſtatu demigro: quæque uita maxime eſt ad naturam, ad eam me refero, & literas, & ſtudia noſtra: dicendi laborem delectatione oratoria conſolor. domus me, & rura noſtra delectant. non recordor, unde ceciderim, ſed unde ſurrexerim. Fratrem meum, & te ſi habebo, per me iſta pedibus trahuntur. uobis ἐμφιλοσοφῆσαι poſſum. locus ille animi noſtri, ſtomachus ubi habitabat olim, concaluit. priuata modo, & domeſtica nos delectant. miram ſecuritatem uidebis: cuius plurimæ mehercule partes ſunt in tuo reditu. nemo enim in terris eſt mihi tam conſentientibus ſenſibus. ſed accipe alia. Res *fluit ad* Interregnum, & *eſt nonnullus* odor Dictaturæ, *ſermo quidem multus, qui etiam* Gabinium *apud timidos iudices adiuuit.*

Candidati *conſulares omnes rei ambitus.* Accedit *etiam* Gabinius: *quem* P. Sulla *non dubitans, quin foris eſſet, poſtularat contradicente, & nihil obtinente* Torquato. *ſed omnes abſoluentur, nec poſthac quiſquã damnabitur, niſi qui hominem occiderit.* Hoc *tamen agitur ſeuerius. itaque iudicia calent.* M. Fuluius Nobilior *condemnatus eſt. multi alij urbani ne reſpondent quidẽ.* Quid *aliud noui? & tamen abſoluto* Gabinio, *ſtomachantes alij iudices, hora poſt,* Antiochum Gabiniũ *neſcio quem ſolidis pectoribus libertum acœnſum* Gabinij *lege* Papia *condemnarunt. itaque dixit ſtatim reus læſæ maieſtati* SO Y C O I M P I C A

* Φ I H I. Pontinus *uult ad* I I I I. Non. Nou. *triũphare. huic obuiam* Cato, & Seruilius Præt. *aperte, &* Q. Mutius Trib. *negant enim latũ de imperio: & eſt*

latum hercule inſulſe. ſed erit cũ Pontino Appius Coſ. Cato tamen affirmat, ſe uiuo illum non triumphare. id ego puto, ut multa eiuſdem, ad nihil recaſurum. Appius ſine lege ſuo ſumptu in Ciliciam cogitat. Ab Quinto fratre, & à Cæſare accepi ad IX. Cal. Nou. literas (confecta Britania, obſidibus acceptis, nulla præda, imperata tamen pecunia) datas à litoribus Britaniæ, proximo: ad VI. Cal. Oct. exercitum Britania reportabant. Q. Pilius erat iam ad Cæſarem profectus. Tu ſi aut amor in te eſt noſter ac tuorum, aut ulla ueritas, aut ſi etiã ſapis, ac fruitu iis commodis cogitas, aduentare, & propè adeſſe iam debes. Non mehercule æquo animo te careo. te autem quid mirum, qui Dionyſium tantopere deſiderẽ? quem quidem abs te, cum dies uenerit, & ego, & Cicero meus flagitabit. abs te proximas literas habebam, Epheſo, ad V. Id. Sex. datas. Vale.

CICERO ATTICO S.

O EXPECTATAS mihi tuas literas. ò gratum aduentum. ò conſtantiam promiſſi, & fidem miram. ò nauigationem amandam, quam mehercule ego ualde timebã, recordans ſuperioris tuæ tranſmiſſionis. Sed, niſi fallor, citius te, quàm ſcribis, uidebo. credo enim te putaſſe tuas mulieres in Apulia eſſe: quod cum ſecus erit, quid te Apulia moretur? nam Veſtorio dandi ſunt dies, & ille Latinus ἀττικισμὸς ex interuallo regustandus. quin tu huc aduolas & inuiſis illius noſtræ Reipub. germanæ. putaui de numis ante comitia tributim uno loco diuiſis palàm: inde abſolutum Gabiniũ: detur, eſſe ualiturum. De Meſſala quod quæris: quid

*

ſcribam, neſcio: nunquam uidi tam pares candidatos. Meſſalæ copias noſti. Scaurum Triarius reum fecit. ſi quæris, nulla eſt magnopere commota συμπάθεια. ſed tamen habet AEdilitas eius memoriam nõ ingratam, & eſt pondus apud ruſticos in patris memoriam. reliqui duo plebeij ſic exæquantur ut Domitius ualeat amicis, adiuuetur tamen non gratiſſimo munere: Memmius Cæſaris commendetur militibus, Pompeij Gallia nitatur. quibus ſi non ualuerit, putant fore aliquẽ, qui comitia in aduentum Cæſaris detrudat, Catone præſertim abſoluto. Paccianæ epiſtolæ reſpondi. cognoſce cætera. Ex fratris literis incredibilia quædã de Cæſaris in me amore cognoui, eáque ſunt ipſius Cæſaris uberrimis literis confirmata. Britanici belli exitus expectatur. conſtat enim aditus inſulæ eſſe munitos mirificis molibus: etiam illud iam cognitum eſt, neque argenti ſcrupulum eſſe ullum in illa inſula, neque ullam ſpem prædæ, niſi ex mancipijs: ex quibus nullos puto te literis, aut muſicis eruditos expectare. Paulus in medio foro Baſilicam iam penè texuit iiſdem antiquis columnis. illam autem quam locauit, facit magnificentiſſimam. Quid quæris? nihil gratius illo monimento, nihil glorioſius. Itaque Cæſaris amici (me dico, & Oppium) diſrumparis licet, monimentum illud, quod tu tollere laudibus ſolebas, ut forum laxaremus, & uſque ad atrium Libertatis explicaremus, contempſimus ſexcenties HS. cum priuatis non poterat tranſigi minore pecunia. Efficiemus rem glorioſiſſimam. nam in campo Martio ſepta Tribunitijs comitijs marmorea ſumus, & tecta facturi: eáque cingemus excelſa porticu, ut mille paſſuum conficiatur. ſimul adiungetur huic *

operi uilla etiam publica. Dicis, Quid mihi hoc moni mentum proderit? Ad quid laboramus res Romanas? non enim te puto de luſtro, quod iam deſperatum eſt, aut de iudicijs, quæ lege Plotia fiant, quærere. Nunc te obiurgari patere, ſi iure. ſcribis enim in ea epiſtola, quam C. Domitius mihi reddidit Buthroto datam, in Aſiam tibi eundum eſſe, te arbitrari. Mihi mehercule nihil uidebatur eſſe, in quo tantulum intereſſet, utrũ per procuratores ageres, an per te ipſum, ne toties, & tam longe abeſſes. Sed hæc mallẽ integra re tecum egiſ ſe. profecto enim aliquid egiſſem. nunc reprimam ſuſceptam obiurgationem: utinam ualeat ad celeritatem reditus tui. Ego ad te propterea minus ſæpe ſcribo, quòd certum nõ habeo ubi ſis, aut ubi futurus ſis. huic tamen neſcio cui, quòd uidebatur is te uiſurus eſſe, putaui dãdas eſſe literas. Tu quoniam iturum te in Aſiã eſſe putas, ad quæ tempora te expectem, facias me certiorem uelim, & de Eutychide quid egeris. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVTO te exiſtimare me non oblitũ conſuetudinis, & inſtituti mei rarius ad te ſcribere, quàm ſolebam. ſed cum loca & itinera tua nihil habere certi uideo, neq; in Epeirum, neq; Athenas, neq; in Aſiã, neq; cuiquam, niſi ad te ipſum proficiſcenti dedi literas. neq; enim ſunt epiſtolæ noſtræ, quæ ſi perlatæ non ſint, nihil ea res nos offenſura ſit, quæ tantum habent myſteriorũ, * ut eas ne librarijs quidẽ ferè cõmittamus Lepidũ quo excidat. Conſules flagrant infamia, quòd C. Memmius candidatus pactionem in Senatu recitauit, quam ipſe, ſuus competitor Domitius cum Cõſulibus feciſſet,

ut ambo HS *quadringena* Conſulibus *darent, ſi eſſent ipſi* Conſules *facti: niſi treis* Augures *dediſſent, qui ſe affuiſſe dicerent, cum lex curiata ferretur, quæ lata non eſſet: & duos conſulares, qui ſe dicerent in ornandis prouincijs conſularibus ſcribendo affuiſſe, cum omnino ne* Senatus *quidem affuiſſet.* H*æc pactio non uerbis, ſed nominibus & perſcriptionibus, multorum tabulis cum eſſe facta diceretur: prolata à* Memmio *eſt, nominibus inductis auctore* Pompeio. *hic* Appius *erat idem: nihil ſanè iacturæ. corruerat alter, & planè inquam iacebat.* Memmius *autem dirempta coitione inuito* Caluino, *planè refrixerat, & eo magis nunc concitare* Dictaturam, *fauere iuſtitio, & omnium rerum licentiæ.* Perſpice *æquitatem animi mei, & ludum, & contemptionem* Seleucianæ *prouinciæ, & meam hercule cum* Cæſare *ſuauiſſimam coniunctionem. hæc enim me una ex hoc naufragio tabula delectat. qui quidem* Quintum *meum, tuúmque* (Dij *boni*) *quemadmodum tractat honore, dignitate, gratia: non ſecus, ac ſi ego eſſem imperator. hibernam legionem eligendi optio delata commodũ, ut ad me ſcribit.* Hunc *tu non ames?* Quem *igitur iſtorum?* Sed *heus tu, ſcripſerámne tibi me eſſe legatum* Pompeio? *& extra urbem quidem fore ex* Idib. Ian? *uiſum eſt hoc mihi ad multa quadrare.* Sed *quid plura? corãm* (*opinor*) *reliqua: ut tu tamen aliquid expectes.* Dionyſio *plurimam ſalutem: cui quidem ego non modo ſeruaui, ſed etiam ædificaui locum.* Quid *quæris? ad ſummam lætitiam meam, quam ex tuo reditu capio, magnus ex illius aduẽtu cumulus accedit.* Quo *die ad me uenies, ſi me amas, apud me cum tuis maneas.* Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIB. V.

CICERO ATTICO S.

EGO uero & tuum in diſceſſu uidi animum,& meo ſum ipſe teſtis. quo magis erit tibi uidendum, nequid noui decernatur,ut hoc noſtrum deſiderium ne plus ſit annuum. De Annio Saturnino curaſti probe. De ſatiſdando uero te rogo, quoad eris Romæ,tu ut ſatiſdes. & ſunt aliquot ſatiſdationes ſecundum mancipiũ,in his & Memmianorum prædiorum,uel Atilianorum. De Oppio factum eſt, ut uolui, & maxime quòd DCCC. aperuiſti:quæ quidem ego utique uel uerſura facta ſolui uolo, ne extrema exactio noſtrorum nominum expectetur. Nunc uenio ad tranſuerſum illum extremæ epiſtolæ tuæ uerſiculum, in quo me admones de ſorore.quæ res ſe ſic habet. Vt ueni in Arpinum, cum ad me frater ueniſſet,in primis nobis ſermo,iſque multus de te fuit.ex quo ego ueni ad ea quæ fueramus ego & tu inter nos de ſorore in Tuſculano locuti: nihil tã uidi mite, nihil tam placatum, quàm tum meus frater erat in ſororem tuam:ut etiam ſiqua fuerat ex ratione ſumpta offenſio, non appareret. illo ſic die. Poſtridie ex Arpinati profecti ſumus.ut in Arcano Quintus maneret , dies fecit. ego Aquini : ſed prandimus in Arcano.noſti hunc fundum. quò ut uenimus, hu-

manisſime Quintus, Pomponia, inquit, tu inuita mulieres, ego acciuero pueros. nihil potuit, mihi quidem ut uiſum eſt, dulcius, ídque cum uerbis, tum etiam animo, & uultu. At illa audiētibus nobis, Ego ſum, inquit, hic hoſpita. Id autē ex eo, ut opinor, quòd antecesſerat Statius, ut prandium nobis uideret. Tum Quintus, En, inquit mihi, hæc ego patior quotidie. Dices, Quid, quæſo, iſtuc erat? Magnū, itaq; me ipſum commouerat, ſic abſurde & aſpere, uerbis uultúque reſponderat. disſimulaui dolēs. diſcubuimus omnes præter illam: cui tamen Quintus de menſa miſit: illa reiecit. Quid multa? nihil meo fratre lenius, nihil aſperius tua ſorore mihi uiſum eſt: & multa prætereo, quæ tum mihi maiore ſtomacho, quàm ipſi Quinto fuerūt. Ego inde Aquinum. Quintus in Arcano remanſit, & Aquinū ad me poſtridie mane uenit, mihíque narrauit, nec ſecum illam dormire uoluisſe, &, cum diſceſſura eſſet, fuiſſe eiuſmodi, qualē ego uidiſſem. Quid quæris? uel ipſi hoc dicas licet, humanitatē ei meo iudicio illo die defuiſſe. Hæc ad te ſcripſi fortaſſe pluribus, quàm neceſſe fuit, ut uideres tuas quoque eſſe parteis inſtituendi, & monendi.

Reliquum eſt, ut ante quàm proficiſcare, mandata noſtra exhaurias, ſcribas ad me omnia, Pontinum extrudas. Cum profectus eris, cures ut ſciam. ſic habeas, nihil meherculе te mihi nec charius eſſe, nec ſuauius.

A. Torquatum amantisſime dimiſi Minturnis, optimum uirum, cui me ad te ſcripſiſſe aliquid, in ſermone ſignifices uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

A D VI. Id. *Maias cum has dabā literas, ex Pompeia-*

no proficiſcebar, ut eo die manerē in Trebulano apud Pontium. deinde cogitabam ſine ulla mora iuſta itinera facere. In Cumano cū eſſem, uenit ad me (quod mihi pergratum fuit) noſter Hortenſius: cui depoſcenti mea mandata, cætera uniuerſe mādaui, illud proprie, ne pateretur, quantum eſſet in ipſo, prorogari nobis prouincias. in quo eum tu uelim confirmes, gratúmq; mihi feciſſe dicas, quòd & uenerit ad me, & hoc mihi, præteredáque ſiquid opus eſſet, promiſerit. confirmaui ad eam cauſam etiam Furnium noſtrū, quem ad annum Tribunum pl. uidebam fore. Habuimus in Cumano quaſi puſillam Romam: tanta erat in his locis multitudo: cum interim Rufio noſter, quòd ſe à Veſtorio obſeruari uidebat, ſtratagemate hominem percuſſit. nam ad me non acceſſit. Itáne? cum Hortenſius ueniret, & infirmus, & tam longe Hortenſius: cum maxima præterea multitudo, ille non uenit? Nō, inquam. Nō uidiſti igitur hominem, inquies? Qui potui non uidere, cum per emporium Puteolanorum iter facerem? in quo illū, agentem aliquid credo, ſalutaui: poſt etiam iuſſi ualere, cum me è Panſæ uilla, nunquid uellem, rogaſſet. Hunc hominem parum gratum quiſquam putet? aut non in eo ipſo laudandum, quòd audiri non laborarit? Sed redeo ad illud. Noli putare mihi aliam conſolationem eſſe huius ingentis moleſtiæ, niſi quòd ſpero non longiorem annua fore. Hoc me ita uelle multi non credunt ex conſuetudine aliorum. tu qui ſcis, omnem diligentiam adhibebis, tum ſcilicet, cum id agi debebit. Cum ex Epeiro redieris, de Repub. ſcribas ad me uelim, ſiquid erit, quod operiare. nondum enim ſatis huc erat allatum, quo modo Cæſar ferret de auctori-

tate perſcripta: erátque rumor de Tranſpadanis, eos iuſſos IIII.uiros creare. quod ſi ita eſt, magnos motus timeo. ſed aliquid ex Pompeio ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

A D VI. Id. Maias ueni in Trebulanum ad Pontium. ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ ſunt tertio abs te die. eodem autem ex Pompeiano Philotimo dederam ad te literas. nec uero nunc erat ſanè quid ſcriberem. Qui de Repub. rumores, ſcribe quæſo. in oppidis enim ſummum uideo timorem. ſed multa inania. quid de ijs cogites, & quando, ſcire uelim. Ad quas literas tibi reſcribi uelis, neſcio. nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ ſemel in Trebulano redditæ ſunt. quarũ alteræ edictum P. Licinij habebant (erant autẽ Non. Maijs datæ) alteræ reſcriptæ ad meas Mmturnenſes. quàm uereor, nequid fuerit σπουδαιότερον in ijs quas non accepi, quibus reſcribi uis. Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionyſius nobis cordi eſt. Nicanor tuus operam mihi dat egregiã. iam deeſt quid ſcribam, & lucet. Beneuenti cogitabam hodie. noſtra continentia, & diligentia faciemus ſatis. À Pontio, ex Trebulano, ad V. Id. Maij.

CICERO ATTICO S.

B ENEVENTVM ueni ad V. Id. Maij. ibi accepi eas literas, quas tu ſuperiorib⁹ literis ſignificaueras te dediſſe. ad quas ego ipſo eo die dederam ex Trebulano à Pontio. ac binas quidem tuas Beneuenti accepi. quarum alteras Feſulanus multo mane mihi dedit, alteras ſcriba Tullius. Gratiſſima eſt mihi tua cura de illo meo

primo & maximo mandato, ſed tua profectio ſpem
* meã debilitat. ac ne ille illud quidẽ labat, non quo, ſed inopia cogimur eo contenti eſſe. De illo altero, quem ſcribis tibi uiſum eſſe non alienum, uereor adduci, ut noſtris poſſit (& tuis δυσδιάγνωστον) πρὸς νοῦσιν eſſe, & quidem ſumme facilis. ſed tu aberis, & me abſente rei habebis rationem meæ. nam poſſet aliquid, ſi uteruis noſtrum adeſſet, agente Seruio fieri probabile. nunc ſi iam res placet, agendi tamen uiam non uideo. Nunc uenio ad illam epiſtolã, quam accepi à Tullio. De Marcello feciſti diligenter. igitur S. C. ſi erit factum, ſcribes ad me: ſin minus, rem tamen conficies. mihi enim attribui oportebit, item Bibulo. ſed non dubito, quin S. C. expeditum ſit, in quo præſertim ſit compendium populi. De Torquato probe. De Maſſone & Ligure, cum uenerint. De illo quod Cherippus (quoniam hic quoque πρὸς νοῦσιν ſuſtuliſti): ò prouincia, etiámne hic mihi curandus eſt? curãdus autem? hactenus, nequid ad Senatum: Conſule, aut numera. nam D C. ceperis. ſed tamen commode, quòd cum Scrofa. De Pontino recte ſcribis. eſt enim ita: ut ſi ante Calend. Iun. Brunduſij futurus ſit, minus urgendi fuerint M. Annius & Tullius. Quæ de Sicinio audiſti, ea mihi probantur, modo ne illa exceptio in aliquem incurrat bene de nobis meritum. ſed conſiderabimus: rem enim probo. De noſtro itinere, quod ſtatuero: de quinq; præfectis, quid Pompeius facturus ſit, cum ex ipſo cognoro, faciam ut ſcias. De Oppio bene curaſti, quòd ei D C C C. expoſuiſti. ídque quoniam Philotimum habes, perfice, & cognoſce rationem: & ut agam amplius, ſi me amas, priuſquam proficiſcaris, effice. magna me cura leuaris. Ha

bes ad omnia.etſi penè præterij. chartam tibi deeſſe, mea cautio eſt : ſiquidem eius inopia minus multa ad me ſcribis.tu uero aufer ductos.etſi meam in eo parſimoniam huius paginæ contractio ſignificat,dum acta & rumores uellet.Iam ſiqua certa habes de Cæſare, expecto literas : & alias Pontino de omnibus rebus diligentes dabis. Vale.

CICERO ATTICO S.

PLANÈ *deeſt,quod ſcribam:nam nec quid mandem, habeo:nihil enim prætermiſſum eſt.nec quid narrem: noui enim nihil,nec iocandi locus eſt:ita me multa ſolicitant. Tantum tamen ſcito,Idib. Maijs nos Venuſia mane proficiſcentes has dediſſe.eo autem die credo aliquid actum in Senatu.Sequantur igitur nos tuæ literæ,quibus non modo res omnes,ſed etiam rumores cognoſcamus. eas accipiemus Brunduſij. ibi enim Pontinum ad eam diem,quam tu ſcripſiſti,expectare conſilium eſt. Nos Tarenti quos cum Pompeio* διαλόγους *de Repub. habuerimus, ad te perſcribemus. etſi idipſum ſcire cupio, quod ad tempus recte ad te ſcribere poſſem, id eſt quandiu Romæ futurus ſis:ut aut quò dem poſthac literas , ſciam, aut ne dem fruſtra. ſed ante quàm proficiſcare, utique explicatum ſit illud* HS XX. & DCCC.*Hoc uelim in maximis rebus,& maxime neceſſarijs habeas ut quod auctore te uelle cœpi,adiutore aſſequar. Vale.*

CICERO ATTICO S.

TARENTVM *ueni ad* XV.*Caléd.Iun. quòd Pontinum ſtatueram expectare, commodiſſimum duxi dies*

eos, quoad ille ueniret, cum Pompeio *conſumere, eóque magis, quòd ei gratum eſſe id uidebam, qui etiam à me petierit, ut ſecũ, & apud ſe eſſem quotidie: quod conceſſi libenter. multos enim eius præclaros de* Rep. *ſermones accipiam: inſtruar etiam conſilijs idoneis ad hoc noſtrum negotium. ſed ad te breuior iam in ſcribẽdo incipio fieri, dubitans* Românéne *ſis, an iam profectus. quod tamen quoad ignorabo, ſcribam aliquid potius, quàm committam, ut tibi cum poſſint reddi à me literæ, non reddantur. nec tamen iam habeo quid aut mandem tibi aut narrẽ: mandaui omnia quæ quidem tu, ut polliceris, exhauries: narrabo cum aliquid habebo noui.* Illud *tamen non deſinam, dum adeſſe putabo, de* Cæſaris *nomine rogare, ut confectum relinquas.* Auide *expecto tuas literas, & maxime ut norim tempus profectionis tuæ.* Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOTIDIE, *uel potius in dies ſingulos breuiores literas ad te mitto. quotidie enim magis, ac magis ſuſpicor te in* Epeirũ *iam profectum. ſed tamen ut mandatum ſcias me curaſſe: quot ante, ait ſe* Põpeius *quinos præfectos delaturũ nouos, uacationes, iudiciariã cauſam.*

Ego *cum triduum cum* Põpeio, *& apud* Pompeium *fuiſſem, proficiſcebar* Brũduſium *ad* XIII. Cal. Iun. *ciuem illum egregiũ relinquebam, & ad hæc quæ timentur, propulſanda paratiſſimum.* Tuas *literas expectabo, cum ut quid agas, tum ut ubi ſis, ſciam.* Vale.

CICERO ATTICO S.

ME ET *incommoda ualetudo, qua iam emerſeram, ut-*

pote cũ ſine febri laboraſſem, & Põtini expectatio, de quo adhuc ne rumor quidem uenerat, tenebat duodecimum iam diem Brunduſij. ſed curſum expectabamus. tu ſi modo es Romæ (uix enim puto) ſin es, hoc uehementer animaduertas uelim. Romæ acceperam literas, Milonem meum queri per literas iniuriam meam, quòd Philotimus ſocius eſſet in bonis ſuis. id ego ita fieri uolui de C. Duronij ſententia, quem & amiciſſimum Miloni perſpexeram, & talem uirum, qualem tu iudicas, cognoram. Eius autem conſiliũ, meúmque hoc fuerat: primũ ut in poteſtate noſtra eſſet res, ne illum malus emptor alienis mancipijs, quæ permulta ſecum habet, ſpoliaret: deinde ut Fauſtæ, cui cautum ille eſſe noluiſſet, ratum eſſet. erat etiam illud, ut ipſi nos, ſiquid ſeruari poſſit, quam facillime ſeruaremus. Nunc rem totam perſpicias uelim. nobis enim ſcribuntur ſæpe maiora. ſed ſi ille queritur, ſi ſcribit ad amicos, ſi idem Fauſta uult: Philotimus (ut ego ei coram dixeram, mihíque ille receperat) ne ſit inuito Milone in bonis: nihil nobis fuerat tanti. ſin hæc leuiora ſunt, tu iudicabis. loquere cum Duronio. Scripſi etiam ad Camillum, ad Lamiã, eóque magis, quòd non confidebam Romæ te eſſe. Summa erit hæc. ſtatues, ut ex fide, fama, réque mea uidebitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACTIVM uenimus ad XVII. Cal. Quint. cum quidem & Corcyræ, & Sybotis muneribus tuis, quæ & Areus, & meus amicus Eutychides opipare, & φιλοπροσηνέστατα nobis concesserant, epulati eſſemus ſaliarem in modum. Actio maluimus iter facere pedi-

bus, qui incommodiſſime nauigaſſemus: & Leucathen flectere, moleſtum uidebatur. actuarijs autem minutis Patras accedere ſine ijs impedimentis, non ſatis uiſum eſt decorum. Ego, ut ſæpe tu me currentem hortatus es, quotidie meditor: præcipio meis: faciam denique ut ſumma modeſtia & ſumma abſtinẽtia munus hoc extraordinarium traducamus. Parthus uelim quieſcat, & fortuna nos iuuet. noſtra præſtabimus. Tu quæſo, quid agas, ubi quoque hoc tempore futurus ſis, quales res noſtras Romæ reliqueris, maxime de CXX. & de DCCC. cura ut ſciamus. id unis diligenter literis datis, quæ ad me utique perferantur, conſequere. Illud tamen (quoniã nunc abes, cum id nõ agitur, aderis autem ad tempus, ut mihi ſcripſiſti) memento curare per te, & per omnes noſtros, in primis per Hortenſium, ut annus noſter maneat ſuo ſtatu: ne quid noui decernatur. Hoc tibi ita mãdo, ut dubitem an etiam te rogem ut pugnes, ne intercaletur. ſed non audeo tibi omnia onera imponere. annum quidẽ utique teneto. Cicero meus, modeſtiſſimus, & ſuauiſſimus puer, tibi ſalutem dicit. Dionyſiũ ſemper equidem, ut ſcis, dilexi, ſed quotidie pluris facio, & mehercule in primis, quòd te amat, nec tui mentionem intermitti ſinit. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT *Athenas ad XV. Calẽd. Quint. ueneram, expectabam ibi iam quartum diem Pontinum, neque de eius aduentu certi quicquam habebam: eram autem totus (crede mihi) tecum: & quanquam ſine ijs per me ipſe tamen acrius ueſtigijs tuis monitus, de te cogitabam. Quid quæris? non mehercule alius ullus ſermo, niſi*

de te. Sed tu aliquid de me ipſo ſcire fortaſſe mauis. hæc ſunt. Adhuc ſumptus nec in me aut publicæ, aut priuatim, nec in quẽquam comitum. nihil accipitur lege Iulia, nihil ab hoſpite. perſuaſum eſt omnibus meis ſeruiendum eſſe famæ meæ. belle adhuc. hoc animaduerſum, Græcorũ laude, & multo ſermone celebratur. quod ſupereſt, elaboratur in hoc à me, ſicut tibi ſenſi placere. ſed hæc tum laudemus, cum erunt perorata. Reliqua ſunt eiuſmodi, ut meum conſilium ſæpe reprehendã, quòd non aliqua ratione ex hoc negotio emerſerim. O rem minime aptam meis moribus. ò illũ uerum, ἔρδοι τίς. Dices, Quid adhuc? nondũ enim in negotio uerſaris? Neſcio, & puto moleſtiora reſtare. ſed hæc ipſa fero equidem fronte, ut puto, & uultu belliſs. ſed angor intimis ſenſibus: ita multa uel iracunde, uel inſolenter, uel in omni genere ſtultitiæ inſulſe, arroganter & dicuntur & tacentur quotidie. quæ, non quo te celem, non perſcribo, ſed quia δυσωνοίμητα ſunt. Itaque admirabere meam βαθύτητα, cum ſalui redierimus: tanta mihi μελέτη huius uirtutis datur. Ergo hæc quoque hactenus. etſi mihi nihil erat propoſitum ad ſcribendum, quia quid ageres, ubi terrarum eſſes, ne ſuſpicabar quidem: nec hercule unquam tandiu ignarus rerum mearum fui, quid de Cæſaris, quid de Milonis nominibus actum ſit. hac nõ modo nemo, ſed ne rumor quidem quiſquam: ut ſciremus, in Rep. quid ageretur. Quare ſiquid erit quod ſcias de his rebus, quas putabis ſcire me uelle, per mihi gratum erit, ſi id curaris ad me perferendũ. Quid eſt præterea? Nihil ſanè, niſi illud: ualde me Athenæ delectarunt. Turbæ duntaxat? & urbis ornamentum, & hominum amo-

res in te, in nos quadam beneuolentia, ſed multum ea philoſophia ἄνω, καὶ κάτω, ſiquidem eſt in Ariſto, apud quem eram. nam Xenonem tuum, uel noſtrum potius Quinto conceſſeram: & tamẽ propter uicinitatem totos dies ſimul eramus inuicem. Cum primum poteris, tua conſilia ad me ſcribas, ut ſciã quid agas, ubi quoque, & maxime quando Romæ futurus ſis. Vale.

CICERO ATTICO S.

HVI, totiéſne me literas dediſſe Romam, cum ad te nullas darem? at uero poſthac fruſtra potius dabo, quàm ſi recte dari potuerint, committam ut non dem. Ne prouincia nobis prorogetur, per fortunas, dum ades, quicquid prouideri poteſt, prouide. non dici poteſt, quàm flagrem deſiderio Vrbis, quàm uix harum rerum inſulſitatem feram. Marcellus ſedendi comes, etſi ille magiſtratum non geſſerit, erit tamen Tranſpadanus, ita mihi uidetur non minus ſtomachi noſtro Cæſari feciſſe. ſed hoc ipſe uiderit. Pompeius mihi quoque uidebatur (quod ſcribis Varronem dicere) in Hiſpaniam certe iturus. id ego minime probabam, qui quidem Theophani facile perſuaſi, nihil eſſe melius quàm illud, nuſquam diſcedere. ergo Græcus incumbet. ualet autem auctoritas eius apud illum plurimum. Ego has prid. Non. Quint. proficiſcens Athenis dedi, cum ibi decem ipſos fuiſſem dies. uenerat Põtinus. nam Cn. Voluſius aderat Quæſtor. tuus unus Tullius aberat. ἄφρακτα Rhodiorũ, & dicrota Mitylenæorum habebam, & aliquid ἐπίκωπον. De Parthis erat ſilentium. quod ſupereſt, Dij iuuent. nos adhuc iter per Græciam ſumma cum admiratione fecimus. nec me-

hercule habeo, quod adhuc quem accuſem meorum. Videntur mihi noſſe nos, noſtram cauſam, & conditionem profectionis ſuæ. planè ſeruiunt exiſtimationi meæ. quod ſupereſt, ſi uerum illud eſt, ὅια τ' ἂν δέσποινα, certe permanebunt. nihil enim à me fieri ita uidebunt, ut ſibi ſit delinquendi locus. ſin id parum profuerit, fiet aliquid à nobis ſeuerius. nam adhuc lenitate dulces ſumus, & ut ſpero, proficimus aliquantum. ſed ego hanc, ut ſinguli dicunt, ἀνεξίαν in unum annum meditatus ſum: proinde pugna, ne ſiquid prorogatum ſit, turpis inueniar. Nunc redeo ad quæ mihi mandas. in præfectis excuſatio. ijs quos uoles, deferto. nõ ero tam μετέωρος, quàm in Apuleio fui. Xenonem tam diligo quàm tu, quod ipſum ſentire certò ſcio. Apud Patronem, & reliquos Barones te in maxima gratia poſui: & hercule merito tuo feci. nam mihi is ter dixit, te ſcripſiſſe ad ſe, mihi ex illius literis rem illam curæ fuiſſe: quod ei pergratum erat. ſed cum Patro mecum egiſſet, ut peterem à ueſtro Ariopago, ὑπομνηματισμὸν tollerent, quem Polycharmo Præt. fecerant: commodius uiſum eſt & Xenoni, me, & poſt ipſi Patroni, ad Memmium ſcribere, qui pridie quàm ego Athenas ueni, Mitylenas profectus erat, ut is ad ſuos ſcriberet, poſſe id ſua uoluntate fieri. non enim dubitabat Xeno, quin ab Ariopagitis inuito Memmio impetrari non poſſet. Memmius autem ædificandi conſilium abiecerat, ſed erat Patroni iratus. itaque ſcripſi ad eum accurate: cuius epiſtolæ miſi ad te exemplum. Tu uelim Piliam meis uerbis conſolere: indicabo enim tibi: tu illi nihil dixeris. Accepi faſciculũ, in quo erat epiſtola Piliæ: abſtuli, aperui, legi: ual-

deſcripta eſt συμπαθῶς. Brunduſio quæ tibi epiſtolæ redditæ ſunt ſine mea, tum uidelicet datæ, cum ego me non belle haberem. nam illam νομανδρίαν excuſationem ne acceperis. Cura ut omnia ſciam, ſed maxime ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

NEGOTIVM magnum eſt nauigare, atque id menſe Quint. Sexto die Delum Athenis uenimus. pridie Non. Quint. à Piræeo ad Zoſtera uento moleſto, qui nos ibidem Nonis tenuit. ad VIII. Id. ab Ceo iucunde. inde Gyarum ſæuo uento non aduerſo: hinc Scyrum: inde Delum, utroque citius quàm uellemus, curſum confecimus. iam noſti ἄφρακτα Rhodiorum: nihil quod minus fluctum ferre poſſit. itaque erat in animo nihil feſtinare, Delo nec me mouere, niſi omnia ἀκρωτηρίων iura uidiſſem. De Meſſala ad te ſtatim, ut audiui, de Gyaro dedi literas, & id ipſum conſilium noſtrum etiam ad Hortenſium. cui quidem ualde συνηγωνίων. ſed tuas de eius iudicij ſermonibus, & mehercule omni de Reip. ſtatu literas expecto πολιτικώτερον quidẽ ſcriptas (quoniam meos cum Thallumeto noſtro peruolutas libros) eiuſmodi inquam literas, ex quibus ego, non quid fiat (nam id uel Helonius uir gratiſſimus poteſt efficere cliens tuus) ſed quid futurum ſit, ſciam. Cũ hæc leges, habebimus Conſules. omnia perſpicere poteris, de Cæſare, de Pompeio, de ipſis iudicijs.

Noſtra autem negotia (quoniam Romæ commoraris) amabo te explica. cui rei fugerat me reſcribere, de ſtrue ſalinarum planè rogo. de aqua ſiquid poterit fieri, eo ſis animo quo ſoles eſſe. quã ego cum mea ſponte,

tum tuis ſermonibus æſtimo plurimi. ergo quid cõficies. præterea ſiquid Philippus rogauit, quod in tua re faceres, id uelim facias. Plura ſcribam ad te, cum conſtitero. nunc eram planè in mèdio mari. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPHESVM uenimus ad XI. Cal. Sext. ſexageſimo & quinto poſt pugnam Bouillam. nauigauimus ſine timore, & ſine nauſea, ſed tardius propter aphractorum Rhodiorum imbecillitatem. De concurſu legationum, priuatorum, & de incredibili multitudine, quæ mihi iam Sami, ſed mirabilem in modũ Epheſi præſto fuit; aut audiſſe te puto, aut quid ad me attinet? ueruntamen de Cumanis ueniſſem cum imperio, Græci quaſi Epheſio Prætori ſe alacres obtulerunt. ex quo te intelligere certo ſcio, multorum annorum oſtentationes meas nunc in diſcrimen eſſe adductas. ſed ut ſpero, utemur ea palæſtra, quam à te didicimus: omnibúſq; ſatiſfaciemus, & eo facilius, quòd in noſtra prouincia cõfectæ ſunt pactiones. Sed hactenus, præſertim cum cœnanti mihi nuntiaret Seſtius, ſe de nocte proficiſci. Tua negotia Epheſi curæ mihi fuerunt: Thermóque, tametſi ante aduentum meum liberaliſſime erat pollicitus tuis omnibus, tamen Philogenẽ & Seium Rhodium, & Apolloniænſem Xenonem commendaui. omnino omnia ſe facturum recepit. ego præterea rationem Philogeni permutationis eius, quam tecum feci, edidi. ergo hæc quoque hactenus. Redeo ad urbana. Per fortunas (quoniam Romæ manes) primum illud præfulci, atque præmuni quæſo, ut ſimus annui, ne intercaletur quidem: deinde exhauri mea mandata, ma-

ximéque, ſiquid poteſt, de illo domeſtico ſcrupulũ quem non ignoras: deinde de Cæſare: cuius in cupiditatem te auctore incubui, nec me piget. Et ſi intelligis, quàm meũ ſit ſcire & curare, quid in Rep. fiat, fiat autem? immo uero etiam quid futurum ſit: perſcribe ad me omnia, ſed diligentiſſime, in primíſque quid iudiciorum ſtatus aut factorum, aut futurorum etiam laboret. De aqua, ſi curæ eſt, ſiquid Philippus aget, animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTE quàm aliquo loco conſedero, neque longas à me, neq; ſemper mea manu literas expectabis. cum autem erit ſpatium, utrunque præſtabo. nunc iter conficiebamus æſtuoſa, & puluerulẽta uia. dederam Epheſo pridie. has dedi Trallibus. In prouincia mea fore me putabam Cal. Sext. ex ea die, ſi me amas, παράγγελμα ἐνιαύσιον commoueto. tamẽ interea hæc quæ uellem, mihi afferebantur: primum otium Parthicum: deinde confectæ pactiones publicanorũ: poſtremo ſeditio militum ſedata ab Appio, ſtipẽdiúmque eis uſque ad Id. Quint. perſolutum. Nos Aſia accepit admirabiliter. aduentus noſter ne numo quidẽ ſumptui fuit. ſpero meos omneis ſeruire laudi meæ: tamen magno timore ſum: ſed bene paramus. omnes iam noſtri præter Tulliũ tuum uenerunt. erat mihi in animo rectà proficiſci ad exercitũ, æſtiuos mẽſes reliquos rei militari dare, hibernos iuriſdictioni. Tu uelim (ſi me nihilo minus noſti curioſum in Rep. quàm te) ſcribas ad me omnia quæ ſint, quæue futura ſint. nihil mihi gratius facere potes: niſi tamen id erit mihi gratiſſimum, ſi quæ tibi mandaui, confeceris, in primis, quid illud ἐνδόμυχον: quo mihi ſcis nihil

eſſe charius. Habes *epiſtolã plenam feſtinationis & pulueris.reliquæ ſubtiliores erunt.* Vale.

CICERO ATTICO S.

LAODICEAM *ueni prid.*Cal.Sext.*ex hoc die clauon animo uerbis.nihil exoptatius aduentu meo,nihil charius. ſed eſt incredibile,quàm me negotij tædeat. non habeat ſatis magnum campum ille tibi non ignotus curſus animi & induſtriæ meæ? præclara opera ceſſent?quippe ius* Laodiceæ *me dicere,cum* Romæ A. Plotius *dicat?& cum exercitum noſter amicus habeat, tantum me nomen habere duarum legionum? exilium.denique hæc non deſidero: lucem,forũ,urbem, domum,uos deſidero.ſed feram ut potero,ſim modo annuus.ſi prorogatur,actum eſt. uerũ perfacile reſiſti poteſt.tu modo* Romæ *ſis.* Q*uæris, quid hic agam: ita uiuam,ut maximos ſumptus facio.mirificæ delector hoc inſtituto. admirabilis abſtinentia ex præceptis tuis: ut uerear ne illud quod tecum permutaui, uerſura mihi ſoluendum ſit.*Appij *uulnera non refrico,ſed apparẽt, nec oculi poſſunt.*Iter Laodicea *faciebã ad* III.Non. Sext. *cum has literas dabam in caſtra in* Lycaoniam. *inde ad* Taurum *cogitabam, ut cum* Morphagene *ſignis collatis, ſi poſſem,de ſeruo tuo deciderem. Clitellæ boui ſunt impoſitæ. planè non eſt noſtrum onus, ſed feremus. modo, ſi me amas, ſim annuus. adſis tu ad tempus, ut* Senatum *excites.* Mirificæ *ſolicitus ſum quòd iandiu ignota ſunt mihi iſta omnia.quàre ut ad te ante ſcripſi,cum cætera, tum* Reſp.*cura ut mihi nota ſit.*Plura *ſcribam aliàs.tarde tibi reddituro,ſed dabam familiari homini ac domeſtico* C.Andronico Pu-

teolano. tu autem ſæpe dare tabellarijs publicanorum poteris, promagiſtris ſcripturæ, & portus, & noſtrarum diœceſium. Vale.

CICERO ATTICO S.

ETSI *in ipſo itinere, & uia diſcedebāt publicanorum tabellarij, & eramus in curſu: tamen ſurripiēdum aliquid putaui ſpatij, ne me immemorem mandati tui putares. itaque ſubſedi in ipſa uia, dū hæc, quæ longiorem deſiderant orationem, ſummatim tibi perſcriberem.*

Maxima expectatione in perditā, & planè euerſam in perpetuum prouinciam nos ueniſſe ſcito prid. Cal. Sext. *moratus triduum* Laodiceæ, *triduū* Apameæ, *totidem dies* Synnade. *audiuimus nihil aliud, niſi imperata ἐπικεφάλια ſoluere nō poſſe: poſſeſſiones omnium uenditas: ciuitatum gemitus, ploratus, monſtra quædam nō hominis, ſed feræ neſcio cuius immanis.* Quid *quæris? tædet omnium nos uitæ. leuantur tamen miſeræ ciuitates, quòd nullus fit ſumptus in nos neq; in* Legatos, *neque in* Quæſtorē, *neque in quenquam.* Scito *non modo nos fœnum, aut quod lege* Iulia *dari ſolet, non accipere, ſed ne ligna quidem. nec præter quatuor lectos, & tectum quēquam accipere quicquam, multis locis ne tectum quidem, & in tabernaculo manere plerunque.* Itaque *incredibilem in modū concurſus fiunt ex agris, ex uicis, ex domibus omnibus. mehercule etiā aduentu noſtro reuiuiſcunt iuſtitia, abſtinentia, clementia tui* Ciceronis. *itaque opiniones omnium ſuperauit.* Appius *ut audiuit nos uenire, in ultimā prouinciam ſe coniecit* Tarſum *uſque. ibi forum agit.* De Partho *ſilentium eſt: ſed tamen conciſos equites noſtros à bar*

baris nunciabant ij qui ueniebant. Bibulus *ne cogitabat quidem etiam nunc in prouinciam ſuam accedere. id autem facere ob eam cauſam dicebant, quòd tardius uellet decedere.* Nos *in caſtra properabamus, quæ aberant bidui.* Vale.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI Roma *ſine epiſtola tua faſciculum literarũ, in quo, ſi modo ualuiſti, & Romæ fuiſti,* Philotimi *duco eſſe culpam, non tuam.* Hanc *epiſtolam dictaui ſedens in rheda, cum in caſtra proficiſcerer, ab quibus aberam bidui. paucis diebus habebã certos homines, quibus darem literas: itaque eò me ſeruaui.* Nos *tamen, etſi hoc te ex alijs audire malo, ſic in prouincia nos gerimus, quod ad abſtinentiam attinet, ut nullus teruncius inſumatur in quenquam. id fit etiam &* Legatorum, & Tribunorum, & Præfectorum *diligentia. nam omnes mirifice* συμφιλοδοξοῦσιν *gloriæ meæ.* Lepta *noſter mirificus eſt. ſed nunc propero. perſcribam ad te paucis diebus omnia.* Cicerones *noſtros* Deiotarus *filius, qui* Rex *ab* Senatu *appellatus eſt, ſecum in regnum, dum in æſtiuis nos eſſemus. illum pueris locum eſſe belliſſimum duximus.* Seſtius *ad me ſcripſit, quæ tecum eſſet de mea domeſtica, & maxima cura locutus, & quid tibi eſſet uiſum.* Amabo *te, incũbe in eam rem, & ad me ſcribe, quid & poſſit, & tu cenſeas.* Idem *ſcripſit* Hortenſium *de proroganda noſtra prouincia dixiſſe neſcio quid. mihi in* Cumano *diligentiſſime, ſe, ut annui eſſemus, defenſurum receperat. ſi quicquam me amas, hunc locum ama. dici non poteſt, quàm inuitus à uobis abſim. & ſimul hanc glo-*

quidem, cui difficilius eſt, quàm ipſi: ſed certe ſatiſfaciam utrique. Vale.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNARAM iam epiſtolam, eam quam puto te modo perlegiſſe ſcriptam mea manu, in qua omnia continentur, cum ſubito Appij tabellarius ad XI. Cal. Oct. ſeptimo quadrageſimo die Roma celeriter (hui tā longe) mihi tuas literas reddidit: ex quibus non dubito, quin, ut Pompeium expectaris, dum Arimino rediret, etiam in Epeirum profectus ſis: magíſque uereor, ut ſcribis, ne in Epeiro ſolicitus ſis non minus, quàm nos hic ſumus. De Atiliano nomine ſcripſi ad Philotimum, ne appellaret Meſſalam. Itineris noſtri famam ad te perueniſſe lætor, magíſque lætabor, ſi reliqua cognoris. Filiolam tuam tibi iam Romæ iucundam eſſe gaudeo: eámque quam nunquam uidi, tamen & amo, & amabilem eſſe certo ſcio. Etiam atque etiam uale. De Patrone, & tuis condiſcipulis, quæ de Tarentinis in militia laboraui, ea tibi grata eſſe gaudeo. Quòd ſcribis, libēter repulſam tuliſſe eum, qui cum ſororis tuæ filij patruo certaret: magni amoris ſignum: itaque me etiam admonuiſti, ut gauderem. nam mihi in mentem non uenerat. Nō credo, inquis. Vt libet: ſed planè gaudeo, quoniam τὸ νεμεσᾶν intereſt τȣ̃ φθονεῖν. Vale.

CICERO ATTICO S.

SATVRNALIBVS mane ſe mihi Pindētiſſæ dediderūt ſeptimo & quinquageſimo die, poſtquam oppugnare eos cœpimus. Qui (malum) iſti Pindentiſſæ?

qui ſunt? inquies. nomen audiui nunquam. Quid ego faciam? non potui Ciliciam, AEtoliam, aut Macedoniam reddere. Hoc iam ſic habeto, nec hoc exercitu hic tanta negotia geri potuiſſe. quæ cognoſce ἐν ἐπιτομῇ. ſic enim concedis mihi proximis literis. Epheſum ut uenerim noſti, qui etiam mihi gratulatus es illius diei celebritate, qua nihil me unquam delectauit magis. inde oppidis, his quæ erãt, mirabiliter accepti, Laodiceam prid. Cal. Sext. uenimus. ibi morati biduum, perilluſtres fuimus, honorificíſque uerbis omnes iniurias reuellimus ſuperiores. quod Dein Apameæ *
quinque dies morati, Synnadis triduum, Philomeli quinque dies, Iconij decem fecimus. nihil ea iuriſdictione æquabilius, nihil lenius, nihil grauius. inde ad caſtra ueni ad VII. Cal. Sept. ad III. exercitum luſtraui apud Iconium. ex his caſtris, cum graues de Parthis nuncij uenirent, perrexi in Ciliciam per Cappadociæ partem eam quæ Ciliciam attingit, eo conſilio ut Armenius Artauaſdes, & ipſi Parthi Cappadocia ſe excludi putarent. cũ dies quinque ad Cybiſtra Cappadociæ caſtra habuiſſem, certior ſum factus Parthos ab illo aditu Cappadociæ longe abeſſe, Ciliciæ magis imminere. itaque confeſtim iter in Ciliciã feci per Tauripylas: Tarſum ueni ad III. Non. Oct. inde ad Amanum contendi, qui Syriam à Cilicia aquarum diuortio diuidit, qui mons erat hoſtium plenus ſempiternorum. hic ad III. Id. Oct. magnum numerum hoſtium cecidimus. caſtella munitiſſima nocturno Pontini aduentu, noſtro matutino cepimus, incendimus: imperatores appellati ſumus. caſtra paucos poſt dies habuimus, ea ipſa quæ contra Darium habuerat apud Iſ-

eos, quoad ille ueniret, cum Pompeio conſumere, eóque magis, quòd ei gratum eſſe id uidebam, qui etiam à me petierit, ut ſecũ, & apud ſe eſſem quotidie: quod conceſſi libenter. multos enim eius præclaros de Rep. ſermones accipiam: inſtruar etiam conſilijs idoneis ad hoc noſtrum negotium. ſed ad te breuior iam in ſcribẽdo incipio fieri, dubitans Romǽne ſis, an iam profectus. quod tamen quoad ignorabo, ſcribam aliquid potius, quàm committam, ut tibi cum poſſint reddi à me literæ, non reddantur. nec tamen iam habeo quid aut mandem tibi aut narrẽ: mandaui omnia quæ quidem tu, ut polliceris, exhauries: narrabo cum aliquid habebo noui. Illud tamen non deſinam, dum adeſſe putabo, de Cæſaris nomine rogare, ut confectum relinquas. Auide expecto tuas literas, & maxime ut norim tempus profectionis tuæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOTIDIE, uel potius in dies ſingulos breuiores literas ad te mitto. quotidie enim magis, ac magis ſuſpicor te in Epeirũ iam profectum. ſed tamen ut mandatum ſcias me curaſſe: quot ante, ait ſe Põpeius quinos præfectos delaturũ nouos, uacationes, iudiciariã cauſam.

Ego cum triduum cum Põpeio, & apud Pompeium fuiſſem, proficiſcebar Brũduſium ad XIII. Cal. Iun. ciuem illum egregiũ relinquebam, & ad hæc quæ timentur, propulſanda paratiſſimum. Tuas literas expectabo, cum ut quid agas, tum ut ubi ſis, ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME ET incommoda ualetudo, qua iam emerſeram, ut-

potè cū ſine febri laboraſſem, & Pōtini expectatio, de quo adhuc ne rumor quidem uenerat, tenebat duodecimum iam diem Brundusij. ſed curſum expectabamus. tu ſi modo es Romæ (uix enim puto) ſin es, hoc uehementer animaduertas uelim. Romæ acceperam literas, Milonem meum queri per literas iniuriam meam, quòd Philotimus ſocius eſſet in bonis ſuis. id ego ita fieri uolui de C. Duronij ſententia, quem & amiciſſimum Miloni perſpexeram, & talem uirum, qualem tu iudicas, cognoram. Eius autem conſiliū, meúmque hoc fuerat: primū ut in poteſtate noſtra eſſet res, ne illum malus emptor alienis mancipijs, quæ permulta ſecum habet, ſpoliaret: deinde ut Fauſtæ, cui cautum ille eſſe uoluiſſet, ratum eſſet. erat etiam illud, ut ipſi nos, ſiquid ſeruari poſſit, quam facillime ſeruaremus. Nunc rem totam perſpicias uelim. nobis enim ſcribuntur ſæpe maiora. ſed ſi ille queritur, ſi ſcribit ad amicos, ſi idem Fauſta uult: Philotimus (ut ego ei coram dixeram, mihíque ille receperat) ne ſit inuito Milone in bonis: nihil nobis fuerat tanti. ſin hæc leuiora ſunt, tu iudicabis. loquere cum Duronio. Scripſi etiam ad Camillum, ad Lamiā, eóque magis, quòd non confidebam Romæ te eſſe. Summa erit hæc. ſtatues, ut ex fide, fama, réque mea uidebitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACTIVM uenimus ad XVII. Cal. Quint. cum quidem & Corcyræ, & Sybotis muneribus tuis, quæ & Areus, & meus amicus Eutychides opipare, & φιλοπροσηνέστατα nobis conceſſerant, epulati eſſemus ſaliarem in modum. Actio malumus iter facere pedi-

bus, qui incommodiſſime nauigaſſemus: & Leucathen flectere, moleſtum uidebatur. actuarijs autem minutis Patras accedere ſine ijs impedimentis, non ſatis uiſum eſt decorum. Ego, ut ſæpe tu me currentem hortatus es, quotidie meditor: præcipio meis: faciam denique ut ſumma modeſtia & ſumma abſtinētia munus hoc extraordinarium traducamus. Parthus uelim quieſcat, & fortuna nos iuuet. noſtra præſtabimus. Tu quæſo, quid agas, ubi quoque hoc tempore futurus ſis, quales res noſtras Romæ reliqueris, maxime de CXX. & de DCCC. cura ut ſciamus. id unis diligenter literis datis, quæ ad me utique perferantur, conſequere. Illud tamen (quoniā nunc abes, cum id nō agitur, aderis autem ad tempus, ut mihi ſcripſiſti) memento curare per te, & per omnes noſtros, in primis per Hortenſium, ut annus noſter maneat ſuo ſtatu: nequid noui decernatur. Hoc tibi ita mādo, ut dubitem an etiam te rogem ut pugnes, ne intercaletur. ſed non audeo tibi omnia onera imponere. annum quidē utique teneto. Cicero meus, modeſtiſſimus, & ſuauiſſimus puer, tibi ſalutem dicit. Dionyſiū ſemper equidem, ut ſcis, dilexi, ſed quotidie pluris facio, & mehercule in primis, quòd te amat, nec tui mentionem intermitti ſinit. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT *Athenas ad XV. Calēd. Quint. ueneram, expectabam ibi iam quartum diem Pontinum, neque de eius aduentu certi quicquam habebam: eram autem totus (crede mihi) tecum: & quanquam ſine ijs per me ipſe tamen acrius ueſtigijs tuis monitus, de te cogitabam. Quid quæris? non mehercule alius ullus ſermo, niſi*

de te. Sed tu aliquid de me ipſo ſcire fortaſſe mauis. hæc ſunt. Adhuc ſumptus nec in me aut publice, aut priuatim, nec in quẽquam comitum. nihil accipitur lege Iulia, nihil ab hoſpite. perſuaſum eſt omnibus meis ſeruiendum eſſe famæ meæ. belle adhuc. hoc animaduerſum, Græcorũ laude, & multo ſermone celebratur. quod ſupereſt, elaboratur in hoc à me, ſicut tibi ſenſi placere. ſed hæc tum laudemus, cum erunt perorata. Reliqua ſunt eiuſmodi, ut meum conſilium ſæpe reprehendã, quòd non aliqua ratione ex hoc negotio emerſerim. O` rem minime aptam meis moribus. ò illũ uerum, ἔρδοι τίς. Dices, Quid adhuc? nondũ enim in negotio uerſaris? Neſcio, & puto moleſtiora reſtare. ſed hæc ipſa fero equidem fronte, ut puto, & uultu belliſs. ſed angor intimis ſenſibus: ita multa uel iracunde, uel inſolenter, uel in omni genere ſtultitiæ inſulſe, arroganter & dicuntur & tacentur quotidie. quæ, non quo te cælem, non perſcribo, ſed quia δυσωνοίμητα ſunt. Itaque admirabere meam βαθύτητα, cum ſalui redierimus: tanta mihi μελέτη huius uirtutis datur. Ergo hæc quoque hactenus. etſi mihi nihil erat propoſitum ad ſcribendum, quia quid ageres, ubi terrarum eſſes, ne ſuſpicabar quidem: nec hercule unquam tandiu ignarus rerum mearum fui, quid de Cæſaris, quid de Milonis nominibus actum ſit. hac nõ modo nemo, ſed ne rumor quidem quiſquam: ut ſciremus, in Rep. quid ageretur. Quare ſiquid erit quod ſcias de his rebus, quas putabis ſcire me uelle, per mihi gratum erit, ſi id curaris ad me perferendũ. Quid eſt præterea? Nihil ſanè, niſi illud: ualde me Athenæ delectarunt. Turbæ duntaxat? & urbis ornamentum, & hominum amo-

res in te, in nos quadam beneuolentia, ſed multum ea philoſophia ἄνω, καὶ κάτω, ſiquidem eſt in Ariſto, apud quem eram. nam Xenonem tuum, uel noſtrum potius Quinto conceſſeram: & tamẽ propter uicinitatem totos dies ſimul eramus inuicem. Cum primum poteris, tua conſilia ad me ſcribas, ut ſciã quid agas, ubi quoque, & maxime quando Romæ futurus ſis. Vale.

CICERO ATTICO S.

H V I, *totiéſne me literas dediſſe Romam, cum ad te nullas darem? at uero poſthac fruſtra potius dabo, quàm ſi recte dari potuerint, committam ut non dem. Ne prouincia nobis prorogetur, per fortunas, dum ades, quicquid prouideri poteſt, prouide. non dici poteſt, quàm flagrem deſiderio Vrbis, quàm uix harum rerum inſulſitatem feram.* * *Marcellus ſedendi comes, etſi ille magiſtratum non geſſerit, erit tamen Tranſpadanus, ita mihi uidetur non minus ſtomachi noſtro Cæſari feciſſe. ſed hoc ipſe uiderit. Pompeius mihi quoque uidebatur (quod ſcribis Varronem dicere) in Hiſpaniam certe iturus. id ego minime probabam, qui quidem Theophani facile perſuaſi, nihil eſſe melius quàm illud, nuſquam diſcedere. ergo Græcus incumbet. ualet autem auctoritas eius apud illum plurimum. Ego has prid. Non. Quint. proficiſcens Athenis dedi, cum ibi decem ipſos fuiſſem dies. uenerat Põtinus. nam Cn. Voluſius aderat Quæſtor. tuus unus Tullius aberat. ἄφρακτα Rhodiorũ, & dicrota Mitylenæorum habebam, & aliquid ἐπίκωπον. De Parthis erat ſilentium. quod ſupereſt, Dij iuuent. nos adhuc iter per Græciam ſumma cum admiratione fecimus. nec me-*

hercule habeo, quod adhuc quem accuſem meorum. Videntur mihi noſſe nos, noſtram cauſam, & conditionem profectionis ſuæ. planè ſeruiunt exiſtimationi meæ. quod ſupereſt, ſi uerum illud eſt, ὁία τ' ἂν δίκαια, certe permanebunt. nihil enim à me fieri ita uidebunt, ut ſibi ſit delinquendi locus. ſin id parum profuerit, fiet aliquid à nobis ſeuerius. nam adhuc lenitate dulces ſumus, & ut ſpero, proficimus aliquantum. ſed ego hanc, ut ſinguli dicunt, ἀνεξίαν in unum annum meditatus ſum: proinde pugna, ne ſiquid prorogatum ſit, turpis inueniar. Nunc redeo ad quæ mihi mandas. in præfectis excuſatio. ijs quos uoles, deferto. nō ero tam μετέωρος, quàm in Apuleio fui. Xenonem tam diligo quàm tu, quod ipſum ſentire certò ſcio. Apud Patronem, & reliquos Barones te in maxima gratia poſui: & hercule merito tuo feci. nam mihi is ter dixit, te ſcripſiſſe ad ſe, mihi ex illius literis rem illam curæ fuiſſe: quod ei pergratum erat. ſed cum Patro mecum egiſſet, ut peterem à ueſtro Ariopago, ὑπομνηματισμὸν tollerent, quem Polycharmo Præt. fecerant: commodius uiſum eſt & Xenoni, me, & poſt ipſi Patroni, ad Memmium ſcribere, qui pridie quàm ego Athenas ueni, Mitylenas profectus erat, ut is ad ſuos ſcriberet, poſſe id ſua uoluntate fieri. non enim dubitabat Xeno, quin ab Ariopagitis inuito Memmio impetrari non poſſet. Memmius autem ædificandi conſilium abiecerat, ſed erat Patroni iratus. itaque ſcripſi ad eum accurate: cuius epiſtolæ miſi ad te exemplum. Tu uelim Piliam meis uerbis conſolere: indicabo enim tibi: tu illi nihil dixeris. Accepi faſciculū, in quo erat epiſtola Piliæ: abſtuli, aperui, legi: ual-

deſcripta eſt συμπαθῶς. Brunduſio quæ tibi epiſtolæ redditæ ſunt ſine mea, tum uidelicet datæ, cum ego me non belle haberem. nam illam νομανδρίαν excuſationem ne acceperis. Cura ut omnia ſciam, ſed maxime ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

NEGOTIVM *magnum eſt nauigare, atque id menſe Quint.* Sexto die Delum Athenis *uenimus. pridie* Non. *Quint. à* Piræeo *ad* Zoſtera *uento moleſto, qui nos ibidem* Nonis *tenuit. ad* VIII. Id. *ab* Ceo *iucunde. inde* Gyarum *ſæuo uento non aduerſo: hinc* Scyrum: *inde* Delum, *utroque citius quàm uellemus, curſum confecimus. iam noſti ἄφρακτα* Rhodiorum: *nihil quod minus fluctum ferre poſſit. itaque erat in animo nihil feſtinare,* Delo *nec me mouere, niſi omnia ἀκρωτηρίων iura uidiſſem.* De Meſſala *ad te ſtatim, ut audiui, de* Gyaro *dedi literas, & id ipſum conſilium noſtrum etiam ad* Hortenſium. *cui quidem ualde συνηγωνίων. ſed tuas de eius iudicij ſermonibus, & mehercule omni de* Reip. *ſtatu literas expecto πολιτικώτερον quidẽ ſcriptas (quoniam meos cum* Thallumeto *noſtro peruolutas libros) eiuſmodi inquam literas, ex quibus ego, non quid fiat (nam id uel* Helonius *uir gratiſſimus poteſt efficere cliens tuus) ſed quid futurum ſit, ſciam. Cũ hæc leges, habebimus* Conſules. *omnia perſpicere poteris, de* Cæſare, *de* Pompeio, *de ipſis iudicijs.*

Noſtra autem negotia (quoniam Romæ *commoraris) amabo te explica. cui rei fugerat me reſcribere, de ſtrue ſalinarum planè rogo. de aqua ſiquid poterit fieri, eo ſis animo quo ſoles eſſe. quã ego cum mea ſponte,*

tum tuis ſermonibus æſtimo plurimi. ergo quid cõficies. præterea ſiquid Philippus rogauit, quod in tua re faceres, id uelim facias. Plura ſcribam ad te, cum conſtitero. nunc eram planè in medio mari. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPHESVM uenimus ad XI. Cal. Sext. ſexageſimo & quinto poſt pugnam Bouillam. nauigauimus ſine timore, & ſine nauſea, ſed tardius propter aphractorum Rhodiorum imbecillitatem. De concurſu legationum, priuatorum, & de incredibili multitudine, quæ mihi iam Sami, ſed mirabilem in modũ Epheſi præſto fuit, aut audiſſe te puto, aut quid ad me attinet? * ueruntamen de Cumanis ueniſſem cum imperio, Græci quaſi Epheſio Prætori ſe alacres obtulerunt. ex quo te intelligere certo ſcio, multorum annorum oſtentationes meas nunc in diſcrimen eſſe adductas. ſed ut ſpero, utemur ea palæſtra, quam à te didicimus: omnibúſq; ſatiſfaciemus, & eo facilius, quòd in noſtra prouincia cõfectæ ſunt pactiones. Sed hactenus, præſertim cum cœnanti mihi nuntiaret Seſtius, ſe de nocte proficiſci. Tua negotia Epheſi curæ mihi fuerunt: Thermóque, tametſi ante aduentum meum liberaliſſime erat pollicitus tuis omnibus, tamen Philogenẽ & Seium Rhodium, & Apolloniatenſem Xenonem commendaui. omnino omnia ſe facturum recepit. ego præterea rationem Philogeni permutationis eius, quam tecum feci, edidi. ergo hæc quoque hactenus. Redeo ad urbana. Per fortunas (quoniam Romæ manes) primum illud præfulci, atque præmuni quæſo, ut ſimus annui, ne intercaletur quidem: deinde exhauri mea mandata, ma-

ximéque, ſiquid poteſt, de illo domeſtico ſcrupulũ quem non ignoras: deinde de Cæſare: cuius in cupiditatem te auctore incubui, nec me piget. Et ſi intelligis, quàm meũ ſit ſcire & curare, quid in Rep. fiat, fiat autem? immo uero etiam quid futurum ſit: perſcribe ad me omnia, ſed diligentiſſime, in primíſque quid iudiciorum ſtatus aut factorum, aut futurorum etiam laboret. De aqua, ſi curæ eſt, ſiquid Philippus aget, animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTE quàm aliquo loco conſedero, neque longas à me, neq; ſemper mea manu literas expectabis. cum autem erit ſpatium, utrunque præſtabo. nunc iter conficiebamus æſtuoſa, & puluerulẽta uia. dederam Epheſo pridie. has dedi Trallibus. In prouincia mea fore me putabam Cal. Sext. ex ea die, ſi me amas, παράγγελμα ἐνιαύσιον commoueto. tamẽ interea hæc quæ uellem, mihi afferebantur: primum otium Parthicum: deinde confectæ pactiones publicanorũ: poſtremo ſeditio militum ſedata ab Appio, ſtipẽdiúmque eis uſque ad Id. Quint. perſolutum. Nos Aſia accepit admirabiliter. aduentus noſter ne numo quidẽ ſumptui fuit. ſpero meos omnes ſeruire laudi meæ: tamen magno timore ſum: ſed bene paramus. omnes iam noſtri præter Tulliũ tuum uenerunt. erat mihi in animo rectà proficiſci ad exercitũ, æſtiuos mẽſes reliquos rei militari dare, hibernos iuriſdictioni. Tu uelim (ſi me nihilo minus noſti curioſum in Rep. quàm te) ſcribas ad me omnia quæ ſint, quǽue futura ſint. nihil mihi gratius facere potes: niſi tamen id erit mihi gratiſſimum, ſi quæ tibi mandaui, confeceris, in primis, quid illud ἐνδόμυχον: quo mihi ſcis nihil

eſſe charius. Habes epiſtolã plenam feſtinationis & pulueris. reliquæ ſubtiliores erunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

LAODICEAM ueni prid. Cal. Sext. ex hoc die clauon animo uerbis. nihil exoptatius aduentu meo, nihil charius. ſed eſt incredibile, quàm me negotij tædeat. non habeat ſatis magnum campum ille tibi non ignotus curſus animi & induſtriæ meæ? præclara opera ceſſent? quippe ius Laodiceæ me dicere, cum Romæ A. Plotius dicat? & cum exercitum noſter amicus habeat, tantum me nomen habere duarum legionum? exilium. denique hæc non deſidero: lucem, forũ, urbem, domum, uos deſidero. ſed feram ut potero, ſim modo annuus. ſi prorogatur, actum eſt. uerũ perfacile reſiſti poteſt. tu modo Romæ ſis. Quæris, quid hic agam: ita uiuam, ut maximos ſumptus facio. mirificæ delector hoc inſtituto. admirabilis abſtinentia ex præceptis tuis: ut uerear ne illud quod tecum permutaui, uerſura mihi ſoluendum ſit. Appij uulnera non refrico, ſed apparẽt, nec occuli poſſunt. Iter Laodiceæ faciebã ad III. Non. Sext. cum has literas dabam in caſtra in Lycaoniam. inde ad Taurum cogitabam, ut cum Morphagene ſignis collatis, ſi poſſem, de ſeruo tuo deciderem. Clitellæ boui ſunt impoſitæ. planè non eſt noſtrum onus, ſed feremus. modo, ſi me amas, ſim annuus. adſis tu ad tempus, ut Senatum excites. Mirificæ ſolicitus ſum quòd iandiu ignota ſunt mihi iſta omnia. quàre ut ad te ante ſcripſi, cum cætera, tum Reſp. cura ut mihi nota ſit. Plura ſcribam aliàs. tarde tibi reddituro, ſed dabam familiari homini ac domeſtico C. Andronico Pu-

teolano. tu autem ſæpe dare tabellarijs publicanorum poteris, promagiſtris ſcripturæ, & portus, & noſtrarum diœceſium. Vale.

CICERO ATTICO S.

ETSI *in ipſo itinere, & uia diſcedebãt publicanorum tabellarij, & eramus in curſu: tamen ſurripiẽdum aliquid putaui ſpatij, ne me immemorem mandati tui putares. itaque ſubſedi in ipſa uia, dũ hæc, quæ longiorem deſiderant orationem, ſummatim tibi perſcriberem.*

Maxima expectatione in perditã, & planè euerſam in perpetuum prouinciam nos ueniſſe ſcito prid. Cal. Sext. moratus triduum Laodiceæ, triduũ Apameæ, totidem dies Synnade. audiuimus nihil aliud, niſi imperata ἐπικεφάλια ſoluere nõ poſſe: poſſeſſiones omnium uenditas: ciuitatum gemitus, ploratus, monſtra quædam nõ hominis, ſed feræ neſcio cuius immanis. Quid quæris? tædet omnium nos uitæ. leuantur tamen miſeræ ciuitates, quòd nullus fit ſumptus in nos neq; in Legatos, neque in Quæſtorẽ, neque in quenquam. Scito non modo nos fœnum, aut quod lege Iulia dari ſolet, non accipere, ſed ne ligna quidem. nec præter quatuor lectos, & tectum quẽquam accipere quicquam, multis locis ne tectum quidem, & in tabernaculo manere plerunque. Itaque incredibilem in modũ concurſus fiunt ex agris, ex uicis, ex domibus omnibus. mehercule etiã aduentu noſtro reuiuiſcunt iuſtitia, abſtinentia, clementia tui Ciceronis. itaque opiniones omnium ſuperauit. Appius ut audiuit nos uenire, in ultimã prouinciam ſe coniecit Tarſum uſque. ibi forum agit. De Partho ſilentium eſt: ſed tamen conciſos equites noſtros à bar

baris nunciabant ij qui ueniebant. Bibulus *ne cogitabat quidem etiam nunc in prouinciam ſuam accedere. id autem facere ob eam cauſam dicebant, quòd tardius uellet decedere.* Nos *in caſtra properabamus, quæ aberant bidui.* Vale.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI Roma *ſine epiſtola tua faſciculum literarũ, in quo, ſi modo ualuiſti, & Romæ fuiſti,* Philotimi *duco eſſe culpam, non tuam.* Hanc *epiſtolam dictaui ſedens in rheda, cum in caſtra proficiſcerer, ab quibus aberam bidui. paucis diebus habebã certos homines, quibus darem literas: itaque eò me ſeruaui.* Nos *tamen, etſi hoc te ex alijs audire malo, ſic in prouincia nos gerimus, quod ad abſtinentiam attinet, ut nullus teruncius inſumatur in quenquam. id fit etiam &* Legatorum, & Tribunorum, & Præfectorum *diligentia. nam omnes mirifice* συμφιλοδοξοῦσιν *gloriæ meæ.* Lepta *noſter mirificus eſt. ſed nunc propero. perſcribam ad te paucis diebus omnia.* Cicerones *noſtros* Deiotarus *filius, qui* Rex *ab* Senatu *appellatus eſt, ſecum in regnum, dum in æſtiuis nos eſſemus. illum pueris locum eſſe belliſſimum duximus.* Seſtius *ad me ſcripſit, quæ tecum eſſet de mea domeſtica, & maxima cura locutus, & quid tibi eſſet uiſum.* Amabo *te, incũbe in eam rem, & ad me ſcribe, quid & poſſit, & tu cenſeas.* Idem *ſcripſit* Hortenſium *de prorogãda noſtra prouincia dixiſſe neſcio quid. mihi in* Cumano *diligentiſſime, ſe, ut annui eſſemus, defenſurum receperat. ſi quicquam me amas, hunc locum ama. dici non poteſt, quàm inuitus à uobis abſim. & ſimul hanc glo-*

riam iuſtitiæ, & abſtinentiæ fore illuſtriorem ſpero, ſi cito deceſſerimus. id quod Scæuolæ contigit, qui ſolos nouem menſes Aſiæ præfuit. Appius noſter, cum me aduentare uideret, profectus eſt Tarſum uſque Laodicea. ibi forum agit, cum ego ſum in prouincia: quam eius iniuriam non inſector. ſatis enim habeo negotij in ſanandis uulneribus, quæ ſunt impoſita prouinciæ. quod do operam ut faciam quamminima illius contumelia. Sed hoc Bruto noſtro uelim dicas, illum feciſſe non belle, qui aduentu meo, quàm longiſſime potuerit, diſceſſerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVA'M uellem Romæ eſſes, ſi forte non es. nihil enim certi habebamus, niſi accepiſſe nos tuas literas ad XIIII. Cal. Sext. datas, in quibus ſcriptum eſſet, te in Epeirum iturum circiter Cal. Sext. Sed ſiue Romæ es, ſiue in Epeiro, Parthi Euphratem tranſierunt duce Pacoro, Orodis Parthorum Regis filio, cunctis referto copijs. Bibulus nondum audiebatur eſſe in Syria. Caſſius in oppido Antiochia cum omni exercitu. nos in Cappadocia ad Taurum cum exercitu ad Cybiſtra. hoſtis in Cyrheſtica, quæ Syriæ pars proxima eſt prouinciæ meæ. his de rebus ſcripſi ad Senatum. quas literas, ſi Romæ es, uidebis putéſne reddendas: & multa, immo omnia. quorum κεφάλαιον, nequid inter cæſa, & porrecta (ut aiunt) oneris mihi addatur, aut temporis. nobis enim hac infirmitate exercitus, inopia ſociorum, præſertim fidelium, certiſſimum ſubſidium eſt hiems, ea ſi uenerit, nec illi ante in meam prouinciam tranſierint. unum uereor, ne Senatus

propter urbanarum rerum metum Pompeium nolit dimittere. quòd ſi alium ad uer mittit, non laboro. nobis modo temporis nequid prorogetur. Hæc igitur, ſi Romæ es. ſin abes, aut etiam ſi ades, hæc negotia ſic ſe habent. ſtamus animis, & quia conſilijs, ut uidemur, bonis utimur, ſperamus etiam manu. tuto conſedimus, copioſo à frumento, Ciliciam propè conſpiciente, expedito ad mutandum loco, paruo exercitu, ſed ut ſpero, ad beneuolentiam erga nos conſentiente: quem nos Deiotari aduentu cum ſuis omnibus copijs duplicaturi eramus. ſocijs multo fidelioribus utimur, quàm quiſquam uſus eſſet: quibus incredibilis uidetur & noſtra manſuetudo, & abſtinentia. delectus habetur ciuium Romanorum. frumentum ex agris in loca tuta comportatur. ſi fuerit occaſio, manu: ſin minus, locis nos defendemus. Quare bono animo es. uideo enim te, & quaſi coràm adſis, ita cerno συμπάθειαν amoris tui. ſed te rogo, ſi ullo pacto fieri poterit, ſi integra in Senatu noſtra cauſa ad Cal. Ian. manſerit, ut Romæ ſis menſe Ianuario. Profecto nihil accipiam iniuriæ, ſi tu aderis. amicos Cõſules habemus, noſtrum Trib. pl. Furniũ. uerum tua eſt opus aſſiduitate, prudentia, gratia. tempus eſt neceſſarium. ſed turpe eſt me pluribus uerbis agere tecum. Cicerones noſtri ſunt apud Deiotarum: ſed ſi opus erit, deducentur Rhodũ. Tu, ſi es Romæ: ut ſoles, diligentiſſime: ſi in Epeiro, mitte tamen ad nos de tuis aliquem tabellarium ut & tu, quid nos agamus, & nos, quid tu agas, quidq; acturus ſis, ſcire poſſimus. Ego tui Bruti rẽ ſic ago, ut ſuam ipſe non ageret. ſed iam exhibeo pupillũ, neque defendo. ſunt enim negotia & lenta, & inania. faciam tamen ſatis; tibi

quidem, cui difficilius eſt, quàm ipſi: ſed certe ſatiſſaciam utrique. Vale.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNARAM *iam epiſtolam, eam quam puto te modo perlegiſſe ſcriptam mea manu, in qua omnia continentur, cum ſubito* Appij *tabellarius ad* XI. Cal. Oct. *ſeptimo quadrageſimo* die Roma *celeriter (hui tā longe) mihi tuas literas reddidit: ex quibus non dubito, quin, ut* Pompeium *expectaris, dum* Arimino *rediret, etiam in* Epeirum *profectus ſis: magíſque uereor, ut ſcribis, ne in* Epeiro *ſolicitus ſis non minus, quàm nos hic ſumus.* De Atiliano *nomine ſcripſi ad* Philotimum, *ne appellaret* Meſſalam. Itineris *noſtri famam ad te perueniſſe lætor, magíſque lætabor, ſi reliqua cognoris.* Filiolam *tuam tibi iam* Romæ *iucundam eſſe gaudeo: eámque quam nunquam uidi, tamen & amo, & amabilem eſſe certo ſcio.* Etiam *atque etiam uale.* De Patrone, *& tuis condiſcipulis, quæ* de Tarentinis *in militia laboraui, ea tibi grata eſſe gaudeo.* Quòd *ſcribis, libēter repulſam tuliſſe eum, qui cum ſororis tuæ filij patruo certaret: magni amoris ſignum: itaque me etiam admonuiſti, ut gauderem. nam mihi in mentem non uenerat.* Nō *credo, inquis.* Vt *libet: ſed planè gaudeo, quoniam* τὸ νεμεσᾶν *intereſt* τοῦ φθονεῖν. Vale.

CICERO ATTICO S.

SATVRNALIBVS *mane ſe mihi* Pindētiſſæ *dederūt ſeptimo & quinquageſimo die, poſtquam oppugnare eos cœpimus.* Qui *(malum) iſti* Pindentiſſæ?

qui ſunt? inquies. nomen audiui nunquam. Quid ego faciam? non potui Ciliciam, AEtoliam, aut Macedoniam reddere. Hoc iam ſic habeto, nec hoc exercitu hic tanta negotia geri potuiſſe. quæ cognoſce ἐν ἐπιτομῇ. ſic enim concedis mihi proximis literis. Epheſum ut uenerim noſti, qui etiam mihi gratulatus es illius diei celebritate, qua nihil me unquam delectauit magis. inde oppidis, his quæ erãt, mirabiliter accepti, Laodiceam prid. Cal. Sext. uenimus. ibi morati biduum, perilluſtres fuimus, honorificiſque uerbis omneis iniurias reuellimus ſuperiores. quod Dein Apameæ * quinque dies morati, Synnadis triduum, Philomeli quinque dies, Iconij decem fecimus. nihil ea iuriſdictione æquabilius, nihil lenius, nihil grauius. inde ad caſtra ueni ad V I I. Cal. Sept. ad I I I. exercitum luſtraui apud Iconium. ex his caſtris, cum graues de Parthis nuncij uenirent, perrexi in Ciliciam per Cappadociæ partem eam quæ Ciliciam attingit, eo conſilio ut Armenius Artauaſdes, & ipſi Parthi Cappadocia ſe excludi putarent. cũ dies quinque ad Cybiſtra Cappadociæ caſtra habuiſſem, certior ſum factus Parthos ab illo aditu Cappadociæ longe abeſſe, Ciliciæ magis imminere. itaque confeſtim iter in Ciliciã feci per Tauripylas: Tarſum ueni ad I I I. Non. Oct. inde ad Amanum contendi, qui Syriam à Cilicia aquarum diuortio diuidit, qui mons erat hoſtium plenus ſempiternorum. hic ad I I I. Id. Oct. magnum numerum hoſtium cecidimus. caſtella munitiſſima nocturno Pontini aduentu, noſtro matutino cepimus, incendimus: imperatores appellati ſumus. caſtra paucos poſt dies habuimus, ea ipſa quæ contra Darium habuerat apud Iſ-

ſum Alexander imperator haud paulo melior, quàm aut tu, aut ego. ibi dies quinque morati, direpto & ua-
ſtato Amano inde diſceſſimus. interim (ſcis enim quæ-
dam πανικὰ *dici, item* τὰ κενὰ τοῦ πολέμου) *rumore ad-*
uentus noſtri, & Caſſio, qui Antiochia tenebatur, ani-
mus acceſſit & Parthis timor iniectus eſt. Itaque eos
cedenteis ab oppido Caſſius inſecutus, rem bene geſſit.
qua in fuga magna auctoritate Oſaces dux Parthorũ
uulnus accepit, eóque interijt paucis poſt diebus. Erat
in Syria noſtrum nomen in gratia. uenit interim Bi-
bulus. credo, uoluit appellatione hac inani nobis eſſe
par. in eodem Amano cœpit laureolã in muſtaceo quæ-
rere. At ille cohortem primam totam perdidit, centurio-
némque primipili nobilem ſui generis Aſinium Den-
tonem, & reliquos cohortis eiuſdem, & Sex. Lucilium
T. Gauij Cepionis locupletis, & ſplendidi hominis fi-
lium, Tribunum mil. ſanè plagam odioſam acceperat
cum re, tum tempore. Nos Pindeniſſum, quod oppidũ
munitiſſimum Eleutherocilicũ omnium memoria in
armis fuit (feri homines, & acres, & omnibus rebus
ad defendendum parati) cinximus uallo & foſſa, ag-
gere maximo, uineis, turre altiſſima, magna tormento-
rum copia, multis ſagittarijs, magno labore, apparatu,
multis ſaucijs noſtris, incolumi exercitu negotium con-
fecimus. hilara ſanè Saturnalia. militibus quoque, e-
quis exceptis, reliquam prædam conceſſimus. manci-
pia uenibant Saturnalibus tertijs. Cũ hæc ſcribebã in
tribunali, res erat ad HS C X X. hinc exercitum in hi-
berna agri male pacati deducendum Quinto fratri da-
bam. ipſe me Laodiceam recipiebam. hæc adhuc. ſed
ad præterita reuertamur. Quod me maxime hor-

taris, & quod pluris eſt quàm omnia, in quo laboras, ut etiam Ligurino μώμῳ ſatiſfaciam: moriar, ſi quicquam fieri poteſt elegantius. nec tamen ego hanc continentiam appello, quæ uirtus uoluptati reſiſtere uidetur. ego in uita mea nulla unquam uoluptate tanta ſum affectus, quanta afficior hac integritate. nec me tã fama, quæ ſumma eſt, quàm res ipſa delectat. Quid quæris? fui tanti: me ipſe non noram: nec ſatis ſciebam, quid in hoc genere facere poſſem. recte πεφυσίωμαι. nihil eſt præclarius. Interim hæc λαμπρά. Ariobarzanes opera mea uiuit, regnat: ἐν παρόδῳ, conſilio, & auctoritate, & quòd inſidiatoribus eius ἀπρόσιτον me, non modo ἀδωροδόκητον præbui, Regem, regnúmque ſeruaui. interea è Cappadocia ne pilum quidem. Brutum abiectum, quantum potui, excitaui: quem non minus amo, quàm tu, penè dixi quàm te. Atque etiam ſpero toto anno imperij noſtri teruncium ſumptus in prouincia nullũ fore. Habes omnia. nunc publicæ literas Romam mittere parabam. uberiores erunt, quàm ſi ex Amano miſiſſem. at te Romæ non fore? ſed eſt totum, quid Cal. Martij futurum ſit. uereor enim, ne cum de prouincia agetur, ſi Cæſar reſiſtet, nos retineamur. his tu ſi adeſſes, nihil timerem. Redeo ad urbana, quæ ego diu ignorans ex tuis iucundiſſimis literis ad V. Cal. Ian. denique cognoui. eas diligentiſſime Philogenes libertus tuus curauit per longa, & non ſatis tuta uia perferendas. nam quas Lenij pueris ſcribis datas, non acceperam. Iucunde de Cæſare, & quæ Senatus decreuit, & quæ tu ſperas. quibus ille ſi cedit, ſalui ſumus. Incendio Pletoriano quòd Leius aduſtus eſt, minus moleſte fero. Lucceius de Q. Caſſio cur tam uehemens fuerit, & quid actum ſit aueo ſcire. Ego cum

Laodicæam uenero, Quinto ſororis tuæ filio togam puram iubeor dare, cui moderabor diligentius. Deiotarus, cuius auxilijs magnis uſus ſum, ad me, ut ſcripſit, cum Ciceronibus Laodicæā uenturus erat. Tuas etiam Epeiroticas expecto literas, ut habeam rationem non modo negotij, uerum etiam otij tui. Nicanor in officio eſt, & à me liberaliter tractatur: quem ut puto, Romam cum literis publicis mittam, ut & diligentius perferantur, & idem ad me certa de te, & à te referat. Alexis quòd mihi toties ſalutem adſcribit, eſt gratum. Sed cur non ſuis literis idem facit, quod meus ad te Alexis facit? Phemio quæritur κέρας. Sed hæc hactenus. Cura ut ualeas, & ut ſciam quando cogites Romam. Etiam atque etiam uale. Tua, tuóſque Thermo & præſens Epheſi diligentiſſime commendaram, & nunc per literas: ipſúmque intellexi eſſe perſtudioſum tui. Tu uelim, quod antea ad te ſcripſi, de domo Pammenis, des operam ut quod tuo, meóque beneficio puer habet, cures nequa ratione conuellatur. utrique noſtrum exiſtimo, tum mihi erit pergratum. Vale.

CICERO ATTICO S.

TE IN *Epeirum ſaluum ueniſſe, & ut ſcribis, ex ſententia nauigaſſe, uehementer gaudeo. non eſſe Romæ meo tempore perneceſſario, ſubmoleſte fero. Hoc me tamen conſolor, quòd non ſpero te iſtic iucunde hiemare, & libenter requieſcere. Caſſius frater Q. Caſſij familiaris tui prudētiores illas literas miſerat, de quibus tu ex me requiris quid ſibi uoluerint, quàm eas quas poſtea miſit, quibus per ſe ſcribit confectum eſſe*

Parthicum bellum. Receſſerant illi quidem ab Antiochia ante Bibuli aduentum, ſed nullo noſtro εὐημερήματι. hodie uero hiemant in Cyrheſtica, maximúmque bellum impendet. nam & Orodæ Regis Parthorum filius in prouincia noſtra eſt: nec dubitat Deiotarus, cuius filio pacta eſt Artauaſdis filia (ex quo ſciri poteſt) quin cum omnibus copijs ipſe prima æſtate Euphratem tranſiturus ſit. Quo autem die Caſſij literæ uictrices in Senatu recitatæ ſunt, id eſt Non. Oct. eodem meæ tumultum nunciantes. Axius noſter ait noſtras auctoritatis plenas fuiſſe: illis negat creditum. Bibuli nondum erant allatæ: quas certo ſcio plenas timoris fore. Ex his rebus hoc uereor, ne cum Pompeius propter metum rerum nouarum nuſquam dimittatur, Cæſari nullus honos à Senatu habeatur: dũ hic nodus expediatur, non putet Senatus, nos, antequàm ſucceſſum ſit, oportere decedere, nec in tanto motu rerum tantis prouincijs ſingulos legatos præeſſe. Hic, nequid mihi prorogetur, quod ne interceſſor quidem ſuſtinere poſſit, horreo, atque eo magis, quòd tu abes, qui conſilio, gratia, ſtudio, multis rebus occurreres. Sed dices me ipſum mihi ſolicitudinem ſtruere. Cogor: & uelim ita ſit. ſed omnia metuo. etſi bellum ἀκροτελεύτιον habet illa tua epiſtola, quã dediſti nauſeans Buthroto. TIBI, ut uideo, & ſpero, nulla ad decedendum mora. mallem, Vt uideo: nihil opus fuit, Vt ſpero. Acceperam autem ſatis celeriter Iconij per publicanorum tabellarios à Lentuli triumpho datas. in his γλυκύτερον illud confirmas, moram mihi nullam fore. deinde addis, ſiquid ſecus, te ad me fore uenturum. Pungunt me dubitationes tuæ. ſimul & uides,

quas acceperim literas. nam quas Hemoni *centurioni* Scamulæ *ipſe ſcribis te dediſſe,non accepi.*Lenij *pueris te dediſſe,ſæpe ad me ſcripſeras.eas* Laodiceæ *denique, cum eo ueniſſem,* I I I. Id. Febr. Lenius *mihi reddidit,datas ad* X. Cal. Oct. Lenio *tuas commendationes & ſtatim uerbis, & re aliquo tempore probabo.*Hæ *literæ cætera uetera habebant: unum hoc nouum,de* Cibyratis *pantheris.* Multum *te amo, quòd reſpondiſti* M.Octauio, *te non putare. ſed poſthac omnia quæ certa non erunt,pro certo negato. nos enim & noſtra ſponte bene firmi,& mehercule auctoritate tua inflammati uicimus omnes (hoc tu ita reperies)cum abſtinentia,tum iuſtitia, facilitate,clementia.* Caue *putes quicquam homines magis unquã eſſe miratos,quàm nullum teruntium,me obtinente prouinciam,ſumptus factum eſſe nec in* Remp. *nec in quenquam meorũ,præterquam in* L.Tullium Legatum. *is* * *cæteroqui abſtinens (ſed* Iulia *lege tranſita,ſemel tamen in diem,non,ut alij ſolebant, omnibus uicis:præter eum ſemel,nemo accepit)facit ut mihi excipiendus ſit,cum teruntium nego ſumptus factum: præter eum accepit nemo. has à noſtro* Q. Titinio *ſordes accepimus.* Ego *æſtiuis confectis,* Quintum *fratrem hibernis,&* Ciliciæ *præfeci.* Q. Voluſium *tui* Tiberij *generum,certum hominem,ſed mirificè abſtinentem,miſi in* Cyprium,*ut ibi paucul os dies eſſet,ne ciues* Romani *pauci, qui illic negotiantur, ius ſibi dictum negarent.nam euocari ex inſula* Cyprios *non licet.* Ipſe *in* Aſiam *profectus ſum* Tarſo Non. Ian.*non mehercule dici poteſt, qua admiratione* Ciliciæ *ciuitatum,maximéque* Tarſenſium.*Poſtea uero quàm* Taurum *tranſ*

greſſus ſum, mirifica expectatio Aſiæ noſtrarum diœceſium, quæ ſex menſibus imperij mei nullas meas acceperat literas, nunquam hoſpitem uiderat. illud autem tempus quotannis ante me fuerat in hoc quæſtu. ciuitates locupletes, ne in hiberna milites reciperent, magnas pecunias dabant. Cyprij talenta Attica C C. qua ex inſula (non ὑπερβολικῶς, ſed uериſſime loquor) numus nullus me obtinente erogabatur. Ob hæc beneficia, quibus illi obſtupeſcunt, nullos honores mihi, ni-
* ſi uerborum, decerni ſino: ſtatuas: eana, τέθριππα prohibeo. nec ſum in ulla alia re moleſtus ciuitatibus, ſed fortaſſe tibi, qui hæc prædicem de me. perfer, ſi me amas. tu enim me hæc facere uoluiſti. Iter igitur ita per Aſiam feci, ut etiam fames, qua nihil miſerius eſt, quæ tum erat in hac mea Aſia (meſſis enim nulla fuerat) mihi optanda fuerit. quacunque iter feci, nulla ui, nullo iudicio, nulla contumelia, auctoritate, & cohortatione perfeci, ut & Græci, & ciues Romani, qui frumentum compreſſerant, magnum numerum populis pollicerentur. Idib. Febr. quo die has literas dedi, forum inſtitueram agere Laodiceæ Cibyraticum, & Apamenſe: ex Idib. Mart. ibidē Synnadenſe, Pamphylium, quum Phemio diſpiciam κέρας Aonium, Iſauricum: ex Idib. Maij in Ciliciam, ut ibi Iunius conſumatur. uelim trāquille à Parthis. Quintilis, ſi erit ut uolumus, in itinere eſt per prouinciā redeuntibus conſumendus. uenimus enim in prouinciam Laodiceā Sulpitio, & Marcello Coſ. prid. Cal. Sext. inde nos oportet decedere ad IIII. Cal. Sext. primum contendam à Quinto fratre, ut ſe præfici patiatur: quod & illo, & me inuitiſſimo fiet: ſed aliter honeſte fieri non poteſt, præſer-

tim cum uirum optimum Pontinum ne nunc quidem retinere poſſim. rapit enim hominem Poſthumius Romam, fortaſſe etiam Poſthumia. habes conſilia noſtra. nunc cognoſce de Bruto. Familiares habet Brutus tuus quoſdam creditores Salaminiorum, ex Cypro M. Scaptium, & P. Matinium, quos mihi maiorem in modum commendauit. Matinium non noui. Scaptius ad me in caſtra uenit. Pollicitus ſum curaturum me Bruti cauſa, ut ei Salaminij pecuniam ſoluerent: egit gratias. præfecturam petiuit: negaui me cuiquam negotianti dare: quod idem tibi oſtenderam: Cn. Pompeio petenti probaram inſtitutum meum: quid dicam Torquato in Lenio tuo? multis alijs? ſi præfectus uellet eſſe ſyngraphæ cauſa, me curaturum ut exigeret. gratias egit: diſceſſit. Appius noſter turmas aliquot equitum dederat huic Scaptio, per quas Salaminios coerceret, & eundem habuerat præfectum. uexabat Salaminios. ego equites ex Cypro decedere iuſſi. moleſte tulit Scaptius. Quid multa? ut ei fidem meam præſtarem: cum ad me Salaminij Tarſum ueniſſent, & unà Scaptius, imperaui ut pecuniam ſoluerent. multa de ſyngrapha, de Scaptij iniurijs: negaui me audire: hortatus ſum, petiui etiã, pro meis in ciuitatem beneficijs, ut negotium conficerent. denique dixi me coacturum. Homines non modo nõ recuſare, ſed etiam hoc dicere, ſe à me ſoluere. quod enim Prætori dare conſueſſent, quoniam ego non acceperam, ſe à me quodammodo dare, atque etiam minus eſſe aliquanto in Scaptij nomine, quàm in uectigali Prætorio. collaudaui homines. Recte, inquit Scaptius: ſed ſubducamus ſummam. interim cum ego in edicto tranſlatitio, centeſimas me ob-

ſeruaturum, haberem, cum anatociſmi anniuerſario: ille ex ſyngrapha poſtulabat IIII. Quid ais, inquã? poſſúmne contra meum edictum? At ille profert S.C. Lentulo, Philippóque Coſs. ut qui Ciliciam obtineret, ius ex illa ſyngrapha diceret. cohorrui primo: etenim erat interitus ciuitatis. reperio duo S.C. iiſdem Coſs. de eadem ſyngrapha. Salaminij cum Romæ uerſuram facere uellent, non poterant, quòd lex Gabinia uetabat. tum ij Bruti familiares, freti gratia Bruti, dare uolebant, ſi ſibi S.C. caueretur. fit gratia Bruti S.C. ut néue Salaminijs, néue qui eis dediſſet, fraudi eſſet. pecuniam numerarunt, & poſtea uenit in mentem fœneratoribus nihil ſe iuuare illud S.C. quòd ex ſyngrapha ius dici lex Gabinia uetaret. tum fit S.C. ut & ea ſyngrapha eſſet, quàm cæteræ, ſed ut eodẽ. Cum hæc diſſeruiſſem, ſeducit me Scaptius, ait ſe nihil contradicere, ſed illos putare talenta CC. ſe debere, ea ſe uelle accipere, debere autem illo paulo minus. rogat ut eos ad CC. perducam. Optime, inquam. Voco illos ad me remoto Scaptio. Quid uos? quantum, inquam, debetis? Reſpõdent CVI. Refero ad Scaptium. Homo clamare. Quid opus eſt, inquam? rationes conferatis. Aſſidunt: ſubducunt ad numum: conuenit. Illi ſe numerare uelle: urgere ut acciperet. Scaptius me rurſus ſeducit: rogat ut rem ſic relinquam. dedi ueniam homini impudenter petenti, Græcis querentibus: ut in Fano deponerent poſtulantibus, non conceſſi. clamare omnes qui aderant, nihil impudentius Scaptio, qui centeſimis cum anatociſmo contentus non eſſet: alij, nihil ſtultius. mihi autem impudens magis, quàm ſtultus uidebatur. nam aut bono nomine centeſimis contentus

erat, aut nõ bono quaternas centeſimas ſperabat. H*abes meam cauſam: quæ ſi* Bruto *non probatur, neſcio cur illum amemus: ſed auunculo eius certe probabitur, præſertim cum* S.C. *modo factum ſit: puto poſtquã tu es profectus, in creditorum cauſa, ut centeſimæ perpetuo fœnore ducerentur.* Hoc *quid interſit, ſi tuos digitos noui, certe habes ſubductum, in quo quidem ὁδοῦ πάρεργον.* Lucceius M.F. *queritur apud me per literas, ſummum eſſe periculũ, ne culpa* Senatus *his decretis res ad tabulas nouas perueniat. cõmemorat quid olim mali* C. Iulius *fecerit, cum diecculam dixerit, nunquam* Reſp. *plus.* Sed *ad rem redeo. meditare aduerſus* Brutum *cauſam meam, ſi hæc cauſa eſt, contra quam nihil honeſte dici poteſt, præſertim cum integrã rem, & cauſam reliquerim.* Reliqua *ſunt domeſtica.* De ἐνδομύχῳ *probo idem quod tu* Poſthumiæ *filiæ, quoniam* Pontidia *nugatur. ſed uellem adeſſes. à* Quinto *fratre his menſibus nihil expectaris: nam* Taurus *propter niueis ante menſem* Iunium *tranſiri non poteſt.* Thermum, *ut rogas, creberrimis literis fulcio.* P.Valerium *negat habere quicquam* Deiotarus Rex, *eúmque ait à ſe ſuſtentari.* Cum *ſcies* Romæ *intercalatum ſit nécne, uelim ad me ſcribas certum, quo die myſteria futura ſint. literas tuas minus paulo expecto, quàm ſi* Romæ *eſſes, ſed tamen expecto.* Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIB. VI.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI *tuas literas ad quintum ter milia* Laodiceæ, *quas legi libentiſſime, pleniſſimas amoris, humanitatis, officij, diligentiæ. iis igitur reſpondebo: ſic enim poſtulas: nec* οἰκονομίαν *meam inſtituam, ſed ordinem conſeruabo tuum.*

Recentiſſimas *à* Cybiſtris *te meas literas habere ais ad* X. Cal. Oct. *datas: & ſcire uis, tuas ego quas acceperim: omneis ferè, quas commemoras, præter eas, quas ſcribis* Lentuli *pueris &* Equotutico, & Brunduſio *datas.* Quare *non* οἴχεται *tua induſtria, quod uereris, ſed præclare ponitur: ſi quidem id egiſti, ut ego delectarer: nam nulla re ſum delectatus magis.*

Quòd *meam* βαθύτητα *in* Appio *tibi, libertatem etiã in* Bruto *probo, uehementer gaudeo: ac putaram ſecus.* Appius *enim ad me ex itinere bis terue* ὑπομεμψιμοίρους *literas miſerat, quòd quædam à ſe conſtituta reſcinderem.* Vt *ſi medicus, cum ægrotus alij medico traditus ſit, iraſci uelit ei medico, qui ſibi ſucceſſerit, ſi, quæ ipſe in curãdo cõſtituerit, mutet ille: ſic* Appius, *cum* ἐξ ἀφαιρέσεως *prouinciam curarit, ſanguinem miſerit, quicquid potuit detraxerit, mihi tradiderit enectã:* προσανατρεφομένην *eã à me non libẽter uidet, ſed modo ſuccenſet, modo gratias agit. nihil enim à me fit*

cum ulla illius contumelia. tantummodo diſſimilitudo meæ rationis offendit hominem. quid enim poteſt eſſe tam diſſimile, quàm illo imperante exhauſtam eſſe ſumptibus, & iacturis prouinciam: nobis eam obtinentibus, nummum nullum eſſe erogatum nec priuatim, nec publicè? Quid dicam de illius præfectis? comitibus? legatis? etiam de rapinis? de libidinibus? de contumelijs? Nunc autem domus meherculè nulla tanto conſilio, aut tanta diſciplina gubernatur, aut tam modeſta eſt, quàm noſtra tota prouincia. hanc nonnulli amici Appij ridiculè interpretantur: qui me idcirco putent bene audire uelle, ut ille male audiat: & rectè facere non meæ laudis, ſed illius contumeliæ cauſa. ſin Appius, ut Bruti literæ, quas ad te miſit, ſignificabant, gratias nobis agit: non moleſtè fero: ſed tamen eo ipſo die, quo hæc ante lucem ſcribebam, cogitabã eius multa iniquè conſtituta, & acta tollere. Nunc uenio ad Brutum, quem ego omni ſtudio te auctore ſum complexus, quem etiam amare cœperam. Sed dico reuocaui me, ne te offenderem. noli enim putare me quicquam maluiſſe, quàm ut mandat is, facere, nec ulla de re plus laboraſſe. Mandatorum autem mihi libellum dedit: ijſdémque de rebus tu mecum egeras. omnia ſum diligentiſſime perſecutus. Primum ab Ariobarzane ſic contendi, ut talenta quæ mihi pollicebatur, illi daret. quoad mecum Rex fuit, perbono loco res fuit. poſt à Põpeij procuratoribus ſexcentis premi cœptus. Pompeius autem cum ob cæteras cauſas plus poteſt unus, quàm cæteri omnes, tum quòd putatur ad bellum Parthicum eſſe uenturus. ei tamen ſic nunc ſoluitur, triceſimo quoque die talenta Attica XXXIII. & hoc ex tribu-

tis,nec id ſatis efficitur in uſurã mẽſtruam.ſed Cneus noſter clementer id fert:ſorte caret: uſura,nec ea ſolida,contentus eſt.alij neque ſoluit quicquam,nec poteſt ſoluere: nullum enim ærarium, nullum uectigal habet. Appij inſtituto tributa imperat. ea uix,in fœnus Pompeij quod ſatis ſit,efficiunt.amici Regis duo,tréſue perditi sunt:ſed ij ſuum tam diligẽter tenent,quàm ego, aut tu.equidem non deſino tamen per literas rogare,ſuadere,accuſare Regem.Deiotarus etiã mihi narrauit,ſe ad eum legatos miſiſſe de re Bruti:eos ſibi reſponſum retuliſſe,illum non habere: & meheraule ego ita iudico.Nihil illo regno ſpoliatius,nihil Rege egentius,itaq; aut tutela cogito me abdicare,aut,ut pro Glabrione Scæuola,fœnus & impendium recuſare.ego tamen quas per te Bruto promiſeram præfecturas, M. Scaptio,& L. Gauio,qui in regno rem Bruti procurabant, detuli: nec enim in prouincia mea negotiabantur. tu autem meminiſti nos ſic agere, ut quot uellet, præfecturas ſumeret,dum ne negotiatori.duas ei præterea dederã: ſed ij quibus petierat, de prouincia deceſſerant. Nunc cognoſce de Salaminijs, quod uideo tibi etiam nouum accidiſſe,tanquam mihi:nunquam enim ex illo audiui, illam pecuniam eſſe ſuam. quinetiam libellum ipſius habeo, in quo eſt, Salaminij pecuniam debent M.Scaptio,& P.Matinio familiaribus meis. eos mihi commendat. Adſcribit etiam, & quaſi calcar admouet,interceſſiſſe à ſe pro ijs magnam pecuniam. Cõfeceram ut ſoluerent centeſimus ſexcennij ductis cum renouatione ſingulorum annorum. At Scaptius quaternas poſtulabat.metui,ſi impetraſſet,ne tu ipſe me amare deſineres: nam ab edicto meo receſſiſ-

ſem, & ciuitatem in Catonis & in ipſius Bruti fide locatam, meiſque beneficijs ornatã, funditus perdidiſſem. atque hoc tempore ipſo impingit mihi epiſtolam Scaptius Bruti, rem illam ſuo periculo eſſe: quod nec mihi unquam Brutus dixerat, nec tibi: etiam ut præfecturam Scaptio deferrem. id uero per te exceperamus, ne negotiatori: quòd ſi cuiquam, huic tamen non. fuerat enim præfectus Appio, & quidem habuerat turmas equitum, quibus incluſum in curia Senatum Salamine obſederat, ut fame Senatores quinque morerẽtur. itaque ego, quo die tetigi prouinciam, cum mihi Cyprij Legati Epheſum obuiam ueniſſent, literas miſi, ut equites ex inſula ſtatim decederent. his de cauſis credo Scaptium iniquius de me aliquid ad Brutũ ſcripſiſſe. ſed tamen hoc ſum animo: ſi Brutus putabit me quaternas centeſimas oportuiſſe decernere, qui in tota prouincia ſingulas obſeruarem, itáque edixiſſem, idque etiam acerbiſſimis fœneratoribus probaretur: ſi præfecturam negotiatori denegatam queretur, quod ego Torquato noſtro in tuo Lenio, Pompeio ipſi in Sex. Statio negaui, & ijs probaui: ſi equites deductos moleſte feret: accipiam equidem dolorem, mihi illum iraſci, ſed multo maiorem non eſſe eum talem, qualem putaſſem. illud quidem fatebitur Scaptius, me ius dicente, ſibi omnem pecuniã ex edicto meo auferendi poteſtatem fuiſſe. Addo etiam illud, quod uereor tibi ipſi ut probem: conſiſtere uſura debuit quæ erat in edicto meo: deponere uolebãt: impetraui ab Salaminijs ut ſilerent. ueniam illi quidem mihi dederunt. ſed quid ijs fiet, ſi huc Paulus uenerit? ſed totũ hoc Bruto dedi, qui de me ad te humaniſſimas literas ſcripſit. Ad me autem etiam cum rogat aliquid,

contumaciter, arroganter, ἀκοινωνήτως ſolet ſcribere. Tu autem uelim ad eum ſcribas de his rebus, ut ſciam quomodo hæc accipiat. facies enim me certiorem. atque hoc ſuperioribus literis ad te diligenter perſcripſeram. ſed planè te intelligere uolui, mihi non excidiſſe illud, quod tu ad me quibuſdam literis ſcripſiſſes, ſi nihil aliud de hac prouincia, niſi illius beneuolentiam deportaſſem, mihi id ſatis eſſe. ſit ſanè, quoniam ita tu uis: ſed tamē cum eo, credo, quod ſine peccato meo fiat. igitur meo decreto ſoluatur æs Scaptio: ſtatim quàm id rectum ſit, tu iudicabis, ne ad Catonē quidem prouocabo. ſed noli me putare ἐγκλόσματα illa tua abieciſſe, quæ mihi in uiſceribus hærēt. flens mihi meam famam commendaſti. quæ epiſtola tua eſt, in qua mentionem non facias? Itaque iraſcatur qui uolet, patiar: τὸ γὰρ εὖ, μετ' ἐμοῦ, præſertim cum ſex libris tanquam prædibus me ipſe obſtrinxerim: quos tibi tam ualde probari gaudeo: è quibus unū ἱστορικὸν requiris de Cn. Flauio Cn. F. ille uero ante decemuiros non fuit, quippe qui AEdilis Curulis fuerit, qui magiſtratus multis annis poſt decemuiros inſtitutus eſt. Quid ergo profecit, quòd protulit faſtos? occultatam putant quodam tempore iſtam tabulam, ut dies agendi peterentur à paucis. nec uero pauci ſunt auctores, Cn. Flauium ſcribam faſtos protuliſſe, actionéſque compoſuiſſe: ne me hoc uel potius Africanum (is enim loquitur) commentum putes. οὐκ ἔλαθες illud de geſtu hiſtrionis: tu ſceleſte ſuſpicaris, ego ἀφελῶς ſcripſi. De me imperatore ſcribis te ex Philotimi literis cognouiſſe. ſed credo te iam in Epeiro cum eſſes, binas meas de omnibus rebus accepiſſe, unas à Pindeniſſo capto, alteras

à Laodicea, utraſque tuis pueris datas. quibus de rebus propter caſum nauigandi per binos tabellarios miſi Romam literas publicæ. De Tullia mea tibi aſſentior. ſcripſíque ad eam & ad Terentiã, mihi placere: tu enim ad me iam ante ſcripſeras, A C uellem te in tuũ ueterem gregem retuliſſes. Correcta uero epiſtola Memmiana nihil negotij fuit: multo enim malo hunc à Pontidia, quàm illum à Seruilia. Quare adiunges Auſium noſtrum, hominem ſemper amantem me, nunc credo eo magis, quòd debet etiã fratris Appij amorem erga me, cum reliqua hæreditate creuiſſe, qui declarauit, quanti me faceret, cum ſæpe, tum in Burſa. næ tu me ſolicitudine magna liberaris. Furnij exceptio mihi non placet: nec ego ullũ aliud tempus timeo, niſi quod ille ſolum excipit. ſed ſcriberem ad te de hoc plura, ſi Romæ eſſes. In Pompeio te ſpem omnem otij ponere non miror. ita res eſt. remouendúmque cenſeo illum diſſimulantem. ſed enim οἰκονομία ſi perturbatior eſt, tibi aſſignato: te enim ſequor σχεδιάζοντα. Cicerones pueri amant inter ſe, diſcunt, exercentur: ſed alter, uti dixit Iſocrates in Ephoro & Theopompo, frenis eget, alter calcaribus. Quinto togam puram Liberalibus cogitabam dare: mãdauit enim pater. ea ſic obſeruabo, quaſi intercalatum non ſit. Dionyſius mihi quidem in amoribus eſt: pueri autem aiunt eum furenter iraſci. ſed homo nec doctior, nec ſanctior fieri poteſt, neç tui meíque amantior. Thermum, Siluium uere audis laudari. ualde ſe honeſte gerunt. Adde M. Nonium, Bibulum, me ſi uoles. iam Scrofa uellem haberet ubi poſſet. eſt enim lautum negotium. cæteri infirmant πολίτευμα Catonis. Hortẽſio quòd cauſam

meam commendas, ualde gratum. De Amiano, *ſpei nihil putat eſſe* Dionyſius. *Terẽtij nullum ueſtigium agnoui.* Meragenes *certe perijt. feci iter per eius poſſeſſionem, in qua animal reliquum nullum eſt. hæc non norã tum, cum* Democrito *tuo locutus ſum.* Rhoſij *cauſam mandaui.* Sed *heus tu, quid cogitas infœlicitatis? lancibus, & ſplendidiſſimus caniſtris oluſculis nos ſoles paſcere. Quid te in uaſis fictilibus appoſiturum putem?* κίρας Phemio *mandatum eſt: reperietur: modo aliquid illo dignum canat.* Parthicum *bellum impendet.* Caſſius *meptas literas miſit: necdum* Bibuli *erant allatæ: quibus recitatis, puto fore ut aliquando commoueatur* Senatus. *Equidem ſum magna animi perturbatione, ſi ut opto, non prorogatur noſtrũ negotium. habeo* Iunium, *&* Quintilem *in metu. eſto: duos quidem menſes ſuſtinebit* Bibulus. *quid illo fiet, quem reliquero? præſertim ſi fratrem? quid de me autem, ſi non tam cito decedo? magna turba eſt. mihi tamen cum* Deiotaro *conuenit, ut ille in meis caſtris eſſet cum ſuis copijs omnibus. habet autẽ cohortes quadringenarias, noſtra armatura* XXX, *equitum* ∞∞. *erit ad ſuſtentandum, quoad* Pompeius *ueniat: qui literis quas ad me mittit, ſignificat ſuum negotium illud fore.* Hiemant *in noſtra prouincia* Parthi. *expe-pectatur ipſe* Orodes. *quid quæris? aliquantum eſt negotij.* De Bibuli *edicto nihil noui præter illam exceptionẽ, de qua tu ad me ſcripſeras,* NIMIS *graui præiudicio in ordinem noſtrum. ego tamen habeo* ἰσοδυναμοῦσαν, *ſed tectiorem ex* Q. Mutij P. F. *edicto* Aſiatico, EXTRA *quàm ſi ita negotium geſtum eſt, ut eo ſtari non oporteat, ex fide bona. multá-*

que ſum ſecutus Scæuolæ, in ijs illud, in quo ſibi libertatem cenſent Græci datam, ut Græci inter ſe diſceptent ſuis legibus. Breue autem edictum eſt propter hanc meam διαίρεσιν, quòd duobus generibus edicendũ putaui: quorum unum eſt prouinciale, in quo eſt de rationibus ciuitatũ, de ære alieno, de uſura, de ſyngraphis, in eodem omnia de publicanis: alterum, quod ſine edicto ſatis commode tranſigi non poteſt, de hæreditatum poſſeſſionibus, de bonis poſſidendis, magiſtris faciũdis, uendendis: quæ ex edicto & poſtulari, & fieri ſolent. tertium, de reliquo iure dicundo, ἄγραφον reliqui. dixi me de eo genere mea decreta ad edicta urbana accommodaturum. itaque curo: & ſatiſfacio adhuc omnibus: Græci uero exultant, quòd peregrinis iudicibus utuntur. Nugatoribus quidem, inquies. Quid refert? tamen αὐτονομίαν adeptos putant: uoſtri enim, credo, graueis habent Turpionem ſutorium, & Vectium mancipem. De publicanis quid agam, uideris quærere. habeo in delicijs, obſequor, uerbis laudo, orno, efficio, ne cui moleſti ſint: τὸ παραδοξότατον. uſuras eorum, quas pactionibus adſcripſerat, ſeruauit etiã Seruilius. ego ſic. diem ſtatuo ſatis laxam: quam ante ſi ſoluerint, dico me centeſimas ducturum: ſi non ſoluerint, ex pactione. itaque & Græci ſoluunt tolerabili fœnore: & publicanis res eſt gratiſſima, ſi illam iam habent: pleno modio uerborum honorem, inuitationem crebram. Quid plura? ſunt omnes ita mihi familiares, ut ſe quiſque maxime putet. ſed tamen μηδὲν αὐτοῖς. ſcis reliqua. De ſtatua Africani ὢ πραγμάτων ἀσυγκλώστων. ſed me ipſum delectauit in tuis literis. Ain tu? Scipionem hic Metellus proauum ſuum

neſcit Cenſorem fuiſſe? atqui nihil habuit aliud inſcriptum, niſi Cẽſor, ea ſtatua quæ ad Opis aperte poſita in excelſo eſt. In illa autem, quæ eſt ad πολυδεύκες, inſcriptum eſt, Cos. quam eſſe eiuſdem, ſtatus, amictus, annulus, imago ipſa declarat. at hercule ego cum in turma inauratarum equeſtrium, quas hic Metellus in Capitolio poſuit, animaduertiſſem in Serapionis ſubſcriptione Africani imaginem, erratum fabrile putaui: nunc uideo Metell. ὢ ἀνιστορησίαν turpem: nam illud de Flauio, & faſtis, ſi ſecus eſt, commune erratum eſt: & tu belle ἠπόρησας: & nos publicam prope opinionem ſecuti ſumus, ut multa apud Græcos. quis enim non dixit, Εὔπολιν τὸν τῆς Ἀρχαίας ab Alcibiade nauigante in Siciliam deiectum eſſe in mare? redarguit Eratoſthenes. affert enim quas ille poſt id tempus fabulas docuerit. Num iccirco Duris Samius, homo in hiſtoria diligens, quòd cum multis errauit, irridetur? quis Zaleucum leges Locris ſcripſiſſe non dixit? num igitur iacet Theophraſtus, ſi id à Timæo tuo familiari reprehenſum eſt? ſed neſcire proauum ſuum Cenſorem non fuiſſe turpe eſt, præſertim cum poſt eum Conſulem nemo Cornelius illo uiuo Cenſor fuerit.

Quod de Philotimo, & de ſolutione XXDC. ſcribis, Philotimum circiter Calend. Ian. in Cherſoneſſum audio ueniſſe. ac mihi ab eo nihil adhuc. reliqua mea Camillus ſcribit ſe accepiſſe. ea quæ ſint, neſcio & aueo ſcire. ſed hæc poſterius, & coràm fortaſſe commodius.

Illud me mi Attice in extrema fere parte epiſtolæ commouit. ſcribis enim ſic, τί λοιπόν? deinde me obſecras amãtiſſime, ne obliuiſcar uigilare, & ut animaduertam quæ fiant. Nunquid de quo inaudiſti? etſi ni-

hil eiuſmodi eſt: πολλοῦ γε καὶ δεῖ. *nec enim me feſelliſſet, nec fallet. ſed iſta admonitio tua tam accurata neſcio quid mihi ſignificare uiſa eſt.* De M. Octauio *iterum tibi reſcribo, te illi probe reſpondiſſe. paulo uellem fidentius. nam* Celius *libertum ad me miſit,* * *& literas accurate ſcriptas & de pantheris, ſed à ciuitatibus, reſcripſi, alterum me moleſte ferre, ſi ego in tenebris laterem, nec audiretur* Romæ *nullum in mea prouincia numum, niſi in æs alienum erogari: docuíque, nec mihi conciliare pecuniam licere, nec illi capere: monuíque eum quem planè diligo, ut cum alios accuſaſſet, cautius uiueret. illud autem alterum alienum eſſe exiſtimatione mea,* Cibyratas *imperio meo publice uenari.* Lepta *tua epiſtola gaudio exultat. etenim ſcripta belle eſt, méque apud eum magna in gratia poſuit.* Filiola *tua gratum mihi fecit, quòd tibi diligenter mandauít, ut mihi ſalutem aſcriberes: gratum etiam* Pilia: *ſed illa officioſius, quòd mihi, quem iampridem nunquam uidet. igitur tu quoque ſalutem utrique aſcribito.* Literas *daturum prid.* Calẽd. Ian. *ſuauem habui recordationem clariſſimi iuriſiurãdi: quod ego non eram oblitus. magnus enim prætextatus illo die fui. habes ad omnia, non ut poſtulaſti,* χρύσεα χαλκείων, *ſed paria paribus reſpondemus.* Ecce *autem alia puſilla epiſtola, quam non relinquam* ἀναντιφώνητον.

Bene *mehercule potuit* Luceius Tuſculanum, *niſi forte, ſolet enim, cum ſuo tibicine. & uelim ſcire quis ſit ſtatus eius.* Lentulum *quidem noſtrum, præter* Tuſculanum *proſcripſiſſe audio.* Cupio *hos expeditos uidere, cupio etiam* Seſtium: *addes etiã ijs* Celium. *quibus omnib⁹ eſt* αἰδεσθῆναι μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι.

De Mẽmio reſtituendo ut Curio cogitet, te audiſſe puto. De Egnatij Sidicini nomine, nec nulla, nec magna ſpe ſumus. Pinarium quem mihi commendas diligentiſſime Deiotarus curat grauiter ægrũ. reſpondi etiam minori. Tu uelim, dum ero Laodiceæ, id eſt ad Id. Maij, quamſæpiſſime mecum per literas colloquare: & cum Athenas ueneris (iam enim ſciemus de rebus urbanis, de prouincijs, quæ omnia in mẽſem Martium ſunt collata) utiq; ad me tabellarios mittas. Sed heus tu, Genuarios à Cæſare per Herodem, talenta Attica L. extorſiſtis? in quo, ut audio, magnum odiũ Pompeij ſuſcepiſtis. putat enim ſuos numos uos comediſſe, Cæſa-
* rem in merito reædificando diligentiorem fore. hoc ego ex P. Vedio magno nebulone, ſed Pompeij tamen familiari audiui. Hic Vedius uenit mihi obuiam cum duobus eſſedis, & rheda equis iuncta, & lectica, & familia magna. pro qua ſi Curio legem pertulerit, HS centena pendat neceſſe eſt. erat præterea cynocephalus in eſſedo: nec deerãt onagri. nunquam uidi hominem nequiorem. ſed extremum audi. Diuerſatus eſt Laodiceæ apud Pompeium Vindullum: ibi ſua depoſuit, cum ad me profectus eſt. moritur interim Vindullus: quæ res ad Magnum Pompeium pertinere putabatur. C. Vennonius domum Vindulli uenit. cum omnia obſignaret, in Vedianas res incidit. In his inuentæ ſunt quinque lagunculæ matronarum, in quibus una ſororis amici tui, hominis Bruti, qui hoc utatur, & illius Lepidi, qui hæc tam negligenter ferat. hæc te uolui παριστορῆσαι. ſumus enim ambo belle curioſi. Vnum etiam uelim cogites. audio Appium προπύλαιον Eleuſine facere. Num inepti fuerimus, ſi nos quoque Academiæ fece-

rimus? Puto, inquies. Ergo idipſum ſcribes ad me. equidem ualde Athenas ipſas amo. uolo eſſe aliquod monimentum. odi falſas inſcriptiones ſtatuarũ alienarum. ſed ut tibi placebit: faciéſque me, in quem diem Romana incidant myſteria, certiorem, & quomodo hiemaris. Cura ut ualeas. Poſt Leuctricam pugnam die ſeptingenteſimo ſexageſimoquinto.

CICERO ATTICO S.

CVM Philogenes libertus tuus Laodiceam ad me ſalutandi cauſa ueniſſet, & ſe ſtatim ad te nauigaturũ eſſe diceret, has ei literas dedi, quibus ad eas reſcripſi, quas acceperam à Bruti tabellario. & reſpondebo primum poſtremæ tuæ paginæ, quæ mihi magnæ moleſtiæ fuit, quòd ad te ſcriptum eſt ab Cincio de Statij ſermone, in quo hoc moleſtiſſimum eſt, Statium dicere, à me quoque id conſilium probari, probari autem? de iſto hactenus. Dixerim me uel plurima uincla tecum ſummæ coniunctionis optare, & ſunt amoris arctiſſima: tantum abeſt ut ego ex eo, quo aſtricti ſumus, laxari aliquid uelim. Illum autem multa de iſtis rebus aſperius ſolere loqui, ſæpe ſum expertus, ſæpe etiam leniui iratum. id ſcire te arbitror. In hac autem peregrinatione, militiáue noſtra ſæpe incenſum ira uidi, ſæpe placatum. quid ad Statium ſcripſerit, neſcio. quicquid acturus de tali re fuit, ſcribendum tamen ad libertum nõ fuit. Mihi autem erit maxime curæ, nequid fiat ſecus, quàm uolumus, quámque oportet. nec ſatis eſt in eiuſmodi re, ſe quenque præſtare. ac maxime partes iſtius officij ſunt pueri Ciceronis, ſiue iam adoleſcentis: quod quidem illum ſoleo hortari. ac mihi ui-

detur matrem ualde, ut debet, amare, téque mirificæ. ſed eſt magnum illud quidem, ueruntamen multiplex pueri ingenium. quo ego regẽdo habeo negotij ſatis. Quoniam reſpondi tuæ paginæ poſtremæ prima mea, nunc ad primam reuertar tuam. Peloponneſias ciuitates omneis maritimas eſſe, hominis non nequam, ſed etiam tuo iudicio probati, Dicæarchi tabulis credidi. is multis nominibus in Trophoniana Chæronis narratione Græcos in eo reprehendit, quòd mare tam ſecuti ſunt: nec ullum in Peloponneſo locum excipit. Cum mihi auctor placeret (etenim erat ἰσορικώτατος, & uixerat in Peloponneſo) admirabar tamen, & uix aggrediens communicaui cum Dionyſio: atque is primo eſt commotus: deinde, quòd tum de iſto Dicæarcho non minus bene exiſtimabat, quàm tu de C. Veſtorio, ego de M. Cluuio, non dubitabat, quin ei crederemus. Arcadiæ cenſebat eſſe Lepreon quoddam maritimum: Tene autem, & Aliphera, & Tritia νεόκτιστα ei uidebantur: ídque τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ confirmabat, ubi mentio non fit iſtorum. itáque iſtum ego locum totidem uerbis à Dicæarcho tranſtuli. Phliaſios dici ſciebam: & ita fac ut habeas: nos quidem ſic habemus. ſed primo me ἀναλογία deceperat, φλιῦς, ὀπῦς, σιπῦς, quod ὀπούντιοι, σιπούντιοι. ſed hoc continuo correximus. Lætari te noſtra moderatione & continentia uideo. tum id magis faceres, ſi adeſſes, atque hoc foro, quod egi ex Idib. Febr. Laodiceæ ad Calend. Maij omnium diœceſium præter Ciliciæ. mirabila quædam effecimus. ita multæ ciuitates omni ære alieno liberatæ, multæ ualde leuatæ ſunt: omnes ſuis legibus, & iudicijs uſæ αὐτονομίαν adeptæ, reuixerũt. His ego duo-

bus generibus facultatē ad ſe ære alieno liberādas, aut leuandas dedi: uno, quòd omnino nullus in imperio meo ſumptus factus eſt (nullum cum dico, non loquor ὑπερβολικῶς) nullus inquam ne teruntius quidem. hac autem re, incredibile eſt quātum ciuitates emerſerint. acceſſit altera. mira erant in ciuitatibus ipſorum furta Græcorum, quæ magiſtratus ſui fecerant. quæſiui ipſe de ijs, qui annis decem proximis magiſtratum geſſerant. aperte fatebantur. Itaque ſine ulla ignominia ſuis humeris pecunias populis retulerunt. populi autem nullo gemitu publicanis, quibus hoc ipſo luſtro nihil ſoluerant, etiam ſuperioris luſtri reddiderunt. itaque publicanis in oculis ſumus: Gratis, inquis, uiris. Senſimus. iam cætera iuriſdictio nec imperita & clemens cum admirabili facilitate. Aditus autē ad me minime prouinciales. nihil per cubicularium. ante lucem inambulabam domi, ut olim candidatus. grata hæc & magna, mihíque nondum laborioſa ex illa uetere militia. Nonis Maij in Ciliciam cogitabam: ibi cum Iuniū menſem conſumpſiſſem, atque utinam in pace (magnū enim bellum impendet à Parthis) Quintilē in reditu ponere. annuæ enim mihi operæ ad III. Cal. Sext. emerentur. Magna autem in ſpe ſum, mihi nihil temporis prorogatum iri: habebā acta urbana uſque ad Non. Mart. è quibus intelligebam Curionis noſtri conſtantia omnia potius actum iri, quàm de prouincijs. ergo, ut ſpero, propediem te uidebo. Venio ad Brutum tuum, immo noſtrū. ſic enim mauis. Equidē omnia feci, quæ potui aut in mea prouincia perficere, aut in regno experiri. omni igitur modo egi cum Rege, & ago quotidie, per literas ſcilicet. ipſum enim triduū, quatriduúm-

ue mecum habui turbulentis in rebus, quibus eum libe raui. ſed & tum præſens, & poſtea creberrime nõ deſtiti rogare, & petere mea cauſa, ſuadere, & hortari ſua. multum profeci, ſed quantum, non planè (quia longe abſum) ſcio. Salaminios *autem (hos enim poteram coercere) adduxi ut totum nomen* Scaptio *uellent ſoluere, ſed cẽteſimis ductis à proxima quidem ſyngrapha, nec perpetuis, ſed renouatis quotannis. numerabantur numi. noluit* Scaptius. *tu qui ais* Brutum *cupere aliquid perdere? quaternas habebat in ſyngrapha. fieri non poterat: nec, ſi poſſet, ego pati poſſem. audio omnino* Scaptium *pœnitere. nam quod* S.C. *eſſe dicebat, ut ius ex ſyngrapha diceretur: eo conſilio factum eſt, quòd pecuniam* Salaminij *contra legem* Gabiniam *ſumpſerant. uetabat autem* Auli *lex ius dici de ita ſumpta pecunia. decreuit igitur* Senatus, *ut ius diceretur iſta ſyngrapha. nunc iſta habet iuris idem, quod cæteræ: nihil præcipui.* Hæc *à me ordine facta puto me* Bruto *probaturum: tibi, neſcio:* Catoni *certe probabo. ſed iam ad teipſum reuertor.* Ain *tandẽ* Atticæ *laudator integritatis, & elegãtiæ noſtræ? auſus es hoc ex ore tuo (inquit* Ennius*) ut equites* Scaptio *ad pecuniam cogendam darem, me rogare? an tu, ſi mecum eſſes, qui ſcribis morderi te interdum, quòd non ſimul ſis, paterere me id facere, ſi uellem?* Non *amplius, inquis, quinquaginta.* Cum Spartaco *minus multi primo fuerunt.* Quid *tandem iſti mali in tam tenera inſula non feciſſent? non feciſſent autem? immo quid ante aduentum meũ non fecerunt? incluſum in curia* Senatum *habuerunt* Salaminium, *ita multos dies, ut interierint nonnulli fame. erat enim præfectus* Appij Scaptius, *& ha*

bebat turmas ab Appio.id me igitur tu,cuius mehercu le os mihi ante oculos ſolet uerſari,cum de aliquo officio ac laude cogito,tu me inquam rogas præfectus ut Scaptius ſit? At hoc ſtatueramus,ut negotiatorem nemi nem:idque Bruto probaueramus.habeat is turmas.cur potius quàm cohortes? ſumptu iam nepos euadit Scaptius. Volunt,inquis, principes.Scio: nam ad me Ephe ſum uſque uenerũt,flentéſque,equitum ſcelera, & miſerias ſuas detulerũt. itaque ſtatim dedi literas, ut ex Cypro equites ante certam diem decederent. ob eámque cauſam, tum ob cæteras Salaminij nos in cælum decretis ſuis ſuſtulerunt.Sed iam quid opus equitatu? Soluunt enim Salaminij : niſi forte id uolumus armis efficere,ut fœnus quaternis centeſimis ducant. & ego audebo legere unquam,aut attingere eos libros,quos tu dilaudas,ſi tale quid fecero? Nimis,inquã,in iſto Brutum amaſti dulciſſime Attice: nos,uereor,ne parũ. atque hæc,ſcripſi ego ad Brutum,ſcripſiſſe te ad me.cognoſce nunc cætera. Pro Appio nos hic omnia facimus,honeſte tamen,ſed planè libenter.nec enim ipſum odimus,& Brutum amamus:& Pompeius à me mirifice contendit,quem mehercule plus,plúſque in dies diligo. C.Celiũ Quæs.huc uenire audiſti.neſcio quid ſit:ſed Pãmenia illa mihi non placent. Ego me ſpero Athenis fore menſe Septembri. tuorum itinerũ tempora ſcire ſanè uelim. Ευήθειαν Sempronij Rufi cognoui ex epiſtola Corcyrea.Quid quæris? inuideo potentiæ Veſtorij. Cupiebam etiam nunc plura garrire:ſed lucet:urget turba: feſtinat Philogenes.Valebis igitur,& ualere Piliam,& Cæciliam noſtram iubebis literis,& ſaluebis à meo Cicerone.

CICERO ATTICO S.

ETSI *nihil ſanè habebam noui, quod poſt acidiſſet, quàm dediſſem ad te* Philogeni *liberto tuo literas: tamen cum* Philotimum Romam *remitterẽ, ſcribendum aliquid ad te fuit. ac primum illud quod me maxime angebat(non quo me aliquid iuuare poſſes: quippe res eſt in manibus: tu autem abes lõge gentium:* πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ Νότος κυλίνδα κύματ' εὐρέης ἁλὸς)*obrepſit dies, ut uides(mihi enim ad* III. Cal. Sext. *de prouincia decedendũ eſt)nec ſuccedit ur. quem relinquam qui prouinciæ præſit? ratio quidem & opinio hominum poſtulat fratrẽ: primum quòd uidetur eſſe honos: nemo igitur potior, deinde quòd ſolum habeo* Prætorium: Pontinus *enim ex pacto & conuento(nam ea lege exierat) iam à me diſceſſerat.* Quæſtorem *nemo dignum putat: etenim eſt leuis, libidinoſus, ſagax.*

De *fratre autem primum illud eſt: perſuaderi ei non poſſe arbitror. odit enim prouinciam: & hercule nihil odioſius, nihil moleſtius. deinde, ut mihi nolit negare: quidnam mei ſit officij? cum bellum eſſe in* Syria *magnum putetur: id uideatur in hanc prouinciam erupturũ: hic præſidij nihil ſit: ſumptus annuus decretus ſit: uideatúrne aut pietatis eſſe meæ, fratrẽ: aut diligentiæ, nugarum aliquid relinquere? magna igitur, ut uides, ſolicitudine afficior, magna inopia conſilij.* Quid *quæris? toto negotio nobis opus non fuit. quanto tua prouincia melior? decedes, cum uoles: niſi forte iã deceſſiſti. quẽ uidebitur præficies* Theſprotiæ, & Chaoniæ. *necdum tamen ego* Quintum *conuenerã, ut iam, ſi id placeret, ſcirem, poſſétne ab eo impetrari: nec ta-*

men, ſi poſſet, quid uellem habebã. Hoc *eſt igitur eiuſmodi. reliqua plena adhuc & laudis, & gratiæ, digna ijs libris quos dilaudas. conſeruatæ ciuitates: cumulate publicanis ſatiſfactum: offenſus contumelia nemo, decreto iuſto & ſeuero perpauci, nec tamen quiſquam ut queri audeat . res geſtæ dignæ triumpho. de quo ipſo nihil cupide agemus: ſine tuo quidẽ conſilio certe nihil.* Clauſula *eſt difficilis in tradenda prouincia. ſed hæc* Deus *aliquis gubernabit.* De *urbanis rebus ſcilicet plura tu ſcis: ſæpius & certiora audis.* Equidem doleo *non me tuis literis certiorẽ fieri. huc enim odioſa afferebantur de* Curione, *de* Paulo: *non quo ullũ periculum uideam ſtante* Pompeio, *uel etiam ſedente, ualeat modo: ſed meheracle* Curionis & Pauli *meorũ familiarium uicem doleo.* Formam *igitur mihi totius* Reip. *ſi iam es* Romæ, *aut cum eris, uelim mittas, quæ mihi obuiã ueniat, ex qua me fingere poſſim, & præmeditari quo animo accedam ad* Vrbem. *eſt enim quiddã, aduenientem non eſſe peregrinum atque hoſpitem.* Et *quod penè præterij,* Bruti *tui cauſa, ut ſæpe ad te ſcripſi, feci omnia.* Cyprij *numerabãt: ſed* Scaptius *centeſimis renouato in ſingulos annos fœnore contentus non fuit.* Ariobarzanes *non in* Pompeium *prolixior per ipſum, quàm per me in* Brutum: *quem tamen ego præſtare non poterã. erat enim* Rex *perpauper: aberámque ab eo ita longe, ut nihil poſſem niſi literis, quibus pugnare non deſtiti.* Summa *hæc eſt. pro ratione pecuniæ liberius eſt* Brutus *tractatus, quàm* Põpeius. Bruto *curata hoc anno talẽta circiter* C. Põpeio *in ſex menſibus promiſſa* CC. Iam *in* Appij *negotio quantum tribuerim* Bruto, *dici uix poteſt.* Quid *eſt igitur, quod*

laborem? amicos habet, meras nugas M. Scaptium, qui quia non habuit à me turmas equitum, quibus Cyprũ uexaret, ut ante me fecerat, fortaſſe ſuccenſet: aut quia præfectus non eſt, quod ego nemini tribui negotiatori, non C. Vennonio meo familiari, non tuo M. Lenio: & quod tibi Romæ oſtenderam me ſeruaturum, in quo perſeueraui. ſed quid poterit queri is qui auferre pecuniam cum poſſet, noluit? Scaptio, qui in Cappadocia fuit, puto eſſe ſatiſfactum. is à me Tribunatum cum accepiſſet, quem ego ex Bruti literis ei detuliſſem, poſtea ſcripſit ad me, ſe uti nolle eo Tribunatu. Caius eſt quidam, cui cum præfecturam detuliſſem Bruti rogatu, multa & dixit, & fecit cum quadam mea contumelia, P. Clodij canis. is me nec proficiſcentem Apameã proſecutus eſt: nec cum poſtea in caſtra ueniſſet, atque inde diſcederet, num quid uellem, rogauit: & fuit aperte mihi, neſcio quare, non amicus. Hunc ego ſi in præfectis habuiſſem, quem tu me hominem putares? Qui ut ſcis, potentiſſimorum hominum contumaciam nunquam tulerim, ferrem huius aſſeclæ? etſi hoc plus eſt quàm ferre, tribuere etiam beneficij aliquid, & honoris. Is igitur Caius, cum Apameæ me nuper uidiſſet Romam proficiſcens, me ita appellauit (Culleolum uix auderem) Vnde, inquit, me iubes petere cibaria? Profecto reſpondi lenius, quàm putabant oportuiſſe qui aderant: me non inſtituiſſe ijs dare cibaria, quorum opera non eſſem uſus. abijt iratus. Huius nebulonis operatione ſi Brutus moueri poteſt, licebit eum ſolus ames, me æmulum non habebis. ſed illum eum futurũ eſſe puto, qui eſſe debet. tibi tamen cauſam notam eſſe uolui: & ad ipſum hæc perſcripſi diligentiſ-

ſi me. omnino (ſoli enim ſumus) nullas unquam ad me literas miſit Brutus, ne proxime quidem de Appio, in quibus non ineſſet arrogans ἀκοινώνητον aliquid. Tibi autem ualde ſolet in ore eſſe, grauius autem non contemnere ſe, & Reges odiſſe ſuperbos. in quo tamen ille mihi riſum magis, quàm ſtomachum mouere ſolet. ſed planè parum cogitat, quid ſcribat, aut ad quem.

Quintus Cicero puer legit, ut opinor, & certe, epiſtolam inſcriptam patri ſuo. ſolet enim aperire, ídque de meo conſilio, ſiquid forte ſit, quod opus ſit ſciri. In ea autem epiſtola erat illud idem de ſorore, quod ad me. mirifice conturbatum uidi puerum. lacrymans mecum eſt queſtus. Quid quæris? miram in eo pietatem, ſuauitatem, humanitatémq; perſpexi: quo maiorem ſpem habeo, nihil fore aliter, ac deceat. Id te igitur ſcire uolui. Ne illud quidē prætermittam. Hortenſius filius fuit Laodiceæ cū gladiatoribus flagitioſe, & turpiter. hunc ego patris cauſa uocaui ad cœnam, quo die uenit: & einſdem patris cauſa nihil amplius. is mihi dixit, ſe Athenis me expectaturum, ut mecum decederet. Recte, inquam: quid enim dicerem? omnino puto nihil eſſe, quod dixit: nolo quidem, ne offendam patrē quem mehercule ualde diligo. ſin fuerit meus comes, moderabor ita, nequid eum offendam, quem minime uolo. Hæc ſunt: etiam illud, Orationem Q. Celeris mihi uelim mittas contra M. Seruilium. Literas mitte quā primum: ſi nihil fuerit, uel per tuū tabellarium. Piliæ, & filiæ ſalutem. Cura ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

TARSVM uenimus Non. Iun. ibi me multa mouerūt:

magnum in Syria *bellũ, magna in* Cilicia *latrocinia, mihi difficilis ratio adminiſtrandi, quòd paucos dies habebam reliquos annui muneris. illud autem difficillimum: relinquendus erat ex* S.C. *qui præeſſet. nihil minus probari poterat, quàm* Quæſtor Meſſinius. *nã de* Celio *nihil audiebamus.* Re*ctiſſimũ uidebatur fratrem cum imperio relinquere: in quo multa moleſta, diſceſſus noſter, belli periculũ, militum improbitas, ſexcenta præterea.* O *rẽ totã odioſam. ſed hæc fortuna uiderit: quoniam conſilio non multum uti licet.* Tu *quãdo* Romam *ſaluus, ut ſpero, ueniſti, uidebis, ut ſoles, omnia quæ intelliges noſtra intereſſe, in primis de* Tulli*a mea: cuius de conditione quid mihi placeret, ſcripſi ad* Terentiam, *cum tu in* Græcia *eſſes: deinde de honore noſtro. quòd enim tu abſuiſti, uereor ut ſatis diligenter actum in* Senatu *ſit de literis meis. illud præterea* μυστικώτερον *ad te ſcribam, tu ſagacius odorabe ris.* τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρῴην, ἐξ ὧν ἀλογευόμενος παρεφθέγγετο πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ Κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δὴ, μή τι νοήσῃς. ὡς δή που τοῦτο δὴ περισκεψάμενος τὰ λοιπὰ ἐξασφάλισαι. *non queo tantum, quantum uereor, ſcribere.* Tu *autem fac ut mihi tuæ literæ uolẽt obuiæ.* H*æc feſtinans ſcripſi in itinere, atque agmine.* Piliæ, *& puellæ* Cæci*liæ belliſſimæ ſalutem dices.* Vale.

CICERO ATTICO S.

N VNC *quidem profecto* Romæ *es: quò te (ſi ita eſt) ſaluum ueniſſe gaudeo: unde quidem quandiu abfuiſti, magis à me abeſſe uidebare, quàm ſi domi eſſes. minus*

enim mihi meæ notæ res erant, minus etiã publicæ. quare uelim, etſi (ut ſpero) te hæc legente aliquantum tamen uiæ proceſſero, tamen obuias mihi literas quã argutiſſimas de omnibus rebus crebro mittas, inprimis de quo ſcripſi ad te antea. τῆς ξυναόρου τῆς ἐμῆς ὁ ἐξελεύθερος ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων τοῖς ξυλλόγοις, καὶ ταῖς λέσχαις ὑπότι πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ Κροτωνιάτου. *Hoc tu indaga, ut ſoles, aſt hoc magis.* ἐξ ἄστεως ἑκταλόφου ταχῶν παρέδωκεν ἡμῶν γάμου ὀφειλήματα ὁ Κάμιλλος αὐτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς. κδ. ἐκ τῶν Κροτωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν χεῤῥονησιτικῶν μη. καὶ κληρονομήσας χμ.κ.μ. τούτων δὲ μηδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφειληθέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ Κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶτον μὲν ἵνα πάντα σώζηται, δεύτερον δὲ, ἵνα μηδὲ τῶν τόκων ὀλιγωρήσῃς τῶν ἀπὸ τῆς προειρημένης ἡμέρας, ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν, σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καί τι σχεδὸν ἐλπίσας, ἀπογνοὺς δὲ ἀλόγως ἀπέστη, ἐπαπὼν, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. *méque obiurgauit uetere prouerbio,* τὰ μὲν διδόμενα. *Reliqua uide, & quantum fieri poteſt, perſpiciamus, etſi annuum tempus propè iam emeritum habebamus. dies enim* XXXIII. *erãt reliqui: ſolicitudine prouinciæ tamen uel maxime urgebamur. cum enim arderet* Syria *bello, &* Bibulus *in tanto mœrore ſuo maximam curam belli ſuſtineret, ad méque* Legati *eius, &* Quæſtor, *& amici literas mitterent ut ſubſidio uenirem: etſi exercitum infirmum habebam, auxilia ſanè bona, ſed ea* Galatarum, Piſidarum, Lyciorum *(hæc enim ſunt noſtra robora) ta-*

men eſſe officium meũ putaui, exercitum habere quã proxime hoſtem, quoad mihi præeſſe prouinciæ per S. C. liceret. ſed, quo ego maxime delectabar, Bibulus moleſtus mihi non erat: de omnibus rebus ſcribebat ad me potius, & mihi deceſſionis dies λεληθότως obrepebat. qui cum aduenerit: ἄλλο πρόβλημα, quem præficiam, niſi Celius Quæſtor uenerit, de quo adhuc nihil certi habebamus. Cupiebam mehercule longiorem epiſtolam facere: ſed nec erat res de qua ſcriberẽ: nec iocari præ cura poteram. Valebis igitur, & puellæ ſalutem articulate dices, noſtræque Piliæ.

CICERO ATTICO S.

EGO, dum in prouincia omnibus rebus Appium orno, ſubito ſum factus accuſatoris eius ſocer. Id quidem, inquis, Dij approbent. Ita uelim: téque ita cupere certo ſcio. ſed crede mihi, nihil minus putaram ego, qui de Ti. Nerone, qui mecum egerat, certos homines ad mulieres miſeram, qui Romam uenerunt factis ſponſalibus. ſed hoc ſpero melius. Mulieres quidem ualde intelligo delectari obſequio, & comitate adoleſcentis. Cætera noli ἐξακανθίζειν. Sed heus tu, πυρὸς εἰς δῆμον Athenis. placet hoc tibi? etſi non impediebant mei certi libri: non enim iſta largitio fuit in ciues, ſed in hoſpites liberalitas. me tamen de Academiæ προπύλῳ iubes cogitare, quoniam Appius de Eleuſine non cogitet. De Hortenſio te certo ſcio dolere: equidem excrucior: decreueram enim cum eo ualde familiariter uiuere. Nos prouinciæ præfecimus Celium: Puerum, inquies, & fortaſſe fatuum, & non grauem, & non continentem. Aſſentior: fieri non potuit aliter. nam quas mul-

to ante tuas acceperam literas, in quibus ἐπέχειν te ſcripſeras, quid eſſet mihi faciendum de relinquendo, eæ me pungebant. uidebam enim, quæ tibi eſſent ἐποχῆς cauſæ, (& erant eædem mihi) puero ne traderem. fratri autem, illud non utile nobis: nam præter fratrẽ nemo erat, quem ſine contumelia Quæſtori, nobili præſertim, anteferrem. tamen dum impendere Parthi uidebantur, ſtatueram fratrem relinquere, aut etiam Reip. cauſa contra S.C. ipſe remanere. qui poſteaquam incredibili felicitate diſceſſerunt, ſublata dubitatio eſt. Videbam ſermones, Hui fratrem reliquit? num eſt hoc non plus annum obtinere prouinciam? Quid, quòd Senatus eos uoluit præeſſe prouincijs, qui non præfuiſſent? at hic triennium. ergo hæc ad populum. Quid quæ tecum? nunquam eſſem ſine cura, ſiquid iracundius, aut contumelioſius, aut negligentius. quæ fortuita hominum? Quid, ſiquid filius puer, & puer bene ſibi fidens? qui eſſet dolor? quem pater non dimittebat, téque id cenſere moleſte ferebat. At nunc Celius non dico equidem, quod egerit: ſed tamen multo minus laboro. Adde illud: Pompeius, eo robore uir, his radicibus, Q. Caſſium ſine ſorte delegit, Cæſar Antonium: ego ſorte datum offenderem? aut etiam inquirerem in eũ, quem reliquiſſem? hoc melius, & huius rei plura exempla. ſenectuti quidem noſtræ profecto aptius. at te apud eum, Dij boni, quanta in gratia poſui? eíque legi literas non tuas, ſed librarij tui. Amicorum literæ me ad triumphum uocant, rem à nobis, ut ego arbitror, propter hanc παλιγγενεσίαν noſtram, non negligendam. Quare tu quoque mi Atticæ incipe hoc cupere, quo nos minus inepti uideamur. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS FILIVS, pie ſanè, me quidem certe multum hortante, ſed currentem animum patris ſui ſorori tuæ reconciliauit. eum ualde tuæ literæ excitarunt. Quid quæris? confido rem, ut uolumus, eſſe. Bis ad te ante ſcripſi de re mea familiari, ſi modo tibi redditæ literæ ſunt, Græce ἐν αἰνιγμοῖς. ſcilicet nihil eſt mouendum. ſed tamen ἀφιλῶς percunctando de nominibus Milonis, & , ut expediat, ut mihi recepit, hortando, aliquid ita tu proficies. Ego Laodiceæ Quæſtorem Meſſinium expectare iuſſi, ut confectas rationes lege Iulia apud duas ciuitates poſſim relinquere. Rhodum uolo puerorum cauſa. inde quamprimum Athenas: etſi Eteſiæ ualde reflant: ſed uolo his magiſtratibus, quorum uoluntatem in ſupplicatione ſum expertus. tu tamen mitte mihi quæſo obuiam literas, nunquid putes Reip. nomine tardandum eſſe nobis.

Tiro ad te dediſſet literas, niſi eũ grauiter ægrum Eſeæ reliquiſſem. Sed nunciant, melius eſſe. ego tamen angor. nihil enim illo adoleſcente caſtius, nihil diligentius. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM inſtituiſſem ad te ſcribere, calamúmque ſumpſiſſem, Batonius è naui rectà ad me uenit domum Epheſi, & epiſtolam tuã reddidit prid. Cal. Oct. lætatus ſum felicitate nauigationis tuæ, opportunitate Piliæ, etiã mehercule ſermone eiuſdẽ de coniugio Tulliæ meæ. Batonius autẽ miros terrores ad me attulit Cæſarianos. cũ Lepta etiã plura locutus eſt: ſpero, falſa, ſed

certe horribilia: exercitum nullo modo dimiſſurum: cum illo Prætores Deſ. Caſſium Trib. Lentulum Cos. facere: Pompeio in animo eſſe Vrbem relinquere. Sed heus tu, nunquid moleſte fers de illo, qui ſe ſolet anteferre patruo ſororis tuæ filij? At à quibus uictus? ſed ad rem. Nos Eteſiæ uehementiſſime tardarunt. detraxit XX. ipſos dies etiam aphractus Rhodiorum. Cal. Oct. Epheſo conſcendentes hanc epiſtolam dedimus L. Tarquinio ſimul è portu egredienti, ſed expeditius nauiganti. nos Rhodiorum aphractis, cæteriſque longis nauibus tranquillitates aucupaturi eramus. ita tamen properabamus, ut non poſſet magis. De raudusculo Puteolano gratum. nunc uelim diſpicias res Romanas, uideas quid nobis de triumpho cogitandum putes, ad quē amici me uocant. Ego, niſi Bibulus, qui, dum unus hoſpes in Syria fuit, pedem porta non plus extulit, quàm domo ſua, adniteretur de triumpho, æquo animo eſſem. nunc uero αἰσχρὸν σιωπᾶν. ſed explora rem totam, ut quo die congreſſi erimus, cōſilium capere poſſimus. At multa, qui & properarem, & ei literas darem, qui aut mecum, aut paulo ante uenturus eſſet. Cicero tibi plurimam ſalutem dicit. Tu dices utriuſque noſtrum uerbis & Piliæ tuæ, & filiæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

IN PIRAEEA *cum exiſſem prid. Id. Oct. accepi ab Acaſto ſeruo meo ſtatim tuas literas, quas quidē cum expectaſſem iandiu, admiratus ſum, ut uidi obſignatam epiſtolam, breuitatem eius: ut aperui, rurſus σύγχυσιν literularū, quæ ſolent tuæ copioſiſſimæ, & clariſſimæ eſſe. ac ne multa cognoui ex eo, quòd ita ſcri-*

pſeras, te Romam ueniſſe ad XII. Cal. Oct. cum febri. perculſus uehementer, nec magis quàm debui, ſtatim quæro ex Acaſto. ille & tibi, & ſibi uiſum, & ita ſe domi ex tuis audiſſe, ut nihil eſſet incommode. id uidebatur approbare, quod erat in extremo, febriculam tum te habentem ſcripſiſſe. ſed clamaui tamen, admiratúſque ſum, quòd nihilo minus ad me tua manu ſcripſiſſes. Quare de hoc ſatis: ſpero enim, quæ tua prudentia, & temperantia, & hercule, ut me iubet Acaſtus, confido te iam, ut uolumus, ualere. A Turranio te accepiſſe meas literas gaudeo. παραφύλαξον, ſi me amas, τὴν τοῦ φυρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα. Hanc quæ mehercule mihi magno dolori eſt (dilexi enim hominem) procura (quantulacunque eſt) Prætianam hæreditatem. prorſus illam ne attingas. Dices numos mihi opus eſſe ad apparatum triumphi: in quo, ut præcipis, nec me κενὸν in expetendo cognoſces, nec ἄτυφον in abijciendo. Intellexi ex tuis literis te ex Turranio audiſſe, à me prouinciam fratri traditam. Adeon ego non perſpexeram prudentiam literarum tuarum? ἐπέχειν te ſcribebas. Quid erat dubitatione dignum? ſi eſſet quicquam, cur placeret fratrem, & talem fratrem relinqui? ἀθέτησις iſta mihi tua, non ἐποχὴ uidebatur. Monebas de Q. Cicerone puero, ut eum quidem neutiquam relinquerem. τοῦτό μόνον ἐρῶν ἐμοῖ. eadem omnia, quaſi collocuti eſſemus, uidimus. non fuit faciendum aliter; méque ἐπιχρονία ἐποχὴ tua dubitatione liberauit. ſed puto te accepiſſe de hac re epiſtolam ſcriptam accuratius. ego tabellarios poſtero die ad uos eram miſſurus, quos puto ante uenturos, quàm noſtrũ Sauſeium. ſed eum ſine meis literis ad te uenire uix

rectum erat. Tu mihi,ut pollicæris,de Tulliola mea, id eſt,de Dolabella,perſcribas:de Rep.quam præuideo in ſummis periculis:de Cenſoribus, maximéque de ſignis,tabulis quid fiat:referatúrne. Idib.Oct.has dedi literas, quo die, ut ſcribis, Cæſar Placentiam legiones quatuor. Quæſo, quid nobis futurum eſt, mactè ſcribas.Athenis ſtatio mea nunc placet. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIB. VII.

CICERO ATTICO S.

D EDERAM *equidem L.Sauſeio literas,& dederam ad te unum,quòd cum non eſſet temporis mihi ad ſcribendum ſatis, tamen hominem tibi tam familiarem ſine meis literis ad te uenire nolebam:ſed,ut philoſophi ambulant,has tibi redditum iri putabam prius.ſin iam illas accepiſti, ſcis me Athenas ueniſſe pridie Id. Oct. è naui egreſſum in Piræeũ tuas ab Acaſto noſtro literas accepiſſe: conturbatum, quòd cum febre Romam ueniſſes: bono tamen animo eſſe cœpiſſe, quòd Acaſtus ea quæ uellem,de alleuato corpore tuo nunciaret:cohorruiſſe autem, quòd tuæ literæ de legionibus Cæſaris afferrẽt: & egiſſe tecum , ut uideres, nequid* φιλοτιμία *eius, quem noſti, nobis noceret, & de quo iam pridem ad*

te ſcripſeram. Turranius *autem ſecus tibi* Brunduſij *dixerat, quod ex his literis cognoui, quas à* Xenone *optimo uiro accepi.* Cur *fratrem prouinciæ non præfeciſſem, expoſui breuiter.* Hæc *ferè ſunt in illa epiſtola. nunc audi reliqua.* Per *fortunas, omnem tuum amorem, quo me es amplexus, omnémque tuam prudentiam, quam mehercule in omni genere iudico ſingularẽ, conferto ad eam curam, ut de omni ſtatu meo cogites.* Videre *enim mihi uideor tantam dimicationem, niſi idem* Deus, *qui nos melius, quàm optare auderemus,* Parthico *bello liberauit, reſpexerit* Rempub. *quanta nunquam fuit.* Age, *hoc malum mihi commune eſt cum omnibus: nihil tibi mando, ut de eo cogites. illud meum proprium* πρόβλημα *quæſo ſuſcipe.* Vidéſne, *ut te auctore ſim utrunque complexus? ac uellem à principio te audiſſe amiciſſime monentem.* ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσιν ἔπειθες πατρίδος: *ſed aliquando tamen perſuaſiſti, ut alterum complecterer, quia de me erat optime meritus: alterum, quia tantum ualebat.* Feci *igitur, atq; effeci omni obſequio, ut neutri illorũ quiſquam eſſet me charior. hæc enim cogitabamus, nec mihi iuncto cum* Pompeio *fore neceſſe peccare in* Rep. *aliquando: nec cum* Pompeio *ſentienti, pugnandum eſſe cum* Cæſare: *tanta erat illorum coniunctio.* Nunc *impendet, ut & tu oſtendis, & ego uideo, ſumma inter eos contentio. me autem uterque numerat ſuum: niſi forte ſimulat alter. nam* Pompeius *non dubitat (uere enim iudicat) ea quæ de* Rep. *nunc ſentiat, mihi ualde probari.* Vtriuſq; *autem accepi eiuſmodi literas eodem tempore, quo tuas, ut neuter quenquã omniũ pluris facere, quàm me, uideretur. uerũ*

quid agant? non quæro illa ultima (ſi enim caſtris res geretur, uideo cum altero uinci ſatius eſſe, quàm cum altero uincere) ſed illa, quæ tum agentur, cum uenero, ne ratio abſentis habeatur, ut exercitum dimittat. Dic M. Tulli. *Quid dicam?* Expecta, *amabo te, dum* Atticum *conueniam. non eſt locus ad terguerſandum contra* Cæſarem. Vbi *illæ ſunt denſæ dexteræ? nam ut illi hoc liceret, adiuui rogatus ab ipſo* Rauennæ *de* Celio Trib. pl. *ab ipſo autem? etiam à* Cneo *noſtro in illo diuino tertio* Conſulatu. *aliter ſenſero:* αἰδέομαι *non* Pompeium *modo, ſed* Τρῶας, καὶ Τρῳάδας. Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην καταθήσει, *Quis?* Tu *ipſe ſcilicet laudator, & factorum, & ſcriptorũ meorum. hanc ego plagam effugi per duos ſuperiores* Marcellorum Conſulatus, *cum eſt actum de prouincia* Cæſaris. *nunc incido in diſcrimen ipſum.* Itaque, *ut ſtultus primus ſuam ſententiam dicat, mihi ualde placet de triumpho nos moliri aliquid, extra* Vrbem *eſſe cum iuſtiſſima cauſa. tamen dabunt operam, ut eliciant ſententiam meam.* Ridebis *hoc loco fortaſſe: quàm uellem etiam nunc in prouincia morari. planè opus fuit, ſi hoc impendebat: etſi nil miſerius. nam* ὁδοῦ πάρεργον, *uolo te hoc ſcire, omnia illa prima, quæ etiam tu literis in cælum ferebas,* ἐπίτηκτα *fuerunt. Quàm non eſt facilis uirtus, quàm uero difficilis eius diuturna ſimulatio. cum enim hoc rectum, & glorioſum putarem, ex annuo ſumptu, qui mihi decretus eſſet, me* C. Celio *Quæſtori relinquere annuum, referre in ærarium ad* HS CIↃ: *ingemuit noſtra cohors, omne illud putans diſtribui ſibi oportere, ut ego amicior inuenirer* Phrygum, & Cilicũ *ærarijs, quàm noſtro. ſed me non mouerunt: nam*

& mea laus apud me plurimum ualuit: nec tamen quicquam honorificæ in quenquam fieri potuit, quod prætermiſerim. ſed hæc fuerit, ut ait Thucidides, *ἐμβολὴ λόγου non inutilis. tu autem de noſtro ſtatu cogitabis: primum quo artificio tueamur beneuolentiam* Cæſaris: *deinde de ipſo triumpho: quem uideo, niſi* Reip. *tempora impedient εὐπόριστον, iudico autem cum ex literis amicorum, tum ex ſupplicatione, quam qui non decreuit, plus decreuit, quàm ſi omneis decreuiſſet triumphos.* Ei *porrò aſſenſus eſt unus familiaris meus* Fa*uonius, alter iratus* Hirrus. Cato *autem & ſcribendo affuit, & ad me de ſententia ſua iucundiſſimas literas miſit. ſed tamen gratulans mihi* Cæſar *de ſupplicatione, triũphat de ſententia* Catonis, *nec ſcribit quid ille ſentẽtiæ dixerit, ſed tamen ſupplicationẽ eum mihi non decreuiſſe.* Redeo *ad* Hirrũ. *cœperas eũ mihi placare: perfice.* Habes Scrofam. *habes* Siliũ. *ad eos ego etiã antea ſcripſi, & ad ipſum* Hirrũ: *locutus enim erat cũ iis, commode ſe potuiſſe impedire, ſed noluiſſe: aſſenſum tamen eſſe* Catoni *amiciſſimo meo, cum is honorificentiſſimam in me ſententiam dixiſſet: nec me ad ſe ullas literas miſiſſe, cum ad omneis mitterem.* Verũ *dicebat. ad eum enim ſolũ, & ad* Craſſipedem *non ſcripſeram.* Atque *hæc de rebus forenſibus.* Redeamus *domum. diiungere me ab illo uolo. mirus eſt φυράτης* Germanus Lartidius. *ἀλλὰ τὰ μὲν προτέτυχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ.* Reliqua *expediamus, hoc primum, quòd acceſſit cura dolori meo, ſed hoc tamen quicquid eſt.* Prætianũ *cũ iis rationibus, quas ille meas tractat, admiſceri nolo.* Scripſi *ad* Terentiã, *ſcripſi etiam ad ipſum, me, quicquid poſſem numorũ, ad apparatũ ſpe-*

rati triumphi ad te redacturũ.Ita puto ἀμίμητα *fore. uerũ ut lubebit.hanc quoq; ſuſcipe curã, quemadmodũ experiamur.id & oſtendiſti quibuſdã literis ex* Epei*ro,&* Athenis *datis,& in eo ego te adiuuabo.* Vale.

CICERO ATTICO S.

BRVNDVSIVM *uenimus* VII. Cal. Dec.*uſi tua felicitate nauigandi.ita belle nobis flauit ab* Epeiro *leniſſimus* Auſter,*mitis.* H*unc* σπουδάζοντα,*ſi cui uoles* τῶν νεωτέρων,*pro tuo uendito.* I*nualetudo tua me ualde conturbat. ſignificãt enim tuæ literæ te prorſus laborare.*Ego *autem cum ſciam,quàm ſis fortis,uehementius eſſe quiddam ſuſpicor, quod te cogat cedere, & propemodum infringat: etſi alteram quartanam* Pamphilus *tuus mihi dixit deceſſiſſe,& alteram leuiorem accedere.* Terentia *uero,quæ quidem eodem tẽpore ad portam* Brunduſinã *uenit, quo ego in portum,mihiq; obuia in foro fuit,*L.Pontiũ *ſibi in* Trebula*no dixiſſe narrabat,etiam eam deceſſiſſe.* Q*uod ſi ita eſt,quod maxime meherecule opto, id ſpero tua prudentia,& temperantia te conſecutum.* Venio *ad epiſtolas tuas,quas ego ſexcentas uno tempore accepi, aliã alia iucundiorem,quæ quidem erant tua manu.nam* Alexi*dis manum amabam,quòd tam propè accedebat ad ſi-*
* *militudinem tuæ:literæ manum non amabã,quia indicabat te non ualere. cuius quoniam mentio iam facta eſt,*Tironem Patris *ægrũ reliqui,adoleſcentem,ut noſti,(& adde ſiquid uis)probũ:nihil uidi melius: itaq; careo ægre.quanquam uidebatur ſe non grauiter habere,tamen ſum ſolicitus, maximámque ſpem habeo in* M.Curij *diligẽtia,de qua ad me ſcripſit* Tiro,*& multi*

nunciarūt. Curius autem ipſe ſenſit, quàm tu uelles à me diligi: & eo ſum admodum delectatus: & mehercule eſt, quem facile diligas. αὐτόχθων in homine ur* banitas. eius teſtamentum de tortorio Ciceronum ſignis obſignatum, cohortíſque prætoriæ. fecit palàm te ex libella, me ex teruncia. Corcyræ Alexion me opipare muneratus eſt. Q. Ciceroni obſiſti non potuit, quo minus Thyamim uideret. Filiola tua te delectari lætor, & probari tibi στοργὴν φυσικὴν eſſe τὴν πρὸς τὰ τέκνα. Etenim ſi hæc non eſt, nulla poteſt homini eſſe ad hominem naturæ adiunctio: qua ſublata, uitæ ſocietas tollitur. Bene conueniant, inquit, Carneades, ſpurce, ſed tamen prudentius, quàm Lucius noſter, & Patron. qui cum omnia ad ſe referant, quicquam alterius cauſa fieri putant: cum ea re bonum uirum oportere eſſe dicant, ne malum habeat, non quo id natura rectum ſit: non intelligunt ſe de callido homine loqui, nō de bono uiro. Sed hæc opinor ſunt in ijs libris, quos tu laudādo, animos mihi addidiſti. Redeo ad rē.

Quomodo expectabam epiſtolam, quam Philoxeno dediſſes? (ſcripſeras enim, in ea eſſe de ſermone Pompeij Neapolitano) eam mihi Patron Brunduſij reddidit, Corcyræ, ut opinor, acceperat. Nihil potuit eſſe iucundius. erat enim de Rep. de opinione, quam is uir haberet integritatis meæ: de beneuolentia, quam oſtendit eo ſermone, quem habuit de triumpho. Sed tamen hoc iucundiſſimum, quòd intellexi te ad eū ueniſſe, ut eius animum erga me perſpiceres. hoc mihi inquā accidit iucundiſſimum. De triumpho autem nulla me cupiditas unquā tenuit ante Bibuli impudētiſſimas literas, quas ampliſſime ſupplicatio conſecuta eſt. À quo ſi ea

geſta ſunt, quæ ſcripſit, gauderem, & honori fauerem. nunc illum, qui pedem porta, quoad hoſtis cis Euphra*tem fuit, non extulerit, honore augeri, me in cuius exercitu ſpem illius exercitus habuit, idem non aſſequi, dedecus eſt noſtrum, noſtrum inquam te coniungens.* Ita*que omnia experiar, &, ut ſpero, aſſequar. quòd ſi tu ualeres, iam mihi quædam explorata eſſent, ſed, ut ſpero, ualebis.* De *rauduſculo* Numeriano *multum te amo.* Hortenſius *quid egerit, aueo ſcire,* Cato *quid agat: qui quidem in me turpiter fuit maleuolus: dedit integritatis, iuſtitiæ, clementiæ, fidei mihi teſtimonium, quod non quærebam: quod poſtulabam, negauit. id itaque* Cæſar *his literis, quibus mihi gratulatur, & omnia pollicetur, quomodo exultat* Catonis *in me ingratiſſimi iniuria? at hic idem* Bibulo *dierum* XX. *ignoſce mihi, non poſſum hæc ferre, nec feram.* Cupio *ad omneis tuas epiſtolas, ſed nihil neceſſe eſt. iam enim te uidebo. illud tamen de* Chryſippo. *nam de altero illo minus ſum admiratus operario homine: ſed tamen ne illo quicquam improbius.* Chryſippum *uero, quem ego propter literularum neſcio quid libenter uidi, in honore habui, diſcedere à puero inſciente me? mitto alia, quæ audio multa: mitto furta: fugam non fero, qua mihi nihil uiſum eſt ſceleratius.* Itaque *uſurpaui uetus illud* Druſi, *ut ferunt,* Prætoris *in eo, qui eadem liber non iuraret: me iſtos liberos non addixiſſe, præſertim cum adeſſet nemo, à quo recte uindicarentur. id tu, ut uidebitur, ita accipies: ego tibi aſſentiar.* Vni *tuæ diſertiſſimæ epiſtolæ non reſcripſi, in qua eſt de periculis* Reip. *quid reſcriberem? ualde erã perturbatus.* Sed *ut nihil magnopere metuam,* Parthi

faciunt,qui repente Bibulũ ſemiuiuũ reliquerũt.Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VIII.Id.Decemb.in Trebulanum ueni,& ibi tuas literas legi, quas Philotimus mihi reddidit. è quibus hanc primo aſpectu uoluptatem cepi,quòd erant à teipſo ſcriptæ.deinde earũ accuratiſſima diligentia ſum mirum in modum delectatus.ac primum illud in quo te Dicæarcho aſſentiri negas, etſi cupidiſſime expreſſum, & expetitum à me ſit, & approbatum à te, ne diutius anno in prouincia eſſem,tamen non eſt noſtra contentione perfectum. ſic enim ſcito, uerbum in Senatu factum eſſe nunquam de ullo noſtrum, qui prouincias obtinuimus, quò in his diutius quàm ex S. C. maneremus: ut iam ne iſtius quidem rei culpam ſuſtineam,quòd minus diu fuerim in prouincia, quàm fortaſſe fuerit utile,ſed quid,ſi hoc melius?opportune dici uidetur,ut in hoc ipſo. ſiue enim ad concordiam res adduci poteſt,ſiue ad bonorum uictoriam:utriuſuis rei me aut adiutorem uelim eſſe, aut certe non expertem: ſin uincũtur boni:ubicunque eſſem,unà cum iis uictus eſſem. Quare celeritas noſtri reditus ἀμεταμέλητος debet eſſe.Quòd ſi iſta nobis cogitatio de triumpho iniecta non eſſet,quam tu quoque approbas: næ tu haud multum requireres illum uirum, qui in VI. libro informatus eſt.quid enim tibi faciam, qui illos libros deuoraſti ? quin nunc ipſum non dubitabo , rem tantam abiicere,ſi id erit rectius. utrũque uero ſimul agi non poteſt,& de triumpho ambitioſe,& de Rep.libere.ſed ne dubitaris,quin quod honeſtius, id mihi futurum ſit antiquius. nam quod putas utilius eſſe, uel mihi quòd

tutius ſit,uel etiã ut Reip.prodeſſe poſſim,me eſſe cum imperio:id coràm cõſiderabimus quale ſit.habet enim res deliberationem:etſi ex parte magna tibi aſſentior.

De animo autem meo erga Remp. bene facis, quòd non dubitas, & illud probe iudicas, nequaquam ſatis pro meis officijs, pro ipſius in alios effuſione illum in me liberalem fuiſſe: eiúſque rei cauſam uerè explicas: & eis, quæ de Fabio Caninióque acta ſcribis, ualde conſentiunt. quæ ſi ſecus eſſent, totúmque ſe ille in me profudiſſet: tamen illa quam ſcribis, cuſtos Vrbis me præclaræ inſcriptionis memorem eſſe cogeret,nec mihi concederet,ut imitarer Volcatiũ, aut Seruium, quibus tu es contentus.ſed aliquid nos uellet nobis dignum & ſentire, & defendere. quod quidem agerem ſi liceret, alio modo,ac nunc agendum eſt.De ſua potẽtia dimicant homines hoc tẽpore periculo ciuitatis.nam ſi Reſp. defenditur, cur ea Cõſule iſto ipſo defenſa non eſt?cur ego,in cuius cauſa Reip.ſalus conſiſtebat,defenſus po ſtero anno non ſum?cur imperium illi,aut cur illo mo do prorogatum eſt ? cur tantopere pugnatum eſt, ut de eius abſentis ratione habenda decem Tribuni pl. ferrent?His ille rebus ita conualuit, ut nunc in uno ciue Reſp.ad reſiſtendum imbecilla ſit.quæ mallem tantas ei uires non dediſſet,quàm nunc tam ualẽti reſiſteret. ſed quoniam res eò deducta eſt, non quæram, ut ſcribis, τὸ σκάφος τῶν Ατρειδῶν . mihi σκάφος unum erit, quod à Pompeio gubernabitur. Illud ipſum quod ais: Quid fiet,cum erit dictum?Dic M.Tulli σύντομα.Pompeio aſſentiar. ipſum tamen Pompeium ſeparatim ad concordiam hortabor. ſic enim ſentio,maximo in periculo rem eſſe. Vos ſcilicet plura,qui in Vrbe eſtis. ue-

runtamen hoc uideo, cum homine audaciſſimo, paratiſſimóque negotiũ eſſe: omneis damnatos, omneis ignominia affectos, omneis damnatione, ignominiáque dignos illac facere, omnem ferè iuuentutem, omnem illam urbanam ac perditam plebem, Tribunos ualenteis addito C. Caſſio: omneis qui ære alieno premantur, quos pluireis eſſe intelligo, quàm putaram. Cauſam ſolum illa cauſa non habet: cæteris rebus abũdat. hic omnia facere omnis debet, ne armis decernatur: quorum exitus ſemper incerti, nunc uero in alteram partem magis timendi. Bibulus de prouincia deceſſit: Veientonem præfecit. in decedendo erit, ut audio, tardior. quem cum ornauit Cato, declarauit ijs ſe ſolis non inuidere, quibus nihil, aut nõ multum ad dignitatem poſſet accedere. Nunc uenio ad priuata. ferè enim reſpõdi tuis literis de Rep. & ijs quas in ſuburbano, & ijs, quas poſtea ſcripſiſti. ad priuata uenio. Vnũ etiam de Celio. tantum abeſt, ut meam ille ſententiam moueat, ut ualde ego ipſi, quòd de ſua ſententia deceſſerit, pœnitendum putem. ſed quid eſt, quòd cuncti Luceijs ſint addicti? hoc te prætermiſiſſe miror. De Philotimo faciam equidẽ, ut mones. ſed ego mihi ab illo non rationes expectabam, quas tibi edidit, uerum id reliquum, quod ipſe in Tuſculano me referre in commentarium mea manu uoluit, quódque idem in Aſia mihi ſua manu ſcriptum dedit. id ſi præſtaret, quantum mihi æris alieni eſſe ibi edidit, tantum, & plus etiam ipſe mihi deberet. ſed in hoc genere, ſi modo per Rempub. licebit, non accuſabimur poſthac: neque hercule antea negligentes fuimus, ſed amicorum multitudine occupati. Ergo utemur, ut polliceris, & opera, &

conſilio tuo, nec tibi erimus, ut ſpero, in eo moleſti. De Serperaſtris *cohortis meæ nihil eſt, quòd doleas. ipſi enim ſe collegerunt admiratione uitæ integritatis meæ. ſed me mouerat nemo magis quàm is, quē tu neminem putas.* Idem *& initio fuerat, & nunc eſt egregius. ſed in ipſa deceſſione ſignificauit ſperaſſe ſe aliquid, & id quod animum induxerat pauliſper, non tenuit, ſed cito ad ſe rediit, meiſque honorificentiſſimis erga ſe officiis uictus, pluris ea duxit, quàm omnem pecuniam. ego à* Curio *tabulas accepi, quas mecum porto.*

Hortenſii *legata cognoui.* Nunc *aueo ſcire, quid hominis ſit, & quarum rerum auctionem inſtituat. neſcio enim cur cum portam* Flumentanam Celius *occuparit, ego* Puteolos *non faciam meos.* Venio *ad* Piræea. *in quo magis reprehendendus ſum, quòd homo* Romanus Piræea *ſcripſerim, non* Piræeum *(ſic enim omnes noſtri locuti ſunt) quàm quòd, in, addiderim: nō enim hoc ut oppido præpoſui, ſed ut loco. & tamen* Dionyſius *noſter, qui eſt nobiſcum, &* Nicias Cous *non rebatur oppidum eſſe* Piræea. *ſed de re uidero. noſtrum quidem ſi eſt peccatum, in eo eſt, quòd non ut de oppido locutus ſum, ſed ut de loco: ſecutúſque ſum, non dico* Cæcilium, *Mane ut ex portu in* Piræeum *(malus enim auctor latinitatis eſt) ſed* Terētium, *cuius fabellæ propter elegantiam ſermonis putabantur à* C. Lælio *ſcribi,* Heri *aliquot adoleſcentuli coimus in* Piræeum. *& idem,* Mercator *hoc addebat, captam è* Sunio. *quòd ſi* δήμους *oppida uolumus eſſe, tam eſt oppidum* Sunium *quàm* Piræeus. *ſed quoniam grāmaticus es, ſi hoc mihi* ζήτημα *perſolueris, magna me moleſtia liberaris.* Ille *mihi literas blandas mittit. facit idem pro eo* Balbus.

mihi certum eſt ab honeſtiſſima ſententia digitum nuſquam. ſed ſcis, illi reliquum quantum ſit. Putáſne igitur uerendum eſſe, ne aut obijciat id nobis aliquis, ſi lãguidius: aut repetat, ſi fortius? Quid ad hæc repereris? Soluamus, inquis. Age, à Celio mutuabimur. hoc tu tamen conſideres uelim. puto enim in Senatu, ſiquando præclare pro Rep. dixero, Tarteſſium iſtum tuum mihi exeunti, iube ſodes numos curare. Quid ſupereſt? etiam. gener eſt ſuauis mihi: Tulliæ, Terentiæ quantumuis: uel ingenij, uel humanitatis ſatis. reliqua quæ noſti, ferenda. ſcis enim quos aperuerimus, qui omnes præter eum, de quo per te egimus, reum me facere rentur. ipſis enim expenſum nemo offeret. Sed hæc coràm: nam multi ſermonis ſunt. Tironis reficiendi ſpes eſt in M. Curio: cui ego ſcripſi, tibi eũ gratiſſimum facturum. Vale. Data V. Id. Dec. à Pontio, ex Trebulano.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVM *flagrantẽ deſiderio tui miſi ad te, nec mehercule æquo animo, ſed fuit concedendum. quem quidem cognoui cum doctum (quod mihi iam ante erat notum) tum ſanctum, plenum officij, ſtudioſum etiam meæ laudis, frugi hominem, ac, ne libertinum laudare uidear, planè uirum bonum. Pompeium uidi IIII. Id. Decemb. fuimus unà horas duas fortaſſe. magna lætitia mihi uiſus eſt affici meo aduẽtu. de triumpho hortari, ſuſcipere parteis ſuas, monere ne ante in Senatum accederem, quàm rem confeciſſem, ne dicendis ſententijs aliquem Tribunum alienarem. Quid quæris? in hoc iudicio & officio ſermonis nihil potuit eſſe prolixius. de Repub. autem ita mecum locutus eſt, quaſi*

non dubium bellum haberemus: nihil ad ſpem concordiæ: planè illum ab ſe alienatum cum ante intelligeret, tum uero proxime iudicaſſe: ueniſſe Hircium à Cæſare, qui eſſet illi familiariſſimus: ad ſe nõn acceſſiſſe: & cum ille ad VIII. Id. Dec. ueſperi ueniſſet, Balbus de tota re conſtituiſſet, ad VII. ad Scipionem ante lucem ueniſſe: multa de nocte profectum eſſe ad Cæſarem. hoc illi τεκμηριῶδες uidebatur eſſe alienationis. Quid multa? nihil me aliud conſolatur, niſi quòd illũ cui etiam inimici alterum Conſulatum, fortuna ſummam potentiam dederit, non arbitror fore tam amentem, ut hæc in diſcrimen adducat. quòd ſi ruere cœperit, næ ego multa timeo, quæ non audeo ſcribere. ſed ut nunc eſt, ad III. Non. Ian. ad Vrbem cogito. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTAS uno tempore accepi epiſtolas tuas: quæ mihi, quanquam recentiora audiebam ex ijs qui ad me ueniebant, tamen erant iucundæ. ſtudium enim & beneuolentiam declarabant. Inualetudine tua moueor: & Piliam in idem genus morbi delapſam, curam tibi afferre maiorem ſentio. Date igitur operam, ut ualeatis. De Tirone uideo tibi curæ eſſe: quem quidem ego, etſi mirabiles utilitates mihi præbet, cum ualet, in omni genere uel negotiorum, uel ſtudiorum meorum, tamen propter humanitatem & modeſtiam malo ſaluum, quàm propter uſum meum. Philogenes mecum nihil unquam de Luſcenio locutus eſt. de cæteris rebus habes Dionyſium. Sororem tuam non ueniſſe in Arcanum miror. De Chryſippo, meum cõſilium probari tibi, non moleſte fero. Ego in Tuſculanum? ni-

hil ſanè hoc tempore. deuium eſt τοῖς ἀπαντῶσιν, & habet alia δύχρηστα. ſed de Formiano Tarracinam prid. Calend. Ian. inde Pontinum ſumam. inde Albanum Pompeij: ita ad Vrbem III. Non. natali meo. De Repub. quotidie magis timeo: non enim boni, ut putaui, conſentiunt. quos ego equites Romanos, quos Senatores uidi, qui acerrime cum cætera, tum hoc iter Pompeij uituperarent? pace opus eſt. ex uictoria cum multa mala, tum certe tyrãnis exiſtet. Sed hæc propediem corám. iam planè mihi deeſt, quid ad te ſcribam. nec enim de Repub. quòd uterque noſtrum ſcit eadem: & domeſtica nota ſunt ambobus. Reliquũ eſt iocari, ſi hic ſinat. nam ego is ſum, qui illi concedi putem utilius eſſe quod poſtulat, quàm ſigna conferri. ſero enim reſiſtimus ei, quem per annos decem aluimus contra nos. Quid ſentis igitur, inquis? Nihil ſcilicet niſi de ſententia tua, nec prius quidẽ, quàm noſtrum negotium aut confecerimus, aut depoſuerimus. Cura igitur ut ualeas, aliquando ἀπότριψαι quartanam iſtam diligentia quæ in te ſumma eſt.

CICERO ATTICO S.

PLANE deeſt, quid ad te ſcribam: nota omnia tibi ſunt. nec ipſe habeo, à te quid expectem. tantum igitur noſtrum illud ſolenne ſeruemus, ut ne quem iſtuc euntem ſine literis dimittamus. De Repub. ualde timeo: nec adhuc fere inueni, qui non concedendum putaret Cæſari quod poſtularet, potius quàm depugnandũ. eſt illa quidem impudens poſtulatio opinione ualẽtior: cur autem nunc primum ei reſiſtamus, ἓ γὰρ ἂν τόδε μεῖζον ἔχοι κακὸν quàm cum quinquennium prorogabamus,

*aut cū,ut abſentis ratio haberetur,ferebamus? niſi forte hæc illi tum arma dedimus, ut nunc cum bene parato pugnaremus.*Dices,*Quid tu igitur ſenſurus es?* Nō *idem quod dicturus . ſentiam enim omnia facienda, ne armis decertetur: dicam idem quod* Pompeius, *neque id faciam humili animo : ſed rurſus hoc permagnum* Reipub.*malum eſt,& quodammodo mihi præter cæteros non rectum,me in tantis rebus à* Pompeio *diſſidere.* Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS *uir optimus,ut mihi quoque eſt perſpectus & doctiſſimus, tuíque amantiſſimus,* Romam *uenit* XV.Calēd.Ian. *& literas à te mihi reddidit. tot enim uerba ſunt de* Dionyſio *in epiſtola tua.*Illud *priuatius non aſcribis,* Et *tibi gratias egit.*Atqui *certe ille agere debuit, & ſi eſſet factum, quæ tua eſt humanitas, aſcripſiſſes .* Mihi *autem nulla de eo* παλινῳδία *datur propter ſuperioris epiſtolæ teſtimoniū.ſit igitur ſanè bonus uir. hoc enim ipſum bene fecit, quòd mihi ſui cognoſcendi penitus etiam iſtam facultatem dedit.*

Philogenes *recte ad te ſcripſit. curauit enim, quod debuit.eum ego uti ea pecunia uolui,quoad liceret: itaque uſus eſt menſes* XIIII. Pontinum *cupio ualere: & quod ſcribis in* Vrbem *introiſſe, uereor quid ſit.nam id niſi graui de cauſa non feciſſet.* Ego,*quoniam* IIII.Non.Ian. *cōpitalitius dies eſt,nolo eo die in* Albanum *uenire moleſtus familiæ . ueniam* III. Non.*igitur inde ad* Vrbē *prid.*Non. Tua λῆψις *quem in diem incurrat neſcio,ſed prorſus te commoueri incommodo ualetudinis tuæ nolo.* De *honore noſtro,*

niſi quid occulte Cæſar per ſuos Tribunos molitus erit, cætera uidentur eſſe tranquilla. tranquilliſſimus autem animus meus, qui totum iſtuc æqui boni facit, & eo magis quòd iam à multis audio conſtitutũ eſſe Pompeio & eius conſilio, in Siciliã me mittere, quòd imperium habeam. id eſt Αβδηριτικόν. *nec enim Senatus decreuit, nec populus iuſſit me imperium in Sicilia habere. ſin hoc Reſp. ad Pompeium refert: qui me magis quàm priuatum aliquem mittat? Itaque ſi hoc imperium mihi moleſtum erit, utar ea porta, quam primum uidero. Nam quod ſcribis, mirificam expectationem eſſe mei, neque tamen quenquam bonorum, aut ſatis bonorum dubitare, quid ſenſurus ſim: ego quos tu bonos eſſe dicas, non intelligo: ipſe nullos noui: ſed ita, ſi ordines bonorum quærimus: nam ſingulares ſunt boni uiri: uerum in diſſenſionibus ordines bonorum, & genera quærenda ſunt. Senatum bonum putas, per quem ſine imperio prouinciæ ſunt? nunquã enim Curio ſuſtinuiſſet, ſi cum eo agi cœptum eſſet. quam ſententiam Senatus ſequi noluit. ex quo factum eſt, ut Cæſari non ſuccederetur. An publicanos? qui nũquam firmi, ſed nunc Cæſari ſunt amiciſſimi. an fœneratores? an agricolas? quibus optatiſſimum eſt otium: niſi eos timere putas, ne ſub regno ſint, qui id nunquam dũmodo ocioſi eſſent, recuſarũt. Quid ergo? exercitũ retinentis, cum legis dies tranſierit, rationem haberi placet? mihi uero ne abſentis quidem. ſed cum id datum eſt, illud unà datum eſt. annorum decem imperium, & ita latum placet? Placet igitur etiã me expulſum, & agrum Campanum periſſe, & adoptatum patritium à plebeio, Gaditanum à Mitylenæo: & Labieni diuitiæ, &*

aut cũ, ut abſentis ratio haberetur, ferebamus? niſi forte hæc illi tum arma dedimus, ut nunc cum bene parato pugnaremus. Dices, *Quid tu igitur ſenſurus es?* *Nõ idem quod dicturus. ſentiam enim omnia facienda, ne armis decertetur: dicam idem quod* Pompeius, *neque id faciam humili animo: ſed rurſus hoc permagnum* Reipub. *malum eſt, & quodammodo mihi præter cæteros non rectum, me in tantis rebus à* Pompeio *diſſidere.* Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS *uir optimus, ut mihi quoque eſt perſpectus & doctiſſimus, tuíque amantiſſimus,* Romam *uenit* X V. Calẽd. Ian. *& literas à te mihi reddidit. tot enim uerba ſunt de* Dionyſio *in epiſtola tua.* Illud *priuatius non aſcribis,* Et *tibi gratias egit.* Atqui *certe ille agere debuit, & ſi eſſet factum, quæ tua eſt humanitas, aſcripſiſſes.* Mihi *autem nulla de eo* παλινῳδία *datur propter ſuperioris epiſtolæ teſtimoniũ. ſit igitur ſanè bonus uir. hoc enim ipſum bene fecit, quòd mihi ſui cognoſcendi penitus etiam iſtam facultatem dedit.*

Philogenes *recte ad te ſcripſit. curauit enim, quod debuit. eum ego uti ea pecunia uolui, quoad liceret: itaque uſus eſt menſes* X I I I I. Pontinum *cupio ualere: & quod ſcribis in* Vrbem *introiſſe, uereor quid ſit. nam id niſi graui de cauſa non feciſſet.* Ego, *quoniam* I I I. Non. Ian. *cõpitalitius dies eſt, nolo eo die in* Albanum *uenire moleſtus familiæ. ueniam* I I I. Non. *igitur inde ad* Vrbẽ *prid.* Non. Tua λῆψις *quem in diem incurrat neſcio, ſed prorſus te commoueri incommodo ualetudinis tuæ nolo.* De *honore noſtro,*

niſi quid occulte Cæſar per ſuos Tribunos molitus erit, cætera uidentur eſſe tranquilla. tranquilliſſimus autem animus meus, qui totum iſtuc æqui boni facit, & eo magis quòd iam à multis audio conſtitutũ eſſe Pompeio & eius conſilio, in Siciliã me mittere, quòd imperium habeam. id eſt Αβδηριτικόν. nec enim Senatus decreuit, nec populus iuſſit me imperium in Sicilia habere. ſin hoc Reſp. ad Pompeium refert: qui me magis quàm priuatum aliquem mittat? Itaque ſi hoc imperium mihi moleſtum erit, utar ea porta, quam primum uidero. Nam quod ſcribis, mirificam expectationem eſſe mei, neque tamen quenquam bonorum, aut ſatis bonorum dubitare, quid ſenſurus ſim: ego quos tu bonos eſſe dicas, non intelligo: ipſe nullos noui: ſed ita, ſi ordines bonorum quærimus: nam ſingulares ſunt boni uiri: uerum in diſſenſionibus ordines bonorum, & genera quærenda ſunt. Senatum bonum putas, per quem ſine imperio prouinciæ ſunt? nunquã enim Curio ſuſtinuiſſet, ſi cum eo agi cœptum eſſet. quam ſententiam Senatus ſequi noluit. ex quo factum eſt, ut Cæſari non ſuccederetur. An publicanos? qui nũquam firmi, ſed nunc Cæſari ſunt amiciſſimi. an fœneratores? an agricolas? quibus optatiſſimum eſt otium: niſi eos timere putas, ne ſub regno ſint, qui id nunquam dũmodo ocioſi eſſent, recuſarũt. Quid ergo? exercitũ retinentis, cum legis dies tranſierit, rationem haberi placet? mihi uero ne abſentis quidem. ſed cum id datum eſt, illud unà datum eſt. annorum decem imperium, & ita latum placet? Placet igitur etiã me expulſum, & agrum Campanum periiſſe, & adoptatum patritium à plebeio, Gaditanum à Mitylenæo: & Labieni diuitiæ, &

Mamurræ placent, & Balbi horti, & Tuſculanum. ſed horum omnium fons unus eſt. imbecillo reſiſtendum fuit, & id erat facile. Nunc legiones X I. equitatus tantus, quantum uolet: Tranſpadani, plebs urbana, tot Tribuni pleb. tam perdita iuuentus, tanta auctoritate dux, tanta audacia. cum hoc aut depugnandum eſt, aut habēda è lege ratio. Depugna, inquis, potius, quàm ſeruias. Vt quid? ſi uictus eris, proſcribare: ſi uiceris, tamen ſeruias. Quid ergo, inquis, acturus es? Idem quod pecudes, quæ diſpulſæ, ſui generis ſequuntur greges. ut bos armenta, ſic ego bonos uiros, aut eos quicunque dicentur boni, ſequar, etiam ſi ruent. Quid ſit optimum male contractis rebus, planè uideo. nemini eſt enim exploratum, cum ad arma uentum eſt, quid futurum ſit: at illud omnibus, ſi boni uicti ſunt, nec in cæde principum clementiorē hunc fore, quàm Cinna fuerit: nec moderatiorem, quàm Sulla in pecunijs locupletium. ἐμπολιτεύομαί σοι iandudum, & facerem diutius niſi me lucerna deſereret. Ad ſummā dic M. Tulli. Aſſentior Cn. Pompeio, id eſt T. Pomponio. Alexim humaniſſimum puerum (niſi forte dum ego abſum, adoleſcens factus eſt: id enim agere uidebatur) ſaluere iubeas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID opus eſt de Dionyſio tam ualde affirmare? an mihi nutus tuus non faceret fidem? ſuſpicionem autem eo mihi maiorem tua taciturnitas attulerat, quòd & tu ſoles conglutinare amicitias teſtimonijs tuis, & illum aliter cum alijs de nobis locutum audiebam. ſed prorſus ita eſſe, ut ſcribis, mihi perſuades. Itaque ego

is in illum ſum, quem tu me eſſe uis. Diem tuum ego quoque ex epiſtola quadam tua, quam incipiente febricula ſcripſeras, mihi notaueram, & animaduerteram poſſe, pro re nata, te non incommode ad me in Albanum uenire III. Non. Ian. Sed amabo te, nihil incommodo ualetudinis feceris. quid enim eſt tantum in uno, aut altero die? Dolabellam uideo Liuiæ teſtamento cum duobus cohæredibus eſſe in triente, ſed iuberi mutare nomen. eſt πολιτικὸν σκέμμα, rectúmne ſit nobili adoleſcenti mutare nomen mulieris teſtamento. ſed id φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, cum ſciemus quantum quaſi ſit in trientis triente. Quòd putaſti fore, ut ante quàm iſtuc uenirem, Pompeium uiderem: factum eſt ita. nam VI. Cal. ad Lauernium me conſecutus eſt. unà Formias uenimus, & ab hora octaua ad ueſperum ſecretò collocuti ſumus. Quod quæris, ecquæ ſpes pacificationis ſit: quantum ex Pompeij multo, & accurato ſermone perſpexi, ne uoluntas quidem eſt. ſic enim exiſtimat, ſi ille uel dimiſſo exercitu Conſul factus ſit, σύγχυσιν τῆς πολιτείας fore. atque etiam putat eum cum audierit contra ſe diligenter parari, Conſulatum hoc anno neglecturum, ac potius exercitum prouinciámque retenturum. ſin autem ille fureret, uehementer hominem contemnebat, & ſuis & Reip. copijs cõfidebat. Quid quæris? etſi mihi crebro ξυνὸς ἐνυάλιος occurrebat, tamen leuabar cura, uirum fortem, & peritum, & plurimum auctoritate ualentem audiens πολιτικῶς de pacis ſimulatæ periculis diſſerentem. habebamus autẽ in manibus Antonij concionem habitam X. Cal. Ian. in qua erat accuſatio Pompeij uſque à toga pura: querela de damnatis: terror armorum. In qui-

bus ille, Quid cenſes, aiebat, facturum eſſe ipſum, ſi in poſſeſſionem Reip. *uenerit, cum hæc Quæſtor eius infirmus & inops audeat dicere? Quid multa? non modo non expetere pacem iſtam, ſed etiam timere uiſus eſt.* Ex *illa autem ſententia ira relinquendæ* Vrbis *mouet hominem, ut puto.* Mihi *autem illud moleſtiſſimum eſt, quòd ſoluendi ſunt numi* Cæſari, *& inſtrumentum triumphi eò conferendum. eſt enim* ἄμορφον ἀντιπολιτευομένου χρεωφειλίτην *eſſe. ſed hæc & multa alia coràm. Quotidiéne, inquis, à te accipiendæ literæ ſunt?* Si *habebo cui dem, quotidie.* At *iam ipſe ades.* T*um igitur, cum uenero, deſinam.* V*nas uideo mihi à te non eſſe redditas, quas* L. Q*uintius familiaris meus cum ferret ad* Buſtum Baſilij *uulneratus & deſpoliatus eſt. uidebis igitur, nunquid fuerit in his, quod me ſcire opus ſit. & ſimul tu hoc* διευκρινήσεις πρόβλημα *ſanè* πολιτικὸν *: cum ſit neceſſe aut haberi* Cæſaris *rationem, illo exercitum uel per* Senatum, *uel per* Tribunos *pl. obtinente: aut perſuaderi* Cæſari, *ut tradat prouinciã, atque exercitum, & ita* Conſul *fiat: aut ſi id nõ perſuadeatur, haberi comitia ſine illius ratione, illo patiente, atque obtinente prouinciam: aut ſi per* Tribunos *pl. non patiatur, tamen quieſcat, rem adduci ad interregnum: aut ſi ob eam cauſam, quòd ratio eius non habeatur, exercitum adducat, armis cum eo contendere: illum autem initium facere armorum, aut ſtatim nobis minus paratis, aut tum, cum comitijs, amicis eius poſtulantibus, ut è lege ratio habeatur, impetratum non ſit: ire autem ad arma aut hanc unam ob cauſam, quòd ratio non habeatur: aut addita cauſa, ſi forte* Tribunus *pleb.* Senatum *impediens, aut populum*

incitans notatus, aut S. C. *circunſcriptus, aut ſublatus, aut expulſus ſit, dicénſue ſe expulſum ad illum confugerit: ſuſcepto autem bello, aut tenenda ſit* Vrbs, *aut ea relicta, ille à commeatu, & reliquis copijs intercludendus: quòd horũ malorum, quorum aliquod certe ſubeundum eſt, minimum putes.* Dices *profecto, perſuaderi illi, ut tradat exercitum, & ita* Conſul *fiat. eſt omnino id eiuſmodi, ut ſi ille eò deſcendat, contradici nihil poſſit. ídque eum, ſi non obtinet ut ratio habeatur retinentis exercitum: non facere miror. nobis autem, ut quidam putant, nihil eſt timendum magis quàm ille* Cõſul. At *ſic malo, inquies, quàm cum exercitu.* Certe. *ſed, iſtuc ipſum ſic, ò magnum malum, putat aliquis. neque ei remedium eſt ullum. cedendum eſt, ſi id uolet. uide* Conſulem *illum iterum, quem uidiſti* Conſulatu *priore.* At *tum imbecillus plus, inquis, ualuit, quàm tota* Reſp. Quid *nunc putas? & eo* Conſule, Pompeio *certum eſt eſſe in* Hiſpania. O` *rem miſerã: ſiquidem id ipſum deterrimum eſt, quod recuſari non poteſt, & quod ille ſi faciat, iamiam à bonis omnibus ſummam ineat gratiã.* Tollamus *igitur hoc, quò illum poſſe adduci negant. de reliquis quid eſt deterrimum? concedere illi, quod, ut idem dicit, impudẽtiſſime poſtulat.* Nam *quid impudentius? tenuiſti prouinciam per decem annos, non tibi à* Senatu, *ſed à te ipſo per uim, & per factionem datos. præterijt tempus legitimum non legis, ſed libidinis tuæ, fac tamen legis: ut ſuccedatur, decernitur: impedis, & ais,* Habe *mei rationem:* Habe *tu noſtrum. exercitum tu habeas diutius, quàm populus iuſſit, inuito* Senatu? *depugnes oportet, niſi concedis, cum bona quidem ſpe, ut ait idem, uel uin-*

cendi, uel in libertate moriendi. iam ſi pugnandum eſt: quo tempore, in caſu: quo conſilio, in temporibus ſitum eſt. itaque te in ea quæſtione non exerceo, ad ea quæ dixi, affer, ſiquid habes. equidem dies, noctéſque torqueor. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVBITO *conſilium cepi, ut ante quàm luceret, exirem, nequis conſpectus fieret, aut ſermo, lictoribus præſertim laureatis.* De *reliquo, neque hercule quid agam, nec quid acturus ſim, ſcio: ita ſum perturbatus temeritate noſtri amentiſſimi cõſilij. tibi uero quid ſuadeã, cuius ipſe conſilium expecto? Cneus noſter quid conſilij ceperit, capiátue, neſcio, adhuc in oppidis coarctatus: & ſtupent omnes. ſi in* Italia *conſiſtat, erimus unà. ſin cedet, conſilij res eſt. adhuc certe (niſi ego inſanio) ſtulte omnia & incaute.* Tu *quæſo crebro ad me ſcribe, uel quod in buccam uenerit.* Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAESO, *quid hoc eſt? aut quid agitur? mihi enim tenebræ ſunt.* Cingulum, *inquit, nos tenemus.* Anconem *amiſimus.* Labienus *diſceſſit ab* Cæſare. Vtrum *de imperatore populi* R. *an de* Annibale *loquuntur? ò hominem amentem, & miſerum, qui ne umbram quidem unquam* τοῦ καλοῦ *uiderit. atque hæc ait omnia facere ſe dignitatis cauſa. ubi eſt autem dignitas, niſi ubi honeſtas? num honeſtum igitur habere exercitum nullo publico cõſilio? occupare urbes ciuium, quo facilior ſit aditus ad patriam?* χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, *ſexcenta alia ſcelera moliri,* τὴν θεῶν μεγίστην ὡς ἔχειν τυ

ρχυνίδα? ſibi habeat ſuam fortunam. unam mehercule tecum apricationem in illo Lucretino tuo ſole malim, quàm omnia iſtiuſmodi regna: uel potius mori millies, quàm ſemel illiuſmodi quicquam cogitare. Quid ſi tu uelis, inquis? Age quis eſt, cui uelle non liceat? ſed ego hoc ipſum uelle miſerius eſſe duco, quàm in crucem tolli. una res eſt ea miſerior, adipiſci quod ita uolueris. Sed hæc hactenus. libẽter enim in his moleſtijs ἐνσχολάζω σοι. redeamus ad noſtrum. Per fortunas quale tibi conſilium Põpeij uidetur? (hoc quæro, quòd Vrbem reliquerit) ego enim ἀπορῶ. tum nihil abſurdius. Vrbem tu relinquas? ergo idem, ſi Galli uenirẽt. Non eſt, inquit, in parietibus Reſp. at in aris, & focis. fecit idem Themiſtocles. fluctum enim totius barbariæ ferre urbs una non poterat. At idem Pericles non fecit annũ ferè poſt quinquageſimum, cum præter mœnia nihil teneret. noſtri olim Vrbe reliqua capta, arcem tamen retinuerũt, οὕτως πε τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν. rurſus autem ex dolore municipali, ſermonibúſque eorum quos conuenio, uidetur hoc conſilium exitum habiturum. Mira hominum querela eſt (neſcio iſtic: ſed facies ut ſciam) ſine magiſtratibus Vrbem eſſe, ſine Senatu. fugiens denique Pompeius mirabiliter homines mouet. Quid quæris? alia cauſa facta: nihil iam concedendũ putant Cæſari. hæc tu mihi explica qualia ſint. Ego negotio præſum non turbulento: uult enim me Põpeius eſſe, quem tota hæc Campana, & maritima ora habeat ἐπίσκοπον, ad quẽ delectus, & ſumma negotij referatur. itaq; uagus eſſe cogitabam. te puto iam uidere, quæ ſit ὁρμὴ Cæſaris, qui populus, qui totius negotij ſtatus. ea uelim ſcribas ad me, & quidẽ,

quoniam mutabilia ſunt, quamſæpiſſime. acquieſco enim & ſcribens ad te, & legens tua. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNAM *adhuc à te epiſtolam acceperam, datam* XII. Cal. *Iun. in qua ſignificabatur, aliam te ante dediſſe, quam non acceperam. ſed quæſo ut ſcribas quamſæpiſſime, non modo ſiquid ſcies, aut audieris, ſed etiã ſiquid ſuſpicabere: maximéque quid nobis faciũdum, aut non faciundum putas.* Nam *quod rogas, curem ut ſcias quid* Pompeius *agat: ne ipſum quidem ſcire puto: noſtrum quidem nemo. uidi* Lentulum Cos. *Formijs* X. Cal. Iun. *uidi* Libonem. *plena timoris, & erroris omnia.* Ille *iter* Larinum: *ibi enim cohortes, &* Luceriæ, *&* Theani, *reliquæ in* Apulia. *inde utrum conſiſtere uſpiam uelit, an mare tranſire, neſcitur. ſi manet, uereor ne exercitum firmum habere non poſſit. ſin diſcedit, quò, aut qua, aut quid nobis agendum ſit, neſcio. nam iſtum quidem, cuius* φαλαρισμὸν *times, omnia teterrime facturum puto. nec enim rerum prolatio, nec* Senatus, *magiſtratuúmque diſceſſus, nec ærarium clauſum tardabit.* Sed *hæc ut ſcribis, cito ſciemus. interim uelim mihi ignoſcas, quòd ad te ſcribo tam multa toties. acquieſco enim: & tuas uolo elicere literas, maximéque conſilium, quid agam, aut quo me pacto geram: dimittámne me penitus in cauſam (non deterreor periculo, ſed diſrumpor dolore: támne nullo conſilio, aut tam contra meum cõſilium geſta eſſe omnia?) an cuncter, & tergiuerſer, & ijs me dem, qui tenent, qui potiuntur.* αἰδέομαι Τρῶας, *nec ſolum ciuis, ſed etiam amici officio reuocor: etſi frangor ſæpe miſeri-*

cordia puerorum. Vt igitur ita perturbato, etſi te eadē ſolicitant, ſcribe aliquid, & maxime, ſi Pompeius Italia cedit, quid nobis agendum putes. M. quidem Lepidus (nam fuimus unà) eum finem ſtatuit: L. Torquatus eundem. me cum multa, tum etiam lictores impediūt. nihil uidi unquam, quod minus explicari poſſet. Itaq; à te nihil dum certi exquiro, ſed quid uideatur. denique ipſam ἀπορίαν tuam cupio cognoſcere. Labienum ab illo diſceſſiſſe, propemodum conſtat. ſi ita factum eſſet, ut ille Romam ueniens magiſtratum, & Senatum Romæ offenderet: magno uſui cauſæ noſtræ fuiſſet: dānaſſe enim ſceleris hominem amicum Reip. cauſa uideretur. quod nunc quoque uidetur, ſed minus prodeſt. non enim habet, cui proſit: eúmque arbitror pœnitere: niſi forte id ipſum eſt falſum, diſceſſiſſe illum: nos quidem pro certo habebamus. Et uelim (quanquā ut ſcribis, domeſticis te finibus tenes) formam mihi Vrbis exponas, ecquod Pompeij deſiderium, ecquæ Cæſaris inuidia appareat: etiā quid cenſeas de Terētia, & Tullia: Romæ eas eſſe, an mecum, an aliquo tuto loco. & hæc, & ſiquid aliud, ad me ſcribas uelim, uel potius ſcriptites. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Vennonianis rebus tibi aſſentior. Labienum ἥρωα iudico: facinus iandiu nullum ciuile præclarius. qui, ut aliud nihil, hoc tamen profecit, dedit illi dolorem: ſed etiam ad ſummam profectum aliquid puto. amo etiam Piſonem: cuius iudicium de genero ſuſpicor uiſum iri graue. quanquam, genus belli quod ſit, uides. ita ciuile eſt, ut non ex ciuium diſſenſione, ſed ex

unius perditi ciuis audacia natum ſit. is autem ualet, exercitum tenet multa ſpe, & promiſſis, omnia omniũ concupiuit. huic tradita Vrbs eſt, nuda præſidio, referta copijs. Quid eſt, quod ab eo non metuas, qui illa templa, & tecta non patriam, ſed prædam putet? Quid autem ſit acturus, aut quomodo, neſcio, ſine Senatu, ſine magiſtratu. ne ſimulare quidẽ poterit quicquam πολιτικῶς. *Nos autem ubi exurgere poterimus? aut quando? quorum dux quàm* ἀστρατήγητος, *tu quoque animaduertis, cui ne Picena quidem nota fuerint. quàm item ſine conſilio res ſtet. ut enim alia omittam decem annorum peccata, quæ conditio non huic fugæ præſtitit? Nec uero nunc quid cogitet, ſcio, ac non deſino per literas ſciſcitari. nihil eſſe timidius conſtat, nihil perturbatius. Itaque nec præſidium, cuius parandi cauſa ad Vrbem retentus eſt, nec locum ac ſedem præſidij ullam uideo. ſpes omnis in duabus inuidioſe retentis, penè alienis legionibus. nam delectus adhuc quidem inuitorum eſt, & à pugnando abhorrentium. Conditionum autem amiſſum tempus eſt. quid futurum ſit, non uideo. commiſſum quidem à nobis certe eſt, ſiue à noſtro duce, ut è portu ſine gubernaculis egreſſi, tempeſtati nos traderemus. itaque de Ciceronibus noſtris dubito quid agam: nam mihi interdum amandandi uidentur in Græciam. De Tullia autem, & Terentia, cum mihi barbarorum aduentus ad Vrbem proponitur, omnia timeo. cum autem Dolabellæ uenit in mentem, paulum reſpiro. ſed uelim conſideres, quid faciendum putes: primum* πρὸς τὸ ἀσφαλές. *aliter enim mihi de illis, ac de me ipſo conſulendum eſt: deinde* πρὸς τὰς δόξας, *ne reprehendamur,*

quòd eas Romæ uelimus eſſe in communi bonorum fu ga. quin etiam tibi, & Peducæo (ſcripſit enim ad me) quid faciatis, uidendum eſt. is enim ſplendor eſt ueſtrum, ut eadem poſtulentur à nobis, quæ ab ampliſſimis ciuibus. Sed de hoc tu uidebis, quippe cum de ipſo, ac de me iſta conſiderare uelim. reliquum eſt, ut & quid agatur, quoad poteris, explores, ſcribáſque ad me & quid ipſe coniectura aſſequare. quod etiã à te magis expecto. nam acta, omnibus nunciantibus: à te expecto futura. μάντις δ᾽ ἄριστος. Loquacitati ignoſces, quæ & me leuat ad te quidem ſcribentem, & elicit tuas literas. ÆNigma Oppiorum ex Velia planè non intellexi. eſt enim numero Platonis obſcurius. iam intel * lexi tuum ænigma. Oppios enim de Velia Sanctones dicis in eo æſtu, aut die. quo aperto, reliqua patebant, & cum Terentiæ ſumma congruebant. L. Cæſarem uidi Minturnis ad VIII. Cal. Febr. mane cum abſurdiſſimis mandatis, non hominem. ſed ſcopas ſolutas: ut id ipſum mihi ille uideatur irridendi cauſa feciſſe, qui tantis de rebus huc mandata dederit: niſi forte non dedit, & hic ſermone aliquo arrepto pro mandatis abuſus eſt. Labienus, uir mea ſententia magnus, Theanum uenit ad IX. Cal. Febr. ibi Pompeium, Conſuléſque conuenit. qui ſermo fuerit, & quid actum ſit, ſcribam ad te, cum certum ſciam. Pompeius ab Theano Larinum uerſus profectus eſt ad VIII. Calend. eo die manſit Venafri. Aliquantum animi uidetur nobis attuliſſe Labienus. ſed ego nondum habeo, quid ad te ex his locis ſcribam: iſta magis expecto, quid illinc afferatur, quo pacto de Labieno ferat, quid agat Domitius in Marſis, Tignij Thermus, P. Actius Cinguli,

quæ ſit populi urbani uoluntas, quæ tua coniectura de rebus futuris. Hæc uelim crebro, & quid tibi de mulieribus noſtris placeat, & quid acturus ipſe ſis, ſcribas. Si ſcriberem ipſe, longior epiſtola fuiſſet, ſed dictaui propter lippitudinem. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VI. Cal. Febr. Capuam Calibus proficiſcens, cum leuiter lippirem, has literas dedi. L. Cæſar mandata Cæſaris detulit ad Pompeium ad VIII. Cal. cum is eſſet cum Conſulibus Theani. probata conditio eſt, ſed ita, ut ille de ijs oppidis, quæ extra ſuam prouinciam occupauiſſet, præſidia deduceret. id ſi feciſſet, reſponſum eſt, ad Vrbem nos redituros eſſe, & rem per Senatum confecturos. ſpero etiam in præſentia pacem nos habere: nam & illum furoris, & hunc noſtrum copiarum ſuppœnitet. Me Pompeius Capuam uenire uoluit, & adiuuare delectum. in quo parum prolixe reſpondent Campani coloni. Gladiatores Cæſaris, qui Capuæ ſunt, de quibus ante ad te falſum ex Torquati literis ſcripſeram: ſanè commode Pompeius diſtribuit binos ſingulis patribus familiarum. ſecutorum in ludo L ↃↃ. fuerunt. eruptionem facturi fuiſſe dicebantur. ſanè multum in eo Reip. prouiſum eſt. De mulieribus noſtris, in quibus eſt tua ſoror, quæſo uideas ut ſatis honeſtum nobis ſit, eas Romæ eſſe, cum cæteræ illa dignitate diſceſſerint. hoc ſcripſi ad eas, & ad te ipſum antea. uelim eas cohortere ut exeant, præſertim cum ea præſidia in ora maritima habeamus, cui ego præſum, ut in his pro re nata non incommode poſſint eſſe. nam ſiquid offendimus in genero noſtro; quod

quidem ego præſtare non debeo, id ſit maius, quòd mulieres noſtræ præter cæteras Romæ *remanſerunt.* Tu *ipſe cum* Sexto, *ſcire uelim quid cogites de exeundo, de totáque re quid exiſtimes.* Equidem *ad pacem hortari non deſino: quæ uel iniuſta utilior eſt, quàm iuſtiſſimum bellum. ſed hæc ut ſors tulerit.* Vale.

CICERO ATTICO S.

VT AB Vrbe *diſceſſi nullũ adhuc intermiſi diẽ, quin aliquid ad te literarum darem, non quo haberem magnopere quid ſcriberem, ſed ut loquerer tecum abſens, quo mihi, cum coràm id nõ liceret, nihil eſt iucundius.* Capuam *cum ueniſſem ad* V I. Cal. *pridie, quàm has literas dedi,* Conſules *conueni, multóſque noſtri ordinis. omnes cupiebant* Cæſarem *abductis præſidijs ſtare conditionibus ijs, quas tuliſſet. uni* Fauonio *leges ab illo nobis imponi non placebat: ſed is auditus* * *in conſilio:* Cato *enim ipſe iam ſeruire, quàm pugnare mauult: ſed tamen ait in* Senatu *ſe adeſſe uelle, cum de conditionibus agatur, ſi* Cæſar *adductus ſit, ut præſidia deducat. ita, quod maxime opus eſt, in* Siciliam *ire non curat: quod metuo ne obſit, in* Senatu *eſſe uult.* Poſthumus *autem, de quo nominatim* Senatus *decreuit, ut ſtatim in* Siciliam *iret,* Furfanóq; *ſuccederet, negat ſe iturum ſine* Catone, *& ſuam in* Senatu *operam, auctoritatémque magni æſtimat. ita res ad* Fannium *peruenit. is cum imperio in* Siciliã *præmittitur.* In *diſputationibus noſtris ſumma uarietas eſt. plerique negant* Cæſarem *in conditione manſurum: poſtulatáque hæc ab eo interpoſita eſſe, quo minus quod opus eſſet ad bellũ, à nobis pararetur. ego autem eum puto*

facturum, ut præſidia deducat: uicerit enim, ſi Conſul factus erit, & minori ſcelere uicerit, quàm quo eſt ingreſſus. ſed accipienda plaga eſt. ſumus enim flagitioſe imparati cum à militibus, tum à pecunia, quam quidem omnem non modo priuatam, quæ in Vrbe eſt, ſed etiam publicam, quæ in ærario, illi reliquimus.

Pompeius ad legiones Actianas eſt profectus. Labienum ſecũ habet. Ego tuas opiniones de his rebus expecto. Formias me continuo recipere cogitabam. Vale.

CICERO ATTICO S.

OMNEIS arbitror mihi tuas literas redditas eſſe, ſed primas præpoſtere, reliquas ordine, quo ſunt miſſæ per Terentiam. De mandatis Cæſaris, aduentúq; Labieni, & reſponſis Conſulum ad Pompeium, ſcripſi ad te literis ijs, quas ad V. Cal. Capua dedi: pluráque præterea in eandem epiſtolam conieci. Nũc has expectationes habemus duas: unam, quid Cæſar acturus ſit, cum acceperit ea, quæ referenda ad illũ data ſunt L. Cæſari: alteram, quid Pompeius agat: qui quidem ad me ſcribit, paucis diebus ſe firmum exercitum habiturum: ſpémq; affert, ſi in Picenum agrum ipſe uenerit, nos Romam redituros eſſe. Labienum ſecum habet non dubitantem de imbecillitate Cæſaris copiarum: cuius aduentu Cneus noſter multo animi plus habet. nos à Conſulibus Capuam uenire iuſſi ſumus ad Non. Febr. Capua profectus ſum Formias ad III. Cal. eo die cũ Calibus tuas literas hora ferè nona accepiſſem, has ſtatim dedi. De Terentia, & Tullia tibi aſſentior. ad quas ſcripſerã, ad te ut referrent. ſi nondũ profectæ ſunt, nihil eſt, quòd ſe moueant, quoad perſpiciamus,

quo loco ſit res. Tuæ literæ mihi gratæ, iucundǽque ſunt. De pueris in Græciam tranſportandis i tum cogitabam, cum fuga ex Italia quæri uidebatur. nos enim Hiſpaniam peteremus: illis hoc æque commodum non erat. Tu ipſe cum Sexto etiam nunc mihi uideris Romæ recte eſſe poſſe: etenim minime amici Pōpeio noſtro eſſe debetis. nemo enim unquam tantum de urbanis præſidijs detraxit. Vidéſne me etiam iocari? Scire iam te oportet, L. Cæſar quæ reſponſa referat à Pompeio, quas ab eodē ad Cæſarem ferat literas. ſcriptæ enim, & datæ ita ſunt, ut proponerentur in publico. in quo accuſaui mecum ipſe Pompeium, qui cum ſcriptor luculentus eſſet, tantas res, atque eas quæ in omnium manus uenturæ eſſent, Seſtio noſtro ſcribendas dederit. Itaque nihil unquam legi ſcriptum σησιωδέστερον. perſpici tamen ex literis Pompeij poteſt, nihil Cæſari negari, omniáque, & cumulate quæ poſtulet, dari: quæ ille amentiſſimus fuerit, niſi acceperit, præſertim cum impudentiſſime poſtulauerit. quis enim tu es, qui dicas, ſi in Hiſpaniam profectus erit, ſi præſidia dimiſerit? tamen conceditur minus honeſte nunc quidem, uiolata iam ab illo Rep. illatóque bello, quàm ſi olim de ratione habenda impetraſſet: tamen uereor ut his ipſis contentus ſit. nam cum iſta mandata dediſſet L. Cæſari, debuit eſſe paulo quietior, dum reſponſa referrentur: dicitur autem nunc eſſe acerrimus. Trebatius quidem ſcribit, ſe ab illo IX. Cal. Febr. rogatum eſſe, ut ſcriberet ad me, ut eſſem ad Vrbē: nihil ei me gratius facere poſſe. Hæc uerbis plurimis. Intellexi ex dierū ratione, ut primum de diſceſſu noſtro Cæſar audiſſet, laborare eū cœpiſſe, ne omnes abeſſemus. Itaq; non

dubito, quin ad Piſonem, quin ad Seruium ſcripſerit. illud admiror, non ipſum ad me ſcripſiſſe, nõ per Dolabellam, non per Celium egiſſe. quanquam non aſpernor Trebatij literas, à quo me unicè diligi ſcio. Reſcripſi ad Trebatium (nam ad ipſum Cæſarem, qui mihi nihil ſcripſiſſet, nolui) quàm illud hoc tempore eſſet difficile: me tamen in prædijs meis eſſe, neque delectũ ullum, neque negotium ſuſcepiſſe. In quo quidem manebo, dum ſpes pacis erit. ſin bellum geretur, non deero officio, nec dignitati meæ. pueros ὑπεκθέμενος in Græciam. totam enim Italiam flagraturã bello intelligo: tantum mali excitatum partim ex improbis, partim ex inuidis ciuibus. Sed hæc paucis diebus ex illius ad noſtra reſponſa reſponſis intelligentur quorſum euaſura ſint. tum ad te ſcribam plura, ſi erit bellum: ſin autem etiam induciæ, teipſum, ut ſpero, uidebo.

Ego IIII. Non. Febr. quo die has literas dedi, in Formiano, quò Capua redieram, mulieres expectabã: quibus quidem ſcripſeram, tuis literis admonitus, ut Romæ manerent: ſed audio maiorem quendam in Vrbe timorem eſſe. Capuæ Non. Febr. eſſe uolebam, quia Conſules iuſſerant. Quicquid huc erit à Pompeio allatum, ſtatim ad te ſcribam, tuáſque de iſtis rebus literas expectabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

IIII. Non. Febr. mulieres noſtræ Formias uenerunt, tuáque erga ſe officia plena tui ſuauiſſimi ſtudij attulerunt. eas ego, quoad ſciremus utrum turpe pace nobis, an miſere bello eſſet utendum, in Formiano eſſe uolui, & unà Cicerones. ipſe cum fratre Capuam ad

Conſules (Nonis enim adeſſe iuſſi ſumus) III Non. profectus ſum, cum has literas dedi. reſponſa Pompeij grata populo, & probata cõcioni eſſe dicuntur. ita putaram. quæ quidem ſi ille repudiarit, iacebit: ſi acceperit. Vtrũ igitur, inquies, mauis? Reſponderem, ſi, quemadmodũ parati eſſemus, ſcirem. Caſſium, erat hic auditum, expulſum Ancone, eámque Vrbem à nobis teneri: ſi bellum futurum eſt, negocium utile. Cæſarem quidem, L. Cæſare cum mandatis de pace miſſo, tamen aiunt acerrime delectum habere, loca occupare, uincire præſidijs. O perditum latronem, uix ullo otio compẽſandam hãc Reip. turpitudinem. ſed ſtomachari deſinamus, tempori pareamus, cum Põpeio in Hiſpaniam eamus. hæc opto in malis, quoniã illius alterum Conſulatum à Rep. ne data quidem occaſione repulimus. ſed hæc hactenus. De Dionyſio fugit me ad te antea ſcribere: ſed ita conſtitui, expectare reſponſa Cæſaris, ut, ſi ad urbem rediremus, ibi nos expectaret: ſin tardius id fieret, tum eum accerſeremus. omnino quid ille facere debuerit in noſtra illa fuga, quid docto homine, & amico dignum fuerit, cum præſertim rogatus eſſet. ſed hæc non nimis exquiro à Græcis. Tu tamen uidebis, ſi erit (quod nolim) accerſendus, ne moleſti ſimus inuito. Quintus frater laborat, ut tibi, quod debet, ab Egnatio ſoluat. nec Egnatio uoluntas deeſt: nec parũ locuples eſt. ſed, cum tale tempus ſit, ut Q. Titinnius (multum enim eſt nobiſcum) uiaticum ſe neget habere, idémque debitoribus ſuis denuntiarit, ut eodem fœnore uterentur, atque hoc idem etiam L. Ligus feciſſe dicatur, nec hoc tempore, aut domi numos Quintus habeat, aut exigere ab Egnatio, aut uerſuram

uſquam facere poſſit: miratur te non habuiſſe rationem huius publicæ difficultatis. ego autem, etſi illud ψευδησιόδειον *(ita enim putatur) obſeruo,* μὴ δὲ δίκην, *præſertim in te, à quo nihil unquam uidi temere fieri: tamen illius querela mouebar. hoc, quicquid eſt, te ſcire uolui.*

CICERO ATTICO S.

NIHIL *habeo quod ad te ſcribam. quin etiã eam epiſtolã, quam erã elucubratus, ad te non dedi: erat enim plena ſpei bonæ, quòd & concionis uoluntatem audieram, & illum conditionibus uſurum putabam, præſertim ſuis.* Ecce *tibi* IIII Non. Febr. *mane accepi literas tuas,* Philotimi, Furnij, Curionis *ad* Furnium, *quibus irrident* L. Cæſaris *legationem.* Planè *oppreſſi uidemur: nec, quid conſilij capiam, ſcio: nec mehercule de me laboro: de pueris quid agam, non habeo.* Capuam *tamen proficiſcebar hæc ſcribens, quo facilius de* Pompeij *rebus cognoſcerem.* Vale.

CICERO ATTICO S.

BREVILOQVENTEM *iam me tẽpus ipſum facit: pacem enim deſperaui. bellũ noſtri nullum adminiſtrant: caue enim putes quicquam eſſe minoris his* Conſulibus, *quorum ego ſpe audiendi aliquid, & cognoſcendi noſtri apparatus, maximo imbri* Capuam *ueni prid.* Non. *ut eram iuſſus.* Illi *autem nondum uenerant, ſed erant uenturi, inanes, imparati.* Cneus *autem* Luceriæ *dicebatur eſſe, & adire cohorteis legionũ* Actinarum *non firmiſſimarum.* At *illum ruere nuntiant, & iam, iámque adeſſe, non ut manum conferat*

(quicum enim?) ſed ut fugam intercludat. Ego autem in Italia καὶ συγκαταθανεῖν: nec te id conſulo. ſin extra, quid ago? ad manendum hiems, lictores, improuidi, & negligẽtes duces: ad fugam hortatur amicitia Cnei, cauſa bonorum, turpitudo coniungendi cum tyranno. qui quidem, incertum eſt, Phalarimne an Piſiſtratum ſit imitaturus. Hæc uelim explices, & me iuues conſilio: etſi te ipſum iſtic iam calere puto: ſed tamen, quantum poteris. Ego ſiquid hic hodie noui cognoro, ſcies: iam enim aderunt Cõſules ad ſuas Nonas. Tuas quotidie literas expectabo. Ad has autem, cum poteris reſcribes. Mulieres, & Cicerones in Formiano reliqui.

Vale.

CICERO ATTICO S.

DE malis noſtris tu prius audis, quàm nos: iſtinc enim emanant. boni autem hinc quod expectes, nihil eſt. Veni Capuam ad Non. Febr. ita ut iuſſerant Cõſules. eo die Lentulus uenit ſero. alter Conſul omnino non uenerat VII. Id. eo enim die ego Capua diſceſſi, & manſi Calibus. inde has literas poſtridie ante lucem dedi. Hæc Capuæ dũ fui, cognoui, nihil in Conſulibus, nullum uſquam delectum: nec enim cõquiſitores φαινοπροσωπεῖν audent, cum ille adſit contra, cum noſter dux nuſquam ſit, nihil agat: nec nomina dant: deficit enim non uoluntas, ſed ſpes. Cneus autem noſter (ò rem miſeram & incredibilem) ut totus iacet. non animus eſt, non conſilium, non copiæ, non diligentia. Mitto illam fugam ab Vrbe turpiſſimã, timidiſſimas in oppidis cõciones, ignorationem non ſolum aduerſarij, ſed etiam ſuarum copiarum. Hoc cuiuſmodi eſt? VII. Id. Febr.

Capuam C.*Caſſus* Trib.*pl.uenit, attulit mandata ad* Con*ſules, ut* Ro*mam uenirent, pecuniam de ſanctiore ærario auferrent,ſtatim exirent* Vr*be relicta.*Rede*ãt. quo præſidio?* Deinde *exeant. quis ſinat?* Con*ſul ei reſcripſit, ut prius ipſe in* Pi*cenum. at illud totum erat amiſſum: ſciebat nemo,præter me ex literis* Dolabel*læ. mihi dubiũ non erat, quum ille iam, idmque foret in* A*pulia,*Cn*eus noſter in naui. ego quid agam?* σύμμα *magnum, neque mehercule mihi quidem ullum, niſi omnia eſſent acta turpiſſime.* Neque *ego ullius cõſilij particeps: ſed tamen quod me deceat. ipſe me* C*æſar ad pacem hortatur: ſed antiquiores literæ, quàm ruere cœpit.*Dolabella,Celius,*me illi ualde ſatiſfacere. mira me* ἀπορία *torquet: iuua me conſilio,ſi potes: & tamen iſta, quantum potes, prouide. nihil habeo tanta rerum perturbatione, quod ſcribam: tuas literas expecto.* Vale.

CICERO ATTICO S.

PEDEM *in* I*talia uideo nullum eſſe,qui non in iſtius poteſtate ſit.* De Pompeio *ſcio nihil: eúmque,niſi in nauim ſe contulerit,exceptum iri puto. ò celeritatem incredibilem: huius autem noſtri. ſed non poſſum ſine* dolore *accuſare eum, de quo angor, & crucior.* T*u cædem non ſine cauſa times: non quo minus quicquam* C*æſari expediat ad diuturnitatem uictoriæ & dominationis: ſed uideo, quorum arbitrio ſit acturus. recte ſit. cenſeo cedendũ de oppidis his. egeo conſilij. quod optimum factu uidebitur, facies. cum* P*hilotimo loquere, atque adeo* T*erentiã habebis* I*dibus. ego quid agã? quà aut terra, aut mari perſequar eum, qui ubi ſit,*

neſcio? etſi terra quidem, qui poſſum? mari quo? tradam igitur iſti me? fac poſſe tuto: multi enim hortãtur: num etiam honeſte? nullo modo quidem. A te petam conſilium, ut ſoleo. explicari res non poteſt. ſed tamen, ſiquid in mentem uenit, uelim ſcribas, & ipſe quid ſis acturus. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. Id. Febr. *ueſperi e Philotimo literas accepi,* Domitium *exercitum firmum habere: cohortes ex* Piceno, Lentulo *&* Thermo *ducentibus, cum* Domitij *exercitu coniunctas eſſe:* Cæſarem *intercludi poſſe, eúmque id timere: bonorũ animos recreatos* Romæ, *improbos quaſi perculſos. hæc metuo quidem ne ſint inſomnia: ſed tamen* M. Lepidum, L. Torquatum, C. Caſſium Trib. pl. *(ij enim ſunt nobiſcum, id eſt in* Formiano*)* Philotimi *literæ ad uitam reuocarunt. ego autem illa metuo ne ueriora ſint, nos omnes penè iam captos eſſe,* Pompeium Italia *cedere. quem quidem (ò rem acerbam) perſequi* Cæſar *dicitur. perſequi* Cæſar Pompeium? *quid? ut interficiat? ò me miſerum: & non omnes noſtra corpora opponimus? in quo tu quoque ingemiſcis. ſed quid faciamus? uicti, oppreſſi, capti planè ſumus.* Ego *tamen* Philotimi *literis lectis mutaui cõſilium de mulieribus: quas, ut ſcripſerã ad te,* Romam *remittebam: ſed mihi uenit in mentem, multum fore ſermonem, me iudicium iam de cauſa publica feciſſe: qua deſperata, quaſi hũc gradum mei reditus eſſe, quòd mulieres reuertiſſent.* De *me autem ipſo tibi aſſentior, ne me dem incertæ, & periculoſæ fugæ, cum* Reip. *nihil proſim, nihil* Pompeio, *pro quo emori cum pie poſſum, tum libenter. ma-*

nebo igitur: etſi uiuere. Quod quæris, hic quid agatur: tota Capua, & omnis hic delectus iacet: deſperata res eſt: in fuga omnes ſunt, niſi quid eiuſmodi fuerit, ut Pompeius *iſtas* Domitij *copias cum ſuis coniungat. ſed uidebamur omnia biduo, triduóue ſcituri.* Cæſaris *literarum exemplum tibi miſi: rogaras enim. cui nos ualde ſatiſfacere multi ad me ſcripſerũt: quod patior facile, dum, ut adhuc, nihil faciã turpiter.* Vale.

CICERO ATTICO S.

PHILOTIMI *literæ me quidẽ non nimis, ſed eos, qui in his locis erant, admodum delectarunt.* Ecce *poſtridie* Caſſij *literæ* Capua *à* Lucretio *familiari eius,* Nigidium *à* Domitio Capuam *ueniſſe, eum dicere,* Vibulliũ *cum paucis militibus è* Piceno *currere ad* Cneũ, *confeſtim ſequi* Cæſarem, Domitium *non habere militum uim.* Idem *ſcripſit* Conſules Capua *diſceſſiſſe. non dubito quin* Cneus *in fuga ſit, modo effugiat. à conſilio fugiendi, ut tu cenſes, abſum.* Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM *dediſſem ad te literas triſteis, & metuo ne ueras, de* Lucretij *ad* Caſſium *literis* Capua *miſſis,* Cephalio *uenit à uobis: attulit etiam à te literas hilariores, nec tamen firmas, ut ſoles.* Omnia *facilius credere poſſum, quàm quod ſcribitis,* Pompeium *exercitum habere.* Nemo *huc ita affert, omniaq;, quæ nolim.* Rem *miſeram. malas cauſas ſemper obtinuit, in optima concidit.* Quid *dicam, niſi, illud eum ſciſſe: neque enim erat difficile: hoc neſciſſe: erat enim ars difficilis recte* Remp. *regere. ſed iam, iámque omnia ſciemus, & ſcri-*

bemus ad te ſtatim. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON *uenit idem uſu mihi quod tu tibi ſcribis,* Q*uoties exorior:* E*go enim nunc paulũ exorior, & maxime quidem his literis, quæ* Roma *afferuntur,* de Domitio, de *Picentium cohortibus. omnia erant facta hoc biduo lætiora.* Itaque *fuga, quæ parabatur, repreſſa eſt.* Cæſaris *interdicta,* Si *te ſecũdo lumine hic offendero, reſpuuntur.* Bona de Domitio, *præclara de* Afranio *fama eſt.* Q*uòd me amiciſſime admones ut me integrũ, quoad poſſim, ſeruẽ, gratũ eſt.* Q*uòd addis, ne propenſior ad turpem cauſam uidear: certe uideri poſſum.* Ego *me ducem in ciuili bello, quoad de pace ageretur, negaui eſſe: non quin rectum eſſet: ſed quia, quod multo rectius fuit, id mihi fraudem tulit.* Planè *eum, cui noſter alterum* Conſulatum *deferret, & triumphum, at quibus uerbis? pro ſuis geſtis ampliſſimis, inimicũ habere nolueram.* Ego *ſcio & quem metuam, & quam ob rem. ſin erit bellũ, ut uideo fore: partes meæ non deſiderabũtur.* De HS X X Terentia *tibi reſcripſit.* Dionyſio, *dum exiſtimabam uagos nos fore, nolui moleſtus eſſe. tibi autem crebro ad me ſcribenti de eius officio, nihil reſcripſi, quòd diem ex die expectabam, ut ſtatuerem quid eſſet faciẽdum. nunc, ut uideo, pueri certe in* Formiano *uidẽtur hiematuri: num & ego, neſcio: ſi enim erit bellum, cum* Pompeio *eſſe conſtitui.* Q*uod habebo certi, faciam ut ſcias.* Ego *bellum fœdiſſimum futurũ puto, niſi qui (tu ſcis)* Parthicus *caſus extiterit.* Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIB. VIII.

CICERO ATTICO S.

CVM ad te literas dediſſem, redditæ mihi literæ ſunt à Pōpeio. cætera de rebus in Piceno geſtis, quæ ad te Vibullius ſcripſiſſet, de delectu Domitij, quæ ſunt nobis nota, nec tamē læta, erant in his literis. quam ad me Philotimus ſcripſerat, ipſam tibi epiſtolā miſiſſem, ſed ſubito fratris puer proficiſcebatur: cras igitur mittam. ſed in ea Pompeij epiſtola erat in extremo ipſius manu: Tu cenſeo Luceriam uenias: nuſquam eris tutius: Id ego in eam partem accepi, hæc oppida, atque oram maritimam illum pro derelicto habere: nec ſum miratus, eum, qui caput ipſum reliquiſſet, reliquis membris non parcere. ei ſtatim reſcripſi, hominémque certum miſi de comitibus meis, non me quærere, ubi tutiſſime eſſem: ſi me uellet ſua, aut Reip. cauſa Luceriam uenire, ſtatim eſſe uenturum: hortatúſque ſum, ut oram maritimam retineret, ſi rem frumentariam ſibi ex prouincijs ſuppeditari uellet. Hæc me fruſtra ſcribere uidebam: ſed uti in Vrbe retinēda tunc, ſic nunc in Italia non relinquēda teſtificabar ſententiā meam: ſic enim parari uideo, ut Luceriā omnes copiæ contrahātur: & ne is quidem locus ſtabilis, ſed ex eo ipſo, ſi urgeamur, paretur fuga. quo minus mirere, ſi inuitus in eam cau-

ſam deſcendo, in qua neque pacis, neque uictoriæ ratio quæſita ſit unquam: ſemper flagitioſæ, & calamitoſæ fugæ. eundum, ut quencunque ſors tulerit caſum ſubeã potius cum ijs qui dicuntur eſſe boni, quàm uidear à bonis diſſentire. Etſi propediem uideo bonorum, id eſt lautorum, & locupletum, Vrbem refertã fore: municipijs uero his relictis, refertiſſimam. Quo ego in numero eſſem, ſi hos lictores moleſtiſſimos non haberem: nec me M. Lepidi, L. Volcatij, Ser. Sulpitij comitum pœniteret: quorum nemo nec ſtultior eſt, quàm L. Domitius, nec inconſtantior, quàm App. Claudius. unus Pompeius me mouet, beneficio, non auctoritate. quam enim ille habeat auctoritatem in hac cauſa, qui, cum omnes Cæſarem metuebamus, ipſe eum diligebat? poſtquam uero ipſe metuere cœpit, putat omnes hoſtes illi oportere eſſe. ibimus tamen Luceriam: nec eum fortaſſe delectabit noſter aduentus: diſſimulare enim non potero, mihi, quæ adhuc acta ſunt, diſplicere. Ego, ſi ſomnum capere poſſem, tam longis te epiſtolis non obtunderẽ. tu, ſi tibi eadẽ cauſa eſt, me remunerere ſanè uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIHI uero omnia grata: & quòd ſcripſiſti ad me quæ audieras: & quòd non credidiſti, quæ digna diligentia mea non eſſent: & quòd monuiſti quod ſentiebas.

Ego ad Cæſarem unas Capua literas dedi, quibus ad ea reſcripſi quæ mecum ille de gladiatoribus ſuis egerat, breues, ſed beneuolẽtiam ſignificantes, non modo ſine cõtumelia, ſed etiã cum maxima laude Pompeij. id enim illa ſententia poſtulabat, qua illum ad concordiam hortabar. eas ſiquò ille miſit, in publico proponat

uelim.alteras eodẽ die dedi, quo has ad te: non potui nõ dare, cum & ipſe ad me ſcripſiſſet, & Balbus: earum exemplũ ad te miſi, nihil arbitror fore quod reprehendas. ſiqua erunt, doce me: quomodo enim effugere poſſum? Nihil, inquies, omnino ſcripſeris. qui magis effugias eos, qui uolent fingere? ueruntamen ita faciã, quoad fieri poterit. Nam quòd me hortaris ad memoriam factorum, dictorum, ſcriptorum etiam meorum: facis amice tu quidem, mihíque gratiſſimum: ſed mihi uideris aliud tu honeſtum, méque dignum in hac cauſa iudicare, atq; ego exiſtimem: mihi enim nihil ulla in gente unquam ab ullo auctore Reip. ac duce turpius factum eſſe uidetur, quàm à noſtro amico factum eſt. cuius ego uicem doleo, qui Vrbẽ reliquit, id eſt patriã, pro qua, & in qua mori præclarum fuit. ignorare mihi uideris, hæc quanta ſit clades: es enim etiã nũc domi tuæ: ſed multis perditiſſimis hominibus eſſe diutius non potes. Hoc miſerius, hoc turpius quicquã? uagamur egentes cum coniugibus, & liberis. in unius hominis quotannis periculoſe ægrotantis anima poſitas omneis noſtras ſpes habemus, non expulſi, ſed euocati è patria: quã non ſeruandã ad reditum noſtrũ, ſed diripiendam, & inflammandam reliquimus. Ita multi nobiſcum ſunt non in ſuburbanis, non in hortis, non in ipſa Vrbe: & ſi nunc ſunt, non erunt: nos interea ne Capuæ quidem, ſed Luceriæ, & oram quidem maritimam iam relinquemus. Afranium expectabimus, & Petreium: nam in Labieno parum eſt dignitatis.
* hic tu in me illud deſideras. nihil de me dico: alij
* uiderint. hic quidem quæ eſt domi ueſtræ eſtis, & eritis omnes boni. quis tum ſe mihi nõ oſtendit? quis

nunc adeſt hoc bello? ſic enim iam appellandum eſt. Vibullij res geſtæ ſunt adhuc maximæ. id ex Pompeij literis cognoſces: in quibus animaduertito illum locum, ubi erit διπλῆ. uidebis, de Cneo noſtro ipſe Vibullius quid exiſtimet. Quò igitur hæc ſpectat oratio? ego pro Pompeio libenter emori poſſum. facio pluris omnium ⁎ hominum neminem. ſed non ita non meo iudicio ſpem de ſalute Reip. ſignificas enim aliquanto ſecus, quàm ſolebas: ut etiam, Italia ſi ille cedat, putes cedendum: quod ego nec Reip. puto eſſe utile, nec liberis meis: præterea neque rectum, neque honeſtum. Sed cur? poteríſne uidere tyrannum? quaſi interſit, audiam, an uideam: aut locupletior mihi ſit quærēdus auctor, quàm Socrates: qui cum triginta tyrāni eſſent, pedem porta nō extulit. Eſt mihi præterea præcipua cauſa manēdi, de qua utinam aliquando tecum loquar. Ego XIII Cal. cum eadem lucerna hāc epiſtolam ſcripſiſſem, qua inflammaram tuam, Formijs ad Pompeium, ſi de pace ageretur, profecturus eram: ſi de bello, uidero. Vale.

CICERO ATTICO S.

MAXIMIS, & miſerrimis rebus perturbatus, cum coràm tecum mihi poteſtas deliberandi non eſſet, uti tamen tuo conſilio uolui. Deliberatio autem omnis hæc eſt, ſi Pompeius Italia cedat (quod eum facturum eſſe ſuſpicor) quid mihi agendum putes. & quo facilius conſilium dare poſſis: quid in utranque partem mihi in mentem ueniat, explicabo breui. Cum merita Pompeij ſumma erga ſalutem meam, familiaritáſque, quæ mihi cum eo eſt, tum ipſa Reip. cauſa me adducit, ut mihi uel conſilium meum cum illius cōſilio,

uel fortuna coniungenda eſſe uideatur. accedit illud: ſi maneo, & illum comitatum optimorum, & clariſſimorum ciuium deſero, cadendum eſt in unius poteſtatem. qui etſi multis rebus ſignificat ſe nobis eſſe amicum, &, ut eſſet, à me eſt (tute ſcis) propter ſuſpicionẽ huius impẽdentis tempeſtatis multo ante prouiſum: tamen utrunque conſiderandum eſt, & quanta ei fides ſit habẽda: &, ſi maxime exploratum ſit, eum nobis amicum fore, ſitne uiri fortis, & boni ciuis eſſe in ea urbe, in qua cum ſummis honoribus, imperijſque uſus ſit, res maximas geſſerit, ſacerdotio ſit ampliſſimo præditus, non futurus ſit ſui iuris, ſubeundúmque periculum ſit cum aliquo forte dedecore, ſiquando Pompeius Remp. recuperarit. In hac parte hæc ſunt: uide nunc, quæ ſint in altera. Nihil actum eſt à Pompeio noſtro ſapienter, nihil fortiter: adde etiam, nihil, niſi contra conſilium, auctoritatémque meam. omitto illa uetera, quòd iſtum in Remp. ille aluit, auxit, armauit: ille legibus per uim, & contra auſpicia ferendis auctor: ille Galliæ ulterioris adiunctor: ille gener: ille in adoptando P. Clodio Augur: ille reſtituendi mei, quàm retinendi ſtudioſior: ille prouinciæ propagator: ille abſentis in omnibus adiutor: idem etiam tertio Conſulatu, poſtquam eſſe defenſor Reip. cœpit, contendit, ut decem Tribuni pl. ferrent, ut abſentis ratio haberetur. quod idem ipſe ſanxit lege quadam ſua, Marcóque Marcello Cos. finienti prouincias Gallias Calen. Martij, reſtitit. Sed ut hæc omittam, quid fœdius, quid perturbatius hoc ab Vrbe diſceſſu, ſiue potius turpiſſima fuga? quæ conditio non accipiẽda fuit potius, quàm relinquenda patria? Malæ conditiones erant. fateor:

ſed nunquid hoc peius? At recuperabit Remp. quando? aut quid ad eam ſpem eſt parati? non ager Picenus amiſſus? non patefactum iter ad Vrbem? non pecunia omnis & publica, & priuata aduerſario tradita? denique nulla cauſa, nullæ uires, nulla ſedes, quò concurrant qui Remp. defenſam uelint. Apulia delecta eſt inaniſſima pars Italiæ, &, ab impetu huius belli remotiſſima. fuga, & maritima opportunitas uiſa quæri deſperatione. Inuite cepi Capuam, non quo munus illud defugerem, ſed ſine cauſa, in qua nullus eſſet ordinum, nullus apertus priuatorum dolor, bonorum autem eſſet aliquis, ſed hebes, ut ſolet, &, ut ipſe ſenſiſſem, multitudo, & infimus quiſque propenſus in alteram partem: multi mutationis rerum cupidi. Dixi ipſi, me nihil ſuſcepturum ſine præſidio, & ſine pecunia. Itaque habui nihil omnino negotij, quod ab initio uidi, nihil quæri præter fugam. eum ſi nunc ſequor, quonam? cum illo non. ad quem cum eſſem profecturus, cognoui in his locis eſſe Cæſarem, ut tutò Luceriam uenire non poſſem. Infero mari nobis incerto curſu, hieme maxima nauigandum eſt. Age iam, cum fratre, an ſine? cum filio, an quomodo? in utraque enim re ſumma difficultas erit, ſummus animi dolor. qui autẽ impetus illius erit in nos abſentes, fortunáſque noſtras? acrior, quàm in cæterorum, quòd putabit fortaſſe in nobis uiolandis aliquid ſe habere populare. Age iam, has compedes, faſces inquam hos laureatos ecferre ex Italia quàm moleſtum eſt? qui autem locus erit nobis tutus, ut iam placatis utamur fluctibus, ante quàm ad illum uenerimus? quà autem, aut quò, nihil ſcimus. at ſi reſtitero, & fuerit nobis in hac parte locus: idem fe-

cero, quod in Cinnæ dominatione Philippus, quod L. Flaccus, quod Q. Mutius, quoquomodo ea res huic quidem cecidit, qui tamen ita dicere ſolebat, ſe id fore uidere, quod factum eſt: ſed hoc malle, quàm armatum ad patriæ mœnia accedere. aliter Thraſibulus, & fortaſſe melius. ſed eſt certa quædam illa Mutij ratio, atque ſententia, eſt illa etiã Philippi: &, cũ ſit neceſſe: ſeruire tempori: & non amittere tempus, cum ſit datum. ſed in hoc ipſo habent tamen ijdem faſces moleſtiam. ſit enim nobis amicus, quod incertum eſt: ſed ſit, deferet triumphum. non accipere ne periculoſum ſit, an accipere inuidioſum ad bonos? O rem, inquis difficilem, & inexplicabilem. Atqui explicanda eſt: qui enim fieri poteſt? ac ne me exiſtimaris ad manendum eſſe propenſiorem, quòd plura in ea parte uerba fecerim. poteſt fieri, quod fit in multis quæſtionibus, ut res uerboſior hæc fuerit, illa uerior. Quã ob rem ut maxima de re æquo animo deliberanti, ita mihi des conſilium uelim. nauis, & in Caieta eſt parata nobis, & Brunduſij. Sed ecce nuntij, ſcribente me hæc ipſa noctu in Caleno, ecce literæ, Cæſarem ad Corfinium, Domitiũ Corfinij cum firmo exercitu, & pugnare cupiente. non puto etiam hoc Cneum noſtrum commiſſurum, ut Domitium relinquat: etſi Brunduſium Scipionem cum cohortibus duabus præmiſerat, legionem à Fauſto conſcriptam, in Siciliam ſibi placere à Conſule duci, ſcripſerat ad Cõſules. ſed turpe Domitiũ erit deſerere implorantem eius auxilium. Eſt quædam ſpes mihi quidem non magna, ſed in his locis firma, Afranium in Pireneo cum Trebonio pugnaſſe, pulſum Trebonium, etiam Fabium tuum tranſiſſe cum cohortibus: ſummæ

autem, Afranium cum magnis copijs aduẽtare. id ſi eſt, in Italia fortaſſe manebitur. Ego autem, cum eſſet incer tum iter Cæſaris, quòd uel ad Capuam, uel ad Luceriam iturus putabatur: Leptam ad Pompeium miſi, & literas: ipſe, ne quò inciderem, reuerti Formias. Hæc te ſcire uolui, ſcripſíque ſedatiore animo, quàm proxime ſcripſeram, nullum meum iudicium interponens, ſed exquirens tuum. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS quidem tuus potius, quàm noſter, cuius ego cum ſatis cognoſſem mores, tuo tamen potius ſtabam iudicio, quàm meo, ne tuum quidem teſtimonium, quod ei ſæpe apud me dederas, ueritus, ſuperbum ſe præbuit in fortuna, quam putauit noſtram fore: cuius fortunæ nos, quantum humano conſilio effici poterit, motum ratione quadam gubernabimus. cui qui noſter honos, quod obſequium, quæ etiam ad cæteros contempti cuiuſdam hominis commendatio defuit? ut meum iudicium reprehẽdi à Quinto fratre, uulgóque ab omnibus mallem, quàm illum non efferre laudibus, Ciceronéſque noſtros meo potius labore ſubdoceri, quàm me alium ijs magiſtrũ quærere. Ad quẽ ego quas literas Dij immortales miſeram? quantum honoris ſignificantes? quantum amoris? Dicæarchum mehercule, aut Ariſtoxenum diceres accerſi, non unum omnium loquaciſſimum, & minime aptum ad docendum. ſed eſt memoria bona. me dicet eſſe meliore. quibus literis ita reſpondit, ut ego nemini, cuius cauſam non reciperẽ. ſemper enim, ſi potero, ſi ante ſuſcepta cauſa non impediar. nunquam reo cuiquam tam humili, tam

ſordido, tam nocenti, tam alieno tam præciſe negaui, quàm hic mihi: planè ſine ulla exceptione præcidit. nihil cognoui ingratius. in quo uitio nihil mali non ineſt: ſed de hoc nimis multa. Ego nauem paraui: tuas literas tamen expecto, ut ſciam quid reſpondeant conſultationi meæ. Sulmone C. Attium Pelignum aperuiſſe Antonio portas, cum eſſent cohortes quinque: Q. Lucretium inde effugiſſe ſcis: Cneum ire Brunduſiū deſertum. confecta res eſt. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM *ante lucem* VIII *Calen. ad te literas dediſſem, ueſperi ad nos eodem die uenit ipſe Dionyſius auctoritate tua permotus, ut ſuſpicor. quid enim putem aliud? etſi ſolet eum, cum aliquid furioſe fecit, pœnitere. nunquam autem certior fuit, quàm in hoc negotio: nam quod ad te non ſcripſeram, poſtea audiui, à tertio*
★ *tio miliario tum eum iſſe* πολλὰ μάτην ΚΑΕΡΕϹCINECHE ῥαθυμῶν δῆτα. *multa inquam mala*
★ *cum dixiſſet, ſuo capiti (ut aiunt) ſed meam manſuetudinem. Conieceram in faſciculum unà cum tua uenientem ad illum epiſtolam: hāc ad me referri uolo, nec ullam ob aliam cauſam Pollicem ſeruum à pedibus meum Romam miſi. eo autem ad te ſcripſi, ut ſi tibi forte reddita eſſet, mihi curares referendam, ne in illius manus perueniret. Noui ſiquid eſſet, ſcripſiſſem. pēdeo animi expectatione Corfinienſi, in qua de ſalute Reip. decernitur. Tu faſciculum, qui eſt M. Curio inſcriptus, uelim cures ad eum perferendum: Tironémque Curio commendes, ut ei, ut petij, ſiquid opus erit, in ſumptum eroget. Vale.*

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA iam epiſtola, quam de nocte daturus eram, ſicut dedi (nã eam ueſperi ſcripſerã) C. Soſius Præt. in Formianum uenit ad M. Lepidum uicinũ noſtrum, cuius Quæſtor fuit: Pompeij literarum ad Conſulem exemplum attulit. Literæ mihi à L. Domitio ad VIII Cal. Martij allatæ ſunt, earũ exemplũ infra ſcripſi. nunc, ut ego non ſciebam ſua ſponte intelligere, ſcio quanti Reip. interſit omneis copias in unum locum primo quoque tempore conuenire. ſed tu, ſi tibi uidebitur, dabis operam, quamprimum ad nos uenias. præſidij Capuæ, quãtum conſtitueris eſſe ſatis, relinquas. Vale. Deinde ſuppoſuit exemplum epiſtolæ Domitij, quod ego ad te pridie miſeram. Dij immortales, qui me horror perfudit. quàm ſum ſolicitus, quidnã futurum ſit. hoc tamen ſpero, magnum nomen imperatoris fore, magnum in aduentu terrorem: ſpero etiam, quoniam adhuc nihil nobis obfuit, nihil mutaſſe, nec tegentia hoc, quod cum fortiter, & diligenter, tum etiam meherCule: modo enim audiui quartanam à te diſceſſiſſe. moriar, ſi magis gauderẽ, ſi id mihi accidiſſet. Piliæ dic, non eſſe æquum, eam diutius habere, nec id eſſe ueſtræ concordiæ. Tironem noſtrum ab altera relictum audio. Sed eum uideo in ſumptum ab alijs mutuatum. ego autem Curium noſtrum, ſiquid opus eſſet, rogaram. malo Tironis uerecundiam in culpa eſſe, quàm illiberalitatem Curij. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNVM etiam reſtat amico noſtro ad omne dedecus, ut

Domitio non ſubueniat. at nemo dubitat quin ſubſidio uenturus ſit: ego non puto. deſeret igitur talem ciuem, & eos, quos unà ſcis eſſe, cum habeat præſertim & ipſe cohortes XXX? niſi me omnia fallunt, deſeret. incredibiliter pertimuit. nihil ſpectat, niſi fugam: cui tu (uideo enim quid ſentias) me comitem putas debere eſſe. Ego uero quem fugiam habeo: quem ſequar, non habeo: quod enim tu meum laudas, & memorandum dicis, malle quòd dixerim me cum Pōpeio uinci, quàm cum iſtis uincere? ego uero malo, ſed cum illo Pompeio, qui tum erat, aut qui mihi eſſe uidebatur: cum hoc uero, qui ante fugit, quàm ſcit aut quem fugiat, aut quò, qui noſtra tradidit, qui patriam reliquit, Italiam relinquit: ſi malui, contigit, uictus ſum. quod ſupereſt, nec iſta uidere poſſum, quæ nunquam timui ne uiderem: nec mehercule iſtum, propter quem mihi non modo meis, ſed memetipſo carendum eſt. Ad Philotimum ſcripſi de uiatico, ſiue à Moneta, nemo enim ſoluit: ſiue ab Oppijs tuis contubernalibus. cætera appoſita tibi mandabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

Ò REM *turpem, & ea re miſeram: ſic enim ſentio, id demum, aut potius id ſolum eſſe miſerum, quod turpe ſit. aluerat Cæſarem: eundem repente timere cœperat: conditionem pacis nullam probarat: nihil ad bellum pararat: Vrbem reliquerat: Picenum amiſerat culpa: in Apuliam ſe compegerat: ibat in Græciam: omnes nos ἀπροσφωνήτους, expertes ſui tanti, tam inuſitati conſilij relinquebat. Ecce ſubito literæ Domitij ad illū, ipſius ad Cōſules. fulſiſſe mihi uidebatur τὸ καλὸν*

ad oculos eius, & exclamaſſe ille uir, qui eſſe debuit, πρὸς ταῦθ' ὅτι χρὴ, καὶ παλαμάσθων, καὶ πᾶν ἐπ' ἐμοὶ, καὶ τεκταινέσθων. τὸ γὰρ εὖ, μετ' ἐμοῦ. at ille tibi, πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens, pergit Brunduſium. Domitium autem aiunt re audita, & eos qui unà eſſent, ſe tradidiſſe. O rem lugubrem. itaque intercludor dolore, quo ad te plura non ſcribam. tuas literas expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM meam quòd peruulgatam ſcribis eſſe, non fero moleſtè: quinetiam ipſe multis dedi deſcribendam: ea enim & acciderunt iam, & impendent, ut teſtatum eſſe uelim, de pace quid ſenſerim. cum autem ad eam hortarer, eum præſertim hominem, non uidebar ullo modo facilius moturus, quàm ſi id, ad quod eum hortarer, conuenire eius ſapientiæ dicerem. eam ſi admirabilem dixi, cum eum ad ſalutem patriæ hortabar, non ſum ueritus, ne uiderer aſſentari, cui tali in re libenter me ad pedes abieciſſem. quà autem eſt, Aliquid impertias tẽporis: nõ eſt de pace, ſed de meipſo, & de meo officio ut aliquid cogitet. nã quod teſtificor, me expertem belli fuiſſe, etſi id re perſpectum eſt, tamen eo ſcripſi, quo in ſuadendo plus auctoritatis haberem. eodémque pertinet, quòd cauſam eius probo. Sed quid hæc nunc? utinam aliquid profectum eſſet: næ ego iſtas literas in concione recitari uelim: ſiquidẽ ille ipſe ad eundẽ ſcribens in publico propoſuit epiſtolã illam in qua eſt, Pro tuis rebus geſtis ampliſſimis: amplioribúſne, quàm ſuis, quàm Africani? ita tempus ferebat: ſiquidem etiam uos duo tales ad quintum miliarium. quid nunc ipſum unde

ſe recipienti, quid agenti, quid acturo? quanto autem ferocius ille cauſæ ſuæ confidet, cum uos, cum ueſtri ſimiles non modo frequentes, ſed læto uultu gratulantes uiderit? num igitur peccamus? minime uos quidem. ſed tamen ſigna conturbantur, quibus uoluntas à ſimulatione diſtingui poſſet. quæ uero S.C. *uideo? ſed apertius, quàm propoſueram.* Ego Arpini *uolo eſſe prid.* Cal. *deinde circum uillulas noſtras errare, quas uiſurum me poſtea deſperaui.* Ευγενῆ *tua conſilia, & tamen pro temporibus nō incauta, mihi ualde probantur.* Lepido *quidem (nam ferè* συνδιημερεύομεν, *quod gratiſſimum illi eſt) nunquam placuit ex* Italia *exire,* Tullo *multo minus: crebro enim illius literæ ab alijs ad nos commeant: ſed me illorum ſententiæ minus mouebant. minus multa dederant illi* Reip. *pignora. tua meherculè auctoritas uehementer mouet: affert enim & reliqui temporis recuperandi rationem, & præſentis tuendi.* Sed *obſecro te, quid hoc miſerius, quàm alterum plauſus in fœdiſſima cauſa quærere: alterum offenſiones in optima? alterum exiſtimari conſeruatorem inimicorum, alterum deſertorem amicorum? & meherculè quamuis amemus* Cneum *noſtrum, ut & facimus, & debemus: tamen hoc, quòd talibus uiris non ſubuenit, laudare non poſſum: nam ſiue timuit, quid ignauius? ſiue, ut quidam putant, meliorem ſuam cauſam illorum cæde fore putauit, quid iniuſtius? ſed hæc omittamus: augemus enim dolorem retractando.* V I. Cal. *ueſperi* Balbus *minor ad me uenit, occulta uia currens ad* Lentulum Cos. *miſſu* Cæ*ſaris, cum literis, cum mandatis, cum promiſſione prouinciæ,* Romam *ut redeat. cui perſuaderi poſſe non ar*

bitror, niſi erit conuentus. idem aiebat, nihil malle Cæſarem, quàm ut Pompeium aſſequeretur. id credo: ut rediret in gratiam, id non credo: & metuo ne omnis hæc clementia ad unam illam crudelitatem colligatur. Balbus quidem maior ad me ſcribit, nihil malle Cæſarem, quàm principe Pompeio ſine metu uiuere. tu puto hæc credis? Sed cum hæc ſcribebam V. Cal. Pompeius iam Brunduſium poterat ueniſſe: expeditus enim anteceſſerat legiones Lucœria. ſed hoc τέρας horribili uigilantia, celeritate, diligentia eſt. Planè, quid futurum ſit, neſcio. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS *cum ad me præter opinionem meam ueniſſet, locutus ſum cum eo liberaliſſime: tempora expoſui: rogaui ut diceret quid haberet in animo: me nihil ab ipſo inuito contendere. reſpondit, ſe, quod in nummis haberet, neſcire quo loci eſſet: alios non ſoluere: aliorum diem nondum eſſe. dixit etiam alia quædam de ſeruulis ſuis, quare nobiſcum eſſe non poſſet. morem geſſi: dimiſi à me, ut magiſtrum Ciceronum, non libenter: ut hominem ingratum, non inuitus. Volui te ſcire, quid ego de eius facto iudicarem. Vale.*

CICERO ATTICO S.

QVOD *me magno animi motu perturbatum putas, ſum equidem. ſed non tam magno, quàm tibi fortaſſe uideor: leuatur enim omnis cura, cum aut conſiſtit conſilium, aut cogitando nihil explicatur. lamentari autẽ licet. illud tamẽ totos dies. ſed uereor ne, nihil cum proficiam, etiam dedecori ſim ſtudijs, ac literis noſtris. Con-*

*ſumo igitur omne tempus conſiderãs quanta uis ſit il-
lius uiri,quem noſtris libris ſatis diligenter(ut tibi qui-
dem uidemur) expreſſimus.tenéſne igitur,moderatorẽ
illum* Reip.*quò referre uelimus omnia? nam ſic quin*
» *to,ut opinor,in libro loquitur* Scipio. VT *enim guber*
» *natori curſus ſecundus,medico ſalus,imperatori uicto*
» *ria,ſic huic moderatori* Reip.*beata ciuium uita propo-*
» *ſita eſt, ut opibus firma,copijs locuples,gloria ampla,*
» *uirtute honeſta ſit:huius enim operis maximi inter ho*
» *mines,atque optimi illum eſſe effectorem uolo.* Hoc
Cneus *noſter cum antea nunquam, tum in hac cauſa
minime cogitauit.dominatio quæſita ab utroq; eſt:non
id actum beata,& honeſta ciuitas ut eſſet.nec uero il
le* Vrbem *reliquit,quòd eam tueri non poſſet: nec* Ita-
*liam,quòd ea pelleretur: ſed hoc à primo cogitauit, o-
mneis terras,omnia maria mouere,*Reges *barbaros in
citare,genteis feras armatas in* Italiam *adducere,exer
citus cõficere maximos.*Genus *illud* Sullani *regni iam
pridem appetitur,multis,qui unà ſunt,cupientibus.*An
*cenſes,nihil inter eos conuenire?nullam pactionem fie
ri potuiſſe?hodie poteſt.ſed neutri* σκοπὸς *eſt ille,ut nos
beati ſimus. uterque regnare uult.*Hæc *à te inuitatus
breuiter expoſui : uoluiſti enim me, quid de his malis
ſentirem,oſtendere.*προθεσπίζω *igitur noſter* Attice,*non
ariolans,ut illa,cui nemo credidit,ſed coniectura pro-
ſpiciens,* Iámque *mari magno. non multo inquã
ſecus poſſum uaticinari:tanta malorũ impendet* ἰλιάς.
Atque *hoc noſtra grauior eſt cauſa, qui domi ſumus,
quàm illorum, unà qui tranſierunt: quòd illi quidem
alterum metuunt,nos utrunque.*Cur *igitur,inquis, re-
manſimus?*Vel *tibi paruimus, uel non occurrimus, uel*

hoc fuit rectius. conculcari inquam miſeram Italiã uidebis proxima æſtate ab utriuſque mancipijs ex omni genere collectis. nec tam proſcriptio pertimeſcẽda, quæ Luceriæ multis ſermonibus denuntiata eſt, quàm uniuerſæ interitus: tantas in confligendo utriuſque uires uideo futuras. Habes coniecturam meam. tu autem conſolationis fortaſſe aliquid expectaſti: nihil inuenio: nihil fieri poteſt miſerius, nihil perditius, nihil fœdius.

Quòd quæris, quid Cæſar ad me ſcripſerit: quod ſæpe: gratiſſimum ſibi eſſe, quòd quierim: orátque, in eo ut perſeuerem. Balbus minor hæc eadem mandata. iter autem eius erat ad Lentulum Cos. cum literis Cæſaris, præmiorũmque promiſſis, ſi Romam reuertiſſet. uerum, cum habeo rationem dierum, ante puto tranſmiſſurum, quàm potuerit conueniri. Epiſtolarum Pompeij duarũ, quas ad me miſit, negligentiã, meámque in reſcribendo diligentiam uolui tibi notam eſſe. earum exempla ad te miſi. Cæſaris hic per Apuliam ad Brunduſium curſus quid efficiat, expecto: utinam aliquid ſimile Parthicis rebus. ſimul aliquid audiero, ſcribam ad te. tu ad me uelim bonorum ſermones. Romæ frequentes eſſe dicuntur. ſcio equidem te in publicum non prodire: ſed tamen, audire te multa, neceſſe eſt. Memini tibi librũ afferri, à Demetrio Magnete ad te miſſum, περὶ ὁμονοίας. eũ mihi uelim mittas. uides quam cauſam mediter. Vale.

Cn. Pompeius Procos. M. Ciceroni Imp. S.

Q. Fabius ad me uenit ad IIII. Id. Feb. is nũtiat L. Domitiũ cum ſuis cohortibus XI, & cohortibus XIIII quas Vibullius adduxit, ad me iter habere: habuiſſe in

animo proficiſci Corfinio, & ad V. Id. Feb. C. Hirrum cum V. cohortibus ſubſequi. Cenſeo ad nos Luceriam uenias: nam te hic tutiſſime puto fore. Vale.

Cicero Cn. Pompeio Procos. S.

AD XV. Cal. *Martij Formijs accepi tuas literas, ex quibus ea, quæ in agro Piceno geſta erant, cognoui commodiora eſſe multo, quàm ut erat nobis nuntiatum:* Vibullij*que uirtutem, induſtriámque libenter agnoui.*

Nos adhuc in ea ora, ubi præpoſiti ſumus, ita fuimus, ut nauem paratam haberemus: ea enim audiebamus, & ea uerebamur, ut quodcunque tu conſiliũ præcepiſſes, id nobis perſequendum putaremus. Nunc, *quoniam auctoritate, & conſilio tuo in ſpe firmiore ſumus, ſi teneri poſſe putas* Tarracinam, *& oram maritimam, in ea manebo: etſi præſidia in oppidis nulla ſũt: nemo enim noſtri ordinis in his locis eſt, præter* M. Eppium, *quem ego* Minturnis *eſſe uolui, uigilantem hominem, & induſtrium.* L. Torquatum, *uirum fortem, & cum auctoritate,* Formijs *non habemus: ad te profectum arbitramur. ego omnino, ut proxime tibi placuerat,* Capuam *ueni eo ipſo die, quo tu* Theano Sidicino *es profectus: uolueras enim me cum* M. Conſidio Propræt. *illa negotia tueri.* Cum *eò ueniſſem, uidi* T. Ampium *delectum habere diligentiſſime, ab eo accipere* Libonem *ſumma item diligentia, & in illa colonia auctoritate.* Fui Capuæ, *quoad* Coſs. *iterum, ut erat dictum, ab* Coſs. *ueni* Capuam *ad* Non. Febr. *cum fuiſſem triduum, recepi me* Formias. Nũc *quod tuum conſilium, aut quæ ratio belli ſit, ignoro: ſi tenendam hanc oram putas, quæ opportunitatem, & dignitatem ha-*

bet, & egregios ciues, &, ut arbitror, teneri poteſt: opus eſt eſſe, qui præſit. ſin omnia in unum locum con trahenda ſunt: non dubito quin ad te ſtatim ueniam: quo mihi nihil optatius eſt: ídque tecũ, quo die ab Vr*be diſceſſimus, locutus ſum.* Ego, *ſicut adhuc uideor ſegnior fuiſſe, dum ne tibi uidear, non laboro. & tamen, ſi, ut uideo, bellum gerendum eſt, confido me omnibus facile ſatiſfacturũ.* M. Tulliũ *meũ neceſſariũ ad te miſi, cui tu, ſi tibi uideretur, ad me literas dares.* Vale.

Cn. Pompeius Procos. M. Ciceroni Imp. S.

TVAS *literas libenter legi: recognoui enim tuam priſtinam uirtutem etiam in ſalute communi.* Conſules *ad eum exercitum, quem in* Apulia *habui, uenerũt. magnopere te hortor pro tuo ſingulari, perpetuóque ſtudio in* Remp. *ut te ad nos conferas, ut communi con ſilio* Reip. *afflictæ opem, atque auxiliũ feramus.* Cen*ſeo uia* Appia *iter facias, & celeriter* Brũduſium *uenias.* Cura *ut ualeas.*

M. Cicero Cn. Pompeio Procos. S.

CVM *ad te literas miſiſſem, quæ tibi* Canuſij *redditæ ſunt, ſuſpicionem nullam habebam, te* Reip. *cauſa mare tranſiturũ, erámque in ſpe magna, fore, ut in* Italia *poſſemus aut cõcordiam cõſtituere, qua mihi nihil utilius uidebatur, aut* Remp. *ſumma cum dignitate defendere: interim nõdum meis literis ad te perlatis, ex ijs mandatis, quæ* Dialio *ad* Conſules *dederas, certior tui conſilij factus, non expectaui dum mihi à te literæ redderentur, confeſtímque cum* Quinto *fratre, & cum liberis noſtris iter ad te in* Apuliam *facere cœpi.* Cum

Theanum Sidicinum ueniſſem, C. Meſſius familiaris tuus mihi dixit, alij'que complures, Cæſarem iter habere Capuam, & eo ipſo die manſurum eſſe Eſerniæ. ſanè ſum commotus: quòd, ſi ita eſſet, non modo iter meum interclusum, ſed me ipſum planè exceptum putabam. itaque tum Cales proceſſi, ut ibi potiſſimum conſiſterem, dum certum nobis ab Eſernia de eo, quod audieram, referretur. At mihi, cum Calibus eſſem, affertur literarum tuarum exemplum, quas tu ad Lentulum Cos. miſiſſes. hæc ſic ſcriptæ erant, literas tibi à L. Domitio ad XIII. Cal. Martij allatas eſſe, earúmque exemplum ſubſcripſeras: magníque intereſſe Reip. ſcripſeras, omneis copias primo quoque tēpore in unum locum conuenire, & ut, præſidij quod ſatis eſſet, Capuæ relinqueret. His ergo literis lectis, in eadem opinione fui, qua reliqui omnes, te cum omnibus copijs ad Corfinium eſſe uenturum: quò mihi, cum Cæſar ad oppidum caſtra haberet, tutum iter eſſe non arbitrabar. Cum res in ſumma expectatione eſſet, utrunque ſimul audimus, & quæ Corfinij acta eſſent, & te iter Brunduſiũ facere cœpiſſe. Cúmque nec mihi, nec fratri meo dubiũ eſſet, quin Brunduſium contenderemus, à multis, qui è Samnio, Apuliáque ueniebant, admoniti ſumus ut caueremus ne exciperemur à Cæſare, quòd is in eadem loca quæ nos petebamus, profectus, celerius etiam, quàm nos poſſemus, eò, quò intenderat, uenturus eſſet. quod cum ita eſſet, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit cōmittere, ut temeritas noſtra non ſolum nobis, ſed etiã Reip. noceret: cum præſertim non dubitaremus quin, ſi etiam tutum nobis iter fuiſſet, te tamen iã conſequi non poſſemus. interim ac-

cepimus tuas literas, Canuſio ad X. Cal. Martij datas, quibus nos hortaris, ut celerius Brunduſiũ ueniamus. quas cum accepiſſemus ad III. Cal. Martij, non dubitabamus, quin tu iã Brunduſium perueniſſes: nobíſque iter illud omnino interclusum uidebatur, neque minus nos eſſe captos, quàm qui Corfinium ueniſſent: neque enim eos ſolos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidiſſent, ſed eos nihilo minus, qui regionibus excluſi, intra præſidia, atque intra arma aliena ueniſſent. quod cum ita ſit, maxime uellẽ primum tecum ſemper fuiſſe: quod quidem tibi oſtenderam, cum à me Capuam reijciebã: quod feci non uitandi oneris cauſa, ſed quòd uidebã teneri illam urbem ſine exercitu non poſſe: accidere autem mihi nolebam, quod doleo uiris fortiſſimis accidiſſe. quoniam autem, tecum ut eſſem, non contigit: utinam tui conſilij certior factus eſſem: nam ſuſpicione aſſequi non potui, quòd omnia prius arbitratus ſum fore, quàm ut hæc Reip. cauſa in Italia non poſſet duce te conſiſtere. Neque uero nunc conſiliũ tuum reprehendo, ſed fortunam Reip. lugeo. nec, ſi ego, quid tu ſis ſecutus, non perſpicio, idcirco minus exiſtimo, te nihil, niſi ſumma ratione, feciſſe. Mea quæ ſemper fuerit ſententia, primum de pace uel iniqua conditione retinenda, deinde de Vrbe (nam de Italia quidem nihil mihi unquam oſtenderas) meminiſſe te arbitror. ſed mihi non ſumo, ut meum conſilium ualere debuerit: ſecutus ſum tuũ, neque id Reip. cauſa, de qua deſperaui, quæ & nunc afflicta eſt, nec excitari ſine ciuili pernicioſiſſimo bello poteſt: ſed te quærebã: tecum eſſe cupiebam: neque eius rei facultatem, ſiqua erit, prætermittam. Ego me in hac omni cauſa facile intelligebam

pugnandi cupidis hominibus non ſatiſfacere: primum enim præ me tuli, me nihil malle, quàm pacem: non quin eadem timerem, quæ illi: ſed eà bello ciuili leuiora ducebam. Inde ſuſcepto bello, cum pacis conditiones ad te afferri, à téque ad ea honorifice, & large reſpõderi uiderem: duxi meam rationem, quam tibi facile me probaturum pro tuo in me beneficio arbitrabar. Meminerã me eſſe unum, qui pro meis maximis in Rẽp. meritis ſupplicia miſerrima, & crudeliſſima pertuliſſem: me eſſe unum, qui ſi offendiſſem eius animum, cui tum, cum iam in armis eſſemus, Conſulatus tamen alter & triumphus ampliſſimus deferebatur, ſubijcerer eiſdem prælijs: ut mea perſona ſemper ad improborũ ciuiũ impetus aliquid uideretur habere populare. Atque hæc nõ ego prius ſum ſuſpicatus, quàm mihi palã denuntiata ſunt: neque ea tam pertimui, ſi ſubeunda eſſent, quàm declinanda putaui, ſi honeſte uitare poſſem. Quoniã breuem illius temporis, dum in ſpe pax fuit, rationem noſtrã uides: reliqui facultatem res ademit. Iis autem, quibus non ſatiſfacio, facile reſpondeo: neque enim ego amicior C. Cæſari unquam fui, quàm illi: neque illi amiciores Reip. quàm ego. Hoc inter me, & illos intereſt, quòd cum & illi ciues optimi ſint, & ego ab iſta laude non abſim, ego conditionibus, quod idem te intellexeram uelle, illi armis diſceptari maluerũt. quæ quoniam ratio uicit, perficiam profecto, ut neque Reſp. ciuis à me animum, neque tu amici deſideres. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIHI MOLESTIOR *lippitudo erat etiã, quàm*

ante fuerat: dictare tamen hanc epiſtolã malui, quàm Gallo Fabio amantiſſimo utriuſque noſtrum nihil ad te literarũ dare: nam pridie quidem, quoquomodo potueram, ſcripſeram ipſe eas literas, quarum uaticinationem falſam eſſe cupio. Huius autem epiſtolæ non ſolum ea cauſa eſt, ut nequis à me dies intermittatur quin dem ad te literas, ſed etiam hæc iuſtior, ut à te impetrarẽ ut ſumeres aliquid temporis: quo quia tibi perexiguo opus eſt, explicari mihi tuum cõſilium planè uolo, ut penitus intelligam. Omnia ſunt integra nobis. nihil prætermiſſum eſt, quod non habeat ſapientem excuſationem, non modo probabilẽ: nam certe neque tum peccaui, cum imparatam Capuam, non ſolum * ignauiæ delectus, ſed etiam perfidiæ ſuſpicionem fugiens, accipere nolui: neque, cum poſt conditiones pacis per L. Cæſarem, & Fabium allatas caui ne animum eius offenderẽ, cui Pompeius iam armatus armato Cõſulatum, triumphúmque deferret. Nec uero hæc extrema quiſquam poteſt iure reprehẽdere, quòd mare non trãſierim: id enim, etſi erat deliberationis, tamẽ obire non potui: neque enim ſuſpicari debui, præſertim cum ex ipſius Põpeij literis, idem quod uideo te exiſtimaſſe, non dubitarim, quin is Domitio ſubuenturus eſſet. Et planè, quid rectũ, & quid faciẽdum mihi eſſet, diutius cogitare malui. Primum igitur, hæc qualia tibi eſſe uideantur, etſi ſæpius ſignificata ſunt à te, tamen accuratius mihi perſcribas uelim: deinde aliquid etiam in poſterum proſpicias, fingáſque quem me eſſe deceat, & ubi me plurimum prodeſſe Reip. ſentias: ecquæ pacifica perſona deſideretur: an in bellatore ſint omnia. Atque ego, qui omnia officio metior, recordor tamẽ tua

conſilia: quibus ſi paruiſſem, triſtitiam illorum temporum non ſubiſſem. memini quid mihi tum ſuaſeris per Theophanem, *per* Culeonem*:idq; ſæpe ingemiſcens ſum recordatus. quare nũc ſaltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, ut non ſolum glorioſis conſilijs utamur, ſed etiam paulo ſalubribus. ſed nihil præſcribo. accurate uelim perſcribas tuam ad me ſententiam. uolo etiam exquiras quamdiligentiſſime poteris (habebis autem per quos poſſis) quid* Lentulus *noſter, quid* Domitius *agat, quid acturus ſit: quemadmodum nunc ſe gerant, num quem accuſent, num cui ſuccenſeant: quid dico, num cui? num* Pompeio. *omnino culpam omnem* Pompeius *in* Domitium *confert: quod ipſius literis cognoſci poteſt: quarum exemplum ad te mitto.* Hæc *igitur uidebis: &, quod ad te ante ſcripſi,* Demetrij Magnetis *librum, quem ad te miſit, de concordia, uelim mihi mittas.* Vale.

Cn. *Magnus* M. *Marcello,*
L. *Lentulo* Coss.

E G O, *quòd exiſtimabam diſperſos nos neque* Reip. *utiles, neque nobis præſidio eſſe poſſe, iccirco ad* L. Domitium *literas miſi, primum uti ipſe cum omni copia ad nos ueniret: ſi de ſe dubitaret ut cohorteis* X I X, *quæ ex* Piceno *ad me iter habebãt, ad nos mitteret. Quod ueritus ſum, factum eſt, ut* Domitius *implicaretur, neque ipſe ſatis firmus eſſet ad caſtra facienda, quòd meas* XIX. *& ſuas* XII *cohorteis tribus in oppidis diſtributas haberet (nam partim* Albæ, *partim* Sulmone *collocauit) neque, ſi uellet, expedire poſſet.* Nunc *ſcitote me eſſe in ſumma ſolicitudine: nam & tot, & taleis uiros pericu-*

lo obſidionis liberare cupio:neque ſubſidio ire poſſum, quòd his duabus legionibus non puto eſſe committendum,ut illuc ducantur.ex quibus tamen non amplius XIIII cohortes contrahere potui,quas Brunduſium miſi:neque Canuſium ſine præſidio,dum abeſſem,putaui eſſe dimittendum.Dellio mandaram,quòd maiores copias ſperabam nos habituros, ut, ſi uobis uideretur, alteruter ueſtrum ad me ueniret, alter in Siciliam cũ ea copia,quam Capuæ,& circum Capuam cõparaſtis, & cum ijs militibus,quos Fauſtus legit, proficiſceretur, Domitius cum XII ſuis cohortibus eodem adiungeretur, reliquæ copiæ omnes Brunduſium cogerentur, & inde nauibus Dyrrhachium tranſportarentur. Nunc, cum hoc tempore nihilo magis ego, quàm uos,ſubſidio Domitio ire poſſim, ſeu per monteis explicare, non eſt nobis committendum, ut has XIIII. cohorteis, quas dubio animo habeo, hoſtis accedere, aut in itinere me cõſequi poſſit. Quam ob rem placitum eſt mihi(etiam uideo C. Marcello, & cæteris noſtri ordinis, qui hic ſunt)ut Brunduſium ducerem hanc copiam,quam ego habeo mecum.Vos hortor,ut quodcunque militum contrahere poteritis,contrahatis,& eodẽ ueniatis quamprimum.arma,quæ ad me miſſuri eratis, ijs cenſeo armetis milites, quos uobiſcũ habetis. quæ arma ſuperabunt, ea ſi Brunduſium iumentis deportaritis, uehementer Reip.profueritis. de hac re uellem noſtros certiores faceretis.Ego ad P.Lupum,& C.Coponiũ Prætt. miſi,ut ſe nobis coniungerent, &, militum quod haberent,ad nos deducerent. Valete.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S.

MIROR te ad me nihil ſcribere, & potius ab alijs, quàm à te de Rep. certiorē me fieri. Nos diſiecta manu pares aduerſarijs eſſe non poſſumus. Cōtractis noſtris copijs, ſpero nos & Reip. & communi ſaluti prodeſſe poſſe. Quamobrem cum conſtituiſſes, ut Vibullius mihi ſcripſerat, ad V. Id. Febr. Corfinio proficiſci cum exercitu, & ad me uenire, miror quid cauſæ fuerit quare conſiliū mutaris: nam illa cauſa, quam mihi Vibullius ſcribit, leuis eſt, te propterea moratū eſſe, quòd audieris Cæſarem Firmo progreſſum in caſtrū Truentinum ueniſſe: quanto enim magis appropinquare aduerſarius cœpit, eo tibi celerius agendum erat, ut te mecum coniungeres, prius quàm Cæſar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere poſſet. Quā ob rem etiam te rogo, & hortor, id quod non deſtiti ſuperioribus literis à te petere, ut primo quoque die Luceriam aduenires ante quàm copiæ, quas inſtituit Cæſar contrahere, in unum locum coactæ nos à nobis diſtrahāt. Sed, ſi erunt, qui te impediant, ut illas ſuas ſeruent: æquum eſt me à te impetrare, ut cohortes, quæ ex Piceno, & Camerino uenerunt, quæ fortunas ſuas reliquerunt, ad me miſſum facias. Vale.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S.

LITERAS abs te M. Calenius ad me attulit ad XIIII. Calendarum Martij: in quibus literis ſcribis, tibi in animo eſſe obſeruare Cæſarem, &, ſi ſecundum mare ad me ire cœpiſſet, confeſtim in Samnium ad me uēturum: ſin autem ille circum iſtæc loca com-

moraretur, te ei, ſi propius acceſſiſſet, reſiſtere uelle. te animo magno, & forti iſtam rem agere exiſtimo: ſed diligentius nobis eſt uidēdum, ne diſtracti pares eſſe aduerſario non poſſimus, cum ille magnas copias habeat, & maiores breui habiturus ſit. non enim pro tua prudentia debes illud ſolum animaduertere, quot in præſentia cohortes contra te habeat Cæſar, *ſed quantas breui tempore equitum, & peditum copias contracturus ſit. cui rei teſtimonio ſunt literæ, quas* Buſſenius *ad me miſit, in quibus ſcribit, id quod ab alijs quoque mihi ſcribitur, præſidia* Curionem, *quæ in* Vmbria, *&* Tuſcis *erant, contrahere, & ad* Cæſarem *iter facere. quæ ſi copiæ in unum locum fuerint coactæ, ut pars exercitus ad* Albam *mittatur, pars ad te accedat, ut non pugnet, ſed locis ſuis repugnet: hærebis, neque ſolus cum iſta copia tantam multitudinem ſuſtinere poteris, ut frumentatum eas. Quam ob rem te magnopere hortor, ut quamprimum cum omni copia huc uenias.* Conſules *conſtituerunt idem facere.* Ego Metuſcilio *ad te mandata dedi, prouidendum eſſe, ne duæ legiones ſine* Picentinis *cohortibus in conſpectum* Cæſaris *committerentur. quam ob rem nolito commoueri, ſi audieris me regredi, ſi forte* Cæſar *ad me ueniet. cauendum enim puto eſſe, ne implicatus hæream: nam neque caſtra propter anni tempus, & militum animos facere poſſum: neque ex omnibus oppidis contrahere copias expedit, ne receptum amittam. itaque non amplius* XIIII *cohortes* Luceriam *coegi.* Conſules *præſidia omnia deducturi ſunt, aut in* Siciliam *ituri. nam aut exercitum firmum habere oportet, quo confidamus perrumpere nos poſſe: aut regiones eiuſmodi obtinere,*

è quibus repugnemus: id quod neutrum nobis hoc tempore contingit, quòd & magnam partem Italiæ Cæſar occupauit, & nos non habemus exercitum tam amplum, neque tam magnum, quàm ille. itaque nobis prouidendum eſt, ut ſummam Reip. rationem habeamus. Etiam, atque etiam te hortor, ut cum omni copia quãprimum ad me uenias. poſſumus etiã nunc Remp. erigere, ſi communi conſilio negotium adminiſtrabimus: ſi diſtrahemur, infirmi erimus. mihi hoc conſtitutum eſt. His literis ſcriptis, Sica à te mihi literas attulit, & mandata. Quòd me hortare ut iſtuc ueniã: id me facere non arbitror poſſe, quòd non magnopere his legionibus confido. Vale.

Cn. Pompeius L. Domitio S.

LITERAE mihi à te redditæ ſunt ad XIII Calen. Mart. in quibus ſcribis, Cæſarem apud Corfinium caſtra poſuiſſe. quod putaui, & præmonui, Fit, ut nec in præſentia committere tecum prælium uelit, & omnibus copijs conductis te implicet, ne ad me iter expeditum tibi ſit, atque iſtas copias coniungere optimorum ciuium poſſis cum his legionibus, de quarum uoluntate dubitamus: quo etiam magis tuis literis ſum commotus: neque enim eorũ militum, quos mecum habeo, uoluntati ſatis confido, ut de omnibus fortunis Reip. dimicem: neque etiam, qui ex delectibus conſcripti ſunt à Cõſulibus, conuenerũt. Quare da operam, ſi ulla ratione etiam nunc efficere potes, ut te explices, huc quãprimum uenias ante, quàm omnes copiæ aduerſariorũ conueniant. neque enim celeriter ex delectibus huc homines conuenire poſſunt: &, ſi conuenirent, quantum

ijs committendũ ſit, quòd inter ſe noti ſunt, contra ueteranas legiones, non te præterit. Vale.

CICERO ATTICO S.

LIPPITVDINIS *meæ ſignum tibi ſit librarij manus, & eadem cauſa breuitatis. etſi nunc quidem, quod ſcriberem, nihil erat.* Omnis *expectatio noſtra erat in nuntijs* Brunduſinis, *ſi nactus hic eſſet* Cneum *noſtrũ, ſpes dubia pacis: ſin ille ante trãſmiſiſſet, exitioſi belli metus.* Sed *uidéſne in quem hominem inciderit* Reſp? *quàm acutum? quàm uigilantem? quàm paratum? ſi meherc ule neminem occiderit, nec cuiquam quicquam ademerit: ab ijs, qui eum maxime timuerant, maxime diligetur. multum mecũ municipales homines loquũtur, multũ ruſticani. nihil prorſus aliud curãt, niſi agros, niſi uillulas, niſi numulos ſuos.* Et *uide, quàm conuerſa res eſt. illum, quo antea confidebant, metuunt: hunc amant, quem timebant.* Id *quantis noſtris peccatis, uitijſque euenerit, non poſſum ſine moleſtia cogitare. quæ autem impendere putarem, ſcripſeram ad te, & iam tuas literas expectabam.* Vale.

CICERO ATTICO S.

NON *dubito quin tibi odioſæ ſint epiſtolæ quotidianæ, cum præſertim neque noua de re aliqua certiorem te faciam, neque nouam denique iam reperiam ſcribendi ullam ſententiã. ſed ſi dedita opera, cum cauſa nulla eſſet, tabellarios ad te cum inanibus epiſtolis mitterem, facerẽ inepte: euntibus uero, domeſticis præſertim, ut nihil ad te dem literarum, facere nõ poſſum. & ſimul (crede mihi) requieſco paululum in his miſerijs,*

cum quaſi tecum loquor: cum uero tuas epiſtolas lego, multo etiam magis. Omnino intelligo, nullũ fuiſſe tempus poſt has fugas, & formidines, quod magis debuerit mutum eſſe à literis, propterea quòd neque Romæ quicquam auditur noui, nec in his locis, quæ à Brunduſio abſunt propius, quàm tu, biduum, aut triduum. Brunduſij autem omne certamen uertitur huius primi temporis. qua quidem expectatione torqueor. ſed omnia antè nos ſciemus: eodem enim die uideo Cæſarem à Corfinio poſt meridiem profectũ eſſe, quo Canuſio mane Pompeium. eo modo autem ambulat Cæſar,
* *& ijs diarijs militum celeritatem incitas, ut timeã, ne citius ad Brũduſium, quàm opus ſit, acceſſerit. Dices, Quid igitur proficis, qui anticipes eius rei moleſtiã, quam triduo ſciturus ſis? Nihil equidem: ſed, ut ſuprà dixi, tecũ perlibẽter loquor, & ſimul ſcito labare meũ conſilium illud, quod ſatis iam fixum uidebatur. non mihi ſatis idonei ſunt auctores ij, qui à te probantur. quod enim unquã eorum in Rep. forte factum extitit? aut quis ab ijs ullam rem laude dignam deſiderat? nec meherculè laudandos exiſtimo, qui trans mare belli parandi cauſa profecti ſunt (quanquã hæc ferenda non erant) uideo enim, quantum id bellum, & quàm peſtiferum futurum ſit. ſed me mouet unus uir, cuius fugientis comes: Remp. recuperantis ſocius uideor eſſe debere. Totiéſne igitur ſententiam mutas? Ego tecum, tanquam mecum, loquor. quis autem eſt, tanta quidem de re, quin uarie ſecũ ipſe diſputet? ſimul & elicere cupio ſententiam tuã: ſi manet, ut firmior ſim, ſi mutata eſt: ut tibi aſſentiar. Omnino ad id, de quo dubito, pertinet me ſcire quid Domitius acturus ſit, quid noſter Lentu*

★ *lus.* De Domitio *uaria audimus, modo eſſe in* Tiburti, *aut* Lepidi, *quo cum* Lepidus *acceſſiſſet ad* Vrbē, *quod item falſum uideo eſſe. ait enim* Lepidus, *eum neſcio quò penetraſſe itineribus: occultandi ſui cauſa, an maris apiſcendi, ne id quidem ſcit: ignorat enim de filio. addit illud ſanè moleſtum, pecuniam* Domitio *ſatis* ★ *grandem, quam is* Coreni *habuerit, non eſſe redditam.* De Lētulo *autem nihil audimus. hæc uelim* exquiras, *ad méque perſcribas.* Vale.

CICERO ATTICO S.

AD V. Non. Mart. *epiſtolas mihi tuas* AEgypta *reddidit, unam ueterem* IIII. Cal. *quam te ſcribis dediſſe* Pinario, *quem non uidimus, in qua expectas quidnam præmiſſus agat* Vibullius, *qui omnino non eſt uiſus à* Cæſare. *in altera epiſtola uideo te ſcire ita eſſe, & quemadmodum redeuntem excipiam* Cæſarem, *quem* ★ *omnino uitare cogito, & aut* Hemonis *fugam tendis, commutationémque uitæ tuæ: quod tibi puto eſſe faciendum: & ignoras,* Domitius *cum facibúſne ſit. quod cum ſcies, facies ut ſciamus.* Habes *ad primam epiſtolā.* Secutæ *ſunt duæ, prid.* Cal. *ambæ datæ, quæ me cōuellerunt de priſtino ſtatu: iam tamen, ut ante ad te ſcripſi, labantem.* Nec *me mouet, quod ſcribis* Ioui *ipſi iniquum: nam periculum in utriuſque iracundia poſitum eſt: uictoria autem ita incerta, ut deterior cauſa paratior mihi eſſe uideatur.* Nec *me* Conſules *mouent, qui* † *ipſi pluma, aut folio facilius mouentur. officij me deliberatio cruciat, cruciauítque adhuc. cautior certe eſt manſio: honeſtior exiſtimatur traiectio. malo interdum, multi me non caute, quàm pauci non honeſte feciſſe exi*

ſtiment. De Lepido, & Tullo quòd quæris: illi uero non dubitant quin Cæſari præſto futuri, in ſenatúmq; uenturi ſint. Recentiſſima tua eſt epiſtola Cal. data in qua optas congreſſum, pacem non deſperas. ſed ego, cum hæc ſcribebam, nec illos congreſſuros: nec, ſi con congreſſi eſſent, Pompeium ad ullã conditionem acceſſurum putabam. Quòd uideris non dubitare, ſi Conſules tranſeant, quid nos facere oporteat: certe tranſeunt, uel, quomodo nunc eſt, tranſierunt. ſed memento, præter Appium, neminem eſſe ferè, qui non ius habeat tranſeundi: nam aut cum imperio ſunt, ut Pompeius, ut Scipio, Setenas, Fannius, Voconius, Seſtius, ipſi Cõſules, quibus more maiorũ conceſſum eſt uel omnes
* adire prouincias, aut legati ſunt eorum. ſed nihil deſero. quid placeat tibi, & quid propemodum rectum ſit, intelligo. Plura ſcriberem, ſi ipſe poſſem: ſed, ut mihi uideor, potero biduo. Balbi Cornelij literarum exemplũ, quas eodem die accepi, quo tuas miſi ad te, ut meam uicem doleres, cum me derideri uideres. Vale.

Balbus Ciceroni Imp. S.

OBSECRO te Cicero, ſuſcipe curam, & cogitationem digniſſimam tuæ uirtutis, ut Cæſarem, & Pompeium perfidia hominum diſtractos, rurſus in priſtinam concordiã reducas. crede mihi, Cæſarem non ſolum in tua fore poteſtate, ſed etiam maximum beneficium te ſibi dediſſe iudicaturum, ſi huc te reijcis. uelim, idem Pompeius faciat: qui ut adduci tali tempore ad ullam cõditionem poſſit, magis opto, quàm ſpero. ſed cum conſtiterit, & timere deſierit, tum incipiam non deſperare, & tuam auctoritatem plurimum ualituram. Quòd

Lentulum Cos. meum uoluiſti hic remanere, Cæſari gratum, mihi uero gratiſſimum mediusfidius feciſti. nam illum tanti facio, qui non Cæſarem magis diligã, qui ſi paſſus eſſet, nos ſecum, ut conſueueramus, loqui, & non ſe totum etiam, & etiam ab ſermone noſtro auertiſſet: minus miſer, quàm ſum, eſſem. nam caue putes, hoc tempore plus me quenquam cruciari, quòd eum, quem ante me diligo, uideo in Conſulatu quiduis potius eſſe, quàm Conſulem. quòd ſi uoluerit tibi obtemperare, & nobis de Cæſare credere, & Conſulatum reliquum Romæ peragere: incipiam ſperare, etiã conſilio Senatus, auctore te, illo relatore, Pompeium, & Cæſarem coniungi poſſe. quod ſi factum erit, me ſatis uixiſſe putabo. Factum Cæſaris de Corfinio totum me probaturum ſcito: & quomodo in huiuſmodi re cõmodius cadere non potuit, quàm ut res ſine ſanguine conficeret. Balbi mei, tuíque aduentu delectatum te, ualde gaudeo. is quæcunque tibi de Cæſare dixit, quæque Cæſar ſcripſit, ſcio tibi probabit: quæcunque fortuna eius fuerit, belliſſime ſcripſiſſe. Vale.

CICERO ATTICO S.

OMNIA mihi prouiſa ſunt præter occultum, & tum * iter ad mare ſuperum. hoc enim mari uti non poſſumus hoc tempore anni: illuc autem, quò ſpectat animus, & quò res uocat, quà ueniam? cedendum enim eſt celeriter, ne forte qua re impediar, atque alliger. nec uero ille me ducit, qui uidetur, quem ego hominem ἀπολιτικώτατον omnium iam ante cognoram, nũc uero etiam ἀστρατηγικώτατον. Non me igitur is ducit, ſed

ſermo hominum, qui ad me à Philotimo *ſcribitur: is enim me ab optimatibus ait conſcindi. quibus optimatibus* Dij *boni? qui nunc quomodo occurrunt? quomodo autem ſe uẽditant* Cæſari? *municipia uero* Deum: *nec ſimulant, ut cum de illo ægroto uota faciebant.* Sed *planè, quicquid mali hic* Piſiſtratus *non fecerit, tam gratum eſt, quàm ſi aliũ facere prohibuerit. hunc propitium ſperant: illum iratum putant. quas fieri cenſes* ἀπαντήσεις, *ex oppidis? quos honores?* Metuũt, *inquies. credo, ſed mehercule illum magis. huius inſidioſa clementia delectantur: illius iracundiam formidant.* Iudi-

* *ces* D C C C L, *qui præcipue* Cneo *noſtro delectabantur, ex quibus quotidie aliquem uideo, neſcio quas eius* Lucerias *horrent. itaque quæro qui ſint iſti optimates qui me exturbent, cum ipſi domi maneant. ſed tamen quicunque ſunt,* αἰδέομαι Τρῶας. *etſi, qua ſpe proficiſcar, uideo: coniungóque me cum homine magis ad uaſtandum* Italiam, *quàm ad uincendum parato. domum quem expecto? & quidem, cum hæc ſcribebam* I I I I. Non. *iam expectabam aliquid à* Brunduſio. Quid *autem aliquid? quàm inde turpiter fugiſſet, & uictor hic quà ſe referret, & quò. quod ubi audiſſem, ſi ille* Appia *ueniret, ego* Arpinum *cogitabam.* Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER IX.

CICERO ATTICO S.

ETSI, *cum tu has literas legeres, putabam fore ut ſcirem iam quid* Brunduſii *actum eſſet (nam* Canuſio VIII Cal. *profectus erat* Cneus, *hæc autem ſcribebam prid.*Non. XIIII. *die poſtquam ille* Canuſio *mouerat) tamen angebar ſingularum horarum expectatione, mirabárque nihil allatum eſſe, ne rumoris quidem. nam erat mirum ſilentium. ſed hæc fortaſſe* κινόσπουδα *ſunt: quæ tamẽ iam ſciantur, neceſſe eſt.* Illud *moleſtum, me adhuc inueſtigare non poſſe, ubi* Lentulus *noſter ſit, ubi* Domitius. *Quæro autem, quo facilius ſcire poſſim, quid acturi ſint, iturine ad* Pompeiũ: *& , ſi ſint, quà, quandóue ituri ſint.* Vrbem *quidem iam refertam eſſe optimatium audio.* Soſium, *&* Lupum, *quos* Cneus *noſter ante putabat* Brũduſium *uenturos eſſe, quàm ſe, ius dicere. hinc uero uulgo uadunt.* Etiam M. Lepidus, *quocum diem conterere ſolebam, cras cogitabat.* Nos *autem in* Formiano *morabamur, quo citius audiremus: deinde* Arpinũ *uolebamus: inde, iter quà maxime* ἀνακάντητον *eſſet, ad mare ſuperum, remotis, ſiue omnino miſſis lictoribus. audio enim bonis uiris, qui & nunc, & ſæpe antea magno præſidio* Reip. *fuerũt, hanc cunctationem noſtrã non probari: multáque in me, & ſeuere in con-*

uiuiſs tempeſtiuis quidem diſputari. Cedamus igitur: & ut boni ciues ſimus, bellum Italiæ terra, marique inferamus: & odia improborum rurſus in nos, quæ iam extincta erant, incedamus, & Luceij conſilia, ac Theophani perſequamur. Nam Scipio uel in Syriam proficiſcitur ſorte, uel cum genero honeſte, uel Cæſarem fugit iratum. Marcelli quidem, niſi gladium Cæſaris timuiſſent, manerent. Appius & eodem timore, & inimicitiarum recentium. Et tamen præter hunc, & C. Caſſiũ, reliqui Legati: Fauſtus Proquæs. Ego unus, cui utrunuis liceret. Frater acceſſerit, quem ſocium huius fortunæ eſſe non erat æquum: cui magis etiam Cæſar iraſcetur: ſed impetrare non poſſum ut maneat. Dabimus hoc Pompeio, quod debemus: nam me quidẽ alius nemo mouet: non ſermo bonorum, qui nulli ſunt: non cauſa, quæ acta timide eſt, agetur improbe. Vni hoc damus, ne id quidẽ roganti, nec ſuam cauſam, ut ait, agenti, ſed publicam. Tu quid cogites de tranſeundo in Epeirum, ſcire ſanè uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

ETSI *Non. Martiis, die tuo (ut opinor) expectabam à te epiſtolam lõgiorẽ: tamen ad eam ipſam breuem, quam* III. *Non. Martij* ὑπὸ τὴν διάληψιν *dediſti, reſcribendum putaui. Gaudere ais te manſiſſe me: & ſcribis, in ſententia te manere. Mihi autem ſuperioribus literis uidebare non dubitare quin cederem, ita ſi & Cneus bene comitatus conſcendiſſet, & Conſules tranſiſſent. Verum, hoc tu parum meminiſti, an ego non ſatis intellexi? an mutaſti ſentẽtiam? ſed aut ex epiſtola, quam expecto, perſpiciam quid ſentias: aut alias abs te lite-*

ras eliciam. Brunduſio *nihil dum erat allatum.* O *rem difficilem, planéque perditam. Quàm nihil prætermittis in conſilio dando, quàm nihil tamen, quod tibi ipſi placeat, explicas. non eſſe me unà cum* Pompeio, *gaudes: ac proponis, quàm ſit turpe me adeſſe, cum quid de illo detrahatur: nefas eſſe approbare.* Certe. *contra igitur?* Dij, *inquis, auerruncent. Quid ergo fiet, ſi in altero ſcelus eſt, in altero ſupplicium?* Impetrabis, *inquis, à Cæſare, ut tibi abeſſe liceat, & eſſe otioſo.* Supplicandum *igitur? miſerum. Quid, ſi non impetraro?* Et *de triumpho erit, inquis, integrum. Quid, ſi hoc ipſo premar? accipiam? quid fœdius? negem? repudiari ſe totum, magis etiam, quàm olim in* XX *uiratu putabit.* Ac *ſolet, cum ſe purgat, in me conferre omnem illorum temporum culpam: ita me ſibi fuiſſe inimicum, ut ne honorem quidem à ſe accipere uellem. Quanto nunc hoc idem accipiet aſperius? tanto ſcilicet, quanto & honor hic illo eſt amplior, & ipſe robuſtior.* Nam *quod negas te dubitare, quin magna in offenſa ſim apud* Pompeium *hoc tempore: non uideo cauſam, cur ita ſit, hoc quidem tempore. qui enim amiſſo* Corfinio *denique certiorem me ſui conſilij fecit, is queretur* Brunduſium *me non ueniſſe, cum inter me, &* Brunduſium Cæſar *eſſet? deinde etiam ſcit,* ἀπαῤῥησίαστον *eſſe in ea cauſa querelam ſuam.* Me *putat de municipiorum imbecillitate, de delectibus, de pace, de* Vrbe, *de pecunia, de* Piceno *occupando plus uidiſſe, quàm ſe.* Sin, *cum potuero, non uenero: tum erit inimicus: quod ego non eo uereor, ne mihi noceat (quid enim faciet?* τίς δ᾽ ἐστὶ δοῦλος τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν; *) ſed quia ingrati animi*

crimen horreo. Confido igitur aduentum noſtrum illi, quoquo tempore fuerit, ut ſcribis, ἀσμένιστον fore. Nam quòd ais, ſi hic temperantius egerit, conſideratius conſilium te daturum: qui hic poteſt ſe gerere non perditè? uita, mores, antè facta, ratio ſuſcepti negotij, ſocij, uires bonorum, aut etiam conſtantia? Vixdum epiſtolam tuam legeram, cum ad me, currens ad illum, Poſthumus Curtius uenit, nihil niſi claſſes loquens & exercitus. eripiebat Hiſpanias: tenebat Aſiam, Siciliam, Africam, Sardiniam: confeſtim in Græciam perſequebatur. eundum igitur eſt: nec tam ut belli, quàm ut fugæ ſocij ſimus. nec enim ferre potero ſermones iſtorũ, quicunque ſunt. non ſunt enim certe, ut appellantur, boni. ſed tamen id ipſum ſcire cupio, quid loquantur: ìdque ut exquiras, méque certiorem facias, te uehementer rogo. Nos adhuc, quid Brunduſii actum eſſet, planè neſciebamus: cum ſciemus, tum ex re, & ex tempore conſilium capiemus, ſed utemur tuo. Vale.

CICERO ATTICO S.

DOMITII *filius tranſiit Formias* VIII. *Id. currens ad matrem Neapolim, mihíque nuntiari iuſſit, patrem ad Vrbem eſſe, cum de eo curioſe quæſiſſet ſeruus noſter Dionyſius. nos autẽ audieramus eum profectum ſiue ad Pompeium, ſiue in Hiſpaniam. id cuiuſmodi ſit, ſcire ſanè uelim: nam ad id, quod delibero, pertinet, ſi ille certe nuſquam diſceſſit, intelligere Cneũ, non eſſe faciles nobis ex Italia exitus, cum ea tota armis, præſidij'ſque teneatur, hieme præſertim. nam ſi commodius anni tempus eſſet, uel infero mari liceret uti: nunc nihil poteſt, niſi ſupero, tranſmitti, quò iter*

interclusum eſt. Quæres igitur & de Domitio, *& de Lentulo.* A` Brunduſio *nulla adhuc fama uenerat: & erat hic dies* V I I. Id. *quo die, ſuſpicabamur, aut pridie* Brunduſiū *ueniſſe* Cæſarem*:nam* Calēdis Arpis *māſerat.* Sed *ſi* Poſthumum *audire uelles, perſecuturus erat* Cneum*:tranſijſſe enim iam putabat coniectura tempeſtatum, ac dierum. Ego nautas eum non putabam habiturū: ille confidebat, & eo magis, quòd audita nauicularijs hominis liberalitas eſſet.* Sed *tota res* Brunduſina *iam quomodo habeat ſe, diutius neſcire non poſſum. Ego etſi tā diu requieſco, quàm diu aut ad te ſcribo, aut tuas literas lego: tamen & ipſe egeo argumento epiſtolarū, & tibi idem accidere certo ſcio. quæ enim ſoluto animo familiariter ſcribi ſolent, tem poribus his excluduntur: quæ autem ſunt horum tem porum, ea iam contriuimus.* Sed *tamen ne me totum ægritudini dedam, ſumpſi mihi quaſdam tanquam* θέσεις, *quæ & politicæ ſunt, & temporum horū: ut & abducam animum ab querelis: & in eo ipſo de quo agitur, exercear.* Eæ *ſunt huiuſmodi.* Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ, τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πειρατέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα μὴ αὐτὸς ἄρθηται, εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι εἰρήνῃ μᾶλλον ἢ πολέμῳ. εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι, τῆς πατρίδος τυραννουμένης, ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας πέρι. εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην. εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις, εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευ-

τέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας δὲ αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσαιν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος. εἰ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκειοτάτων ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. *in his ego me conſultationibus exercens, & diſſerens in utrãque partem tum Græce, tum Latine, & abduco parumper animum à moleſtijs, &* τῶν προὔργου τι *delibero. Sed uereor, ne tibi* ἄκαιρος *ſim: ſi enim recte ambulauit is, qui hanc epiſtolam tulit, in ipſum tuum diem incidit. Vale.*

CICERO ATTICO S.

NATALI *die tuo ſcripſiſti epiſtolã ad me plenam cõſilij, ſummǽque tum beneuolentiæ, tum etiam prudentiæ. Eam mihi Philotimus poſtridie, quàm à te acceperat, reddidit. Sunt iſta quidem, quæ diſputas, difficillima: iter ad ſuperum, nauigatio infero, diſceſſus Arpinum, ne hunc fugiſſe: manſio Formijs, ne obtuliſſe nos gratulationi uideamur: ſed miſerius nihil, quàm ea uidere, quæ tamen iam, iam inquam uidenda erunt. Fuit apud me Poſthumus: ſcripſi ad te, quàm grauis. Venit ad me etiam Q. Fuſius, quo uultu, quo ſpiritu? properans Brunduſium, ſcelus accuſans Pompeij, leuitatem, & ſtultitiam ſenatus. Hæc qui in mea uilla non feram, cur tum in curia potero ferre? Age finge me quamuis* εὐστομάχως *hæc ferentem. Quid illa, dic M. Tulli, quem habebunt exitum? & omitto cauſam Reip. quam ego amiſſam puto cum uulneribus ſuis, tum medicamentis his, quæ parantur. De*

Pōpeio quid agam? cui planè (quid enim negem?) ſuc- cenſui: ſemper enim cauſæ euentorum magis mouent, quàm ipſa euenta. Hæc igitur mala, quibus maiora eſſe quæ poſſunt? conſiderans, uel potius iudicans eius opera accidiſſe, & culpa, inimicior eram huic, quàm ipſi Cæſari. Vt maiores noſtri funeſtiorem diem eſſe uo luerunt Allienſis pugnæ, quàm Vrbis captæ, quòd hoc malum ex illo: itaque alter religioſius etiam nunc dies, alter in uulgus ignotus: ſic ego decem annorum pec- cata recordans, in quibus inerat ille etiam annus, qui nos, hoc defendente, ne dicam grauius, afflixerat, præ- ſentíſque temporis cognoſcens temeritatem, ignauiam, negligentiam, ſuccenſebam. ſed ea iam mihi exciderunt. beneficia eiuſdem cogito. cogito etiam dignitatem. intel- ligo ſerius equidem, quàm uellem, propter epiſtolas, ſermonéſque Balbi: ſed uideo planè nihil aliud agi, ni- hil actum ab initio, quàm ut hunc occideret. Ego igitur, ſiquis apud Homerū, cum ei & mater, & Dea dixiſſet αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ᾽ Ἕκτορα πότμος ἕτοιμος; ma- tri ipſe reſpondit, αὐτίκα τεθναίην ἐπεὶ οὐκ ἄρα ἔμελλον ἑταίρῳ κτεινομένῳ ἐπαμῦναι. quid ſi non ἑταίρῳ ſolū, ſed etiā εὐεργέτῃ? adde tali uiro talem cauſam agenti. Et ego uero hæc officia mercanda uita puto. Optimati- bus uero tuis nihil confido, nihil iam ne inſeruio qui- dem. Video ut ſe huic dent, ut daturi ſint. quicquam tu illa putas fuiſſe de ualetudine decreta municipiorū præ his de uictoria gratulationibus? Timēt, inquies. At ipſi tum ſe timuiſſe dicūt. Sed uideamus quid actum ſit Brunduſij. ex eo fortaſſe mea conſilia naſcentur, aliá- que literæ. Nos adhuc Brūduſio nihil. Roma ſcripſit Balbus, putare iam Lentulum Cos. tranſmiſiſſe, nec

cum à minore Balbo conuentum, quòd is hoc iam Canuſij audiſſet: inde ad ſe eum ſcripſiſſe, cohorteíſque ſex, quæ Albæ fuiſſent, ad Curtium Minutia tranſijſſe: id Cæſarem ad ſe ſcripſiſſe, & breui tempore eum ad Vrbem futurum. Ergo utar tuo cõſilio, neque me in Arpinum hoc tempore abdam. etſi, Ciceroni meo togam puram cum dare Arpini uellem, hanc erã ipſam excuſationem relicturus ad Cæſarem. ſed fortaſſe in eo ipſo offendetur, cur non Romæ potius. ſed tamen, ſi eſt cõueniẽdus, hic potiſſimum. tum reliqua uidebimus, id eſt & quò, & quà, & quando. Domitius, ut audio, in Coſano, & quidem, ut aiũt, paratus ad nauigandũ: ſi in Hiſpaniam, non probo: ſi ad Cneum, laudo: quouis potius certe, quàm ut Curtium uideat, quem ego patronus aſpicere non poſſum. Quid alios? ſed opinor quieſcamus, ne noſtram culpam coarguamus: qui, dum Vrbem, id eſt patriam, amamus, dúmque rem conuenturam putamus, ita nos geſſimus, ut planè intercluſi, captíque ſimus. Scripta iã epiſtola, Capua literæ ſunt allatæ hoc exẽplo, Põpeius mare tranſijt cum omnibus militibus, quos ſecum habuit. hic numerus eſt hominum millia X X X, & Conſules duo, & Tribuni pl. & ſenatores, qui fuerat cum eo: omnes cũ uxoribus, & liberis. conſcendiſſe dicitur ad IIII. Non Mart. ex ea die fuere Septentriones uenti. naues, quibus uſus nõ eſt, omnes aut præcidiſſe, aut incendiſſe dicunt. De hac re literæ L. Metello Trib. pl. Capuam allatæ ſunt ab Clodia ſocru, quæ ipſa tranſijt. Ante ſolicitus eram, & angebar, ſicut res ſcilicet ipſa cogebat, cum conſilio explicare nihil poſſem: nunc autem poſtquam Pompeius, & Conſules ex Italia exierunt, non angor, ſed ardeo

dolore. οὐδί μοι ἦτορ ἔμπεδον ἀλλ' ἀλαλύκτημαι. nõ ſum inquam (mihi crede) mentis compos: tantum mihi dedecoris admiſiſſe uideor. me non primum cum Pompeio qualicunque conſilio uſo, deinde cum bonis eſſe, quamuis cauſa temere inſtituta? præſertim cum ij ipſi, quorum ego cauſa timidius me fortunæ committebam, uxor, filia, Cicerones pueri me illuc ſequi mallent, hoc turpe, & me indignum putarent. nam Quintus quidem frater, quicquid mihi placeret, id rectum ſe putare aiebat, id animo æquiſſimo ſequebatur. Tuas nunc epiſtolas à primo lego. hæ me paulum recreant. primæ monent, & rogant, ne me proijciam. proximæ gaudere te oſtendunt, me remanſiſſe. eas cum lego, minus mihi turpis uideor, ſed tandiu dum lego. Deinde emergit rurſum dolor, & αἰσχροῦ φαντασία. Quã ob rem obſecro te mi Tite, eripe mihi hunc dolorem, aut minue ſaltem aut conſolatione, aut conſilio, aut quacunque re potes. quid tu autem poſſis? aut quid homo quiſquam? uix iam Deus. Equidem illud molior, quod tu mones, ſperáſque fieri poſſe, ut mihi Cæſar concedat ut abſim, cum aliquid in Senatu contra Cneum agatur: ſed timeo, ne non impetrem. Venit ab eo Furnius, ut quidẽ ſcias quos ſequamur: Q. Titinij filium cum Cæſare eſſe nũtiat: ſed illum maiores mihi gratias agere, quàm uellem. Quid autem me roget (paucis ille quidẽ uerbis, ſed ἐν δυνάμει) cognoſce ex ipſius epiſtola. Me miſerum, quòd tu non ualuiſti: unà fuiſſemus: conſiliũ certe non defuiſſet σύντε δύ' ἐρχομένω. Sed acta ne agamus: reliqua paremus. Me adhuc hæc duo fefellerunt:
* initio ſpes cõpoſitionis, qua facta uolebã, ut populari, ut ea ſolicitudine ſenectutem noſtram liberari: deinde

bellum crudele, & exitioſum ſuſcipi à Pompeio intelligebam, Melioris mediusfidius ciuis, & uiri putabam, quouis ſupplicio affici, quàm illi crudelitati non ſolum præeſſe, uerum etiam intereſſe. uidetur uel mori ſatius fuiſſe, quàm eſſe cum ijs. Ad hæc igitur cogita mi Attice, uel potius excogita: quemuis euentum fortius feram, quàm hunc dolorem. Vale.

Cæſar Imp. S. D. Ciceroni Imp.

CVM Furnium noſtrum tantum uidiſſem, neque loqui, neque audire me commode potuiſſet properãtem, atque eſſem in itinere præmiſſis iam legionibus: præterire tamen non potui quin & ſcriberem ad te, & illum mitterem, gratiáſque agerem. etſi hoc officium & feci ſæpe, & ſæpius mihi facturus uideor: ita de me mereris. In primis à te peto, quoniam confido me celeriter ad Vrbem uenturum, ut te ibi uideam: ut tuo conſilio, gratia, dignitate, ope omnium rerum: uti poſſim. Ad propoſitum reuertar: feſtinationi meæ, breuitatique literarum ignoſces: reliqua ex Furnio cognoſces. Vale.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM ad te epiſtolam quam darẽ IIII Id. ſed eo die is, cui dare uolueram, non eſt profectus. uenit autem eo ipſo die ille Celeripes, quem Saluius dixerat: attulit uberrimas tuas literas, quæ mihi quiddã quo ſtarem, inſtillarunt. recreatum enim me non queo dicere: ſed planè τὸ συνέχον effeciſti: ego enim non iam id ago (mihi crede) ut proſperos exitus conſequar: ſic enim uideo, nec duobus his uiuis, nec hoc uno nos

unquã Remp. habituros. Ita neque de otio noſtro ſpero iam, nec ullam acerbitatem recuſo. unum illud extimeſcebam, ne quid turpiter facerem, uel, dicam, iam effeciſſem. Sic ergo habeto, ſalutares te mihi literas miſiſſe, neque ſolum has longiores, quibus nihil poteſt eſſe explicatius, nihil perfectius: ſed etiã illas breuiores, in quibus hoc mihi iucundiſſimũ fuit, conſiliũ, factúmque noſtrum ab Sexto probari. Pergratúmque mihi tu feciſti, à quo diligi me, & quid rectum ſit, intelligi, ſcio. Longior uero tua epiſtola non me ſolum, ſed meos omneis ægritudine leuauit. itaque utar tuo conſilio, & ero in Formiano, ne aut ad Vrbem ἀπάντησις mea animaduertatur, aut, ſi nec hic, nec illic eum uidero, deuitatum ſe à me putet. Quòd autem ſuades, ut ab eo petam, ut mihi concedat, ut idem tribuam Pompeio, quod ipſi tribuerim: id me iampridem agere intelliges ex literis Balbi & Oppij, quarũ exempla tibi miſi: miſi etiã Cæſaris ad eos ſana mẽte ſcriptas: quomodo in tanta inſania? ſin mihi Cæſar hoc non cõcedat, uideo tibi illud placere, me πολίτευμα de pace ſuſcipere: in quo non extimeſco periculum: cum enim tot impendeant, cur non honeſtiſſimo depaciſci uelim? Sed uereor ne Pompeio quid oneris imponam, μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου intorqueat: mirandum enim in modum Cneus noſter Sullani regni ſimilitudinem concupiuit. εἰδώς σοι λέγω. nihil inquam ille minus obſcure tulit. Cum ho'ene igitur, inquies, eſſe uis? beneficium ſequor (mihi crede) non cauſam, ut in Milone, ut in. ſed hactenus. Cauſa igitur non bona eſt? immo optima: ſed agetur (memento) fœdiſſime. primum, conſilium eſt, ſuffocare Vrbem, & Italiam fame: deinde, agros ua-

ſtare,urere,pecuniis locupletum non abſtinere. Sed cum eadem metuã ab hac parte: ſi illinc beneficium nõ ſit, rectius putem quiduis domi perpeti. ſed ita meruiſſe illum de me puto, ut ἀχαριστίας crimen ſubire non audeam. quanquam ad te eius quoque rei iuſta defenſio eſt explicita. De triumpho tibi aſſentior: quem quidem totum facile, & libenter abiecero. egregie probo fore, ut, dum agamus, ὁ πλοῦς ὡραῖος obrepat: ſi modo, inquis, ſatis ille erit firmus. Eſt firmior etiam, quàm putabamus. de iſto licet bene ſperes: promitto tibi. ſi ualebit, tegulam illum in Italia nullam relicturum. Téne igitur ſocio? contra meherculè meum iudicium, & contra omnium antiquorum auctoritatem: nec tam ut illa adiuuem, quàm ut hæc ne uideam, cupio diſcedere. noli enim putare tolerabiles horum inſanias, nec uniuſmodi fore. etſi quid te horum fugit, legibus, iudiciis, ſenatu ſublato, libidines, audacias, ſumptus, egeſtates tot egentiſſimorum hominum nec priuatas poſſe res, nec Remp. ſuſtinere? Abeamus igitur inde qualibet nauigatione: etſi id quidẽ, ut tibi uidebitur: ſed certe abeamus. ſciemus enim id, quod expectas, quid Brundiſii actum ſit. Bonis uiris quòd ais probari, quæ adhuc fecerimus, ſciríque ab iis nõ profectis, ualde gaudeo: ſi eſt nunc ullus gaudendi locus. De Lentulo inueſtigabo diligentius: id mãdaui Philotimo, homini forti, ac nimium optimati. Extremum eſt, ut tibi argumentum ad ſcribendum fortaſſe iam deſit: nec enim alia de re nunc ulla ſcribi poteſt: & de hac quid iam amplius inueniri poteſt? Sed quoniam & ingenium ſuppeditat (dico meherculè ut ſentio) & amor, quo & meum ingeniũ incitatur: perge ut facis, & ſcribe quã-

tum potes. In Epeirum quòd me non inuitas, comitē non moleſtum, ſubiraſcor: ſed uale. nam, ut tibi ambulandum, unguendum, ſic mihi dormiendum. etenim literæ tuæ mihi ſomnum attulerunt.

CICERO ATTICO S.

COENANTIBVS prid. Id. nobis ac noctu quidē, Statius à te epiſtolam breuem attulit. De L. Torquato quid modo quæris? non modo Lucius, ſed etiam Aulus profectus eſt, alij multi. De Reatinorum corona quòd ſcribis, moleſte fero in agro Sabino ſementem fieri proſcriptionis. Senatores multos eſſe Romæ, nos quoque audieramus. ecquid potes dicere cur exierint? In his locis opinio eſt coniectura magis, quàm nuntio, aut literis, Cæſarem Formijs ad XI. Cal. Apr. fore. hic ego uellem habere Homeri illā Mineruam ſimulatam Mentori, cui dicerem; Μέντορ πῶς τ' ἄρ ἴω, πῶς τ' ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν; nullam rem unquam difficiliorē cogitaui, ſed cogito tamen: nec ero, ut in malis, imparatus. Sed cura ut ualeas: puto enim diem tuum heri fuiſſe.

Cæſar Oppio, Cornelio S.

GAVDEO mehercule uos ſignificare literis, quàm ualde probetis ea quæ apud Corfinium ſunt geſta. conſilio ueſtro utar libenter, & hoc libentius, quòd mea ſpōte facere conſtitueram ut quam leniſſimum me præberem, & Pompeium darem operam ut reconciliarem. tentemus, hoc modo ſi poſſumus omnium uoluntates recuperare, & diuturna uictoria uti: quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt: neque uicto

riam diutius tenere, præter unum L. Sullam, quem imitaturus non ſum. hæc noua ſit ratio uincendi, ut miſericordia, & liberalitate nos muniamus. id quemadmodum fieri poſſit, nonnulla mihi in mentem ueniunt, & multa reperiri poſſunt. de his rebus, rogo uos, ut cogitationem ſuſcipiatis. Cn. Magium Pompeij præfectum deprehēdi: ſcilicet meo inſtituto uſus ſum, & eum ſtatim miſſum feci. iam duo præfecti fabrum Pompeij in meam poteſtatem uenerunt, & à me miſſi ſunt. Si uolent grati eſſe, debebunt Pompeium hortari, ut malit mihi eſſe amicus, quàm ijs, qui & illi, & mihi ſemper fuerunt inimiciſſimi: quorũ artificijs effectum eſt ut Reſp. in hunc ſtatum perueniret. Vale.

Balbus Ciceroni Imp. S.

SVBITO poſteaquam literas communes cum Oppio ad te dedi, ab Cæſare epiſtolam accepi, cuius exemplum tibi miſi, ex quibus perſpicere poteris, quàm cupiat concordiam, & Pompeium reconciliare, & quàm remotus ſit ab omni crudelitate: quod eum ſentire, ut debeo, ualde gaudeo. De te, & tua fide, & pietate idem mehercule mi Cicero ſentio quod tu, non poſſe tuam famam, & officium ſuſtinere, ut contra eum arma feras, à quo tantum beneficium te accepiſſe prædices. Cæſarem hoc idem probaturum, exploratum pro ſingulari eius humanitate habeo: eique cumulatiſſime ſatiſfacturum te certo ſcio, cum nullam partem belli contra eum ſuſcipias, neque ſocius eius aduerſarijs fueris. atque hoc non ſolum in te tali, & tanto uiro ſatis habebit, ſed etiam mihi ipſe ſua conceſſit bonitate, ne in ijs caſtris eſſem quæ contra Lentulum aut Pom-

peium futura eſſent, quorum beneficia maxima habe-rem: ſibíque ſatis eſſe dixit, ſi togatus urbana officia ſibi præſtitiſſem, quæ etiam illis, ſi uellem, præſtare poſſem. Itaque nunc Romæ omnia negotia Lentuli procuro, ſuſtineo: meúmque officium, fidem, pietatem iis præſto. ſed mehercule rurſus tam abiectam compoſitionis ſpem non deſperatiſſimam eſſe puto, quoniam Cæſar eſt ea mente qua optare debemus. Hac re mihi placet, ſi tibi uidetur, te ad eũ ſcribere, & ab eo præſidium petere, ut petiſti à Pompeio, me quidem approbante, temporibus Milonianis. præſtabo (ſi Cæſarem bene noui) eum prius tuæ dignitatis, quàm ſuæ utilitatis rationem habiturum. Hæc quàm prudenter tibi ſcribam, neſcio. ſed illud certe ſcio, me ab ſingulari amore, ac beneuolentia, quæcunque ſcribo, tibi ſcribere quòd te (ita incolumi Cæſare moriar) tanti facio, ut paucos æque ac te caros habeam. De hac re cum aliquid conſtitueris, uelim mihi ſcribas: nam non mediocriter laboro ut utrique, ut uis, tuam beneuolentiam præſtare poſſis, quam mehercule te præſtaturum confido. Fac ualeas.

Balbus, & Oppius S. D. M. Ciceroni.

NEDVM hominum humilium, ut nos ſumus, ſed etiã ampliſſimorum uirorum conſilia ex euentu, nõ ex uoluntate à pleriſque probari ſolent: tamen freti tua humanitate, quod ueriſſimum nobis uidebitur, de eo quod ad nos ſcripſiſti, tibi conſilium dabimus: quod ſi nõ fuerit prudens, at certe ab optima fide, & optimo animo proficiſcetur. Nos, niſi id, quod noſtro iudicio Cæſarẽ facere oportere exiſtimamus, ut ſimul Romã uenerit,

agat de reconciliatione gratiæ ſuæ & Pompeij: id eum facturum ex ipſo cognouiſſemus: te hortari deſineremus ut uelles his rebus intereſſe, quo facilius, & maiore cum dignitate per te, qui utrique es coniũctus, res tota confieret: aut ſi ex contrario putaremus Cæſarem id non facturum, & eum uelle cum Pompeio bellum gerere ſciremus, nunquam tibi ſuaderemus, contra hominem optime de te meritũ arma ferres, ſicuti te ſemper orauimus ne contra Cæſarẽ pugnares. ſed cũ etiãnum quid facturus Cæſar ſit, magis opinari, quàm ſcire poſſimus: non poſſumus niſi hoc, non uideri eã tuã eſſe dignitatẽ, neque fidẽ omnibus cognitã, ut contra alterutrum, cũ utrique ſis maxime neceſſarius, arma feras. & hoc, nõ dubitamus quin Cæſar pro ſua humanitate maxime ſit probaturus. Nos tamen (ſi tibi uidebitur) ad Cæſarem ſcribemus ut nos certiores faciat quid in hac re acturus ſit. à quo ſi erit nobis reſcriptum, ſtatim, quæ ſentiemus: ad te ſcribemus, & tibi fidẽ faciemus, nos ea ſuadere quæ nobis uidentur tuæ dignitati, non Cæſaris rationi eſſe utiliſſima. & hoc Cæſarẽ pro ſua indulgentia in ſuos probaturum putamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

TREIS *epiſtolas tuas accepi poſtridie* Iduum: *erãt autem* IIII. III. *prid.* Id. *datæ. igitur antiquiſſimæ cuique primam reſpondebo.* *Aſſentio tibi ut in* For*miano potiſſimum commorer. & iam de ſupero mari*
* *plabóque, ut antea ad te ſcripſi, & quonã modo poſſẽ uoluntate eius nullã* Reip. *partem attingere?* Q*uod laudas, quia obliuiſci me ſcripſi antefacta, & dicta noſtri amici: ego uero ita facio: quin ea ipſa, quæ à te*

cõmemorantur, ſecus ab eo in me ipſum facta eſſe non meminí: tanto plus apud me ualere beneficij gratiam, quàm iniuriæ dolorem uolo. Faciamus igitur ut cẽſes, colligamúſque nos: feſtiuo enim ſimiliurus decurro, atque curſu. * θέσεις meas commentari non deſino. Sed ſunt quedam earum perdifficiles ad iudicandum.

De optimatibus ſit ſanè ita ut uis: ſed noſti illud Διόνυσος ἐν Κορίνθῳ. Titinij filius apud Cæſarem eſt. Quod autem quaſi uereri uideris ne mihi tua conſilia diſpliceant: me uero nihil delectat aliud, niſi conſiliũ, & literæ tuæ. Quare fac, ut oſtendis, ne deſtiteris ad me, quicquid tibi in mentem uenerit ſcribere. mihi nihil poteſt eſſe gratius. Venio ad alteram nunc epiſtolam. recte non credis de numero militum: ipſo dimidio plus ſcripſit Clodia. Falſum etiã de corruptis nauibus. Quod Conſules laudas, ego quoque animum laudo, conſilium reprehendo. diſceſſu enim illorũ, actio de pace ſublata eſt, quam quidem ego meditabar. Itaque poſtea Demetrij librũ de concordia tibi remiſi, & Philotimo dedi. Nec uero dubito quin exitioſum bellũ impẽdeat, cuius initium ducetur à fame. Et me tamen doleo non intereſſe huic bello, in quo tanta uis ſceleris futura eſt, ut, cum parẽtes non alere nefarium ſit, noſtri principes antiquiſſimam, & ſanctiſſimam parentem patriam fame necandam putent. Atque hoc non opinione timeo, ſed interfui ſermonibus. Omnis hæc claſſis, Alexãdria, Colchis, Tyro, Sidone, Andro, Cypro, Pamphylia, Lycia, Rhodo, Chio, Bizantio, Leſbo, Smyrna, Myleto, Co, ad intercludendos commeatus Italiæ, & ad occupãdas frumentarias prouincias comparatur. At quàm ueniet iratus, & ijs quidem maxime, qui

eam maxime ſaluam uolebant, quaſi relictus ab ijs, quos reliquit. Itaque mihi dubitanti quid me facere par ſit, permagnum pondus affert beneuolẽtia erga illum: qua dempta, perire melius eſſet in patria, quàm patriam ſeruando euertere. De Septentrione planè ita eſt. Metuo, ne uexetur Epirus. Sed quem tu locum Græciæ non direptum iri putas? prædicat enim palàm, & militibus oſtendit, ſe largitione ipſa ſuperiorem, quàm hũc, fore. Illud me præclare admones, cum illum uidero, ne nimis indulgenter, & ut cum grauitate potius loquar. Planè ſic faciendum. Arpinum, cum eum conuenero, cogito: ne forte aut abſim, cum ueniet: aut curſem huc illuc uia deterrima. Bibulum (ut ſcribis) audio ueniſſe, & rediſſe prid. Id. Philotimum, ut ais epiſtola tertia, expectabas. At ille Idibus à me profectus eſt. Eo ſerius ad tuam illam epiſtolam, cui ego ſtatim reſcripſeram, redditæ ſunt meæ literæ. De Domitio (ut ſcribis) ita opinor eſſe, ut & in Coſano ſit, & conſilium eius ignoretur. Iſte omnium turpiſſimus, & ſordidiſſimus, qui conſularia comitia à Prætore ait haberi poſſe, eſt idem qui ſemper in Rep. fuit. Itaque nimirum hoc illud eſt, quod Cæſar ſcribit in ea epiſtola, cuius exemplum ad te miſi, ſe uelle uti CONSILIO meo: age eſto hoc commune. GRATIA: ineptum id quidem, ſed puto hoc ſimulat ad quaſdam ſenatorum ſententias. DIGNITATE: fortaſſe ſententia conſularis. Illud extremum eſt, OPE omnium rerũ: id ego ſuſpicari cœpi tum ex tuis literis, aut hoc ipſum eſſe, aut non multo ſecus. nam permagni eius intereſt, rem ad interregnum non uenire. Id aſſequitur, ſi per Prætores Conſules creantur. Nos autem in

libris habemus, non modo Conſules à Prætoribus, ſed ne Prætores quidē creari ius eſſe, ídque factū eſſe nunquam: Conſules, eo non eſſe ius, quòd maius imperium à minore rogari non ſit ius: Prætores autem, cum ita rogētur, ut collegæ Conſulum ſint, quorum eſt maius imperiū. Aberit non longe, quin hoc à me decerni uelit, neque ſit cōtentus Galba, Scæuola, Caſſio, Antonio: τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. Sed quanta tempeſtas impendeat, uides. Qui tranſierint ſenatores, ſcribā ad te, cum certū habebo. De re frumentaria recte intelligis, quæ nullo modo adminiſtrari ſine uectigalibus poteſt: nec ſine cauſa & eos, qui circū illū ſunt, omnia poſtulantes, & bellum nefariū times. Trebatiū noſtrum, etſi (ut ſcribis) nihil bene ſperat, tamen uidere ſanè uelim. Quem fac horteris, ut properet: opportune enim ad me ante aduentum Cæſaris uenerit. De Lanuino ſtatim ut audiui Fameā mortuum, optaui, ſi modo eſſet futura Reſp. ut id aliquis emeret meorum: neque tamen de te, qui maxime meus, cogitaui: ſciebam
* enim de quoto anno, & quantum in ſolo ſolere quærere, neque ſolū Romæ, ſed etiam deliciū digamma uiderem. Veruntamen ego illud, quanquam eſt bellū, minoris æſtimo, quàm æſtimabatur Marcellino Cos. cum ego iſtos hortulos propter domum, Antij quam tum habebam, iucundiores mihi fore putabam, & minore im-
* penſa, quàm ſi Tuſculanum refeciſſem. uolui HS Q. ei per prædem, illi daret, Antij cum haberet uenale: noluit. Sed nunc omnia iſta iacere puto propter numorum caritatem. Mihi quidem erit aptiſſimum, uel nobis potius, ſi tu emeris: ſed eius dementias caue contemnas: ualde eſt uenuſtum. Quanquam mihi iſta

omnia iam addicta uaſtitati uidentur. Reſpondi *epiſtolis tribus.* Sed *expecto tuas: nam me adhuc tuæ literæ ſuſtentarunt.* D. Liberalibus.

CICERO ATTICO S.

NIHIL *habebam, quod ſcriberem: neque enim noui quicquam audieram, & ad tuas omneis reſcripſeram pridie.* Sed *cum me ægritudo non ſolum ſomno priuaret, uerum ne uigilare quidem ſine ſummo dolore pateretur: tecum ut quaſi loquerer, in quo uno acquieſco, hoc neſcio quid nullo argumēto propoſito ſcribere inſtitui.* A*mens mihi fuiſſe uideor à principio, & me una hæc res torquet, quòd non omnibus in rebus labentem, uel potius ruentem* Pompeium *tanquam unus manipularis ſecutus ſim.* Vidi *hominem* XIIII. *Cal.* Febr. *plenum formidinis. illo ipſo die ſenſi quid ageret. nūquam mihi poſtea placuit, nec unquā aliud in alio peccare deſtitit.* Nihil *interim ad me ſcire, nihil niſi fugam cogitare.* Q*uid quæris? ſicut* ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς *alienantur immundæ, inſulſæ, indecoræ: ſic me illius fugæ negligētiæque deformitas auertit ab amore. nihil enim dignum faciebat quare eius fugæ comitem me adiungerem.* Nunc *emergit amor: nunc deſideriū ferre non poſſum: nunc mihi nihil libri, nihil literæ, nihil doctrina prodeſt.* Itaque *dies & noctes, tanquā auis illa, mare proſpecto, euolare cupio.* Do, *do pœnas temeritatis meæ.* Et*ſi quæ fuit illa temeritas? quid feci non conſideratiſſime? ſi enim nihil præter fugam quæreretur, fugiſſem libentiſſime: ſed genus belli crudeliſſimi, & maximi, quod nondum uident homines quale futurū ſit, perhorrui.* Q*uæ minæ municipijs? quæ nominatim*

uiris bonis? quæ denique omnibus, qui remanſiſſent? quàm crebro illud, Sulla potuit, ego non potero? Mihi autem hæſerũt illa, Male Tarquinius, qui Porſenam, qui Octauium Manilium contra patriam: impie Coriolanus, qui auxilium petijt à Volſcis: recte Themiſtocles, qui mori maluit: nefarius Hippias Piſiſtrati filius, qui in Marathonia pugna cecidit arma cõtra patriam ferens. At Sulla, at Marius, at Cinna recte, immo iure fortaſſe. Sed quid eorum uictoria crudelius? quid funeſtius? huius belli genus fugi, & eo magis, quòd crudeliora etiam cogitari, & parari uidebam. Me, quem nonnulli cõſeruatorem iſtius urbis, quem parentem eſſe dixerunt, Getarum, & Armeniorum, & Colchorum copias ad eam adducere? me meis ciuibus famem, uaſtitatem inferre Italiæ? hũc primum mortalem eſſe, deinde etiam multis modis poſſe extingui cogitabam: Vrbem autem, & populum noſtrum ſeruandum ad immortalitatem, quantum in nobis eſſet, putabam. Et tamen ſpes quædam me obtentabat, fore ut aliquid conueniret potius, quàm aut hic tantum ſceleris, aut ille tantum flagitij admitteret. Alia res nunc tota eſt, alia mea. Sol (ut eſt in tua quadam epiſtola) excidiſſe mihi è mundo uidetur. Vt ægroto, dum anima eſt, ſpes eſſe dicitur: ſic ego, quoad Pompeius in Italia fuit, ſperare non deſtiti. Hæc me fefellerunt, & (ut uerũ loquar) ætas iam à diuturnis laboribus deuexa ad otium, domeſticarum me rerum delectatione molliuit. Nunc ſiue periculo experiundum erit, experiar certe, ut hinc auolem: ante oportuit fortaſſe: ſed ea, quæ ſcripſiſti, me tardarunt, & auctoritas maxime tua. nam cum ad hunc locum ueniſſem, euolui uolumen epiſto-

larum tuarum, quod ego ſub ſigno habeo, ſeruóque diligentiſſime. Erat *igitur in ea, quam* X. Cal. Febr. *dederas hoc modo,* SED *uideamus, & Cneus quid agat, & illius rationes quorſum fluāt. Quòd ſi iſte Italiam relinquet, faciet omnino male, & (ut ego exiſtimo)* ἀλογίστως*: ſed tum demum conſilia noſtra commutanda erunt.* Hoc *ſcribis poſt diem quartum, quàm ab* Vrbe *diſceſſimus.* Deinde VIII. Cal. Febr. TANTVMMODO *Cneus noſter ne, ut urbem* ἀλογίστως *reliquit, ſic* Italiam *relinquat.* Eodem *die das alteras literas, quibus mihi conſulenti planiſſime reſpondes: eſt enim ſic,* SED *uenio ad cōſultationē tuam.* Si *Cneus* Italia *cedit, in* Vrbem *redeundum puto: qui enim finis peregrinationis?* Hoc *mihi planè hæſit.* Et *nunc ita uideo, infinitum bellum iūctum miſerrima fuga, quam tu peregrinationem* ὑποκορίζῃ. *ſequitur* χρησμὸς VI. Cal. Febr. EGO, *ſi* Pompeius *manet in* Italia, *nec res ad pactionem uenit, longius bellū puto fore: ſin* Italiā *relinquit, ad poſterum bellū* ἄσπονδον *ſtrui exiſtimo.* Huius *igitur belli ego particeps, & ſocius & adiutor eſſe cogor, quod &* ἄσπονδον, *& cum ciuibus.* Deinde VI. Id. Feb. *cum iam plura audires de* Pōpeij *conſilio, concludis epiſtolam quandam hoc modo,* EGO *quidē tibi non ſim auctor, ſi* Pompeius Italiam *relinquit, te quoque profugere: ſummo enim periculo facies, nec* Reip. *proderis: cui quidem poſterius poteris prodeſſe, ſi manſeris.* Quem φιλόπατριν, *ac* πολιτικὸν *hominis prudētis, & amici tali admonitu nō moueret auctoritas?* Deinceps III. Id. Febr. *iterū mihi reſpondes conſulenti, ſic,* QVOD *quæris à me fugámne fidē, an moram deferendā uti-*

liorẽ putem: ego uero in præſentia ſubitum diſceſſum, & præcipitẽ profectionem cũ tibi, tum ipſi Cneo inutilem, & periculoſam puto: & ſatius eſſe exiſtimo, uos diſpartitos, & in ſpeculis eſſe. Sed mediusfidius turpe nobis puto eſſe de fuga cogitare. Hoc turpe Cneus noſter biennio antè cogitauit: ita Sullaturit animus eius, & proſcripturit iandiu. Inde, ut opinor, cum tu ad me quædam γενναιότερον ſcripſiſſes, & ego mihi à te quædam ſignificari putaſſem, ut Italia cederem: deteſtaris hoc diligenter XI. Cal. Mart. EGO uero nulla epiſtola ſignificaui, ſi Cneus Italia cederet, ut tu unà cederes: aut ſi ſignificaui, non dico fui incõſtans, ſed demens. In eadem epiſtola alio loco, NIHIL relinquitur, niſi fuga: cui te ſocium neutiquam puto eſſe oportere, nec unquam putaui. Totam autẽ hanc deliberationem euoluis accuratius in literis VIII. Cal. Mart. datis, SI M. Lepidus, & L. Volcatius remanent, manendum puto, ita ut, ſi ſaluus ſit Põpeius, & cõſtiterit alicubi, hãc νεκυίαν relinquas, & te in certamine uinci cũ illo facilius patiaris, quàm cũ hoc in ea, quæ perſpicitur, futura colluuie regnare. Multa diſputas huic ſentẽtiæ conueniẽtia. Inde ad extremum, QVID ſi, inquis, LEPIDVS, & Volcatius diſcedunt? planè ἀπορῶ. Quod euenerit igitur, & quod egeris, id στερκτέον putabo. Si tum dubitares, nunc certe non dubitas iſtis manentibus. Deinde in ipſa fuga V. Cal. Mart. INTEREA nõ dubito quin in Formiano mãſurus ſis: cõmodiſſime enim τὸ μέλλον ibi καραδοκήσεις. ad Cal. Mart. cũ ille quintũ iam diẽ Brũduſij eſſet. TVM poterimus deliberare. nõ. ſ. integra re, ſed certe minus infracta, quàm ſi unà proieceris te.

Deinde IIII. Non.Mart. ὑπὸ τὴν λῆψιν cũ breuiter ſcriberes,tamen ponis hoc, CRAS ſcribã plura,& ad omnia. Hoc tamen dicam,non pœnitere me conſilij de tua mãſione:& quanquam magna ſolicitudine,tamẽ quia minus mali puto eſſe,quàm in illa profectione, maneo in ſententia, & gaudeo te manſiſſe.

Cum uero iã angerer, & timerem nequid à me dedecoris eſſet admiſſum, III. Non.Mart. TAMEN te non eſſe unà cum Pompeio, non fero moleſte. Poſtea ſi opus fuerit,non erit difficile: & illi,quoquo tempore fiet,erit ἀσμένιστον. Sed hoc ita dico, ſi hic qua ratione initium fecit,eadem cætera aget. ſincere, temperate, prudenter,ualdè uidero,& conſideratius utilitati noſtræ cõſuluero. VII. Id.Mart.ſcribis,Peducæo quoque noſtro probari, quòd quierim: cuius auctoritas multum apud me ualet.His ego tuis ſcriptis me conſolor,ut nihil à me adhuc delictum putem.Tu modo au-
* ctoritatem tuam defendito,aduerſus me nihil opus eſſe,cònſcius ego alijs. Ego,ſi nihil peccaui, reliqua tuebor. Ad ea tute hortare, & me omnino tua cogitatione adiuua.Hic nihildum de reditu Cæſaris audiebatur. Ego his literis hoc tamen profeci: perlegi omnes tuas,& in eo acquieui. Lentulũ noſtrum ſcis Puteolis eſſe:quod cum è uiatore quodam eſſet auditum, qui ſe diceret, eum in Appia,cum is paulum lecticam aperuiſſet , cognoſſe, etſi uix uerisſimile, miſi tamen Puteolos pueros, qui perueſtigarent, & ad eum literas. Inuentus eſt uix, in hortis ſuis ſe occultans, literáſque mihi remiſit,mirifice gratias agens Cæſari: de ſuo autem conſilio C. Cæcio mandata ad me dediſſe. Eum ego hodie expectabam, id eſt XIIII. Cal. Apr.Ve-

nit etiam ad me Matius Quinquatribus, homo mehercule,ut mihi uiſus eſt,temperatus,& prudẽs: exiſtimatus quidem eſt ſemper auctor otij. Quàm ille hæc non probare mihi quidẽ uiſus eſt? quàm illã νεκυῖαν (ut tu appellas)timere? huic ego in multo ſermone epiſtolam ad me Cæſaris oſtendi, eam, cuius exemplum ad te antea miſi: rogauique, ut interpretaretur quid eſſet quod ille ſcriberet, conſilio meo ſe uti uelle, gratia, dignitate, ope rerum omnium. Reſpondit,ſe non dubitare quin & opem,& gratiam meam ille ad pacificationem quæreret. Vtinam aliquod in hac miſeria Reip. πολιτικὸν opus efficere, & nauare mihi liceat. Matius quidem & illum in ea ſententia eſſe confidebat, & ſe auctorem fore pollicebatur. Pridie autem apud me Craſippus fuerat,qui ſe prid. Non. Martij Brũduſio profectum, atque ibi Pompeium reliquiſſe dicebat: quod etiam, qui VIII. Id. illinc profecti erant, nuntiabant: illa uero omnes, in quibus etiam Craſippus, qui prudentia potuit attendere ſermones, minaces inimicos optimatium, municipiorum hoſteis, meras proſcriptiones, meros Sullas: quæ Lucceium loqui,quæ totam Græciã,quæ uero Theophanem. & tamẽ omnis ſpes ſalutis in illis eſt: & ego excubo animo, nec partem ullam capio quietis: & ut has peſtes effugiam, cum diſſimillimis noſtri eſſe cupio. quid enim tu illuc Scipionem, quid Fauſtum,quid Libonem prætermiſſurum ſceleris putas? quorum creditores conuenire dicuntur. Quid eos autem,cum uicerint, in ciues effecturos? quam uero putas μακροψυχίαν Cnei noſtri eſſe? nuntiant AEgyptũ, & Arabiam εὐδαίμονα cogitare, Hiſpaniam abieciſſe. Mõſtra narrant: quæ falſa

T.i.

eſſe poſſunt. ſed certe & hæc perdita ſunt, & illa non ſalutaria. Tuas literas iam deſidero. Poſt fugam noſtram, nunquam iam noſtrum earum interuallũ fuit. Miſi ad te exemplum literarum mearum ad Cæſarem, quibus me aliquid profecturum puto. Vale.

Cicero Imp. S. D. Cæſari Imp.

VT legi tuas literas, quas ab Furnio noſtro acceperam, quibus mecum agebas, ut ad Vrbem eſſem, te uelle uti cõſilio, & dignitate mea, minus ſum admiratus: de gratia, & de ope quid ſignificares, mecum ipſe quærebã: ſpe tamen deducebar ad eam cogitationẽ, ut te pro tua admirabili, ac ſingulari ſapientia de otio, de pace, de concordia ciuium agi uelle arbitrarer: & ad eam rationem exiſtimabam ſatis aptam eſſe & naturam, & perſonam meam. quod ſi ita eſt, & ſiqua de Põpeio noſtro tuendo, & tibi, ac Reip. reconciliando cura te attingit: magis idoneum, quàm ego ſum, ad eam cauſam profecto reperies neminem: qui & illi ſemper, & ſenatui, cum primum potui, pacis auctor fui: nec ſumptis armis belli ullam partem attigi: iudicauique te eo bello uiolari, contra cuius honorem populi R. beneficio conceſſum inimici, atque inuidi niterẽtur. ſed, ut eo tempore non modo ipſe auctor dignitatis tuæ fui, uerũ etiã cæteris auctor ad te adiuuandum: ſic me nunc Põpeij dignitas uehemẽter mouet: aliquot enim ſunt anni, cũ uos duos delegi, quos præcipue colerẽ, & quibus eſſem, ſicut ſum, amiciſſimus. Quamobrẽ à te peto, uel potius precibus omnibus oro, & obteſtor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias tẽporis huic quoque cogitationi, ut tuo beneficio bonus uir, gratus, pius denique eſſe

in maximi beneficij memoria poſſim. quæ ſi tantum ad me ipſum pertinerent, ſperarem me à te tamen impetraturum: ſed ut arbitror, & ad tuam fidem, & ad Remp. pertinet, me & pacis utriuſque ueſtrum, & ad ciuium concordiam, per te, quam accommodatiſſimum conſeruari. Ego, cum antea tibi de Lentulo gratias egiſſem, cum ei ſaluti, qui mihi fuerat, fuiſſes: tamen eius literis lectis, quas ad me gratiſſimo animo de tua liberalitate, beneficióque miſit, eandem me ſalutem à te accepiſſe putaui, quam ille. in quē ſi me intelligis eſſe gratum, cura obſecro ut etiam in Pompeium eſſe poſſim. Vale.

CICERO ATTICO S.

LEGEBAM *tuas literas* XIII. *Cal. cum mihi epiſtola affertur à Lepta, circũuallatum eſſe Pōpeium, ratibus etiam exitus portus teneri. Non mediuſſidius præ lacrimis poſſum reliqua nec cogitare, nec ſcribere. miſi ad te exēplum. Miſeros nos, cur non omnes fatũ illius unà executi ſumus? Ecce eadem à Matio, & Trebatio: quibus Minturnis obuij Cæſaris tabellarij. Torqueor infelix, ut iã illum Mutianum exitum exoptē. At quàm honeſta, at quàm expedita tua conſilia? quàm euigilata tuis cogitationibus? quà itineris, quà nauigationis, quà congreſſus, ſermoniſque cum Cæſare. Omnia tum honeſta, tum cauta. In Epeirum uero inuitatio quàm ſuauis, quàm liberalis, quàm fraterna? De Dionyſio ſum admiratus: qui apud me honoratior fuit, quàm apud Scipionem Panetius: à quo impuriſſime hæc noſtra fortuna deſpecta eſt. Odi hominem, & odero: utinam ulciſci poſſem: ſed illum ulciſcentur mores*

ſui. Tu *quæſo nunc uel maxime, quid agendum nobis ſit, cogita.* Populi R. *exercitus* Cn. Pompeium *circunſidet: foſſa & uallo ſeptum tenet: fuga prohibet.* Nos *uiuimus, & ſtat urbs iſta?* Prætores *ius dicunt?* AEdi*les ludos parant? uiri boni uſuras perſcribunt? ego ipſe ſedeo? coner illuc ire, ut inſanus? implorare fidem municipiorum? boni non ſequentur: leues irridebunt: rerum nouarum cupidi, uictores præſertim, & armati, uim, & manus afferẽt.* Q*uid cenſes igitur? & quid-*

* *nam eſt tui cõſilij adfinis huius miſerrimæ uitæ? nunc doleo, nunc torqueor, cum quibuſdam aut ſapiens uideor, quòd unà non ierim, aut felix fuiſſe: mihi contra: nunquam enim illius uictoriæ ſocius eſſe uolui, calamitatis mallem fuiſſe* Q*uid ego nunc tuas literas, quid tuam prudentiam, aut beneuolentiã implorem? actum eſt. nulla re iam poſſum iuuari, qui nequid optem quidem iam habeo, niſi ut aliqua inimici miſericordia liberetur.* οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος *(ut opinor) ille de ratibus. quid enim eſt, quod* Dolabella *ijs literis, quas* III. Id. Mart. *à* Brunduſio *dedit, hanc* ἀνημερίαν *quaſi* Cæſaris *ſcriberet,* Pompeium *in fuga eſſe, eúmque primo uento nauigaturum? quod ualde diſcrepat ab ijs epiſtolis, quarum exempla antea ad te miſi.* Hic *quidẽ mera ſcælera loquuntur: ſed non erat nec recentior auctor, nec huius rei quidẽ melior* Dolabella. Vale.

CICERO ATTICO S.

TVAS XI. Cal. *accepi literas, quibus omnia conſilia differs in id tempus, cum ſcierimus quid actum ſit.* Et *certe ita eſt: nec interim poteſt quicquam ſtatui, ne cogitari quidem.* Q*uanquam hæ mihi literæ* Dolabel-

le iubent ad priſtinas cogitationes reuerti: fuit enim pridie Quinquatrus egregia tẽpeſtas, qua ego illum uſum puto. συναγωγὴ conſiliorum tuorum non eſt à me collecta ad querelam, ſed magis ad conſolationem meam. nec enim me tam hæc mala angebant, quàm ſuſpicio culpæ, ac temeritatis meæ. Eam nullam puto eſſe, quoniam cum conſilijs tuis mea & facta, & cõſilia conſentiunt. Quòd mea prædicatione factum eſſe ſcribis magis, quàm illius merito, ut tantum ei debere uiderer: eſt ita. Ego illũ extuli ſemper, & eo quidem magis, ne quid ille ſuperiorum meminiſſe me putaret. Quæ ſi maxime meminiſſem, tamen illius temporis ſimilitudinem iam ſequi deberem. Nihil me adiuuit, cum poſſet: & poſtea fuit amicus, & tam ualde, & quam ob cauſam, planè ſcio. Ergo ego quoque illi. Cum etiam illud par in utroque noſtrum, quòd ab ★ eiſdem illecti ſumus. Sed utinam tantum ego ei prodeſſe potuiſſem, quantum ille mihi potuit. Mihi tamen, quod fecit, eſt gratiſſimum. Nec ego eum nunc iuuare qua re poſſim, ſcio: nec ſi poſſem, cum tam peſtiferum bellum pararet, adiuuandum putarem. Tantum offendere animum eius hic manens nolo. Nec mehercule iſta uidere, quæ tu potes iã animo prouidere, nec intereſſe iſtis malis poſſem. Sed eo tardior ad diſcedendum fui, quòd difficile eſt de diſceſſu uolũtario ſine ulla ſpe reditus cogitare: nam ego hunc ita paratum uideo peditatu, equitatu, claſſibus, auxilijs Gallorum, quos Matius ἐσάλπιζεν (ut puto) ſed certe dicebat, peditũ, equitum ſe polliceri ſumptu ſuo annos decem. Sed ſit hoc λάπισμα. Magnas habet certe copias, & habebit non ille uectigal, ſed ciuium bona. Adde confidentiam ho-

minis, adde imbecillitatem bonorũ uirorum, qui quidem, quòd illum ſibi merito iratum putant, oderunt.
* Vt tu ſcribis ludum. Ac uellem, ſcribis, quiſnam hæc ſignificaſſet. Sed & iſte, quia plus oſtenderat, quàm fecit, & uulgo illum, qui amarunt, non amant. Municipia uero, & ruſtici Romani illum metuunt: hunc adhuc diligunt. quare ita paratus eſt, ut, etiam ſi uincere non poſſit, quomodo tamen ipſe uinci poſſit, non uideam. Ego autem non tam γοητείαν huius timeo, quàm πειθανάγκην: αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Πλάτων, οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις. illa ἀλίμενα uideo tibi non probari: quæ ne mihi quidẽ placebant: ſed habebam in illis & occultationem, & ὑπηρεσίαν fidelem. quæ ſi mihi Brunduſij ſuppetant, mallem. Sed ibi occultatio nulla eſt. Verum (ut ſcribis) cum ſcimus. Viris bonis me non nimis excuſo: quas eos enim cœnas & facere, & obire ſcripſit ad me Sextus? quàm lautas, quàm tempeſtiuas? ſed ſint quamuis boni: non ſunt meliores, quàm nos: mouerent me, ſi eſſent fortiores.

De Lanuino Phameæ erraui: Troianum ſomniaueram. Id ego uolui Q. ſed pluris eſt. Iſtud tamen cuperem emeres, ſi ullam ſpem fruendi uiderem. Nos quæ monſtra quotidie intelligamus, ex illo libello, qui in epiſtolam coniectus eſt. Lentulus noſter Puteolis eſt, ἀδημονῶν, ut Cæcius narrat. Quid agat? διατροπὴν Corfinienſem reformidat: Pompeio nunc putat ſatiſfactum: beneficio Cæſaris mouetur: ſed tamen mouetur magis proſpecta re, nec hæc poſſe ferre. Omnia
* miſera: ſed hoc nihil miſerius. Pompeius Cn. Magnum de pace miſit, & tamen oppugnatur, quod ego non credebam. Sed habeo à Balbo literas, quarum

ad te exemplum miſi. Lege, quæſo, & illud infimum caput ipſius Balbi optimi, cui Cneus noſter locum ubi hortos ædificaret, dedit: quem cui noſtrum non ſæpe prætulit? itaque miſer torquetur. Sed, ne bis eadem legas, ad ipſam te epiſtolam reijcio. Spem autem pacis habeo nullam. Dolabella ſuis literis Idib. Martij datis merum bellum loquitur. Maneamus ergo in illa eadē ſententia miſera, & deſperata, quando hoc miſerius eſſe nihil poteſt.

Balbus Ciceroni Imp. S.

CAESAR nobis literas perbreues miſit, quarum exemplū ſubſcripſi. Breuitate epiſtolæ ſcire poteris eum ualde eſſe diſtentum, qui tanta de re tam breuiter ſcripſerit. Siquid præterea noui fuerit, ſtatim tibi ſcribā. Cæſar Oppio Cornelio S. Ad VII. Id. Mart. Brunduſium ueni: ad murum caſtra poſui. Pompeius eſt Brunduſij: miſit ad me Cn. Magium de pace. quæ uiſa ſunt, reſpondi. Hoc uos ſtatim ſcire uolui. Cum in ſpem uenero de compoſitione aliquid me conficere, ſtatim uos certiores faciā. Valete. Quomodo me nunc putas mi Cicero torqueri, poſtquam rurſus in ſpem pacis ueni, nequa res cōpoſitionem eorum impediat? nanque, quod abſens facere poſſum, opto. quod ſi unà eſſem, aliquid fortaſſe proficere poſſem. Nunc expectatione crucior. Vale.

CICERO ATTICO S.

MISERAM ad te VIII. Cal. exemplū epiſtolæ Balbi ad me, & Cæſaris ad eum. Ecce tibi eodē die Capua literas accepi ab Q. Pedio, Cæſarem ad ſe prid. Id.

Mart. miſiſſe literas hoc exemplo, Pompeius ſe oppido tenet. Nos ad portas caſtra habemus: conamur opus magnum, & multorum dierum propter altitudinem maris: ſed tamen nihil eſt quod potius faciamus. Ab utroque portus cornu moles iacimus, ut aut illum quamprimum traijcere quod habet Brunduſij copiarũ cogamus, aut exitu prohibeamus. Vbi eſt illa pax, de qua Balbus ſcripſerat torqueri ſe? ecquid acerbius? ecquid crudelius? atq; eũ loqui quidã αὐθεντικῶς narrant, Cn. Carbonis, M. Bruti ſe pœnas perſequi, omniúmque eorum, in quos Sulla crudelis hoc ſocio fuiſſet: nihil Curionem ſe duce facere, quod non hic Sulla duce feciſſet: ad ambitionem, quibus exilij pœ-
* na ſuperioribus legibus non fuiſſet, ab illo patriæ proditores de exilio reductos eſſe: queri de Milone per uim expulſo: neminem tamen ſe uiolaturum, niſi qui arma hæc contra. Bebius quidã à Curione III. Id.
* profectus, homo non infans, ſed quis ulli nó dicat? planè neſcio quid agam. Illinc quidem Cneum profectum puto. Quicquid eſt, biduo ſciemus. A te nihil ne ante prorſus quidem quid literarum: nec mirum: quid enim eſt quod ſcribamus? ego tamen nullũ diem prætermitto. Scripta epiſtola, literæ mihi ante lucem à Lepta Capua redditæ ſunt Idib. Mart. Pompeium à Brunduſio conſcendiſſe, ac Cæſarem ad VII. Cal. Apr. Capuæ fore. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM dediſſem ad te literas, ut ſcires Cæſarem Capuæ VII. Cal. fore, allatæ mihi ſunt literæ, eum in Albano apud Curionem V. Cal. fore. Eum cum uidero, Arpi-

nim pergam. ſi mihi ueniam, quam peto, dederit, utar conditione: ſin minus, impetrabo aliquid à me ipſo. Ille, ut ad me ſcripſit, legiones ſingulas poſuit Brunduſij, Tarenti, Siponti. claudere mihi uidetur maritimos exitus, & tamen ipſe Græciam ſpectare potius, quàm Hiſpanias. ſed hæc longius abſunt. Me nunc & congreſſus huius ſtimulat (is uero adeſt) & primas eius actiones horreo: uolet enim (credo) S. C. facere: uolet Augurũ decretum: rapiemur, aut abſentes uexabimur, uel ut Conſules roget Prætor, uel Dictatorem dicat, quorum neutrum ius eſt. at ſi Sulla potuit efficere, ab interrege ut Dictator diceretur, & magiſter equitum: cur hic non poſſit? nihil expedio, niſi ut aut ab hoc tanquam Q. Mutius, aut ab illo tanquã L. Scipio. Cum tu hæc leges, ego illum fortaſſe conuenero. τέτλα κύντερον, ne illud quidem noſtrum propriũ. erat enim ſpes propinqui reditus, erat hominum querela: nunc exire cupimus, qua ſpe reditus, mihi quidem nunquam in mentem uenit. non modo autem nulla querela eſt municipalium hominum, ac ruſticorum, ſed contrà metuunt ut crudelẽ, iratum. nec tamen mihi quicquam eſt miſerius, quàm remanſiſſe: nec optatius, quàm euolare, non tam ad belli, quàm ad fugæ ſocietatem. ſed tu omnia cõſilia differebas in id tempus, cum ſciremus quæ Brunduſij acta eſſent, ſcimus nempe: hæremus nihilo minus: uix enim ſpero mihi hũc ueniam daturum: etſi multa affero iuſta ad impetrandum. Sed tibi omnem illius meúmque ſermonem omnibus uerbis expreſſum ſtatim mittam. Tu nunc omni amore enitere ut nos cura tua, & prouidentia iuues. Ita ſubito accurrit, ut ne Trebatiũ quidem, ut conſtitueram, poſſim uidere. om-

nia nobis imparatis agenda, ſed tamen ἄλλα μὲν αὐτὸς, ut ait ille, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. quicquid egero, continuo ſcies. Mandata Cæſaris ad Conſules, & ad Pompeium quæ rogas, nulla habeo: quæ deſcripta attulit, illa è uia miſi ad te: è quibus mandata puto intelligi poſſe. Philippus Neapoli eſt, Lentulus Puteolis. De Domitio, ut facis, ſciſcitare ubi ſit, quid cogitet. Quòd ſcribis aſperius me, quàm mei patiantur mores, de Dionyſio ſcripſiſſe: uide, quàm ſim antiquorum hominum. te mediusfidius hanc rem grauius putaui laturũ eſſe, quàm me: nã præterquam quòd te moueri arbitror oportere iniuria, quæ mihi à quoquã facta ſit: præterea te ipſum quodam modo hic uiolauit, cum in me tam improbus fuit: ſed tu id quanti æſtimes, tuum iudicium eſt: nec tamen in hoc tibi quicquã oneris impono: ego autem illum male ſanum ſemper putaui, nunc etiam impurum, & ſceleratum puto, nec tamen mihi inimiciorem, quàm ſibi. Philargyro bene: cauſam certe habuiſti & ueram, & bonam: relictum eſſe me potius, quàm reliquiſſe. Cum dediſſem iam literas ad VIII. Cal. quos cum Matio pueros, & Trebatio miſerã, epiſtolam mihi attulerunt hoc exemplo.

Matius, & Trebatius Ciceroni Imperatori S.

Cum Capua exiſſemus, in itinere audiuimus Pompeiũ Brunduſio ad XVI. Calen. Apr. cum omnibus copijs, quas habuerat, profectum eſſe: Cæſarem poſtero die in oppidum introiſſe, concionatum eſſe, inde Romam contendiſſe, uelle ante Cal. eſſe ad Vrbem, & paucos dies ibi commorari, deinde in Hiſpanias proficiſci. nobis non alienum uiſum eſt, quoniam de aduentu Cæſaris pro certo habebamus, pueros tuos ad te remittere,

ut id tu quamprimum ſcires. Mandata tua nobis curæ ſunt, eáque, ut tempus poſtularit, agemus. Trebatius Scæuola facit, ut antecedat. Epiſtola conſcripta nũciatum eſt nobis, Cæſarem ad VIII. Cal. Capuæ, ad VII. Sinueſſæ. hoc pro certo putamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM quid ſcriberem ad te nihil haberẽ, tamen, ne quẽ diem intermitterem, has dedi literas. Ad VII. Calend. Cæſarem Sinueſſæ manſurum nunciabant. ab eo mihi literæ redditæ ſunt ad VII. Cal. quibus iam opes meas, nõ, ut in ſuperioribus literis, opẽ expectat. cũ eius clementiã Corfinienſem illã per literas collaudauiſſem, reſcripſit hoc exemplo. Cæſar imp. Ciceroni imp. S. Recte auguraris de me (bene enim tibi cognitus ſum) nihil à me abeſſe longius crudelitate. atq; ego cum ex ipſa re magnã capio uoluptatem: tum meum factum probari abs te triumpho, & gaudeo. neque illud me mouet, quòd ij qui à me dimiſſi ſunt, diſceſſiſſe dicũtur, ut mihi rurſus bellũ inferrent: nihil enim malo, quàm & me mei ſimilẽ eſſe, & illos ſui. Tu uelim mihi ad Vrbẽ præſto ſis, ut tuis cõſilijs, atque opibus (ut conſueui) in omnibus rebus utar. Dolabella tuo nihil ſcito mihi eſſe iucundius. hanc adeo habebo gratiã illi: neque enim aliter facere poterit: tanta eius humanitas, is ſenſus, ea in me eſt beneuolentia. Vale.

CICERO ATTICO S.

TREBATIVM VI. Cal. quo die has literas dedi, expectabã. ex eius nuntio, Matijq; literis meditabor quo modo cum illo loquar. ò tempus miſerum. nec dubito

quin à me contendat ad Vrbē ueniam: ſenatum enim Cal. uelle ſe frequētem adeſſe, etiam Formijs proſcribi iuſſit. Ergo ei negandum eſt? ſed quid præripi? ſtatim ad te perſcribam omnia. ex illius ſermone ſtatuam, Arpinúmne mihi eundum ſit, an quò alió. Volo Ciceroni meo togam puram dare, iſtic puto. tu quæſo cogita quid deinde: nam me hebetem moleſtiæ reddiderunt. À Curio, uelim ſcire ecquid ad te ſcriptum ſit de Tirone: ad me enim ipſe Tiro ita ſcripſit, ut uerear quid agat. qui autem ueniunt inde, id modo nuntiant. ſanè in magnis curis etiam hæc me ſolicitant: in hac enim fortuna perutilis eius & opera, & fidelitas eſſet.

CICERO ATTICO S.

VTRVNQVE ex tuo conſilio: nam & oratio fuit ea noſtra, ut bene potius ille de nobis exiſtimaret, quàm gratias ageret: & in eo manſimus, ne ad Vrbem. illa fefellerunt, facilem quòd putaramus: nihil uidi minus. dānari ſe noſtro iudicio: tardiores fore reliquos, ſi in his nō ueniremus, dicere. ego, diſſimulem illorum eſſe cauſam. Cum multa, Veni igitur, & age de pace. Meóne, inquam, arbitratu? An tibi, inquit, ego præſcribā? Sic, inquam, agam, ſenatui non placere in Hiſpanias iri, nec exercitus in Græciam tranſportari: multáque inquā de Cneo deplorabo. Tum ille, Ego uero iſta dici nolo. Ita putabam, inquam. Sed ego eo nolo adeſſe, quòd aut ſic mihi dicendum eſt, multáque, quæ nullo modo poſſem ſilere, ſi adeſſem: aut non ueniendum. ſumma fuit, ut ille quaſi exitum quærens, ut deliberarem. non fuit negandum. ita diſceſſimus. Credo igitur hunc

me non amare. at ego me amaui, quod mihi iam pridem uſu non uenit. Reliqua ò Dij, qui comitatus, quæ, * ut tu ſoles dicere, νεκυῖα; in qua erat Eros Celeri. Ò rem perditam, ò copias deſperatas. Quid? Seruij filius. quot in his caſtris fuerunt, quibus Pompeius circunſideretur? ſex legiones. multum uigilat, audet. nullum uideo finem mali. nunc certe promenda tibi ſunt conſilia. hoc fuerat extremũ. illa tamẽ κατάκρισις illius eſt odioſa, quam penè præterij: ſi ſibi conſilijs noſtris uti non liceret, uſurum quorum poſſet, ad omniáque eſſe deſcenſurum. Vidiſti igitur uirum, ut ſcripſeras? ingemuiſti? certe. cedo reliqua. quid? continuo ipſe in Puteolanum, ego Arpinum. inde expecto quidem ἀλλὰ τίλσαι illam tuam. Tu (malum) inquies, actum ne agas. etiam illum ipſum, quem ſequimur, multa fefellerunt. Sed ego tuas literas expecto: nihil eſt enim iam, ut antea, VIDEAMVS HOC QVORSVM EVADAT. Extremum fuit de congreſſu noſtro. quo quidem non dubito quin iſtum offenderim. eo maturius agendum eſt. amabo te epiſtolam, & πολιτικήν. ualde tuas literas nunc expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO meo Ciceroni, quoniam Roma caremus, Arpini potiſſimum togam puram dedi: ídque municipibus noſtris fuit gratum. etſi omneis, & illos, & qua iter feci mœſtos, afflictóſque uidi: tam triſtis, & tam atrox eſt ἀναθεώρησις huius ingentis mali. delectus habetur. in hiberna deducuntur. ea quæ, etiam cum à bonis uiris, cum iuſto in bello, cum modeſte fiunt, tamen ipſa per ſe moleſta ſunt: quàm cenſes acerba nunc eſſe,

cum à perditis, in ciuili nefario bello, petulantiſſime fiant? caue autem putes quenquam hominem in Italia turpe᷑ eſſe, qui hinc abſit. uidi ipſe Formijs *uniuerſos: neque meherculе unquam homines putaui: & no ram omnes, ſed nunquam uno loco uideram.* Pergamus *igitur quò placet, & noſtra omnia relinquamus: proficiſcamur ad eum, cui gratior noſter aduẽtus erit, quàm ſi unà fuiſſemus: tum enim eramus in maxima ſpe: nunc, ego quidem, in nulla: nec præter me quiſquam* Italia *ceſſit, niſi qui hunc inimicum ſibi putaret. nec meherculе hoc facio* Reip. *cauſa, quam funditus deletam puto, ſed nequis me putet ingratum in eũ qui me leuauit ijs incõmodis, quibus idẽ affecerat: & ſimul quòd ea quæ fiũt, aut quæ certe futura ſunt, uidere non potero.* Etiam *equidem* S.C. *facta quædam iam puto: utinã in* Volcatij *ſententiam. ſed quid refert? eſt enim una ſententia omnium. ſed erit immitiſſimus* Seruius, *qui filium miſit ad affligendum* Cn. Põpeium, *aut certe capiendum, cum* Pontio Titiniano. *etſi hic quidem timoris cauſa, ille uero. ſed ſtomachari deſinamus, & aliquando ſententiam terminemus, ut nihil noui, niſi id quod minimum uellem, ſpiritum reliquum eſſe.* Nos, *quoniam ſuperũ mare obſidetur, infero nauigabimus: & ſi* Puteolis *erit difficile,* Crotonem *petemus, aut* Thurios, *& boni ciues amantes patriæ mare infeſtum habebimus. aliam rationem huius belli gerendi nullam uideo. in* AEgyptum *nos abdimus. exercitu pares eſſe non poſſumus. pacis fides nulla eſt. ſed hæc ſatis deplorata ſunt.* Tu *uelim literas* Cephaloni *des de omnibus rebus actis, denique etiam de ſermonibus hominum, niſi planè obmutue-*

runt. ego tuis conſilijs uſus ſum, maxime quòd & grauitatem in congreſſu noſtro tenui, quam debui, & ad Vrbem ut non accederem, perſeueraui. Quod supereſt, ſcribe quæſo quàm accuratiſſime (iam enim extrema ſunt) quid placeat, quid cenſeas: etſi iam nulla dubitatio eſt: tamen ſiquid, uel potius quicquid ueniet in mẽtem, ſcribas uelim. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER X.

CICERO ATTICO S.

III. Non. cum in Laterium fratris ueniſſem, accepi literas, & paulum reſpiraui, quod poſt has ruinas mihi non acciderat: per enim magni æſtimo, tibi firmitudinem animi noſtri, & factum noſtrum probari: Sexto enim noſtro quòd ſcribis probari, ita lætor, ut me quaſi patris eius, cui ſẽper uni tribui plurimum, iudicio comprobari putem: qui mihi, quod ſæpe ſoleo recordari, dixit olim Nonis illis, illis Decembribus, cum ego, Sexte, quidnam ergo? Μὴ μὰν, inquit ille, ἀσπουδί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, Ἀλλὰ μέγα ῥέξας, τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. eius igitur mihi uiuit auctoritas, & ſimillimus eius filius eodẽ eſt apud me pondere, quo fuit ille: quẽ ſaluere uelim

iubeas plurimum. tu tuum conſilium etſi non in longum tempus differs (iam enim illum emptum pacificatorem peroraſſe puto, iam actum aliquid eſſe in conſeſſu Senatorum, tamen ſuſpenſum me detines, ſed eo minus, quòd non dubito quid nobis agendũ putes. quid enim Flauio legionem, & Siciliam dari ſcribis? & id iam fieri? quæ tu ſcelera partim parari, & iam cogitari, partim ex tempore futura cenſes? Ego uero Solonis popularis tui, &, ut puto, etiam mei, legem negligam, qui capite ſanxit, ſiqui in ſeditione non alterutrius partis fuiſſet (niſi tu aliter cenſes) & hinc abero, & filij: ſed alterum mihi eſt certius: nec præripiam tamen, expectabo tuum conſilium, & eas literas, niſi alias iam dediſti, quas ſcripſi ut Cephaloni dares. Quòd ſcribis, nõ quo alicunde audieris, ſed ipſum putare, me attractum iri, ſi de pace agatur: mihi omnino non uenit in mentem, quæ poſſit actio eſſe de pace, cum illi certiſſimum ſit, ſi poſſit, expoliare exercitu, & prouincia Pompeium. niſi forte iſte ſummarius ei poteſt perſuadere, ut, dum oratores eant, & redeant, quieſcat. nihil uideo quod ſperem, aut quod iam putem fieri poſſe. ſed tamen hominis hoc ipſum probi eſt, & magnũ ſit τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, ueniendúmne ſit in conſilium tyrãni, ſi is aliqua de re bona deliberaturus ſit. Quare ſiquid eiuſmodi euenerit ut accerſamur: quod equidem non curo: quid enim eſſem de pace dicturus, dixi: ipſe ualde repudiauit: ſed tamen ſiquid acciderit, quid cenſeas mihi faciendum, utique ſcribito. nihil enim mihi adhuc accidit quod maioris conſilij eſſet. Trebatij boni uiri, & ciuis uerbis te gaudeo delectatum: tuáque iſta crebra

εὐφώνησις ὑπέρα me ſola adhuc delectauit. Literas tuas uehementer expecto, quas quidem credo iam datas eſſe. Tu cum Sexto ſeruaſti grauitatem eandem, quam mihi præcipis. Celer tuus diſertus magis eſt, quàm ſapiens. De iuuenibus, quæ ex Tullia audiſti, uera ſunt. M. Antonij iſtud quod ſcribis, non mihi uidetur tam re eſſe triſte, quàm uerbo. hæc eſt ἄλη, in qua nunc ſumus, mortis inſtar: aut enim mihi libere inter malos πολιτευτέον fuit, aut uel periculoſè cum bonis, aut nos temeritatem bonorum ſequamur, aut audaciã improborũ inſectemur. utrunque periculoſum eſt. at hoc quod agimus, & turpe, nec tamen tutum. Iſtum, qui filiũ Brunduſium de pace miſit, (de pace idem ſentio quod tu, ſimulationem eſſe apertam, parari autem bellum acerrime) me legatum iri non arbitror, cuius adhuc (ut optaui) mentio facta nulla ſit. eo minus habeo neceſſe ſcribere, aut etiam cogitare quid ſim facturus, ſi acciderit, ut legarer. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO CVM accepiſſem tuas literas Non. Apr. quas Cephalio attulerat, eſſémq; Minturnis poſtridie manſurus, & inde protinus: ſuſtinui me in Arcano fratris, ut, dum aliquid certius afferretur, occultiore in loco eſſemus, agerentúrque nihilo minus quæ ſine nobis agi poſſunt. MMTEYCA iam adeſt, & animus ardet: nec eſt quicquam, quò, & quà: ſed hæc noſtra erit cura, & peritorum. tu tamẽ, quoad poteris, ut adhuc feciſti, nos conſilijs iuuabis. res ſunt inexplicabiles. fortunæ ſunt committenda omnia. ſine ſpe conamur ulla. melius ſiquid acciderit, mirabimur. Dionyſiũ

nolim ad me profectũ: de quo ad me Tullia mea ſcripſit, ſed & tẽpus alienum eſt, & homini nõ amico noſtra incõmoda, tanta præſertim, ſpectaculo eſſe nollem: cui te meo nomine inimicum eſſe nolo. Vale.

CICERO ATTICO S.

3 CVM: *quid ſcriberem, planè nihil haberem, hæc autem reliqua eſſent, quæ ſcire cuperẽ, profectúſne eſſet, quo in ſtatu* Vrbem *reliquiſſet, in ipſa* Italia *quem cuique regioni, aut negotio præfeciſſet, & qui eſſent ad* Pompeium, *& ad* Conſules *ex* S.C. *de pace legati: ut igitur hæc ſcirem, dedita opera has ad te literas miſi. feceris igitur commode, mihíque gratum, ſi me de his rebus, & ſiquid erit aliud quod ſcire opus ſit, feceris certiorem. ego in* Arcano *opperior, dum iſta cognoſco.* Ad VII Id. *alteram tibi eodem die hanc epiſtolam dictaui, & pridie dederam mea manu longiorem.* Viſum *te aiunt in regia. nec reprehendo, quippe cũ ipſe iſtam reprehẽſionem non fugerim. ſed expecto tuas literas: neque iam ſanè uideo quid expectem: ſed tamen, etiam ſi nihil erit, id ipſum ad me uelim ſcribas.* Cæſar *mihi ignoſcit per literas quòd non uenerim, ſeſéque in optimam partem id accipere dicit. facile patior, quod ſcribis, ſecum* Tullium, *&* Seruium *queſtos eſſe, quia non idem ſibi quod mihi, remiſiſſet. homines ridiculos, qui cum filios miſiſſent ad* Cn. Pompeium *circunſidendũ, ipſi in ſenatum uenire dubitarent. ſed tamen exemplũ miſi ad te* Cæſaris *literarum.* Vale.

CICERO ATTICO S.

4 MVLTAS *à te accepi epiſtolas eodem die, omneis di-*

ligenter ſcriptas. ea uero, quæ uoluminis inſtar erat ſæpe legenda, ſicuti facio: in qua non fruſtra laborem ſuſcepiſti: mihi quidem pergratum feciſti. quare, ut id, quoad licebit, id eſt quoad ſcies ubi ſumus, quàm ſæpiſſime facias, te uehementer rogo. At deplorandi quidem, quod quotidie facimus, ſit iam nobis aut finis omnino, ſi poteſt: aut moderatio quædã, quod profecto poteſt: nõ enim quam dignitatem, quos honores, quẽ uitæ ſtatũ amiſerim, cogito: ſed quid conſecutus ſim, quid præſtiterim, qua in laude uixerim: his deniq; in malis quid interſit inter me, & iſtos, quos propter omnia amiſimus. hi ſunt, qui, niſi me ciuitate expuliſſent, obtinere ſe non poſſe putarunt licentiã cupiditatum ſuarũ: quorũ ſocietas, & ſceleratæ conſenſionis fides quò eruperit, uides. alter ardet furore, & ſcelere, nec remittit aliquid, ſed in dies ingraueſcit: modo Italia expulit: nunc alia ex parte perſequi, ex alia prouincia ſpoliare conatur: nec iam recuſat, ſed quodammodo poſtulat ut, quemadmodum eſt, ſic etiam appelletur tyrannus. alter, is qui nos ſibi quondã ad pedes ſtratos ne ſubleuabat quidem, qui ſe nihil contra huius uoluntatem aiebat facere poſſe, elapſus è ſoceri manibus, ac ferro, bellum terra, & mari comparat, non iniuſtum ille quidem, ſed tum pium, tum etiam neceſſarium, ſuis tamẽ ciuibus exitiabile, niſi uicerit: calamitoſum etiam, ſi uicerit. Horum ego ſummorum imperatorũ nõ modo res geſtas non antepono meis, ſed ne fortunam quidem ipſam, qua illi florentiſſima, nos duriore conflictati uidemur. quis enim poteſt aut deſerta per ſe patria, aut oppreſſa beatus eſſe? & ſi (ut nos à te admonemur) recte in illis libris diximus, nihil eſſe bonum, niſi

quod honeſtum: nihil malum, niſi quod turpe ſit: certe uterque iſtorum eſt miſerrimus, quorũ utrique ſemper patriæ ſalus, & dignitas poſterior ſua dominatione, & domeſticis commodis fuit. Præclara *igitur conſcientia ſuſtentor, cum cogito me de* Rep. *aut meruiſſe optime, cum potuerim: aut certe nunquam, niſi diuine, cogitaſſe, eáque ipſa tempeſtate euerſam eſſe* Rempu. *quam ego* XIIII *annis ante proſpexerim.* Hac *igitur conſcientia comite proficiſcar, magno equidem cum dolore, nec tam id propter me, aut propter fratrem meum, quorum iam acta ætas, quàm propter pueros: quibus interdum uidemur præſtare etiam* Remp. *debuiſſe: quorum quidẽ alter non tam quia maiore pietate eſt, me mirabiliter excruciat: alter (ò rem miſerã, nihil enim mihi accidit in omni uita acerbius) indulgentia uidelicet noſtra deprauatus, eò progreſſus eſt, quò non audeo dicere: & expecto tuas literas: ſcripſiſti enim te ſcripturum eſſe plurima, cum ipſum uidiſſes. omne meum obſequium in illum fuit cum multa ſeueritate: neque unum eius, nec paruum, ſed multa magna delicta compreſſi. patris autem lenitas amanda potius ab illo, quàm tam crudeliter negligenda. nam literas eius ad* Cæſarem *miſſas ita grauiter tulimus, ut te quidem celaremus: ſed ipſius uidemus uitam inſuauem reddidiſſe. hoc uero eius iter, ſimulatióque pietatis qualis fuerit, nõ audeo dicere. tantum ſcio, poſt* Hircium *conuẽtum, accerſitum ab* Cæſare: *cum eo de meo animo ab ſuis rationibus alieniſſimo, & conſilio relinquẽdi* Italiam. *& hæc ipſa timide: ſed nulla noſtra culpa eſt: natura metuẽda eſt.* Hæc Curionẽ, *hæc* Hortenſij *filium, non patrum culpa, corrupit. iacet in mæ-*

rore meus frater, neque tam de ſua uita, quàm de mea metuit. Huic tu, huic tu malo affer cõſolationes, ſi ullas potes: maxime quidem illam uelim, ea quæ ad nos delata ſint, aut falſa eſſe, aut minora: quæ ſi uera ſint, quid futurum ſit in hac fuga, neſcio. nam ſi haberemus Remp. conſilium mihi non deeſſet nec ad ſeueritatem, nec ad indulgentiã. hæc ſiue iracundia, ſiue dolore, ſiue metu permotus, grauius ſcripſi, quàm aut tuus in illum amor, aut meus poſtulabat. ſi uera ſunt, ignoſces: ſi falſa, me libente eripies mihi hunc errorem. quoquo modo uero ſe res habeat, nihil aſſignabis nec patruo, nec patri. Cum hæc ſcripſiſſem, à Curione mihi nuntiatum eſt, eũ ad me uenire: uenerat enim is in Cumanum ueſperi pridie, id eſt Idibus. ſiquid eius igitur ſermo eiuſmodi attulerit, quod ad te ſcribendũ ſit, id in literis adiungam. Præterijt uillam meam Curio, iuſſitque mihi nuntiari mox ſe uenturum: cucurrítque Puteolos, ut ibi concionaretur. concionatus eſt: redijt: fuit ad me ſanè diu. O` rem fœdam. noſti hominem: nihil occultauit: in primis nihil eſſe certius, quàm ut omnes, qui lege Pompeia condemnati eſſent, reſtituerẽtur: itaque ſe in Sicilia eorum opera uſurum. De Hiſpanijs non dubitabat quin Cæſaris eſſent. inde ipſum cum exercitu, ubicunque Pompeius eſſet: eius interitu finem belli fore: propius factum eſſe nihil: eum planè iracundia elatum, uoluiſſe occidi Metellum Trib. pl. quod ſi eſſet factum, cædem magnam futuram eſſe: permultos hortatores eſſe cædis, ipſum autem non uoluntate, aut natura non eſſe crudelem, ſed quòd putaret popularem eſſe clementiam: quòd ſi populi ſtudium amiſiſſet, crudelem fore: eúmque perturbatum,

quòd intelligeret, ſe apud ipſam plebem offendiſſe de ærario: itaque ei cũ certiſſimum fuiſſet ante quàm proficiſceretur, concionem habere, auſum non eſſe, uehemẽtérque animo perturbato profectum. Cũ autem ex eo quærerem, quid uideret, quod exẽplum, quam Remp. planè fatebatur, nullam ſpem reliquam: Pompeij claſſem timebat: quæ ſi eſſet, ſe de Sicilia abiturũ. Quid iſti, inquã, ſex tui faſces? ſi ab ſenatu, cur laureati? ſi ab ★ *ipſo, cur ſex? Cupiui, inquit, ex S.C. ſurrepto: nam aliter non poterat. At ille impendio nunc magis odit ſenatum. A me, inquit, omnia proficiſcentur. ſex autem, quia duodecim nolui: nam licebat. Tum ego, Quàm uellẽ, inquam, petijſſe ab eo, quod audio Philippum impetraſſe: ſed ueritus ſum, quia ille à me nihil impetrabat. Libenter, inquit, tibi conceſſiſſet. uerum puta te impetraſſe: ego enim ad eum ſcribam, ut tu ipſe uoles, de ea re nos inter nos locutos. quid autem illius intereſt, quoniam in ſenatum non uenis, ubi ſis? quin nunc ipſum minime offendiſſes, eius cauſa ſi in Italia non fuiſſes. Atque ego me receſſum, & ſolitudinẽ quærere, maxime quòd lictores haberem. Laudabat conſilium. Quid ergo, inquã? nam mihi curſus in Græciã per tuã prouinciã eſt, quoniam ad mare ſuperum milites ſunt. Quid mihi, inquit, optatius? Hoc loco multa perliberaliter. ergo hoc quidẽ eſt uerum profectò, ut non modo tuto, uerum etiam palàm nauigaremus. Reliqua in poſterum diem diſtulit: ex quibus ſcribam ad te, ſiquid erit epiſtola dignum. Sunt autem, quæ prӕterij, in terregnúmne eſſet expectaturus, an quomodo dixerim. ad ſe ille quidem deferri Conſulatum, ſed ſe nolle in proximum annum. & alia ſunt, quæ exquiram. iurabat ad*

ſummam, quòd nullo negotio faceret, amiciſſimum mihi Cæſarẽ: *Eſſe debet: quid enim, inquã, ſcripſit ad me* Dolabella? Dico *Quid? Affirmabat, cũ ſcripſiſſet, quòd me cuperet ad urbẽ uenire, illũ quidem gratias agere maximas, & non modo probare, ſed etiam gaudere. quid quæris? atque iubebat: eſt enim ſuſpicio illa domeſtici mali, & ſermonis* Hirciani. *quàm cupio illum di* * *gnum eſſe nobis, & quàm ipſe me muito, quæ pro illo ſit ſuſpicandum, ſed opus fuit* Hircio *conuento. eſt profecto neſcio quid. ſed uelim quàm minimo. & tamen eum nondũ rediſſe miramur. ſed hæc uidebimus.* Tu Oppios Terentiæ *dabis: iam enim* Vrbis *unum periculum eſt. me tamen conſilio iuua, pedibúſne* Rhegyum, *an hinc ſtatim in nauem. cæterum, quoniam commoror, ego ad te ſtatim habebo quod ſcribam, ſimul ut uidero* Curionẽ. De Tirone *cura quæſo, quod facis, ut ſciam quid is agat.* De *tota mea cogitatione ſcripſi ad te antea ſatis, ut mihi uiſus ſum, diligenter. de die nihil ſanè poteſt ſcribi certi præter hoc, non ante lunam nouam.* Curionis *ſermo poſtridie eandem habuit fere ſummam, niſi quòd apertius ſignificauit, ſe earum rerum exitum non uidere.* Quod *mihi mandas de quodam regendo,* ἀρκαδίαν: *tamen nihil prætermittam: atque utinam tu: ſed modeſtior non ero.* Epiſtolam *ad* Veſtorium *ſtatim de* Tullia : *ac ualde requirere ſolebat. commodius tecum* Vectenus *eſt locutus, quàm ad me ſcripſerat. ſed mirari ſatis hominis negligentiã non queo: cum enim mihi* Philotimus *dixiſſet,* HS L. *emere de* Canuleio *diuerſorium illud poſſe, minoris etiam empturum, ſi* Vectenum *rogaſſem, rogaui ut ſiquid poſſet, ex ea ſumma detraheret: promiſit:*

ad me nuper, ſe HS XXX *emiſſe, ut ſcriberem cui uellem addici: diem pecuniæ* Idib. Nou.*eſſe. reſcripſi ei ſtomachoſius, cum ioco tamen familiari. nunc, quoniam agit liberaliter, nihil accuſo hominem: ſcripſique ad eum, me à te certiorem eſſe factum.* Tu *de tuo itinere quid, & quando cogites, uelim me certiorem facias.*Ad XV Cal.*Maij.* Vale.

CICERO ATTICO S.

5 ME ADHVC *nihil præter tempeſtatem moratur. aſtute nihil ſum acturus. fiat in* Hiſpania *quidlibet: & tamen retice.*Meas *cogitationes omneis explicaui tibi ſuperioribus literis. quocirca hæ ſunt breues: & tamen quia feſtinabam, erámque occupatior de Quinto fratre, ita me quidem ſedulo: ſed noſti reliqua. Quod dein me mones, & amice, & prudenter mones: ſed erũt omnia facilia, ſi ab uno illo cauero. magnum opus eſt. mirabilia multa. nihil ſimplex, nihil ſincerum. uellem, ſuſcepiſſes iuuenem regendum: pater enim nimis indulgens, quicquid ego aſtrinxi, relaxat. ſi ſine illo poſſem, regerẽ, quod tu potes: ſed ignoſco. magnum inquam opus eſt.* Põpeium *pro certo habemus per* Illyricum *proficiſci in* Galliam*: ego nunc, quà, & quò, uidebo.*Ego *uero* Apuliam*, &* Sipontum*, & tergiuerſationem iſtam probo, nec tuam rationem eandem eſſe duco, quàm meam. non quin in* Rep. *rectum idem ſit utrique noſtrum: ſed ea non agitur.*Regnandi *contentio eſt, in qua pulſus eſt modeſtior* Rex*, & probior, & integrior, & is, qui niſi uincit, nomen populi* R.*deleatur neceſſe eſt: ſin autem uincit,* Sullano *more, exemplóque uincet.*Ergo *hac in contentione neutrum tibi*

palàm ſentiendum, & tẽpori ſeruiẽdum eſt. mea cauſa autem alia eſt, quòd beneficio uinctus, ingratus eſſe non poſſum: nec tamen in acie, ſed Melitæ, aut alio in loco, ſiue in oppidulo futurum puto. Nihil, inquies, iuuas eum, in quem ingratus eſſe non uis? immo minus fortaſſe uoluiſſet. ſed de hoc uidebimus. exeamus modo: quod ut meliore tempore poſſimus, facit Adriatico mari Dolabella, freto Sicilienſi Curio. iniecta autẽ mihi ſpes quædã eſt, uelle mecum Ser. Sulpitium colloqui. ad eum miſi Philotimũ cum literis. ſi uir eſſe uolet, præclara συνοδία: ſin autem, erimus nos qui ſolemus. Curio mecum uixit, iacere Cæſarem putans offenſione populari, Siciliæque diffidens. ſi Pompeius nauigare cœpiſſet. Quintum puerum accepi uehementer. auaritiã uideo fuiſſe, & ſpem magni congiarij. magnum hoc malũ eſt: ſed ſcelus illud, quod timueramus, ſpero nullum fuiſſe. hoc autem uitium puto te exiſtimare non noſtra indulgentia, ſed à natura profectum. quẽ tamen nos diſciplina regimus. De Oppijs Velienſibus quid placeat, cum Philotimo uidebis. Epeirum noſtram putabimus: ſed alios curſus uidebamur habituri. Vale.

CICERO ATTICO S. 6

ET RES ipſa monebat, & tu oſtenderas, & ego uidebam, de his rebus quas intercipi periculoſum eſſet, finem inter nos ſcribendi fieri tẽpus eſſe. ſed cum ad me ſæpe mea Tullia ſcribat, orans ut quid in Hiſpania geratur, expectem, & ſemper aſcribat idem uideri tibi, idque ipſe etiã ex tuis literis intellexerim: non puto eſſe alienum, me ad te, quid de ea re ſentiam, ſcribere. Conſilium iſtud tunc eſſet prudens, ut mihi uidetur, ſi no-

ſtras rationes ad Hiſpanienſem *caſum accommodaturi eſſemus: quod fieri dicitis oportere: neceſſe eſt enim aut id quod maxime uelim, pelli iſtũ ab* Hiſpania, *aut trahi id bellum, aut iſtum, ut confidere uidetur, apprehendere* Hiſpanias. *ſi pelletur, quàm gratus, aut quàm honeſtus tum erit ad* Pompeium *noſter aduentus, cum ipſum* Curionem *ad eum trãſiturum putem? ſi trahitur bellum, quid expectem? aut quandiu? relinquitur, ut ſi uincimur in* Hiſpania, *quieſcamus: id ego contra puto: iſtum enim uictorem magis relinquendum puto, quàm uictum, & dubitantem magis, quàm fidentem ſuis rebus: nam cædem uideo, ſi uicerit, & impetum in priuatorum pecunias, & exulum reditum, & tabulas nouas, & turpiſſimorum honores, & regnum non modo* Romano *homini, ſed ne* Perſæ *quidem cuiquam tolerabile. tacita eſſe poterit in id dignitas noſtra? pati poterunt oculi me cum* Gabinio *ſentẽtiam dicere? & quidẽ illum rogari prius? præſto eſſe clientẽ tuum* Chlœlium, Catuli Plaguleium, *cæteros?* Sed *cur inimicos colligo, qui meos neceſſarios à me defenſos nec uidere in curia ſine dolore, nec uerſari inter eos ſine dedecore potero? quòd ſi ne id quidẽ eſt exploratum, fore ut mihi liceat (ſcribũt enim ad me amici eius, me illi nullo modo ſatiſfeciſſe quòd in ſenatũ non uenerim) tamén ne dubitemus, an ei nos etiam cum periculo uenditemus, quicum coniuncti ne cum præmio quidem uoluimus eſſe? deinde hoc uide, non eſſe iudicium de tota contentione in* Hiſpanijs: *niſi forte his amiſſis arma* Pompeium *abiecturum putas, cuius omne conſilium* Themiſtocleũ *eſt: exiſtimat enim, qui mare teneat, eum neceſſe rerum potiri.* Itaq; *qui nunquam egit, ut* Hiſpaniæ *per*

ſe tenerentur, naualis apparatus ei ſemper antiquiſſima cura fuit. nauigabit igitur, cum erit tempus, maximis claſſibus, & ad Italiam accedet: in qua nos ſedentes quid erimus? nam medios eſſe iam non licebit. claſſibus aduerſabimur igitur? quod malum maius ſcilicet tãtum? denique quid turpius? Annibal hic in abſentis ſolus tuli ſcælus: eiuſdem cum Pompeio, & cum reliquis principibus non feram? quòd ſi iam miſſo officio periculi ratio habenda eſt: ab illis eſt periculum, ſi peccaro: ab hoc, ſi recte fecero: nec ullum in his malis conſilium periculo uacuum inueniri poteſt, ut non ſit dubium, quin cum periculo fugiamus, quod fugeremus etiam cum ſalute. non ſimul cum Pompeio mare tranſierimus: omnino non potuimus. extat ratio dierum. Sed tamen (fateamur enim, quod eſt) ne conda mus quidem, ut poſſumus: fefellit ea res, quæ fortaſſe non debuit, ſed fefellit: pacem putaui fore: quæ ſi eſſet, iratum mihi Cæſarem eſſe, cum idem amicus eſſet Pompeio, nolui: ſenſeram enim, quàm ijdem eſſent. hoc ueritus in hanc tarditatem incidi: ſed aſſequar omnia, ſi propero: ſi cunctor, amitto. Et tamen mi Attice auguria quoque me incitant quadã ſpe non dubia, non hæc collegij noſtri ab Appio, ſed illa Platonis de tyrannis: nullo enim modo poſſe uideo ſtare iſtum diutius, quin ipſe per ſe, etiam languentibus nobis, concidat: quippe qui florentes ac nouos, ut uti diebus ipſi illi egenti, ac perditæ multitudini in odium acerbiſſimum uenerit, qui duarum rerum ſimulationem tam cito amiſerit, manſuetudinis in Metello, diuitiarum in ærario. Iam quibus utatur uel ſocijs, uel miniſtris, ſi ij prouincias, ſi Remp. regent, quorum nemo duos menſes potuit patri-

monium ſuum gubernare? non ſunt omnia colligenda: quæ tu acutiſſime proſpicis. ſed tamen ea pone ante oculos, iam intelliges id regnum uix ſemeſtre eſſe poſſe. quòd ſi me fefellerit, feram, ſicut multi præclariſſimi homines in Rep. *excellentes tulerunt: niſi forte me* Sar*danapali uitæ in ſuo lectulo mori malle cenſueris, quàm exilio* Themiſtocleo: *qui cum fuiſſet, ut ait* Thucydides, τῶν τε παραχρῆμα δι᾽ ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστὴς, *tamen incidit in eos caſus, quos uitaſſet, ſi eũ nihil fefelliſſet. etſi is erat (ut ait idem) qui* τό, τι ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα: *tamen non uidit nec quomodo* Lacædemoniorum, *nec quomodo ſuorum ciuium inuidiam effugeret, nec quid* Artaxerxi *polliceretur. non fuiſſet & illa nox tam acerba* Africano *ſapientiſſimo uiro, non tam dirus ille dies* Sullanus *callidiſſimo uiro* C. Mario, *ſi nihil utrunque eorum fefelliſſet.* Nos *tamen hoc confirmamus illo augurio, quod diximus: nec fallit, nec aliter accidet. corruat iſte neceſſe eſt, aut per aduerſarios, aut ipſe per ſe, qui quidem ſibi eſt aduerſarius unus acerrimus. id ſpero uiuis nobis fore. quanq̃ tẽpus eſt nos de illa perpetua iam, non de hac exigua uita cogitare. ſin quid acciderit maturius, haud ſanè mea multum interfuerit, utrum factum uideam, an futurum eſſe multo ante uiderim. quæ cum ita ſint, non eſt committendum, ut iis paream, quos contra me ſenatus, nequid* Reſp. *detrimenti acciperet, armauit.* Tibi *ſunt omnia commendata: quæ commendationis meæ pro tuo in nos amore non indigent. ne hercule quidem reperio quid ſcribam: ſedeo enim* πλουδοκῶν: *etſi nihil unquam tam*

fuit ſcribendum, quàm nihil mihi unquã ex plurimis tuis iucunditatibus gratius accidiſſe, quàm quòd meam Tulliam ſuauiſſime, diligentiſſiméque coluiſti. ualde eo ipſa delectata eſt, ego autem non minus. cuius quidem uirtus mirifica. quomodo illa fert publicam cladẽ? quomodo domeſticas tricas? quantus autem animus in diſceſſu noſtro? ϛοργῆς ſit ſumma σύντηξις: tamen nos recte facere, & bene audire uult. Sed hac ſuper re nimis, ne meam ipſe συμπάθειαν euocem. Tu, ſiquid de Hiſpaniјs certius, & ſiquid aliud, dum adſumus, ſcribes: & ego fortaſſe diſcedens dabo ad te aliquid, eo etiã magis, quòd Tullia te non putabat ex Italia hoc tempore. cum Antonio item eſt agendum, ut cum Curione Melitæ me uelit eſſe, huic bello nolle intereſſe. eo uelim tam facili uti poſſem, & tam bono in me, quàm Curio. is ad Miſſenum VI. Non. uenturus dicebatur, id eſt hodie. ſed præmiſit mihi odioſas literas hoc exemplo.

Antonius Trib. pl. Propr. Ciceroni Imp. S. 7

NISI te ualde amarem, & multo quidẽ plus, quàm putas, non extimuiſſem rumorem qui de te prolatus eſt, cum præſertim falſum eſſe exiſtimarẽ: ſed quia te nimio plus diligo, nõ poſſum diſſimulare, mihi famã quoque, quãuis ſit falſa, magni eſſe. te iturum trans mare, credere non poſſum, cum tanti facias Dolabellam, & Tulliam fœminam lectiſſimam, tantíque ab omnibus nobis fias, quibus mehercule dignitas, amplitudóq; tua penè charior eſt, quàm tibi ipſi. Sed tamen nõ ſum arbitratus eſſe amici, nõ commoueri etiã improborum ſermone. atq; eo feci ſtudioſius, quòd iudicabam duriores partes mihi impoſitas eſſe ab offenſione noſtra, quæ

magis à ζηλοτυπίᾳ mea,quàm ab iniuria tua nata eſt: ſic enim uolo te tibi perſuadere,mihi neminem eſſe chariorẽ te,excepto Cæſare,méque illud unà iudicare, Cæſarem maxime in ſuis M. Ciceronem reponere.Quare mi Cicero te rogo,ut tibi omnia integra ſerues,eius fidem improbes,qui tibi ut beneficium daret,prius iniuriam fecit:contrà,ne profugias,qui te,etſi non amabit (quod accidere non poteſt)tamẽ ſaluum,ampliſſimúmque eſſe cupiet. dedita opera ad te Calpurnium familiariſſimum meum miſi,ut mihi magnæ curæ tuam uitam,ac dignitatem eſſe ſcires. Eodem die à Cæſare Philotimus literas attulit hoc exemplo.

Cæſar Imp. M. Ciceroni Imp. S.

8 ETSI te nihil temere,nihil imprudenter facturũ iudicaram:tamen permotus hominum fama,ſcribẽdum ad te exiſtimaui, & pro noſtra beneuolentia petendum, nequò progredereris inclinata iam re, qua integra etiam progrediendum tibi non exiſtimaſſes: nanque & amicitiæ grauiorem iniuriam feceris,& tibi minus commode conſulueris,ſi non fortunæ obſecutus uidebere:omnia enim ſecundiſſima nobis, aduerſiſſima illis accidiſſe uidentur:nec cauſam ſecutus,eadẽ enim tum fuit, cũ ab eorũ conſilijs abeſſe iudicaſti:ſed meum aliquod factum condemnaſſe:quo mihi grauius abs te nil accidere poteſt.quod ne facias, pro iure noſtræ amicitiæ à te peto.Poſtremo quid uiro bono,& quieto,& bono ciui magis conuenit,quàm abeſſe à ciuilibus controuerſijs?quod nonnulli cum probarent,periculi cauſa ſequi non potuerunt.Tu explorato & uitæ meo teſtimonio, & amicitiæ iudicio,neque tutius,neque honeſtius repe

ries quicquã, quàm ab omni contentione abeſſe. XV. Cal. Mai. ex itinere. Vale.

CICERO ATTICO S. 9.

ADVENTVS Philotimi (at cuius hominis, quàm inſulſi, & quàm ſæpe pro Pompeio mentiẽtis) exanimauit omneis, qui mecum erant: nam ipſe obdurui. dubitauit noſtrum nemo, quin Cæſar itinera repreſſiſſet, (uolare dicitur) Petreius cum Afranio coniunxiſſet. nihil affert eiuſmodi. quid quæris? etiam illud erat perſuaſum, Pompeium cum magnis copijs iter in Germaniam per Illyricum feciſſe: id enim αὐθεντικῶς nuntiabatur. Melitam igitur opinor capeſſemus, dum, quod in Hiſpania: quod quidẽ propemodum uideor ex Cæſaris literis ipſius uoluntate facere poſſe, qui negat neq; honeſtius, neque tutius mihi quicquã eſſe, quàm ab omni cõtentione abeſſe. Dices, Vbi ille ergo tuus animus, quem proximis literis? Adeſt, & idem eſt: ſed utinam meo ſolum capite decernerem: lacrimæ meorũ me interdum molliunt precantium ut de Hiſpanijs expectemus. M. Celij quidem epiſtolam ſcriptam miſerabiliter quæ hoc idẽ obſecraret, ut expectarẽ, ne fortunas meas, ne unicam filiam, ne meos omneis tam temere proderem, non ſine magno fletu legerunt pueri noſtri. etſi meus quidẽ eſt fortior, eóque ipſo uehementius commouet, nec quicquã niſi de dignatione laborat. Melitam igitur, deinde quod uidebitur. Tu tamen etiam nunc mihi aliquid literarũ, & maxime ſiquid ab Afranio. ego, ſi cum Antonio locutus ero, ſcribam ad te quid actum ſit: ero tamen in credendo, ut mones, cautus: nam occultandi ratio tum difficilis, tum etiam periculoſa eſt.

Seruiũ expecto ad Nonas, & adijcit à Poſthumia. ſed & Seruij filij quartanam leuiorẽ eſſe gaudeo. Miſi ad te Celij etiam literarum exemplum. Vale.

Celius M. Ciceroni Imp. S.

EXANIMATVS tuis literis, quibus te nihil, niſi triſte cogitare oſtendiſti, neque id quod eſſet perſcripſiſti, neque non tamen quale eſſet quod cogitares, aperuiſti: has ad te ilico literas ſcripſi. Per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro, & obſecro, nequid grauius de ſalute, & incolumitate tua conſulas: nam Deos, homineſque, amicitiámque noſtrã teſtificor, me tibi prædixiſſe, neque temere monuiſſe: ſed poſtquam Cæſarem conuenerim, ſententiámque eius, qualis futura eſſet parta uictoria, cognorim, te certiorem feciſſe. ſi exiſtimas eandem rationem fore Cæſaris in dimittendis aduerſarijs, & cõditionibus ferendis, erras. nihil niſi atrox & ſæuum cogitat, atque etiã loquitur. iratus ſenatui exijt. his interceſſionibus planè incitatus eſt. non mehercule erit deprecationi locus. Quare ſi tibi tu, ſi filius unicus, ſi domus, ſi ſpes tuæ reliquæ tibi caræ ſunt, ſi aliquid apud te nos, ſi uir optimus gener tuus, ualet: eorũ fortunã non debes uelle cõturbare, ut eã cauſam, in cuius uictoria ſalus noſtra eſt, odiſſe, aut relinquere cogamur: aut impiam cupiditatem contra ſalutem tuam habeamus. deniq; illud cogita, quod offenſæ fuerit, in iſta cunctatione te ſubijſſe. nunc te contra uictorem facere, quẽ dubijs rebus lædere noluiſti, & ad eos fugatos accedere, quos reſiſtenteis ſequi nolueris, ſummæ ſtultitiæ eſt. Vide, ne, dum pudet te parum optimatem eſſe, parum diligenter, quod optimum ſit, eligas. Quòd ſi

totum tibi perſuadere non poſſum, ſaltem, dum quid de Hiſpanijs agamus, ſcitur, expecta. quas tibi nuncio aduẽtu Cæſaris fore noſtras. Quam iſti ſpem habeant amiſſis Hiſpanijs, neſcio. quod porrò tuum conſilium ſit ad deſperatos accedere, nõ mediuſſidius reperio. Hoc quod tu non dicendo mihi ſignificaſti, Cæſar audierat: ac ſimul atq; Aue, mihi dixit, ſtatim, quid de te audiſſet, expoſuit. Negaui me ſcire: tamen ab eo petiui ut ad te literas mitteret, quibus maxime ad remanendum commoueri poſſes. me ſecum in Hiſpaniam ducit. nam, niſi ita faceret, ego prius, quàm ad Vrbem accederem, ubicunque eſſes, ad te percurriſſem, & hoc à te præſens contendiſſem, atque omni ui te retinuiſſem. Etiam atque etiam Cicero cogita, ne te, tuóſque omneis funditus euertas, ne te ſciẽs prudénſq; eò demittas, unde exitum uides nullũ eſſe. quòd ſi te aut uoces optimatium commouent: aut nonnullorum hominum inſolentiam, & iactationem ferre non potes: eligas cenſeo aliquod oppidum uacuum à bello, dum hæc decernuntur, quæ iam erunt confecta. Id ſi feceris, ego te ſapienter feciſſe iudicabo, & Cæſarem non offendes. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME CAECVM, qui hæc ante non uiderim. miſi ad te epiſtolã Antonij. Et cum ego ſæpiſſime ſcripſiſſem, nihil me contra Cæſaris rationes cogitare, meminiſſe me generi mei, meminiſſe amicitiæ, potuiſſe ſi aliter ſentirem, eſſe cum Pompeio: me autem, quia cum lictoribus inuitus curſarem, abeſſe uelle, nec id ipſum certum etiam nunc habere: uide quàm ad hæc τυραννικῶς. Tuum conſiliũ quàm uerũ eſt: nam qui ſe me-

dium eſſe uult,in patria manet:qui proficiſcitur,aliquid de alterutra parte iudicare uidetur.Sed ego is nõ ſum, qui ſtatuere debeam, iure quis proficiſcatur néc-ne. Parteis mihi Cæſar has impoſuit,ne quem omnino diſcedere ex Italia paterer.quare parui refert me probare cogitationem tuã,ſi nihil tamen tibi remittere poſſum. Ad Cæſarem mittas, cenſeo, & ab eo hoc petas. non dubito, quin impetraturus ſis, cum preſertim te amicitiæ noſtræ rationẽ habiturum eſſe pollicearis.habes σκυτάλην λακωνικήν.omnino excipiam hominem. erat autem V.Non.uenturus ueſperi,id eſt hodie.cras * igitur ad me fortaſſe ueniet.tentabo, audeã nihil properare.miſſurum ad Cæſarẽ clamabam,cum pauciſſimis alicubi occultabor. certe hinc iſtis inuitiſſimis euolabo,atque utinam ad Curionem. σὺν θεῷ τοι λέγω. magnus dolor acceſſit.efficietur aliquid dignum nobis. δυσουρία tua mihi ualde moleſta.medere amabo,dum eſt ἀρχή. De Maſſilienſibus gratæ tuæ mihi literæ. quæſo,ut ſciam,quicquid audieris.Siciliam cuperem,ſi poſſem palàm,quod à Curione effeceram.Hic ego Seruium expecto: rogor enim ab eius uxore,& filio: & puto opus eſſe. hic tamen Cyteridẽ ſecum lectica aperta portat,altera uxorem. ſeptem præterea coniunctæ lecticæ amicarum.hæ ſunt amicorum.Vide,quàm turpi leto pereamus. & dubita, ſi potes, quin ille, ſeu uictus,ſeu uictor redierit,cædem facturus ſit. Ego uero uel lintriculo,ſi nauis non erit, eripiam me ex iſtorum parricidio. ſed plura ſcribã,cum illũ conuenero. Iuuenem noſtrum non poſſum non amare:ſed ab eo nos non amari planè intelligo.nihil ego uidi tã ἀνηθοποίητον,tam auerſum à ſuis,tam neſcio quid cogitans. uim

incredibilem moleſtiarum. ſed erit curæ, & eſt, ut regatur: mirum eſt enim ingenium: ἤθους ἐπιμελητέον.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA iam epiſtola ſuperiore, non placuit ei dare, cui conſtitueram, quòd erat alienus: itaque eo die data non eſt. interim uenit Philotimus, & mihi à te literas reddidit: quib' quæ de fratre meo ſcribis, ſunt ea quidem parum firma, ſed habent nihil ὕπουλον, nihil fallax, nihil non flexibile ad bonitatem, nihil quod non, quò uelis, uno ſermone poſſis perducere. ne multa, omneis ſuos, etiam quibus iraſcitur crebrius, tamen charos habet, me quidē ſe ipſo chariorē. Quòd de puero aliter ad te ſcripſit, & ad matrem de filio, non reprehendo. De itinere, & de ſorore, quæ ſcribis, moleſta ſunt, eóque magis, quòd ea tempora noſtra ſunt, ut ego his mederi non poſſim. nam certe mederer: ſed quibus in malis, & qua in deſperatione rerum ſimus, uides. Illa de ratione numaria non ſunt eiuſmodi (ſæpe enim audio ex ipſo) ut non cupiat tibi præſtare, & in eo laboret. ſed ſi mihi Q. Axius in hac mea fuga HS XIII non reddit, quæ dedi eius filio mutua, & utitur excuſatione temporis: ſi Lepta, ſi cæteri: ſoleo mirari de neſcio queis HS XX. cum audio ex illo ſe urgeri: uides enim profecto anguſtias: curari tamen ea tibi utique iubet. An exiſtimas illum in iſto genere lentulum, aut reſtrictum? nemo eſt minus. De fratre ſatis. de eius filio: indulſit illi quidē ſuus pater ſemper, ſed non facit indulgentia mendacem, aut auarum, aut non amantem ſuorum: ferocem fortaſſe, & arrogantem, & infeſtum facit. itaq; habet hæc quoq;, quæ na-

ſcuntur ex indulgentia: ſed ea ſunt tolerabilia: quid enim dicam hac iuuentute? ea uero quæ mihi quidem, qui illum amo, ſunt his ipſis malis, in quęis ſumus, miſeriora, non ſunt ab obſequio noſtro: nam ſuas radices habent, quas tamen euellerem profectò, ſi liceret: ſed ea omnia mihi ſunt patienda. Ego *meũ facile teneo: nihil eſt enim eo tractabilius. cuius quidem miſericordia languidiora adhuc conſilia cepi: & quo ille me fortiorẽ uult eſſe, eo magis timeo ne in eum exiſtam crudelior.* Sed Antonius *uenit heri ueſperi. iam fortaſſe ad me ueniet, aut ne id quidem, quoniam ſcripſit quid fieri uellet. ſed ſcies continuo quid actum ſit. nos iam nihil niſi occulte.* De *pueris quid agam? paruóne nauigio committam? quid mihi animi in nauigando cenſes fore?* Recordor *enim æſtate cum illo* Rhodiorum *ἀφράκτῳ nauigans, quàm fuerim ſolicitus. quid duro tempore anni actuariolo fore cenſes? ò rem undique miſerã.* Trebatius *erat mecum, uir planè & ciuis bonus, quæ ille monſtra,* Dij *immortales.* etiámne Balbus *in ſenatũ uenire cogitet? ſed ei ipſi cras ad te literas dabo.* Vectenum *mihi amicum, ut ſcribis, ita puto eſſe. cum eo (quod ἀποτόμως ad me ſcripſerat de numis curandis) θυμικώτερον erat. id tu, ſi aliter acceperit ac debuit, lenies.* Monetali *autem aſcripſi, quòd ille ad me,* Proconſuli. *ſed quoniam eſt homo, & nos diligit, ipſe quoque à nobis diligatur.* Vale.

CICERO ATTICO S.

QVIDNAM *mihi futurũ eſt? aut quis me non ſolum infelicior, ſed iam etiam turpior? nominatim de me ſibi impetratum dicit* Antonius: *nec me tamen ipſe ad-*

huc uiderat, ſed hoc Trebatio *narrauit*. Quid *agam nunc, cui nihil procedit, caduntq; ea quæ diligẽtiſſime ſunt cogitata, teterrime? ego enim* Curionem *nactus, omnia me conſecutum putaui. is de me ad* Hortenſium *ſcripſerat.* Reginus *erat totus noſter. huic nihil ſuſpicabamur cũ hoc mare negotij fore. quò me nunc uertam? undique cuſtodior. ſed ſatis lacrimis.* παρακινδυνευτέον *igitur, & occulte in aliquam onerariam corrependũ: non committendũ, ut etiam compacto prohibiti uideamur.* Sicilia *petẽda: quam ſi erimus nacti, maiora quædam conſequemur. ſit modo recte in* Hiſpanijs. *quanquam de ipſa* Sicilia *utinam ſit uerũ, ſed adhuc nihil ſecundi. concurſus* Siculorum *ad* Catonem *dicitur factus: oraſſe, ut reſiſteret: omnia pollicitus: commotum illũ, delectum habere cœpiſſe. non credo, ut eſt luculentus auctor. potuiſſe certe tenere illam prouinciam ſcio. ab* Hiſpanijs *autem iam audietur.* Hic *nos* C. Marcellum *habemus eadem de re cogitantem, aut bene ſimulantem. quanquam ipſum non uideram, ſed ex familiariſſimo eius audiebã.* Tu *quæſo, ſiquid habebis noui. ego, ſiquid moliti erimus, ad te ſtatim ſcribam.* Quintum *filium ſeuerius adhibebo. utinam proficere poſſem. tu tamen eas epiſtolas, quibus aſperius de eo ſcripſi, aliquando concerpito, ne quando quid emanet: ego item tuas.* Seruiũ *expecto, nec ab eo quicquam* ὑγιές. *ſcies, quid erit. ſine dubio erraſſe nos confitendum eſt. at ſemel? at una in re? immo omnia quo diligentius cogitata, eo facta ſunt imprudentius.* ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι, ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. *in reliquis modo ne ruamus: iubes enim profectionem meam prouidere. quid prouideã? ita patent omnia quæ accidere poſſunt, ut*

ea ſi uitem, ſedendum ſit cum dedecore, & dolore: ſi negligam, periculum eſt ne in manus incidam perditorum. Sed uide, quãtis in miſerijs ſimus. optandum interdũ uidetur, ut aliquam accipiamus ab iſtis quamuis acerbã iniuriam, ut tyranno in odio fuiſſe uideamur. Quòd ſi nobis is curſus, quẽ ſperaram, pateret: effeciſſem aliquid profecto, ut tu optas, & hortaris, dignum noſtra mora. ſed mirificæ ſunt cuſtodiæ: & quidem ille ipſe Curio ſuſpectus. quare ui, aut clàm agẽdum eſt: & ſi ui, forte ne cum tempeſtate: clàm autem cum iſtis. in quo ſi quod σφάλμα, uides quàm turpe eſt. trahimur, nec fugiendum, ſiquid uiolentius. De Celio ſæpe mecum agito, nec ſiquid habuero tale, dimittã. Hiſpanias ſpero firmas eſſe. Maſſilienſiũ factum cum ipſum per ſe luculentum eſt, tum mihi argumento eſt, recte eſſe in Hiſpanijs: minus enim auderent, ſi aliter eſſet: & ſcirent: nam & uicini, & diligentes ſunt. Odiũ autem recte animaduertis ſignificatum theatro. Legiones etiam has, quas in Italia aſſumpſit, alieniſſimas eſſe uideo: ſed tamen nihil inimicius, quàm ſibi ipſe. illud recte times, ne ruat: ſi deſperarit, certe ruet. quo magis efficiendum aliquid eſt, fortuna uelim meliori, animo Celiano: ſed primũ quidque. quod qualecunq; erit, continuo ſcies. Nos iuueni, ut rogas, ſuppeditabimus, & Pelopõneſum ipſam ſuſtinebimus. Eſt enim indoles, modo aliquid hoc ſit ἦθος ΑΚΙΜΟΔΟΝ. Quod ſi adhuc nullũ eſt, eſſe tamen poteſt, aut ἀρετὴ non eſt διδακτόν, quod mihi perſuaderi non poteſt. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA *tua gratiſſima fuit meæ Tulliæ, & me-*

hercule mihi.ſemper ſecum aliquid afferunt tuæ literæ.Scribes igitur: ac ſiquid ad ſpem poteris,ne dimiſeris.Tu Antonij leones pertimeſcas caue.Nihil eſt illo homine iucundius. Attende πράξιν πολιτικοῦ. Euocauit literis è municipijs denos:& quatuor uiri uenerunt ad uillã eius mane. Primum dormijt ad horas treis. deinde,cum eſſet nuntiatũ ueniſſe Neapolitanos, & Cumanos(his enim eſt Cæſar iratus) poſtridie redire iuſſit, lauari ſe uelle,& περὶ κοιλιολυσίαν γίνεσθαι. Hoc heri effecit.hodie autem in Aenariam tranſire conſtituit.exulibus reditũ pollicetur.Sed hæc omittamus,de nobis aliquid agamus. Ab Axio accepi literas.de Tirone gratum.Vectenum diligo. Veſtorio reddidi. Seruius pridie Non. Maij Minturnis manſiſſe dicitur,hodie in Liternino manſurus apud C. Marcellũ.cras igitur nos mature uidebit, mihíque dabit argumentũ ad te epiſtolæ. iam enim non reperio quid tibi ſcribam. Illud admiror, quòd Antonius ad me ne nuntium quidem, cum præſertim me ualde obſeruarit. uidelicet(aut aliquid atrocius de me imperatum eſt)coram negare mihi non uult. quod ego nec rogaturus eram, nec ſi impetraſſem crediturus. Nos tamen aliquid excogitabimus. Tu quæſo, ſiquid in Hiſpanijs. iam enim poterit audiri: & omnes ita expectant,ut ſi recte fuerit,nihil negotij futurum putent.Ego autem,nec retentis his,confectam rem puto : neque amiſſis, deſperatam.Siluium & Ocellam,& cæteros credo retardatos.Te quoque à Curtio impediri uideo . Etſi, ut opinor,habes Scytha ὄνον: uitam miſeram,maiúſque malum,tandiu timere,quàm eſt illud ipſum,quod timetur.Seruius,ut antea ſcripſi, cum ueniſſet Non. Maij, poſtridie ad me uenit . ne

diutius te teneam, nullius conſilij exitum inuenimus. nunquam uidi hominem perturbatiorem metu. neque hercule quicquam timebat, quod non eſſet timendum: illum ſibi iratum, hunc non amicum: horribilem utriuſque uictoriam, cum propter alterius crudelitatem, alterius audaciã, tum propter utriuſq; difficultatem pecuniariam, quæ frui nuſquam, niſi ex priuatorum bonis, poſſet. atque hæc ita multis cum lacrimis loquebatur, ut ego mirarer eas tam diuturna miſeria non exaruiſſe. Mihi quidem etiam lippitudo hæc, propter quam non ipſe ad te ſcribo, ſine ulla lacrima eſt: ſed ſæpius odioſa eſt propter uigilias. quã ob rem quicquid habes ad conſolandum, collige, & illa ſcribe, non ex doctrina, neque ex libris: nam id quidem domi eſt: ſed neſcio quomodo imbecillior eſt medicina, quàm morbus: hæc potius conquire de Hiſpanijs, de Maſſilia: quæ quidem ſatis bella Seruius affert: qui etiã de duabus legionibus luculẽtos auctores eſſe dicebat. hæc igitur ſi habebis, & talia. & quidem paucis diebus aliquid audiri neceſſe eſt. Sed redeo ad Seruium. diſtulimus omnino ſermonem in poſterum, ſed tardus ad exeundum: multo ſe in ſuo lectulo malle, quicquid foret. odioſus ſcrupulus de filij militia Brunduſina. unum illud firmiſſime aſſeuerabat, ſi damnati reſtituerẽtur, in exiliũ ſe iturum. nos autem ad hæc, & ipſum certo fore, & quæ iam fiebant, non eſſe leuiora: multáque colligebamus. uerum ea non animum eius augebant, ſed timorem, ut iam celandus magis de noſtro conſilio, quàm ad idem uideretur. quare in hoc non multum eſt. Nos à te admoniti de Celio cogitabimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

SERVIVS cum eſſet apud me, Cephalio cum tuis literis V I. Id. uenit, quæ nobis magnam ſpem attulerũt meliorum rerum de octo cohortibus: etenim hæ quoque, quæ in his locis ſunt, labare dicuntur. Eodem die Funiſulanus à te attulit literas, in quibus erat confirmatius idem illud. ei de ſuo negotio reſpondi cumulate, cum omni tua gratia. adhuc non ſatiſfaciebat: debet autem mihi multos numos, nec habetur locuples. nunc ait ſe daturum: cui expenſum tulerit, morari: tabellarijs, ſi apud te eſſet, quà ſatiſfeciſſes, dares: quantum ſit, Eros Philotimi tibi dicet. Sed ad maiora redeamus. Quod optas, Celianum illud matureſcit. itaque torqueor, utrũ uentum expectem. uexillo opus eſt: conuolabunt. Quod ſuades, ut palàm: prorſus aſſentior. itaque me profecturum puto. tuas tamen interim literas expecto. Seruij conſilio nihil expeditur. omnes captiones in omni ſententia occurrunt. unum C. Marcello cognoui timidiorẽ, quem Conſulem fuiſſe pœnitet. ὢ πολλῆς ἀγεννείας, qui etiam Antonium confirmaſſe dicitur, ut me impediret, quo ipſe credo honeſtius. Antonius autem V I. Id. Capuam profectus eſt. ad me miſit, ſe pudore deterritum ad me nõ ueniſſe, quòd me ſibi ſuccenſere putaret. Ibitur igitur, & ita quidem ut cenſes, niſi cuius grauioris perſonæ ſuſcipiendæ ſpes erit ante oblata. ſed uix erit tam cito. Halienus autem Præt. putabat aliquem, ſi ego non, ex collegis ſuis. quiuis licet, dũmodo aliquis. De ſorore laudo. De Quinto puero, datur opera: ſpero eſſe meliora. De Quinto fratre, ſcito eum non mediocriter laborare de uſura:

ſed adhuc nihil à L. Egnatio expreſſit. Axius de XII millibus pudens. ſæpe enim aſcripſit, ut Gallio, quantum is uellet, darem. quod ſi non ſcripſiſſet, poſſémne aliter? & quidem ſæpe ſum pollicitus. ſed tantum uoluit cito. Me uero adiuuarent ijs in anguſtijs. ſed tu iſtos. uerum aliàs. Te à quartana liberatum gaudeo, itémque Piliam. Ego, dum panes, & cætera in nauem parantur, excurro in Pompeianum. Vectenо uelim gratias, quòd ſtudioſus. ſi quenquam nactus fueris qui perferat, literas des ante quàm diſcedimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM *ad te dederam literas de pluribus rebus, cum ad me bene mane Dionyſius fuit. cui quidem ego non modo placabilem me præbuiſſem, ſed totum remiſiſſem, ſi ueniſſet qua mente tu ad me ſcripſeras: erat enim ſic in tuis literis, quas Arpini acceperam, eum uenturum, facturúmque quod ego uellem. Ego uolebam autem, uel cupiebam potius, eſſe eum nobiſcum. quod quia planè, cum in Formianum ueniſſet, præciderat, aſperius ad te de eo ſcribere ſolebam. at ille perpauca locutus, hanc ſummam habuit orationis, ut ſibi ignoſcerem, ſe rebus ſuis impeditum nobiſcum ire non poſſe. pauca reſpondi: magnum accepi dolorem: intellexi fortunam ab eo noſtrã deſpectam eſſe. Quid quæris? fortaſſe miraberis: in maximis horum temporum doloribus hunc mihi ſcito eſſe. uelim, ut tibi amicus ſit. hoc cum tibi opto, opto ut beatus ſis: erit enim tandiu. Conſilium noſtrũ ſpero uacuum periculo fore: nam & diſſimulauimus, &, ut opinor, acerrime*

obſeruabimus. nauigatio modo ſit, qualem opto. Cætera quæ quidem conſilio prouideri poterunt, cauebuntur. Tu, dum adſumus, non modo quæ ſcieris, audieriſue, ſed etiam quæ futura prouidebis, ſcribas uelim.

Cato qui Siciliam tenere nullo negotio potuit, & ſi tenuiſſet, omnes boni ad eum ſe contuliſſent: Syracuſis profectus eſt ante diem VIII Cal. Maij, ut ad me Curio ſcripſit. Vtinam, quod aiunt, Cotta Sardiniam teneat: eſt enim rumor. O, ſi id fuerit, turpem Catonem. Ego, ut minuerem ſuſpicionem profectionis, aut cogitationis meæ, profectus ſum in Pompeianum ad IIII Id. ut ibi eſſem, dum, quæ ad nauigandum opus eſſent, pararentur. cum ad uillam ueniſſem, uentum eſt ad me: cẽturiones trium cohortium, quæ Pompeij ſunt, me uelle poſtridie (hæc mecum Nmnius noſter) uelle eos mihi ſe, & oppidum tradere. At ego tibi poſtridie à uilla ante lucem, ut me omnino illi ne uiderent. Quid enim erat in tribus cohortibus? Quid ſi plures, quo apparatu? cogitaui eadem illa Celiana, quæ legi in epiſtola tua, quam accepi ſimul in Cumanum ueni eodem die. & ſimul fieri poterat, ut tentaremur. Omnem igitur ſuſpicionem ſuſtuli. ſed cum redeo, Hortenſius uenerat, ad Terentiam ſalutatum diuerterat, ſermone erat uſus honorifico erga me. tamen eum (ut puto) uidebo: miſit enim puerum ſe ad me uenire. Hoc quidem melius, quàm collega noſter Antonius, cuius inter lictores lectica mima portatur. Tu, quoniam quartana cares, & non modo morbum remouiſti, ſed etiam grauedinem, te uegetum nobis in in Græcia ſiſte, & literarum aliquid interea. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRID. Id. *Hortenſius ad me uenit ſcripta epiſtola. uellem cætera eius. quàm in me incredibilem* ἐκτένειαν: *qua quidem cogito uti: deinde Serapion cum epiſtola tua: quam priuſquam aperuiſſem, dixi ei, te ad me de eo ſcripſiſſe antea, ut fecěras. deinde epiſtola lecta, cumulatiſſime cætera. & hercule hominem probo: nam & doctum, & probum exiſtimo. quin etiam naui eius me, & ipſo conuectore uſurum puto. Crebro refricat lippitudo, non illa quidem perodioſa, ſed tamen quæ impediat ſcriptionem meã. Valetudinem tuam iam confirmatam eſſe & à uetere morbo, & à nouis tentationibus, gaudeo. Ocellam uellem haberemus. uidentur enim eſſe hæc paulo faciliora. nunc quidem æquinoctium nos moratur, quod ualde perturbatum erat. id ſcilicet cras erit. utinã idẽ maneat Hortenſius, ſiquidem adhuc erat. liberalius eſſe nihil poteſt. De diplomate admiraris, quaſi neſcio cuius te flagitij inſimularem negas enim te reperire qui mihi id in mentem uenerit. Ego autem, quia ſcripſeras te proficiſci cogitare (etenim audieram nemini aliter licere) eo te habere cenſebã, & quia pueris diploma ſum pſeras. Habes cauſam opinionis meæ. & tamẽ uelim ſcire quid cogites, in primiſque ſiquid etiam nunc noui eſt. XVII. Cal. Iun.*

CICERO ATTICO S.

TVLLIA *mea peperit* XIIII Cal. Iun. *puerum* ἑπταμηνιαῖον. *quòd* ὠτόκησεν, *gaudebam. quod quidem eſt natum, perimbecillum eſt. Me mirificæ trãquil-*

litates adhuc tenuerunt, atque maiore impedimento fuerunt, quàm cuſtodiæ quibus aſſeruor: nam illa Hortenſiana omnia fuere infantia. ita fiet homo nequiſſimus: à Saluio liberto deprauatus eſt. itaque poſthac non ſcribã ad te, quid facturus ſim, ſed quid fecerim. Omnes enim κωρυκαῖοι uidentur ſubauſcultare quæ loquor. tu tamen, ſiquid de Hiſpanijs, ſiue quid aliud, perge quæſo ſcribere: nec meas literas expectaris, niſi cum, quò opto, peruenerimus, aut ſiquis ex curſu. ſed hoc quoque timide ſcribo: ita omnia adhuc tarda, & ſpiſſa, ut male poſuimus initia, ſic cætera ſequentur. furias nunc ſequimur. eædem nos fortaſſe furiæ perſequentur. Ex Balbi autem ſermone, quẽ tecum habuit, non probamus de Melita. Dubitas igitur quin nos in hoſtium numero habeat? ſcripſi equidem Balbo, te ad me de beneuolentia ſcripſiſſe, & de ſuſpicione. de altero egi gratias: de altero ei me purgaui. Ecquem tu hominem infeliciorem? non loquor plura, ne te quoque excruciem. ipſe conficior ueniſſe tempus, cum iam nec fortiter, nec prudenter quicquam facere poſſim. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIB. XI.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI à te ſignatum libellum, quẽ Anteros attulerat: ex quo ſcire nihil potui de noſtris domeſticis rebus, de quibus acerbiſſime afflictor, quòd qui eas diſpenſauit, neque adeſt

iſtic, neque, ubi terrarum ſit, ſcio. omnem autem ſpem habeo existimationis, priuatarúmque rerum in tua erga me mihi perſpectiſſima beneuolentia: quam ſi his tẽporibus miſeris, & extremis præſtiteris, hæc pericula, quæ mihi communia ſunt cum cæteris, fortius feram. ídque ut facias, te obteſtor, atque obſecro. Ego in ciſtophoro in Aſia habeo ad HS bis, & uicies. huius pecuniæ permutatione fidem noſtram facile tuebere. Quam quidem ego niſi expeditam relinquere putaſſem, credens ei, cui tu ſcis iam pridem minime credere: commoratus eſſem paulisper, nec domeſticas res impeditas reliquiſſem: ob eámque cauſam ſerius ad te ſcribo, quòd ſero intellexi, quid timendum eſſet. Te etiam, atque etiam oro, ut me totum tuẽdum ſuſcipias, ut, ſi ij ſalui erunt quibuſcum ſum, unà cum ijs poſſim incolumis eſſe, ſalutémque meam beneuolẽtiæ tuæ acceptam referre. Vale.

CICERO ATTICO S.

LITERAS *tuas accepi prid.* Non. Feb. *eóque ipſo die ex teſtamento creui hæreditatem. ex multis meis, &*
* *miſerrimis curis eſt una enata, ſi, ut ſcribis, iſta hereditas fidem, & famam meam tueri poteſt: quam quidem te intelligo etiam ſine hereditate tuis opibus defenſurum fuiſſe.* De *dote quod ſcribis, per omneis deos te obteſtor, ut totam rem ſuſcipias, & illam miſeram mea culpa & negligentia, tueare meis opibus, ſiquæ ſunt: tuis, quibus tibi moleſtum non erit, facultatibus. cui quidem deeſſe omnia, quod ſcribis, obſecro te noli pati. in quos enim ſumptus abeũt fructus prædiorum?* Iam *illa* HS L X *quæ ſcribis, nemo mihi unquam dixit ex*

dote eſſe detracta: nunquam enim eſſem paſſus. Sed *hæc minima eſt ex ijs iniurijs, quas accepi, de quibus ad te dolore, & lacrimis ſcribere prohibeor. ex ea pecunia quæ fuit in* Aſia, *partem dimidiam ferè exegi. tutius uidebatur fore ibi, ubi eſt, quàm apud publicanos.* Quod *me hortaris, ut firmo ſim animo: uellem poſſes aliquid afferre, quam ob rem id facere poſſem. ſed ſi ad cæteras miſerias acceſſit etiam id, quod mihi* Chryſippus *dixit parari (tu nihil ſignificaſti) de domo, quis me miſerior uno iã fuit?* Oro, *obſecro, ignoſce. non poſſum plura ſcribere. quanto mœrore urgear profectò uides.* Quod *ſi mihi cõmune cum cæteris eſſet, qui uidentur in eadem cauſa eſſe, minor mea culpa uideretur, & eo tolerabilior eſſet: nunc nihil eſt, quod conſoletur, niſi quòd tu efficis, ſi modo etiam nunc effici poteſt, ut ne qua ſingulari afficiar calamitate, & iniuria.* Tardius *ad te remiſi tabellarium, quòd poteſtas mittendi non fuit.* A *tuis & numorum accepi* HS LXX *& ueſtimentorum quod opus fuit.* Quibus *tibi uidebitur, uelim des literas nomine meo. noſti meos familiares. ſignum requirent, aut manum: dices ijs, me propter cuſtodias ea uitaſſe.* Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID *hic agatur, ſcire poteris ex eo, qui literas attulit: quem diutius tenui, quia quotidie aliquid noui expectabamus. neque nunc mittendi tamen ulla cauſa fuit, præter eam de qua tibi reſcribi uoluiſti.* Quòd *ad* Cal. Quint. *pertinet, quid uellẽ, utrunq; graue eſt, & tam graui tempore periculũ tantæ pecuniæ, & dubio rerũ exitu, iſta quã ſcribis, abruptio. quare ut alia,*

ſic hoc uel maxime tuæ fidei, beneuolentiǽque permitto, & illius conſilio, & uoluntati, cui miſeræ conſuluiſſem melius, ſi tecum olim coràm potius, quàm per literas de ſalute noſtra, fortuníſque deliberauiſſem.

Quòd negas præcipuũ mihi ullum incommodũ impendere, etſi iſta res nihil habet conſolationis, tamen etiam præcipua multa ſunt, quæ tu profecto uides grauiſſima eſſe, & me facillime uitare potuiſſe: ea tamen erunt minora, ſi (ut adhuc factum eſt) adminiſtratione, diligentiáque tua leuabuntur. Pecunia apud Egnatium eſt. ſit à me, ut eſt: neque enim hoc, quod agitur, uidetur diuturnum eſſe poſſe, ut ſcire iam poſſim quid maxime opus ſit. etſi egeo rebus omnibus, quòd is quoque in anguſtijs eſt quicum ſumus, cui magnam dedimus pecuniam mutuam, opinantes nobis conſtitutis rebus eam rem etiam honori fore. Tu, ut antea feciſti, uelim, ſi qui erunt ad quos aliquid ſcribendum à me exiſtimes, ipſe conficias. Tuis ſalutem dic. Cura ut ualeas. in primis id quod ſcribis, omnibus rebus cura, & prouide, nequid ei deſit, de qua ſcis me miſerrimum eſſe. Idib. Iun. ex caſtris.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI ab Iſidoro literas, & poſtea datas binas. ex proximis cognoui, prædia non ueniſſe. uidebis ergo ut ſuſtentetur per te. De Fruſinati, ſi modo futuri ſumus, erit mihi res opportuna. Meas literas quòd requiris, impedior inopia rerum, quas nullas habeo literis dignas: quippe cui nec quæ accidunt, nec quæ aguntur, ullo modo probentur. utinam coràm tecum olim potius quàm per epiſtolas. Hic tua, ut poſſum, tueor apud

hos: cætera Celer. ipſe fugi adhuc omne munus, eo magis, quòd ita nihil poterat agi, ut mihi, & meis rebus aptũ eſſet. Quid ſit geſtum noui, quæris: ex Iſidoro *ſcire poteris: reliqua non uidentur eſſe difficiliora.* Tu *id uelim quod ſcis me maxime uelle cures, ut ſcribis, ut facis. Me conficit ſolicitudo, ex qua etiã ſumma infirmitas corporis: qua leuata, ero unà cum eo qui negotiũ gerit, éſtq; in ſpe magna.* Brutus *amicus in cauſa uerſatur acriter.* H*actenus fuit, quod caute à me ſcribi poſſe.*

De *pẽſione altera, oro te, omni cura cõſidera quid ſit faciendum, ut ſcripſi ijs literis, quas* Pollex *tulit.* Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAE *me cauſæ mouerint, quàm acerbæ, quàm graues, quàm nouæ, coegerintque impetu magis quodã animi uti, quàm cogitatione, non poſſum ad te ſine maximo dolore ſcribere: fuerunt quidẽ tantæ, ut id quod uides, effecerint.* Itaque *nec quid ad te ſcribã de meis rebus, nec quid à te petã, reperio: rem, & ſummã negotij uides.* Equidẽ *ex tuis literis intellexi, & ijs, quas cõmuniter cum alijs ſcripſiſti, & ijs, quas tuo nomine, quod etiã mea ſponte uidebã, te ſubdebilitatum nouas rationes tuẽdi mei quærere. Quòd ſcribis placere ut propius accedã, iterque per oppida noctu faciam: non ſanè uideo quemadmodum id fieri poſſit. Neq; enim ita a-*
* *pta habeo diuerſoria, ut tota tẽpora diurna in his poſſim cõſumere: neque ad id quod quæris, multũ intereſt, utrum me homines in oppido uideant, an in uia.* Sed *tamen hoc ipſum, ſicut alia, conſiderabo queẽadmodum cõmodiſſime fieri poſſe uideatur.* Ego *propter incredibilẽ & animi & corporis moleſtiam conficere plureis lite-*

ras non potui: ijs tantum reſcripſi, à quibus acceperam. Tu uelim & Baſilio, & quibus præterea uidebitur, etiã Seruilio, conſcribas ut tibi uidebitur, meo nomine.

Quòd tanto interuallo nihil omnino ad uos: profectò intelligis rem mihi deeſſe de qua ſcribã, non uoluntatem. Quòd de Vatinio quæris: neque illius, neque cuiuſquam mihi præterea officiũ deeſt, ſi reperire poſſent qua in re me iuuarent. Quintus auerſiſſimo à me animo patris fuit: eodẽ Corcyra filius uenit: inde profectos eos unà cum cæteris arbitror. Vale.

CICERO ATTICO S.

SOLICITVM *eſſe te cũ de tuis, cõmunibúſque fortunis, tũ maxime de me, ac de dolore meo ſentio. qui quidem dolor meus non modo non minuitur cum ſocium ſibi adiungit dolorẽ tuum, ſed etiam augetur. Omnino pro tua prudẽtia ſentis qua cõſolatione leuari maxime poſſim: probas enim meum conſiliũ, negáſque mihi quicquam tali tempore potius faciẽdum fuiſſe. Addis etiam (quod etſi mihi leuius eſt, quàm tuũ iudiciũ, tamen non eſt leue) cæteris quoque, id eſt qui pondus habeãt, factũ noſtrum probari. id ſi ita putarẽ, leuius dolerẽ. Crede, inquis, mihi. Credo equidẽ: ſed ſcio quàm cupias minui dolorem meum. Me diſceſſiſſe ab armis nunquã pœnituit. tanta erat in illis crudelitas, tanta cum barbaris gentibus coniunctio, ut non nominatim, ſed generatim proſcriptio eſſet informata: ut iam omniũ iudicio conſtitutum eſſet, omnium ueſtrum bona prædã eſſe illius uictoriæ, ueſtrum planè dico: nunquã enim de te ipſo, niſi crudeliſſime cogitatũ eſt. Quare uolũtatis me meæ nunquam pœnitebit: conſilij pœnitet. In oppido aliquo*

mallē reſediſſe, quoad accerſerer: minus ſermonis ſubiſſ ſem: minus accepiſſem doloris: ipſum hoc me non angeret. Brūduſij iacere, in omneis parteis eſt moleſtū. propius accedere (ut ſuades) quomodo ſine lictoribus, quos populus dedit, poſſum? qui mihi incolumi adimi non poſſunt: quos ego modo paulisper cum bacillis in turbā conieci ad oppidū accedēs, nequis impetus militū fieret. recipio tempore me domo. te nunc ad Oppium, quoniā ijs placeret modo propius accedere, ut hac de re cōſiderarent. credo fore auctores: ſic enim recipiunt, Cæſari non modo de conſeruāda, ſed etiam de augēda mea dignitate curæ fore: mēq; hortātur ut magno animo ſim, ut omnia ſumma ſperem, ea ſpondent, confirmant. quæ quidē mihi exploratiora eſſent, ſi remanſiſſem. Sed ingero præterita. Vide quæſo igitur ea quæ reſtāt, & explora cū iſtis: & ſi putabis opus eſſe, & ſi iſtis placebit, quo magis factum noſtrum Cæſar probet, quaſi de ſuorum ſententia factum, adhibeantur Trebonius, Panſa, ſiqui alij, ſcribántq; ad Cæſarē, me, quicquid fecerim, de ſua ſentētia feciſſe. Tulliæ meæ morbus, & imbecillitas corporis me exanimat: quam tibi intelligo magnæ curæ eſſe, quod eſt mihi gratiſſimum. De Pompeij exitu mihi dubiū nunquā fuit: tanta enim deſperatio rerum eius omniū Regum, & populorū animos occuparat, ut quocunque ueniſſet, hoc putarem futurum. nō poſſum eius caſum nō dolere: hominē enim integrum, & caſtum, & grauē cognoui. De Fānio conſoler te? pernicioſa loquebatur de māſione tua. Lucius uero Lētulus Hortēſij domum ſibi, & Cæſaris hortos, & Balas deſpōderat. Omnino hæc eodē modo ex hac parte fiūt: niſi quòd illud erat infinitū. omnes enim, qui in Italia remāſerāt, hoſtiū

numero habebantur. Sed uelim hæc aliquãdo ſolutiore animo. Quintum fratrẽ audio profectum in Aſiã, ut deprecaretur. De filio nihil audiui. ſed quære ex Diocare Cæſaris liberto, quẽ ego nõ uidi, qui iſtas Alexãdrinas literas attulit. Is dicitur uidiſſe an euntẽ, an iã in Aſia. Tuas literas, prout res poſtulat, expecto: quas uelim cures quãprimũ ad me perferendas. Vale. IIII. Cal. Dec.

CICERO ATTICO. S.

GRATAE mihi tuæ literæ ſunt, quibus accurate perſcripſiſti omnia, quæ ad me pertinere arbitratus es. factum igitur, ut ſcribis iſtis placere, iiſdẽ iſtis lictoribus me uti, quod conceſſum Seſtio ſit: cui non puto ſuos eſſe conceſſos, ſed ab ipſo datos: audio enim eum ea S.C. improbare, quæ poſt diſceſſum Tribunorum facta ſunt. quare poterit, ſi uolet ſibi cõſtare, noſtros lictores comprobare. quanquã quid ego de lictoribus, qui penè ex Italia decedere ſim iuſſus? nam ad me miſit Antonius exemplum Cæſaris ad ſe literarũ, in quibus erat, ſe audiuiſſe Catonem, & L. Metellum in Italiã ueniſſe, Romæ ut eſſent palàm: id ſibi nõ placere, nequi motus ex eo fierent: prohiberíque omneis Italia, niſi quorum ipſe cauſam cognouiſſet. déque eo uehemẽtius erat ſcriptũ. itaque Antonius petebat à me per literas, ut ſibi ignoſcerem: facere ſe non poſſe quin his literis pareret. tum ad eum miſi L. Lamiam, qui demonſtraret illum Dolabellæ dixiſſe ut ad me ſcriberet ut in Italiã quamprimum uenirem: eius me literis ueniſſe. tum ille edixit ita, ut me exciperet, & Lælium nominatim: quod ſanè nollẽ: poterat enim ſine nomine re ipſa excipi. O' multas, & graueis offenſiones: quas quidem, tu das operã

ut lenias: nec tamen nihil proficis: quin hoc ipſo minuis dolorem meum, quòd ut minuas, tam ualde laboras: ídque uelim ne grauere quamſæpiſſime facere. Maxime autem aſſequere quod uis, ſi me adduxeris ut exiſtimem me bonorum iudicium non funditus perdidiſſe. quanquam quid tu in eo potes? nihil ſcilicet. Sed ſiquid res dabit tibi facultatis, id me maxime cõſolari poterit. quod nunc quidem uideo non eſſe. ſed ſiquid ex euentis: ut hoc nunc accidit. Dicebar debuiſſe cum Pompeio proficiſci. exitus illius minuit eius officij prætermiſſi reprehenſionem. Sed ex omnibus nihil magis tamen deſideratur, quàm quòd in Africam non ierim. iudicio hoc ſum uſus, non eſſe barbaris auxilijs fallaciſſimæ gentis Remp. defendendam, præſertim contra exercitũ ſæpe uictorem. non probant fortaſſe: multos enim uiros bonos in Africam ueniſſe audio, & ſcio fuiſſe antea. ualde hoc loco urgeor. hic quoque opus eſt caſu aliqui ſint ex eis, aut ſi poteſt, omnes, qui ſalutem anteponant: nam ſi perſeuerant, & obtinent, quid nobis futurũ ſit uides. Dices, Quid illis, ſi uicti erũt? Honeſtior eſt plaga. hæc me excruciant. Sulpitij autem conſilium, non ſcripſiſti, cur meo non anteponeres. quod & ſi nõ tam glorioſum eſt, quàm Catonis, tamen & periculo uacuum eſt, & dolore. Extremum eſt eorum, qui in Achaia ſunt. ij tamen ipſi ſe hoc melius habent, quàm nos, quòd & multi ſunt uno in loco, & cum in Italiã uenerint, domum ſtatim uenerint. hæc tu perge, ut facis mitigare, & probare quamplurimis. Quòd te excuſas: ego uero & tuas cauſas noſco, & mea intereſſe puto, te iſtic eſſe, uel ut cum ijs, quibus oportebit, agas, quæ erunt agẽda de nobis, ut ea quæ egiſti. In primiſque hoc

uelim animaduertas. multos eſſe arbitror qui ad Cæſarem detulerint, delaturiue ſint, me aut pœnitere conſilij mei, aut non probare quæ fiant. quorum etſi utrunque uerum eſt, tamen ab illis dicitur animo à me alienato, non quo ita perſpexerint. ſed totum ut hoc Balbus ſuſtineat, & Oppius, & eorũ crebris literis illius uoluntas erga me confirmetur, & hoc planè ut fiat, diligentiam adhibebis. Alterum eſt, cur te nolim diſcedere, quòd ſcribis Terentiã flagitare. O rem miſeram. quid ſcribam? aut quid uelim? breue faciam: lacrimæ enim ſe ſubito profuderunt. tibi permitto: tu conſule. tantum uide, ne hoc temporis Terentiæ obeſſe aliquid poſſit. Ignoſce, obſecro te: non poſſum præ fletu, & dolore diutius in hoc loco commorari. tantum dicam, nihil mihi gratius eſſe, quàm quòd eã diligis. Quòd literas, quibus putas opus eſſe curas dandas, facis commode. Quintum filiũ, uidi, qui Sami uidiſſet, patrem Sicyone: quorum deprecatio eſt facilis. Vtinam illi, qui prius illũ uiderunt, me apud eum uelint adiutum tantum, quantum ego illos uellẽ, ſiquid poſſem. Quod rogas, ut in bonam partem accipiam, ſiqua ſint in tuis literis, quæ me mordeant: ego uero in optimam, téque rogo, ut aperte, quemadmodum facis, ſcribas ad me omnia, ídque facias quamſæpiſſime. Vale. XIIII. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

QVANTIS *curis afficiar, etſi proſecto uides, tamen cognoſces ex Lepta, & Trebatio. maximas pœnas pendo temeritatis meæ, quã tu prudentiã mihi uideri uis: neq; te deterreo quo minus id diſputes, ſcribáſque ad me q̃ ſæpiſſime: nonnihil enim me leuãt tuæ literæ hoc tẽ-*

*pore.*Per *eos, qui noſtra cauſa uolunt, ualéntque apud illũ, diligentiſſime contendas opus eſt, per* Balbum, *&* Oppium *maxime, ut de me ſcribant quamdiligentiſſime:* Oppugnamur *enim, ut audio, & à præſentibus quibuſdam, &* per *literas. iis ita occurrendum, ut rei magnitudo poſtulat.* Furnius *eſt illic mihi inimiciſſimus.* Quintus *miſit filium non ſolum ſui deprecatorem, ſed etiam accuſatorem mei.* Dictitat, *ſe à me apud* Cæſarem *oppugnari. quod refellit* Cæſar *ipſe, omnéſque eius amici. neque uero deſiſtit, ubicunque eſt, omnia in me maledicta conferre.* Nihil *mihi unquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbũ. qui ex ipſo audiſſent, cum* Sicyone *palàm multis audientibus loqueretur nefaria quædam, ad me pertulerunt.* Noſti *genus, etiam expertus es fortaſſe: in me id eſt omne conuerſum.* Sed *augeo cõmemorãdo dolorem, & facio etiam tibi.* Quare *ad illud redeo. cura, ut huius rei cauſa dedita opera mittat aliquẽ* Balbus. Ad *quos uidebitur, uelim cures literas meo nomine.* Vale. XV. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

EGO *uero & incaute, ut ſcribis, & celerius quàm oportuit, feci, nec in ulla ſum ſpe: quippe qui exceptionibus edictorum retinear. quæ ſi non eſſent ſedulitate effectæ, & beneuolentia tua, liceret mihi abire in ſolitudines aliquas. nunc ne id quidem licet.* Quid *autem me iuuat, quòd ante initũ* Tribunatum *ueni, ſi ipſum, quod ueni, nihil iuuat? iam quid ſperem ab eo, qui mihi amicus nunquam fuit, cum iam lege etiam ſim confectus, & oppreſſus? quotidie* Balbi *ad me literæ languidiores, multæque multorum ad illum fortaſſe contra me.*

meo uitio pereo. nihil mihi mali cauſa attulit. omnia culpa contracta ſunt: ego enim, cum genus belli uiderem, imparata & infirma omnia, contra paratiſſimos iueram (quid facerem?) ceperámque conſilium non tam forte, quàm mihi præter cæteros concedendum. ceſſimus, uel potius parui. ex quibus unus qua mente fuerit is, quem tu mihi commendas, cognoſces ex ipſius literis quas ad te & ad alios miſit. quas ego nunquam aperuiſſem, niſi res acta ſic eſſet. delatus eſt ad me faſciculus: ſolui, ſiquid eſſet ad me literarũ: nihil erat. Epiſtola Vatinio, & Ligurio altera: iuſſi ad eos deferri. illi ad me ſtatim ardentes dolore uenerũt, ſcelus hominis clamantes. Epiſtolas mihi legerunt plenas omnium in me probrorũ. hic Ligurius furere: ſe enim ſcire ſummo illum in odio fuiſſe Cæſari, illum tamen non modo fouiſſe, ſed & tãtam pecuniã illi dediſſe honoris mei cauſa. Hoc ego dolore accepto, uolui ſcire quid ſcripſiſſet ad cæteros: ipſi enim illi putaui perniciosum fore, ſi eius hoc tãtum ſcelus percrebruiſſet, cognoui. Eiuſdem generis literas ad te miſi: quas ſi putabis illi ipſi utile eſſe reddi, reddes. nil me lædet: nam quòd reſignatæ ſunt, habet opinor eius ſignum Pomponia. hac ille acerbitate initio nauigationis cũ uſus eſſet, tanto me dolore affecit, ut poſtea iacuerim. neque nunc tam pro ſe, quàm contra me laborare dicitur. ita omnibus rebus urgeor, quas ſuſtinere uix poſſum, uel planè nullo modo poſſum. quibus in miſerijs una eſt pro omnibus, quòd iſtã miſeram patrimonio, fortuna omni ſpoliatam relinquã. Quare te, ut pollicẽris, uidere planè uelim: alium enim, cui illam commendem, habeo neminem, quoniam matri quoque eadem intellexi eſſe parata, quæ mihi.

ſed ſi me non offendes, ſatis tamen habeto commendatam, patruúmque in ea, quãtum poteris, mitigato. Hæc ad te die natali meo ſcripſi: quo utinam ſuſceptus non eſſem, aut nequid ex eadem matre poſtea natum eſſet. Plura ſcribere fletu prohibeor. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD MEAS *incredibileis ægritudines aliquid noui accedit ex iis quæ de Q. Q. ad me afferuntur. P. Terẽtius meus neceſſarius operas in portu, & ſcriptura Aſiæ pro magiſtro dedit. Is Quintum filiũ Epheſi uidit VI Id. Dec. eúmque ſtudioſe propter amicitiam noſtram inuitauit. cúmque ex eo de me contaretur, eum ſibi ita dixiſſe narrabat, ſe mihi eſſe inimiciſſimum, uolumẽnque ſibi oſtendiſſe orationis, quam apud Cæſarem contra me eſſet habiturus: multa à ſe dicta contra eius amẽtiam: multa poſtea Patris conſimili ſcelere ſecum Quintum patrem locutum: cuius furorem ex iis epiſtolis, quas ad te miſi, perſpicere potuiſti. hæc tibi dolori eſſe certo ſcio: me quidem excruciant, & eo magis, quòd mihi cum illis ne querendi quidem locum futurũ puto. De Africanis rebus longe alia nobis, ac tu ſcripſeras, nuntiantur: nihil enim firmius eſſe dicunt, nihil paratius. accedit Hiſpania, & alienata Gallia: legionum nec uis eadem, nec uoluntas, urbanæ res perditæ. Quid eſt ubi acquieſcam? niſi quandiu tuas literas lego. quæ eſſent profecto crebriores, ſiquid haberes, quo putares meam moleſtiam minui poſſe. Sed tamen te rogo, ne intermittas ſcribere ad me, quicquid erit: eóſque, qui mihi tã crudeliter inimici ſunt, ſi odiſſe non potes, accuſes tamen: non ut aliquid proficias,*

ſed ut tibi me carum eſſe ſentiant. Plura ad te ſcribam, ſi mihi ad eas literas quas proxime ad te dedi, reſcripſeris. Vale. XII. Cal. Febr.

CICERO ATTICO S.

CONFECTVS iam cruciatu maximorũ dolorum, ne ſi ſit quidem, quod ad te debeam ſcribere, facile id exequi poſſem, hoc minus, quòd res nulla eſt quæ ſcribenda ſit: cum præſertim ne ſpes quidem ulla oſtendatur fore melius. Ita iam ne tuas quidem literas expecto. quanquam ſemper aliquid afferunt, quod uelim. Quare tu quidẽ ſcribito, cum erit cui des. Ego tuis proximis, quas tamen iam pridem accepi, nihil habeo quod reſcribam: longo enim interuallo uideo immutata eſſe omnia, illa eſſe firma quæ debeant, nos ſtultitiæ noſtræ grauiſſimas pœnas pendere. P. Salluſtio curanda ſunt HS XXX quæ accepi à Cn. Salluſtio. uelim uideas, ut ſine mora curentur. De ea re ſcripſi ad Terentiam. atque hoc ipſum iam propè conſumptum eſt. Quare id quoq; uelim, cum illa uideas, ut ſit, qui utamur. hic fortaſſe potero ſumere, ſi ſciam iſtic paratum fore: ſed prius, quàm id ſcirem, nihil ſum auſus ſumere. Qui ſit omnium rerum ſtatus noſter, uides. nihil eſt mali quod non & ſuſtineam, & expectem. quarum rerum eo grauior eſt dolor, quo culpa maior. Ille in Achaia non ceſſat de nobis detrahere. nihil uidelicet tuæ literæ profecerunt. Vale. VIII Id. Martij.

CICERO ATTICO S.

CEPHALIO mihi à te literas reddidit ad VIII.

Id. Martij ueſpere. eo autem die mane tabellarios miſeram, quibus ad te dederam literas. tuis tamen lectis literis, putaui aliquid reſcribēdum eſſe, maxime, quòd oſtendis te pēdere animi, quamnam rationem ſim Cæſari allaturus profectionis meæ tum, cum ex Italia diſceſſerim. Nihil opus eſt mihi noua ratione: ſæpe enim ad eum ſcripſi, multiſque mandaui non potuiſſe, cum cupiſſem ſermones hominum ſuſtinere: multáque in eā ſententiam. nihil enim erat, quod minus eum uellem exiſtimare, quàm me tanta de re nō meo conſilio uſum eſſe. Poſtedq; quàm mihi literæ à Balbo Cornelio minore miſſæ eſſent, illum exiſtimare Quintum fratrem lituum meæ profectionis fuiſſe (ita enim ſcripſit) qui nondum cognoſſem quæ de me Quintus ſcripſiſſet ad multos: etſi multa præſens in præſentem acerbe dixerat, & fecerat, tamen L. in eo his uerbis ad Cæſarem ſcripſi. de Quinto fratre meo non minus laboro, quā de me ipſo. ſed eum tibi commēdare hoc meo tempore non audeo. illud duntaxat tamen audebo petere abs te, quod te oro, nequid exiſtimes ab illo factum eſſe, quo minus mea in te officia conſtarent, minúſue te diligerē, potiúſque illum ſemper auctorem noſtræ coniūctionis fuiſſe, meíque itineris comitem, non ducem. Quare cæteris in rebus tantum ei tribues, quātum humanitas tua, amicitiáque ueſtra poſtulat. ego ei nequid apud te obſim, id te uehementer etiā, atque etiā rogo. Quare, ſiquis congreſſus fuerit mihi cum Cæſare (etſi nō dubito quin is lenis in illū futurus ſit, ídque iā declarauerit) ego tamen is ero, qui ſemper fui. ſed ut uideo, multo magis eſt nobis laborandum de Africa. quam quidē tu ſcribis confirmari quotidie magis ad conditionis

ſpem, quàm uictoriæ. quod utinam ita eſſet, ſed longe aliter eſſe intelligo, téque ipſum ita exiſtimare arbitror, aliter autem ſcribere non fallendi, ſed confirmandi mei cauſa: præſertim cum adiungatur ad Africam *etiam* Hiſpania. Q*uòd me admones, ut ſcribam ad* Antoniũ, *& ad cæteros: ſiquid uidebitur tibi opus eſſe, uelim facias id, quod ſæpe feciſti: nihil enim uenit mihi in mentem quod ſcribendũ putem.* Q*uod me audis fractiorem eſſe animo: quid putas, cũ uideas acceſſiſſe ad ſuperiores ægritudines præclaras generi actiones?* T*u tamen uelim, ne intermittas, quoad eius facere poteris, ſcribere ad me, etiam ſi rem, de qua ſcribas, nõ habebis: ſemper enim afferũt aliquid mihi literæ tuæ.* Galeonis *hereditatem creui: puto enim cretionem ſimplicem fuiſſe, quoniam ad me nulla miſſa eſt.* Vale. VIII. Id. Mart.

CICERO ATTICO S.

A MVRENAE *liberto nihil adhuc acceperam literarum.* P. Siſer *reddiderat eas, quibus reſcribo.* De Seruij *patris literis quòd ſcribis, item* Q*uintum in* Syriam *ueniſſe, quòd ais eſſe qui nuntient: ne id quidem uerum eſt.* Q*uòd certiorem te uis fieri, quo quiſque in me animo ſit, aut fuerit eorum, qui huc uenerunt: neminem alieno intellexi.* Sed *quantum id mea interſit, exiſtimare te poſſe certo ſcio.* Mihi *cum omnia ſunt intolerabilia ad dolorem, tum maxime, quòd in eam cauſam ueniſſe me uideo, ut ſola utilia mihi eſſe uideantur, quæ ſemper nolui.* P. Lentulum *patrẽ* Rhodi *eſſe aiunt,* Alexandriæ *filium:* Rhodóque Alexandriam C. Caſſiũ *profectum eſſe conſtat.* Q*uintus mihi*

per literas ſatiſfacit, multo aſperioribus uerbis, quàm cum grauiſſime accuſabat: ait enim ſe ex literis tuis intelligere, tibi non placere, quòd ad multos de me aſperius ſcripſit. Itaque ſe pœnitere, quòd animum tuũ offenderit. ſed ſe iure fecisſe. Deinde perſcribit ſpurciſſime, quas ob cauſas fecerit. Sed neque hoc tempore, nec antea patefeciſſet odium ſuum in me, niſi omnibus rebus me eſſe oppreſſum uideret. Atque utinam uel nocturnis, queamdmodum tu ſcripſeras, itineribus propius te acceſſiſſem. Nunc nec ubi, nec quando te ſim uiſurus, poſſum ſuſpicari. De coheredibus Fuſidianis nihil fuit quod ad me ſcriberes: nam & æquũ poſtulant, & quicquid egiſſes, recte eſſe actum putarem.

De fundo Fruſinati redimendo iam pridem intellexiſti uoluntatem meam. etſi tum meliore loco res erant noſtræ, neque tam mihi deſperaturi uidebamur. tamen in eadem ſum uoluntate. Id quemadmodum fiat, uidebis. & uelim, quoad poteris, conſideres, ut ſit unde nobis ſuppeditentur ſumptus neceſſarij. ſiquas habuimus facultates, eas Pompeio tum, cum id uidebamur ſapienter facere, detulimus. Itaque tum & à tuo uillico ſumpſimus, & aliunde mutuati ſumus, cum Quintus quereretur per literas, ſibi nos nihil dediſſe, qui neque ab illo rogati ſumus, neque ipſi eam pecuniam aſpeximus. Sed uelim uideas quid ſit quod confici poſſit, quídque mihi de omnibus des conſilij. & cauſam noſti. Plura ne ſcribam, dolore impedior. ſiquid erit quod ad quos ſcribendum meo nomine putes, uelim, ut ſoles, facias: quotieſque habebis, cui des ad me literas, nolim prætermittas. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON *me offendit ueritas literarũ tuarũ, quòd me tum cõmunibus, tum præcipuis malis oppreſſum ne incipis quidem, ut ſolebas, conſolari: faterîſque id fieri iam non poſſe. nec enim ea ſunt, quæ erant antea, cum, ut nihil aliud, comites me, & ſocios habere putabã: omnes enim* Achaici *deprecatores, item qui in* Aſia, *quibus nõ erat ignotum, etiam quibus erat, in* Africam *dicuntur nauigaturi.* Ita, *præter* Lælium, *neminem habeo culpæ ſocium: qui tamen hoc meliore in cauſa eſt, quòd iam eſt receptus. de me autem, non dubito, quin ad* Balbum, & *ad* Oppium *ſcripſerit: à quibus, ſiquid eſſet lætius, certior factus eſſem, tecum etiam eſſent locuti: quibuſcum tu de hoc ipſo colloquare uelim, & ad me, quid tibi reſponderint, ſcribas: non quòd ab iſto ſalus data quicquam habitura ſit firmitudinis: ſed tamen aliquid conſuli, & proſpici poterit. etſi omnium conſpectum horreo, præſertim hoc genero: tamen, in tantis malis quid aliud uelim, non reperio.* Quintus *pergit, ut ad me &* Pãſa *ſcripſit, &* Hircius: *iſque item* Africam *petere cum cæteris dicitur.* Ad Minutium *parẽtem ſcribã, & tuas literas mittam. ad te ſcribam, num quid egerit.* HS XXX *potuiſſe mirarer, niſi multa de* Fufidianis *prædijs. & id uideo tamen.* Te *expecto, quem uidere, ſi ullo modo potes uenire, peruellẽ.* Iam *extremum concluditur. ibi facile eſt, quid, quale ſit, grauius exiſtimare.* Vale.

CICERO ATTICO S.

QVONIAM *iuſtas cauſas affers, quòd te hoc tempo*

te uidere non poſſim: quæſo, quid ſit mihi faciendum: ille enim ita uidetur Alexandriam tenere, ut eum ſcribere etiam pudeat de illis rebus. ij autem ex Africa iam affuturi uidentur. Achæi item ex Aſia redituri ad eos, aut libero aliquo loco commoraturi. quid mihi igitur putas agendum? uideo difficile eſſe conſilium: ſum enim ſolus, aut cum altero, cui neque ad illos reditus ſit, neque ab ijs ipſis quicquam ad ſpem oſtendatur. ſed tamen ſcire uelim, quid cenſeas: idque erat cum alijs, cur te, ſi fieri poſſet, cuperem uidere. Minutium XII ſola curaſſe ſcripſi ad te antea. quod ſupereſt, uelim uideas ut curetur. Quintus non modo non cum magna prece ad me, ſed acerbiſſime ſcripſit: filius uero mirifico odio. nihil fingi poteſt mali, quo non urgear. omnia tamen ſunt faciliora, quàm peccati dolor, qui & maximus eſt, & æternus. cuius peccati ſi ſocios eſſem habiturus ego, quos putaui, tamē eſſet ea conſolatio tenuis: ſed habet aliorum omnium ratio exitum, mea nullum. alij capti, alij intercluſi non ueniunt in dubium de uoluntate: eo minus ſcilicet, cum ſe expedierint, & una eſſe cœperint. ij autem ipſi, qui ſua uoluntate ad Fuſium uenerunt, nihil poſſunt, niſi timidi exiſtimari. multi autem ſunt, qui, quicunq; ſunt, modo ad illas ſe recipere uolent, recipientur. quo minus debes mirari, non poſſe me tanto dolori reſiſtere: ſolius enim meū peccatum corrigi non poteſt, & fortaſſe Lælij: ſed quid me id leuat? nam C. quidem Caſſium aiunt conſilium Alexandriam eundi mutauiſſe. Hæc ad te ſcribo, ut non queas tu demere ſolicitudinem, ſed ut cognoſcam, ecquid tu ad ea afferas, quæ me cōficiūt, ad quæ gener accedit, & cætera, quæ, fletu reprimor,

ne ſcribam. Quin etiam AEſopi F. me excruciat. prorſus nihil abeſt quin ſim miſerrimus. Sed ad primum reuertor: quid putes faciendum, occulténe aliquò propius ueniendũ, an mare tranſeundum: nam hic maneri diutius non poteſt. De Fuſidianis quare nihil potuit confici? genus enim conditionis eiuſmodi fuit, in quo non ſolet eſſe controuerſia: cum ea pars, quæ uidetur eſſe minor, licitatione expleri poſſet. Hæc ego non ſine cauſa quæro: ſuſpicor enim coheredes dubiam noſtram cauſam putare, & eo rem in integro eſſe. Vale. prid. Id. Maij.

CICERO ATTICO S.

NON meo uitio fit hoc quidem tempore (ante enim eſt peccatum) ut me iſta epiſtola nihil conſoletur: nam & exigue ſcripta eſt, & ſuſpiciones magnas habet, nõ eſſe ab illo, quas animaduertiſſe te exiſtimo. De obuiam itione ita faciam ut ſuades: neque enim ualde aduentus eius opinio eſt: neque, ſiqui ex Aſia ueniunt, quicquã auditum eſſe dicunt de pace: cuius ego ſpe in hanc fraudem incidi. Nihil uideo quod ſperandum putem, nunc præſertim, cum ea plaga in Aſia ſit accepta, in Illyrico, in Caſſiano negotio, in ipſa Alexãdria, in Vrbe, in Italia. ego uero, etiãſi rediturus ille eſt, qui adhuc bellum gerere dicitur, tamen ante reditũ eius negotium confectum iri puto. Quòd autẽ ſcribis quandam lætitiam bonorum eſſe commotam, ut ſit auditum de literis: tu quidem nihil prætermittis in quo putes aliquid ſolatij eſſe: ſed ego non adducor quẽquam bonum ullam ſalutem putare mihi tanti fuiſſe, ut eam peterem ab ullo: & eo minus, quòd huius conſilij iam

ne ſocium quidem habeo quenquam. qui in Aſia ſunt, rerum exitum expectant. Achaici etiam Fuſio ſpem deprecationis afferunt. horum & timor idem fuit primo, qui meus, & conſtitutum. mora Alexandrina cauſam illorum correxit, meam euertit. Quã ob rem idẽ à te nunc peto, quod ſuperioribus literis, ut ſiquid in perditis rebus diſpiceres, quod mihi putares faciendum, me moneres. ſi recipior ab ijs, quod uides non fieri, tamen quoad bellum erit, quid agam, aut ubi ſim, non reperio. ſin iactor, eo minus. Itaque tuas literas expecto: eáſque ut ad me ſine dubitatione ſcribas, rogo. Quòd ſuades, ut ad Quintum ſcribam de his literis: facerem ſi me quicquam iſtæ literæ delectarent. Etſi quidã ſcripſit ad me his uerbis, Ego, ut in his malis, Patris ſum non inuitus: eſſem libẽtius, ſi frater tuus ea de te loqueretur, quæ ego audire uellem.

Quòd ais illum ad te ſcribere, me ſibi nullas literas remittere: ſemel ab ipſo accepi: ad eas Cephalioni dedi, qui multos menſes tempeſtatibus retentus eſt. Quintum filium ad me acerbiſſime ſcripſiſſe, iam antè ad te ſcripſi. Extremum eſt, quod te orem, ſi putas rectum eſſe, & à te ſuſcipi poſſe, cum Camillo cõmunices, ut Terentiam moneatis de teſtamento. tempora monẽt, ut uideat, ut ſatiſfaciat, quibus debeat. Auditum ex Philotimo eſt, eam ſcelerate quædam facere. credibile uix eſt. ſed certe, ſiquid eſt, quod fieri poſſit, prouidẽdum eſt. De omnibus rebus uelim ad me ſcribas, & maxime quid ſcribas de ea: in quo tuo conſilio egeo, etiam ſi nihil excogitas: id enim mihi erit pro deſperato. Vale. III. Non. Iun.

CICERO ATTICO S.

PROPERANTIBVS tabellarijs alienis hāc epiſtolam dedi, eo breuiorem quòd eram miſſurus meos.

Tullia mea uenit ad me prid. Id. Iun. déque tua erga ſe obſeruantia, beneuolentiáque mihi plurima expoſuit, literáſque reddidit trinas. Ego autem ex ipſius uirtute, humànitate, pietate non modo eā uoluptatem non cœpi, quam capere ex ſingulari filia debui: ſed etiam incredibili ſum dolore affectus, tale ingenium in tam miſera fortuna uerſari: idque accidere nullo ipſius delicto, ſumma culpa mea. Itaque à te neque conſolationem iam, qua cupere te uti uideo, neque conſilium, quod capi nullum poteſt, expecto, téque omnia cum ſuperioribus ſæpe literis, tum proximis tentaſſe intelligo.

Ego cum Salluſtio Ciceronem ad Cæſarem mittere cogitabam. Tulliam autem non uidebam eſſe cauſam cur diutius mecum tanto in communi mœrore retinerem. Itaque erā tibi eā, cum primum per ipſam liceret, remiſſurus. pro ea, quemadmodū conſolandis ſcripſiſti, * P. tanta eo me ſcripſiſſe, quæ tu ipſe intelligis reſponderi potuiſſe. Quòd Oppium tecum ſcribis locutum: non abhorret à mea ſuſpicione eius oratio: ſed nō dubito quin iſtis perſuaderi nullo modo poſſet, ea quæ faciant, mihi probari poſſe, quoquo modo loquar. ego tamen utar moderatione, qua potero. quanquam quid mea interſit, ut eorum odium ſubeam, non intelligo.

Te iuſta cauſa impediri quo minus ad nos uenias uideo, ídque mihi ualde moleſtum eſt. Illum ab Alexandria diſceſſiſſe nemo nuntiat, conſtátque ne profectum quidem illo quenquam poſt Id. Mart. nec poſt

Id. Dec. ab illo datas ullas literas. ex quo intelligis illud de literis ad V. Id. Febr. datis (quod inane eſſet, etiam ſi uerum eſſet) non uerum eſſe. L. Terentium diſceſſiſſe ex Africa ſcimus, Pæſtúmque ueniſſe: quid is afferat, aut quomodo exierit, aut quid in Africa fiat, ſcire uelim: dicitur enim per Naſidium emiſſus eſſe. id quale ſit, uelim ſi inueneris, ad me ſcribas. De HS X. ut ſcribis, faciam. Vale. XVIII. Calend. Quint.

CICERO ATTICO S.

DE ILLIVS ab Alexãdria diſceſſu nihil adhuc rumoris, contráque opinio, ualde eſſe impeditum. Itaque nec mitto, ut conſtitueram, Ciceronem: & te rogo, ut me hinc expedias. quoduis enim ſupplicium leuius eſt hac permanſione. Hac de re & ad Antoniũ ſcripſi, & ad Balbum: & ad Oppium: ſiue enim bellum in Italia futurum eſt, ſiue claſſibus utetur, hic eſſe me minime conuenit: quorum fortaſſe utrunque erit: alterum certe intellexi omnino ex Oppij ſermone, quem tu mihi ſcripſiſti, quæ iſtorum uia eſſet. ſed ut eam flectas te rogo. Nihil omnino iam expecto, niſi miſerum. ſed hoc perditius, in quo nunc ſum, fieri nihil poteſt. Quare, cum Antonio loquare uelim, & cum iſtis, & rem ut poteris, expedias, & mihi quamprimum de omnibus rebus reſcribas. Vale. XII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S.

CVM tuis dare poſſem literas, nõ prætermiſi: etſi quid ſcriberem, non habebam. Tu ad nos & rarius ſcribis, quàm ſolebas, & breuiꝰ: credo quia nihil habes quod

numero habebantur. Sed uelim hæc aliquãdo ſolutiore animo. Quintum fratrẽ audio profectum in Aſiã, ut deprecaretur. De filio nihil audiui. ſed quære ex Diocare Cæſaris liberto, quẽ ego nõ uidi, qui iſtas Alexãdrinas literas attulit. Is dicitur uidiſſe an euntẽ, an iã in Aſia. Tuas literas, prout res poſtulat, expecto: quas uelim cu res quãprimũ ad me perferendas. Vale. IIII. Cal. Dec.

CICERO ATTICO. S.

GRATAE mihi tuæ literæ ſunt, quibus accurate perſcripſiſti omnia, quæ ad me pertinere arbitratus es. factum igitur, ut ſcribis iſtis placere, iiſdẽ iſtis lictoribus me uti, quod conceſſum Seſtio ſit: cui non puto ſuos eſſe conceſſos, ſed ab ipſo datos: audio enim eum ea S.C. improbare, quæ poſt diſceſſum Tribunorum facta ſunt. quare poterit, ſi uolet ſibi cõſtare, noſtros lictores comprobare. quanquã quid ego de lictoribus, qui penè ex Italia decedere ſim iuſſus? nam ad me miſit Antonius exemplum Cæſaris ad ſe literarũ, in quibus erat, ſe audiuiſſe Catonem, & L. Metellum in Italiã ueniſſe, Romæ ut eſſent palàm: id ſibi nõ placere, nequi motus ex eo fierent: prohiberíque omneis Italia, niſi quorum ipſe cauſam cognouiſſet. déque eo uehemẽtius erat ſcriptũ. itaque Antonius petebat à me per literas, ut ſibi ignoſcerem: facere ſe non poſſe quin his literis pareret. tum ad eum miſi L. Lamiam, qui demonſtraret illum Dolabellæ dixiſſe ut ad me ſcriberet ut in Italiã quamprimum uenirem: eius me literis ueniſſe. tum ille edixit ita, ut me exciperet, & Lælium nominatim: quod ſanè nollẽ: poterat enim ſine nomine re ipſa excipi. O' multas, & graueis offenſiones: quas quidem, tu das operã

ut lenias: nec tamen nihil proficis: quin hoc ipſo minuis dolorem meum, quòd ut minuas, tam ualde laboras: ídque uelim ne grauere quamſæpiſſime facere. Maxime autem aſſequere quod uis, ſi me adduxeris ut exiſtimem me bonorum iudicium non funditus perdidiſſe. quanquam quid tu in eo potes? nihil ſaliæt. Sed ſiquid res dabit tibi facultatis, id me maxime cõſolari poterit. quod nunc quidem uideo non eſſe. ſed ſiquid ex euentis: ut hoc nunc accidit. Dicebar debuiſſe cum Pompeio proficiſci. exitus illius minuit eius officij prætermiſſi reprehenſionem. Sed ex omnibus nihil magis tamen deſideratur, quàm quòd in Africam non ierim. iudicio hoc ſum uſus, non eſſe barbaris auxilijs fallaciſſimæ gentis Remp. defendendam, præſertim contra exercitũ ſæpe uictorem. non probant fortaſſe: multos enim uiros bonos in Africam ueniſſe audio, & ſcio fuiſſe antea. ualde hoc loco urgeor. hic quoque opus eſt caſu aliqui ſint ex eis, aut ſi poteſt, omnes, qui ſalutem anteponant: nam ſi perſeuerant, & obtinent, quid nobis futurũ ſit uides. Dices, Quid illis, ſi uicti erũt? Honeſtior eſt plaga. hæc me excruciant. Sulpitij autem conſilium, non ſcripſiſti, cur meo non anteponeres. quod & ſi nõ tam glorioſum eſt, quàm Catonis, tamen & periculo uacuum eſt, & dolore. Extremum eſt eorum, qui in Achaia ſunt. ij tamen ipſi ſe hoc melius habent, quàm nos, quòd & multi ſunt uno in loco, & cum in Italiã uenerint, domum ſtatim uenerint. hæc tu perge, ut facis mitigare, & probare quamplurimis. Quòd te excuſas: ego uero & tuas cauſas noſco, & mea intereſſe puto, te iſtic eſſe, uel ut cum ijs, quibus oportebit, agas, quæ erunt agẽda de nobis, ut ea quæ egiſti. In primíſque hoc

uelim animaduertas. multos eſſe arbitror qui ad Cæ*ſarem detulerint, delaturíue ſint, me aut pœnitere con ſilij mei, aut non probare quæ fiant. quorum etſi utrunque uerum eſt, tamen ab illis dicitur animo à me alienato, non quo ita perſpexerint. ſed totum ut hoc* Bal*bus ſuſtineat, &* Oppius, *& eorũ crebris literis illius uoluntas erga me confirmetur, & hoc planè ut fiat, diligentiam adhibebis.* Alterum *eſt, cur te nolim diſce dere, quòd ſcribis* Terentiã *flagitare.* O` *rem miſeram. quid ſcribam? aut quid uelim? breue faciam: lacrimæ enim ſe ſubito profuderunt. tibi permitto: tu conſule. tantum uide, ne hoc temporis* Terentiæ *obeſſe aliquid poſ ſit.* Ignoſce, *obſecro te: non poſſum præ fletu, & dolore diutius in hoc loco commorari. tantum dicam, nihil mihi gratius eſſe, quàm quòd eã diligis.* Q*uòd literas, quibus putas opus eſſe curas dandas, facis commode.* Q*uintum filiũ, uidi, qui* Sami *uidiſſet, patrem* Sicyone: *quorum deprecatio eſt facilis.* Vtinam *illi, qui prius illũ uiderunt, me apud eum uelint adiutum tantum, quan tum ego illos uellẽ, ſiquid poſſem.* Q*uod rogas, ut in bonam partem accipiam, ſiqua ſint in tuis literis, quæ me mordeant: ego uero in optimam, téque rogo, ut aper te, quemadmodum facis, ſcribas ad me omnia, ídque facias quamſæpiſſime.* Vale. XIIII. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

QVANTIS *curis afficiar, etſi profecto uides, tamen cognoſces ex* Lepta, *&* Trebatio. *maximas pœnas pendo temeritatis meæ, quã tu prudentiã mihi uideri uis: neq; te deterreo quo minus id diſputes, ſcribáſque ad me q̃ ſæpiſſime: nonnihil enim me leuãt tuæ literæ hoc tẽ-*

pore. Per eos, qui noſtra cauſa uolunt, ualéntque apud illũ, diligentiſſime contendas opus eſt, per Balbum, *&* Oppium *maxime, ut de me ſcribant quamdiligentiſſime:* Oppugnamur *enim, ut audio, & à præſentibus quibuſdam, & per literas. ijs ita occurrendum, ut rei magnitudo poſtulat.* Furnius *eſt illic mihi inimiciſſimus.* Quintus *miſit filium non ſolum ſui deprecatorem, ſed etiam accuſatorem mei.* Dictitat, *ſe à me apud* Cæſarem *oppugnari. quod refellit* Cæſar *ipſe, omnéſque eius amici. neque uero deſiſtit, ubicunque eſt, omnia in me maledicta conferre.* Nihil *mihi unquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbũ. qui ex ipſo audiſſent, cum* Sicyone *palàm multis audientibus loqueretur nefaria quædam, ad me pertulerunt.* Noſti *genus, etiam expertus es fortaſſe: in me id eſt omne conuerſum.* Sed *augeo cõmemorãdo dolorem, & facio etiam tibi.* Quare *ad illud redeo. cura, ut huius rei cauſa dedita opera mittat aliquẽ* Balbus. *Ad quos uidebitur, uelim cures literas meo nomine.* Vale. XV. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

EGO *uero & incaute, ut ſcribis, & celerius quàm oportuit, feci, nec in ulla ſum ſpe: quippe qui exceptionibus edictorum retinear. quæ ſi non eſſent ſedulitate effectæ, & beneuolentia tua, liceret mihi abire in ſolitudines aliquas. nunc ne id quidem licet.* Quid *autem me iuuat, quòd ante initũ* Tribunatum *ueni, ſi ipſum, quod ueni, nihil iuuat? iam quid ſperem ab eo, qui mihi amicus nunquam fuit, cum iam lege etiam ſim confectus, & oppreſſus? quotidie* Balbi *ad me literæ languidiores, multæque multorum ad illum fortaſſe contra me.*

meo uitio pereo. nihil mihi mali cauſa attulit. omnia culpa contracta ſunt: ego enim, cum genus belli uiderem, imparata & infirma omnia, contra paratiſſimos iueram (quid facerem?) ceperámque conſilium non tam forte, quàm mihi præter cæteros concedendum. ceſſimus, uel potius parui. ex quibus unus qua mente fuerit is, quem tu mihi commendas, cognoſces ex ipſius literis quas ad te & ad alios miſit. quas ego nunquam aperuiſſem, niſi res acta ſic eſſet. delatus eſt ad me faſciculus: ſolui, ſiquid eſſet ad me literarũ: nihil erat. Epiſtola Vatinio, & Ligurio altera: iuſſi ad eos deferri. illi ad me ſtatim ardentes dolore uenerũt, ſcelus hominis clamantes. Epiſtolas mihi legerunt plenas omnium in me probrorũ. hic Ligurius furere: ſe enim ſcire ſummo illum in odio fuiſſe Cæſari, illum tamen non modo fouiſſe, ſed & tãtam pecuniã illi dediſſe honoris mei cauſa. Hoc ego dolore accepto, uolui ſcire quid ſcripſiſſet ad cæteros: ipſi enim illi putaui perniciosũm fore, ſi eius hoc tãtum ſcelus percrebruiſſet, cognoui. Eiuſdem generis literas ad te miſi: quas ſi putabis illi ipſi utile eſſe reddi, reddes. nil me lædet: nam quòd reſignatæ ſunt, habet opinor eius ſignum Pomponia. hac ille acerbitate initio nauigationis cũ uſus eſſet, tanto me dolore affecit, ut poſtea iacuerim. neque nunc tam pro ſe, quàm contra me laborare dicitur. ita omnibus rebus urgeor, quas ſuſtinere uix poſſum, uel planè nullo modo poſſum. quibus in miſerijs una eſt pro omnibus, quòd iſtã miſeram patrimonio, fortuna omni ſpoliatam relinquã. Quare te, ut polliceris, uidere planè uelim: alium enim, cui illam commendem, habeo neminem, quoniam matri quoque eadem intellexi eſſe parata, quæ mihi.

ſed ſi me non offendes, ſatis tamen habeto commendatam, patruúmque in ea, quãtum poteris, mitigato. Hæc *ad te die natali meo ſcripſi: quo utinam ſuſceptus non eſſem, aut nequid ex eadem matre poſtea natum eſſet.* Plura *ſcribere fletu prohibeor.* Vale.

CICERO ATTICO S.

AD MEAS *incredibileis ægritudines aliquid noui accedit ex iis quæ de* Q. Q. *ad me afferuntur.* P. Terẽtius *meus neceſſarius operas in portu, & ſcriptura* Aſiæ *pro magiſtro dedit.* Is Quintum *filiũ* Epheſi *uidit* VI Id. Dec. *eúmque ſtudioſe propter amicitiam noſtram inuitauit. cúmque ex eo de me contaretur, eum ſibi ita dixiſſe narrabat, ſe mihi eſſe inimiciſſimum, uoluménque ſibi oſtendiſſe orationis, quam apud* Cæſarem *contra me eſſet habiturus: multa à ſe dicta contra eius amẽtiam: multa poſtea* Patris *conſimili ſcelere ſecum* Quintum *patrem locutum: cuius furorem ex iis epiſtolis, quas ad te miſi, perſpicere potuiſti. hæc tibi dolori eſſe certo ſcio: me quidem excruciant, & eo magis, quòd mihi cum illis ne querendi quidem locum futurũ puto.* De Africanis *rebus longe alia nobis, ac tu ſcripſeras, nuntiantur: nihil enim firmius eſſe dicunt, nihil paratius. accedit* Hiſpania, *& alienata* Gallia: *legionum nec uis eadem, nec uoluntas, urbanæ res perditæ.* Quid *eſt ubi acquieſcam? niſi quandiu tuas literas lego. quæ eſſent profecto crebriores, ſiquid haberes, quo putares meam moleſtiam minui poſſe.* Sed *tamen te rogo, ne intermittas ſcribere ad me, quicquid erit: eóſque, qui mihi tã crudeliter inimici ſunt, ſi odiſſe non potes, accuſes tamen: non ut aliquid proficias,*

ſed ut tibi me carum eſſe ſentiant. Plura ad te ſcribam, ſi mihi ad eas literas quas proxime ad te dedi, reſcripſeris. Vale. XII. Cal. Febr.

CICERO ATTICO S.

CONFECTVS *iam cruciatu maximorū dolorum, ne ſi ſit quidem, quod ad te debeam ſcribere, facile id exequi poſſem, hoc minus, quòd res nulla eſt quæ ſcribenda ſit: cum præſertim ne ſpes quidem ulla oſtendatur fore melius. Ita iam ne tuas quidem literas expecto. quanquam ſemper aliquid afferunt, quod uelim. Quare tu quidē ſcribito, cum erit cui des. Ego tuis proximis, quas tamen iam pridem accepi, nihil habeo quod reſcribam: longo enim interuallo uideo immutata eſſe omnia, illa eſſe firma quæ debeant, nos ſtultitiæ noſtræ grauiſſimas pœnas pendere. P. Salluſtio curanda ſunt HS XXX quæ accepi à Cn. Salluſtio. uelim uideas, ut ſine mora curentur. De ea re ſcripſi ad Terentiam. atque hoc ipſum iam propè conſumptum eſt. Quare id quoq; uelim, cum illa uideas, ut ſit, qui utamur. hic fortaſſe potero ſumere, ſi ſciam iſtic paratum fore: ſed prius, quàm id ſcirem, nihil ſum auſus ſumere. Qui ſit omnium rerum ſtatus noſter, uides. nihil eſt mali quod non & ſuſtineam, & expectem. quarum rerum eo grauior eſt dolor, quo culpa maior. Ille in Achaia non ceſſat de nobis detrahere. nihil uidelicet tuæ literæ profecerunt. Vale. VIII Id. Martij.*

CICERO ATTICO S.

CEPHALIO *mihi à te literas reddidit ad VIII.*

Id. Martij ueſpere. eo autem die mane tabellarios miſeram, quibus ad te dederam literas. tuis tamen lectis literis, putaui aliquid reſcribẽdum eſſe, maxime, quòd oſtendis te pẽdere animu, quamnam rationem ſim Cæſari allaturus profectionis meæ tum, cum ex Italia diſceſſerim. Nihil opus eſt mihi noua ratione: ſæpe enim ad eum ſcripſi, multiſque mandaui non potuiſſe, cum cupiſſem ſermones hominum ſuſtinere: multáque in eã ſententiam. nihil enim erat, quod minus eum uellem exiſtimare, quàm me tanta de re nõ meo conſilio uſum eſſe. Poſteáq; quàm mihi literæ à Balbo Cornelio minore miſſæ eſſent, illum exiſtimare Quintum fratrem lituum meæ profectionis fuiſſe (ita enim ſcripſit) qui nondum cognoſſem quæ de me Quintus ſcripſiſſet ad multos: etſi multa præſens in præſentem acerbe dixerat, & fecerat, tamen L. in eo his uerbis ad Cæſarem ſcripſi. de Quinto fratre meo non minus laboro, quã de me ipſo. ſed eum tibi commẽdare hoc meo tempore non audeo. illud duntaxat tamen audebo petere abs te, quod te oro, nequid exiſtimes ab illo factum eſſe, quo minus mea in te officia conſtarent, minúſue te diligerẽ, potiúſque illum ſemper auctorem noſtræ coniũctionis fuiſſe, meíque itineris comitem, non ducem. Quare cæteris in rebus tantum ei tribues, quãtum humanitas tua, amicitiáque ueſtra poſtulat. ego ei nequid apud te obſim, id te uehementer etiã, atque etiã rogo. Quare, ſiquis congreſſus fuerit mihi cum Cæſare (etſi nõ dubito quin is lenis in illũ futurus ſit, ídque iã declarauerit) ego tamen is ero, qui ſemper fui. ſed ut uideo, multo magis eſt nobis laborandum de Africa. quam quidẽ tu ſcribis confirmari quotidie magis ad conditionis

ſpem, quàm uictoriæ. quod utinam ita eſſet, ſed longe aliter eſſe intelligo, téque ipſum ita exiſtimare arbitror, aliter autem ſcribere non fallendi, ſed confirmandi mei cauſa: præſertim cum adiungatur ad Africam etiam Hiſpania. *Quòd me admones, ut ſcribam ad* Antoniũ, *& ad cæteros: ſiquid uidebitur tibi opus eſſe, uelim facias id, quod ſæpe feciſti: nihil enim uenit mihi in mentem quod ſcribendũ putem. Quod me audis fractiorem eſſe animo: quid putas, cũ uideas acceſſiſſe ad ſuperiores ægritudines præclaras generi actiones? Tu tamen uelim, ne intermittas, quoad eius facere poteris, ſcribere ad me, etiam ſi rem, de qua ſcribas, nõ habebis: ſemper enim afferũt aliquid mihi literæ tuæ.* Galeonis *hereditatem creui: puto enim cretionem ſimplicem fuiſſe, quoniam ad me nulla miſſa eſt.* Vale. VIII. Id. Mart.

CICERO ATTICO S.

A MVRENAE *liberto nihil adhuc acceperam literarum.* P. Siſer *reddiderat eas, quibus reſcribo.* De Seruij *patris literis quòd ſcribis, item* Quintum *in* Syriam *ueniſſe, quòd ais eſſe qui nuntient: ne id quidem uerum eſt. Quòd certiorem te uis fieri, quo quiſque in me animo ſit, aut fuerit eorum, qui huc uenerunt: neminem alieno intellexi.* Sed *quantum id mea interſit, exiſtimare te poſſe certo ſcio.* Mihi *cum omnia ſunt intolerabilia ad dolorem, tum maxime, quòd in eam cauſam ueniſſe me uideo, ut ſola utilia mihi eſſe uideantur, quæ ſemper nolui.* P. Lentulum *patrẽ* Rhodi *eſſe aiunt,* Alexandriæ *filium:* Rhodóque Alexandriam C. Caſſiũ *profectum eſſe conſtat.* Quintus *mihi*

per literas ſatiſfacit, multo aſperioribus uerbis, quàm cum grauiſſime accuſabat: ait enim ſe ex literis tuis intelligere, tibi non placere, quòd ad multos de me aſperius ſcripſit. Itaque ſe pœnitere, quòd animum tuũ offenderit. ſed ſe iure feciſſe. Deinde perſcribit ſpurciſſime, quas ob cauſas fecerit. Sed neque hoc tempore, nec antea pateſeciſſet odium ſuum in me, niſi omnibus rebus me eſſe oppreſſum uideret. Atque utinam uel nocturnis, queamdmodum tu ſcripſeras, itineribus propius te acceſſiſſem. Nunc nec ubi, nec quando te ſim uiſurus, poſſum ſuſpicari. De cohæredibus Fuſidianis nihil fuit quod ad me ſcriberes: nam & æquũ poſtulant, & quicquid egiſſes, recte eſſe actum putarem.

De fundo Fruſinati redimendo iam pridem intellexiſti uoluntatem meam. etſi tum meliore loco res erant noſtræ, neque tam mihi deſperaturi uidebamur. tamen in eadem ſum uoluntate. Id quemadmodum fiat, uidebis. & uelim, quoad poteris, conſideres, ut ſit unde nobis ſuppeditentur ſumptus neceſſarij. ſiquas habuimus facultates, eas Pompeio tum, cum id uidebamur ſapienter facere, detulimus. Itaque tum & à tuo uillico ſumpſimus, & aliunde mutuati ſumus, cum Quintus quereretur per literas, ſibi nos nihil dediſſe, qui neque ab illo rogati ſumus, neque ipſi eam pecuniam aſpeximus. Sed uelim uideas quid ſit quod confici poſſit, quídque mihi de omnibus des conſilij. & cauſam noſti. Plura ne ſcribam, dolore impedior. ſiquid erit quod ad quos ſcribendum meo nomine putes, uelim, ut ſoles, facias: quotieſque habebis, cui des ad me literas, nolim prætermittas. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON *me offendit ueritas literarũ tuarũ, quòd me tum cõmunibus, tum præcipuis malis oppreſſum ne incipis quidem, ut ſolebas, conſolari: fateriſque id fieri iam non poſſe. nec enim ea ſunt, quæ erant antea, cum, ut nihil aliud, comites me, & ſocios habere putabã: omnes enim* Achaici *deprecatores, item qui in* Aſia, *quibus nõ erat ignotum, etiam quibus erat, in* Africam *dicuntur nauigaturi. Ita, præter* Lælium, *neminem habeo culpæ ſocium: qui tamen hoc meliore in cauſa eſt, quòd iam eſt receptus. de me autem, non dubito, quin ad* Balbum, *& ad* Oppium *ſcripſerit: à quibus, ſiquid eſſet lætius, certior factus eſſem, tecum etiam eſſent locuti: quibuſcum tu de hoc ipſo colloquare uelim, & ad me, quid tibi reſponderint, ſcribas: non quòd ab iſto ſalus data quicquam habitura ſit firmitudinis: ſed tamen aliquid conſuli, & proſpici poterit. etſi omnium conſpectum horreo, præſertim hoc genero: tamen, in tantis malis quid aliud uelim, non reperio.* Q*uintus pergit, ut ad me &* Pãſa *ſcripſit, &* Hircius: *iſque item* Africam *petere cum cæteris dicitur.* Ad Minutium *parẽtem ſcribã, & tuas literas mittam. ad te ſcribam, num quid egerit.* HS XXX *potuiſſe mirarer, niſi multa de* Fuſidianis *prædijs. & id uideo tamen.* Te *expecto, quem uidere, ſi ullo modo potes uenire, peruellẽ.* Iam *extremum concluditur. ibi facile eſt, quid, quale ſit, grauius exiſtimare.* Vale.

CICERO ATTICO S.

QVONIAM *iuſtas cauſas affers, quòd te hoc tempo*

te uidere non poſſim: quæſo, quid ſit mihi faciendum: ille enim ita uidetur Alexandriam tenere, ut eum ſcribere etiam pudeat de illis rebus. ij autem ex Africa iam affuturi uidentur. Achæi item ex Aſia redituri ad eos, aut libero aliquo loco commoraturi. quid mihi igitur putas agendum? uideo difficile eſſe conſilium: ſum enim ſolus, aut cum altero, cui neque ad illos reditus ſit, neque ab ijs ipſis quicquam ad ſpem oſtendatur. ſed tamen ſcire uelim, quid cenſeas: idque erat cum alijs, cur te, ſi fieri poſſet, cuperem uidere. Minutium XII ſola curaſſe ſcripſi ad te antea. quod ſupereſt, uelim uideas ut curetur. Quintus non modo non cum magna prece ad me, ſed acerbiſſime ſcripſit: filius uero mirifico odio. nihil fingi poteſt mali, quo non urgear. omnia tamen ſunt faciliora, quàm peccati dolor, qui & maximus eſt, & æternus. cuius peccati ſi ſocios eſſem habiturus ego, quos putaui, tamẽ eſſet ea conſolatio tenuis: ſed habet aliorum omnium ratio exitum, mea nullum. alij capti, alij intercluſi non ueniunt in dubium de uoluntate: eo minus ſcilicet, cum ſe expedierint, & una eſſe cœperint. ij autem ipſi, qui ſua uoluntate ad Fuſium uenerunt, nihil poſſunt, niſi timidi exiſtimari. multi autem ſunt, qui, quicunq; ſunt, modo ad illas ſe recipere uolent, recipientur. quo minus debes mirari, non poſſe me tanto dolori reſiſtere: ſolius enim meũ peccatum corrigi non poteſt, & fortaſſe Lælij: ſed quid me id leuat? nam C. quidem Caſſium aiunt conſilium Alexandriam eundi mutauiſſe. Hæc ad te ſcribo, ut non queas tu demere ſolicitudinem, ſed ut cognoſcam, ecquid tu ad ea afferas, quæ me cõficiũt, ad quæ gener accedit, & cætera, quæ, fletu reprimor,

ſic hoc uel maxime tuæ fidei, beneuolentiáque permitto, & illius conſilio, & uoluntati, cui miſeræ conſuluiſſem melius, ſi tecum olim coràm potius, quàm per literas de ſalute noſtra, fortuniſque deliberauiſſem.

Quòd negas præcipuũ mihi ullum incommodũ impendere, etſi iſta res nihil habet conſolationis, tamen etiam præcipua multa ſunt, quæ tu profecto uides grauiſſima eſſe, & me facillime uitare potuiſſe: ea tamen erunt minora, ſi (ut adhuc factum eſt) adminiſtratione, diligentiáque tua leuabuntur. Pecunia apud Egnatium eſt. ſit à me, ut eſt: neque enim hoc, quod agitur, uidetur diuturnum eſſe poſſe, ut ſcire iam poſſim quid maxime opus ſit. etſi ego rebus omnibus, quòd is quoque in anguſtijs eſt quicum ſumus, cui magnam dedimus pecuniam mutuam, opinantes nobis conſtitutis rebus eam rem etiam honori fore. Tu, ut antea feciſti, uelim, ſiqui erunt ad quos aliquid ſcribendum à me exiſtimes, ipſe conficias. Tuis ſalutem dic. Cura ut ualeas. in primis id quod ſcribis, omnibus rebus cura, & prouide, nequid ei deſit, de qua ſcis me miſerrimum eſſe. Idib. Iun. ex caſtris.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI ab Iſidoro literas, & poſtea datas binas. ex proximis cognoui, prædia non ueniſſe. uidebis ergo ut ſuſtenteturper te. De Fruſinati, ſi modo futuri ſumus, erit mihi res opportuna. Meas literas quòd requiris, impedior inopia rerum, quas nullas habeo literis dignas: quippe cui nec quæ accidunt, nec quæ aguntur, ullo modo probentur. utinam coràm tecum olim potius quàm per epiſtolas. Hic tua, ut poſſum, tueor apud

hos:cætera Celer.ipſe fugi adhuc omne munus, eo magis,quòd ita nihil poterat agi,ut mihi,& meis rebus aptū eſſet. Quid ſit geſtum noui,quæris: ex Iſidoro ſcire poteris:reliqua non uidentur eſſe difficiliora.Tu id uelim quod ſcis me maxime uelle cures,ut ſcribis,ut facis. Me conficit ſolicitudo,ex qua etiā ſumma infirmitas corporis:qua leuata,ero unà cum eo qui negotiū gerit,éſtq; in ſpe magna. Brutus amicus in cauſa uerſatur acriter. Hactenus fuit,quod caute à me ſcribit poſſe.

De pēſione altera,oro te,omni cura cōſidera quid ſit faciendum,ut ſcripſi iјs literis,quas Pollex tulit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAE me cauſæ mouerint,quàm acerbæ,quàm graues, quàm nouæ, coegerintque impetu magis quodā animi uti, quàm cogitatione, non poſſum ad te ſine maximo dolore ſcribere:fuerunt quidē tantæ,ut id quod uides, effecerint.Itaque nec quid ad te ſcribā de meis rebus, nec quid à te petā, reperio:rem,& ſummā negotij uides.Equidē ex tuis literis intellexi, & iјs,quas cōmuniter cum aliјs ſcripſiſti, & iјs, quas tuo nomine, quod etiā mea ſponte uidebā,te ſubdebilitatum nouas rationes tuēdi mei quærere. Quòd ſcribis placere ut propius accedā,itérque per oppida noctu faciam:non ſanè uideo quemadmodum id fieri poſſit. Neq; enim ita a- ★ pta habeo diuerſoria, ut tota tēpora diurna in his poſſim cōſumere:neque ad id quod quæris,multū intereſt, utrum me homines in oppido uideant,an in uia. Sed tamen hoc ipſum,ſicut alia,conſiderabo quēadmodum cōmodiſſime fieri poſſe uideatur. Ego propter incredibilē & animi & corporis moleſtiam conficere plureis lite-

ras non potui: ijs tantum reſcripſi, à quibus acceperam. Tu uelim & Baſilio, & quibus præterea uidebitur, etiã Seruilio, conſcribas ut tibi uidebitur, meo nomine.

Quòd tanto interuallo nihil omnino ad uos: profecto intelligis rem mihi deeſſe de qua ſcribã, non uoluntatem. Quòd de Vatinio quæris: neque illius, neque cuiuſquam mihi præterea officiũ deeſt, ſi reperire poſſent qua in re me iuuarent. Quintus auerſiſſimo à me animo patris fuit: eodẽ Corcyra filius uenit: inde profectos eos unà cum cæteris arbitror. Vale.

CICERO ATTICO S.

SOLICITUM *eſſe te cũ de tuis, cõmunibuſque fortunis, tũ maxime de me, ac de dolore meo ſentio. qui quidem dolor meus non modo non minuitur cum ſocium ſibi adiungit dolorẽ tuum, ſed etiam augetur. Omnino pro tua prudẽtia ſentis qua cõſolatione leuari maxime poſſim: probas enim meum conſiliũ, negáſque mihi quicquam tali tempore potius faciẽdum fuiſſe. Addis etiam (quod etſi mihi leuius eſt, quàm tuũ iudiciũ, tamen non eſt leue) cæteris quoque, id eſt qui pondus habeãt, factũ noſtrum probari. id ſi ita putarẽ, leuius dolerẽ. Crede, inquis, mihi. Credo equidẽ: ſed ſcio quàm cupias minui dolorem meum. Me diſceſſiſſe ab armis nunquã pœnituit. tanta erat in illis crudelitas, tanta cum barbaris gentibus coniunctio, ut non nominatim, ſed generatim proſcriptio eſſet informata: ut iam omniũ iudicio conſtitutum eſſet, omnium ueſtrum bona prædã eſſe illius uictoriæ, ueſtrum planè dico: nunquã enim de te ipſo, niſi crudeliſſime cogitatũ eſt. Quare uolũtatis me meæ nunquam pœnitebit: conſilij pœnitet. In oppido aliquo*

mallē reſediſſe,quoad accerſerer: minus ſermonis ſubiiſſem:minus accepiſſem doloris:ipſum hoc me non angeret. Brūduſij *iacere, in omneis parteis eſt moleſtū. propius accedere(ut ſuades)quomodo ſine lictoribus,quos populus dedit, poſſum? qui mihi incolumi adimi non poſſunt: quos egu modo pauliſper cum bacillis in turbā conieci ad oppidū accedēs,nequis impetus militū fieret. recipio tempore me domo.te nunc ad* Oppium,*quoniā iis placeret modo propius accedere, ut hac de re cōſiderarent.credo fore auctores:ſic enim recipiunt,* Cæſari *non modo de conſeruāda,ſed etiam de augēda mea dignitate curæ fore:mėq; hortātur ut magno animo ſim, ut omnia ſumma ſperem,ea ſpondent,confirmant.quæ quidē mihi exploratiora eſſent,ſi remanſiſſem.* Sed *ingero præterita.* Vide *quæſo igitur ea quæ reſtāt,& exploracū iſtis:& ſi putabis opus eſſe,& ſi iſtis placebit,quo magis factum noſtrum* Cæſar *probet,quaſi de ſuorum ſententia factum,adhibeantur* Trebonius,Panſa,*ſiqui alij,ſcribántq; ad* Cæſarē,*me,quicquid fecerim,de ſua ſentētia feciſſe.* Tulliæ *meæ morbus, & imbecillitas corporis me exanimat:quam tibi intelligo magnæ curæ eſſe,quod eſt mihi gratiſſimum.* De Pompeij *exitu mihi dubiū nunquā fuit: tanta enim deſperatio rerum eius omniū* Regum,*& populorū animos occuparat,ut quocunque ueniſſet,hoc putarem futurum. nō poſſum eius caſum nō dolere:hominē enim integrum,& caſtum.& grauē cognoui.* De Fānio *conſoler te? pernicioſa loquebatur de māſione tua.* Lucius *uero* Lētulus Hortēſij *domum ſibi,&* Cæſaris *hortos,&* Baias *deſpōderat.* Omnino *hæc eodē modo ex hac parte fiūt:niſi quòd illud erat infinitū.omnes enim,qui in* Italia *remāſerāt,hoſtiū*

ut lenias:nec tamen nihil proficis:quin hoc ipſo minuis dolorem meum, quòd ut minuas, tam ualde laboras: ídque uelim ne grauere quam ſæpiſſime facere. Maxime autem aſſequere quod uis, ſi me adduxeris ut exiſtimem me bonorum iudicium non funditus perdidiſſe. quanquam quid tu in eo potes? nihil ſcilicet. Sed ſiquid res dabit tibi facultatis, id me maxime cõſolari poterit. quod nunc quidem uideo non eſſe. ſed ſiquid ex euentis: ut hoc nunc accidit. Dicebar debuiſſe cum Pompeio proficiſci. exitus illius minuit eius officij prætermiſſi reprehenſionem. Sed ex omnibus nihil magis tamen deſideratur, quàm quòd in Africam non ierim. iudicio hoc ſum uſus, non eſſe barbaris auxilijs fallaciſſimæ gentis Remp. defendendam, præſertim contra exercitũ ſæpe uictorem. non probant fortaſſe: multos enim uiros bonos in Africam ueniſſe audio, & ſcio fuiſſe antea. ualde hoc loco urgeor. hic quoque opus eſt caſu aliqui ſint ex eis, aut ſi poteſt, omnes, qui ſalutem antepo nant: nam ſi perſeuerant, & obtinent, quid nobis futurũ ſit uides. Dices, Quid illis, ſi uicti erũt? Honeſtior eſt plaga. hæc me excruciant. Sulpitij autem conſilium, non ſcripſiſti, cur meo non anteponeres. quod & ſi nõ tam glorioſum eſt, quàm Catonis, tamen & periculo uacuum eſt, & dolore. Extremum eſt eorum, qui in Achaia ſunt. ij tamen ipſi ſe hoc melius habent, quàm nos, quòd & multi ſunt uno in loco, & cum in Italiã uenerint, domum ſtatim uenerint. hæc tu perge, ut facis mitigare, & probare quamplurimis. Quòd te excuſas: ego uero & tuas cauſas noſco, & mea intereſſe puto, te iſtic eſſe, uel ut cum ijs, quibus oportebit, agas, quæ erunt agẽda de nobis, ut ea quæ egiſti. In primiſque hoc

uelim animaduertas. multos eſſe arbitror qui ad Cæſarem detulerint, delaturíue ſint, me aut pœnitere conſilij mei, aut non probare quæ fiant. quorum etſi utrunque uerum eſt, tamen ab illis dicitur animo à me alienato, non quo ita perſpexerint. ſed totum ut hoc Balbus ſuſtineat, & Oppius, & eorũ crebris literis illius uoluntas erga me confirmetur, & hoc planè ut fiat, diligentiam adhibebis. Alterum eſt, cur te nolim diſcedere, quòd ſcribis Terentiã flagitare. O rem miſeram. quid ſcribam? aut quid uelim? breue faciam: lacrimæ enim ſe ſubito profuderunt. tibi permitto: tu conſule. tantum uide, ne hoc temporis Terentiæ obeſſe aliquid poſſit. Ignoſce, obſecro te: non poſſum præ fletu, & dolore diutius in hoc loco commorari. tantum dicam, nihil mihi gratius eſſe, quàm quòd eã diligis. Quòd literas, quibus putas opus eſſe curas dandas, facis commode. Quintum filiũ, uidi, qui Sami uidiſſet, patrem Sicyone: quorum deprecatio eſt facilis. Vtinam illi, qui prius illũ uiderunt, me apud eum uelint adiutum tantum, quantum ego illos uellẽ, ſiquid poſſem. Quod rogas, ut in bonam partem accipiam, ſiqua ſint in tuis literis, quæ me mordeant: ego uero in optimam, téque rogo, ut aperte, quemadmodum facis, ſcribas ad me omnia, ídque facias quamſæpiſſime. Vale. XIIII. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

QVANTIS *curis afficiar, etſi profectò uides, tamen cognoſces ex Lepta, & Trebatio. maximas pœnas pendo temeritatis meæ, quã tu prudentiã mihi uideri uis: neq; te deterreo quo minus id diſputes, ſcribáſque ad me q̃ ſæpiſſime: nonnihil enim me leuãt tuæ literæ hoc tẽ-*

ſpore. Per eos, qui noſtra cauſa uolunt, ualéntque apud illũ, diligentiſſime contendas opus eſt, per Balbum, & Oppium maxime, ut de me ſcribant quamdiligentiſſime: Oppugnamur enim, ut audio, & à præſentibus quibuſdam, & per literas. iis ita occurrendum, ut rei magnitudo poſtulat. Furnius eſt illic mihi inimiciſſimus. Quintus miſit filium non ſolum ſui deprecatorem, ſed etiam accuſatorem mei. Dictitat, ſe à me apud Cæſarem oppugnari. quod refellit Cæſar ipſe, omnéſque eius amici. neque uero deſiſtit, ubicunque eſt, omnia in me maledicta conferre. Nihil mihi unquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbũ. qui ex ipſo audiſſent, cum Sicyone palàm multis audientibus loqueretur nefaria quædam, ad me pertulerunt. Noſti genus, etiam expertus es fortaſſe: in me id eſt omne conuerſum. Sed augeo cõmemorãdo dolorem, & facio etiam tibi. Quare ad illud redeo. cura, ut huius rei cauſa dedita opera mittat aliquẽ Balbus. Ad quos uidebitur, uelim cures literas meo nomine. Vale. XV. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

EGO uero & incaute, ut ſcribis, & celerius quàm oportuit, feci, nec in ulla ſum ſpe: quippe qui exceptionibus edictorum retinear. quæ ſi non eſſent ſedulitate effectæ, & beneuolentia tua, liceret mihi abire in ſolitudines aliquas. nunc ne id quidem licet. Quid autem me iuuat, quòd ante initũ Tribunatum ueni, ſi ipſum, quod ueni, nihil iuuat? iam quid ſperem ab eo, qui mihi amicus nunquam fuit, cum iam lege etiam ſim confectus, & oppreſſus? quotidie Balbi ad me literæ languidiores, multæque multorum ad illum fortaſſe contra me.

meo uitio pereo. nihil mihi mali cauſa attulit. omnia culpa contracta ſunt: ego enim, cum genus belli uiderem, imparata & infirma omnia, contra paratiſſimos ieram (quid facerem?) cœperámque conſilium non tam forte, quàm mihi præter cæteros concedendum. ceſſimus, uel potius parui. ex quibus unus qua mente fuerit is, quem tu mihi commendas, cognoſces ex ipſius literis quas ad te & ad alios miſit. quas ego nunquam aperuiſſem, niſi res acta ſic eſſet. delatus eſt ad me faſciculus: ſolui, ſiquid eſſet ad me literarũ: nihil erat. Epiſtola Vatinio, & Ligurio altera: *iuſſi ad eos deferri. illi ad me ſtatim ardentes dolore uenerũt, ſcelus hominis clamantes.* Epiſtolas *mihi legerunt plenas omnium in me probrorũ. hic* Ligurius *furere: ſe enim ſcire ſummo illum in odio fuiſſe* Cæſari, *illum tamen non modo fouiſſe, ſed & tãtam pecuniã illi dediſſe honoris mei cauſa.* Hoc *ego dolore accepto, uolui ſcire quid ſcripſiſſet ad cæteros: ipſi enim illi putaui pernicioſum fore, ſi eius hoc tãtum ſcelus percrebruiſſet, cognoui.* Eiuſdem *generis literas ad te miſi: quas ſi putabis illi ipſi utile eſſe reddi, reddes. nil me lædet: nam quòd reſignatæ ſunt, habet opinor eius ſignum* Pomponia. *hac ille acerbitate initio nauigationis cũ uſus eſſet, tanto me dolore affecit, ut poſtea iacuerim. neque nunc tam pro ſe, quàm contra me laborare dicitur. ita omnibus rebus urgeor, quas ſuſtinere uix poſſum, uel planè nullo modo poſſum. quibus in miſerijs una eſt pro omnibus, quòd iſtã miſeram patrimonio, fortuna omni ſpoliatam relinquã.* Q*uare te, ut pollicer is, uidere planè uelim: alium enim, cui illam commendem, habeo neminem, quoniam matri quoque eadem intellexi eſſe parata, quæ mihi.*

ſed ſi me non offendes,ſatis tamen habeto commendatam,patruúmque in ea,quãtum poteris,mitigato. H*æc ad te die natali meo ſcripſi: quo utinam ſuſceptus non eſſem,aut nequid ex eadem matre poſtea natum eſſet.* P*lura ſcribere fletu prohibeor.* Vale.

CICERO ATTICO S.

AD MEAS *incredibileis ægritudines aliquid noui ac cedit ex ijs quæ de* Q. Q. *ad me afferuntur.*P.Terẽtius *meus neceſſarius operas in portu, & ſcriptura* A*ſiæ pro magiſtro dedit.* Is Q*uintum filiũ* Epheſi *uidit* V I Id.Dec.*eúmque ſtudioſe propter amicitiam noſtram inuitauit. cúmque ex eo de me contaretur, eum ſibi ita dixiſſe narrabat,ſe mihi eſſe inimiciſſimum, uo luménque ſibi oſtendiſſe orationis,quam apud* Cæ*ſarem contra me eſſet habiturus:multa à ſe dicta contra eius amẽtiam: multa poſtea* Patris *conſimili ſcelere ſecum* Q*uintum patrem locutum: cuius furorem ex ijs epiſtolis,quas ad te miſi,perſpicere potuiſti.hæc tibi dolori eſſe certo ſcio:me quidem excruciant,& eo magis, quòd mihi cum illis ne querendi quidem locum futurũ puto.* De A*fricanis rebus longe alia nobis,ac tu ſcripſeras,nuntiantur:nihil enim firmius eſſe dicunt,nihil paratius.accedit* Hiſpania, *& alienata* Gallia: *legionum nec uis eadem,nec uoluntas, urbanæ res perditæ.*Q*uid eſt ubi acquieſcam? niſi quandiu tuas literas lego. quæ eſſent profecto crebriores, ſiquid haberes, quo putares meam moleſtiam minui poſſe.*Sed *tamen te rogo, ne intermittas ſcribere ad me, quicquid erit:eóſque,qui mihi tã crudeliter inimici ſunt,ſi odiſſe non potes, accuſes tamen: non ut aliquid proficias,*

ſed ut tibi me carum eſſe ſentiant. Plura ad te ſcribam, ſi mihi ad eas literas quas proxime ad te dedi, reſcripſeris. Vale. XII. Cal. Febr.

CICERO ATTICO S.

CONFECTVS iam cruciatu maximorũ dolorum, ne ſi ſit quidem, quod ad te debeam ſcribere, facile id exequi poſſem, hoc minus, quòd res nulla eſt quæ ſcribenda ſit: cum præſertim ne ſpes quidem ulla oſtendatur fore melius. Ita iam ne tuas quidem literas expecto. quanquam ſemper aliquid afferunt, quod nolim. Quare tu quidẽ ſcribito, cum erit cui des. Ego tuis proximis, quas tamen iam pridem accepi, nihil habeo quod reſcribam: longo enim interuallo uideo immutata eſſe omnia, illa eſſe firma quæ debeant, nos ſtultitiæ noſtræ grauiſſimas pœnas pendere. P. Salluſtio curanda ſunt HS XXX quæ accepi à Cn. Salluſtio. uelim uideas, ut ſine mora curentur. De ea re ſcripſi ad Terentiam. atque hoc ipſum iam propè conſumptum eſt. Quare id quoq; uelim, cum illa uideas, ut ſit, qui utamur. hic fortaſſe potero ſumere, ſi ſciam iſtic paratum fore: ſed prius, quàm id ſcirem, nihil ſum auſus ſumere. Qui ſit omnium rerum ſtatus noſter, uides. nihil eſt mali quod non & ſuſtineam, & expectem. quarum rerum eo grauior eſt dolor, quo culpa maior. Ille in Achaia non ceſſat de nobis detrahere. nihil uidelicet tuæ literæ profecerunt. Vale. VIII Id. Martij.

CICERO ATTICO S.

CEPHALIO mihi à te literas reddidit ad VIII.

Id. Martij ueſpere. eo autem die mane tabellarios miſeram, quibus ad te dederam literas. tuis tamen lectis literis, putaui aliquid reſcribēdum eſſe, maxime, quòd oſtendis te pēdere animi, quamnam rationem ſim Cæſari allaturus profectionis meæ tum, cum ex Italia diſceſſerim. Nihil opus eſt mihi noua ratione: ſæpe enim ad eum ſcripſi, multiſque mandaui non potuiſſe, cum cupiſſem ſermones hominum ſuſtinere: multáque in eā ſententiam. nihil enim erat, quod minus eum uellem exiſtimare, quàm me tanta de re nō meo conſilio uſum eſſe. Poſteáq; quàm mihi literæ à Balbo Cornelio minore miſſæ eſſent, illum exiſtimare Quintum fratrem lituum meæ profectionis fuiſſe (ita enim ſcripſit) qui nondum cognoſſem quæ de me Quintus ſcripſiſſet ad multos: etſi multa præſens in præſentem acerbe dixerat, & fecerat, tamen L. in eo his uerbis ad Cæſarem ſcripſi. de Quinto fratre meo non minus laboro, quā de me ipſo. ſed eum tibi commēdare hoc meo tempore non audeo. illud duntaxat tamen audebo petere abs te, quod te oro, nequid exiſtimes ab illo factum eſſe, quo minus mea in te officia conſtarent, minúſue te diligerē, potiúſque illum ſemper auctorem noſtræ coniūctionis fuiſſe, meíque itineris comitem, non ducem. Quare cæteris in rebus tantum ei tribues, quātum humanitas tua, amicitiáque ueſtra poſtulat. ego ei nequid apud te obſim, id te uehementer etiā, atque etiā rogo. Quare, ſiquis congreſſus fuerit mihi cum Cæſare (etſi nō dubito quin is lenis in illū futurus ſit, ídque iā declarauerit) ego tamen is ero, qui ſemper fui. ſed ut uideo, multo magis eſt nobis laborandum de Africa. quam quidē tu ſcribis confirmari quotidie magis ad conditionis

ſpem, quàm uictoriæ. quod utinam ita eſſet, ſed longe aliter eſſe intelligo, téque ipſum ita exiſtimare arbitror, aliter autem ſcribere non fallendi, ſed confirmandi mei cauſa: præſertim cum adiungatur ad Africam *etiam* Hiſpania. Q*uòd me admones, ut ſcribam ad* Antoniũ, *& ad cæteros: ſiquid uidebitur tibi opus eſſe, uelim facias id, quod ſæpe feciſti: nihil enim uenit mihi in mentem quod ſcribendũ putem.* Q*uod me audis fractiorem eſſe animo: quid putas, cũ uideas acceſſiſſe ad ſuperiores ægritudines præclaras generi actiones?* T*u tamen uelim, ne intermittas, quoad eius facere poteris, ſcribere ad me, etiam ſi rem, de qua ſcribas, nõ habebis: ſemper enim afferũt aliquid mihi literæ tuæ.* Galeonis *hereditatem creui: puto enim cretionem ſimplicem fuiſſe, quoniam ad me nulla miſſa eſt.* Vale. VIII. Id. Mart.

CICERO ATTICO S.

A MVRENAE *liberto nihil adhuc acceperam literarum.* P. Siſer *reddiderat eas, quibus reſcribo.* De Seruij *patris literis quòd ſcribis, item* Q*uintum in* Syriam *ueniſſe, quòd ais eſſe qui nuntient: ne id quidem uerum eſt.* Q*uòd certiorem te uis fieri, quo quiſque in me animo ſit, aut fuerit eorum, qui huc uenerunt: neminem alieno intellexi.* Sed *quantum id mea interſit, exiſtimare te poſſe certo ſcio.* Mihi *cum omnia ſunt intolerabilia ad dolorem, tum maxime, quòd in eam cauſam ueniſſe me uideo, ut ſola utilia mihi eſſe uideantur, quæ ſemper nolui.* P. Lentulum *patrẽ* Rhodi *eſſe aiunt,* Alexandriæ *filium:* Rhodóque Alexandriam C. Caſſiũ *profectum eſſe conſtat.* Q*uintus mihi*

per literas ſatiſfacit, multo aſperioribus uerbis, quàm cum grauiſſime accuſabat: ait enim ſe ex literis tuis intelligere, tibi non placere, quòd ad multos de me aſperius ſcripſit. Itaque ſe pœnitere, quòd animum tuũ offenderit. ſed ſe iure feciſſe. Deinde perſcribit ſpurciſſime, quas ob cauſas fecerit. Sed neque hoc tempore, nec antea pateſeciſſet odium ſuum in me, niſi omnibus rebus me eſſe oppreſſum uideret. Atque utinam uel nocturnis, queamdmodum tu ſcripſeras, itineribus propius te acceſſiſſem. Nunc nec ubi, nec quando te ſim uiſurus, poſſum ſuſpicari. De coheredibus Fufidianis nihil fuit quod ad me ſcriberes: nam & æquũ poſtulant, & quicquid egiſſes, recte eſſe actum putarem.

De fundo Fruſinati redimendo iam pridem intellexiſti uoluntatem meam. etſi tum meliore loco res erant noſtræ, neque tam mihi deſperaturi uidebamur. tamen in eadem ſum uoluntate. Id quemadmodum fiat, uidebis. & uelim, quoad poteris, conſideres, ut ſit unde nobis ſuppeditentur ſumptus neceſſariĳ. ſiquas habuimus facultates, eas Pompeio tum, cum id uidebamur ſapienter facere, detulimus. Itaque tum & à tuo uillico ſumpſimus, & aliunde mutuati ſumus, cum Quintus quereretur per literas, ſibi nos nihil dediſſe, qui neque ab illo rogati ſumus, neque ipſi eam pecuniam aſpeximus. Sed uelim uideas quid ſit quod confici poſſit, quídque mihi de omnibus des conſiliĳ. & cauſam noſti. Plura ne ſcribam, dolore impedior. ſiquid erit quod ad quos ſcribendum meo nomine putes, uelim, ut ſoles, facias: quotieſque habebis, cui des ad me literas, nolim prætermittas. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON *me offendit ueritas literarũ tuarũ, quòd me tum cõmunibus, tum præcipuis malis oppreſſum ne incipis quidem, ut ſolebas, conſolari: faterí ſque id fieri iam non poſſe. nec enim ea ſunt, quæ erant antea, cum, ut nihil aliud, comites me, & ſocios habere putabã: omnes enim* Achaici *deprecatores, item qui in* Aſia, *quibus nõ erat ignotum, etiam quibus erat, in* Africam *dicuntur nauigaturi.* Ita, *præter* Lælium, *neminem habeo culpæ ſocium: qui tamen hoc meliore in cauſa eſt, quòd iam eſt receptus. de me autem, non dubito, quin ad* Balbum, & *ad* Oppium *ſcripſerit: à quibus, ſiquid eſſet lætius, certior factus eſſem, tecum etiam eſſent locuti: quibuſcum tu de hoc ipſo colloquare uelim, & ad me, quid tibi reſponderint, ſcribas: non quòd ab iſto ſalus data quicquam habitura ſit firmitudinis: ſed tamen aliquid conſuli, & proſpici poterit. etſi omnium conſpectum horreo, præſertim hoc genero: tamen, in tantis malis quid aliud uelim, non reperio.* Quintus *pergit, ut ad me* & Pãſa *ſcripſit,* & Hircius: *íſque item* Africam *petere cum cæteris dicitur.* Ad Minutium *parẽtem ſcribã, & tuas literas mittam. ad te ſcribam, num quid egerit.* HS XXX *potuiſſe mirarer, niſi multa de* Fufidianis *prædijs. & id uideo tamen.* Te *expecto, quem uidere, ſi ullo modo potes uenire, peruellẽ.* Iam *extremum concluditur. ibi facile eſt, quid, quale ſit, grauius exiſtimare.* Vale.

CICERO ATTICO S.

QVONIAM *iuſtas cauſas affers, quòd te hoc tempo*

te uidere non poſſim: quæſo, quid ſit mihi faciendum: ille enim ita uidetur Alexandriam tenere, ut eum ſcribere etiam pudeat de illis rebus. ij autem ex Africa iam affuturi uidentur. Achæi item ex Aſia redituri ad eos, aut libero aliquo loco commoraturi. quid mihi igitur putas agendum? uideo difficile eſſe conſilium: ſum enim ſolus, aut cum altero, cui neque ad illos reditus ſit, neque ab ijs ipſis quicquam ad ſpem oſtendatur. ſed tamen ſcire uelim, quid cenſeas: idque erat cum alijs, cur te, ſi fieri poſſet, cuperem uidere. Minutium XII ſola curaſſe ſcripſi ad te antea. quod ſupereſt, uelim uideas ut curetur. Quintus non modo non cum magna prece ad me, ſed acerbiſſime ſcripſit: filius uero mirifico odio. nihil fingi poteſt mali, quo non urgear. omnia tamen ſunt faciliora, quàm peccati dolor, qui & maximus eſt, & æternus. cuius peccati ſi ſocios eſſem habiturus ego, quos putaui, tamẽ eſſet ea conſolatio tenuis: ſed habet aliorum omnium ratio exitum, mea nullum. alij capti, alij interclusi non ueniunt in dubium de uoluntate: eo minus ſcilicet, cum ſe expedierint, & una eſſe cœperint. ij autem ipſi, qui ſua uoluntate ad Fuſium uenerunt, nihil poſſunt, niſi timidi exiſtimari. multi autem ſunt, qui, quicunq; ſunt, modo ad illas ſe recipere uolent, recipientur. quo minus debes mirari, non poſſe me tanto dolori reſiſtere: ſolius enim meũ peccatum corrigi non poteſt, & fortaſſe Lælij: ſed quid me id leuat? nam C. quidem Caſſium aiunt conſilium Alexandriam eundi mutauiſſe. Hæc ad te ſcribo, ut non queas tu demere ſolicitudinem, ſed ut cognoſcam, ecquid tu ad ea afferas, quæ me cõficiũt, ad quæ gener accedit, & cætera, quæ, fletu reprimor,

ne ſcribam. Quin etiam AEſopi F. *me excruciat. prorſus nihil abeſt quin ſim miſerrimus.* Sed *ad primum reuertor: quid putes faciendum, occulténe aliquò propius ueniendũ, an mare tranſeundum: nam hic maneri diutius non poteſt.* De Fuſidianis *quare nihil potuit confici? genus enim conditionis eiuſmodi fuit, in quo non ſolet eſſe controuerſia: cum ea pars, quæ uidetur eſſe minor, licitatione expleri poſſet.* Hæc *ego non ſine cauſa quæro: ſuſpicor enim coheredes dubiam noſtram cauſam putare, & eo rem in integro eſſe.* Vale. *prid.* Id. Maij.

CICERO ATTICO S.

NON *meo uitio fit hoc quidem tempore (ante enim eſt peccatum) ut me iſta epiſtola nihil conſoletur: nam & exigue ſcripta eſt, & ſuſpiciones magnas habet, nó eſſe ab illo, quas animaduertiſſe te exiſtimo.* De *obuiam itione ita faciam ut ſuades: neque enim ualde aduentus eius opinio eſt: neque, ſiqui ex* Aſia *ueniunt, quicquã auditum eſſe dicunt de pace: cuius ego ſpe in hanc fraudem incidi.* Nihil *uideo quod ſperandum putem, nunc præſertim, cum ea plaga in* Aſia *ſit accepta, in* Illyrico, *in* Caſſiano *negotio, in ipſa* Alexãdria, *in* Vrbe, *in* Italia. *ego uero, etiãſi rediturus ille eſt, qui adhuc bellum gerere dicitur, tamen ante reditũ eius negotium confectum iri puto.* Q*uòd autẽ ſcribis quandam lætitiam bonorum eſſe commotam, ut ſit auditum de literis: tu quidem nihil prætermittis in quo putes aliquid ſolatij eſſe: ſed ego non adducor quẽquam bonum ullam ſalutem putare mihi tanti fuiſſe, ut eam peterem ab ullo: & eo minus, quòd huius conſilij iam*

ne ſocium quidem habeo quenquam. qui in Aſia ſunt, rerum exitum expectant. Achaici etiam Fuſio ſpem deprecationis afferunt. horum & timor idem fuit primo, qui meus, & conſtitutum. mora Alexandrina cauſam illorum correxit, meam euertit. Quã ob rem idẽ à te nunc peto, quod ſuperioribus literis, ut ſiquid in perditis rebus diſpiceres, quod mihi putares faciendum, me moneres. ſi recipior ab ijs, quod uides non fieri, tamen quoad bellum erit, quid agam, aut ubi ſim, non reperio. ſin iactor, eo minus. Itaque tuas literas expecto: eáſque ut ad me ſine dubitatione ſcribas, rogo. Quòd ſuades, ut ad Quintum ſcribam de his literis: facerem ſi me quicquam iſtæ literæ delectarent. Etſi quidã ſcripſit ad me his uerbis, Ego, ut in his malis, Patris ſum non inuitus: eſſem libẽtius, ſi frater tuus ea de te loqueretur, quæ ego audire uellem.

Quòd ais illum ad te ſcribere, me ſibi nullas literas remittere: ſemel ab ipſo accepi: ad eas Cephalioni dedi, qui multos menſes tempeſtatibus retentus eſt. Quintum filium ad me acerbiſſime ſcripſiſſe, iam antè ad te ſcripſi. Extremum eſt, quod te orem, ſi putas rectum eſſe, & à te ſuſcipi poſſe, cum Camillo cõmunices, ut Terentiam moneatis de teſtamento. tempora monẽt, ut uideat, ut ſatiſfaciat, quibus debeat. Auditum ex Philotimo eſt, eam ſcelerate quædam facere. credibile uix eſt. ſed certe, ſiquid eſt, quod fieri poſſit, prouidẽdum eſt. De omnibus rebus uelim ad me ſcribas, & maxime quid ſcribas de ea: in quo tuo conſilio egeo, etiam ſi nihil excogitas: id enim mihi erit pro deſperato. Vale. III. Non. Iun.

Id. Dec. ab illo datas ullas literas. ex quo intelligis illud de literis ad V. Id. Febr. datis (quod inane eſſet, etiam ſi uerum eſſet) non uerum eſſe. L. Terentium diſceſſiſſe ex Africa ſcimus, Pæſtúmque ueniſſe: quid is afferat, aut quomodo exierit, aut quid in Africa fiat, ſcire uelim: dicitur enim per Naſidium emiſſus eſſe. id quale ſit, uelim ſi inueneris, ad me ſcribas. De HS X. ut ſcribis, faciam. Vale. XVIII. Calend. Quint.

CICERO ATTICO S.

DE ILLIVS ab Alexãdria diſceſſu nihil adhuc rumoris, contráque opinio, ualde eſſe impeditum. Itaque nec mitto, ut conſtitueram, Ciceronem: & te rogo, ut me hinc expedias. quouis enim ſupplicium leuius eſt hac permanſione. Hac de re & ad Antoniũ ſcripſi, & ad Balbum: & ad Oppium: ſiue enim bellum in Italia futurum eſt, ſiue claſſibus utetur, hic eſſe me minime conuenit: quorum fortaſſe utrunque erit: alterum certe intellexi omnino ex Oppij ſermone, quem tu mihi ſcripſiſti, quæ iſtorum uia eſſet. ſed ut eam flectas te rogo. Nihil omnino iam expecto, niſi miſerum. ſed hoc perditius, in quo nunc ſum, fieri nihil poteſt. Quare, cum Antonio loquare uelim, & cum iſtis, & rem ut poteris, expedias, & mihi quamprimum de omnibus rebus reſcribas. Vale. XII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S.

CVM tuis dare poſſem literas, nõ prætermiſi: etſi quid ſcriberem, non habebam. Tu ad nos & rarius ſcribis, quàm ſolebas, & breuius: credo quia nihil habes quod

me putes libenter legere, aut audire poſſe. Veruntamē uelim, quid erit, qualecunque erit, ſcribas. Eſt autem unum, quod mihi ſit optandum, ſiquid agi de pace poſſit: quod nulla equidem habeo in ſpe: ſed quia tu leuiter interdum ſignificas, cogis me ſperare, quod optandum uix eſt. Philotimus *dicitur* Idib. Sext. *nihil habeo de illo amplius. tu uelim ad ea mihi reſcribas, quæ ad te antea ſcripſi. mihi tantum tēporis ſatis eſt, dum, ut in peſſimis rebus, aliquid caueam, qui nihil unquā caui.* Vale. XI. Cal. Sext.

CICERO ATTICO S.

XVII. Cal. Sept. *uenerat die* XXVIII. Seleucea Peria C. Trebonij, *is qui ſe* Antiochiæ *diceret apud* Cæſarē *uidiſſe* Quintum *filiū cum* Hircio: *eos de* Quinto, *quæ uoluiſſent impetraſſe nullo quidem negotio. quod ego magis gauderem, ſi iſta nobis impetrata quicquam ad ſpem explorati haberent.* Sed *& alia timenda ſunt ab alijſque: & ab hoc ipſo quæ dantur, ut à domino, rurſus in eiuſdem ſunt poteſtate. etiam* Salluſtio *ignouit.* Omnino *dicitur nemini negare. quod ipſum eſt ſuſpectum, notionem eius differri.* M. Gallius Q. F. *mancipia* Salluſtio *reddidit.* Is *uenit, ut legiones in* Siciliam *traduceret, & protinus iturum* Cæſarem Patris. *quod ſi faciet, ego quod antè mallem, aliquò propius accedam.* Tuas *literas ad eas, quibus à te proxime conſilium petiui, uehementer expecto.* Vale XVI. Cal. Sept.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI VI. Cal. Sept. *literas à te datas* XII. Cal.

dolorémque, quem ex Quinti ſcelere iampridem acceptum iam abieceram, lecta eius epiſtola grauiſſimum cepi. Tu etſi non potuiſti ullo modo facere, ut mihi illam epiſtolam non mitteres, tamen mallem non eſſe miſſam. Ad ea autem, quæ ſcribis de teſtamento, uidebis quid, & quo modo. De numis, & illa ſic ſcripſit, ut ego ad te antea, & nos ſiquid opus erit, utemur ex eo, de quo ſcribis. Ille ad Cal. Sept. Athenis non uidetur fore: multa eum in Aſia dicuntur morari, maxime Pharnaces. Legio XII. ad quam primum Sulla uenit, lapidibus egiſſe hominem dicitur. nullam putant ſe commoturam. illum arbitrantur protinus Patris in Siciliam. ſed, ſi hoc ita eſt, huc ueniat neceſſe eſt: ac mallem illum: aliquo enim modo hinc euaſiſſem. nunc metuo, ne ſit expectandum: & cum reliquis etiam loci grauitas hic miſerrime perferenda. Quòd me mones ut ea uideam, quæ ad tempus accommodem, facerem, ſi res pateretur, & ſi ullo modo fieri poſſet: ſed in tantis noſtris peccatis, tantíſque noſtrorum iniurijs nihil eſt, quod aut facere dignum nobis, aut ſimulare poſſim. Sullana confers: in quibus omnia genere ipſo præclariſſima fuerunt, moderatione paulo minus temperata: hæc autem eiuſmodi ſunt, ut obliuiſcar, multóque malim, quod omnibus ſit melius, quorũ utilitati meam iũxi. Tu ad me tamen uelim quamſæpiſſime ſcribas: eóque magis, quòd præterea nemo ſcribit: ac ſi omnes, tuas tamen maxime expectarem. Quod ſcribis illum per me Quinto fore placatiorem: ſcripſi ad te antea, eum ſtatim Q. F. omnia tribuiſſe, noſtri nullam mentionem. Vale.

res, de eo Camillus mihi ſcripſit, te cum eo locutum. Tuas literas expectabam: niſi illud quidem mutari, ſi aliter eſt ac oportet, non uideo poſſe: ſed cum à nullo accepiſſem literas, deſiderabam tuas (etſi putabam te fortiorem factum non eſſe) modo ualeres: ſcripſeras enim te quodam ualetudinis genere tentari. Auguſtus quidem Rhodo uenerat VIII. Id. Quint. is nuntiabat, Quintum F. ad Cæſarem profectum IIII. Cal. Iun. Philotimum Rhodũ pridie eius diei ueniſſe, habere ad me literas. ipſum Auguſtum audies. ſed tardius iter faciebat. eo feci, ut celeriter eunti darem. quid ſit in his literis, neſcio. ſed mihi ualde Quintus frater gratulatur. Equidem in meo tanto peccato nihil ne cogitatione quidem aſſequi poſſum, quod mihi tolerabile poſſit eſſe. Te oro, ut de hac miſera cogites, & illud, de quo ad te proxime ſcripſi, ut aliquid cõficiatur ad inopiam propulſandam, & etiam de ipſo teſtamento. illud quoque uellem antea. ſed omnia timuimus. melius quidem in peſſimis nihil fuit. Diſſidio aliquid feciſſemus, ut uiui uel tabularum nouarum nomine, uel no*cturnarum expugnationem, uel Metellæ, uel omnium maiorum. nec res res periiſſet, & uideremur aliquid doloris uirilis habuiſſe. Memini omnino tuas literas. ſed & tempus illud, & ſiquid uis præſtitit. nunc quidem ipſa uidetur denuntiare: audimus enim de ſtatu Reip. O Dij, generúmne noſtrum potiſſimum, ut hoc uel tabulas nouas? Placet mihi igitur, & idem tibi, nuntium remitti. petet fortaſſe tertiam penſionem. Conſidera igitur tum, ne uim abuſo naſcetur, an prius ego ſi ullo modo potuero, uel nocturnis itineribus experiar ut te uideam. Tu & hæc, & ſiquid erit quod interſit

me ſcire, ſcribas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAE *dudum ad me, & quæ etiam ad me bis, ad* Tul*liam de me ſcripſiſti, ea ſentio eſſe uera. eo ſum miſerior. etſi nihil uidebatur addi poſſe, quòd mihi non modo iraſci grauiſſima iniuria accepta, ſed ne dolere quidem impune liceat.* Q*uare iſtud feramus. quod cum tulerimus, tamen eadem erunt perpetienda, quæ tu, ne accidant, ut caueamus mones.* E*a enim eſt à nobis contracta culpa, ut omni ſtatu, omníque populo eundem* * *exitum habitura uideatur. ſed ad meam manum reddiderint enim hæc occultius agenda.* Vide *quæſo etiam nunc de teſtamento, quod tum factum, cum illa quæ-* * *rere cœperat. non credo, & commoti: neque enim rogari, ne me quidem, ſed quaſi ita ſit, quoniam in ſermone iam ueniſti, poteris eam monere, ut alicui cõmittat, cuius extra periculum huius belli fortuna ſit.* Equi*dem tibi potiſſimum uelim, ſi idem illa uellet: quam quidẽ celo. miſeram, in hoc timere de illo altero.* Scio *equidem uenire nunc nil poſſe: ſed ſeponi, & occultari poſſunt, ut extra ruinam ſint eam, quæ impendet.* Nam *quòd ſcribis nobis, noſtra, & tua* Terentiæ *fore parata: tua credo: noſtra quæ poterunt eſſe?* De Terentia *autem (mitto cætera, quæ ſunt innumerabilia) quid ad hoc addi poteſt? ſcripſeras, ut* HS XII. *permutaret, tantum eſſe reliquum de argento. miſit illa* CCLↃↃ. *mihi, & aſcripſit tantum eſſe reliquum.* Cum *hoc tam paruum de paruo detraxerit, perſpicis quid in maxima re fecerit?* Philotimus *non modo nullus uenit, ſed ne per literas quidem, aut per*

nuntium certiorem facit me quid egerit. Epheſo qui ueniunt, ibi ſe eum de ſuis controuerſijs in ius adeuntem uidiſſe nuntiant: quæ quidem (ita enim uerißimile eſt) in aduentum Cæſaris fortaſſe reijciũtur. Ita aut nihil puto eũ habere, quod putet ad me celerius perferendum, & eo me magis eſſe deſpectum: aut etiam ſiquid habet, id niſi omnibus ſuis negotijs confectis ad me referre nõ curet. Ex quo magnum equidem capio dolorem, ſed non tantum, quantum uideor debere: nihil enim mea minus intereſſe puto, quàm quid illinc afferatur. Id quamobrem, te intelligere certo ſcio.

Quòd me mones de uultu, & oratione ad tempus accommodãda, etſi difficile eſt, tamen imperarem mihi, ſi mea quicquam intereſſe putarem. Quòd ſcribis literis putare Africanum negotium confici poſſe: uelim ſcriberes, cur ita putares. Mihi quidem nihil in mentem uenit, quare id putem fieri poſſe. Tu tamen uelim, ſiquid erit, quod conſolationis aliquid habeat, ſcribas ad me: ſin, ut perſpicio, nihil erit, ſcribas id ipſum. Ego ad te, ſiquid audiero, citius ſcribam. Vale. VIII. Id. Sext.

CICERO ATTICO S.

FACILE aſſentior tuis literis, quibus exponis pluribus uerbis, nullum te habere conſilium, quo à te poſſim iuuari. Conſolatio certe nulla eſt, quæ leuare poſſit dolorem meum: nihil eſt enim contractum caſu: nam id eſſet ferendum: ſed omnia fecimus his erroribus, & miſerijs & animi, & corporis: quibus proximi utinam mederi maluiſſent, quàm obeſſe. Quoniam neque conſilij tui, neque conſolationis cuiuſquam ſpes

ulla mihi oſtenditur, non quæram hæc à te poſthac. Tantum uelim ne priſtinum hoc officium intermittas: ſcribas ad me quicquid ueniet tibi in mentem, cum habebis cui des, & dum erit ad quem des: quod longum non erit. Illum *diſceſſiſſe* Alexandria *rumor eſt non firmus, ortus ex* Sulpitij *literis, quas cuncti poſtea nuntij confirmarunt*. Quod *uerum an falſum ſit, quoniam mea nihil intereſt, utrum malim neſcio.*

* Quod *ad te iam pridem de teſtamento ſcripſi apud epiſtolas, uelim ut poſſim aduerſus ego huius miſeriam ea facultate confectus conflictari.* Nihil *unquam ſimile natum puto.* Cu *ſiqua re conſulere aliquid poſſum, cupio à te admoneri.* Video *eandem eſſe difficultatem, quam in conſilio dato ante: tamen hoc me magis ſolicitat, quàm omnia.* In *penſione ſecunda cæci fuimus.* Alium *mallem. ſed præterijt.* Te *oro, ut in perditis rebus, ſiquid cogi conficique poteſt, quod ſit in tuto, ex argento, neque ſatis multa ex ſupellectile, des operam.* Iam *enim mihi uidetur adeſſe extremum, nec ulla fore conditio pacis, eáque quæ ſunt, etiam ſine aduerſario peritura.* Hæc *etiam, ſi uidebitur, cum* Terentia *loquere oportune.* Non *queo omnia ſcribere.* Vale. IIII. Non. Quint.

M TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM. LIBER XII.

CICERO ATTICO S.

V NDECIMO *die, poſtquã à te diſceſſeram, hoc literularũ exaraui egrediens è uilla ante lucẽ: atque eo die cogitabam in Anagnino, poſtero autem in Tuſculano. Ibi unum diem, V. Cal. igitur ad conſtitutum: atque utinam continuo ad complexum meæ Tulliæ, ad oſculum Atticæ poſſim currere. Quod quidẽ ipſum ſcribe quæſo ad me, ut dum cõſiſto in Tuſculano, ſciam quid garriat. ſin ruſticatur, quid ſcribat ad te: eique interea aut ſcribes ſalutẽ, aut nuntiabis, itémque Piliæ: & tamen etſi continuo congreſſuri ſumus, ſcribes ad me ſiquid habebis. Cum complicarem hanc epiſtolam, noctuabundus ad me uenit cum epiſtola tua tabellarius. qua lecta, de Atticæ febricula ſcilicet ualde dolui. Reliqua quæ expectabam, ex tuis literis cognoui omnia. Sed quod ſcribis igniculum matutinum,* γεροντικώτερον *eſt memoriola uacillare. Ego enim* IIII. *Cal. Axio dederam, tibi* III: *Quinto quo die ueniſſem, id eſt* V. *Cal. Hoc igitur habebis, noui nihil. Quid ergo opus erat epiſtola? quid cum coram ſumus, & garrimus quicquid in buccam? eſt profecto quædam* λέσχη, *quæ habet, etiam ſi nihil ſubeſt, collocutione ipſa ſuauitatem. Hic rumor eſt, T. Murcum perijſſe naufragio, Aſinium delatum*

uiuum in manus militum,L.naues delatas Vticam reflatu hoc, Pompeium non comparere, nec in Balearibus omnino fuiſſe, ut Patietus affirmat. Sed auctor nullus rei quiſquam. Habes, quæ dum tu abes, locuti ſunt.Ludi interea Præneſte.Ibi Hircius,& iſti omnes, & quidem ludi dies octo. Quæ cœnæ? quæ deliciæ? res interea fortaſſe tranſacta eſt. O' miros homines. At Balbus ædificat. τί γὰρ αὐτῷ μέλει; *Verũ, ſi quæris hominem, homini non recta,ſed uoluptaria quærenti nónne* βεβίωται*:tu interea dormis. Iam explicandũ eſt* πρόβλημα*,ſiquid acturus es. Si quæris quid putẽ, ego fructum puto. Sed quid multa? iam te uidebo, & quidem, ut ſpero, de uia rectà ad me: ſimul enim & diem Tyrãnioni conſtituemus, & ſiquid aliud. Vnum te puto minus blandum eſſe, quàm me. Aut, ſi uterque noſtrum eſt aliquando aduerſus aliquẽ, inter nos certe nunquam ſumus. Audi igitur me hoc* ἀγοντότως *dicentem. Ne uiuam mi Attice, ſi mihi non modo Tuſculanũ, ubi cæteroqui ſum libẽter,ſed* μακάρων νῆσοι *tanti ſunt, ut ſine te ſim totos dies. Quare obduretur hoc triduũ: ut te quoque ponam in eodem* πάθει*: quòd ita eſt profecto. Sed uelim ſcire, hodiéne ſtatim de auctione,& quo die uenias.Ego me interea cum libellis. At moleſte fero Vẽnonij me hiſtoriam non habere. Sed tamen, ne nihil de re, nomen illud, quod à Cæſare, tres habet conditiones,aut emptionẽ ab haſta(perdere malo:etſi præter ipſam turpitudinem, hoc ipſum puto eſſe perdere) aut delegationem à mancipe annua die (quis erit,cui credam?aut quando ipſi Metoni annus ueniet?)aut Vecteni conditionem,ſemiſſe.*σκέψαι *igitur.*
★ *Ac uereor,ne iſte iam auctionem nullam faciat,ſed lu-*

dis factis Clypo ſubſidio currat, ne talis uir ἀλογηθῇ. Sed μελήσει.

CICERO ATTICO S.

O' GRATAS tuas mihi, iucũdáſq; literas. Quid quæris? reſtitutus eſt mihi dies feſtus: angebar enim, quòd Tiro ἐνερευθέστερον te ſibi eſſe uiſum dixerat. Addam igitur, ut cenſes, unum diem. Sed de Catone πρόβλημα ἀρχιμήδειον eſt. Non aſſequor, ut ſcribam, quod tui cõuiuæ non modo libenter, ſed etiam æquo animo legere poſſint. Quin etiam, ſi à ſententiis eius dictis, ſi ab omni uoluntate, conſiliiſque, quæ de Rep. habuit, recedam, ψιλῶς que uelim grauitatẽ, conſtantiámque eius laudare: hoc ipſum tamen iis odioſum ἄκουσμα ſit. Sed uere laudari ille uir non poteſt, niſi hæc ornata ſint, quòd ille ea, quæ nunc ſunt & futura uiderit, &, ne fierent, contenderit, &, facta ne uideret, uitam reliquerit. Horũ quid eſt, quod Aledio probare poſſimus? ſed cura obſecro, ut ualeas, eámque, quam ad omneis res adhibes, in primis ad cõualeſcendũ adhibe prudentiã.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS pater quartum, uel potius milleſimum, nihil ſapit, qui lætetur Luperco filio, & Statio, ut cernat duplici dedecore cumulatam domum. addo etiam Philotimum tertium. O' ſtultitiã, niſi mea maior eſſet, ſingularem. (quòd autem oſim hanc rem, ἔρανον à te) fac, non ad διψῶσαν κρήνην, ſed ad παρήνην eum ueniſſe ἄμπνευμα σεμνὸν Ἀλφειοῦ παρήνην (ut ſcribis) haurire, in tantis ſuis præſertim anguſtiis, ποῖ ταῦτ᾽ ἄρ᾽ ἀποσκήψει, ſed ipſe uiderit. Cato me quidem delectat, ſed

etiam Baſſum Lucilium ſuade Celio, tu quæres, ut ſcribis. Ego nihil noui. noſcenda eſt natura, non facultas. Modo de Hortenſio, & Verginio, tu ſiquid dubitabis: & ſi, quod magis placeat: ego quantũ aſpicio, non facile inueneris. Cum Muſtella, quemadmodum ſcribis, cum uenerit Criſpus. Ad Aulum ſcripſi, ut ea, quæ bene noſſem de auro, Piſoni demonſtrarem. Tibi enim ſanè aſſentior, & iſtud nimiũ diu duci, & omnia nunc undique contrahenda. Te quidem nihil agere, nihil cogitare aliud niſi quod ad me pertineat, facile perſpicio, meíſque negotijs impediri cupiditatem tuã ad me ueniendi. Sed mecum eſſe te puto, non ſolum quòd meam rem agis, uerumetiam quòd uidere uideor quo modo agis: neque enim ulla hora tui mihi eſt operis ignota. Tubulum Præt. uideo L. Metello, Q. Maximo Coss. Nunc uelim P. Scæuola Põtifex maximus, quibus Coss. Trib. pl. equidem puto Cepione, & Pompeio: Præt. enim P. Furio Sex. Atilio. Dabis igitur Tribunatum, &, ſi poteris Tubulus quo crimine. Et uide quæſo, L. Libo, ille qui de Ser. Galba, Cenſorino, & Manlio, an Quintio, Manlio Coss. Trib. pl. fuerit: conturbor enim. In Bruti epitoma Fannianorum ſcripſi, quod erat in extremo: ídque ego ſecutus, hunc Fanniũ qui ſcripſit hiſtoriam, generum eſſe ſcripſeram Lælij. Sed tu me γεωμετρικῶς refelleras: te autem nunc Brutus, & Fannius. Ego tamen de bono auctore Hortẽſio ſic acceperam, ut apud Brutum eſt. Hunc igitur locum expedies. Ego miſi Tironem Dolabellæ obuiam. Is ad me Idibus reuertetur. Te expectabo poſtridie. De Tullia mea tibi antiquiſſimum eſſe uideo: idque ita ut ſit, te uehemẽter rogo. Ergo & in integro omnia: ſic enim ſcribis. Mihi

etſi Calēdæ uitādæ fuerunt, inceſſionúmque ἀρχίτυπα fugienda, cōficiendǽque tabulæ: nihil tamen tanti, ut à te abeſſem, fuit. Cum Romæ eſſem, & te iam, iámque uiſurū me putarem quotidie: tamen horæ quibus expectabam, longæ uidebātur. Scis me minime eſſe blandum. Itaque minus aliquanto dico, quàm ſentio.

CICERO ATTICO S.

DE CÆLIO uide quæſo ne quæ lacuna ſit in auro. Ego iſta non noui. Sed certe in colybo eſt detrimēti ſatis. huc aurum ſi accedit. Sed quid loquor? tu uidebis.

Habes Hægeſiæ genus, quod Varro laudat. Venio ad Tyrannionem. Am tu? uerum hoc fuit? ſine me? At ego quoties, cū eſſem otioſus, ſine te tamen nolui? quomodo hoc ergo lues? Vno ſcilicet, ſi mihi librum miſeris: quod ut facias, etiam atque etiam rogo. Etſi me non magis liber ipſe delectabit, quàm tua admiratio delectauit: amo enim πάντα φιλόδημον: téque iſtam tam tenuē θεωρίαν tā ualde admiratū eſſe gaudeo. etſi tua quidē ſunt eiuſmodi omnia: ſcire enim uis, quo uno animus alitur. Sed quæſo quid ex iſta acuta, & graui refertur ad τέλος? ſed lōga oratio eſt, & tu occupatus in meo fortaſſe aliquo negotio: & pro iſto aſſo ſole, quo tu abuſus es in noſtro pratulo, à te nitidū ſolē unctúmq; repetemus. Sed ad prima redeo. Librū, ſi me amas, mitte: tuus eſt enim profecto: quoniam quidem eſt miſſus ad te. Tantúmne ab re tua eſt otij tibi, ut etiam oratorem legas? macte uirtute, mihi quidem gratum, & erit gratius, ſi non modo in libris tuis, ſed etiam in aliorum per librarios tuos Ariſtophanem repoſueris pro Eupoli. Cæſar autem mihi irridere uiſus eſt

QVAESO illud tuum, quod erat εὐτικὲς, & urbanum. Ita porrò te ſine cura eſſe iuſſit, ut mihi quidẽ dubitationem omnem tolleret. Atticam doleo tandiu: ſed quoniam iam ſine horrore eſt, ſpero eſſe, ut uolumus.

Quæ deſideras, omnia ſcripſi in codicillis, eóſque Eroti dedi: breuiter, ſed etiã plura quàm quæris: in ijs de Cicerone, cuius quidem cogitationis initium tu mihi attuliſti. Locutus ſum cum eo liberaliſſime: quod ex ipſo uelim, ſi modo tibi erit commodum, ſciſcitere. Sed quid differo? Expoſui, te ex me detuliſſe, ecquid uellet, ecquid requireret, uelle Hiſpaniam, requirere liberalitatem. De liberalitate dixi, quantum Publius, quantũ Flamen Lentulus filio. De Hiſpania duo attuli, primũ idem, quod tibi: me uereri uituperationem: nõ ſatis eſſe, ſi hæc arma reliquiſſemus etiam contraria: deinde fore, ut angeretur, cum à fratre familiaritate & omni gratia uinceretur. Velim magis liberalitate uti mea, quàm ſua libertate: ſed tamen permiſi: tibi enim intellexerã non nimis diſplicere. Ego etiam, atque etiam cogitabo: téque, ut idem facias rogo. Magna res: ſimplex eſt manere: illud anceps. Verum uidebimus. De Balbo, & in codicillis ſcripſerã, & ita cogito ſimul ac redierit. Sin ille tardius, ego tamen triduũ. &, quod præterij, Dolabella etiam mecũ. De Cicerone, multis res placet. Comes eſt idoneus. ſed de prima penſione antè uideamus. Adeſt enim dies, & ille currit. Scribe quæſo, quid referat Celer egiſſe Cæſarem cum candidatis, utrum ipſe in fœnicularium, an in campũ Martium cogitet. Et ſanè ſcire uelim nunquid neceſſe ſit comitijs eſſe Romæ: nam & Piliæ ſatiſfaciendum eſt, & utique Atticæ. Næ ego eſſem hic libẽter, atque id quotidie ma-

gis,ni eſſet ea cauſa quam tibi ſuperioribus literis ſcripſi. Nihil hac ſolitudine iucundius,niſi paulum interpellaſſet Amyntæ filius, ὦ ἀπεραντολογίαν δές. Cætera noli putare amabiliora fieri poſſe ulla litore, proſpectu maris, tum his rebus omnibus. Sed neque hæc digna longioribus literis,nec erat quod ſcriberem,& ſomnus urgebat. Male mehercule de Athamante. Tuus autem dolor humanus is quidem,ſed magnopere moderandus. conſolationum autem multæ uiæ:ſed illa rectiſſima. Impetret ratio, quod dies impetratura eſt. Alexim uero curemus,imaginem Tironis,quem ægrũ Romam remiſi: & ſiquid habet,collis,ἐπιδήμιον,
* ad me cum teſtamento tranſferamus.tota domus ſuperior uacat,ut ſcis. hoc puto ualde ad rem pertinere.

Male de Seio:ſed omnia humana tolerabilia ducenda:ipſi enim quid ſumus? aut quandiu hæc curaturi ſumus? Ea uideamus quæ ad nos magis pertinent, nec tamen multo, quid agamus de ſenatu. &, ut nequid prætermittã, Ceſonius ad me literas miſit, Poſthumiã Sulpitiĳ domum ad ſe ueniſſe. De Pompeĳ Magni filia,tibi reſcripſi,nihil me hoc tempore cogitare.alterã uero illam,quam tu ſcribis,puto noſti:nihil enim uidi fœdius.ſed adſum. coràm igitur. Obſignata epiſtola accepi tuas.Atticæ hilaritatem libenter audio.cõmotiunculis συμπάσχω. De dote tanto magis perpurga. Balbi regia conditio eſt delegandi.quoquo modo confice.turpe eſt rem impeditam iacere.inſula Arpinas habere poteſt germanã ἀποθέωσιν:habere uideatur:ἐγγόνιμος eſt:igitur animus in hortis: quos tamẽ inſpiciam, cum uenero. De Epicuro,ut uoles:etſi μεθαρμόζομαι in poſterum.genus hoc perſonarũ,incredibile eſt,quàm

ea quidem requirant. Ad antiquos igitur: ἀτιμίαντοι γάρ. Nihil habeo ad te quod perſcribã: ſed tamen inſtitui quotidie mittere, ut eliciam tuas literas: non quo aliquid ex his expectem, ſed neſcio quomodo tamen expecto. Quare ſiue habes quid, ſiue nihil habes, ſcribe tamen aliquid: téque cura. Cõmouet me Attica. etſi aſſentior Cratero. Bruti literæ ſcriptæ & prudenter, & amicæ, multas mihi tamen lacrimas attulerunt: me hæc ſolitudo minus ſtimulat, quàm iſta celebritas. Te unum deſidero. ſed literis nõ difficilius utor, quàm ſi domi eſſem. ardor tamen ille urget, & manet, non mehercule indulgente me, ſed tamen repugnante.

Quòd ſcribis de Apuleio, nihil puto opus eſſe tua cõtentione, nec Balbo, & Oppio, quibus quidem ille receperat, mihíque etiam iuſſerat nuntiari, ſe moleſtum omnino non futurum. ſed cura ut excuſer morbi cauſa in dies ſingulos. Lænas hoc receperat. prende C. Septimium, L. Statiliũ. denique nemo negabit ſe iuraturũ, quem rogaris. quod ſi erit durius, ueniam, & ipſe perpetuũ morbum iurabo. cum enim mihi carendum ſit conuiuijs, malo id lege uideri facere, quàm dolore. Cocceiũ uelim appelles: quod enim dixerat, non facit. Ego autem uolo aliquod emere latibulum perfugiũ doloris mei. De me excuſando apud Apuleium dederã ad te pridie literas. nihil eſſe negotij arbitror. quẽcunque appellaris, nemo negabit. ſed Septimium uide, & Lænatem, & Statiliũ: tribus enim opus eſt. ſed mihi Lænas totum receperat. Quòd ſcribis à Iunio te appellatum: omnino Cornificius locuples eſt: ſed tamẽ ſcire uelim quando dicar ſpopondiſſe, & pro patre, ánne pro filio: neq; eo minus, ut ſcribis, procuratores Corni-

ficij, & Apuleium prædiatorem uidebis. Quòd me ab hoc mœrore recreari uis, facis ut omnia. ſed me mihi non defuiſſe tu teſtis es: nihil enim de mœrore minuendo, ſcriptum ab ullo eſt, quod ego non domi tuæ legerim. ſed omnem conſolationem uincit dolor. Quin etiã feci quod profecto ante me nemo, ut ipſe me per literas conſolarer. quẽ librum ad te mittam, ſi deſcripſerint librarij. affirmo tibi nullã conſolationem eſſe talẽ. Totos dies ſcribo: non quo proficiam quid, ſed tantiſper impedior, non equidem ſatis (uis enim urget) ſed relaxor tamen, ad omniáq; nitor, non ad animum, ſed ad uultum ipſum, ſi queam, reficiẽdum: ídque faciens, interdum mihi peccare uideor, interdum peccaturus eſſe, niſi faciam. Solitudo aliquid adiuuat: ſed multo plus proficeret, ſi tu tamen intereſſes. quæ mihi una cauſa eſt hinc diſcedendi: nam pro malis rectè habebat. quanquam ipſum doleo: non enim iam in me idem eſſe poteris. perierunt illa quæ amabas. De Bruti ad me literis ſcripſi ad te antea. prudenter ſcriptæ. ſed nihil, quod me adiuuarent. Quod ad te ſcripſit, id uellem, ut ipſe adeſſet: certe aliquid, quoniam me tam ualde amat, adiuuaret. quòd ſiquid ſcies, ſcribas ad me uelim, maxime autem, Panſa quando. De Attica doleo: credo tamen Cratero. Piliam angi uetabat. Pro omnibus apud Apuleiũ, quoniã in perpetuum non placet, in dies ut excuſer, uidebis. In hac ſolitudine careo omnium colloquio: cúmque mane me in ſiluã abſtruſi denſam, & aſperam, non exeo inde ante ueſperum. ſecundum te, nihil eſt mihi amicius ſolitudine. In hac mihi omnis ſermo eſt cum literis. eũ tamen interpellat fletus: cui repugno, quoad poſſum: ſed adhuc pares nõ

ſumus. Bruto, *ut ſuades, reſcribam. eas literas cras habebis. cum erit cui des, dabis.* Te *tuis negotijs relictis nolo ad me uenire: ego enim potius accedam, ſi diutius impediere: etſi ne deceſſiſſem quidem è conſpectu tuo, niſi me planè nihil ulla res adiuuaret. quòd ſi eſſet aliquod leuamen, id eſſet in te uno: & cum primum ab aliquo poterit eſſe, à te erit.* Nunc *tamen ipſum ſine te eſſe nó poſſum: ſed nec tuæ domui probatur, nec meæ poteram: nec, ſi propius eſſem uſpiam, tecum tamen eſſem: idem enim te impediret, quo minus mecum eſſes, quod nunc etiam impedit. mihi adhuc nihil aptius fuit hac ſolitudine: quam uereor, ne* Philippus *tollat: heri enim ueſperi uenerat. me ſcriptio, & literæ non leniunt, ſed obturbant.* Martianus *ad me ſcripſit, me excuſatum eſſe apud* Apuleium *à* Laterenſi, Naſone, Lænate, Torquato, Strabone. His *uelim meo nomine reddẽdas literas cures, gratum mihi eos feciſſe.* Quod *pro* Cornificio *me abhinc amplius annis* XXV *ſpopondiſſe dicit* Flauius, *etſi reus locuples eſt, &* Apuleius *prædiator liberalis, tamen uelim des operam ut inueſtiges ex conſponſorũ tabulis, ſítne ita. mihi enim ante* AEdilitatem *meam nihil erat cum* Cornificio. *poteſt tamen uideri. ſed ſcire certum uelim, & appelles procuratores, ſi tibi uidetur: quanquã quid ad me?* Veruntamen. Panſæ *profectionem ſcribes, cum ſcies.* Atticam *ſaluere iube, & eam cura obſecro diligenter.* Piliæ *ſalutem.* Dũ *recordationes fugio, quæ quaſi morſu quodam dolorem efficiunt, refugio à te admonendo. quod uelim mihi ignoſcas, eiuſmodi eſt: etenim habeo nonnullos ex ijs, quos nunc lectito, auctores, qui dicant fieri id oporte-*

re,quod ſæpe tecum egi, & quod à te approbari uolo. de fano illo dico, de quo tantum, quantum me amas, uelim cogites. Equidem neque de genere dubito: placet enim mihi Cluatij: neque de re, ſtatutum eſt enim. de loco nonnunquam. Velim igitur cogites. Ego, quantum his temporibus tam eruditis fieri poterit, profecto illam conſecrabo omni genere monimentorum ab omnium ingenijs ſcriptorum & Græcorum, & Latinorum. quæ res forſitan ſit refricatura uulnus meũ. ſed iam quaſi uoto quodam, & promiſſo me teneri puto: longúmque illud tempus, cum non ero, magis me mouet, quàm hoc exiguum, quod mihi tamen nimium longum uidetur. habeo enim nihil, tentatis rebus omnibus, in quo acquieſcam: nam dum illud tractabam, de quo antea ſcripſi ad te, quaſi fouebam dolores meos. nunc omnia reſpuo, nec quicquam habeo tolerabilius, quàm ſolitudinem. quam (quod eram ueritus) non obturbauit Philippus: nam, ut heri me ſalutauit, ſtatim Romam profectus eſt. Epiſtolam quam ad Brutum, ut tibi placuerat, ſcripſi, miſi ad te. curabis cum tua perferendam. eius tamen miſi ad te exemplum, ut ſi minus placeret, ne mitteres. Domeſtica quòd ais ordine adminiſtrari, ſcribes quæ ſint ea: quædã enim expecto. Cocceius uide ne fruſtretur: nã Libo quod pollicetur, ut Eros ſcribit, nõ incertum puto de ſorte mea. Sulpitio confido, & Egnatio ſcilicet. de Apuleio quid eſt, quod labores? cũ ſit excuſatio facilis. Tibi ad me uenire, ut oſtendis, uide, ne non ſit facile: eſt enim lõgum iter: diſcedentémque te, quod celeriter tibi erit fortaſſe faciendum, non ſine magno dolore dimittam. Sed omnia, ut uoles. ego enim, quicquid feceris, id cum re-

cte, tum etiam mea cauſa factum putabo. Heri, *cum ex aliorum literis cognouiſſem de* Antonij *aduentu, admiratus ſum nihil eſſe in tuis: ſed erant pridie fortaſſe ſcriptæ, quàm datæ. neque iſta quidem curo. ſed tamẽ opinor propter prædes ſuos accucurriſſe.* Quòd *ſcribis* Terẽtiam *de obſignatoribus mei teſtamenti loqui: primum tibi perſuade, me iſthæc non curare: neque eſſe quicquam aut paruæ curæ, aut nouæ loci: ſed tamen quid ſimule?* Illa *eos non adhibuit quos exiſtimauit quæſituros, niſi ſciſſent quid eſſet. num id etiã mihi periculi fuit?* Sed *tamen faciat illa quod ego. dabo meum teſtamentum legendum cui uoluerit. intelliget non potuiſſe honorificentius à me fieri de* Nepote, *quàm fecerim. nam quòd non aduocaui ad obſignãdum: primum mihi non uenit in mentem: deinde ea re non uenit, quia nihil attinuit. tute ſcis (ſi modo meminiſti) me tibi tum dixiſſe, ut de tuis aliquos adduceres. quid enim opus erat multis? equidem domeſticos iuſſeram.* Tum *tibi placuit ut mitterem ad* Silium. *inde eſt natum, ut ad* Publium*. ſed neceſſe neutrum fuit.* Hoc *tu tractabis, ut tibi uidebitur.* Eſt *hic quidem locus amœnus, & in mari ipſo, qui &* Antio, *&* Circæis *aſpici poſſit: ſed ineunda nobis ratio eſt, quemadmodum in omni mutatione dominorum, qui innumerabiles fieri poſſunt in infinita poſteritate (ſi modo hæc ſtabunt) illud quaſi conſecratum remanere poſſit.* Equidem *iam nihil egeo uectigalibus, & paruo contentus eſſe poſſum. cogito interdum trans* Tyberim *hortos aliquos parare, & quidẽ ob hanc cauſam maxime. nihil enim uideo quod tam celebre eſſe poſſit: ſed quos, coràm uidebimus: ita tamen, ut hac æſtate*

ſanum abſolutum ſit. tu tamen cum Apella Chio confice de columnis. De Cocceio, & Libone quæ ſcribis, approbo: maxime quòd de iudicatu meo reſponſum ſit. Siquid perſpexeris, & tamen quid procuratores Cornificij dicant, uelim ſcire, ita, ut in ea re te, cum tam occupatus ſis, non multum operæ uelim ponere. De Antonio quoque Balbus ad me cum Oppio conſcripſit, ídque tibi placuiſſe, ne perturbarer. illis egi gratias. Te tamen, ut iam antè ad te ſcripſi, ſcire uolo, me neque iſto nuntio eſſe perturbatum, nec iam ullo perturbatum iri. Panſa ſi hodie, ut putabas, profectus eſt, poſthac iam incipito ſcribere ad me, de Bruti aduentu quid expectes, id eſt quos ad dies. id, ſi ſcies ubi iam ſit, facile coniectura aſſequere. Quòd ad Tironem de Terentia ſcribis, obſecro te mi Attice ſuſcipe totum negotium. uides & officium agi meum quoddam, cui tu es conſcius, &, ut nonnulli putant, Ciceronis rem. Me quidem id multo magis mouet, quod mihi eſt & ſanctius, & antiquius, præſertim cum hoc alterum neque ſincerũ, neque firmum putem fore. Non dum uideris perſpicere, quàm me nec Antonius commouerit, nec quicquam iam eiuſmodi poſſit commouere. De Terentia autem ſcripſi ad te ijs literis quas dederam pridie. Quòd me hortaris, ídque à cæteris deſiderari ſcribis, ut diſſimulẽ me tam grauiter dolere: poſſúmne magis, quòd totos dies conſumo in literis? quod etſi non diſſimulationis, ſed potius leniendi, & ſanandi animi cauſa facio: tamen, ſi mihi minus proficio, ſimulationi certe facio ſatis. Minus multa ad te ſcripſi, quòd expectabã tuas literas ad eas quas ad te pridie dederam. Expectabam autem maxime de fano, nõ

nihil etiam de Terentia. Velim me *facias certiorem proximis literis,* Cn.Cepio Seruiliæ Claudij *pater,uiuóne patre ſuo naufragio perierit,an mortuo.* Itẽ Rutilia *uiuóne* C. Cotta *filio ſuo mortua ſit, an mortuo.* Pertinet *ad eum librum,quem de luctu minuendo ſcripſimus.* Legi Bruti *epiſtolam,eámque tibi remiſi,ſanè non prudenter reſcriptam ad ea quæ requiſieras. ſed ipſe uiderit. quanquam illud turpiter ignorat.* Catonem *primum ſententiam putat de animaduerſione dixiſſe, quam omnes ante dixerant, præter* Cæſarem. *&* *cum ipſius* Cæſaris *tam ſeuera fuerit,qui tum prætorio loco dixerit, conſularium putat leniores fuiſſe,*Catuli,Seruilij,Lucullorum,Curionis,Torquati,Lepidi,Gellij,Volcatij,Figuli,Cottæ,L.Cæſaris, C.Piſonis, *etiam* M.Atilij Glabrionis : Syllani, Murenæ, *deſignatorum* Conſulum.*Cur ego in ſententiam* Catonis? *quia uerbis luculentioribus,*&* pluribus rem eandem comprehenderat. me autem hic laudat, quòd retulerim,non quòd patefecerim, quòd cohortatus ſim,quòd denique antè,quàm conſulerẽ,ipſe iudicauerim.* Quæ *omnia quia* Cato *laudibus extulerat in cælũ, perſcribendáq; cenſuerat, icirco in eius ſententiam eſt facta diſceſſio.hic autem ſe etiam tribuere multum mihi putat,quòd ſcripſerit,optimum* Conſulem:*quis enim ieiunius dixit inimicus?*Ad *cætera ue o,tibi quemadmodum reſcripſit?tantum rogat de* S.C. *ut corrigas. hoc quidem feciſſet,etiã ſi* Ranio *admonitus eſſet.ſed hæc iterum ipſe uiderit.* De *hortis,quoniã probas,effice aliquid.*Rationes *meas noſti.*Si *uero etiam à* Faberio *recedit,nihil negotij eſt.ſed etiam ſine eo poſſe uideor contẽdere.uenales certe ſunt* Druſi,*fortaſſe & Lamia*

ni, & Caſſiani. ſed coràm. De Terentia non poſſum commodius ſcribere quàm tu ſcribis. officium ſit nobis antiquiſſimũ. ſi quid nos fefellerit, illius malo me, quàm mei pœnitere. Omæ C. Lolij curanda ſunt HS C. negat Eros poſſe ſine me: credo, quòd accipiēda aliqua ſit & danda æſtimatio. uellē tibi dixiſſet: ſi enim res eſt, ut mihi ſcribit, parata, nec in eo ipſo mentitur, per te confici potuit. cognoſcas & conficias uelim. Quòd me in forum uocas, eò uocas unde etiam bonis meis rebus fugiebam. quid enim mihi cum foro ſine curia? in oculos incurrentibus ijs, quos æquo animo uidere non poſſum? Quòd autem homines à me poſtulare ſcribis ut Romæ ſim, neque mihi ut abſim concedere, aut quatenus eos mihi cōcedere: iam pridem ſcito eſſe cum unum te pluris quàm omneis illos putem: ne me quidē contemno, meóque iudicio multo ſtare malo, quàm omnium reliquorum. neque tamen progredior longius, quàm mihi doctiſſimi homines concedunt. quorum ſcripta omnia quæcunque ſunt in eam ſententiā, non legi ſolũ (quod ipſum erat fortis ægroti accipere medicinā) ſed in mea etiam ſcripta tranſtuli, quod certe afflicti, & fracti animi non fuit. Ab his me remedijs noli in iſtam turbam uocare, ne recidam. De Terentia, quòd mihi omne onus imponis, non cognoſco tuam in me indulgentiam. iſta enim ſunt ipſa uulnera, quæ non poſſum tractare ſine maximo gemitu. Moderare igitur quæſo, ut potes: neque enim à te plus, quàm potes, poſtulo. Potes autē quid ueri ſit perſpicere tu unus. De Rutilia, quorum uideris dubitare, ſcribes ad me, cum ſcies: ſed quamprimum, num Clodia D. Bruto conſulari filio ſuo mortuo uixerit. id de Marcello, aut certe

de Poſthumia ſciri poteſt: illud autē de M. Cotta, aut de Syro, aut de Satyro. De hortis etiam atque etiā rogo, omnibus meis, eorúmq; quos ſcio mihi non defuturos, facultatibus, ſed potero meis, enitendum mihi eſt. Sunt etiam quæ uendere facile poſſim. ſed, ut non uendam, eíque uſuram pendam à quo emero, non plus annum poſſum aſſequi, quod uolo. ſi tu me adiuuas, paratiſſimi ſunt Druſi. cupit enim uendere. Proximos puto Lamiæ: ſed abeſt. Tu tamen ſiquid potes, odorare. ne Silius quidem quicquam utitur, & iis uſuris facillime ſuſtentabitur. Habe tuum negotiū, nec quid res mea familiaris poſtulet, quam ego non curo, ſed quid uelim, exiſtima. Putaram te aliquid noui, quòd eiuſmodi fuerat initium literarum, quanuis non curarem, quid in Hiſpania fieret, tamen te ſcripturum. ſed uideliꝫ meis literis reſpondiſti, ut de foro & de curia. Sed domus eſt, ut ais, forum. Quid ipſa domo mihi opus eſt carenti foro? occidimus, occidimus Attice, iampridem nos quidem: ſed nunc fatemur, poſteaquam unum, quo tenebamur, amiſimus. Itaque ſolitudinem ſequor. & tamen ſiqua me res iſtò abduxerit, enitar, ſi quo modo potero (potero autem) ut præter me nemo dolorem meum ſentiat: ſi ullo modo poterit, ne tu quidem. atque etiam illa cauſa eſt non ueniendi. meminiſti quid ex te Atedius quæſierit. quinetiam nunc moleſti ſunt. quid exiſtimas ſi uenero? De Terētia ita cura ut ſcribis, méque hac ad maximas ægritudines acceſſione non maxima libera. & ut ſcias me ita dolere, ut non iaceam, quibus Conſulibus Carneades, & ea legatio Romam uenerit, ſcriptum eſt in tuo annali. Hæc nūc quæro, quæ cauſa fuerit: de Oropo opinor: ſed certū neſcio:

& ſi ita eſt,quæ controuerſiæ præterea,qui eo tempore nobilis Epicureus fuerit Athenis,qui præfuerit hortis,qui etiam Athenis πολιτικοὶ fuerint illuſtres,quæ etiam ex Apollodori puto poſſe inueniri. De Attica moleſtum:ſed quoniam leuiter,recte eſſe confido. De Magala dubium mihi non erat:unde enim tam felix Ligus pater? Nam quid de me dicam,cui ut omnia contingant quæ uolo,leuari non poſſum? De Druſi hortis quãti licuiſſe tu ſcribis,id ego quoque audieram, & ut opinor,heri ad te ſcripſeram.ſed quanti quanti,bene emitur quod neceſſe eſt.Mihi quoquo modo tu exiſtimas (ſcio enim ego ipſe quid de me exiſtimem) leuatio quædam eſt,ſi minus doloris,at officij debiti. Ad Sicam ſcripſi,quòd utitur L.Cotta.ſi nihil conficeretur de Transtyberinis,habet in Oſtienſi Cotta celeberrimo loco,ſed puſillum loci.Ad hanc rem tamen plus etiã ſatis.Id uelim cogites.nec tamen iſta pretia hortorũ pertimueris. nec mihi argento iam,nec ueſte opus eſt, nec quibuſdam amœnis locis: hoc opus eſt. Video etiam à quibus adiuuari poſſim.ſed loquere cum Silio.Nihil enim eſt melius.Mandaui etiã Sicæ.reſcripſit,conſtitutum ſe cũ eo habere. Scribat igitur ad me quid egerit, & tu uidebis. Bene fecit A.Silius,qui tranſegerit:neque enim ei deeſſe uolebam:& quid poſſem,timebam.

De Ouia confice ut ſcribis. De Cicerone tempus eſſe iã uidetur:ſed quæro,quod illi opus erit Athenis,permutarine poſſit,an ipſi ferendũ ſit: de totáq; re,quẽad modum,& quando placeat,uelim cõſideres. Publius iturúſne ſit in Africam, & quãdo,ex Atedio ſcire poteris.quæras,& ad me ſcribas uelim.&,ut ad meas ineptias redeã, uelim me certiorẽ facias,P. Craſſus Vinu-

liæ filius uiuóne P. Craſſo conſulari patre ſuo, mortuus ſit, ut ego meminiſſe uideor, an poſt. Item quæro de Regillo Lepidi filio, recténe meminerim patre uiuo mortuum. Cuſpiana explicabis, itémq; Pretiana. De Attica optime: & ei ſalutem dices & Piliæ.

SCRIPSIT *ad me diligenter Sica de Silio, ſéque ad te rē detuliſſe, quod tu idem ſcribis. mihi & res, & conditio placet, ſed ita ut numerato malim, quàm æſtimatione. Voluptuarias enim poſſeſſiones nolet Silius. Vectigalibus autem ut his poſſum eſſe contentus quæ habeo, ſic uix minoribus. Vnde ergo numerato? HS DC. exprimes ab Hermogene, cum præſertim neceſſe erit. Et domi uideo eſſe HS DC: reliquæ pecuniæ uel uſurã Silio pēdemus, dum à Faberio, uel ab aliquo qui Faberio debet, repræſentabimus. erit etiam aliquid aliunde. ſed totam rem tu gubernabis. Druſianis uero hortis multo antepono: neque ſunt unquam comparati, mihi crede. Vna me cauſa mouet, in qua ſcio me τιτυφῶσθαι. ſed, ut facis obſequere huic errori meo. Nam quod ſcribis ἐγγήραμα: actũ iam de iſto eſt, alia magis quæro. Sica, ut ſcribit, etiam ſi nihil confecerit cum A. Silio, tamen ſe ſcribit X. Cal. eſſe uenturum. cuius occupationibus ignoſco: eáque mihi ſunt notæ. De uoluntate tua, ut ſimul ſimus, uel ſtudio potius, & cupiditate, non dubito. De Nicia quod ſcribis: ſi ita me haberem, ut eius humanitate frui poſſem, in primis uellem illũ mecum habere: ſed mihi ſolitudo, & receſſus prouincia eſt. Quod quia facile ferebat Sica, eo magis illum deſidero. Præterea noſti Niciæ noſtri imbecillitatem, mollitiem, conſuetudinem uictus. Cur ego illi moleſtus uelim, cum mihi ille iucundus eſſe non poſſit? uo*

luntas tamen eius mihi grata eſt. unã rem ad me ſcripſiſti, de qua decreui nihil tibi reſcribere. ſpero enim me à te impetraſſe, ut priuares me iſta moleſtia. Piliæ, & Atticæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE SILIANO *negotio. etſi mihi non eſt ignota conditio, tamen hodie me ex Sicca arbitror omnia cognitu rum.* Cottæ *quidem negas te noſſe: ſed ultra* Silianam *uillam eſt (quam puto tibi notam eſſe) uillula ſordida, & ualde puſilla: nihil agri: ad aliã rem loci ſatis, nihil ad eam quam quæro. ſequor celebritatẽ. ſed ſi perficitur de hortis* Silij, *hoc eſt, ſi perficis (eſt enim totũ poſitum in te) nihil eſt ſcilicet, quod de* Cotta *cogitemus.* De Cicerone, *ut ſcribis, ita faciam. ipſi permittam de tempore. nummorum quãtum opus erit, ut permutetur, tu uidebis.* Ex Aledio *quod ſcribis, ſiquid inueneris, ſcribes. & ego ex tuis animaduerto literis, & profecto tu ex meis nihil habere nos, quod ſcribamus. eadẽ quotidie. quæ iam iámque ipſa contrita ſunt. tamen facere nõ poſſum, quin quotidie ad te mittam, ut tuas accipiã.* De Bruto *tamen ſiquid habebis: ſcire enim iã puto ubi* Panſam *expectet: ſi, ut conſuetudo eſt, in prima prouincia, circiter* Calẽdas *affuturus uidetur: uellẽ tardius. ualde enim* Vrbem *fugio multas ob cauſas.* Itaq; *id ipſum dubito, an excuſationem aliquam ad illũ parem: quod quidem uideo facile eſſe.* Sed *habemus ſatis temporis ad cogitandum.* Piliæ, Atticæ *ſalutem.* Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Silio *nihilo plura cognoui ex præſente* Sicca, *quàm*

ex literis tuis. ſcripſeras enim diligenter. Si igitur tu illum conueneris, ſcribes ad me, ſiquid uidebitur de quo putas ad me miſſum eſſe. Sit miſſum, nécne, ſcio dictum quidem mihi. certe nihil eſt. Tu igitur ut cœpiſti: & ſiquid ita conficies, (quod equidem non arbitror fieri poſſe) ut illi probetur, Ciceronem, ſi tibi placebit, adhibebis. Eius aliquid intereſt uideri illius cauſa uoluiſſe, mea quidem nihil, niſi id quod tu ſcis, quod ego æſtimo. Quòd me ad conſuetudinem reuocas, fuit meum quidem iampridem Remp. regere, quod faciebam: ſed interea erat ubi acquieſcerem. Nunc planè nec ego uictum, nec uitam illam colere poſſum: nec in ea re quid alijs uideatur, mihi puto curandum. Mea mihi conſcientia pluris eſt, quàm omniũ ſermo. Quod me ipſe per literas cõſolatus ſum, nõ pœnitet me quãtum profecerim. mœrorem minui: dolorem nec potui, nec ſi poſſem, uellem. De Triario, bene interpretaris uoluntatem meam. Tu uero nihil, niſi ut illi uolent. Amo illum mortuum: tutor ſum liberis: totam domum diligo. De Caſtriciano negotio, ſi Caſtricius pro mancipijs pecuniam accipere uolet, eámque ei ſolui, ut nunc ſoluitur, certe nihil eſt cõmodius. ſin autem ita actum eſt, ut ipſa mancipia abduceret, non mihi uidetur eſſe æquum. rogas enim me ut tibi ſcribam quid mihi uideatur. nolo enim negotij Quintum fratrem quicquam habere: quod uideor mihi intellexiſſe, tibi uideri idem. Publius, ſi æquinoctium expectat, ut ſcribis Atedium dicere, nauigaturus uidetur. mihi autem dixerat per Siciliam. utrum, & quando, uelim ſcire. & uelim aliquando, cum erit tuum commodũ, Lentulum puerum uiſas: eíque de mancipijs, quæ tibi uidebitur,

attribuas. Piliæ, Atticæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

SILIVS, ut ſcribis, hodie. cras igitur, uel potius cum poteris ſcribes, ſiquid erit, cum uideris. Nec ego Brutum uito, nec tamen ab eo leuationem ullam expecto: ſed erant cauſæ cur hoc tempore iſtic eſſe nollem: quæ ſi manebunt, quærenda erit excuſatio ad Brutum: & ut nunc eſt, manſuræ uidentur. De hortis, quæſo explica. Caput illud eſt quod ſcis. ſequitur, ut etiam mihi ipſi quiddam opus ſit. nec enim eſſe in turba poſſum, nec à uobis abeſſe. Huic meo conſilio nihil reperio iſto loco aptius. & de hac re quid tui cõſilij ſit, mihi perſuaſum eſt: & eo magis, quòd idem intellexi tibi uideri, me ab Oppio & Balbo ualde diligi. Cum ijs communices quantopere, & quare uelim hortos, ſed id ita poſſe, ſi expediatur illud Faberianũ. Sint gitur auctores futuri, ſiqua etiã iactura facienda ſit in repræſentãdo (quod poſſum) adducito. tum enim illud deſperatum denique intelliges, & quid inclinent ad hoc meum conſilium adiuuandum. Siquid erit, magnum eſt adiumentum: ſin minus, quacunque ratione contendamus. Vetus illud ἐγγήραμα quemadmodum ſcripſiſti, uel ἐντάφιον putato. De illo Oſtienſi nihil eſt cogitandum, ſi hoc non aſſequimur. à Lamia non puto poſſe. Damaſippi experiendum eſt. quæro quid ad te ſcribam: ſed nihil eſt: eadem quotidie. Quòd Lentulũ inuiſis, ualde gratum. pueros attribue ei quot, & quos uidebitur. De Silij uoluntate uendẽdi, & de eo quanti tu uereri uideris, primúmne nolit, deindéne tanti: Sicca aliter, ſed tibi aſſentior. Quare, ut ei pla-

cuit, ſcripſi ad Egnatium. Quod Silius te cum Clodio loqui uult, potes id mea uoluntate facere, commodiúſq; id eſt, quàm quod ille à me petit, me ipſum ſcribere ad Clodium. De mãcipijs Caſtricianis, commodiſſimum eſſe credo transigere Egnatium. Quòd ſcribis te ita futurum putare cum Ouia, quæſo quidem ut conficiatur. Quoniam, ut ſcribis, nox erat, in hodierna epiſtola plura expecto. Silium mutaſſe ſententiam Sicca mirabatur. Equidem magis miror, quòd cum in filium cauſam conferret, quæ mihi non iniuſta uidetur (habet enim, qualem uult) ais te putare, ſi addiderimus aliud à quo refugiat, cum ab ipſo id fuerit deſtinatum, uenditurũ. Quæris à me, quod ſummum pretium conſtituam, & quantum anteire iſtos hortos Druſi. acceſſi: nunquam Coponianam uillam & ueterem & non magnam noui: ſyluam nobilem, fructum autem neutrius. Quod tamen puto nos ſcire oportere. Sed mihi utrius iſtorum tempore magis meo, quàm ratione æſtimandi ſunt. Poſſim autem aſſequi nécne, tu uelim cogites. Si enim Faberianum uenderem, explicare uel repræſentatione non dubitarẽ de Silianis, ſi modo adduceretur ut uenderet: ſi uenales non haberet, tranſirem ad Druſum uel tanti, quanti Egnatius illum uelle tibi dixit. Magno etiam adiumento nobis Hermogenes poteſt eſſe in repræſentãdo. At concede mihi quæſo, ut eo animo ſim, quo is debeat eſſe qui emere cupiat. & tamen ſeruio ita cupiditati, & dolori meo, ut à te regi uelim. Egnatius mihi ſcripſit. Is ſiquid tecum locutus erit (commodiſſime enim per eũ agi poteſt) ad me ſcribes, & id agendũ puto: nam cum Silio non uideo confici poſſe. Piliæ, & Atticæ ſalutem. hæc ad te mea manu.

uide quæſo quid agendũ ſit. Publilia ad me ſcripſit, matrem ſuam cum Publilio loqui, eam ad me cum illo uenturam, & ſe unà, ſi ego paterer. Orat multis & ſupplicibus uerbis ut liceat, & ut ſibi reſcribam. Res quàm moleſta ſit, uides. Reſcripſi me etiam grauius eſſe affectum, quàm tum, cum illi dixiſſem me ſolum eſſe uelle: quare nolle me hoc tempore eam ad me uenire. Putabam, ſi nihil reſcripſiſſem, illam cum matre uenturam. nunc non puto: apparebat enim illas literas non illius eſſe. Illud autem quod fore uideo, ipſum uolo uitare, ne illæ ad me ueniant. Et una eſt uitatio: & ego nollem: ſed neceſſe eſt (te hoc nunc rogo) ut explores, ad quam diem hic ita poſſim eſſe, ut ne opprimar. Ages, ut ſcribis, temperate. Ciceroni uelim hoc proponas (ita tamen, ſi tibi non iniquum uidebitur) ut ſumptus huius peregrinationis (quibus, ſi Romæ eſſet, domúmque cõduceret, quod facere cogitabat, facile contentus futurus erat) accommodet ad mercedes Argileti, & Auentini. Et cum ei propoſueris, ipſe uelim reliqua moderere, quemadmodum ex his mercedibus ſuppeditemus ei quod opus ſit. Præſtabo, nec Bibulum, nec Acidinum, nec Meſſalam, quos Athenis futuros audio, maioris ſumptus facturos, quàm quod ex eis mercedibus recipietur. Itaque uelim uideas, primum conductores qui ſint, & quanti: deinde ut ſit, qui ad diem ſoluat, & quid uiatici, quid inſtrumenti ſatis ſit. Iumento certe Athenis nihil opus ſit. Quibus autem in uia utatur, domi ſunt plura, quàm opus erat: quod etiã tu animaduertis. Ego ut heri ad te ſcripſi, ſi & Silius is fuerit, quẽ tu putas, nec Druſus facilem ſe præbuerit, Damaſippum uelim aggrediare. Is, opinor, ita parteis

ſecit in ripa neſcio quotenorum iugerum, ut certa pretia conſtitueret, quæ mihi nota non ſunt. Scribes ad me igitur quicquid egeris. Vehementer me ſolicitat Atticæ noſtræ ualetudo, ut uerear etiam ne qua culpa ſit. ſed & pædagogi probitas, & medici aſſiduitas, & tota domus in omni genere diligens me rurſus id ſuſpicari uetat. Cura igitur: plura enim non poſſum. Ego hic uel ſine Sicca (Tironi enim melius eſt) facillime poſſem eſſe, ut in malis. ſed, cum ſcribas uidendū mihi eſſe, ne opprimar, ex quo intelligam te certum illius profectionis diem non habere: putaui eſſe cōmodius me iſtuc uenire, quod idē uideo tibi placere. Cras igitur in Siccæ ſuburbano: inde, quemadmodū ſuades, puto me in Ficulenſi fore. Quibus de rebus ad me ſcripſiſti, quoniam ipſe uenio, coràm uidebimus. Tuā quidem & in agendis noſtris rebus, & in cōſiliis ineūdis, mihiq; dandis, in ipſis literis, quas mittis, beneuolētiam, diligētiam, prudentiam mirifice diligo. Tu tamen, ſiquid cū Silio, uel illo ipſo die, quo ad Siccam uēturus ero, certiorē me uelim facias, & maxime cuius loci detractionem fieri uelit: quod enim ſcribis extremi, uide ne is ipſe locus ſit, cuius cauſa de tota re (ut ſcis) eſt à nobis cogitatum.

Hircij epiſtolam tibi miſi, & recentem, & beneuole ſcriptam. Antè, quàm proxime diſceſſi nūquam mihi uenit in mētem, quo plus inſumptum in monimentum eſſet, quàm neſcio quid quod lege conceditur, tantūdem populo dādum eſſe: quod non magnopere moueret, niſi neſcio quo modo (ἀλόγως fortaſſe) nollem illud ullo nomine niſi fani appellari. Quod ſi uolumus, uereor ne aſſequi non poſſimus, niſi mutato loco. Hoc quale ſit, quæſo cōſidera: nam etſi minus urgeor, méq;

ipſe propemodũ collegi, tamen indigeo tui cõſilij. Itaque te uehementer etiam atque etiã rogo, magis quàm à me iis, aut pateris te rogari, ut hanc cogitationem toto pectore amplectare. Fanũ fieri uolo, neq; hoc mihi erui poteſt. Sepulcri ſimilitudinẽ effugere non tam propter pœnam legis ſtudeo, quàm ut maxime aſſequar ἀποθέωσιν: quod poterã, ſi in ipſa uilla facerem. ſed ut ſæpe locuti ſumus, commutationes dominorum reformido. In agro ubicunque fecero, mihi uideor aſſequi poſſe, ut poſteritas habeat religionem. Hæ meæ tibi ineptiæ (fatebor enim) ferẽdæ ſunt: nam habeo, ne me quidem ipſum, quicum tam audacter communicem, quàm te. Si tibi res, ſi locus, ſi inſtitutũ placet, lege quæſo legem, mihíque eam mitte. Siquid in mentem ueniet, quomodo eam effugere poſſimus, utemur. Ad Brutum ſiquid ſcribes, niſi alienũ putabis, obiurgato eum, quòd in Cumano eſſe noluerit propter eam cauſam, quam tibi dixi: cogitanti enim mihi nihil tam uidetur potuiſſe facere ruſticæ. Et ſi tibi placebit ſic agere de fano, ut cœpimus, uelim cohortere, & exacuas Cluatiũ: nam, etiam ſi alio loco placebit, illius nobis opera, conſilióque utendum puto. Tu ad uillã fortaſſe cras. A` te heri duas epiſtolas recepi, alteram pridie datam Hilaro, alteram eodem die à tabellario. Accepíque ab AEgypta literas eodẽ die, Piliam, & Atticam planè belle ſe habere. Tuæ literæ mihi redditæ ſunt tertiodecimo die. Quòd mihi Bruti literas, gratum. ad me quoque miſit. Eam ipſam ad te epiſtolam miſi, & ad eam exemplum mearum literarũ. De fano, ſi nihil mihi hortorum inuenis, qui quidem tibi inueniẽdi ſunt, ſi me tanti facis, quanti certe facis: ualde probo rationem tuam.

De Tuſculano, quamuis prudens ad cogitandum ſis, ſicut es, tamen niſi magnæ curæ tibi eſſet, ut ego conſequerer id, quod magnopere uellem, nunquam ea res tibi tam belle in mentem uenire potuiſſet. Sed neſcio quo pacto celebritatem requiro. Itaque hortos mihi conficias, neceſſe eſt. Maxima eſt in Scapulæ celebritas, propinquitas præterea ubi ſis, ne totum diē in uilla. Quare antè, quàm diſcedis, Othonem, ſi Romæ eſt, cōuenias peruelim. Si nihil erit, & ſi tu meam ſtultitiam cōſueſti ferre, eò tamen progrediar, ut mihi ſtomachere. Druſus enim certe uendere uult. Si ergo aliud erit, nō mea erit culpa niſi emero? qua in re ne labar, quæſo prouide. Prouidendi autem una ratio eſt, ſiquid de Scapulanis poſſumus. Et uelim me certiorē facias, quandiu in ſuburbano ſis futurus. Apud Terentiam gratia opus eſt nobis, tuâque auctoritate. ſed facies ut uidebitur: ſcio enim, ſiquid mea interſit, tibi maiori curæ ſolere eſſe, quàm mihi. Hircius ad me ſcripſit, Sex. Pompeium, Corduba exiſſe, & fugiſſe in Hiſpaniam citeriorem: Cneum fugiſſe neſcio quò, neque enim curo: nihil præterea noui. Literas Narbone dedit XIIII. Cal. Maij.

Tu mihi de Caninij naufragio quaſi dubia re miſiſti. ſcribas igitur, ſiquid erit certius. Quòd me à mœſtitia auocas, multum proficies, ſi locum fano dederis. Multa mihi ἀς ἀποθέωσιν in mentem ueniūt: ſed loco ualde opus eſt. Quare etiā Othonem uide. Nō dubito quin occupatiſſimus fueris, qui ad me nihil literarū: ſed homo nequam, qui tuum cōmodum nō expectarit, cū ob eam unam cauſam miſſus eſſet. Nunc quidē, niſi quid te tenuit, ſuſpicor eſſe in ſuburbano. At ego hic ſcribendo dies totos nihil equidē leuor, ſed tamen

aberro. Aſinius Pollio ad me ſcripſit de impuro noſtro cognato. Quod Balbus minor nuper ſatis plane, Dolabella obſcure, hic apertiſſime. Ferrē grauiter, ſi nouæ ægrimoniæ locus eſſet. Sed tamen quid impurius? O hominem cauendū. quanquam mihi quidem. ſed tenendus dolor eſt. Tu, quoniā neceſſe nihil eſt, ſic ſcribes aliquid, ſi uacabis. Quòd putas oportere prouideri iam animi mei firmitatem, grauiúſque quoſdam ſcribis de me loqui, quàm aut te ſcribere, aut Brutum: ſi, qui me fractum animo, & debilitatū putant, ſciant quid literarū, & cuius generis cōficiam: credo (ſi modo homines ſint) exiſtimēt me, ſiue ita leuatus ſim, ut animum uacuū ad res difficiles ſcribēdas afferā, reprehēdendum nō eſſe: ſiue hāc aberrationē à dolore delegerim, quæ maxime liberaliſſima, doctóque homine digniſſima, laudari etiā oportere. Sed cū ego faciā omnia quæ facere poſſim ad me adiuuādum: tu effice id, quod uideo te non minus, quàm me, laborare. Hoc mihi debere uideor, neque leuari poſſe niſi ſoluero, aut uidero me poſſe ſoluere: id eſt locū, qualē uolo, inuenero. Heredes Scapulæ, ſi iſtos hortos, ut ſcribis tibi Othonē dixiſſe, partibus quatuor factis, liceri cogitant: nihil eſt ſcilicet emptori loci. Sin uenibunt: quid fieri poſſit, uidebimus. Nā ille locus publicatus, qui eſt Treboniȷ, & Cuſiniȷ, erat ad me allatus. ſed ſcis aream eſſe. nullo pacto probo. Clodiæ ſanè placent, ſed non puto eſſe uenales. De Druſi hortis, quanuis ab his adhorreas, ut ſcribis, tamen eò confugiam, niſi quid inueneris. AEdificatio me non mouet: nihil enim aliud ædificabo, niſi id, quod etiā ſi illos nō habuero. Κύριος mihi ſic placuit, ut cætera Antiſthenis, hominis acuti magis quàm eruditi.

TABELLARIVS cum ad me ſine literis tuis ueniſſet, exiſtimaui tibi eam cauſam non ſcribendi fuiſſe, quòd pridie ſcripſiſſes, ea ipſa, ad quæ reſcripſi, epiſtola. Expectarem tamen aliquid de literis Aſinij Pollionis. ſed nimiũ ex meo otio tuum ſpecto. Quanquam tibi remitto, niſi quid neceſſe erit, neceſſe ne habeas ſcribere, niſi eris ualde otioſus. De tabellarijs facerem quod ſuades, ſi eſſent ullæ neceſſariæ literæ, ut erant olim cum breuioribus diebus tamen quotidie reſpõdebant tẽpori tabellarij: & erat aliquid, Silius, Druſus, alia quædam. Nunc niſi Otho extitiſſet, quid ſcriberemus nõ erat. Id ipſum dilatum eſt: tamen alleuor, cum loquor tecum abſens, multo etiam magis cum tuas literas lego. ſed quoniam & ãbes (ſic enim arbitror) & ſcribendi neceſſitas nulla eſt, conquieſcent literæ, niſi quid noui extiterit.

QVALIS futura ſit Cæſaris uituperatio contra laudationẽ meam, perſpexi ex eo libro quẽ Hircius ad me miſit, in quo colligit uitia Catonis, ſed cũ maximis laudibus meis. itaque miſi librũ ad Muſcã ut tuis librarijs daret: uolo enim eũ diuulgari. quod quo facilius fiat, imperabis tuis. συμβουλευτικὸν ſæpe conor: nihil reperio: & quidem mecum habeo & Ἀριστοτέλους & θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον. ſed quid ſimile? Illi quæ & ipſis honeſta eſſent, ſcribebã, & grata Alexãdro. Ecquid tu eiuſmodi reperis? mihi quidẽ nihil in mẽtẽ uenit. Quòd ſcribis te uereri, ne & gratia, & auctoritas noſtra hoc meo mœrore minuatur: ego quid homines aut reprehendant, aut poſtulẽt, neſcio. Ne doleã? qui poteſt? Ne iacẽã? quis unquã minus? dũ tua me domus leuabat, quis à me excluſus? quis uenit, qui offen

deretur? Aſturã ſum à te profectus. Legere iſti læti, qui me reprehendunt, tã multa non poſſunt, quàm ego ſcripſi: quàm bene, nihil ad rem. Sed genus ſcribendi id fuit, quod nemo abiecto animo facere poſſet. XXX dieş in hortis fui. Quis aut congreſſum meum, aut facilitatem ſermonis deſiderauit? nunc ipſum, ea lego, ea ſcribo, ut ij, qui mecum ſunt, difficilius otium ferant, quàm ego laborem. Siquis requirit cur Romæ non ſim: quia diſceſſus eſt. cur non ſim in his meis prædiolis, quæ ſunt huius tẽporis: quia frequentiam illã non facile ferrẽ. Ibi ſum igitur, ubi is, qui optimas Baias habebat, quotannis hoc tẽpus cõſumere ſolebat. Cũ Romam uenero, nec uultu, nec oratione reprehendar. Hilaritatem illã, qua hanc triſtitiam temporũ condiebamus, in perpetuum amiſi. Cõſtantia, & firmitas nec animi, nec orationis requiretur. De hortis Scapulanis hoc uidetur effici poſſe, aliud tua gratia, aliud noſtra, ut præconi ſubijciantur. id niſi ſit, excludemur. Sin ad tabulam uenimus, uincemus facultates Othonis noſtra cupiditate. Nam quòd ad me de Lẽtulo ſcribis, non eſt in eo. Faberiana modo res certa ſit, túq; enitare, quod facis: quod uolumus cõſequemur. Quòd quæris, quãdiu hic paucos dies: ſed certũ non habeo: ſimulac cõſtituero, ad te ſcribã: & tu ad me, quãdiu in ſuburbano ſis futurus. Quo die ego ad te hæc miſi, de Pilia, & Attica mihi quoq; eadẽ quæ ſcribis, & ſcribũtur, & nũtiãtur.

NIHIL erat, quod ſcriberem: ſcire tamen uolebam ubi eſſes, ſi abes, aut abſuturus es, quando rediturus eſſes. Facias igitur me certiorem. Et quod tu ſcire uolebas, ego quando ex hoc loco: poſtridie Iduum Lanuuij conſtitui manere, inde poſtridie in Tuſcula-

no, aut Romæ. Verum ſim facturus, eo ipſo die ſcies. Scis quàm ſit φιλαίτιον συμφορά. minime in te quidem: ſed tamen auide ſum affectus de fano. Quod niſi non dico effectum erit, ſed fieri uidero, audebo hoc dicere, & tu, ut ſoles, accipies, incurſabit in te dolor meus, nõ iure ille quidem, ſed tamen feres hoc ipſum, quod ſcribo, ut omnia mea fers, ac tuliſti. Omnes tuas conſolationes unam hanc in rem uelim conferas. Si quæris quid optem: primum Scapulæ, deinde Clodiæ, poſtea, ſi Silius nolet, Druſus aget iniuſte, Cuſinij, & Trebonij. Puto Terẽtium eſſe dominum, Rebilum fuiſſe certò ſcio. Sin autem tibi Tuſculanum placet, ut ſignificaſti quibuſdam literis: tibi aſſentiar. Hoc quidem utique perficies, ſi me leuari uis, quem iam etiam grauius accuſas, quàm patitur tua conſuetudo: ſed facis ſummo amore, & uictus fortaſſe uitio meo. ſed tamen ſi me leuari uis, hæc eſt ſumma leuatio, uel, ſi uerũ ſcire uis, una. Hircij epiſtolam ſi legeris, quæ mihi quaſi πρόπλασμα uidetur eius uituperationis, quam Cæſar ſcripſit de Catone, facies me, quid tibi uiſum ſit (ſi tibi erit commodum) certiorem. Redeo ad fanum. Niſi hac æſtate abſolutum erit, quam uides integram reſtare, ſcelere me liberatum non putabo. Nullum à te deſideraui diem literarũ: uidebam enim quæ ſcribis: & tamen ſuſpicabar, uel potius intelligebã, nihil fuiſſe quod ſcriberes. Ad VI. Id. uero & abeſſe te putabã, & planè uidebã nihil te habere. Ego tamen ad te ferè quotidie mittam: malo enim fruſtra, quàm te non habere, cui des, ſiquid forte ſit quod putes me ſcire oportere. Itaque accepi VI. Id. literas tuas inanes: quid enim habebas quod ſcriberes? Mihi tamen illud,

quicquid erat, non moleſtum fuit, nihil aliud ſcire me, noui te nihil habere. ſcripſi tamen neſcio quid de Clodia. Vbi ergo ea eſt, aut quando uentura? placet mihi res ſic, ut ſecundum Othonem nihil magis. Sed neque hanc uendituram puto. delectatur enim, & copioſa eſt: & illud alterum quàm ſit difficile, te non fugit. Sed obſecro enitamur ut aliquid ad id quod cupio, excogitemus. Ego me hinc poſtridie exiturum puto, ſed aut in Tuſculanum, aut domum, inde fortaſſe Arpinũ. cum certum ſciero, ſcribam ad te. Venerat mihi in mentem monere te, ut id ipſum, quod facis, faceres. putabam enim commodius te idem iſtud domi agere poſſe interpellatione ſublata. ego poſtridie Iduũ, ut ſcripſi ad te ante, Lanuuij manere conſtitui, inde aut Romæ, aut in Tuſculano. ſcies ante utrunque.

QVOD ſcies recte illam rem fore leuamẽto, benefacis, cum id eſſet (mihi crede) perinde, ut exiſtimare tu non poſſes. res indicat quantopere id cupiam, cum tibi audeam confiteri, quẽ id nõ ita ualde probare arbitrer. ſed ferendus tibi in hoc meus error. Ferendus? immo uero etiam adiuuandus. De Othone diffido, fortaſſe quia cupio: ſed tamen maior etiam res eſt, quàm facultates noſtræ, præſertim aduerſario & cupido, & locuplete, & hærede. Proximum eſt, ut uelim Clodiæ. ſi iſta minus confici poſſunt, effice quiduis. Ego me maiore religione, quàm quiſquam fuit ullius uoti, obſtrictum puto. uidebis etiam Trebonianos, etſi abſunt domini. Sed, ut ad te heri ſcripſi, conſiderabis etiam de Tuſculano, ne æſtas effluat, quod certe non eſt committendum. Et Hircium aliquid ad te συμπαθῶς de me ſcripſiſſe facile patior: (fecit enim huma-

*ne) & te eius epiſtolam ad me non miſiſſe, multo facilius: tu enim etiam humanius. illius librum, quem ad me miſit de Catone, propterea uolo diuulgari à tuis, ut ex iſtorum uituperatione ſit illius maior laudatio. Quod per Muſtellã agis, habes hominem ualde idoneũ, meíque ſanè ſtudioſum iam inde à Pontiano. perfice igitur aliquid: quid autem aliud, niſi ut aditus ſit emptori? quod per quemuis heredem poteſt effici. ſed Muſtellam id perfecturum, ſi rogaris puto. Mihi. uero & locum, quem opto ad id quod uolumus, dederis: & præterea ἐγγύγραμμα: nam illa Silij, & Druſi non ſatis οἰκοδεσποτικὰ mihi uidentur. quid enim ſedere totos dies in uilla iſta? Igitur malim primum Othonis, deinde Clodiæ. ſi nihil fiet, aut Druſo ludus eſt ſuggerendus, aut utendum Tuſculano. Quòd domi te incluſiſti, ratione feciſti: ſed quæſo conficæ, & te uacuum redde nobis. Ego hinc, ut ſcripſi antea, poſtridie Idus Lanuuium, deinde poſtridie in Tuſculano: contudi enim animum, & fortaſſe uici, ſi modo permanſero. Scies igitur fortaſſe cras, ſummum perendie. Sed * quid eſt quæſo? Philotimus nec Cartini Pompeium teneri, qua de re literarum ad Clodium Patauinum miſſarum exemplum mihi Oppius & Balbus miſerant, ſed id factum arbitrari: bellúmque narrat reliquum ſatis magnum. ſolet omnino eſſe Fuluiaſter. Sed tamen ſiquid habes. Volo etiã ſcire de naufragio Caniniano, quid ſit. Ego hic duo magna συντάγματα abſolui: nullo enim alio modo à miſeria quaſi aberrare poſſum. Tu mihi, etiam ſi nihil erit quod ſcribas (quod fore ita uideo) tamen id ipſum ſcribas uelim, te nihil habuiſſe quod ſcriberes, dummodo ne his uerbis. De Attica*

optime. ἀηδία tua me mouet: etſi ſcribis nihil eſſe. in Tuſculano eo commodius ero, quòd & crebrius tuas literas accipiam, & te ipſum nonnunquam uidebo: nam cæteroqui ἀνεκτότερα erant Aſturæ: nec hæc, quæ refricant, hic me magis angunt. etſi tamen ubicunque ſum, illa ſunt mecum.

DE *Cæſare uicino ſcripſeram ad te, quia cognoram ex tuis literis. eum σύνναον Quirini malo, quàm Salutis. Tu uero peruulga Hircium: id enim ipſum putaram quod ſcribis: ut, cum ingenium amici noſtri probaretur, ὑπόθεσις uituperandi Catonis irrideretur. uincam (opinor) animum: Lanuuio pergam in Tuſculanum. aut enim mihi in perpetuum fundo illo carendum eſt (nam dolor idē manebit: tantum mediocrius) aut neſcio quid interſit, utrum illuc nunc ueniam, an ad decem annos: neque enim iſta maior admonitio, quàm quibus aſſidue conficior & dies, & noctes. Quid ergo, inquies: nihil literæ? In hac quidem re, uereor ne etiam contra: nam eſſem fortaſſe durior: exculto enim animo nihil agreſte, nihil inhumanū eſt. Tu igitur, ut ſcripſiſti, nec id incommodo tuo: uel binæ enim poterunt literæ. occurram etiā, ſi neceſſe erit. ergo id quidem ut poteris. De Muſtella, ut ſcribis. etſi magnum opus eſt: eo magis delabor ad Clodiam. quanquam in utroque Faberianum nomen explorandum eſt. de quo, nihil nocuerit, ſi aliquid cum Balbo eris locutus, & quidem, ut res eſt, emere nos uelle, nec poſſe ſine iſto nomine, nec audere incerto. Sed quando Clodia Romæ futura eſt, & quia tanti rem æſtimas, eò prorſus ſpecto: non quin illud malim: ſed & magna res eſt, & difficile certamen cum cupido, cum lo-*

cuplete, cum herede. Et ſi de cupiditate nemini concedã: cæteris rebus infirmiores ſumus. ſed hæc corám. Hircij librum (ut facis) diuulga. De Philotimo idem & ego arbitrabar. Domum tuam pluris uideo futuram uicino Cæſare. Tabellarium meum hodie expectamus. nos de Pilia, & Attica certiores faciet. Domi te libenter eſſe, facile credo. ſed uelim ſcire quid tibi reſtet, aut iámne confeceris. Ego te in Tuſculano expecto, eóque magis, quòd Tironi ſtatim te uenturum ſcripſiſti, & addidiſti, te putare opus eſſe. ſentiebam omnino quantum mihi præſens prodeſſes, ſed multo magis poſt diſceſſum tuum ſentio. quam ob rem, ut antè ad te ſcripſi, aut ego ad te totus, aut tu ad me, quod licebit. Heri non multo pòſt quàm tu à me diſceſſiſti, puto quidam urbani, ut uidebantur, ad me mandata, & literas attulerunt à C. Mario C. F. cum multis uerbis agere mecum, per cognationem, quæ mihi ſecum eſſet, per eum Marium, quem ſcripſiſſem, per eloquentiam L. Craſſi aui ſui, ut ſe defenderem, cauſámque ſuam mihi perſcripſit. reſcripſi, patrono illi nihil opus eſſe, quoniam Cæſaris propinqui eius omnis poteſtas eſſet, uiri optimi, & hominis liberaliſſimi: me tamen ei fauturum. Ò tempora, fore cum dubitet Curtius Conſulatum petere. ſed hæc hactenus.

DE TIRONE mihi curæ eſt: ſed iam ſciam quid agat: heri enim miſi qui uideret: cui etiam ad te literas dedi. Epiſtolam ad Cæſarem tibi miſi. Horti quam in diem proſcripti ſint, uelim ad me ſcribas.

Vt me leuarat tuus aduentus, ſic diſceſſus afflixit. quare, cum poteris, id eſt cum Seſtij auctioni operam dederis, reuiſes nos. uel unus dies mihi erit utilis:

quid dicam gratus? ipſe Romam uenirem, ut unà eſſemus, ſi ſatis conſilium quadam de re haberem.

TIRONEM *habeo citius quàm uerebar. uenit etiam* Nicias: *&* Valeriũ *hodie audiebã eſſe uenturum. quãuis multi ſint, magis tamẽ ero ſolus, quàm ſi unus eſſes. ſed expecto te à* Peducæo *utique.* Tu *autẽ ſignificas aliquid etiã antè. uerum id quidem, ut poteris.* De Virgilio, *ut ſcribis. hoc tamen uelim ſcire, quando auctio.* Epiſtolã *ad* Cæſarem *mitti, uideo tibi placere.* Quid *quæris? mihi quoq; idem maxime placuit, & eo magis, quòd nihil eſt in ea niſi optimi ciuis, ſed ita optimi, ut tẽpora, quibus parere omnes* πολιτικοὶ *præcipiũt: ſed ſic nobis eſſe uiſum, ut iſti antè legerẽt.* Tu *igitur id curabis. ſed niſi planè ijs intelliges placere, mittenda nõ eſt.* Id *autẽ utrum illi ſentiant, an uero ſimulent, tu intelliges.* Sed *mihi ſimulatio pro repudiatione fuerit.* τοῦτο δὲ μηλώσῃ. De Cerelia *quid tibi placeret,* Tiro *mihi narrauit: debere, nõ eſſe dignitatis meæ: perſcriptionẽ tibi placere: hoc metuere, alterũ in metu non ponere.* Sed *& hæc, & multa alia coràm. ſuſtinenda tamen (ſi tibi uidebitur) ſolutio eſt nominis* Cereleani, *dum &* de Metone, *&* de Faberio *ſciamus.*

L. Tullium Montanum *noſti, qui cum* Cicerone *profectus eſt. ab eius ſororis uiro literas accepi,* Montanum Planco *debere, quòd præs pro* Flaminio *ſit,* HS XX. De *ea re neſcio quid te à* Montano *rogatum. ſanè uelim, ſiue* Plancus *eſt rogandus, ſiue qua re potes illũ iuuare iuues. pertinet ad noſtrum officium. ſi res tibi forte notior eſt, quàm mihi, aut ſi* Plancum *rogandum putas, ſcribas ad me uelim, ut quid rei ſit, & quid rogandũ ſciam.* De *epiſtola ad* Cæſarem *quid egeris, expecto.*

De Silio non ita ſanè laboro. tu mihi aut Scapulanos, aut Clodianos efficias neceſſe eſt. ſed neſcio quid uideris dubitare de Clodia, utrum quando ueniat, an ſint ne uenales? Sed quid eſt quod audio Spintherem feciſſe diuortium? De lingua Latina ſecuri es, animi, dices, qui talia conſcribis. ἀπόγραφα ſunt: minore labore fiunt. uerba tantum affero, quibus abũdo. Ego, etſi nihil habeo quod ad te ſcribam, ſcribo tamẽ, quia tecum loqui uideor. hic Nobiſcum ſunt Nicias, & Valerius. hodie tuas literas expectabamus matutinas. Erũt fortaſſe alteræ pomeridianæ, niſi te Epiroticæ literæ impedient, quas ego non interpello. miſi ad te epiſtolas ad Martianum, & ad Montanum. eas in eundem faſciculũ uelim addas, niſi forte iam dediſti. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIB. XIII.

CICERO ATTICO S.

AD Ciceronem ita ſcripſiſti, ut neque ſeuerius, neque temperãtius ſcribi potuerit, nec magis, quàm quemadmodum ego maxime uellem. Prudentiſſime etiam ad Tullios. quare aut iſta proficient, aut aliud agamus. De pecunia uero, uideo à te omnem diligentiã adhiberi, uel potius iam adhibitã: & ſi efficis, à te hortos habebo. nec uero ullũ genus poſſeſſionis eſt quod malim, maxime ſcilicet ob eam cau-

ſam quæ ſuſcepta eſt, cuius feſtinationẽ mihi tollis, quoniam de æſtate polliceris, uel potius recipis. deinde etiã ad καταβίωσιν, mœſtitiámque minuendam nihil mihi reperiri poteſt aptius. Cuius rei cupiditas impellit me interdum ut te hortari uelim: ſed me ipſe reuoco. non enim dubito quin, quod me ualde uelle putes, in eo tu meipſum cupiditate uincas. itaque iſtuc iam pro facto habeo. Expecto quid iſtis placeat de epiſtola ad Cæſarem. Nicias te (ut debet) amat, uehementérque tua ſui memoria delectatur. Ego uero Peducæum noſtrum uehementer diligo: nam &, quanti patrem feci, totum in hunc: ipſum per ſe æque amo, atque illum amaui: te uero plurimum, qui hoc ab utroque noſtrum fieri uelis. Si hortos inſpexeris, & ſi de epiſtola certiorem me feceris, dederis mihi quod ad te ſcribam: ſin minus, ſcribam tamen aliquid: nunquam enim deerit. Gratior mihi celeritas tua quàm ipſa res: quid enim indignius? ſed iã ad iſta obduruimus, & humanitatem omnem exuimus. Tuas literas hodie expectabã, nihil equidem ut ex ijs noui: quid enim? ueruntamen. Oppio, & Balbo epiſtolas deferri iubebis, & tamẽ Piſonem ſicubi de auro. Faberius ſi uenerit, uidebis ut tantũ attribuatur, ſi modo attribuetur, quantũ debetur. accipies ab Erote. Ariarathes Ariobarzanis filius Romam uenit. uult, opinor, regnum aliquod emere à Cæſare: nam, quomodo nunc eſt, pedem ubi ponat in ſuo, non habet. omnino eum Seſtius noſter parochijs publicis occupauit: quod quidem facile patior. Verũtamen, quòd mihi ſummo beneficio meo magna cum fratribus illius neceſſitudo eſt, inuito eũ per literas ut apud me diuerſetur. ad eam rem cum mitte-

rem Alexandrum*,has ei dedi literas.* Cras *igitur au ctio* Peducæi *. cum poteris ergo : etſi impediet fortaſſe* Faberius *: ſed tamen,cum licebit.* Dionyſius *noſter grauiter queritur,& tamen iure,à diſcipulis abeſſe tã- diu.*Multis *uerbis ſcripſit ad me,credo item ad te.mihi quidem uidetur etiam diutius abfuturus, ac nollem: ualde hominem deſidero.*

A' T E *literas expectabam,nondum ſciliæt:nam has ma ne reſcribebã.*Ego *uero iſta nomina ſic probo,ut nihil aliud me moueat,niſi quod tu uideris dubitare : illud enim non accipio in bonam partẽ quod ad me refers.* Quid*,ipſe negotium meũ gerere,niſi conſilio tuo?*Sed *te mẽ intelligo,magis te id facere diligẽtia,qua ſẽper ute- ris,quàm quòd dubites de nominibus iſtis.etenim* Cæ *liũ non probas: plura non uis.utrũq; laudo.*His *igitur utendũ eſt.præs aliquando factus eſſet in his quidẽ ta bulis.à me igitur omnia,quòd dies lõgiores: teneamus modo, quod uolumus. puto fore iſtã etiã à præcone diẽ, certe ab heredibus.* De Criſpo*,&* Muſtella *uidebis: & uelim ſcire,quæ ſit pars duorũ.* De Bruti *aduẽtu erã factus certior:attulerat enim ab eo* AEgypta *liber tus literas.miſi ad te epiſtolã,quia cõmode ſcripta erat.*

H A B E O *munus à te elaboratum decem legatorum, & quidem puto : nam filius anno poſt* Quæſtor *fuit, quàm* Conſul Mumius*. ſed quoniam ſæpius de nomi- nibus quæris quid placeat : ego quoque tibi ſæpius reſpondeo placere.* Siquid *poteris cum* Piſone*,confi cies:* Aulus *enim uidetur in officio futurus.uelim an- tè poſſis:ſi minus,utique ſimul ſimus, cũ* Brutus *ueniet in* Tuſculanum*.magni intereſt mea,unà nos eſſe.* Scies *autem qui dies is futurus ſit, ſi puero negotiũ dederis*

ut quærat. Spuriũ Mumium putarã in decem legatis fuiſſe, & uidelicet: etenim ἄλογον, fratri fuiſſe: fuit enim ad Corinthum. Miſi tibi Torquatum. colloquere tu quidem cum Silio, ut ſcribis, & urge. Illam diem negabat eſſe mẽſe Maio: iſtam nõ negabat. ſed tu, ut omnia, iſtuc quoque ages diligenter. De Criſpo, & Muſtella ſcilicet cum quid egeris. Quoniam ad Bruti aduentum fore te nobiſcum pollicẽris, ſatis eſt, præſertim cum hi tibi dies in magno noſtro negotio conſumantur.

DE AQVAEDVCTV probe feciſti. columnarium uide, ne nullum debeamus. quanquam mihi uideor audiſſe à Camillo, commutatam eſſe legem. Piſoni quid eſt quod honeſtius reſpõdere poſſimus, quàm ſolitudinem Catonis? nec coheredibus ſolum Herennianis, ſed etiã ut ſcis (tu enim mecum egiſti) de puero Lucullo: quam pecuniam tutor (nam hoc quoque ad rem pertinet) in Achaia ſumpſerat. Sed agit liberaliter, quoniã negat ſe quicquam facturum contra noſtram uoluntatem. coràm igitur, ut ſcribis, conſtituemus quemadmodũ rem explicemus. Quòd reliquos coheredes conueniſti, planè bene. Quòd epiſtolã meam ad Brutum poſcis, non habeo eius exemplum, ſed tamen ſaluũ eſt, ut ait Tiro te habere oportere: & ut recordor, una cum illius obiurgatoria tibi meam quoque, quam ad eum reſcripſeram, miſi. Iudiciali moleſtia ut caream, uidebis. Tuditanum iſtum proauum Hortenſij planè non noram, & filium, qui tum non potuerat eſſe legatus, fuiſſe putarem. Mumium fuiſſe ad Corinthum pro certo
* habeo: ſæpe enim hic Spurius, qui nuper eſt epiſtolas mihi pronuntiabat uerſiculis facetis, ad familiares miſſas à Corintho. ſed non dubito quin fratri fue-

rit legatus, non in decem. Atque hoc etiam accepi, non ſolitos maiores noſtros legare in decem, qui eſſent imperatorum neceſſarij, ut nos ignari pulcherrimorum inſtitutorum, aut negligentes potius M. Lucullum, & L. Murenam, & cæteros ad L. Lucullum miſimus. illúdque εὐλογώτατον, illum fratri in primis eius legatis fuiſſe.

OPERAM *tuam multam, qui & hæc cures, & mea expedias, & ſis in tuis multo minus diligens, quàm in meis.* Seſtius *apud me fuit, &* Theopompus *pridie. ueniſſe à* Cæſare *narrabat literas: hoc ſcribere, ſibi certum eſſe* Romæ *manere; cauſámque eã aſcribere, quæ erat in epiſtola noſtra, ne ſe abſente leges ſuæ negligerentur, ſicut eſſet neglecta ſumptuaria. eſt ἄλογον: idq; erã ſuſpicatus.* Sed *iſtis mos gerendus eſt, niſi placet hãc ipſam ſententiã nos perſequi, &* Lentulũ *cum* Metella *feciſſe diuortium.* Hæc *omnia tu melius. reſcribes igitur quicquid uoles, dũmodo quid. iam enim non reperio quid te reſcripturum putem, niſi forte de* Muſtella *aut ſi* Silium *uideris.* Brutus *heri uenit in* Tuſculanum *poſt horam decimam. hodie igitur me uidebit, ac uellẽ cum tu adeſſes. miſi equidem ei nũtiari, te, quoad potuiſſes, expectaſſe eius aduẽtum, uẽturúmq;, ſi audiſſes, méque, ut facio, continuo te certiorẽ eſſe facturum.*

PLANE *nihil erat, quod ad te ſcriberem: modo enim diſceſſeras, & paulo pòſt triplices remiſeras. uelim cures faſciculum ad* Veſtoriũ *deferendum: & alicui des negotium, qui quærat* Q. Faberij *fundus nunquis in* Pompeiano Nolano *uenalis ſit.* Epitomen Bruti Celianorũ *uelim mihi mittas, & à* Philoxeno Παναιτίου περὶ προνοίας. Te Idibus *uidebo cum tuis.*

COMMODVM diſceſſeras heri, cum Trebatius uenit, paulo pòſt Curtius hic ſalutandi cauſa, ſed manſit inuitatus. Trebatium nobiſcum habemus. hodie mane Dolabella. multus ſermo ad multum diem. nihil poſſum dicere ἐκτενέστερον, nihil φιλοστοργότερον. uentum eſt tamen ad Quintum. multa ἄφατα, ἀδιήγητα: ſed unum eiuſmodi, quod, niſi exercitus ſciret, nõ modo Tironi dictare, ſed ne ipſe quidem auderem ſcribere. Sed hactenus. ἐν καιρῷ ad me uenit, cum haberem Dolabellam, Torquatus: humaniſſiméque Dolabella, quibus uerbis ſecum egiſſem, expoſuit: commodum enim egeram diligentiſſime. quæ diligentia grata eſt uiſa Torquato. A te expecto, ſiquid de Bruto. quãquam Nicias confectum putabat, ſed diuortium non probari. quo etiam magis laboro idem quod tu: ſiquid eſt enim offenſionis, hæc res mederi poteſt. Mihi Arpinũ eundũ eſt: nam & opus eſt conſtitui à nobis illa prædiola, & uereor ne exeundi poteſtas non ſit cum Cæſar uenerit: de cuius aduentu eam opinionem Dolabella habet, quam tu coniecturam faciebas ex literis Meſſalæ. Cum illuc uenero, intellexeróq; quid negotij ſit, tum, ad quos dies rediturus ſim, ſcribam ad te.

MINIME miror te & grauiter ferre de Marcello, & plura uereri periculi genera. quis enim hoc timeret, quod neque acciderat antea, nec uidebatur natura ferre, ut accidere poſſet? Omnia igitur metuẽda. ſed illud παρὰ τὴν ἱστορίαν, tu præſertim me reliquum conſularem. Quid tibi Seruius, quid uidetur? quanquam hoc nullam ad partem ualet ſcilicet, mihi præſertim, qui non minus bene actum cum illis putem: quid enim ſumus? aut quid eſſe poſſumus? domíne, an foris? quòd

niſi hoc mihi ueniſſet in mentem, ſcribere iſta neſcio quæ: quò uerterem me, non haberem. Ad Dolabel*lam, ut ſcribis, ita puto faciendum, κοινότερα quædam, & πολιτικώτερα. faciendum certe aliquid eſt: ualde enim deſiderat* Brutus. Siquid, *curabis ut ſciam.* Cui *quidem quamprimum agendum puto, præſertim ſi ſtatuit: ſermunculum enim omnem aut reſtinxerit, aut ſedarit: ſunt enim, qui loquantur etiam mecum. ſed hæc ipſe optime, præſertim ſi etiam tecum loquetur: mihi enim eſt in animo proficiſci* X I Cal. *hic enim nihil habeo quid agam, ne hercule illic quidem, nec uſquam, ſed tamen illic hodie.* Spintherem *expecto: miſit enim* Brutus *ad me per literas, purgat* Cæſarem *de interitu* Marcelli: *in quem ne, ſi inſidijs quidem ille interfectus eſſet, caderet ulla ſuſpicio. nunc uero, cum de* Magio *conſtet, nónne furor eius omnem cauſam ſuſtinet?* Planè, *quid ſit, non intelligo. explanabis igitur. quanquam nihil habeo quod dubitem, niſi, ipſi* Magio *quæ fuerit cauſa amentiæ: pro quo quidem etiam ſponſor factus eſt. nimirum id fuit: ſoluendo enim non erat: credo eum petijſſe à* Marcello *aliquid: & illum, ut erat, conſtantius reſpondiſſe, οὐ γὰρ ὀναδίως.* Credebam *eſſe facile: totum eſt aliud, poſtea quàm ſum à te dijunctior. ſed fuit faciẽdum, ut & conſtituerem mercedulas prædiorum, & ne magnum onus obſeruãtiæ* Bruto *noſtro imponerem. poſthac enim poterimus commodius colere inter nos in* Tuſculano. *hoc autem tempore, cum ille me quotidie uidere uellet, ego ad illum ire non poſſem: priuabatur omni delectatione* Tuſculani. Tu *igitur, ſi* Seruilia *uenerit, ſi* Brutus *quid egerit, etiam ſi conſtituerit quando obuiam, quicquid denique erit quod*

ſcire me oporteat, ſcribes. Piſonem, *ſi poteris, conuenias. uides quàm maturum ſit: ſed tamen quod commodo tuo fiat.*

VALDE *me momorderunt epiſtolæ tuæ de* Attica *noſtra: eædem tamen ſanauerunt. quòd enim te ipſe conſolabare eiſdem literis, id mihi erat ſatis firmum ad leniendam ægritudinem.* Ligarianam *præclare uendidiſti. poſthac quicquid ſcripſero, tibi præconium deferam.* Quod *ad me de* Varrone *ſcribis, ſcis me antea orationes, aut aliquid id genus ſolitum ſcribere, ut* Varronem *nuſquã poſſem intexere. poſtea autem quàm hæc cœpi* φιλολογώτερα, *iam* Varro *mihi denuntiauerat magnam ſanè, & grauem* προσφώνησιν. *biennium præteriit, cum ille* καλλιππίδης *aſſiduo curſu cubitum nullum proceſſerit. ego autem me parabã ad id, quod ille mihi miſiſſet, ut* αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον, *ſi modo potuiſſem: nam hoc etiam* Heſiodus *aſcribit* αἴκε δύνηαι. *nunc illam* περὶ τελῶν σύνταξιν, *ſane mihi probatam,* Bruto, *ut tibi placuit, deſpõdimus, idque eum non nolle mihi ſcripſiſti.* Ergo *illam* ἀκαδημαϊκὴν, *in qua homines, nobiles illi quidem, ſed nullo modo philologi, nimis acute loquuntur, ad* Varronem *transferamus. etenim ſunt* Ἀντιόχεια, *quæ iſte ualde probat.* Catulo & Lucullo *alibi reponemus, ita tamen, ſi tu hoc probas: déque eo mihi reſcribas uelim.*

DE BRINNIANA *auctione accepi à* Veſtorio *literas. ait ſine ulla controuerſia rem ad me eſſe collatam* (Romæ *uideliet, aut in* Tuſculano *me fore putauerũt*) *ad* VIII Cal. Quint. *Dices igitur uel amico tuo, uel* Othoni *coheredi meo, uel* Labeoni *noſtro, paulum proferant auctionem, me circiter* Nonas *in* Tuſculano *fo-*

re. cum Piſone Erotem habes. De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. dies adeſt.

COMMOTVS tuis literis, quòd ad me de Varrone ſcripſeras, totam Academiam ab hominibus nobiliſſimis abſtuli, tranſtulique ad noſtrum ſodalem, & ex duobus libris contuli in quatuor. grandiores ſunt omnino, quàm erant illi, ſed tamen multa detracta. Tu autem mihi peruelim ſcribas, qui intellexeris illū uelle. Illud utique ſcire cupio, quem intellexeris ab eo ζηλοτυπῆσθαι, niſi forte Brutum. id hercle reſtabat. ſed tamen ſcire peruelim. libri quidem ita exierunt (niſi forte me communis φιλαυτία decipit) ut in tali genere ne apud Græcos quidem ſimile quicquam. Tu illam iacturam feres æquo animo, quòd illa, quæ habes de Academicis, fruſtra deſcripta ſunt: multo tamen hæc erunt ſplendidiora, breuiora, meliora. Nunc autem ἀπορῶ, quò me uertam. uolo Dolabellæ ualde deſideranti. non reperio quid: & ſimul αἰδέομαι Τρῶας. neque, ſi aliquid, potero μέμψιν effugere. aut ceſſandum igitur, aut aliquid excogitandum. Sed quid hæc leuia curamus? Attica mea, obſecro te, quid agit? quæ me ualde angit. ſed crebro reguſto tuas literas: in his acquieſco: tamen expecto nouas. Brinnij libertus coheres noſter ſcripſit ad me uelle, ſi mihi placet, coheredes, & Sabinum Albium ad me uenire. id ego planè nolo. hereditas tanti non eſt, & tamen obire auctionis diem facile poterunt (eſt enim III Id.) ſi me in Tuſculano poſtridie Non. mane conuenerint. quòd ſi laxius uolēt proferre diem, poterunt uel biduum, uel triduum, uel ut uidebitur: nihil enim intereſt. Quare, niſi iam profecti ſunt, retinebis homines. De Bruto ſiquid erit, de

Cæſare ſiquid ſcies præterea, ſcribes. Illud etiã atque etiã conſideres uelim, placeátne tibi mitti ad Varronem quod ſcripſimus: etſi etiam ad te aliquid pertinet: nam ſcito te ei dialogo adiunctum eſſe tertiũ. opinor igitur conſideremus. etſi nomina iam facta ſunt: ſed uel induci, uel mutari poſſunt.

QVID agit, obſecro te, Attica noſtra? nam triduo abs te nullas acceperam: nec mirum: nemo enim uenerat, nec fortaſſe cauſa fuerat. Itaque, ipſe quid ſcriberem, non habebam. quo autem die has Valerio dabam, expectabam aliquem meorum: qui ſi ueniſſet, & à te quid attuliſſet, uidebam non defuturum quid ſcriberem. nos cum flumina & ſolitudinem ſequeremur, quo facilius ſuſtentare nos poſſemus, pedem è uilla adhuc egreſſi non ſumus: ita magnos, & aſſiduos imbres habebamus. Illam Academicæn σύνταξιν totam ad Varronem traduximus: modo fuit Catuli, Luculli, Hortenſij. deinde, quia παρὰ τὸ πρέπον uidebatur, quòd erat hominibus non ignota, non illa quidem ἀπαιδευσία, ſed in his rebus ἀτριψία, ſimulac ueni ad uillam, eóſdem illos ſermones ad Catonem, Brutúmque tranſtuli.

ECCE tuæ literæ de Varrone. nemini uiſa eſt aptior Ἀντιόχεια ratio. ſed tamẽ uelim ſcribas ad me primũ placeátne tibi aliquid ad illum: deinde, ſi placebit, hóccine potiſſimum. Quid Seruilia, iámne uenit? Brutus ecquid agit, ecquãdo? de Cæſare quid auditur? Ego ad Nonas, quemadmodum dixi. tu cum Piſone ſiquid poteris. de VI. expectabam Roma aliquid. non impetraſſem igitur aliquid tuis. nunc eadẽ illa, quid Brutus cogitet, aut ſi aliquid egit, & quid à Cæſare. Sed quid iſta quæ minus curo? Attica noſtra quid agat, ſcire cu-

pio. etſi tuæ literæ (ſed iam nimis ueteres ſunt) recte ſperare iubent, tamen expecto recens aliquid.

VIDES propinquitas quid habet. nos uero conficiamus hortos. Colloqui uidebamur in Tuſculano cum eſſem: tanta erat crebritas literarum: ſed id quidem iã erit. Ego interea admonitu tuo perfeci ſanè argutulos libros ad Varronem: ſed tamen expecto quid ad ea, quæ ſcripſi ad te: primum qui intellexeris eum deſiderare à me, cum ipſe homo πολυγραφώτατος nunquã me laceſſiſſet: deinde quem ζηλοτυπεῖν multo Hortenſium minus, aut eos qui de Rep. loquuntur. Planè hoc mihi explices uelim: in primus, manedſne in ſententia, ut mittam ad eum quæ ſcripſi: an nihil neceſſe putes. ſed hæc coram.

COMMODVM diſceſſerat Hilarus librarius IIII Cal. cui dederam literas ad te, cum uenit tabellarius cum tuis literis pridie datis: in quibus illud mihi gratiſſimum fuit, quòd Attica noſtra rogat te ne triſtis ſit, quódque tu ἀκίνδυνα eſſe ſcribis. Ligarianam, ut uideo, præclare auctoritas tua commendauit: ſcripſit enim ad me Balbus ac Oppius, mirificæ ſe probare, ob eámque cauſam ad Cæſarem meam ſe oratiunculã miſiſſe. Hæc igitur idem tu mihi antea ſcripſeras. In Varrone iſta cauſa me non moueret, ne uiderer φιλένδοξος: ſic enim conſtituebam, neminem includere in dialogos eorum qui uiuerent: ſed quia ſcribis & deſiderari à Varrone, & magni illum æſtimare, eos confeci, & abſolui, neſcio quàm bene, ſed ita accurate, ut nihil poſſet ſupra. Academicam omnem quæſtionem libris quatuor. in eis, quæ erant contra ἀκαταληψίαν, præclare collecta ab Antiocho, Varroni dedi: ad ea

ipſe reſpõdeo: tu es tertius in ſermone noſtro. Si Cottá, *&* Varronem *feciſſem inter ſe diſputanteis, ut à te pro ximis literis admoneor, meũ* κωφὸν πρόσωπον *eſſet.* hoc *in antiquis perſonis ſuauiter fit, ut &* Heraclides *in multis, & nos ſex de* Rep. *libris fecimus.* Sunt *etiam de oratore noſtri tres, mihi uehementer probati. in eis quo que eæ perſonæ ſunt, ut mihi tacendum fuerit:* Craſſus *enim loquutur,* Antonius, *Catulus ſenex,* C. Iulius *frater Catuli, Cotta,* Sulpitius. Puero *me hic ſermo inducitur, ut nullæ eſſe poſſent partes meæ. quæ autem his temporibus ſcripſi,* Ἀριστοτέλειον *morem habent, in quo ſermo ita inducitur cæterorum, ut penes ipſum ſit prin cipatus.* Ita *confeci quinque libros* περὶ τελῶν, *ut* Epicu*rea* L. Torquato, *Stoica* M. *Catoni,* περιπατητικὰ M. Piſoni *daremus.* ἀζηλότυπον *id fore putaram, quòd omnes illi deceſſerant.* Hæc Academica, *ut ſcis, cum* Ca*tulo,* Lucullo, Hortenſio *contuleram. ſanè in perſonas non cadebant: erant enim* λογικώτερα, *quàm ut illi de ijs ſomniaſſe unquam uiderentur.* Itaque, *ut legi tuas de* Varrone, *tanquam* ἕρμαιον *arripui. aptius eſſe nihil potuit ad id philoſophiæ genus, quo ille maxime mihi delectari uidetur, meáſque parteis, ut non ſim conſecutus, ut ſuperior mea cauſa uideatur: ſunt enim uehementer* πιθανὰ Antiochia, *quæ diligenter à me expreſſa acumen habent* Antiochi, *nitorem orationis no ſtrum, ſi modo is eſt aliquis in nobis.* Sed *tu dandos ne putes hos libros* Varroni, *etiam atque etiam uidebis. mihi quædam occurrunt, ſed ea corám.*

À CAESARE *literas accepi conſolatorias, datas prid.* Cal. *Maij* Hiſpali. De *urbe augenda quid ſit promulgatum, non intellexi. id ſanè ſcire uelim.* Torquato

noſtra officia grata eſſe facile patior: eáque augere non deſinam. De uxore Tuberonis, & priuigna, neq; poſſum iam abdere (eſt enim res peruulgata) neque Tuberonem uolo defendere: mirifice eſt enim φιλαίτιος. Theatrum quidem ſanè bellum habuiſti. Ego, etſi hoc loco facillime ſuſtentor, tamen te uidere cupio. itaque, ut conſtitui, adero. Fratrem credo à te eſſe conuentum: ſcire igitur ſtudeo quid egeris. De fama nihil ſanè laboro. etſi ſcripſeram ad te tunc ſtulte. nihil melius curandũ enim nobis eſt, atque hoc in omni uita ſua quenque à recta conſcientia tranſuerſum unguem non oportere diſcedere. Vidén' quàm φιλοσόφως? an tu nos fruſtra exiſtimas hæc in omnibus habere? Δηδῆχθαι te nollem, quod nihil erat: redeo enim rurſus eodem. quicquám ne me putas curare in toto, niſi ut ei ne deſim? id ago ſcilicet, ut iudicia uidear tenere: μὴ γὰρ αὐτοῖς. uellem tàm domeſtica ferre poſſem, quàm iſta contẽnere. putas autem me uoluiſſe aliquid, quod perfectum non ſit? non licet ſcilicet ſententiam ſuam: ſed tamen, quæ tum acta ſunt, non poſſum non probare: & tamen non curare pulchre poſſum, ſicuti facio. Sed nimium multa de nugis.

A D HIRCIVM *dederam epiſtolam ſanè grandem, quam ſcripſerã proxime in Tuſculano. huic, quam tu mihi miſiſti, reſcribã aliâs: nunc alijs malo. Quid poſſum de Torquato, niſi aliquid à Dolabella? quod ſimul ac, continuo ſcietis. expectabã hodie, aut ſummum cras ab eo tabellarios: qui ſimulac uenerint, mittẽtur ad te. À Quinto expecto: proficiſcẽs enim è Tuſculano VIII. Cal. ut ſcis, miſi ad eum tabellarios. Nũc ad rem ut redeã.* INHIBERE *illud tuum, quod ualde mihi ar-*

riſerat, uehementer diſplicet: eſt enim uerbum totum nauticum. quanquam id quidem ſciebam: ſed arbitrabar ſuſtineri remos, cum inhiberi eſſent remiges iuſſi. id non eſſe eiuſmodi didici heri, cum ad uillã noſtram nauis appelleretur: non enim ſuſtinent, ſed alio modo remigant. id ab ἐποχῆς remotiſſimum eſt. Quare facies ut ita ſit in libro quemadmodum fuit. Dices hoc idem Varroni, ſi forte mutauit. nec eſt melius quicquam, quàm ut Lucullus ſuſtineat currum, ut bonus ſæpe agitator, equóſque. ſempérq; Carneades προβολὴν pugilis, & retentionem aurigæ ſimilem facit ἐποχῇ. Inhibitio autem remigum motum habet, & uehementiorem quidem remigationis nauem conuertentis ad puppim. Vides quanto hoc diligentius curem, quàm aut de rumore, aut Pollione. De Panſa etiam, ſiquid certius: credo enim palàm factum eſſe. De Critonio, ſiquid eſſet; certíne de Metello, & Balbino? dic mihi, placét ne tibi primum edere iniuſſu meo? Hoc ne Hermodorus quidem faciebat, is, qui Platonis libros ſolitus eſt diuulgare, ex quo λόγοισιν Ἑρμόδωρος. quid illud? rectúmne exiſtimas cuiquam quicquam antè, quàm Bruto? cui te auctore προσφωνῶ: ſcripſit enim Balbus ad me, ſe à te quintum de finibus librum deſcripſiſſe: in quo non ſanè multa mutaui, ſed tamen quædam. Tu autem commode feceris, ſi reliquos continueris, ne & ἀδιόρθωτα habeat Balbus, & ἕωλα Brutus. Sed hæc hactenus, ne uidear περὶ μικρὰ σπουδάζειν. etſi nunc quidem maxima mihi ſunt hæc: quid eſt enim aliud? Varroni quidem quæ ſcripſi te auctore, ita propero mittere, ut iam Romam miſerim deſcribenda. ea ſi uoles, ſtatim habebis: ſcripſi enim ad librarios ut fieret

tuis,ſi tu uelles,deſcribendi poteſtas.ea uero continebis, quoad ipſe te uideam.quod diligentiſſime facere ſoles, cum à me tibi dictum ſit. Quomodo autem fugit me tibi dicere? mirifice Cerelia, ſtudio uidelicet philoſophiæ flagrãs, deſcribit à tuis.iſtos ipſos de finibus habet. ego autem tibi confirmo(poſſum falli,ut humanus) à me non habere: nunquam enim ab oculis meis abfuerunt. tantum porrò aberat ut binos ſcriberent, uix ſingulos confecerunt.tuorum tamen eo nullum delictum arbitror,idémque te uolo exiſtimare:à me enim prætermiſſum eſt, ut dicerẽ eos exire nondum uelle. Hui quandiu de nugis?de re enim nihil habeo quod loquar. De Dolabella *tibi aſſentior. coheredes,ut ſcribis,in* Tuſculano. De Cæſaris *aduentu,ſcripſit ad me* Balbus, *non ante* Cal.Sext. De Attica *optime,quòd leuius,ac lenius,& quòd fert* εὐκόλως. *Quod autem de illa noſtra cogitatione ſcribis, in qua nihil tibi credo,ea quæ noui:ualde probo hominem,domum,facultates.quod caput eſt,ipſum non noui,ſed audio laudabilia de* Scrofa:*etiam proxime accedit,ſiquid hoc ad rem.* εὐγενέστερος *eſt etiam,quàm pater.coràm igitur,& quidẽ propenſo animo ad probandum:accedit enim,quòd patrem (ut ſcire te puto)plus etiam,quàm non modo tu,ſed quàm ipſe ſcit,amo, ídque & merito, & iandiu.*

DE VARRONE, *non ſine cauſa, quid tibi placeat, tam diligenter exquiro. occurrunt mihi quædam : ſed ea coràm.te autem* ἀσμενίστατα *intexui, faciámque id crebrius : proximis enim tuis literis primum te id non nolle cognoui.* De Marcello *ſcripſerat ad me* Caſſius *antea,* τὰ κατὰ μέρος Seruius. *rem acerbam.* Ad *prima redeo.ſcripta noſtra nuſquã malo eſſe,quàm apud*

te:ſed ea tum foras dari, cum utrique noſtrum uidebitur. Ego & librarios tuos culpa libero, neq; te accuſo, & tamen aliud quiddam ad te ſcripſeram, Cereliam quædam habere, quæ niſi à te non potuerit. Balbo quidem intelligebam ſatiſfaciendum fuiſſe: tantum nolebam, aut obſoletum Bruto, aut Balbo inchoatum dari. Varroni, ſimulac te uidero (ſi tibi uidebitur) mittam. Quid autem dubitarim, cum uidero te, ſcies. Attributos quòd appellas, ualde probe. te de prædio Auiæ exerceri, moleſte fero. De Bruto noſtro perodioſum: ſed uita fert. mulieres autẽ uix ſatis humane, quæ inimico animo ferant, cum utraque officio pareat. Tullium ſcribã, nihil fuit quòd appellares: nam tibi mandaſſem, ſi fuiſſet: nihil enim eſt apud eum poſitum nomine uoti. Sed eſt quiddam apud illum meum. id ego in hanc rem ſtatui conferre. Itaque & ego recte tibi dixi, ubi eſſet, & tibi ille negauit. Hoc quoque ipſum contiuo adoriamur. Locum hominibus nõ ſanè probo, quòd eſt deſertior: ſed habet ἀλογίαν. Verum hoc quoque, ut cenſueris, quippe qui omnia. ego, ut conſtitui adero, atq; utinam tu quoque eodem die. ſin quid, multa enim, utique poſtridie: etenim coheredes: à queis ſine te opprimi malitia eſt. Alteris iam literis nihil ad me de Attica: ſed id quidẽ mihi in optima ſpe pono. illud accuſo, non te, ſed illam ne ſalutem quidem. At tu & illi, & Piliæ plurimam. nec me tamen iraſci indicaris. Epiſtolam Cæſaris miſi, ſi minus legiſſes.

ANTEMERIDIANIS tuis literis heri ſtatim reſcripſi: nunc reſpondebo ueſpertinis. Brutus mallẽ me accerſeret: nam & æquius erat, cum illi iter inſtaret & ſubitum, & longum: & mehercule nunc, cum ita ſimus

affecti, ut non poſſimus planè ſimul uiuere (intelligis enim profecto quo maxime poſita ſit συμβίωσις) facile patiebar nos potius Romæ unà eſſe, quàm in Tuſculano. libri ad Varronem non morabātur: ſunt enim deſecti, ut uidiſti: tantum librariorum menda tolluntur. de quibus libris ſcis me dubitaſſe: ſed tu uideris. Item, quos Bruto mittimus, in manibus habent librarij.

Mea mandata (ut ſcribis) explica. quanquam iſta retentione omneis ait uti Trebatius: quid tu iſtos putas? noſti domum, quam confice εὐλόγως. incredibile eſt quàm ego iſta non curem. Omni tibi aſſeueratione affirmo, quod mihi credas uelim, mihi maiori offenſioni eſſe, quàm delectationi poſſeſſiunculas meas. magis enim doleo, me non habere cui tradam, quàm habere, qui utar. atque illud Trebatius ſe tibi dixiſſe narrabat. Tu autem ueritus es fortaſſe, ne ego inuitus audirem. fuit id quidem humanitatis: ſed, mihi crede, iam iſta non curo. Quare da te in ſermonem, & perſeca, & cōfice, excita, compella, loquere, ut te cum illo Scæua loqui putes. ne exiſtimes eos, qui non debita conſectari ſoleant, quod debeatur remiſſuros. De die tantum uideto, & id ipſum bono modo.

QVID *eſt, quod Hermogenes mihi Clodius Andromenem ſibi dixiſſe, ſe Cicerone uidiſſe Corcyræ? ego enim audita tibi putaram. nil igitur ne ei quidem literarū? an non uidit? facies ergo ut ſciam. Quid tibi ego de Varrone reſcribam? quatuor διφθέραι ſunt in tua poteſtate. quod egeris, id probabo: nec tamen αἰδέομαι Τρῶας: quid enim? ſed ipſi quàm res illa probaretur, magis uerebar. Sed quoniam tu ſuſcipis, in alteram aurem.*

DE RETENTIONE, *reſcripſi ad tuas accurate literas ſcriptas. conficies igitur, & quidem ſine ulla dubitatione, aut retractatione.* Hoc *fieri & oportet, & opus eſt.* De Andromene, *ut ſcribis, ita putaram: ſciſſes enim, mihiq; dixiſſes.* Tu *tamē ita mihi de* Bruto *ſcribis, ut de te nihil. quando autem illum putas? nam ego* Romam *prid.* Id. *ita uolui* Bruto *ſcribere: ſed quoniam tu te legiſſe ſcribis, fui fortaſſe* ἀσχρίστερος, *me ex tuis literis intellexiſſe, nolle eum me quaſi proſequendi ſui cauſa* Romam *nūc uenire.* Sed *quoniā iam adeſt meus aduentus, fac quæſo, nequid eum* Idus *impediant, quo minus ſuo cōmodo in* Tuſculano *ſit. nec enim ad tabulam eum deſideraturus eram: in tali enim negotio cur tu unus non ſatis es?* Sed *ad teſtamentū uolebam: quod iam malo alio die, ne ob eam cauſam* Romam *ueniſſe uidear.* Scripſi *igitur ad* Brutum, *iam illud, quod putaſſem,* Idibus *nihil opus eſſe. uelim ergo totum hoc ita gubernes, ut ne minima quidem re ulla* Bruti *commodum impediamus.* Sed *quid eſt tandem, quod perhorreſcas, quia tuo periculo iubeam libros dari* Varroni? *etiam nunc ſi dubitas, fac ut ſciamus: nihil eſt enim illis elegantius.* Volo Varronem, *præſertim cum ille deſideret: ſed eſt, ut ſcis* δεινὸς ἀνὴρ, τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο. Ita *mihi ſæpe occurrit uultus eius querentis fortaſſe uel hoc, meas partes in his libris copioſius defenſas eſſe, quàm ſuas. quod mehercule intelliges non eſſe, ſiquando in* Epeirum *ueneris: nam nunc* Alexionis *epiſtolis cedimus: ſed tamen ego non deſpero probatum iri* Varroni: *& id, quoniam impēſam fecimus in macrocola, facile patior teneri.* Sed *etiam atque etiā dico, tuo periculo fiet.* Quare, *ſi addubitas, ad* Brutum

tranſeamus:eſt enim is quoque Antiochius. O' Academiam uolaticam,& ſui ſimilem,modo huc,modo illuc. Sed quæſo, epiſtola mea ad Varronem ualdéne tibi placuit?Male mihi ſit, ſi unquam quicquam tam enitar. At ego ne Tironi quidem dictaui, qui totas περιοχὰς perſequi ſolet,ſed Spinthero ſyllabatim. De Virgilij parte ualde probo. Sic ages igitur: & quidem id erit primũ, proximum Clodiæ. Quòd ſi neutrum,metuo ne turbẽ, & irruam in Druſum.intemperans ſum in eius rei cupiditate,quam noſti.Itaque reuoluor identidem in Tuſculanum: quiduis enim potius, quàm ut non hac æſtate abſoluatur. Ego, ut tempus eſt noſtrũ locum habeo nullum,ubi facilius eſſe poſſim, quàm Aſturæ:ſed quia qui mecum ſunt,credo quòd mœſtitiam meam non ferunt, domum properant:etſi poteram remanere,tamen, ut ſcripſi tibi,proficiſcar hinc, ne relictus uidear.Quò autem Lanuuio? Conor equidem in Tuſculanum:ſed faciam te ſtatim certiorem. Tu literas conficies.Equidem credibile non eſt,quantum ſcribam die:quin etiam noctibus:nihil eſt enim ſomni.Heri etiam effeci epiſtolam ad Cæſarem.tibi enim placebat: quam non fuit malum ſcribi, ſi forte opus eſſe putares. ut quidem nunc eſt, nihil ſanè eſt neceſſe mittere, ſed id quidem, ut tibi uidebitur: mittam tamen ad te exemplum fortaſſe Lanuuio, niſi forte Romam: ſed cras ſcies.

EPISTOLAM *ad Cæſarem,nobis uero ſemper rectiſſime placuit, ut iſti ante legerent:aliter enim fuiſſemus & in hos inofficioſi, & in noſmetipſos, ſi illum offenſuri fuimus, penè periculoſi. Iſti autem ingenue, mihique gratum, quòd,quid ſentirent,non reticuerunt:*

illud uero uel optime, quòd ita multa mutari uolunt ut mihi de integro ſcribendi cauſa non ſit. quanquam de Parthico bello quid ſpectare debui, niſi quod illũ uelle arbitrabar? quod enim aliud argumentum epiſtolæ noſtræ, niſi κολακεία fuit? an, ſi ea quæ optima putaram, ſuadere uoluiſſem, oratio mihi defuiſſet? Totis igitur literis nihil opus eſt. ubi enim ἐπίτευγμα magnum nullum fieri poſſit, ἀπότευγμα uel non magnum moleſtum futurum ſit, quid opus eſt παρακινδυνεύειν? præſertim cum illud occurrat illum, cum antea nihil ſcripſerim, exiſtimaturum me, niſi toto bello confecto, nihil ſcripturum fuiſſe. atque etiam uereor, ne putet me hoc quaſi Catonis μάλιγμα eſſe uoluiſſe. Quid quæris? ualde me pœnitebat: nec in hac quidẽ re quicquam magis ut uellem, accidere potuit, quàm quòd σπουδὴ noſtra non eſt probata. Incidiſſemus etiam in illos, in eis in cognatum tuum. Sed redeo ad hortos. Planè illuc te ire, niſi tuo magno commodo nolo. nihil enim urget. quicquid erit, operam Faberio ponamus. De die tamen auctionis, ſiquid ſcies. eũ, qui è Cumano uenerat, quòd & plane ualere Atticam nũtiabat, & literas ſe habere dicebat, ſtatim ad te miſi. Hortos quoniã hodie eras inſpecturus, quid uiſum tibi ſit, cras ſcilicet. De Faberio autem, cum uenerit. De epiſtola ad Cæſarẽ (iurato mihi crede) non poſſum. nec me turpitudo deterret, etſi maxime debebat. quàm enim turpis eſt aſſentatio, cum uiuere ipſum turpe ſit nobis? Sed, ut cœpi, non me hoc turpe deterret: ac uellem quidem (eſſem enim qui eſſe debebam) ſed in mẽtem nihil uenit: nam quæ ſunt ad Alexandrum hominum eloquentium & doctorum ſuaſiones, uides quibus in rebus uerſentur.

adoleſcentem incenſum cupiditate uerisſimæ gloriæ, cupientem ſibi aliquid conſilij dari, quod ad laudē ſempiternam ualeret, cohortantur ad decus. non deeſt oratio. Ego quid poſſum? tamen neſcio quid è quercu exculpſeram, quod uideretur ſimile ſimulacri. In eo quòd nonnulla erant paulo meliora, quàm ea quæ fiunt, & facta ſunt, reprehenduntur: quod me minime pœnitet. ſi enim perueniſſent iſtæ literæ, mihi crede, nos pœniteret. Quid? tu non uides, ipſum illum Ariſtotelis diſcipulum ſummo ingenio, ſumma modeſtia, poſteaquam Rex appellatus ſit, ſuperbum, crudelem, immoderatum fuiſſe? quid tu hunc de pompa, Quirini contubernalem, his noſtris moderatis epiſtolis lætaturum putas? ille uero potius non ſcripta deſiderat, quàm ſcripta non probet. Poſtremo, ut uolet. abijt illud, quod tum me ſtimulabat, quod tibi dabam πρόβλημα ἀρχιμήδειον. Multo mehercule magis nunc opto caſum illum quàm tum timebam, uel quemlibet, niſi quid te aliud impediet, mihi optato ueneris. Nicias à Dolabella magno opere accerſitus (legi enim literas) etſi inuito me, tamen eodem me auctore profectus eſt. Hoc manu mea.

CVM *quaſi alias res quærerem de philologis è Nicia, incidimus in Talnam. Ille de ingenio nihil nimis. modeſtum, & frugi. ſed hoc mihi non placuit. ſe ſcire aiebat ab eo nuper petitam Cornificiā Quinti filiam, uetulam ſane, & multarum nuptiarum: non eſſe probatam mulieribus, quòd ita reperirent, rem non maiorem* DCCC. *hoc putaui te ſcire oportere. De hortis ex tuis literis cognoui, & Chryſippo. in uilla, cuius inſulſitatem bene noram, uideo nihil, aut pauca mu-*

tata. balnearia tamen laudat. maiora de minoribus ait hiberna effici poſſe. Tecta igitur ambulatiuncula addenda eſt: quam ut tantam faciamus, quantam in Tuſculano fecimus, propè dimidio minori conſtabit iſto loco. Ad id autem quod uolumus, ἀφίδρυμα, nihil aptius uidetur, quàm lucus, quem ego noram: ſed celebritatem nullã tum habebat, nunc audio maximã. nihil eſt quod ego malim. In hoc τὸν τῦφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον. Reliquum eſt, ſi Faberius nobis nomen illud explicat: noli quærere quanti: Othonem uincas uolo. Nec tamen inſaniturum illum puto. noſſe enim mihi hominem uideor. Ita male autem audio ipſum eſſe tractatum, ut mihi ille emptor non eſſe uideatur. quid enim pateretur? ſed quid argumentor? ſi Faberianum explicas, emamus uel magno: ſin minus, ne paruo quidem poſſumus. Clodiam igitur, à qua ipſam ob eam cauſam ſperare uideor, quòd & multo minoris ſunt, & Dolabellæ nomen iam expeditum uidetur, ut etiam repræſentatione concludam. De hortis ſatis.

Cras aut te, aut cauſam, quam quidem futuram Faberianam, ſed ſi poteris.

CICERONIS epiſtolam tibi remiſi. ò te ferreum, qui illius periculis non moueris. me quoq; accuſat. eam epiſtolam tibi miſiſſem. nam illam alteram de rebus geſtis eodem exemplo puto. In Cumanum hodie miſi tabellarium. ei dedi tuas ad Veſtorium, quas Pharnaci dederas. Commodum ad te miſeram Demeam, cum Eros ad me uenit. ſed in eius epiſtola nihil erat noui, niſi auctionem biduum. Ab ea igitur ut ſcribis, & uelim confecto negotio Faberiano: quem quidem negat Eros hodie: cras mane putat. à te colendus eſt. Iſtæ

autem κολακεῖαι non lōge abſunt à ſcelere. Te,ut ſpero, perendie.ſiunde potes, erues qui decem legati Mumio fuerunt:Polybius non nominat. Ego memini Albinum Conſularem,& Sp. Mumium: uideor audiſſe ex Hortenſio Tuditanū. Sed in Libonis annali XIIII.annis poſt Prætor eſt factus Tuditanus,quàm Conſul Mumius.non ſane quadrat. Volo aliquem Olympiæ, aut ubiuiſnam πολιτικὸν σύλλογον, more Dicæarchi familiaris tui.

V. CAL. mane accepi à Demea literas pridie datas, ex quibus aut hodie,aut cras te expectare deberem.Sed, ut opinor,idem ego,qui expecto tuū aduentum,morabor te.non enim puto tam expeditum Faberianum negotium futurū,etiam ſi eſt futurum, ut non habeat aliquid moræ.Cum poteris igitur:quoniam etiam dum abes. Dicæarchi quos ſcribis libros,ſane uelim mihi mittas:addas etiam καταβάσεως. De epiſtola ad Cæſarem κέκριται, atque id ipſum, quod iſti aiunt illum ſcribere, ſe niſi conſtitutis rebus non iturū in Parthos: idem ego ſuadebam in illa epiſtola,utrum liberet, facere poſſe,auctore me.Hoc enim ille expectat uidelicet, neque eſt facturus quicquam,niſi de meo conſilio.Obſecro,abijciamus iſta,& ſemiliberi ſaltem ſimus, quod aſſequemur & tacendo & latendo.Sed aggredere Othonem, ut ſcribis. Confice mi Attice iſtam rem: nihil enim aliud reperio, ubi & in foro non ſim, & tecum eſſe poſſim.Quanti autem hoc,mihi uenit in mentem. C. Albanius proximus eſt uicinus, is ∞ iugerum de M. Pilio emit, ut mea memoria eſt, HS CXV. omnia ſcilicet nunc minoris.ſed accedit cupiditas:in qua,præter Othonem, non puto nos ullum aduerſarium habi-

turos: ſed eum ipſum tu poteris monere, facilius etiam, ſi Canum haberes. O gulā inſulſam. pudet me patris. Reſcribes, ſiquid uoles.

A LTERAM *à te epiſtolam cum hodie accepiſſem, uolui te una mea contentū. Tu uero age, quod ſcribis, de* Faberio: *in eo enim totum eſt poſitum id quod cogitamus. Quæ cogitatio ſi nō incidiſſet (mihi crede iſtuc, ut cætera) non laborarē. quam ob rem, ut facis (iſtuc enim addi nihil poteſt) urge, inſta, perfice.* Dicæarchi περὶ ψυχῆς *utroſque uelim mittas, &* καταβάσεως. τριπολιτικὸν *non inuenio, & epiſtolam eius, quam ad* Ariſtoxenum *miſit.* Treis *eos libros maxime nunc uellē: apti eſſent ad id quod cogito.* Torquatus Romæ *eſt. iuſſi ut tibi daretur.* Catulum *&* Lucullum, *ut opinor, antea. his libris noua proœmia ſunt addita, quibus eorū uterq; laudatur.* Eas *literas uolo habeas. & ſunt quædam alia. & quod ad te de decem legatis ſcripſi, parum intellexti: credo quia* διὰ συμείων *ſcripſeram. de* C. Tuditano *enim quærebam, quem ex* Hortenſio *audierā fuiſſe in decem.* Eum *uideo in* Libonis Prætorem L. Popilio, P. Rupilio Coss. *annis* XIIII *ante quàm* Prætor *factus eſt, legatus eſſe potuiſſet: niſi admodum ſero* Quæſtor *eſt factus: quod nō arbitror. uideo enim* Curules *magiſtratus eum legitimis annis perfacile cepiſſe.* Poſthumiū *autem, cuius ſtatuam in* Iſthmo *meminiſſe te dicis, ſciebā fuiſſe.* Is *autem eſt, qui cum* Lucullo *fuit, quem tu mihi addidiſti. ſanè ad illum* σύλλογον *perſonam idoneam.* Videbis *igitur ſi poteris, cæteros, ut poſſimus* κομπῶσαι καὶ τοῖς προσώποις. *negligentiam miram. ſemélne putas mihi dixiſſe* Balbum *&* Faberium *profeſſionem relatam? quinetiam eorum iuſſu*

miſeram,qui profiteretur:ita enim oportere dicebant. Profeſſus eſt Philotimus *libertus . noſtr credo librarium: ſed ſcribis, & quidem confectum.* Ad Faberium,*ut tibi placet,literas miſi. cum* Balbo *autem puto te aliquid feciſſe* H. *in* Capitolio.In Virgilio *mihi nulla eſt* δυσωπία*: nec enim eius cauſa ſane debeo. & ſi emero,quid erit quod poſtulet? ſed uidebis,ne is cum ſit in* Africa, *ut* Celius. De *nomine tu uidebis cum* Cuſpio:*ſed ſi* Plancus *deſtinat,tum haberes difficultatem.* Te *ad me uenire uterque noſtrum cupit : ſed iſta res nullo modo relinquenda eſt.* Othonem *quòd ſperas poſſe uinci,ſane bene narras.*De *æſtimatione,ut ſcribis, cum agere cœperimus: etſi nihil ſcripſit, niſi de modo agri.* Cum Piſone,*ſiquid poterit.* Dicæarchi *librum accepi:* καταβάσεως expecto. *negotium dederis. reperies ex eo libro in quo ſunt* S. C. Cn. Cornelio, *&* L. Coss.De Tuditano *autem quod putas,*ἄλογον *eſt,tum illum, quoniam fuit ad* Corinthum *. non enim temere* dixit Hortenſius , *aut* Quæſtorem , *aut* Tribunum *mil. ídque potius fuiſſe credo. ſed tu de* Antiocho *ſcire poteris.* Vide *etiam quo anno* Quæſtor, *aut* Tribunus *mil.fuerit: ſi neutrum, eodem in præf. aut contuber.fuerit,modo fuerit in eo bello.* De Varrone *loquebamur. lupus in fabula.uenit enim ad me,& quidem id temporis,ut retinendus eſſet: ſed ego ita egi,ut non ſcinderem penulam.memini enim tui:& multi erant, nóſque imparati.* Quid *refert?*Paulo *poſt* C.Capito *cũ* T.Carrinate. *horum ego uix attigi penulam:tamen remanſerunt.* Cecidit *belle.ſed caſu ſermo à* Capitone *de* Vrbe *augenda , à ponte* Muluio Tyberim *duci ſecundum montes* Vaticanos,*campum* Martium *coædifica-*

ri, illum autem campum Vaticanum fieri quaſi Martium campum. Quid ais, inquam? at ego ad tabulam, ut ſi recte poſſem Scapulanos hortos. Caue facias, inquit: nam iſta lex perferetur. uult enim Cæſar: audire, me facile paſſus ſum: fieri autem moleſte fero. Sed tu quid ais? quanquam quid quæro? noſti diligentiam Capitonis in rebus nouis perquirendis: non concedit Camillo. Facies igitur me certiorē de Idibus: iſta enim me res adducebat: eò adiunxeram cæteras: quas conſequi tamen biduo aut triduo pòſt facile potero. te tamen in uia confici minime uolo. quinetiam Dionyſio ignoſco. De Bruto quòd ſcribis, feci ut ei liberum eſſet, quod ad me attineret. ſcripſi enim ad eum heri Idibus Maij, eius opera mihi nihil opus eſſe. Aſturam ueni VIII. Calend. Iul. uitandi enim caloris cauſa Lanuuij treis horas acquieueram. Tu uelim, ſi graue non erit, efficias ne ante Nonas mihi illuc ueniēdum ſit. Id potes per Egnatium Maximum. illud in primis cum Publilio me penè abſente conficies. de quo quæ fama ſit, ſcribes. id populus curat ſcilicet. non mehercule arbitror: etenim hæc decantata erat fabula: ſed complere paginam uolui. Quid plura? ipſe enim adſum, niſi quid tu prorogas: ſcripſi enim ad te de hortis. O rem indignam. gentilis tuus Vrbem auget: quam hoc biennio primum uidit: & ei parum magna uiſa eſt, quæ etiam ipſum capere potuerit. Hac de re igitur expecto literas tuas. Varroni ſcribis, te, ſimulac uenerit. Dati igitur iam ſunt, nec tibi integrū eſt. hui ſi ſcias quanto periculo tuo: aut fortaſſe literæ meæ te retardarūt: ſed eas nondum legeras, cum has proximas ſcripſiſti. Scire igitur aueo quomodo res ſe habeat.

DE Bruti amore, ueſtráque ambulatione, etſi mihi nihil noui affers, ſed idem quod ſæpe, tamen hoc audio libentius, quo ſæpius: eóque mihi iucundius eſt, quòd tu eo lætaris: certiúſque eo eſt quod à te dicitur. Has alteras hodie literas. de Xenonis nomine & de Epeiroticis X L. nihil poteſt fieri nec commodius nec aptius, quàm ut ſcribis. Id erat locutus mecū eodem modo Balbus minor. Noui nihil ſanè, niſi Hircium cum Quinto acerrime pro me litigaſſe, omnibus eum locis facere, maximéque in conuiuijs: cum multa de me, tum redire ad patrem. Nihil autem ab eo ἀξιοπίστως dici, quàm alieniſſimos nos eſſe à Cæſare: fidem nobis habendam non eſſe, me uero etiam cauendum φοβερὸν ἦν, niſi uiderem ſcire Regem: me animi nihil habere: Ciceronem uero meum uexari, ſed id quidem arbitratu ſuo. Laudationem Porciæ gaudeo me ante dediſſe Leptæ tabellario, quàm tuas acceperim literas. Eam tu igitur, ſi me amas, curabis, ſi modo mittetur, iſto modo mittendam Domitio & Bruto. De gladiatoribus, de cæteris, quæ ſcribis, ἀνεμοφόρητα, facias me quotidie certiorem uelim, ſi tibi uidetur, appelles Balbum, & Offilium de auctione proſcribenda. Equidem locutus ſum cum Balbo. placebat puto conſcripta habere Offilium omnia. habet & Balbus. ſed Balbo placebat, propinquū diem, & Romæ: ſi Cæſar moraretur, poſſe in diem diem differri. Sed is quidem adeſſe uidetur. Totum igitur conſidera: placet enim Veſtorio.

ANTE lucem cum ſcriberem contra Epicureos, de eodem oleo & opera exaraui neſcio quid ad te, & ante lucem dedi. Deinde cum ſomno repetito ſimul cum ſole experrectus eſſem, datur mihi epiſtola à ſororis tuæ fi-

lio,quam ipſam tibi miſi,cuius eſt principium non ſine maxima contumelia,ſed fortaſſe ὀυκ ἐπίςησιν.Eſt autem ſic, EGO enim non probo quicquid non belle in te dici poteſt. Poſſe uult in me multa dici non belle,ſed ea ſe negat approbare.Hoc quicquã pote eſſe impurius?iam cætera leges (miſi enim ad te) iudicabiſque. Bruti noſtri quotidianis aſſiduiſque laudibus, quas ab eo de nobis haberi permulti mihi renunciauerunt,commotum iſtum aliquando ſcripſiſti aliquid ad me,credo,& ad te:idque ut ſciam,facies:nam ad patrem de me quid ſcripſerit,neſcio:de matre quàm pie?

VOLVERAM,inquit,ut quamplurimum tecum eſſem, conduci mihi domum: & id ad te ſcripſeram: neglexiſti.ita minus multũ unà erimus: nam ego iſtam domũ uidere non poſſum:qua de cauſa,ſcis. Hanc autem cauſam pater odium matris eſſe dicebat. nunc me iuua mi Attice conſilio,πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, id eſt utrum aperte hominem aſperner, ac reſpuam ἢ σκολιαῖς ἀπάταις.ut enim Pindaro,ſic δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν.Omnino moribus meis illud aptius,ſed hoc fortaſſe temporibus.Tu autem,quod ipſe tibi ſuaſeris,idem mihi perſuaſum putato.

EQVIDEM uereor maxime,ne in Tuſculano opprimar.in turba hæc eſſent faciliora. Vtrum igitur Aſturæ?quid Cæſar ſubito?iuua me,quæſo,conſilio:utar eo quod tu decreueris.

O INCREDIBILEM uanitatem:ad patrem domo ſibi carendum propter matrem plenam pietatis. Hic autem iam langueſcit, & ait tibi illum iure iratum:ſed utar tuo conſilio: σκολιὰ enim tibi uideo placere.Romam,ut cenſes, ueniã,ſed inuitus: ualde enim

SVAVES *tuas literas: etſi acerba pompa: ueruntamen ſcire omnia non acerbum eſt, uel de* Cotta. *Populum uero præclarum, quòd propter malum uicinum ne uictoriæ quidem plauditur.* Brutus *apud me fuit: cui quidem ualde placebat me aliquid ad* Cæſarem. A*nnueram, ſed põpam uideret.* Tu *tamẽ auſus es* Varroni *dare.* Expecto *quid iudicet. quando autem perleget?* De Attica *probo. eſt quiddam etiam animum leuari tum ſpectatione, tum etiam religionis opinione & fama.* Cottam *mihi uelim mittas.* Libonem *mecum habeo, & habueram ante* Caſcam. Brutus *mihi* T. Ligarij *uerbis nuntiauit, quòd appelletur* L. Curfidius *in oratione* Ligariana: *erratum eſſe meum, ſed, ut aiũt,* μνημονικὸν ἁμάρτημα. *Sciebam* Curfidium *perneceſſarium* Ligariorum: *ſed eũ uideo ante eſſe mortuum.* Da *igitur quæſo negotium* Pharnaci, Antæo, Saluio, *ut id nomen ex omnibus libris tollatur.*

FVIT *apud me* Lamia *poſt diſceſſum tuum, epiſtolámq; ad me attulit miſſam ſibi à* Cæſare: *quæ quanquam ante data erat, quàm ille* Diocharinæ, *tamen planè declarabat illum ante ludos* Romanos *eſſe uenturum.* In *qua extrema ſcriptum erat, ut ad ludos omnia pararet, néue committeret ut fruſtra ipſe properaſſet.* Prorſus *ex his literis non uidebatur eſſe dubiũ quin ante eam diem uenturus eſſet.* Itémque Balbo, *cum eam epiſtolam legiſſet, uideri* Lamia *dicebat.* Dies *feriarum mihi additos uideo: ſed quàm multos, fac, ſi me amas, ſciam.* De Babio *poteris, & de altero uicino* Egnatio. Quòd *me hortaris ut eos dies conſumam in philoſophia explicanda: currentem tu quidem: ſed cum* Dolabella *uiuẽdum eſſe iſtis diebus uides.* Quòd *niſi*

me Torquati cauſa teneret, ſatis erat dierum, ut Puteolos excurrere poſſem, & ad tempus redire. Lamia quidem à Balbo (ut uidebatur) audiuerat, multos numos domi eſſe numeratos, quos oporteret quamprimum diuidi. magnum pondus argenti: auctionem, præter prædia, primo quoque tempore fieri oportere. Scribas ad me uelim quid tibi placeat. Equidem, ſi ex omnibus eſſet eligendum, nec diligentiorem, nec officioſiorem facile delegiſſem Veſtorio: ad quem accuratiſſimas literas dedi. quod idem te feciſſe arbitror. mihi quidem hoc ſatis uidetur. Tu quid dicis? unum enim pungit, ne negligentiores eſſe uideamur. Expectabo igitur tuas literas.

POLLEX quidem, ut dixerat, ad Idus Sext. ita mihi Lanuuij pridie Iduum præſto fuit, ſed planè pollex, non index. Cognoſces igitur ex ipſo. Balbum conueni: Lepta enim de ſua ui in curatione laborans, me ad

* eum perduxerat. In eo autem Lanuino, quod Lepido tradidit. Ex eo hoc primũ. paulo ante acceperã eas literas, in quibus magnopere confirmat ante ludos Romanos. legi epiſtolam. Multa de meo Catone: quem ſæpiſſime legendo ſe dicit copioſiorem factum: Bruti Catone lecto ſe ſibi uiſum diſertum. Ex eo cognoui cretionem Cluuij (ò Veſtorium negligentem) liberam, teſtibus præſentibus ſexaginta duobus. Metuebam ne ille arceſſendus eſſet. nunc mittendum eſt, ut meo iuſſu cernat. Idem igitur Pollex etiam de hortis Cluuianis egit cum Balbo liberalius: ſe enim ſtatim ad Cæſarẽ ſcripturum: Cluuium autem à T. Hordeonio legare & Terentiæ HS L ↄ ↄ ↄ, & ſepulcro, multiſque rebus, nihil à nobis. Subaccuſa quæſo Veſtorium. quid minus

tuis,ſi tu uelles,deſcribendi poteſtas.ea uero continebis, quoad ipſe te uideam.quod diligentiſſime facere ſoles, cum à me tibi dictum ſit.Quomodo autem fugit me tibi dicere? mirifice Cerelia, ſtudio uidelicet philoſophiæ flagrãs, deſcribit à tuis.iſtos ipſos de finibus habet. ego autem tibi confirmo(poſſum falli,ut humanus) à me non habere: nunquam enim ab oculis meis abfuerunt. tantum porrò aberat ut binos ſcriberent, uix ſingulos confecerunt.tuorum tamen eo nullum delictum arbitror,idémque te uolo exiſtimare: à me enim prætermiſſum eſt, ut dicerẽ eos exire nondum uelle. Hui *quandiu de nugis?de re enim nihil habeo quod loquar.*

De Dolabella *tibi aſſentior. coheredes,ut ſcribis,in* Tuſculano. De Cæſaris *aduentu,ſcripſit ad me* Balbus, *non ante* Cal.Sext. De Attica *optime,quòd leuius,ac lenius,& quòd fert* εὐκόλως. Quod *autem de illa noſtra cogitatione ſcribis, in qua nihil tibi credo,ea quæ noui: ualde probo hominem,domum,facultates.quod caput eſt,ipſum non noui,ſed audio laudabilia de* Scrofa: *etiam proxime accedit,ſiquid hoc ad rem.* ἀγχινούστερος *eſt etiam,quàm pater.coràm igitur,& quidẽ propenſo animo ad probandum:accedit enim,quòd patrem (ut ſcire te puto)plus etiam,quàm non modo tu,ſed quàm ipſe ſcit,amo, ídque & merito, & iandiu.*

DE VARRONE, *non ſine cauſa , quid tibi placeat, tam diligenter exquiro. occurrunt mihi quædam : ſed ea coràm.te autem* ἀσμενιστατα *intexui, faciámque id crebrius : proximis enim tuis literis primum te id non nolle cognoui.* De Marcello *ſcripſerat ad me* Caſſius *antea,* τὰ κατὰ μέρος Seruius. *rem acerbam.* Ad *prima redeo. ſcripta noſtra nuſquã malo eſſe,quàm apud*

te:ſed ea tum foras dari, cum utrique noſtrum uidebitur. Ego *& librarios tuos culpa libero,neq; te accuſo, & tamen aliud quiddam ad te ſcripſeram,* Ceteliam *quædam habere, quæ niſi à te non potuerit.* Balbo *quidem intelligebam ſatiſfaciendum fuiſſe:tantum nolebam,aut obſoletum* Bruto,*aut* Balbo *inchoatum dari.* Varroni,*ſimulac te uidero(ſi tibi uidebitur)mittam.* Quid *autem dubitarim,cum uidero te, ſcies.* Attributos *quòd appellas, ualde probe.te de prædio* Auiæ *exerceri, moleſte fero.* De Bruto *noſtro perodioſum: ſed uita fert.mulieres autẽ uix ſatis humane,quæ inimico animo ferant, cum utraque officio pareat.* Tullium *ſcribã,nihil fuit quòd appellares:nam tibi mandaſſem,ſi fuiſſet:nihil enim eſt apud eum poſitum nomine uoti.* Sed *eſt quiddam apud illum meum. id ego in hanc rem ſtatui conferre.* Itaque *& ego rectè tibi dixi,ubi eſſet,& tibi ille negauit.* Hoc *quoque ipſum continuo adoriamur.* Locum *hominibus nõ ſanè probo,quòd eſt deſertior:ſed habet* ἀλογίαν. Verum *hoc quoque,ut cenſueris,quippe qui omnia.ego,ut conſtitui adero,atq; utinam tu quoque eodem die.ſin quid,multa enim,utique poſtridie:etenim coheredes: à queis ſine te opprimi malitia eſt.* Alteris *iam literis nihil ad me de* Attica: *ſed id quidẽ mihi in optima ſpe pono.illud accuſo, non te,ſed illam ne ſalutem quidem.* At *tu & illi,&* Piliæ *plurimam.nec me tamen iraſci indicaris.* Epiſtolam Cæſaris *miſi,ſi minus legiſſes.*

ANTEMERIDIANIS *tuis literis heri ſtatim reſcripſi:nunc reſpondebo ueſpertinis.* Brutus *mallẽ me acceſſeret:nam & æquius erat,cum illi iter inſtaret & ſubitum,& longum:& mehercule nunc, cum ita ſimus*

affecti, ut non poſſimus planè ſimul uiuere (intelligis enim profecto quo maxime poſita ſit συμβίωσις) facile patiebar nos potius Romæ *unà eſſe, quàm in* Tuſcula*no. libri ad* Varronem *non morabãtur: ſunt enim deſecti, ut uidiſti: tantum librariorum menda tolluntur. de quibus libris ſcis me dubitaſſe: ſed tu uideris.* Item, *quos* Bruto *mittimus, in manibus habent librarij.*

Mea mandata (ut ſcribis) explica. quanquam iſta retentione omneis ait uti Trebatius: *quid tu iſtos putas? noſti domum, quam confice εὐλόγως. incredibile eſt quàm ego iſta non curem. Omni tibi aſſeueratione affirmo, quod mihi credas uelim, mihi maiori offenſioni eſſe, quàm delectationi poſſeſſiunculas meas. magis enim doleo, me non habere cui tradam, quàm habere, qui utar. atque illud* Trebatius *ſe tibi dixiſſe narrabat.* Tu *autem ueritus es fortaſſe, ne ego inuitus audirem. fuit id quidem humanitatis: ſed, mihi crede, iam iſta non curo.* Q*uare da te in ſermonem, & perſeca, & cõfice, excita, compella, loquere, ut te cum illo* Sæua *loqui putes. ne exiſtimes eos, qui non debita conſectari ſoleant, quod debeatur remiſſuros.* De *die tantum uideto, & id ipſum bono modo.*

QVID *eſt, quod* Hermogenes *mihi* Clodius Andromenem *ſibi dixiſſe, ſe* Ciceronẽ *uidiſſe* Corcyræ? *ego enim audita tibi putaram. nil igitur ne ei quidem literarũ? an non uidit? facies ergo ut ſciam.* Q*uid tibi ego de* Varrone *reſcribam? quatuor διφθέραι ſunt in tua poteſtate. quod egeris, id probabo: nec tamen αἰδέομαι Τρῶας: quid enim? ſed ipſi quàm res illa probaretur, magis uerebar.* Sed *quoniam tu ſuſcipis, in alteram aurem.*

DE RETENTIONE, reſcripſi ad tuas accurate lite
ras ſcriptas. conficies igitur, & quidem ſine ulla dubi-
tatione, aut retractatione. Hoc fieri & oportet, & opus
eſt. De Andromene, ut ſcribis, ita putaram: ſciſſes
enim, mihiq; dixiſſes. Tu tamẽ ita mihi de Bruto ſcribis,
ut de te nihil. quando autem illum putas? nam ego Ro
mam prid. Id. ita uolui Bruto ſcribere: ſed quoniam tu
te legiſſe ſcribis, fui fortaſſe ἀσχφίστρος, me ex tuis li-
teris intellexiſſe, nolle eum me quaſi proſequendi ſui
cauſa Romam nũc uenire. Sed quoniã iam adeſt meus
aduentus, fac quæſo, nequid eum Idus impediant, quo
minus ſuo cõmodo in Tuſculano ſit. nec enim ad tabu
lam eum deſideraturus eram: in tali enim negotio cur
tu unus non ſatis es? Sed ad teſtamentũ uolebam: quod
iam malo alio die, ne ob eam cauſam Romam ueniſſe
uidear. Scripſi igitur ad Brutum, iam illud, quod putaſ
ſem, Idibus nihil opus eſſe. uelim ergo totum hoc ita
gubernes, ut ne minima quidem re ulla Bruti commo-
dum impediamus. Sed quid eſt tandem, quod perhor
reſcas, quia tuo periculo iubeam libros dari Varroni?
etiam nunc ſi dubitas, fac ut ſciamus: nihil eſt enim il-
lis elegantius. Volo Varronem, præſertim cum ille de-
ſideret: ſed eſt, ut ſcis δεινὸς ἀνὴρ, τάχα κεν καὶ ἀναίτιον
αἰτιόωτο. Ita mihi ſæpe occurrit uultus eius querentis
fortaſſe uel hoc, meas parteis in his libris copioſius de-
fenſas eſſe, quàm ſuas. quod mehercule intelliges non
eſſe, ſiquando in Epeirum ueneris: nam nunc Alexio-
nis epiſtolis cedimus: ſed tamen ego non deſpero proba
tum iri Varroni: & id, quoniam impẽſam fecimus in
macrocola, facile patior teneri. Sed etiam atque etiã di
co, tuo periculo fiet. Quare, ſi addubitas, ad Brutum

tranſeamus: eſt enim is quoque Antiochius. O' Academiam uolaticam, & ſui ſimulem, modo huc, modo illuc. Sed quæſo, epiſtola mea ad Varronem ualdéne tibi placuit? Male mihi ſit, ſi unquam quicquam tam enitar. At ego ne Tironi quidem dictaui, qui totas περιοχὰς perſequi ſolet, ſed Spinthero ſyllabatim.. De Virgilij parte ualde probo. Sic ages igitur: & quidem id erit primũ, proximum Clodiæ. Quòd ſi neutrum, metuo ne turbẽ, & irruam in Druſum. intemperans ſum in eius rei cupiditate, quam noſti. Itaque reuoluor identidem in Tuſculanum: quiduis enim potius, quàm ut non hac æſtate abſoluatur. Ego, ut tempus eſt noſtrũ locum habeo nullum, ubi facilius eſſe poſſim, quàm Aſturæ: ſed quia qui mecum ſunt, credo quòd mæſtitiam meam non ferunt, domum properant: etſi poteram remanere, tamen, ut ſcripſi tibi, proficiſcar hinc, ne relictus uidear. Quò autem Lanuuio? Conor equidem in Tuſculanum: ſed faciam te ſtatim certiorem. Tu literas conficies. Equidem credibile non eſt, quantum ſcribam die: quin etiam noctibus: nihil eſt enim ſomni. Heri etiam effeci epiſtolam ad Cæſarem. tibi enim placebat: quam non fuit malum ſcribi, ſi forte opus eſſe putares. ut quidem nunc eſt, nihil ſanè eſt neceſſe mittere, ſed id quidem, ut tibi uidebitur: mittam tamen ad te exemplum fortaſſe Lanuuio, niſi forte Romam: ſed cras ſcies.

EPISTOLAM *ad Cæſarem, nobis uero ſemper rectiſſime placuit, ut iſti ante legerent: aliter enim fuiſſemus & in hos inofficioſi, & in noſmetipſos, ſi illum offenſuri fuimus, penè periculoſi. Iſti autem ingenue, mihique gratum, quòd, quid ſentirent, non reticuerunt:*

illud uero uel optime, quòd ita multa mutari uolunt ut mihi de integro ſcribendi cauſa non ſit. quanquam de Parthico bello quid ſpectare debui, niſi quod illũ uelle arbitrabar? quod enim aliud argumentum epiſtolæ noſtræ, niſi κολακία fuit? an, ſi ea quæ optima putaram, ſuadere uoluiſſem, oratio mihi defuiſſet? Totis igitur literis nihil opus eſt. ubi enim ἐπίτευγμα magnum nullum fieri poſſit, ἀπότευγμα uel non magnum moleſtum futurum ſit, quid opus eſt παρακινδυνεύειν? præſertim cum illud occurrat illum, cum antea nihil ſcripſerim, exiſtimaturum me, niſi toto bello confecto, nihil ſcripturum fuiſſe. atque etiam uereor, ne putet me hoc quaſi Catonis μάλιγμα eſſe uoluiſſe. Quid quæris? ualde me pœnitebat: nec in hac quidẽ re quicquam magis ut uellem, accidere potuit, quàm quòd σπουδὴ noſtra non eſt probata. Incidiſſemus etiam in illos, in eis in cognatum tuum. Sed redeo ad hortos. Planè illuc te ire, niſi tuo magno commodo nolo. nihil enim urget. quicquid erit, operam Faberio ponamus. De die tamen auctionis, ſi quid ſcies. eũ, qui è Cumano uenerat, quòd & plane ualere Atticam nũtiabat, & literas ſe habere dicebat, ſtatim ad te miſi. Hortos quoniã hodie eras inſpecturus, quid uiſum tibi ſit, cras ſcilicet. De Faberio autem, cum uenerit. De epiſtola ad Cæſarẽ (iurato mihi crede) non poſſum. nec me turpitudo deterret, etſi maxime debebat. quàm enim turpis eſt aſſentatio, cum uiuere ipſum turpe ſit nobis? Sed, ut cœpi, non me hoc turpe deterret: ac uellem quidem (eſſem enim qui eſſe debebam) ſed in mẽtem nihil uenit: nam quæ ſunt ad Alexandrum hominum eloquentium & doctorum ſuaſiones, uides quibus in rebus uerſentur.

adoleſcentem incenſum cupiditate ueriſſimæ gloriæ, cupientem ſibi aliquid conſilij dari, quod ad laudē ſempiternam ualeret, cohortantur ad decus. non deeſt oratio. Ego quid poſſum? tamen neſcio quid è quercu exculpſeram, quod uideretur ſimile ſimulacri. In eo quòd nonnulla erant paulo meliora, quàm ea quæ fiunt, & facta ſunt, reprehenduntur: quod me minime pœnitet. ſi enim perueniſſent iſtæ literæ, mihi crede, nos pœniteret. Quid? tu non uides, ipſum illum Ariſtotelis diſcipulum ſummo ingenio, ſumma modeſtia, poſteaquam Rex *appellatus ſit, ſuperbum, crudelem, immoderatum fuiſſe? quid tu hunc de pompa, Quirini contubernalem, his noſtris moderatis epiſtolis lætaturum putas? ille uero potius non ſcripta deſiderat, quàm ſcripta non probet. Poſtremo, ut uolet. abijt illud, quod tum me ſtimulabat, quod tibi dabam πρόβλημα ἀρχιμήδειον. Multo mehercule magis nunc opto caſum illum quàm tum timebam, uel quemlibet, niſi quid te aliud impediet, mihi optato ueneris. Nicias à* Dolabella *magno opere accerſitus (legi enim literas) etſi inuito me, tamen eodem me auctore profectus eſt.* Hoc *manu mea.*

CVM *quaſi alias res quærerem de philologis è* Nicia, *incidimus in* Talnam. Ille *de ingenio nihil nimis. modeſtum, & frugi. ſed hoc mihi non placuit. ſe ſcire aiebat ab eo nuper petitam* Cornificiā Quinti *filiam, uetulam ſane, & multarum nuptiarum: non eſſe probatam mulieribus, quòd ita reperirent, rem non maiorem* DCCC. *hoc putaui te ſcire oportere.* De *hortis ex tuis literis cognoui, &* Chryſippo. *in uilla, cuius inſulſitatem bene noram, uideo nihil, aut pauca mu-*

tata . balnearia tamen laudat . maiora de minoribus ait hiberna effici poſſe. Tecta igitur ambulatiuncula addenda eſt : quam ut tantam faciamus, quantam in Tuſculano fecimus, propè dimidio minori conſtabit iſto loco . Ad id autem quod uolumus, ἀφίδρυμα, nihil aptius uidetur, quàm lucus, quem ego noram: ſed celebritatem nullã tum habebat, nunc audio maximã. nihil eſt quod ego malim . In hoc τὸν τύφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον. Reliquum eſt, ſi Faberius nobis nomen illud explicat: noli quærere quanti: Othonem uincas uolo. Nec tamen inſaniturum illum puto. noſſe enim mihi hominem uideor. Ita male autem audio ipſum eſſe tractatum, ut mihi ille emptor non eſſe uideatur. quid enim pateretur? ſed quid argumentor? ſi Faberianum explicas, emamus uel magno: ſin minus, ne paruo quidem poſſumus. Clodiam igitur, à qua ipſam ob eam cauſam ſperare uideor, quòd & multo minoris ſunt, & Dolabellæ nomen iam expeditum uidetur, ut etiam repræſentatione concludam. De hortis ſatis.

Cras aut te, aut cauſam, quam quidem futuram Faberianam, ſed ſi poteris.

CICERONIS *epiſtolam tibi remiſi. ò te ferreum, qui illius periculis non moueris. me quoq; accuſat. eam epiſtolam tibi miſiſſem . nam illam alteram de rebus geſtis eodem exemplo puto. In Cumanum hodie miſi tabellarium. ei dedi tuas ad Veſtorium, quas Pharnaci dederas. Commodum ad te miſeram Demeam, cum Eros ad me uenit. ſed in eius epiſtola nihil erat noui, niſi auctionem biduum. Ab ea igitur ut ſcribis, & uelim confecto negotio Faberiano : quem quidem negat Eros hodie : cras mane putat . à te colendus eſt . Iſtæ*

autem κολακίαι *non lõge abſunt à ſcelere.* Te, *ut ſpero, perendie. ſi cunde potes, erues qui decem legati* Mumio *fuerunt:* Polybius *non nominat.* Ego *memini* Albinum Conſularem, *&* Sp. Mumium: *uideor audiſſe ex* Hortenſio Tuditanũ. Sed *in* Libonis *annali* XIIII. *annis poſt* Prætor *eſt factus* Tuditanus, *quàm* Conſul Mumius. *non ſane quadrat.* Volo *aliquem* Olympiæ, *aut ubiuiſnam* πολιτικὸν σύλλογον, *more* Dicæarchi *familiaris tui.*

V. CAL. *mane accepi à* Demea *literas pridie datas, ex quibus aut hodie, aut cras te expectare deberem.* Sed, *ut opinor, idem ego, qui expecto tuũ aduentum, morabor te. non enim puto tam expeditum* Faberianum *negotium futurũ, etiam ſi eſt futurum, ut non habeat aliquid moræ.* Cum *poteris igitur: quoniam etiam dum abes.* Dicæarchi *quos ſcribis libros, ſane uelim mihi mittas: addas etiam* καταβάσεως. De *epiſtola ad* Cæſarem κέκρικα, *atque id ipſum, quod iſti aiunt illum ſcribere, ſe niſi conſtitutis rebus non iturũ in* Parthos: *idem ego ſuadebam in illa epiſtola, utrum liberet, facere poſſe, auctore me.* Hoc *enim ille expectat uidelicet, neque eſt facturus quicquam, niſi de meo conſilio.* Obſecro, *abijciamus iſta, & ſemiliberi ſaltem ſimus, quod aſſequemur & tacendo & latendo.* Sed *aggredere* Othonem, *ut ſcribis.* Confice *mi* Attice *iſtam rem: nihil enim aliud reperio, ubi & in foro non ſim, & tecum eſſe poſſim.* Quanti *autem hoc, mihi uenit in mentem.* C. Albanius *proximus eſt uicinus, is ∞ iugerum de* M. Pilio *emit, ut mea memoria eſt,* HS CXV. *omnia ſcilicet nunc minoris. ſed accedit cupiditas: in qua, præter* Othonem, *non puto nos ullum aduerſarium habi-*

turos:ſed eum ipſum tu poteris monere,facilius etiam, ſi Canum haberes.O' gulā inſulſam. pudet me patris. Reſcribes,ſiquid uoles.

ALTERAM à te epiſtolam cum hodie accepiſſem, uolui te una mea contentū. Tu uero age,quod ſcribis,de Faberio: in eo enim totum eſt poſitum id quod cogitamus.Quæ cogitatio ſi nō incidiſſet(mihi crede iſtuc, ut cætera)non laborārē.quam ob rem,ut facis(iſtuc enim addi nihil poteſt) urge,inſta, perfice. Dicæarchi περὶ ψυχῆς utroſque uelim mittas,& καταβάσεως. τριπολιτικὸν non inuenio,& epiſtolam eius,quam ad Ariſtoxenum miſit. Tres eos libros maxime nunc uellē: apti eſſent ad id quod cogito. Torquatus Romæ eſt. iuſſi ut tibi daretur. Catulum & Lucullum, ut opinor,antea. his libris noua proœmia ſunt addita, quibus eorū uterq; laudatur. Eas literas uolo habeas.& ſunt quædam alia. & quod ad te de decem legatis ſcripſi, parum intellexti: credo quia διὰ σημείων ſcripſeram.de C.Tuditano enim quærebam, quem ex Hortenſio audierā fuiſſe in decem.Eum uideo in Libonis Prætorem L. Popilio,P.Rupilio Coſs. annis XIIII ante quàm Prætor factus eſt,legatus eſſe potuiſſet: niſi admodum ſero Quæſtor eſt factus:quod nō arbitror.uideo enim Curules magiſtratus eum legitimis annis perfacile cœpiſſe. Poſthumiū autem, cuius ſtatuam in Iſthmo meminiſſe te dicis,ſciebā fuiſſe.Is autem eſt, qui cum Lucullo fuit,quem tu mihi addidiſti. ſanè ad illum σύλλογον perſonam idoneam. Videbis igitur ſi poteris, cæteros,ut poſſimus κομπῶσαι καὶ τοῖς προσώποις. negligentiam miram.ſemélne putas mihi dixiſſe Balbum & Faberium profeſſionem relatam? quinetiam eorum iuſſu

miſeram,qui profiteretur:ita enim oportere dicebant. Profeſſus eſt Philotimus libertus. noſti credo librarium: ſed ſcribis, & quidem confectum. Ad Faberium,ut tibi placet,literas miſi. cum Balbo autem puto te aliquid feciſſe H. in Capitolio. In Virgilio mihi nulla eſt δυσωπία: nec enim eius cauſa ſane debeo. & ſi emero,quid erit quod poſtulet? ſed uidebis,ne is cum ſit in Africa, ut Celius. De nomine tu uidebis cum Cuſpio: ſed ſi Plancus deſtinat,tum haberes difficultatem. Te ad me uenire uterque noſtrum cupit: ſed iſta res nullo modo relinquenda eſt. Othonem quòd ſperas poſſe uinci,ſane bene narras. De æſtimatione,ut ſcribis, cum agere cœperimus: etſi nihil ſcripſit, niſi de modo agri. Cum Piſone,ſiquid poterit. Dicæarchi librum accepi: καταβάσεως expecto. negotium dederis. reperies ex eo libro in quo ſunt S. C. Cn. Cornelio, & L. Coſs. De Tuditano autem quod putas,ἄλογον eſt,tum illum, quoniam fuit ad Corinthum. non enim temere dixit Hortenſius, aut Quæſtorem, aut Tribunum mil. ídque potius fuiſſe credo. ſed tu de Antiocho ſcire poteris. Vide etiam quo anno Quæſtor, aut Tribunus mil. fuerit: ſi neutrum, eodem in præf. aut contuber. fuerit,modo fuerit in eo bello. De Varrone loquebamur. lupus in fabula. uenit enim ad me,& quidem id temporis,ut retinendus eſſet: ſed ego ita egi,ut non ſcinderem penulam. memini enim tui: & multi erant, nóſque imparati. Quid refert? Paulo poſt C. Capito cū T. Carrinate. horum ego uix attigi penulam: tamen remanſerunt. Cecidit belle. ſed caſu ſermo à Capitone de Vrbe augenda, à ponte Muluio Tyberim duci ſecundum montes Vaticanos,campum Martium coædifica-

ri, illum autem campum Vaticanum fieri quaſi Martium campum. Quid ais, inquam? at ego ad tabulam, ut ſi recte poſſem Scapulanos hortos. Caue facias, inquit: nam iſta lex perferetur. uult enim Cæſar: audire, me facile paſſus ſum: fieri autem moleſte fero. Sed tu quid ais? quanquam quid quæro? noſti diligentiam Capitonis in rebus nouis perquirendis: non concedit Camillo. Facies igitur me certiorē de Idibus: iſta enim me res adducebat: eò adiunxeram cæteras: quas conſequi tamen biduo aut triduo pòſt facile potero. te tamen in uia confici minime uolo. quinetiam Dionyſio ignoſco. De Bruto quòd ſcribis, feci ut ei liberum eſſet, quod ad me attineret. ſcripſi enim ad eum heri Idibus Maij, eius opera mihi nihil opus eſſe. Aſturam ueni VIII. Calend. Iul. uitandi enim caloris cauſa Lanuuij tres horas acquieueram. Tu uelim, ſi graue non erit, efficias ne ante Nonas mihi illuc ueniēdum ſit. Id potes per Egnatium Maximum. illud in primis cum Publilio me penè abſente conficies. de quo quæ fama ſit, ſcribes. id populus curat ſcilicet. non mehercule arbitror: etenim hæc decantata erat fabula: ſed complere paginam uolui. Quid plura? ipſe enim adſum, niſi quid tu prorogas: ſcripſi enim ad te de hortis. O rem indignam. gentilis tuus Vrbem auget: quam hoc biennio primum uidit: & ei parum magna uiſa eſt, quæ etiam ipſum capere potuerit. Hac de re igitur expecto literas tuas. Varroni ſcribis, te, ſimulac uenerit. Dati igitur iam ſunt, nec tibi integrū eſt. hui ſi ſcias quanto periculo tuo: aut fortaſſe literæ meæ te retardarūt: ſed eas nondum legeras, cum has proximas ſcripſiſti. Scire igitur aueo quomodo res ſe habeat.

DE Bruti amore, ueſtráque ambulatione, etſi mihi nihil noui affers, ſed idem quod ſæpe, tamen hoc audio libentius, quo ſæpius: eóque mihi iucundius eſt, quòd tu eo lætaris: certiúſque eo eſt quod à te dicitur. Has alteras hodie literas. de Xenonis nomine & de Epeiroticis X L. nihil poteſt fieri nec commodius nec aptius, quàm ut ſcribis. Id erat locutus mecũ eodem modo Balbus minor. Noui nihil ſanè, niſi Hircium cum Quinto acerrime pro me litigaſſe, omnibus eum locis facere, maximéque in conuiuijs: cum multa de me, tum redire ad patrem. Nihil autem ab eo ἀξιοπίςως dici, quàm alieniſſimos nos eſſe à Cæſare: fidem nobis habendam non eſſe, me uero etiam cauendum φοβερὸν ἦν, niſi uiderem ſcire Regem: me animi nihil habere: Ciceronem uero meum uexari, ſed id quidem arbitratu ſuo. Laudationem Porciæ gaudeo me ante dediſſe Leptæ tabellario, quàm tuas acceperim literas. Eam tu igitur, ſi me amas, curabis, ſi modo mittetur, iſto modo mittendam Domitio & Bruto. De gladiatoribus, de cæteris, quæ ſcribis, ἀνεμοφόρητα, facias me quotidie certiorem uelim, ſi tibi uidetur, appelles Balbum, & Offilium de auctione proſcribenda. Equidem locutus ſum cum Balbo. placebat puto conſcripta habere Offilium omnia. habet & Balbus. ſed Balbo placebat, propinquũ diem, & Romæ: ſi Cæſar moraretur, poſſe in diem diem differri. Sed is quidem adeſſe uidetur. Totum igitur conſidera: placet enim Veſtorio.

ANTE lucem cum ſcriberem contra Epicureos, de eodem oleo & opera exaraui neſcio quid ad te, & ante lucem dedi. Deinde cum ſomno repetito ſimul cum ſole experrectus eſſem, datur mihi epiſtola à ſororis tuæ fi-

lio,quam ipſam tibi miſi,cuius eſt principium non ſine maxima contumelia,ſed fortaſſe ὐκ ἐπίςησιν. Eſt autem ſic, E G O *enim non probo quicquid non belle in te dici poteſt.* Poſſe *uult in me multa dici non belle,ſed ea ſe negat approbare.* Hoc *quicquã pote eſſe impurius? iam cætera leges (miſi enim ad te) iudicabiſque.* Bruti *noſtri quotidianis aſſiduiſque laudibus, quas ab eo de nobis haberi permulti mihi renunciauerunt,commotum iſtum aliquando ſcripſiſſe aliquid ad me,credo,& ad te:ídque ut ſciam,facies:nam ad patrem de me quid ſcripſerit,neſcio:de matre quàm pie?* V O L V E R A M,*inquit,ut quamplurimum tecum eſſem, conduci mihi domum: & id ad te ſcripſeram: neglexiſti.ita minus multũ unà erimus: nam ego iſtam domũ uidere non poſſum:qua de cauſa,ſcis.* Hanc *autem cauſam pater odium matris eſſe dicebat. nunc me iuua mi* Atticæ *conſilio,* πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, *id eſt utrum aperte hominem aſperner, ac reſpuam* ἢ σκολιαῖς ἀπάταις. *ut enim* Pindaro,*ſic* δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν. O*mnino moribus meis illud aptius,ſed hoc fortaſſe temporibus.* Tu *autem,quod ipſe tibi ſuaſeris,idem mihi perſuaſum putato.*

E Q V I D E M *uereor maxime,ne in* Tuſculano *opprimar.in turba hæc eſſent faciliora.* Vtrum *igitur* Aſturæ? *quid* Cæſar *ſubito? iuua me,quæſo,conſilio:utar eo quod tu decreueris.*

O' I N C R E D I B I L E M *uanitatem:ad patrem domo ſibi carendum propter matrem plenam pietatis.* Hic *autem iam langueſcit, & ait tibi illum iure iratum:ſed utar tuo conſilio:* σκολιὰ *enim tibi uideo placere.* Romam,*ut cenſes, ueniã,ſed inuitus: ualde enim*

*in ſcribendo hæreo.Brutum,inquis,eadem.ſcilicet:ſed
niſi hoc eſſet, res me iſta non cogeret: nec enim unde
uenit,unde mallem:neque diu abſuit: neque ullam li-
teram ad me.Sed tamen ſcire aueo qualis ei totius iti-
neris ſumma fuerit. Libros mihi,de quibus ad te an-
tea ſcripſi,uelim mittas,& maxime φαίδρου περὶ θεῶν
* & ΓΛΑΙΔΟC. Itáne nuntiat Brutus illum ad
bonos uiros ἀνχγγέλια? Sed ubi eos? niſi forte ſe ſuſpen-
dit.Hic autem,ut fultum eſt.ubi igitur φιλοτέχνημα il
lud tuũ, quod uidi in Parthenone? Alam & Brutum.
ſed quid faciant? Illud optime,quòd ne is quidem, qui
omnium flagitiorum auctor,bene de noſtro.At ego ue
rebar,ne etiam Brutus eum diligeret: ita enim ſignifi
carat ijs literis quas ad meas.At uellem aliquid degu
ſtaſſe de fabulis. ſed coràm, ut ſcribis. etſi quid mihi
auctor es, aduolóne, an maneo? Equidem & in libris
hæreo,& illum hic excipere nolo, ad quem,ut audio,
pater hodie ad ſaxa Acrimonia. Mirum quàm inimi
cus ibat,ut ego obiurgarem.Sed ego ipſe κέκφομαι. Ita-
que poſthàc. tu tamen uide quid de aduentu meo cen
ſeas,& τὰ ὅλα. cras,ſi perſpici potuerint, mane ſta-
tim,ut ſciam. Ego uero Quinto epiſtolam ad ſororem
miſi,cum ille quereretur filio cum matre bellum, & ſe
ob eam cauſam domo ceſſurum filio diceret. dixi, illũ
commodas ad matrẽ literas,ad te nullas.Ille alterum
mirabatur:de te autem ſuam culpam,quòd ſæpe gra-
uiter ad filium ſcripſiſſet de tua in illũ iniuria. quòd
autem relanguiſſe ſe dicit, ego ei tuis literis lectis σκο-
λιαῖς ἀπάταις ſignificaui me non fore: tũ enim men-
* tio Canai.Omnino,ſi id conſilium placeret,eſſet neceſ-
ſe.ſed, ut ſcribis,ratio eſt habenda grauitatis,& utri-*

uſque noſtrum idem conſilium eſſe debet: etſi in mea grauiores iniuriæ, & certe notiores. Si uero etiam Brutus aliquid afferet, nulla dubitatio eſt. ſed coràm: magna enim res, & multæ cautionis. Cras igitur, niſi quid à te commotus.

VENIT ille ad me, καὶ μάλα κατηφής. Et ego, σὺ δὲ τί σύννους? Rogas, inquit? quòd iter inſtet, & iter ad bellum, ídque tum periculoſum, tum etiam turpe. Quæ uis igitur, inquam? AEs, inquit, alienum, & tamen ne uiaticum quidem. Hoc loco ego ſumpſi quiddam de tua eloquentia: nam tacui. At ille, Sed me maxime angit auunculus. Quidnã, inquã? Quòd mihi, inquit, iratus eſt. Cur pateris, inquam? malo enim ita dicere, quàm cur committis? Nõ patiar, inquit: cauſam enim tollam. Et ego, Rectiſſime quidem. ſed, ſi graue non eſt, uelim ſcire quid ſit cauſæ. Quia dum dubitabam quam ducerem, non ſatiſfaciebam matri: ita ne illi quidem. Nũc nihil mihi tanti eſt: faciam quod uolunt. Feliciter uelim, inquam, téque laudo. ſed quando? Nihil ad me, inquit, de tempore, quoniã rem probo. At ego, inquã, cenſeo prius quàm proficiſcaris. ita patri quoque morem geſſeris. Faciam, inquit, ut cenſes. Hic dialogus ſic concluſus eſt. Sed heus tu, diem meum ſcis eſſe III. Non. Ian. aderis igitur. Scripſeram iam. ecce tibi orat Lepidus, ut ueniam (opinor Augures nihil habere) ad templum afflandum Saturni ἀσπόνδε. uidebimus te igitur. Ego uero utar prorogatione diei: túque humaniſſime feciſti, qui me certiorẽ feceris, atque ita, ut eo tempore acciperem literas, quo non expectarem, túque ut ab ludis ſcriberes. Sunt omnino mihi quædam agenda Romæ: ſed conſequemur biduo poſt.

SVAVES tuas literas: etſi acerba pompa: ueruntamen ſcire omnia non acerbum eſt, uel de Cotta. Populum uero præclarum, quòd propter malum uicinum ne uictoriæ quidem plauditur. Brutus apud me fuit: cui quidem ualde placebat me aliquid ad Cæſarem. Annueram, ſed põpam uideret. Tu tamẽ auſus es Varroni dare. Expecto quid iudicet. quando autem perleget? De Attica probo. eſt quiddam etiam animum leuari tum ſpectatione, tum etiam religionis opinione & fama. Cottam mihi uelim mittas. Libonem mecum habeo, & habueram ante Caſcam. Brutus mihi T. Ligarij uerbis nuntiauit, quòd appelletur L. Curfidius in oratione Ligariana: erratum eſſe meum, ſed, ut aiũt, μνημονικὸν ἁμάρτημα. Sciebam Curfidium pernecesſarium Ligariorum: ſed eũ uideo ante eſſe mortuum. Da igitur quæſo negotium Pharnaci, Antæo, Saluio, ut id nomen ex omnibus libris tollatur.

FVIT apud me Lamia poſt diſceſſum tuum, epiſtolámq; ad me attulit miſſam ſibi à Cæſare: quæ quanquam ante data erat, quàm ille Diocharinæ, tamen planè declarabat illum ante ludos Romanos eſſe uenturum. In qua extrema ſcriptum erat, ut ad ludos omnia pararet, néue committeret ut fruſtra ipſe properaſſet. Prorſus ex his literis non uidebatur eſſe dubiũ quin ante eam diem uenturus eſſet. Itémque Balbo, cum eam epiſtolam legiſſet, uideri Lamia dicebat. Dies feriarum mihi additos uideo: ſed quàm multos, fac, ſi me amas, ſciam. De Babio poteris, & de altero uicino Egnatio. Quòd me hortaris ut eos dies conſumam in philoſophia explicanda: currentem tu quidem: ſed cum Dolabella uiuẽdum eſſe iſtis diebus uides. Quòd niſi

me Torquati cauſa teneret, ſatis erat dierum, ut Puteolos excurrere poſſem, & ad tempus redire. Lamia quidem à Balbo (ut uidebatur) audiuerat, multos nummos domi eſſe numeratos, quos oporteret quamprimum diuidi. magnum pondus argenti: auctionem, præter prædia, primo quoque tempore fieri oportere. Scribas ad me uelim quid tibi placeat. Equidem, ſi ex omnibus eſſet eligendum, nec diligentiorem, nec officioſiorem facile delegiſſem Veſtorio: ad quem accuratiſſimas literas dedi. quod idem te feciſſe arbitror. mihi quidem hoc ſatis uidetur. Tu quid dicis? unum enim pungit, ne negligentiores eſſe uideamur. Expectabo igitur tuas literas.

POLLEX quidem, ut dixerat, ad Idus Sext. ita mihi Lanuuij pridie Iduum præſto fuit, ſed planè pollex, non index. Cognoſces igitur ex ipſo. Balbum conueni: Lepta enim de ſua ui in curatione laborans, me ad * eum perduxerat. In eo autem Lanuino, quod Lepido tradidit. Ex eo hoc primū. paulo ante acceperā eas literas, in quibus magnopere confirmat ante ludos Romanos. legi epiſtolam. Multa de meo Catone: quem ſæpiſſime legendo ſe dicit copioſiorem factum: Bruti Catone lecto ſe ſibi uiſum diſertum. Ex eo cognoui cretionem Cluuij (ò Veſtorium negligentem) liberam, teſtibus præſentibus ſexaginta duobus. Metuebam ne ille arceſſendus eſſet. nunc mittendum eſt, ut meo iuſſu cernat. Idem igitur Pollex etiam de hortis Cluuianis egit cum Balbo liberalius: ſe enim ſtatim ad Cæſarē ſcripturum: Cluuium autem à T. Hordeonio legare & Terentiæ HS L ↄ ↄ ↄ, & ſepulcro, multiſque rebus, nihil à nobis. Subaccuſa quæſo Veſtorium. quid minus

probandum, quàm Plotium unguentarium per ſuos pueros omnia tãto ante Balbo, illum mihi ne per meos quidẽ? De Coſinio doleo. *dilexi hominẽ.* Quinto delegabo, *ſiquid æri meo alieno ſuperabit, & emptionibus, ex quibus mihi etiam æs alienum faciendũ puto.* De domo Arpini *nihil ſcio.* Veſtorium *nil eſt quod accuſes: iam enim obſignata hac epiſtola, noctu tabellarius noſter uenit, & ab eo literas diligenter ſcriptas attulit, & exemplum teſtamenti.*

POSTEAQVAM *abs te* Agamemno, *non ut uenirem (nam id quoque feciſſem, niſi* Torquatus *eſſet) ſed ut ſcriberẽ, tetigit, omiſi ea quæ in manibus habebam, abieci, quod iuſſeras edolaui.* Tu *uelim è* Polliæ *cognoſcas rationes noſtras ſumptuarias. turpe eſt enim nobis illum, qualiſcunque eſt, hoc primo anno egere. pòſt moderabimur diligentius. idem* Pollex *remittendus eſt, ut ille cernat.* Planè Puteolos *non fuit eundum, cum ob ea quæ ad te ſcripſi, tum quòd* Cæſar *adeſt.* Dolabella *ſcribit ſe ad me poſtridie* Iduum. *O magiſtrum moleſtum.* Lepidus *ad me heri ueſperi literas miſit* Antio: *nã ibi erat: habet enim domum, quam nos uendidimus.* Rogat *magnopere, ut ſim* Calendis *in ſenatu: me & ſibi, &* Cæſari *uehementer gratum eſſe facturum.* Puto *equidem nihil eſſe: dixiſſet enim tibi fortaſſe aliquid* Oppius, *quoniam* Balbus *eſt æger. ſed tamen malim uenire fruſtra, quàm deſiderari, ſi opus eſſet: moleſte ferrem poſtea.* Itaque *hodie* Antij, *cras ante meridiem domi.* Tu *uelim (niſi te impediuſti) apud nos prid.* Cal. *cum* Pilia. Te *ſpero cum* Publilio *confeciſſe.* Equidem *Calendis in* Tuſculanum *recurram: me enim abſente omnia cum illis tranſigi*

malo. Quinti fratris epiſtolam ad te miſi, non ſatis humane illam quidem reſpondentem meis literis, ſed tamen quod tibi ſatis ſit, ut equidem exiſtimo. tu uidebis. Heri neſcio quid in ſtrepitu uideor exaudiſſe, cum diceres te in Tuſculanum uenturum: quod utinam, iterum utinam, tuo tamen commodo. Lepta me rogat, ut, ſiquid ſibi opus ſit, accurram: mortuus enim Babulius. Cæſar opinor ex uncia, etſi nihil adhuc: ſed Lepta ex triente. Veretur autem ne non liceat tenere hereditatem, ἀλόγως omnino, ſed ueretur tamen. Is igitur ſi accierit, accurram: ſin minus, haud antè, quàm neceſſe erit. Tu Pollicem, cum poteris.

LAVDATIONEM Porciæ tibi miſi correctam: ac eò properaui, ut, ſi forte aut Domitio filio, aut Bruto mitteretur, hæc mitteretur. id, ſi tibi erit commodum, magnopere cures uelim. & uelim M. Varronis, & Lollij mittas laudationem, Lollij utique: nam illam legi: uolo tamen reguſtare: quædam enim uix mihi credo legiſſe. Atticæ primum ſalutem, quam equidem ruri eſſe arbitror. Multam igitur ſalutem & Piliæ. De Tigellio, ſiquid noui. qui quidem, ut mihi Gallus Fabius ſcripſit, μέμψιν ἀναφέρει mihi quandam iniquiſſimam, me Phameæ defuiſſe, cum eius cauſam recepiſſem, quam quidem receperam contra pueros Octauios Cn. F. non libẽter: ſed Phameæ cauſa uolebam: erat enim, ſi meminiſti, in Conſulatus petitione per te mihi pollicitus, ſiquid opus eſſet: quod ego perinde tuebar, ac ſi uſus eſſem. Is ad me uenit, dixítque iudicem operã dare ſibi conſtituiſſe eo die ipſo, quo de Seſtio noſtro lege Põpeia in cõſiliũ iri neceſſe erat: ſcis enim dies illorũ iudiciorum præſtitutos fuiſſe. Reſpõdi, non igno-

rare eum quid ego deberem Seſtio: quem uellet alium diem ſi ſumpſiſſet, me ei non defuturum. ita tum ille diſceſſit iratus. puto me tibi narraſſe. non laboraui ſcilicet, nec hominis alieni iniuſtiſſimam iracundiam mihi curandã putaui. Gallo autem narraui, cum proxime Romæ fui, quid audiſſem, neque nominaui Balbum minorem. Habuit ſuum negotium Gallus, ut ſcribit. Ait illum me animi conſcientia, quòd Phameam deſtituiſſem, de ſe ſuſpicari. Quare tibi hactenus mando, de illo noſtro, ſiquid poteris, exquiras. de me nequid labores. Eſt bellum, aliquem libenter odiſſe, & quemadmodum non omnibus ſeruire. Etſi meherule, ut tu intelligis, magis mihi iſti ſeruiunt, ſi obſeruare ſeruire eſt.

ADMONITVS quibuſdam tuis literis, ut ad Cæſarem uberiores literas mitterem, inſtitueram, cum mihi Balbus nuper in Lanuino dixiſſet, ſe & Oppium ſcripſiſſe ad Cæſarem, me legiſſe libros contra Catonem, & uehementer probaſſe. Conſcripſi de his ipſis libris epiſtolam Cæſari, quæ deferetur ad Dolabellã: ſed eius exemplum miſi ad Oppium, & Balbum, ſcripſique ad eos ut tum deferri ad Dolabellam iuberent meas literas, ſi ipſi exemplum probaſſent. Ita mihi reſcripſerũt, nihil unquam ſe legiſſe melius: epiſtolámque meam iuſſerunt dari Dolabellæ. Veſtorius ad me ſcripſit, ut iuberẽ mancipio dari ſeruo ſuo pro mea parte Hetereio cuidam fundum Brinnianum, ut ipſe ei Puteolis recte mancipio dare poſſet. Eum ſeruum, ſi tibi uidebitur, ad me mittes: opinor enim ad te etiam ſcripſiſſe Veſtoriũ. De aduentu Cæſaris idem, quod à te, mihi ſcriptum eſt ab Oppio & Balbo. Miror

te nihildum cum Tigellio, uel ut hoc ipſum quantum acceperit. prorſus aueo ſcire, nec tamen floccifacio. Quæris, quid cogitem de obuiam itione. Quid cenſes, niſi Alſium? & quidem ad Murenam de hoſpitio ſcripſeram. ſed opinor cũ Matio profectum. Salluſtius igitur urgebitur. Scripto iam ſuperiore uerſiculo Eros mihi dixit, ſibi Murenam liberaliſſime reſpõdiſſe. eo igitur utamur: nam Silius culcitras non habet. Dida autem (opinor) hoſpitibus totam uillam conceſſit.

AD Cæſarem quam miſi epiſtolam, eius exemplum fugit me tum tibi mittere. nec id fuit, quod ſuſpicaris, ut me puderet tui, ne ridicule Micillus. nec mehercule ſcripſi aliter, ac ſi πρὸς ἴσον ὅμοιόνq; ſcriberem: bene enim exiſtimo de illis libris, ut tibi coràm. itaque ſcripſi & ἀκολακεύτως, & tamen ſic, ut nihil eum exiſtimem lecturum libentius. De Attica nunc demum mihi eſt exploratum. itaque ei de integro gratulare. Tigellium totum mihi, & quidem quamprimum: nam pendeo animi. Narrabo tibi: Quintus cras, ſed ad me an ad te, neſcio. Mihi ſcripſit Romam VIII. Calen. ſed miſi qui inuitaret. etſi hercle iam Romam ueniendum eſt, ne ille ante aduolet.

HOSPITEM mihi tam grauem ἀμεταμέλητον: fuit enim periucunde. ſed cum ſecundis Saturnalibus ad Philippum ueſperi ueniſſet, uilla ita completa militibus eſt, ut uix triclinium, ubi cœnaturus ipſe Cæſar eſſet, uacaret, quippe hominum ∞ ∞. Sanè ſum commotus quid futurum eſſet poſtridie. ac mihi Barba Caſſius ſubuenit: cuſtodes dedit, caſtra in agro, uilla defenſa eſt. ille tertijs Saturnalibus apud Philippum ad horam VII. nec quenquam admiſit. rationes opinor

cum Balbo.*inde ambulauit in litore.poſt horã* VIII *in balneum. tum audiuit. de* Mamurra *non mutauit. unctus eſt, accubuit,* ἐμετικὴν *agebat.* Itaque *&* edit, *& bibit* ἀδεῶς, *& iucunde : opipare ſanè & apparate: nec id ſolum,ſed bene cocto,condito,ſermone bono,&,ſi quæris, libenter.*Præterea *tribus triclinijs acceptì* οἱ περὶ αὐτὸν *ualde copioſe.libertis minus lautis, ſeruiſque nihil defuit : nam lautiores eleganter accepti.*Quid *multa?*Homines *uiſi ſumus:hoſpes tamen nõ is, cui diceres: amabo te, eodem ad me cum reuertere. ſemel ſatis eſt .* σπουδαῖον οὐδὲν *in ſermone,* φιλόλογα *multa.* Quid *quæris? delectatus eſt, & libenter fuit.* Puteolis *ſe aiebat unum diẽ fore, alterum ad* Baias. *habes hoſpitium, ſiue* ἐπισταθμίαν *: odioſam mihi duxi,non moleſtam.* Ego *pauliſper hic:deinde in* Tuſculanum.Dolabellæ *uillam cum præteriret, omnis armatorum copia dextra ſiniſtra ad equum, nec uſquam alibi.*Hoc ex Nicia. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIIII.

CICERO ATTICO S.

DIVERTI *ad illum,de quo tecum mane.nihil perditius, explicari rem non poſſe. etenim ſi ille tali ingenio exitũ non reperiebat, quis nunc reperiet? Quid quæris? periſſe omnia aiebat.*

quod haud ſcio an ita ſit. Verum ille gaudens, affirmátque, minus diebus XX tumultum Gallicum. in ſermonem ſe poſt Idus Martij, præterquam Lepidi, ueniſſe nemini. ad ſummã, non poſſe iſtæc ſe abire. O` prudentem Oppium, qui nihilo minus illũ deſiderat, ſed loquitur nihil, quod quenquam bonum offendat. ſed hæc hactenus. Tu quæſo quicquid noui (multa autem expecto) ſcribere ne pigrere: in his, de Sexto ſatíſne certum, maxime autem de Bruto noſtro: de quo quidem ille, ad quẽ diuerti, Cæſarẽ ſolitum dicere, Magni refert hic quid uelit: ſed quicquid uult, ualde uult. idque eum animaduertiſſe, cum pro Deiotaro Nicææ dixerit, ualde uehementer eum uiſum, & libere dicere. Atque etiam (ut enim quicque ſuccurrit, libet ſcribere) proxime, cum Seſtij rogatu apud eum fuiſſem, expectarémque ſedens quoad uocarer, dixiſſe eũ, Ego dubitem quin ſummo in odio ſim, cum M. Cicero ſedeat, nec ſuo commodo me conuenire poſſit? Atqui ſi quiſquam eſt facilis, hic eſt: tamen non dubito quin me male oderit. hæc, & eiuſmodi multa. ſed ad propoſitum. quicquid erit, non modo magnum, ſed etiam paruum, ſcribes: equidem nihil intermittam. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVAS à te accepi epiſtolas heri. ex priore theatrum, Publiúmque cognoui, bona ſigna conſentientis multitudinis. plauſus uero L. Caſſio datus, etiam facetus mihi quidem uiſus eſt. Altera epiſtola de Madaro ſcripta. apud quẽ nullum σαλάκωμα, ut putas: proceſſi enim, ſed minus diu: eius ſermone enim ſum retentus. Quod autem ad te ſcripſeram, obſcure, fortaſſe, id eiuſmodi

eſt. aiebat Cæſarem ſecum, quo tempore Seſtij rogatu ueni ad eum, cum expectarẽ ſedens, dixiſſe, Ego nunc tam ſim ſtultus, ut hũc ipſum facilem hominem putem mihi eſſe amicum, cum tandiu ſedens meum commodum expectet? Habes igitur φαλάκρωμα inimiciſſimũ otij, id eſt Bruti. In Tuſculanum hodie, Lanuuij cras, inde Aſturæ cogitabam. Piliæ paratum eſt hoſpitium: ſed uellem Atticam. uerum tibi ignoſco. quarum utrique ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

TRANQVILLAE quidem tuæ literæ: quod utinam diutius: nam Matius poſſe negabat. Ecce autem ſtructores noſtri ad frumentum profecti, cum inanes rediiſſent, rumorem afferunt magnum, Romæ domum ad Antonium frumentum omne portari: πανικὸν certe: ſcripſiſſes enim. Corumbus Balbi nullus adhuc, & mihi notum nomen: bellus enim eſſe dicitur architectus. Ad obſignandum tu adhibitus non ſine cauſa uideris: uolunt enim nos ita putare: neſcio cur non animo quoque ſentiant. Sed quid hæc ad nos? Odorare tamen Antonij διάθεσιν. quem quidem ego epularum magis arbitror rationẽ habere, quàm quicquam mali cogitare. Tu, ſiquid pragmaticõ habes, ſcribe. ſin minus, populi ἐπισημασίαν, & mimorum dicta perſcribito. Piliæ & Atticæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNC quid putas me Lanuuij? at ego te iſtic quotidie aliquid noui ſuſpicor. tument negotia: nam cum Matius, quid cenſes cæteros? Equidem doleo, quod nunquã

In nulla ciuitate accidit, non unà cum libertate Remp. *recuperatam. horribile eſt quæ loquãtur, quæ minitentur. ac uereor Gallica etiam bella, ipſe Sextus quò euadat. Sed omnia licet concurrant, Idus Martiæ conſolãtur. noſtri autem ἥρωες, quod per ſe ipſos confici potuit, glorioſiſſime, & magnificentiſſime confecerunt. reliquæ res opes, & copias deſiderant: quas nullas habemus. Hæc ego ad te: ut ſi quid noui (nam quotidie aliquid expecto) confeſtim ad me: & ſi noui nihil, noſtro more tamen ne patiamur intermitti literulas: equidẽ non committam. Vale.*

CICERO ATTICO S.

SPERO *tibi iam eſſe ut uolumus, quoniam quidẽ ἠσίτησας quàm leuiter commotus eſſes: ſed tamen uelim ſcire quid agas. ſigna bella, quòd Caluena moleſte fert, ſe ſuſpectum eſſe Bruto. illa ſigna non bona, ſi cum ſignis legiones ueniunt è Gallia. quid tu illas putas, quæ fuerunt in Hiſpania? nónne idem poſtulaturas? Quid eas, quas Annius tranſportauit? Caninium uolui, ſed* μνημονικὸν ἁμάρτημα, *ab aleatore* φυρμὸς πολύς. *Nam iſta quidem Cæſaris libertorum coniuratio facile opprimeretur, ſi recta ſaperet Antonius. meam ſtultam uerecundiam, qui legari noluerim ante res prolatas, ne deſerere uiderer hunc rerum tumorem: cui certe ſi poſſem mederi, deeſſe non deberem: ſed uides magiſtratus: ſi quidem magiſtratus illi ſunt: uides tamen tyranni ſatellites in imperijs: uides eiuſdem exercitus: uides in latere ueteranos: quæ ſunt* εὐρίπιστα *omnia: eos autem, qui orbis terræ cuſtodijs non modo ſepti, uerum etiam magni eſſe debebãt, tantummodo lau*

dari, atque amari, ſed parietibus contineri. atque illi quoquo modo beati: ciuitas miſera. ſed uelim ſcire quid aduentus Octauij, num qui concurſus ad eũ, num quæ νεωτερισμοῦ ſuſpicio. non puto equidẽ. ſed tamen, quicquid ſit, ſcire cupio. Hæc ſcripſi ad te proficiſcens Aſtura, III. Id. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRID. Id. Fundis accepi tuas literas cœnans. Primum igitur, melius eſſe: deinde meliora te nuntiare: odioſa illa enim fuerant, legiones uenire. nam de Octauio, ſúſque déque. expecto quid de Mario: quem quidẽ ego ſublatum rebar à Cæſare. Antonij colloquium cum heroibus noſtris pro re nata non incommodum. ſed tamẽ adhuc me nihil delectat præter Idus Martij. nã quoniam Fundis ſum cum Ligure noſtro, diſcrucior Seſtilij fundum à Verberone Curtilio poſſideri. quod cum dico, de toto genere dico: quid enim miſerius, quàm ea nos tueri, propter quæ illum oderamus? Etiámne Conſules, & Tribunos pl. in biennium, quos ille uoluit? nullo modo reperio quemadmodum poſſim πολιτεύεσθαι: nihil enim tam σόλοικον, quàm τυραννοκτόνους in cælo eſſe, tyranni facta defendi. ſed uides Conſules: uides reliquos magiſtratus, ſi iſti magiſtratus: uides languorem bonorum. exultant lætitia in municipijs: dici enim non poteſt, quantopere gaudeãt, ut ad me concurrant, ut audire cupiant uerba mea de re: nec ulla interea decreta: ſic enim πεπολιτεύμεθα, ut uictos metueremus. Hæc ad te ſcripſi appoſita ſecunda menſa. plura, & πολιτικώτερα poſtea: & tu, quid agas, quídque agatur. Poſtridie Iduum Pau-

lum Caietæ uidi. is mihi de Mario, & de Repub. alia quædam ſanè peſſima: à te ſcilicet nihil: nemo enim meorum. ſed Brutum noſtrum audio uiſum ſub Lanuuio. ubi tandem eſt futurus? nam cum reliqua, tum de hoc ſcire aueo omnia. Ego è Formiano exiens XVII. Calend. ut inde altero die in Puteolanum, ſcripſi hæc.

A Cicerone mihi literæ ſanè πεπινωμέναι, & bene longæ. Cætera autem uel fingi poſſunt: πῖνος literarum ſignificat doctiorem. Nunc magnopere à te peto, de quo ſum nuper tecum locutus, ut uideas nequid ei deſit. id cum ad officium noſtrum pertinet, tum ad exiſtimationẽ, & dignitatem, quod idem intellexi tibi uideri omnino. ſi ergo eſt, uolo mẽſe Quintili in Græciam. Sunt omnia faciliora. ſed cum ſint ea tempora, ut certi nihil eſſe poſſit, quid honeſtum mihi ſit, quid liceat, quid expediat: quæſo da operam ut illum quamhoneſtiſſime copioſiſſiméq; tueamur. Hæc, & cætera quæ ad nos pertinebunt, ut ſoles, cogitabis: ad méque aut quod ad rem pertineat, aut ſi nihil erit, quod in buccam uenerit, ſcribes.

TV ME iam rebare, cum ſcribebas, in agris eſſe noſtris: at ego accepi XVII. Calen. in diuerſoriolo Sinueſſano tuas literas. De Mario probe. etſi doleo L. Craſſi nepotem optime, tam etiam Bruto noſtro probari Antoniũ. nam quod Iuniam ſcribis moderate, & amice ſcriptas literas attuliſſe: mihi Paulus dedit ad ſe à fratre miſſas: quibus in extremis erat, ſibi inſidias fieri, ſe id certis auctoribus comperiſſe. hoc nec mihi placebat, & multo illi minus. Reginæ fuga mihi non moleſta. ſed Clodia quid egerit, ſcribas ad me uelim. De Bizantijs curabis ut cætera: & Pelopem ad te arceſſe. Ego,

ut poſtulas, Baiana negotia, chorúmque illum, de quo ſcire uis, cum perſpexero, tum ſcribã, nequid ignores. Quid Galli, quid Hiſpani, quid Sextus agat, uehemẽter expecto. ea ſcilicet tu declarabis, qui cætera. Nauſeolam tibi tum cauſam otij dediſſe facile patiebar: uidebar enim mihi legenti tuas literas requieſſe pauliſper. De Bruto ſemper ad me omnia perſcribito, ubi ſit, quid cogitet: quem quidem ego ſpero iam tutò uel ſolum tota Vrbe uagari poſſe. Verũtamen de Rep. multa cognoui ex tuis literis: quas quidem multiiuges accepi uno tempore à Veſtorij liberto. Ad ea autem quæ requiris, breuiter reſpõdebo. primum uehementer me Cluuiana delectant. Sed quod quæris, quid arceſſerim Chryſippum: tabernæ mihi duæ corruerũt, reliquæ rimas agũt: itaque non ſolũ inquilini, ſed mures etiã migrauerũt. Hanc cæteri calamitatẽ uocant, ego ne incõmodum quidẽ. O` Socrates, ò Socratici uiri, nunquam uobis gratiam referã. Dij immortales, quàm mihi iſta pro nihilo. ſed tamen ea ratio ædificandi initur, conſiliario quidem, & auctore Veſtorio, ut hoc damnum quæſtuoſum ſit. Hic turba magna eſt, erítque, ut audio, maior: duo quidem quaſi deſignati Conſules. O` Dij boni, uiuit tyrannis, tyrannus occidit? eius interfecti morte lætamur, cum facta defendimus? Itaq; quàm ſeuere nos M. Curtius accuſat, ut pudeat uiuere: neq; iniuria: nam mori milies præſtitit, quàm hæc pati, quæ mihi uidẽtur habitura etiã uetuſtatẽ. & Balbus hic eſt, multúmque mecũ: ad quem à Vetere literæ datæ prid. Cal. Ian. cũ à ſe Cæcilius circũſideretur, & iam teneretur, ueniſſe cum maximis copijs Pacorum Parthũ: ita ſibi eſſe eum ereptum multis ſuis amiſſis: in qua re

accuſat Volcatium. Ita mihi uidetur bellum illud inſtare. ſed Dolabella, & Nicias uiderint. Idē Balbus meliora de Gallia XXI die literas habebat: Germanos, illáſque nationes re audita de Cæſare, legatos miſiſſe ad Aureliū, qui eſt præpoſitus ab Hircio, ſe, quod imperatum eſſet, eſſe facturos. Quid quæris? omnia plena pacis, aliter ac mihi Caluenna dixerat.

ITA'NE uero? hoc meus, & tuus Brutus egit, ut Lanuuij eſſet? ut Trebonius itineribus deuijs proficiſceretur in prouinciam? ut omnia facta, ſcripta, dicta, promiſſa, cogitata Cæſaris plus ualerēt, quàm ſi ipſe uiueret? meminiſtíne clamare illo ipſo primo Capitolino die? ſenatum in Capitoliū à Prætoribus uocari? Dij immortales, quæ tum opera effici potuerunt, lætantibus omnibus bonis, etiam ſat bonis, fractis latronibus? Liberalia tu accuſas. quid fieri tum potuit? iampridem perieramus. Meminiſtíne te clamare cauſam periſſe, ſi funere elatus eſſet? At ille etiam in foro combuſtus, laudatúſque miſerabiliter: ſeruíque, & egētes in tecta noſtra cū facibus immiſſi. Quæ deinde? ut audeant dicere, Túne cōtra Cæſaris nutum? Hæc, & alia ferre non poſſum. Itaque γῆν pro γῆς cogito. Tua tamen ὑπηνέμιος nauſea iámne planè abijt? mihi quidem ex tuis literis coniectanti ita uidebatur. Redeo ad te: Baſſos, Scæuas, Frangones, hos tu exiſtimas confidere ſe illa habituros ſtantibus nobis, in quibus plus uirtutis putarunt, quàm experti ſunt? pacis iſti ſcilicet amatores, & non latrocinij auctores. At ego cum tibi de Curtilio ſcripſi, Seſtilianóque fundo, ſcripſi de Cēſorino, de Meſſala, de Planco, de Poſthumio, de genere toto. Melius fuit periſſe illo interfecto: quod nunquam accidiſſet, quàm hæc ui-

etiam actionem, quam uideo quotidie faciliorem. De Cluuiano, *quoniã in re mea me ipſum diligentia uincis, res ad centena perducitur.* Ruina *rẽ non fecit deteriorem, haud ſcio an iam fructuoſiorem.* Hic *mecum* Balbus, Hircius, Panſa. *modo uenit* Octauius, *& quidem in proximam uillam* Philippi, *mihi totus deditus.* Lentulus Spinther *hodie apud me: cras mane uadit.* Vale.

CICERO ATTICO S.

O MI *Attice, uereor ne nobis* Idus Martiæ *nihil dederint præter lætitiam, & odij pœnam, ac doloris. Quæ mihi iſtinc afferũtur? quæ hic uideo?* ὦ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δέ. *ſcis quàm diligam* Siculos, *& quàm illam clientelam honeſtam iudicem.* Multa *illis* Cæſar, *neque me inuito. etſi latinitas erat non ferenda.* Veruntamen. *ecce autem* Antonius *accepta grandi pecunia, fixit legem à* Dictatore *comitijs latam, qua* Siculi *ciues* Romani, *cuius rei uiuo illo mentio nulla.* Quid? Deiotari *noſtri cauſa non ſimilis? dignus ille quidem omni regno, ſed non per* Fuluiam. Sexcẽta *ſimilia.* Verum *illuc refero.* Tam *claram, támque teſtatam rem, támq; iuſtam* Buthrotiã *non tenebimus aliqua ex parte? & eo quidẽ magis, quo iſta plura.* Nobiſcum *hic perhonorifice, & amice* Octauius: *quem quidẽ ſui* Cæſarem *ſalutabant,* Philippus *non, itaque ne nos quidẽ. quẽ nego poſſe bonum ciuẽ, ita multi circunſtant, qui quidẽ noſtris mortẽ minitãtur.* Negat *hæc ferri poſſe.* Quid *cenſes, cum* Romã *puer uenerit, ibi noſtri liberatores tuto eſſe non poſſunt? qui quidem ſemper erunt clari, conſcientia uero facti ſui etiam beati.* Sed *nos (niſi*

me fallit) iacebimus. Itaque exire aueo, ubi nec Pelopidarum inquit. Haud amo uel hos deſignatos, qui etiam declamare me coegerunt, ut ne apud aquas quidẽ acquieſcere liceret. ſed hoc meæ nimiæ facilitatis: nam id erat quondam quaſi neceſſe: nunc quoquo modo ſe res habet, non eſt item, quàm dudum. Nihil habeo quod ad te ſcribam: ſcribo tamen, nõ ut delecter meis literis, ſed ut eliciam tuas. Tu, ſiquid erit de cæteris, de Bruto utique quicquid erit. Hæc cõſcripſi X. Cal. accubãs apud Veſtorium, hominem remotũ à dialecticis, in arithmeticis ſatis exercitatũ. Septimo denique die literæ mihi redditæ ſunt, quæ erãt à te XIII. Cal. datæ, quibus quæris, atque etiam me ipſum neſcire arbitraris, utrũ magis tumulis, proſpectúque, an ambulatione ἁλιτενῆ delecter. Eſt meherc ule, ut dicis, utriuſque loci tanta amœnitas, ut dubitem utra anteponenda ſit:

Ἀλλ᾽ οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν,
Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς, εἰσορόωντες
δείδιμεν, ἐν δοίῃ δὲ σαωσέμεν, ἢ ἀπολέσθαι.

Quãuis enim tu magna, & mihi iucũda ſcripſeris de D. Bruti aduẽtu ad ſuas legiones, in quo ſpẽ maximam uideo: tamẽ, ſi eſt bellũ ciuile futurum, (quod certe erit, ſi Sextus in armis permanebit, quem permanſurum eſſe certò ſcio,) quid nobis faciendum eſt ignoro. neque enim iam licebit, quod Cæſaris bello licuit, neque huc, neque illuc: quencũque enim hæc pars perditorum lætatum morte Cæſaris putabit (lætitiam autem apertiſſime tulimus omnes) hunc in hoſtium numero habebit. quæ res ad cædem maximam ſpectat. Reſtat, ut in caſtra Sexti, aut, ſi forte, Bruti nos conferamus. Res odioſa, & aliena noſtris ætatibus, & incerto exitu belli. &

neſcio quo pacto tibi ego poſſim, mihi tu dicere,

Τέκνον ἐμὸν, ὔτοι δέδοται πολεμήϊα ἔργα,

Ἀλλὰ σύγ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο.

Sed hæc fors uiderit: ea, quæ talibus in rebus plus, quàm ratio poteſt. Nos autem id uideamus quod in nobis ipſis eſſe debet, ut, quicquid acciderit, fortiter, & ſapiẽter feramus: & accidiſſe hominibus meminerimus, nóſque cum multum literæ, tum non minimum Idus quoque Martiæ cõſolentur. Suſcipe nunc meam deliberationem, qua ſolicitor, ita multa ueniunt in mentem in utrãque partem. Proficiſcor, ut conſtitueram, legatus in Græciam. Cædis impẽdentis periculum nonnihil uitare uideor, ſed caſurus in aliquam uituperationem, quòd Reip. defuerim tam graui tẽpore. Sin autem manſero, equidẽ uideo in diſcrimine: ſed accidere poſſe ſuſpicor, ut prodeſſe poſſim Reip. Iam illa conſilia priuata ſunt, quòd ſentio ualde eſſe utile ad confirmationem Ciceronis, me illuc uenire. Nec alia cauſa profectionis mihi ulla fuit, cum conſiliũ cœpi legari ab Cæſare. Tota igitur hac de re, ut ſoles, ſiquid ad me pertinere putas, cogitabis. Redeo nũc ad epiſtolam tuam. Scribis enim eſſe rumores, me ad lacũ quod habeo, uẽditurũ, minuſculam uero uillam utique Quinto traditurũ, uel impenſo pretio, quò introducatur, ut tibi Quintus F. dixerit, dotata Aquilia. Ego uero de uẽditione nihil cogito, niſi quid, quod magis me delectet, inuenero. Quintus autem de emendo nihil curat hoc tẽpore: ſatis enim torquetur debitione dotis: in qua mirificas Q. Egnatio gratias agit. A' ducenda autem uxore ſic abhorret, ut quicquã libero lectulo neget eſſe iucundius. Sed hæc quoque hactenus: redeo enim ad miſeram, ſeu

nullā potius Remp. M.Anto*nius ad me ſcripſit de reſtitutione* Sex. Clod*ij: quàm honorificæ, quod ad me attinet, ex ipſius literis cognoſces (miſi enim tibi exē plū) quàm diſſolute, quàm turpiter, quàmq; pernicioſe, ut nōnunquam* Cæ*ſar deſiderādus eſſe uideatur, facile exiſtimabis. quæ enim* Cæ*ſar nunquam neque feciſſet, neque paſſus eſſet, ea nunc ex falſis eius cōmentarijs proferuntur.* Ego *autem* Antonio *facillimum me præbui: etenim ille, quoniā ſemel induxit animū, ſibi licere quod uellet, feciſſet nihilo minus me inuito.* It*aque mearū quoque literarū miſi tibi exemplū.* Vale.

Anto*nius* Cos. S. D. Ci*ceroni.*

OCCVPATIONIBVS *eſt factum meis, & ſubita tua profectione, ne tecū coràm de hac re agerē.* Q*uam ob cauſam uereor ne abſentia mea leuior ſit apud te.* Q*uòd ſi bonitas tua reſpōderit iudicio meo quod ſemper habui de te, gaudebo.* À Cæ*ſare petij, ut* Sex. Clo*dium reſtitueret: impetraui. erat mihi in animo etiam tum ſic uti beneficio eius, ſi tu conceſſiſſes: quo magis laboro, ut tua uoluntate id per me facere nunc liceat.* Q*uòd ſi duriorem te eius miſeræ, & afflictæ fortunæ præbes, non contendam ego aduerſus te.* Q*uanquam uideor debere tueri commentarium* Cæ*ſaris.* Sed *mehercule ſi humaniter, & ſapienter, & amabiliter in me cogitare uis, facilem te profecto præbebis, & uoles* P. Cl*odium in optima ſpe puerum repoſitum exiſtimare, non te inſectatum eſſe, cum potueris, amicos paternos.* Pa*tere obſecro te, pro* Rep. *uideri geſſiſſe ſimultatem cum patre eius. non contempſeris hanc familiam: honeſtius enim, & libentius deponimus inimicitias*

Reip. nomine ſuſceptas, quàm contumaciæ. Me deinde ſine ad hanc opinionem iam nunc dirigere puerum, & tenero animo eius perſuadere, non eſſe tradendas poſteris inimicitias. Quanquam tuam fortunam Cicero ab omni periculo abeſſe certum habeo, tamen arbitror malle te quietam ſenectutem, & honorificam potius agere, quàm ſolicitam. Poſtremo, meo iure te hoc beneficium rogo: nihil enim non tua cauſa feci. Quòd ſi non impetro, per me Clodio daturus non ſum: ut intelligas quanti apud me auctoritas tua ſit, atque eo te placabiliorem præbeas. Vale.

Cicero Antonio Cos. S.

QVOD meum per literas agis, unam ob cauſam mallem coràm egiſſes: non enim ſolum ex oratione, ſed etiam ex uultu & oculis, & fronte (ut aiunt) meum ergà te amorem perſpicere potuiſſes. nam cum te ſemper amaui, primum tuo ſtudio, pòſt etiam beneficio prouocatus, tum his temporibus Reſp. te mihi ita commendauit, ut cariorem habeam neminem. Literæ uero tuæ tum amantiſſime, tum honorificentiſſime ſcriptæ ſic me affecerũt, ut non dare tibi beneficium uiderer, ſed accipere à te ita petente, ut inimicum meum, neceſſarium tuum me inuito ſeruare nolles, cum id nullo negotio facere poſſes. Ego uero tibi iſtuc mi Antoni remitto, atque ita, ut me à te, cum his uerbis ſcripſeris, liberaliſſime atque honorificẽtiſſime tractatum exiſtimem. idque cum totum, quoquo modo ſe res haberet, tibi dandum putarem, tum do etiam humanitati, & naturæ meæ. nihil enim unquam non modo acerbũ in me fuit, ſed ne paulo quidẽ triſtius, aut ſeuerius, quàm

neceſſitas Reip.poſtulauit. Accedit,ut ne in ipſum quidem Clodium meum inſigne odium fuerit unquam: ſempérque ita ſtatui, non eſſe inſectandos inimicorum amicos,præſertim humiliores:nec his præſidijs noſmet ipſos eſſe ſpoliandos. Nam de puero Clodio tuas partes eſſe arbitror, ut eius animum tenerum, quemadmodum ſcribis,his opinionibus imbuas,ut nequas inimicitias reſidere in familijs noſtris arbitretur. Cõtendi cum P. Clodio,cum ego publicam cauſam, ille ſuam defenderet.Noſtras contẽtiones Reſp. dijudicauit.ſi uiueret,mihi cum illo nulla contentio iam maneret. Qua re quoniam hoc à me ſic petis,ut quæ tua poteſtas eſt, ea neges te me inuito uſurum:puero quoque hoc à me dabis,ſi tibi uidebitur: non quo aut ætas noſtra ab illius ætate quicquam debeat periculi ſuſpicari, aut dignitas mea ullam cõtentionem extimeſcat: ſed ut noſmet ipſi inter nos coniũctiores ſimus,quàm adhuc fuimus.interpellãtibus enim his inimicitijs,animus tuus mihi magis patuit,quàm domus.Sed hæc hactenus. illud extremum,Ego,quæ te uelle,quæq; ad te pertinere arbitrabor,ſemper ſine ulla dubitatione ſummo ſtudio faciam.Hoc uelim tibi penitus perſuadeas. Vale.

CICERO ATTICO S.

ITERA *dum eadẽ iſta mihi.Coronatus Quintus noſter Parilibus? Parilibus, ſolúſne? etſi addis Lamiam: quod demiror equidẽ: ſed ſcire cupio qui fuerint alij. quanquam ſatis ſcio,niſi improbũ neminem.explanabis igitur hoc diligentius.Ego autem caſu cum dediſſem ad te literas* V I.*Cal.ſatis multis uerbis,tribus ferè horis pòſt accepi tuas,& magni quidẽ põderis. itaq; ioca*

tua plena facetiarum, de hæreſi Veſtoriana, & de Phe rionum more Puteolano riſiſſe me ſatis, nihil eſt neceſ-ſe reſcribere. πολιτικώτερα *illa uideamus. Ita Brutos, Caſſiúmque defendis, quaſi eos ego reprehendam, quos ſatis laudare non poſſum. rerum ego uitia collegi, non hominum. ſublato enim tyranno tyrãnida manere uideo: nam quæ ille facturus non fuit, ea fiunt, ut de Clodio: de quo mihi exploratum eſt, illum non modo non facturum, ſed etiam ne paſſurum quidẽ fuiſſe. ſequetur Rufio Veſtorianus, Victor nunquam ſcriptus, cæteri quis non? cui ſeruire ipſi non potuimus, eius libellis paremus. nam Liberalibus quis potuit in ſenatũ non uenire? Fac id potuiſſe aliquo modo: num etiã cum ueniſſemus, libere potuimus ſententiam dicere? nónne omni ratione ueterani, qui armati aderant, cum præſidij nos nihil haberemus, defendendi fuerunt? Illã ſeſſionem Capitolinã mihi non placuiſſe, tu teſtis es. quid ergo? culpa iſta Brutorum? minime illorum quidem, ſed aliorum Brutorum, qui ſe cautos, ac ſapienteis putant, quibus ſatis fuit lætari, nonnullis etiã gratulari, nullis permanere. Sed præterita omittamus: iſtos omni cura, præſidióque tueamur: &, quemadmodum tu præcipis, contenti Idibus Martij ſimus. quæ quidẽ noſtris amicis diuinis uiris aditum ad cælum dederunt, libertatem populo Ro. non dederunt. recordare tua: nónne meminiſti clamare te, omnia perijſſe ſi ille funere elatus eſſet? ſapienter id quidem. Itaque, ex eo quæ manarint, uides. Quæ ſcribis Calendis Iunij Antonium de prouincijs relaturum, ut & ipſe Gallias habeat, & utriſque dies prorogetur: licebítne decerni libere? ſi licuerit: libertatem eſſe recuperatam lætabor. ſi non li-*

cuerit, quid mihi attulerit iſta domini mutatio præter lætitiam, quam oculis cepi iuſto interitu tyranni? Rapinas ſcribis ad Opis fieri, quas nos quoque tum uidebamus. ne nos & liberati ab egregijs uiris, nec liberi ſumus. ita laus illorum eſt, culpa noſtra. Et hortaris me, ut hiſtorias ſcribam: ut colligam tanta eorum ſcelera, à quibus etiã nunc obſidemur? poteróne eos ipſos non laudare, qui te obſignatorem adhibuerunt? Nec mehercule me rauduſculum mouet: ſed homines beneuolos, qualeſcunq; ſunt, graue eſt inſequi contumelia. Sed de omnibus meis conſilijs, ut ſcribis, exiſtimo exploratius nos ad Cal. Iun. ſtatuere poſſe: ad quas adero, & omni ope atque opera enitar, adiuuante me ſcilicet auctoritate tua, & gratia, & ſumma æquitate cauſæ, ut de Buthrotijs S.C. quale ſcribis, fiat. Quod me cogitare iubes, cogitabo equidẽ. etſi tibi dederã ſuperiore epiſtola cogitandum. Tu autem quaſi iã recuperata Rep. uicinis tuis Maſſilienſibus ſua reddis. Hæc armis (quæ quàm firma habeamus, ignoro) reſtitui fortaſſe poſſunt, auctoritate non poſſunt.

EPISTOLA breuis quæ poſtea ad te ſcripta eſt, ſanè mihi fuit iucunda de Bruti ad Antonium, & de eiuſdẽ ad te literis. Poſſe uidẽtur eſſe meliora, quàm adhuc fuerint: ſed nobis, ubi ſimus, & quò iam nos conferamus, prouidẽdum eſt. O` mirificum Dolabellam meum: iam enim dico meum, antea (crede mihi) ſubdubitabam. magnam ἀναθεώρησιν res habet. de ſaxo, in crucem, columnam tollere, locum illũ ſternendum locare. Quid quæris? heroica. ſuſtuliſſe mihi uidetur ſimulationem deſiderij, adhuc quæ ſerpebat in dies, & inueterata, uerebar ne periculoſa noſtris tyrannoctonis eſſet. Nunc

prorſus aſſentior tuis literis, ſperóque meliora. quanquam iſtos ferre non poſſum: qui dum ſe pacem uelle ſimulant, acta nefaria defendunt. ſed non poſſunt omnia ſimul. Incipit res melius ire, quàm putaram. nec uero diſcedam, niſi cum tu id me honeſte putabis facere poſſe. Bruto certe meo nullo loco deero. ídque, etiam ſi mihi cum illo nihil fuiſſet, facerem propter eius ſingularem, incredibilémque uirtutem. Piliæ noſtræ uillam totam, quéque in uilla ſunt, trado, in Pompeianũ ipſe proficiſcens Calẽdis Maij. quàm uelim Bruto perſuadeas, ut Aſturæ ſit. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. NON. *conſcendens ab hortis Cluuianis in phaſelum epicopum has dedi literas, cum Piliæ noſtræ uillã ad Lucrinum, uillicóſque procuratores tradidiſſem. ipſe autem eo die in Pæti noſtri tyrotarichum imminebã, perpaucis diebus in Pompeianum, pòſt in hæc Puteolana, & Cumana regna renauigare. O' loca cæteroqui ualde expetenda, interpellãtium autem multitudine penè fugienda. Sed ad rem ut ueniã, O' Dolabellæ noſtri magnam ἀριστείαν. quanta eſt ἀναθεώρησις? Equidem laudare eum, & hortari non deſiſto. recte tu omnibus epiſtolis ſignificas, quid de re, quid de uiro ſentias. mihi quidem uidetur Brutus noſter iam uel coronam auream per forum ferre poſſe: quis enim audeat uiolare, propoſita cruce, uel ſaxo? præſertim tantis plauſibus, tanta approbatione infimorum? Nunc mi Attice me fac ut expedias. cupio, cum Bruto noſtro affatim ſatiſfecerim, excurrere in Græciã. magni intereſt Ciceronis, uel mea potius, uel mehercule utriuſque, me inter-*

uenire diſcenti. nã Epiſtola Leonidæ,quã ad me miſiſti,quid habet quæſo,in quo magnopere lætemur? Nunquam ille mihi ſatis laudari uidebitur, cũ ita laudabitur, QVOMODO NVNC EST. *non eſt fidentis hoc teſtimonium,ſed potius timentis.* Herodi *autem mandaram ut mihi* κατὰ μίτον *ſcriberet: à quo adhuc nulla litera eſt. uereor ne nihil habuerit, quod mihi, cum cognoſſem, iucundum putaret fore. Quòd ad* Xenonem *ſcripſiſti, ualde mihi gratum eſt: nihil enim deeſſe* Ciceroni *tum ad officiũ, tum ad exiſtimationem meam pertinet.* Flammam Flaminium *audio* Romæ *eſſe. ad eum ſcripſi, me tibi mandaſſe per literas, ut de* Montani *negotio cũ eo loquerere. & uelim cures epiſtolam, quam ad eum miſi, reddendam, & ipſe (quod cõmodo tuo fiat) cum eo colloquare. puto, ſiquid in homine pudoris eſt, præſtaturum eum, ne pro ſe quodammodo dependatur.* De Attica *pergratum mihi feciſti, quòd curaſti antè ſcirem rectè eſſe, quàm non belle fuiſſe.* In Pompeianum *ueni* V. Cal. Maij, *cum pridie (ut antea ad te ſcripſi)* Piliã *in* Cumano *collocauiſſem. ibi mihi cœnãti literæ tuæ ſunt redditæ quas dederas* Demetrio *liberto prid.* Cal. *in quibus multa ſapienter, ſed tamen talia (quemadmodum tute ſcribebas) ut omne conſilium in fortuna poſitũ uideretur. itaque his de rebus ex tempore, & corám.* De Buthrotio *negotio utinam quidem* Antonium *conueniam: multum profectò proficiam. ſed non arbitrantur eum à* Capua *declinaturum. quò quidem metuo ne magno* Reip. *malo uenerit: quod idem* L. Cæſari *uidebatur, quem pridie* Neapoli *affectum grauiter uideram. Quam ob rẽ iſta nobis ad* Cal. Iun. *tractanda, & perficienda ſunt.* Sed

hactenus. Quintus filius ad patrem acerbiſſimas literas miſit: quæ ſunt ei redditæ, cum ueniſſemus in Pompeianum: quarum tamen erat caput, Aquiliam nouercam non eſſe laturum. Sed hoc tolerabile fortaſſe, illud uero? ſe ab Cæſare habuiſſe omnia, nihil à patre, reliqua ſperare ab Antonio. O' perditũ hominem. ſed μελήσει. Ad Brutum noſtrum, & Caſſium, & ad Dolabellam epiſtolas ſcripſi. earum exempla tibi miſi, non ut deliberarem reddendæne eſſent (planè enim iudico eſſe reddendas) ſed quòd non dubito quin tu idem exiſtimaturus ſis. Ciceroni meo mi Attice ſuppeditabis quantum uidebitur, méque tibi hoc onus imponere patiere. quæ adhuc feciſti, mihi ſunt gratiſſima. Librum meum illũ ἀνέκδοτον, nondum ut uolui perpoliui. iſta uero quæ tu contexi uis, aliud quoddam ſeparatum uolumen expectant. Ego autem (credas mihi uelim) minore periculo exiſtimo contra illas nefarias parteis uiuo tyranno dici potuiſſe, quàm mortuo. ille enim neſcio quo pacto ferebat me quidem mirabiliter: nunc quacunque nos commouimus, ad Cæſaris non modo acta, uerum etiam cogitata reuocamur. De Montano, quoniam Flamma uenit, uidebis. puto rem meliore loco eſſe debere. Vale.

Cicero Dolabellæ Cos. ſuo, S.

ETSI contentus erã mi Dolabella tua gloria, ſatíſque ex ea magnam lætitiam, uoluptatémque capiebam: tamen non poſſum non cõfiteri cumulari me maximo gaudio, quòd uulgo hominum opinio ſocium me aſcribat tuis laudibus. neminem conueni (conuenio autem quotidie plurimos: ſunt enim permulti optimi uiri, qui ualetu-

dinis cauſa in hæc loca ueniunt, præterea ex municipijs frequẽtes neceſſarij mei) quin omnes, cũ te ſummis laudibus ad cælum extulerunt, mihi cõtinuo maximas gratias agant. negant enim ſe dubitare, quin tu meis præceptis, & conſilijs obtemperans, præſtantiſſimum te ciuem, & ſingularem Cõſulem *præbeas. quibus ego quanquam ueriſſime poſſim reſpondere te, quæ facias, tuo iudicio, & tua ſponte facere, nec cuiuſquã egere conſilio: tamen neque planè aſſentior, ne imminuam tuam laudem, ſi omnis à meis conſilijs profecta uideatur: neque ualde nego: ſum enim auidior, etiam quàm ſatis eſt, gloriæ. & tamen non alienum eſt dignitate tua, quod ipſi* Agamemnoni *Regi* Regum *fuit honeſtum, habere aliquem in conſilijs capiendis* Neſtorem: *mihi uero glorioſum, te iuuenem* Cõſulem *florere laudibus quaſi alumnum diſciplinæ meæ.* L. *quidem* Cæſar, *cum ad eum ægrotum* Neapolim *ueniſſem, quanquam erat oppreſſus totius corporis doloribus, tamen ante quàm me planè ſalutauit,* O *mi* Cicero, *inquit, gratulor tibi, cum tantum uales apud* Dolabellam, *quantum ſi ego apud ſororis filium ualerem, iam ſalui eſſe poſſemus.* Dolabellæ *uero tuo & gratulor, & gratias ago, quem quidem poſt te* Conſulem, *ſolum poſſum uere* Conſulem *dicere. Deinde multa de facto, ac de re geſta: tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquã, nihil* Reip. *ſalutarius. Atque hæc una uox omnium eſt.* A *te autem peto, ut me hanc quaſi falſam hereditatẽ alienæ gloriæ ſinas cernere, méque aliqua ex parte in ſocietatem tuarum laudum uenire patiare. quanquam mi* Dolabella *(hæc enim iocatus ſum) libentius omneis meas, ſi modo ſunt aliquæ meæ laudes, ad te*

tranſfuderim, quàm aliquam partem exhauſerim ex tuis: nam cum te ſemper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuiſti, tum his tuis factis ſic incenſus ſum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius. nihil eſt enim (mihi crede) uirtute formoſius, nihil pulchrius, nihil amabilius. ſemper amaui, ut ſcis, M. Brutum propter eius ſummum ingenium, ſuauiſſimos mores, ſingularem probitatem, atque conſtantiam: tamen Idibus Martij tantum acceſſit ad amorem, ut mirarer locum fuiſſe augendi in eo, quod mihi iam pridem cumulatum etiam uidebatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, poſſe aliquid accedere? tantum acceſſit, ut mihi nunc denique amare uidear, antea dilexiſſe. Quare quid eſt quod ego te horter, ut dignitati, & gloriæ ſerui as? proponam tibi claros uiros, quod facere ſolent qui hortantur? neminem habeo clariorem, quàm teipſum: te imitere oportet, tecum ipſe certes. nec licet quidem tibi iam tantis rebus geſtis non tui ſimilem eſſe. Quod cum ita ſit, hortatio non eſt neceſſaria: gratulatione magis utendum eſt. contigit enim tibi, quod haud ſcio an nemini, ut ſumma ſeueritas animaduerſionis nõ modo non inuidioſa, ſed etiam popularis eſſet, & cum bonis omnibus, tum infimo cuiq; gratiſſima. Hoc ſi tibi fortuna quadã contigiſſet, gratularer felicitati tuæ: ſed contigit magnitudine tum animi, tum etiam ingenij, atque conſilij. legi enim concionem tuam: nihil illa ſapientius: ita pedetentim tum acceſſus à te ad cauſam facti, tum receſſus, ut res ipſa maturitatem tibi animaduertendi omnium conſenſu daret. Liberaſti igitur & urbem periculo, & ciuitatem metu: neque ſolum ad tẽpus maximam utilitatem

attuliſti, ſed etiam ad exemplum. quo facto intelligere debes, in te poſitam eſſe Remp. *tibique non modo tuendos, ſed etiam ornandos illos uiros, à quibus initiũ libertatis profectũ eſt.* Sed *his de rebus coràm plura propediẽ, ut ſpero.* Tu *quoniam* Rẽp. *nóſque conſeruas, fac ut diligẽtiſſime teipſum mi* Dolabella *cuſtodias.* Vale.

CICERO ATTICO S.

SAEPIVS *me iam agitas, quòd rem geſtam* Dolabellæ *nimis in cælum uidear efferre.* Ego *autem, quanquam ſanè probo factum, tamen ut tantopere laudarẽ, adductus ſum tuis & unis, & alteris literis. ſed totum ſe à te abalienauit* Dolabella, *ea de cauſa qua me quoque ſibi inimiciſſimum reddidit.* O *hominem pudentem.* Cal. Ian. *debuit: adhuc non ſoluit, præſertim cum ſe maximo ære alieno* Faberij *manu liberarit, & opem ab eo petierit. licet enim iocari, ne me ualde conturbatum putes. atque ego ad eum* VIII. Id. *literas dederam bene mane. eodem autem die tuas literas ueſperi acceperã in* Põpeiano, *ſanè celeriter, tertio abs te die.* Sed, *ut ad te eo ipſo die ſcripſerã, ſatis aculeatas ad* Dolabellam *literas dedi: quæ ſi nihil profecerint, puto fore ut me præſentẽ non ſuſtineat.* Albianum *te confeciſſe arbitror.* De Petulciano *nomine, quòd mihi ſuppeditatus es, gratiſſimũ eſt, & ſimile tuorũ omniũ.* Sed *ego* Erotem *ad iſta expediẽda factũ mihi uidebar reliquiſſe: cuius nõ ſine magna culpa uacillarunt.* Sed *cum ipſo uidero.* De Montano, *ut ſæpe ad te ſcripſi, erit tibi tota res curæ.* Seruius *proficiſcens, quòd deſperanter tecum locutus eſt, minime miror, neq; ei quicquam in deſperatione concedo.* Brutus *noſter ſingularis*

uir,ſi in ſenatum non eſt Cal.Iun.uẽturus, quid factu rus ſit in foro,neſcio.ſed hoc ipſe melius.ego ex his quæ parari uideo, non multum Idibus Martijs profectum iudico. Itaque de Græcia quotidie magis & magis cogito: nec enim Bruto meo exilium,ut ſcribis ipſe,meditanti uideo quid prodeſſe poſſim. Leonidæ me literæ nõ ſatis delectarunt. De Herode tibi aſſentior. Sauſeium legiſſe uellem.

CICERO ATTICO S.

EGO *ex Põpeiano accepi binas à te literas,alteras ſexto die,alteras quarto. ad ſuperiores igitur prius. Quàm mihi iucundum opportune tibi Barnachũ literas reddidiſſe.tu uero cum Caſſio, ut cætera. quàm commode autem,quòd id ipſum,quod me mones,quatriduo ante ad eum ſcripſeram,exemplúmque mearum literarum ad te miſeram. ſed cum Dolabellæ auaritia(ſic enim tu ad me ſcripſeras)magna deſperatione affectus eſſem,ecce tibi & Bruti & tuæ literæ. ille exilium meditari.nos autem alium portum propiorem huic ætati uidebamus:in quem mallem equidem peruehi, florentę Bruto noſtro,conſtitutáque Rep.ſed nunc quidẽ,ut ſcribis,non utrum uis:aſſentires enim mihi,noſtram ætatem præſertim à caſtris ciuilibus abhorrere. M.Antonius ad me tantum de Clodio reſcripſit,meam lenitatem,& clementiam & ſibi eſſe gratam,& mihi uoluptati magnæ fore.Sed Panſa furere uidetur de Clodio,itémque de Deiotaro,& loquitur ſeuere,ſi uelis credere.Illud tamen non belle, ut mihi quidem uidetur, quòd factum Dolabellæ uehementer improbat. De coronatis,cum ſororis tuæ filius à patre accuſatus eſſet,*

reſcripſit, ſe coronam habuiſſe honoris Cæſaris cauſa, poſuiſſe luctus gratia: poſtremo ſe libẽter uituperationem ſubire, quòd amaret etiam mortuum Cæſarem.

Ad Dolabellam, quemadmodum tibi dicis placere, ſcripſi diligenter. ego etiam ad Sicam. tibi hoc oneris non impono. nolo te illũ iratum habere. Seruij orationem cognoſco: in qua plus timoris uideo, quàm conſilij. ſed quoniam perterriti omnes ſumus, aſſentior Seruio. Publilius tecum tricatus eſt: huc enim Cerelia miſſa ab iſtis eſt legata ad me: cui facile perſuaſi, mihi id quod rogaret, ne licere quidem, non modo non libere. Antonium ſi uidero, accurate agam de Buthroto. Venio ad recentiores literas. quanquã de Seruio iam reſcripſi me facere magnã πρᾶξιν Dolabellæ. mihi mehercule ita uidetur, nõ potuiſſe maior tali re, talíque tempore. Sed tamen quicquid ei tribuo, tribuo ex tuis literis. tibi uero aſſentior maiorẽ πρᾶξιν eius fore, ſi mihi, quod debuit, diſſoluerit. Brutus uelim ſit Aſturæ. Quod autẽ laudas me, quòd nihil antè de profectione conſtituã, quàm, iſta quò euaſura ſint, uidero: muto ſententiam, neque quicquam tamen antè quàm te uidero. Atticam meã gratias mihi agere de matre gaudeo. cui quidem ego totam uillam, cellámque tradidi, eámque cogitabam V. Id. uidere. Tu Atticæ ſalutem dices. nos Piliam diligenter tuebimur. Vale.

CICERO ATTICO S.

È POMPEIANO *naui aduectus ſum in Luculli noſtri hoſpitium V I. Id. hora ferè tertia. egreſſus autem è naui, accepi tuas literas, quas tuus tabellarius in Cumanum attuliſſe dicebatur, Nonis Maij datas, à Lucullo*

poſtridie eadem ferè hora,qua ueni V I I.Id.Lanuuio datas.Audi igitur ad omnes.primũ quæ de re mea geſta & in ſolutione,& in Albiano negotio grata. de tuo autem,cum in Põpeiano eſſem, Miſſenũ uenit Antonius: inde antè diſceſſit,quàm illum ueniſſe audiſſem:à quo in Samniũ.uide quid ſperes.Romæ igitur de Buthroto.

L.Antonij horribilis concio,Dolabellæ præclara.iam uel ſibi habeat numos,modo numeret Idibus.Tertullæ nollẽ abortum: tam enim Caſſij ſunt iam,quàm Bruti ſerendi. De Regina uelim,atque etiã de Cæſare illo. Perſolui primæ epiſtolæ.uenio ad ſecundã. De Quintis,Buthroto, cum uenero,ut ſcribis. Quòd Ciceroni ſuppeditas,gratũ. Quòd errare me putas, qui Rẽp. putem pendere è Bruto:ſic ſe res habet.aut nulla erit, aut ab iſto, iſtiſue ſeruabitur. Quòd me hortaris ut ſcriptã concionem mittam: accipe à me mi Attice καθολικὸν θεώρημα earũ rerum,in quibus ſatis exercitati ſumus.nemo unquam neque poeta,neque orator fuit,qui quenquã meliorẽ, quàm ſe arbitraretur.Hoc etiã malis contigit.quid tu Bruto putas & ingenioſo,& erudito? de quo etiã experti ſumus nuper in edicto.ſcripſerã rogatu tuo.meum mihi placebat,illi ſuum.quin etiã cum ipſius precibꝰ penè adductus,ſcripſiſſem ad eũ de optimo genere dicendi,nõ modo mihi,ſed etiã tibi ſcripſit, ſibi illud,quod mihi placeret, non probari. quare ſine quæſo ſibi quenq; ſcribere:ſuã cuiq; ſpõſam, mihi meã: ſuũ cuique amorem,mihi meũ.non ſcite:hoc enim Attilius poeta duriſſimus.atq; utinam liceat iſti concionari: cui ſi eſſe in Vrbe tutò licebit,uicimus: ducem enim noui belli ciuilis aut nemo ſequetur, aut ij ſequentur, qui facile uincantur.Venio ad tertiam. Gratas fuiſ-

ſe meas literas Bruto *&* Caſſio *gaudeo.itaque ijs ſcripſi.* Q*uòd* Hircū *per me meliorē fieri uolūt,do equidem operam: & ille optime loquitur, ſed uiuit, habitátque cum* Balbo,*qui item bene loquitur.quid credas, uideris.* Dol*abellam ualde placere tibi uideo: mihi quidem egregie.* C*um* Pan*ſa uixi in* Pompeiano. *is planè mihi probabat ſe bene ſentire,& cupere pacem. cauſam armorū quæri planè uideo.* Edi*ctum* Bruti *&* Caſſij *probo.* Q*uæris ut ſuſcipiam cogitationem, quidnam iſtis agendum putem. conſilia temporum ſunt,quæ in horas cōmutari uides.* Dol*abellæ & prima illa actio, & hæc contra* Antonium *concio mihi profeciſſe permultum uidetur.prorſus ibat res.nunc autem uidemur habituri ducem: quod unum municipia, boníque deſiderant.* E*picuri mentionem facis, & audes dicere* μὴ πολιτεύεσθαι.*nō te* Bruti *noſtri uulticulus ab iſta oratione deterret?* Q*uintus frater, ut ſcribis,eſt dextella.per eū igitur,quod uolemus,facile auferemus.* Expe*cto,ſi, ut putas,* L.Anton*ius produxit* O*ctauium,qualis concio fuerit.*H*æc ſcripſi:ſtatim enim* Ca*ſij tabellarius.eram continuo* Piliam *ſalutaturus: deinde ad epulas* Ve*ſtorij nauicula.* Atticæ *plurimam ſalutem.* Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM *paulo ante dediſſem ad te* Caſſij *tabellario literas,*V.Id.*uenit noſter tabellarius,& quidem portenti ſimile,ſine tuis literis.ſed cito conieci,*Lanuuij *te fuiſſe.* Eros *autem feſtinauit ut ad me literæ* Dolabellæ *perferrentur,non de re mea (nondum enim meas acceperat)ſed reſcripſit ad eas, quarum exemplum tibi mi-*

ſeram, ſanè luculente. ad me autem, cum Caſſij tabellarium dimiſiſſem, ſtatim Balbus. O' Dij boni, quàm facile perſpiceres timere otium. & noſti uirum, quàm tectus: ſed tamen Antonij conſilia narrabat, illum circuire ueteranos, ut acta Cæſaris ſancirent, idque ſe facturos eſſe iurarēt: ut rata omnes haberent, eaque Duumuiri omnibus mēſibus inſpicerent. Queſtus eſt etiā de ſua inuidia. eaque omnis eius oratio fuit, ut amare uideretur Antonium. Quid quæris? nihil ſinceri. Mihi autem non eſt dubium quin res ſpectet ad caſtra: acta enim illa res eſt animo uirili, cōſilio puerili: quis enim hoc non uidit, regni heredē relictum? quid autem abſurdius, hoc metuere, alterū in metu non ponere? quin etiam hoc ipſo tempore multa ὑποσόλοικα, Pontij Neapolitanum à matre tyrannoctoni poſſideri. Legendus mihi ſæpius eſt Cato maior ad te miſſus: amariorem enim me ſenectus facit: ſtomachor omnia: ſed mihi quidem βεβίωται. Viderint iuuenes. tu mea curabis, ut curas. Hæc ſcripſi, ſeu dictaui, appoſita ſecunda menſa apud Veſtorium. poſtridie apud Hircium cogitabam. equidem πεντέλοιπον, ſic hominem traducere ad optimates paro. λῆρος πολύς. nemo eſt iſtorum qui otiū non timeat. quare talaria uideamus: quiduis enim potius, quàm caſtra. Atticæ ſalutem plurimam uelim dicas. Expecto Octauij concionem, & ſiquid aliud, maxime autem ecquid Dolabella tinniat, an in meo nomine tabulas nouas fecerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

CERTIOR *à Pilia factus, mitti ad te Idibus tabellarios, ſtatim hoc neſcio quid exaraui. Primum igitur*

ſcire te uolui, me hinc Arpinum X V I Cal. *Iun. eò igitur mittes, ſiquid erit poſthac: quanquã ipſe iam, idmque adero: cupio enim antè quàm* Romá *uenio, odorari diligentius quid futurũ ſit: quáquam uereor ne nihil coniectura aberrem: minime enim obſcurum eſt, quid iſti moliantur. meus uero diſcipulus, qui hodie apud me cœnat, ualde amat illum quem* Brutus *noſter ſauciauit: &, ſi quæris (perſpexi enim planè) timent otium: ὑπόθεσιν autem hanc habent, eámque præ ſe ferunt, uirum clariſſimum interfectum, totam* Remp. *illius interitu perturbatam: irrita fore, quæ ille egiſſet, ſimulac deſiſtemus timere. clementiam illi malo fuiſſe: qua ſi uſus non fuiſſet, nihil ei tale accidere potuiſſe. mihi autem uenit in mentem, ſi* Pompeius *cum exercitu firmo ueniat, quod eſt εὔλογον, certe fore bellũ.* Hæc *me ſpecies, cogitatióque perturbat: neque enim iã, quod tibi tum licuit, nobis nunc licebit: nam aperte lætati ſumus.* Deinde *habent in ore nos ingratos. nullo modo licebit, quod tũ & tibi licuit, & multis.* φαινοπροσωπητέον *ergo, &* ἰτέον *in caſtra? millies mori melius, huic præſertim ætati.* Itaque *me* Idus Martiæ *nõ tam conſolantur, quàm antea: magnum enim mendum continẽt. etſi illi iuuenes* ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τὸν δ' ἰὰ ποθοῦνται φόνον. *ſed, ſi tu melius quippiam ſperas, quòd & plura audis, & interes conſilijs, ſcribas ad me uelim, ſimúlque cogites quid agendum nobis ſit ſuper legatione uotiua. equidẽ in his locis moneor à multis, ne in ſenatu* Calendis: *dicuntur enim occulte milites ad eam diem comparati, & quidem in iſtos, qui mihi uidentur ubiuis tutius, quàm in ſenatu fore.* Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XV.

CICERO ATTICO S.

O' FACTVM male de Alexione. incredibile eſt, quanta me moleſtia affecerit, nec mehercle ex ea parte maxime, quòd plerique mecum: ad quem igitur medicum te conferes? Quid mihi iam medico: aut, ſi opus eſt, tanta inopia eſt? amorem erga me, humanitatem, ſuauitatémque deſidero. etiam illud, quid eſt, quod non pertimeſcendum ſit, cum hominem temperantem, ſummum medicum tantus improuiſo morbus oppreſſerit? Sed ad hæc omnia una conſolatio eſt, quòd ea conditione nati ſumus, ut nihil, quod homini accidere poſſit, recuſare debeamus. De Antonio iam antea tibi ſcripſi, non eſſe eum à me conuentum: uenit enim Miſſenum, cum ego eſſem in Pompeiano: inde antè profectus eſt, quàm ego eum ueniſſe cognoui. Sed caſu, cum legerem tuas literas, Hircius erat apud me in Puteolano. ei legi, & egi primum, quod attinet. nihil mihi concedebat. Deinde ad ſummum, arbitrum me ſtatuebat non modo huius rei, ſed totius Conſulatus ſui. cum Antonio autem ſic agemus, ut perſpiciat, ſi in eo negotio nobis ſatiſfecerit, totum me futurum ſuum. Dolabellam ſpero domi eſſe. Redeamus ad noſtros: de quibus tu bonam ſpem te ſignificas habere

propter edictorum humanitatem. ego autem perſpexi, cum à me XVII Cal.de Puteolano Neapolim *Panſæ conueniendi cauſa proficiſceretur* Hircius, *omnem eius ſenſum: ſeduxi enim, & ad pacē ſum cohortatus. non poterat ſcilicet negare ſe uelle pacem, ſed non minus ſe noſtrorū arma timere, quàm* Antonij, *& tamen utroſque non ſine cauſa præſidium habere, ſe autem utraque arma metuere. quid quæris?* οὐδὲν ὑγιές. De *Quinto* F. *tibi aſſentior. patri quidem gratiſſimæ, & bellæ tuæ literæ fuerunt.* Ceteliæ *uero facile ſatiſfeci. nec ualde laborare mihi uiſa eſt: & ſi illa, ego certe non laborarem. iſtam uero, quam tibi moleſtam ſcribis eſſe, auditam à te eſſe omnino demiror.* Nā *quòd eam collaudaui apud amicos, audientibus tribus filijs eius, & filia,* τοῦτο ἄλογον. *quid eſt hoc? quid eſt autem cur ego perſonatus ambulem? parúmne fœda perſona eſt ipſius ſenectutis?* Quòd Brutus *rogat, ut ante* Ca*lendas: ad me quoque ſcripſit: & fortaſſe faciam: ſed planè, quid uelit neſcio. quid enim illi afferre conſilij poſſum, cum ipſe egeam conſilio, & cum ille ſuæ immortalitati melius, quàm noſtro otio conſuluerit?* De Regina *rumor extinguetur.* De Flamma *obſecro te, ſiquid potes.* Here *dederam ad te literas exiens è* Puteolano, *diuerterámque in* Cumanum. *ibi penè ualentem uideram* Piliam. *quin etiam paulo clàm ijs eam uidi: uenerat enim in funus: cui funeri ego quoque operam dedi.* Cn. Lucullus *familiaris noſter matrem efferebat. manſi igitur eo die in* Sinueſſano, *atque inde mane poſtridie* Arpinum *proficiſcens hanc epiſtolam exaraui. erat autem nihil noui quod aut ſcriberē, aut ex te quærerem: niſi forte hoc ad te putas pertinere.*

Brutus miſit ad me orationem ſuam habitam in concione Capitolina, petiuítque à me, ut eam ne ambitioſe corrigerem ante quàm ederet. Eſt autem oratio ſcripta elegantiſſime ſententijs, uerbis, ut nihil poſſit ultra. Ego tamen, ſi illam cauſam habuiſſem, ſcripſiſſem ardentius ὑπόθεσις. uides quæ ſit perſona dicentis: itaque eã corrigere non potui. quo enim in genere Brutus noſter eſſe uult, & quod iudiciũ habet de optimo genere dicẽdi, ita cõſecutus eſt ea oratione, ut elegantius nihil eſſe poſſit. Sed ego ſolus alius ſum, ſiue hoc recte, ſiue non recte. Tu tamen uelim orationẽ legas, niſi forte iam legiſti, certiorémque me facias quid iudices ipſe. quanquam uereor, ne cognomine tuo lapſus ὑπεραττικὸς ſis in iudicando. Sed ſi recordabere Δημοσθένους fulmina, tũ intelliges poſſe & ἀττικώτατα grauiſſime dici. Sed hæc coràm. nunc nec ſine epiſtola, nec cũ inani epiſtola uolui ad te Metrodorũ uenire. Vale.

CICERO ATTICO S.

XV Cal. è Sinueſſano proficiſcens, cum dediſſem ad te literas, diuertiſſémque à Cumis in Veſtiano, accepi à tabellario tuas literas: in quib⁹ nimis multa de Buthroto: non enim tibi ea res maiori curæ aut eſt, aut erit, quàm mihi. ſic enim decet te mea curare, tua me. Quã ob rem id quidem ſic ſuſceptum eſt mihi, ut nihil ſim habiturus antiquius. L. Antoniũ concionatum eſſe, cognoui tuis literis & alijs, ſordide: ſed id quale fuerit, neſcio: nihil enim ſcripſiſti. De Menedemo, probe. Quintus certe ea dictitat quæ ſcribis. Conſiliũ meum à te probari, quòd ea non ſcribam, quæ tu à me poſtularis, facile patior: multóque magis id probabis, ſi

orationem meam, de qua hodie ad te ſcripſi, legeris. Quæ de legionibus ſcribis, ea uera ſunt. Sed non ſatis hoc mihi uideris tibi perſuaſiſſe, quid de Buthrotijs noſtris per ſenatum ſperes confici poſſe. quod puto (tantum enim uideo) non uidemur eſſe uicturi. ſed, ſi etiam nos hoc fallat, de Buthroto te non fallet. De Octauij concione idem ſentio quod tu: ludorúmq; eius apparatus, & Matius, ac Poſthumus mihi procuratores non placent. Saſerna collega dignus. ſed iſti omnes, quemadmodum ſentis, non minus otium timent, quàm nos arma. Balbum leuari inuidia per nos uelim: ſed ne ipſe quidem id fieri poſſe confidit: itaque alia cogitat. Quòd prima diſputatio Tuſculana te confirmat, ſanè gaudeo: neque enim ullum eſt perfugiũ aut melius, aut paratius. Flãma quòd bene loquitur, non moleſte fero. Tyndaritanorũ cauſa, de qua laboras, quæ ſit ignoro. Hos tamen πεντέλοιπον mouere iſta uidentur, in primis erogatio pecuniæ. De Alexione doleo: ſed quoniam inciderat in tam grauem morbum, bene actum cum illo arbitror. quos tamen ſecundos heredes, ſcire uellem, & diem teſtamenti. Vale.

CICERO ATTICO S.

VI. Cal. accepi duas epiſtolas tuas, quibus duabus meis reſpondiſti. una erat XV Cal. altera XII data. ad ſuperiorem igitur. prius accurres in Tuſculanum, ut ſcribis: quò me VI Cal. uenturum arbitrabar. Quòd ſcribis parẽdum uictoribus: non mihi quidem, cui ſunt multa potiora: nam illa quæ recordaris Lentulo, & Marcello Coss. acta in æde Apollinis, nec cauſa eadem eſt, nec ſimile tempus, præſertim cum Mar

cellum ſcribas, alióſque diſcedere. Erit igitur nobis co-ràm odorandum, & conſtituendum tutóne Romæ eſſe poſſimus. Noui conuentus habitatores ſanè mouent: in magnis enim uerſamur anguſtijs. ſed ſine iſta parui: quum & maiora contemnimus. Caluæ teſtamentum cognoui, hominis turpis, ac ſordidi. Tabula Demonici quòd tibi curæ eſt, gratũ. De Mario ſcripſi iã pridem ad Dolabellã accuratiſſime, modo literæ redditæ ſint. eius cauſa & cupio, & debeo. Venio ad propiorem. Cognoui de Alexione, quæ deſiderabam. Hircius eſt tuus. Antonio, quàm eſt, uolo peius eſſe. De Quinto filio, ut ſcribis, ἅλις. de patre coràm agemus. Brutum omni re, qua poſſum, cupio iuuare. cuius de oratiuncula idem te, quod me, ſentire uideo. ſed parum intelligo quid me uelis ſcribere, quaſi à Bruto habita oratione, cum ille ediderit. Qui tandem conuenit? an ſicut in tyrannum iure optimo cæſum multa dicentur, multa ſcribentur à nobis? ſed alio modo, & tempore. De ſella Cæſaris, bene Tribuni. præclaros etiã XIIII ordines. Brutum apud me fuiſſe gaudeo, modo & libẽter fuerit, & ſat diu. XVIII Cal. ferè à Q. Fuſio uenit tabellarius, neſcio quid ab eo literularum, ut me ſibi reſtituerem, ſanè inſulſe, ut ſolet: niſi forte, quem non ames, omnia uidentur inſulſe fieri. Scripſi ita, ut te probaturum exiſtimem. mihi duas à te epiſtolas reddidit, unam XI, alteram X. Cal. ad recentiorem prius. & leuiorem laudo, ſi uero etiam Calfulenus, ἄνω ποταμῶν. Antonij conſilia narras turbulẽta: atque utinam potius per populum agat, quàm per ſenatum: quod quidem ita credo. ſed mihi totum eius conſilium ad bellum ſpectare

uidetur:ſiquidem D. Bruto *prouincia eripitur. Quomodo ego de illius neruis exiſtimo, non uidetur fieri poſſe ſine bello. ſed non cupio, quoniam cauetur* Buthrotijs. Rides: *aſt condoleo non mea potius aſſiduitate, diligentia, gratia perfici.* Quòd *ſcribis te neſcire quid noſtris faciendum ſit: iam pridem me illa* ἀπορία *ſollicitat: itaque ſtulta iam* Iduum Martiarum *eſt conſolatio. animis enim uſi ſumus uirilibus, conſilijs (mihi crede) puerilibus: exciſa enim eſt arbor, non euulſa. itaque, quàm frutiætur, uides.* Redeamus *igitur, quoniã ſæpe uſurpas, ad* Tuſculanas *diſputationes.* Saufeium *pete, celemus: ego nunquã indicabo.* Quòd *te à* Bruto *ſcribis, ut certior fieret quo die in* Tuſculanum *eſſem futurus, ut ad te ante ſcripſi,* VI Cal. & *quidem ibi te quamprimum peruidere uelim: puto enim nobis* Lanuuium *eundum, & quidem non ſine multo ſermone. ſed* μελήσει. Redeo *ad ſuperiorem: ex qua prætereo illa prima de* Buthrotijs: *quæ mihi ſunt incluſa medullis: ſit modo (ut ſcribis) locus agendi.* De oratione Bruti *prorſus contendis, mecúmque iterum tam multis uerbis agis.* Egóne *ut eam cauſam, quam is ſcripſit? ego ſcribam non rogatus ab eo?* Nulla παρεγχείρησις *fieri poteſt contumelioſior.* At, *inquis,* ἡρακλείδιον *aliquod.* Non *recuſo id quidem, ſed & componendum argumentum eſt, & ſcribẽdi expectandum tempus maturius. licet enim de me, ut libet, exiſtimes: uelim quidem quamoptime: ſi hæc ita manant, ut uidentur (feres quod dicam) me* Idus Martiæ *nõ delectant. ille enim nunquam reuertiſſet, nos timor confirmare eius acta nõ coegiſſet: aut (ut in* Saufeianam, *reliquáſque* Tuſculanas *diſputationes, ad quas tu etiam* Veſto-

rium hortaris) ita gratioſi eramus apud illum, quem Dij mortuum perdant, ut noſtræ ætati, quoniam inter fecto domino liberi non ſumus, non fuerit dominus ille fugiendus. Rubeo(*mihi crede*) *ſed iam ſcripſeram, delere nolui.* De Menedemo, *uellem uerum fuiſſet.* De Regina *uelim uerum ſit.* Cætera *coràm, & maxime quid noſtris faciendum ſit, quid etiam nobis, ſi* Antonius *militibus obſeſſurus eſt ſenatum.* Hanc *epiſtolam ſi illius tabellario dediſſem, ueritus ſum ne ſolueret: itaque miſi dedita opera: erat enim reſcribendum tuis.* Quàm *uellem* Bruto *ſtudium tuum nauare potuiſſes. ego igitur ad eum literas.* Ad Dolabellam Tironem *miſi cum mandatis, & literis. eũ ad te uocabis, &, ſiquid habebis quod placeat, ſcribes.* Ecce *autem de tranſuerſo* L. Cæſar, *ut ueniam ad ſe, rogat, in nemus: aut ſcribam, quò ſe uenire uelim:* Bruto *enim placere, ſe à me conueniri.* O' *rem odioſam, & inexplicabilẽ.* Puto *me ergo iturum, & inde* Romam, *niſi quid mutaro.* Sũmatim *adhuc ad te: nihil dum enim à* Balbo. Tuas *igitur expecto, nec actorũ ſolum, ſed etiam futurorum.*

CICERO ATTICO S.

A' BRVTO *tabellarius rediit: attulit & ab eo, &* Caſſio. Conſilium *meum magnopere exquirunt,* Brutus *quidem utrum de duobus.* O' *rem miſeram. planè nõ habeo quid ſcribam: itaque ſilentio puto me uſurum, niſi quid aliud tibi uidetur. ſin tibi quid uenit in mẽtem, ſcribe quæſo.* Caſſius *uero uehementer orat, ac petit, ut* Hircium *quamoptimum faciam. ſanum putas? ὁ θησαυρὸς ἄνθρακες.* Epiſtolam *tibi miſi, ut tu de*

prouincia Bruti, & Caſſij per S.C. ita ſcribit & Balbus, & Hircius quidem ſe acturum: etenim iam in Tuſculano eſt, mihique, ut abſim, uehementer auctor eſt: ille quidem periculi cauſa, quod ſibi etiam fuiſſe dicit. Ego autem, etiam ut nullum periculum ſit, tantum abeſt ut Antonij ſuſpicionem fugere non curem, ne uidear eius ſecundis rebus non delectari, ut mihi cauſa ſit cur Romam uenire nolim, ne illum uideam. Varro autem noſter ad me epiſtolam miſit, ſibi à neſcio quo miſſam (nomen enim delerat) in qua ſcriptũ erat, ueteranos eos qui reijciantur (nam partẽ eſſe dimiſſam) improbiſſime loqui, ut magno periculo Romæ ſint futuri qui ab eorũ partibus diſſentire uideantur. Quis porrò noſter itus, reditus, uultus, inceſſus inter iſtos? quòd ſi, ut ſcribit, L. Antonius in Decimum, reliqui in noſtros: ego quid faciam? aut quo me pacto gerã? Mihi uero deliberatũ eſt, ut nunc quidẽ eſt, abeſſe ex ea urbe, in qua non modo florui cum ſumma, uerũ etiam ſeruiui cum aliqua dignitate: nec tam ſtatui ex Italia exire, de quo tecum deliberabo, quàm iſtuc non uenire.

Cũ ad me Brutus noſter ſcripſiſſet, & Caſſius, ut Hirciũ, quem adhuc bonum fuiſſe ſciebant, neq; confidebãt fore, mea auctoritate meliorẽ facerẽ (Antonio eſt enim fortaſſe iratior, cauſæ uero amiciſſimus) tamen ad eum ſcripſi, eique dignitatem Bruti & Caſſij commendaui. Ille quid mihi reſcripſiſſet, ſcire te uolui: ſi forte idem tu quod ego, exiſtimares, iſtos etiam nunc uereri, ne forte ipſi noſtri plus animi habeant, quàm habent.

Hircius Ciceroni ſuo S.

Rure an redierim, quæris: an ego, cũ omnes calcãt

ignauiter aliquid faciam. etiã ex Vrbe ſum profectus: utilius enim ſtatui abeſſe. has tibi literas exiẽs in Tuſculanum ſcripſi. Noli autem me tam ſtrenuum putare, ut ad Nonas recurram: nihil enim iam uideo opus eſſe noſtra cura, quoniam præſidia ſunt in tot annos prouiſa. Brutus & Caſſius utinam quàm facile à te de me impetrare poſſunt, ita per te exorentur, nequod callidius meant conſiliũ: cedenteis enim hæc ais ſcripſiſſe: quò? aut quare? Retine, obſecro te, Cicero illos: noli ſinere hæc omnia perire, quæ funditus mediuſfidius rapinis, incendijs, cædibus peruertuntur. tãtum ſiquid timent, caueant, nihil præterea moliantur. non mediuſfidius acerrimis conſilijs plus quàm etiam inertiſſimis, dum modo diligentibus, conſequentur: hæc enim quæ fluũt, per ſe diuturna non ſunt: in cõtentione præſenteis ad nocẽdum habent uireis. Quid ſperes de illis, in Tuſculanum ad me ſcribe. Habes Hircij epiſtolam, cui reſcripſi, nil illos callidius cogitare, ídq; confirmaui. hoc, qualecunq; eſſet, te ſcire uolui. Obſignata iam epiſtola Balbus ad me, Seruiliã redijſſe, confirmare non diſceſſuros. nunc expecto à te literas.

GRATVM, quòd mihi epiſtolas: quæ quidem me delectarunt, in primis Sexti noſtri. Dices, Quia te laudat. Puto meherculé id quoque eſſe cauſæ: ſed tamen etiam ante quàm ad eũ locum ueni, ualde mihi placebat cũ ſenſus eius de Re. tum ſcribẽdi cura. Seruius uero pacificator cum librariolo ſuo uidetur obijſſe legationem, & omneis captiunculas pertimeſcere. Debuerat autem non ex iure manu conſertum, ſed quæ ſequuntur. tu quoque ſcribes. Poſt tuum diſceſſum binas à Balbo: nihil noui: itémq; ab Hircio, qui ſe ſcribit uehementer

offenſum eſſe ueteranis. Expectat animus, quidnam agant de Cal. Martijs. Miſi igitur Tironem, & cum Tirone pluress, quibus ſingulis, ut quid accidiſſet, dares literas. atque etiam ſcripſi ad Antonium de legatione, ne, ſi ad Dolabellã ſolum ſcripſiſſem, iracundus homo commoueretur. Quòd autem aditus ad eũ difficilior eſſe dicitur, ſcripſi ad Eutrapelum, ut is ei meas literas redderet, legatione mihi opus eſſe. honeſtior eſt uotiua: ſed licet uti utraque. De te quæſo etiam atque etiã uide. uelim poſſis coràm: ſi minus poſſis, literis idẽ conſequemur. Græceius ad me ſcripſit C. Caſſium ſibi ſcripſiſſe, homines comparari, qui armati in Tuſculanum mitterentur. id quidem mihi uidebatur, ſed cauẽdum tamen (ut ille) quæ plures uident. debet aliquid craſtinus ad cogitandum nobis dare. IIII Non. ueſperi à Balbo redditæ mihi literæ, fore Nonis ſenatũ, ut Brutus in Aſia, Caſſius in Sicilia frumentũ emendum, & ad Vrbem mittendum curarent. O` rem miſeram: primam ullam ab iſtis: dein, ſi aliquam, hanc legatariam prouinciam: atque haud ſcio an melius ſit, quàm ad Eurotam ſedere. Sed hæc caſus gubernabit. Ait autem eodem tempore decretum iri, ut & ijs, & reliquis prætorijs prouinciæ decernãtur. Hoc certe melius, quàm illa Perſicæ porticus: nolo enim Lacedæmonem longinquam Lanuuium exiſtimaris. Rides, inquies, in talibus rebus? Quid faciam? plorãdo feſſus ſum.

Dij immortales, quàm me cõturbatum tenuit epiſtolæ tuæ prior pagina. Quid autẽ iſte in domo tua caſus armorum? Sed hunc quidem nimbum cito tranſijſſe lætor. Tu quid egeris tua cũ triſti, tum etiã difficili ad conſiliandũ legatione, uehemẽter expecto: eſt enim

inexplicabilis: ita circunſidemur copijs omnibus. Me quidem Bruti literæ, quas oſtendis à te lectas, ita perturbarunt, ut quanquam ante egebam conſilio, tamen animi dolore ſim tardior. Sed plura, cum iſta cognoro. Hoc autem tempore quod ſcriberem, nihil erat, eóque minus, quòd dubitabã, tu has ipſas literas eſſéſne accepturus. erat enim incertum, uſuriúſne te eſſet tabellarius. Ego tuas literas uehementer expecto. ò Bruti amanter ſcriptas. ò iniquum tuum tempus, qui ad eum ire non poſſis. Ego autem quid ſcribam? ut beneficio iſtorum utantur? quid turpius? ut moliantur aliquid? nec audent, nec iam poſſunt. Age, quieſcant auctoribus nobis? quis incolumitatem præſtat? ſi uero aliquid de Decimo gratius: quæ noſtris uita, etiam ſi nemo moleſtus ſit? ludos uero non facere quid fœdius? frumentum imponere, quæ eſt alia Dionis legatio? aut quod munus in Repub. ſordidius? prorſus quidem conſilia tali in re ne ijs quidem tuta ſunt, qui dant. ſed poſſim id negligere proficiens. Fruſtra uero quid ingrediar? matris conſilio cum utatur, uel etiam precibus, quid me interponam? ſed tamen cogitabo quo genere utar literarum: nam ſilere non poſſum. ſtatim igitur mittam uel Antium, uel Circæos. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTIVM ueni ante VI. Cal. Bruto iucundus noſter aduentus. deinde multis audientibus, Seruilia, Tertulla, Porcia quærere quid placeret. aderat etiam Fauonius. Ego quod eram meditatus in uia, ſuadere ut uteretur Aſiatica curatione frumenti, nihil eſſe iam reliqui quod ageremus, niſi ut ſaluos eſſe: in eo etiam ipſi

Reip.eſſe præſidiũ.quam orationem cum ingreſſus eſſem,Caſſius interuenit. ego eadẽ illa repetiui.hoc loco fortibus ſane oculis Caſſius, Martem ſpirare diceres,ſe in Siciliam non iturũ.Egóne ut beneficium accepiſſe in contumelia?Quid ergo agis,inquã?At ille,in Achaiam ſe iturũ.Quid tu,inquam,Brute?Romam,inquit,ſi tibi uidetur.Mihi uero minime.tuto enim non eris.Quid ſi poſſem eſſe?placerétne?Atque ut omnino neque nunc, neque ex Prætura in prouinciã ires.Sed auctor nõ ſum ut te Vrbi committas. dicebam ea quæ tibi profecto in mentem ueniũt,cur non eſſet tuto futurus. Multo inde ſermone querebantur:atque id quidem Caſſius maxime,amiſſas occaſiones:Decimúmq; grauiter accuſabat. Ea negabam oportere præterita . aſſentiebar tamen: quanquam ingreſſus eſſem dicere quid oportuiſſet:nec uero quicquam noui,ſed ea quæ quotidie omnes: nec tamen illũ locum attingere, quenquam præterea oportuiſſe tangi,ſed Senatum uocari,populum ardentẽ ſtudio uehementius incitari,totam ſuſcipere Remp.exclamat tua familiaris. Hoc uero neminem unquã audiui. ego repreſſi.Sed & Caſſius mihi uidebatur iturus(etenim Seruilia pollicebatur ſe curaturũ,ut illa frumenti curatio de S. C. tolleretur)& noſter cito deiectus eſt de illo inani ſermone. uelle enim ſe dixerat.Conſtituit igitur,ut ludi abſente ſe fierẽt ſuo nomine.proficiſci autem mihi in Aſiam uidebantur ab Antio uelle. multa, nihil me in illo itinere præter conſcientiã delectauit. non enim fuit committendum ut ille ex Italia prius, quàm à me conuentus eſſet,diſcederet.Hoc dẽpto munere amoris atque officij,ſequebatur,ut mecũ ipſe,ἡ δεῦ ῥ ὁδὸς, σοι τί δύναται νῦν θεοπρεπὶς; prorſus diſſolutum

offendi nauigium, uel potius diſſipatum. nihil conſilio, nihil ratione, nihil ordine. Itaq; *etſi ne antea quidem dubitaui, tamen nunc eo minus euolare hinc, idq; quã-primum, ubi nec* Pelopidarũ *facta, neque famam audiã.* Sed *heus tu, ne forte ſis neſcius,* Dolabella *me ſibi legauit ad* I I I I. Non. Apr. *id mihi heri ueſperi nũtiatum eſt. uotiua ne tibi quidem placebat: etenim erat abſurdum, quæ ſi ſtetiſſet* Reſp. *uouiſſem, ea me euerſa illa uota diſſoluere. & habẽt, opinor, liberæ legationes diffinitum tẽpus lege* Iulia, *nec facile addi poteſt: idq; adeo genus legationis, ut cum uelis introire, exire liceat. quod nunc mihi additũ eſt.* Bella *eſt autem huius iuris quinquennij licẽtia. quanquã quid de quinquẽnio cogitem? contrahi mihi negotium uidetur. ſed* βλάσφημα *mittamus.* Bene *mehercule de* Buthroto. *at ego* Tironem *ad* Dolabellam *cum literis, quia iuſſeras, miſeram. quid nocet?* De *noſtris autem* Antiatibus *ſatis uidebar planè ſcripſiſſe, ut non dubitares, eſſent quin otioſi futuri, uſurique beneficio* Antonij *cõtumelioſo.* Caſſius *frumentariã rem aſpernabatur. eam* Seruilia *ſublaturam ex* S. C. *ſe eſſe dicebat.* Noſter *uero,* καὶ μάλα σεμνὸς, *in* Aſiã *poſtea quàm mihi eſt aſſenſus tuto ſe* Romæ *eſſe non poſſe: ludos enim abſens facere malebat: ſtatim autem ſe iturum, ſimulac ludorum apparatum ijs qui curaturi eſſent, tradidiſſet. nauigia colligebat. erat animus in curſu.* Interea *in eiſdem locis erant futuri.* Brutus *quidem ſe aiebat* Aſturæ. L. *quidem* Antonius *liberaliter literis ſine cura me eſſe iubet.* Habeo *unum beneficiũ, alterũ forte, ſi in* Tuſculanum *uenerit. ò negotia non ferenda, quæ ferũtur tamẽ.* τὰν δ' αἰτίαν τῶν βρύτων τίς ἔχει. Octauiano, *ut perſpexi, ſatis ingenij, ſatis animi:*

uidebatúrque erga noſtros ἥρωας ita fore, ut nos uellemus, animatus. Sed quid ætati credendum ſit, quid nomini, quid hereditati, quid κατηχήσει, magni conſilij eſt. uitricus quidem nihil cenſebat: quem Aſturæ uidimus: ſed tamen alendus eſt: & ut nihil aliud, ab Antonio ſeiungendus. Marcellus præclare, ſi præcipit noſtro, noſtri: cui quidẽ ille deditus mihi uidebatur. Panſæ autem & Hircio non nimis credebat. bona indoles ἐὰν διαμένῃ.

CICERO ATTICO S.

VIII. Cal. *duas à te accepi epiſtolas. reſpondebo igitur priori prius. Aſſentior tibi ut nec duces ſimus, nec agmen cogamus, faueamus tamen. Orationem tibi miſi: eius cuſtodiendæ, & proferendæ arbitrium tuum. ſed quando illum diem, cum tu edendam putes? Inducias quas ſcribis, non intelligo fieri poſſe. melior eſt ἀναντιφωνησία: qua me uſurum arbitror. Quòd ſcribis legiones duas Brunduſiũ ueniſſe: uos omnia prius: ſcribes igitur quicquid audieris. Varronis διάλογον expecto: iam probo ἡρακλείδειον, præſertim cum tu tantopere delectere. ſed quale uelis, uelim ſcire. Quòd ad te antea atque adeo prius ſcripſi (ſic enim malis ad ſcribendum tibi uere dicere) feciſti me acriorem. Ad tuum iudicium, quod mihi erat notum, addidiſti Peducæi auctoritatem, magnam quidem apud me, & in primis grauẽ. Enitar igitur ne deſideres aut induſtriam meam, aut diligentiam. Vectenum ut ſcribis, & Faberium foueo. Clodiũ nihil arbitror malitioſe. quanquam ſiquid egerit de libertate retinẽda, qua certe nihil eſt dulcius, tibi aſſentior. Itáne? Gallo animo homi-*

nem nequam? quid enim dicam aliud? Cautum Marcellum, me ſic, ſed non tamen cautiſſimum. Longiori epiſtolæ, ſuperioríque reſpondi: nunc breuiori, propioríque quid reſpondeam niſi eam fuiſſe dulciſſimam? Res Hiſpanienſes ualde bonæ. modo Balbilium incolumem uideam, ſubſidium noſtræ ſenectutis. De Anniano item, quòd me ualde obſeruat Viſellia. ſed hæc quidem humana. De Bruto te nihil ſcire dicis: ſed Selicia ueniſſe M. Scaptium, eúmque non qua pompa, ad ſe tamen clàm uenturum, ſciturúmque me omnia, quæ ego ſtatim. Interea narrat eadẽ, Baſſi ſeruum ueniſſe, qui nuntiaret legiones Alexandrinas in armis eſſe, Baſſum arceſſi, Caſſium expectari. Quid quæris? uidetur Reſp. ius ſuum recuperatura. ſed ne quid ante. noſti horũ exercitationem in latrocinio, & amentiam. Dolabella uir optimus. etſi, cum ſcribebã ſecunda menſa appoſita, ueniſſe eum ad Baias audiebam: tamen ad me ex Formiano ſcripſit, quas literas, cum è balineo exiſſem, accepi, ſeſe de attributione omnia ſumma feciſſe. Vectenum accuſat. tricatur ſcilicet, ut homo talis: ſed ait totum negotium Seſtium noſtrũ ſuſcepiſſe, optimum quidem illum uirum, noſtríque amantiſſimum. Quæro autem, quid tandem Seſtius in hac re facere poſſit, quod non quis noſtrum? ſed, ſi quid præter ſpem erit, facies ut ſciam. ſin eſt (ut arbitror) negotium perditum, ſcribes tamen, neque iſta res cõmouebit. Nos hic φιλοσοφοῦμεν: quid enim aliud? & τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος magnificè explicamus, προσφωνοῦμεν'que Ciceroni: qua de re enim potius pater filio? deinde alia. quid quæris? extabit opera peregrinationis huius. Varronem hodie, aut cras uenturum putabant. ego autem in Pom-

peianum properabam, non quo hoc loco quicquam pulchrius, ſed interpellatores illic minus moleſti. Sed perſcribe quæſo, quæ cauſa ſit Myrtilo. pœnas quidem illum pependiſſe audiui. & ſatiſne patet, unde corruptus? Hæc cum ſcriberem, tãtum quod exiſtimabam ad ad te orationem eſſe perlatam. hui, quàm timeo quid exiſtimes. etſi quid ad me, quæ non ſit foras proditura, niſi Repub. recuperata? de quo quid ſperem, non audeo ſcribere. VI. Calend. accepi à Dolabella literas, quarum exemplum tibi miſi, in quibus erat, omnia ſe feciſſe, quæ tu uelles. ſtatim ei reſcripſi, & multis uerbis gratias egi. Sed tamen ne miraretur, cur idem iterum facerem, hoc cauſæ ſumpſi, quòd ex te ipſo coràm antea nihil potuiſſem cognoſcere. Sed quid multa? literas hoc exemplo dedi,

Cicero Dolabellæ Coſ. ſuo S.

Antea cũ per literas Attici noſtri de tua ſumma liberalitate, ſummóq; erga ſe beneficio certior factus eſſem, cúmque tu ipſe etiã ad me ſcripſiſſes, te feciſſe ea quæ nos uoluiſſemus: egi tibi gratias per literas ijs uerbis, ut intelligeres, nihil te mihi gratius facere potuiſſe. Poſtea uero quàm ipſe Atticus ad me uenit in Tuſculanũ huius unius rei cauſa, tibi, ut apud me gratias ageret, cuius eximiam quandam, & admirabilem in cauſa Buthrotia uolũtatem & ſingularem erga ſe amorem perſpexiſſet: teneri non potui quin tibi apertius illud idem his literis declararem. ex omnibus enim mi Dolabella ſtudijs in me, & officijs, quæ ſumma ſunt, hoc ſcito mihi & ampliſſimum uideri & gratiſſimum eſſe, quòd perfeceris ut Atticus intelligeret quantum ego te, quan-

tum tu me amares. Quod reliquum eſt, Buthrotiã & cauſam, & ciuitatem, quanquam à te conſtituta eſt (beneficia autem noſtra tueri ſolemus) tamen uelim receptam in fidem tuam, à méq; etiam tibi commendatam, auctoritate, & auxilio tuo tectam uelis eſſe. Satis erit in perpetuum Buthrotijs præſidij: magnáque cura, & ſolicitudine Atticum, & me liberaris, ſi hoc honoris mei cauſa ſuſceperis, ut eos ſemper à te defenſos uelis. quod ut facias, te uehementer etiã atque etiam rogo.

His literis ſcriptis, me ad συντάξεις dedi: quæ quidẽ uereor, ne miniata cerula tua pluribus locis notandæ ſint: ita ſum μετέωρος, & magnis cogitationibus impeditus. L. Antonio male ſit, ſiquidem Buthrotijs moleſtus eſt. Ego teſtimonium compoſui: quod cum uoles, obſignabo. Tu numos Arpinatum, ſi L. Fadius AEdilis petet, uel omnis reddito. Ego ad te alia epiſtola ſcripſi de HS C X, quæ Statio curarentur. Si ergo petet Fadius, ei uolo reddi: præter Fadium, nemini. apud me item puto depoſitum. id ſcripſi ad Erotem, ut redderet. Reginam odi. me iure facere ſcit. Sponſor promiſſorum eius Ammonius, quæ quidẽ erãt φιλόλογα, & dignitatis meæ, ut uel in concione dicere auderẽ. Saram autem præterquam quòd nefariũ hominem cognoui, præterea in me contumacẽ. Semel eum omnino domi meæ uidi. cum φιλοφρόνως ex eo quærerẽ quid opus eſſet: Atticum ſe dixit quærere. Superbiã autem ipſius Reginæ, cũ eſſet trans Tyberim in hortis, cõmemorare ſine magno dolore non poſſum. Nihil igitur cum iſtis. nec tam animũ me, quàm ſtomachum non habere arbitrantur. Profectionem meam, ut uideo Erotis diſpenſatio impedit: nam cum ex reliquis, quæ Nonis April. fecit, abunda-

re debeam, cogor mutuari: quódque ex iſtis fructuoſis rebus receptum eſt, id ego ad illud fanum ſepoſitum putabam. Sed *hæc* Tironi *mãdaui, quem ob eam cauſam* Romam *miſi. te nolui impeditum impedire. Cicero noſter quo modeſtior eſt, eo me magis commouet: ad me enim de hac re nihil ſcripſit, ad quem nimirum potiſſimum debuit.* Scripſit *hoc autem ad* Tironem, *ſibi poſt* Cal. Apr. *(ſic enim annuum tempus confici) nihil datum eſſe: tibi pro tua natura ſemper placuiſſe, téque exiſtimaſſe id etiam ad dignitatem meam pertinere, eum non modo liberaliter à nobis, ſed etiam ornate, cumulatéq; tractari.* Quare *uelim cures (nec tibi eſſem moleſtus, ſi per alium hoc agere poſſem) ut permutetur* Athenas, *quod ſit in annuum ſumptum: & ſcilicet* Eros *numerabit. eius rei cauſa* Tironem *miſi.* Curabis *igitur, & ad me, ſiquid tibi de eo uidebitur, ſcribes.*

CICERO ATTICO S.

TANDEM *à Cicerone tabellarius: & meherc*u*le literæ* πεπινωμένως *ſcriptæ, quòd ipſum* προκοπὴν *aliquã ſignificaret. itémque cæteri præclara ſcribunt.* Leonides *tamen retinet ſuum illud* ADHVC. *ſummis uerò laudibus* Erotes. Quid *quæris? uel uerba mihi dari facile patior in hoc, méque libenter præbeo credulum.* Tu *uelim, ſiquid tibi eſt à tuis ſcriptũ, quod pertineat ad me, certiorem me facias.* Narro *tibi, hæc loca uenuſta ſunt, abdita certe, & ſiquid ſcribere uelis, ab arbitris libera.* Sed *neſcio quomodo* οἶκος φίλος. *itaque me referunt pedes in* Tuſculanum: *& tamẽ hæc* ῥωπογραφία *ripulæ uidetur habitura celerem ſatietatem.* Equidem *etiam pluuias metuo, ſi prognoſtica noſtra uera ſunt:*

ranæ enim ῥητορίνουσιν. *Tu,quæſo,fac ſciã ubi* Brutum *noſtrum, & quo die uidere poſſim.* Duas *accepi poſtridie* Iduum, *alteram eo die datam,alterã* Idibus.Prius *igitur ſuperiori.* De Bruto, *cum ſcies.* De Conſulum *ficto timore cognoueram* : Sicca *enim* φιλοσόργως *ille quidẽ, ſed tumultuoſius ad me etiam illam ſuſpicionem pertulit. Quid tu autẽ,* τὰ μὲν διδόμενα? *nullum enim uerbum à* Siregio. *non placet.* De Pletorio *uicino tuo, permoleſte tuli quenquam prius audiſſe,quàm me.* De Siro *prudenter.* L.Antonium *per* M. *fratrem,ut arbitror,facillime deterrebis auctoritate, uel ui: ſed nondum acceperas literas: nec cuiquam,niſi* L. Fadio AEdili:*aliter enim nec caute,nec iure fieri poteſt.* Quòd *ſcribis tibi deeſſe* HS C, *quæ* Ciceroni *curata ſint: uelim ab* Erote *quæras,ubi merces inſularũ.* Arabioni *de* Sicio *nihil iraſcor.* Ego *de itinere,niſi explicato* A,*nihil cogito.* Quod *idem tibi uideri puto.* Habes *ad ſuperiorem. nunc audi ad alterã.* Tu *uero facis,ut omnia, quòd* Seruiliæ *non deſit,id eſt* Bruto. De Regina *gaudeo te non laborare, certe etiam tibi probari.* Erotis *rationes & ex* Tirone *cognoui,& uocaui ipſum.* Gratiſſimum,*quòd pollicẽris* Ciceroni *nihil defuturum.* De *quo mirabilia* Meſſala, *qui* Lanuuio *rediens ab illis uenit ad me.* Et *mehercule ipſius literæ ſic &* φιλοσόργως, & ευνεῶς *ſcriptæ,ut eas uel in acroaſi audeam legere:quo magis illi indulgendum puto.* De Buciliano Seſtium *puto non moleſte ferre.* Ego,*ſi* Tiro *ad me,cogito in* Tuſculanũ.Tu *uero,quicquid erit quod me ſcire par ſit. ſtatim* X V I I.Cal.*abibo.*Etſi *ſatis uidebar ſcripſiſſe ad te quid mihi opus ſit, & quid te facere uellem, ſi tibi*

cõmodum eſſet: tamen cum profectus eſſem, & in lacu nauigarem, Tironem *ſtatui ad te eſſe mittendum, ut ijs negotijs, quæ agerẽtur, intereſſet. atque etiã ſcripſi ad* Dolabellam, *me, ſi ei uideretur, uelle proficiſci: petij'que ab eo de mulis uecturæ itineris.* Vt *in eis, cũ intelligo te diſtentiſſimum eſſe, quà de* Buthrotijs, *quà de* Bruto, *cuius etiã ludorum ſuorũ curam, etiã adminiſtrationem ſuſpicor ex magna parte ad te pertinere: ut ergo in eiuſmodi re, tribues nobis paulũ operæ: nec enim multũ opus eſt.* Mihi *res ad cædẽ, & eam quidẽ propinquam ſpectare uidetur.* Vides *homines: uides arma. prorſus non mihi uideor eſſe tutus.* Si *tu aliter ſentis, uelim ad me ſcribas: domi enim manere, ſi recte poſſum, multo malo.* Quidnam *eſt quod audendũ amplius de* Buthrotijs? *ſtetiſſe enim te fruſtra ſcribis.* Quid *autem ſe refert* Brutus? Doleo *mehercule te tam eſſe detentum. quod decem hominibus referẽdum eſt acceptũ, eſt illud quidẽ* ἐργῶδες, *ſed* ἀνυτόν, *mihíque gratiſſimum.* De *armis, nihil uidi apertius. fugiamus igitur, &, ut ais, corám.* Theophanes *quid uelit neſcio: ſcripſerat enim ad me. cui reſcripſi ut potui. mihi autem ſcribit, uenire ad me ſe uelle, ut & de ſuis rebus, & quædã quæ ad me pertinerent.* Tuas *literas expecto.* Vide *quæſo nequid temere fiat.* Statius *ſcripſit ad me, locutum ſecum eſſe* Q. Ciceronem *ualde aſſeueranter, ſe hæc ferre non poſſe, certum ſibi eſſe ad* Brutum *&* Caſſiũ *trãſire.* Hoc *enimuero nunc diſcere aueo. hoc ego quid ſit, interpretari non poſſum.* Poteſt *aliquid iratus* Antonio? *poteſt gloriam nouam quærere? poteſt totũ eſſe* σχεδίασμα: *& nimirũ ita eſt.* Sed *tamen & ego uereor, & pater cõturbatus eſt: ſcit enim quæ ille de hoc*

mecum. quædam ἄφατα nolim. Planè, quid uelit neſcio. A Dolabella mandata habebo, quæ mihi uidebuntur οὐδὲν. Dic mihi, C. Antonius uoluítne fieri Septẽuir? fuit certe dignus. De Menedemo, eſt ut ſcribis. facies omnia mihi nota. Egi gratias Vecteno: nihil enim potuit humanius. Dolabellæ mandata ſint quælibet, modo aliquid, uel quod Niceæ nũtiem. quis enim hæc, ut ſcribis ante, ne nunc dubitare quenquam prudẽtem, quin meus diſceſſus deſperationis ſit, non legationis? Quod ais extrema quædam iam homines de Rep. loqui, & eos quidem uiros bonos: ego, quo die audiui illum tyrannum in concione clariſſimum uirum appellari, ſubdiffidere cœpi: poſtea uero quàm tecum Lanuuij uidi noſtros tantum ſpei habere ad uiuẽdum, quãtum accepiſſent ab Antonio, deſperaui. Itaque mi Atticæ fortiter hoc uelim accipias ut ego ſcribo. Genus * illud interitus, quo caſurus eſt, fœdum duces, & quaſi denuntiatum nobis ab Antonio. Ex hac naſſa exire conſtitui, non ad fugam, ſed ad ſpẽ mortis melioris. Hæc omnis culpa Bruti. Pompeium Cartheiæ receptum ſcribis. Iam igitur contra hunc exercitum. Vtrá ergo caſtra? media enim tollit Antonius. Illa infirma, hæc nefaria. Properemus igitur. ſed iuua me conſilio, Brundiſióne, an Puteolis. Brutus quidem ſubito: ſed ſapienter πάσχωτι: quando enim illum? ſed humana ferenda. Tu ipſe eum uidere non potes. Dij illi mortuo, qui unquam Buthrotum. Sed acta miſſa: uideamus quæ agenda ſint. Rationes Erotis, etſi ipſum nondum uidi, tamen & ex literis eius, & ex eo, quod Tiro cognouit, propemodum cognitas habeo. Verſuram ſcribis eſſe faciẽdam menſium quinque, id eſt ad Cal. Nou. HS C C

in eam diem cadere numos, qui à Quinto debentur. Velim igitur, quoniam Tiro negat tibi placere me eius rei cauſa Romam uenire (ſi te ea res nihil offendet) uideas, unde numi ſint, mihi feras expenſum. hoc uideo in præſentia opus eſſe. Reliqua diligentius ex hoc ipſo exquirã, in his, de mercedibus dotaliũ prædiorum: quæ ſi fideliter Ciceroni curabuntur, quanquam uolo laxius, tamen ei propemodũ nihil deerit. Equidem uideo mihi quoque opus eſſe uiaticum: ſed id ex prædijs, ut cadet, ita ſoluetur. Mihi autem opus eſt uniuerſò quidem. Etſi mihi uidetur iſte, qui umbras timet, ad cædẽ ſpectare: tamen, niſi explicata ſolutione, non ſum diſceſſurus. ſitne autem excitata, nécne, tecum cognoſcam. Hanc putaui mea manu ſcribendam: itaque feci. De Fadio, ut ſcribis. utique alij nemini. reſcribas uelim hodie. Narro tibi: Quintus pater exultat lætitia: ſcripſit enim filius, ſe idcirco profugere ad Brutũ uoluiſſe, quòd, cum ſibi negotium daret Antonius, ut eum Dictatorem efficeret, præſidium occuparet, id recuſaſſet: recuſaſſe autem ſe, ne patris animum offenderet: ex eo ſibi illum hoſtem. Tũ me, inquit, collegi, uerens nequid mihi ille iratus tibi noceret. itaque eum placaui. & quidẽ CCCC. certa, reliqua in ſpe. Scribit autem Statius illum cum patre habitare uelle. Hoc uero mirum: & id gaudet. Quem tu illo certiorem nebulonem? ἐποχὴν ueſtram de re Cani deliberationis probo. Nihil eram ſuſpicatus de tabulis. ἀπραίως reſtitutam arbitrabar. Quæ differs, ut mecum coràm: expectabo: tabellarios, quoad uoles, tenebis: es enim occupatus. Quòd ad Xenonem, probe. Quòd ſcribo, cum abſoluero. Quinto ſcripſiſti, te ad eum literas.

nemo attulerat. Tiro negat iam tibi placere Brunduſium, & quidem dicere aliquid de militibus. at ego iam deſtinaram Hydruntem quidem. Mouebant me tuæ quinque horæ. hic autem quantus πλοῦς. ſed uidebimus. Nullas à te XI. Cal. quippe, quid enim iam noui? cum primum igitur poteris, uenies. Ego propero, ne ante Sextus: quem aduentare aiunt. Gratulor nobis, Quintum filium exiiſſe. moleſtus non erit.

Pāſam bene loqui credo: ſemper enim coniunctum eſſe cum Hircio ſcio: amiciſſimum Bruto, & Caſſio puto, ſi expediet. ſed quando illos uidebit? inimicum Antonio, quando, aut cur? quouſque ludemur? Ego autem ſcripſi Sextum aduentare, non quo iam adeſſet, ſed quia certe id ageret, ab armíſque nullus diſcederet. Certe, ſi pergit, bellum paratum eſt. Hic autem noſter Citerius, niſi uictorem, neminem uicturum. Quid ad hæc Panſa? utro erit, ſi bellum erit? quod uidetur fore. Sed & hæc, & alia corám. Hodie quidem (ut ſcribis) aut cras. Mirifice torqueor, ſine dolore tamen: ſed permulta mihi de noſtro itinere in utranque partem occurrunt. Quouſque, inquies? quoad erit integrum: erit autem uſque, dum ad nauem. Panſa ſi reſcripſerit, & meam tibi, & illius epiſtolam mittam. Silium expectabā: cui ὑπόμνημα compoſitum, ſiquid noui. Ego literas miſi ad Brutum: cuius de itinere etiam ex te uelim, ſiquid ſcies, cognoſcere. Tabellarius, quem ad eum miſeram, ex itinere rediit VII. Cal. ei Seruilia dixit, eo die Brutum Puteolis profectum. Sanè dolui meas literas redditas non eſſe. Silius ad me non uenerat. cauſam compoſui. eum libellum tibi miſi. Te quo die expectem, uelim ſcire.

CICERO ATTICO S.

DE MEO itinere uariæ ſententiæ: multi enim ad me. ſed tu incumbe quæſo in eam curam. magna res eſt. An probas, ſi ad Cal. Ian. cogitamus? meus animus eſt æquus, ſi tamẽ, ut ſi nihil offenſionis ſit, & tuus. * Etiam ſcribe, quo die Olympia: cum myſteria ſcilicet. ut tu ſcires. Caſus conſilium noſtri itineris iudicabit. dubitemus igitur. hiberna enim nauigatio odioſa, eòque ex te quæſieram myſteriorum diem. Brutum, ut ſcribis, uiſum iri à me puto. Ego hinc uolo prid. Cal.

CICERO ATTICO S.

DE Quinti negotio uideo à te omnia facta. Ille tamẽ dolet, dubitans utrũ morem gerat Leptæ, an fidem infirmet Silio Mandibili. L. Piſonem uellem exire legatum. ψευδεγγράφῳ S.C. uelim ſcire, quid ſit. Tabellarius ille, quem tibi dixerã à me ad Brutũ eſſe miſſum in Anagninũ, ad me uenit ea nocte, quæ proxima ante Cal. fuit, literáſq; ad me attulit, in quibus unũ alienũ ſumma ſua prudẽtia, ut ſpectem ludos ſuos. Reſcripſi ſcilicet, primũ me iam profectum, ut non integrũ ſit: dein ἀτοπώτατον eſſe, me, qui Romam omnino poſt hæc arma nõ acceſſerim, neq; id tã periculi mei cauſa fecerim, quàm dignitatis, ſubito ad ludos uenire. tali enim tempore ludos facere illi honeſtum eſt, cui nõ neceſſe eſt ſpectare: mihi ut non eſt neceſſe, ſic nec honeſtũ eſt. Equidem illos celebrari, & eſſe quamgratiſſimos mirabiliter cupio, idque ita futurũ eſſe confido: & tecum ago, ut iam ab ipſa cõmiſſione ad me, quemadmodum accipiantur, deinde omnino reliquorũ dies ſingulos perſe-

quare. Sed de ludis hactenus. Reliqua pars epiſtolæ: illa nanque in utranque. ſed tamen nõnullos interdũ iacit igniculos uiriles. Quod quale tibi uideretur, ut poſſis interpretari, miſi ad te exẽplum epiſtolæ. quanquã mihi tabellarius noſter dixerat, tibi quoque ſe attuliſſe literas à Bruto, eáſq; á Tuſculano eſſe delatas. Ego itinera ſic cõpoſueram, ut Non. Quint. Puteolis eſſem: ualde enim feſtino, ita tamen, ut quantũ homo poſſit, quàm cautiſſime nauigem. M. AElium cura libera. ei ſine paucos ſpecus in extremo fundo, & eos quidẽ ſubterraneos, ſeruitutis apud Talnæ quid habituros: id me iam iam nolle, neq; mihi quicquã eſſe tanti: ſed (ut mihi dicebas) quam leniſſime, potius ut cura liberetur, quàm ut me ſuccenſere aliquid ſuſpicetur.

* Idẽ de illo Tulliano. cupide libero. Cum Caſelio loquare. Parua res eſt: ſed tu bene attendiſti: nimis callide agebatur. Ego autem, ſi mihi impoſuiſſet aliquid, quod penè fecit, niſi tua malitia affuiſſet, animo iniquo tuliſſem. Itaq; ut erit, rem impediri malo. Octauã

* partẽ Tullij luminariũ in ædiũ ad ſtrane memineris. Cu Cerelia, uideris mancipio dare ad eam ſummam, quæ ſub præcone fuit maxima. id opinor eſſe CCCLXXX. Noui ſiquid erit, atque etiã ſiquid proſpicies, quod futurũ putes, ſcribas ad me quãſæpiſſime uelim.

Varroni, quemadmodum tibi mandaui, memineris

* excuſare tarditatem literarũ mearum: Mũdus iſtum.

M. Ennius quid egerit de teſtamento, curioſius facias me uelim certiorem. Ex Arpinati, VI. Non.

CICERO ATTICO S.

GAVDEO id te mihi ſuadere, quod ego mea ſponte

pridie feceram:nam cum ad te V I.Non.*darem,eidem tabellario dedi etiam ad* Seſtium *ſcriptas* πάνυ φιλοστόργως. *Ille autem,quòd* Puteolos *proſequitur,humane: quòd queritur,iniuſte. non enim ego tam illum expectare, cum de* Coſano *rediret, debui: quàm ille aut non ire ante quàm me uidiſſet, aut citius reuerti.ſciebat enim me celeriter uelle proficiſci,ſeſéque ad me in* Tuſculanum *ſcripſerat eſſe uenturum.* Te, *ut à me diſceſſeris, lacrimaſſe moleſte ferebã.Quod ſi me præſente feciſſes,conſiliũ totius itineris fortaſſe mutaſſem.* Sed *illud præclare,quòd te cõſolata eſt ſpes breui tempore congrediẽdi: quæ quidem expectatio me maxime ſuſtentat. meæ tibi literæ non deerunt.* De Bruto *ſcribã ad omnia. librum tibi celeriter mittam de gloria. excudam aliquid* Ἡρακλείδειον,*quod lateat in theſauris tuis.* De Planco *memini.* Attica *iure queritur.* Quòd *me de* Bacchi, *de ſtatuarũ coronis certiorem feciſti,ualde gratũ: nec quicquam poſthac non modo tantum,ſed ne tantulum quidẽ præterieris.* Et *de* Herode,& Metio *meminero,& de omnibus quæ te uelle ſuſpicor.* Modo *turpem ſororis tuæ filium, cum hæc ſcriberem.* Aduentabat *autem* βουλύσει *cœnantibus nobis.*Ego,*ut ad te pridie ſcripſerã,*Nonis *cõſtitueram uenire in* Tuſculanum.Ibo *igitur:quotidie tuas literas expectabo,& maxime de ludis:de quibus etiam ad* Brutum *tibi ſcribendum eſt: cuius epiſtolæ, quam interpretari ipſe uix poteram, exemplum pridie tibi miſeram.* Atticæ *meæ uelim me ita excuſes, ut omnem culpã in te trãſferas: & ei tamen cõfirmes,me minime totũ amorem eò mecum abſtuliſſe.* Bruti *ad te epiſtolã miſi.*Dij *boni, quanta* ἀμηχανία. *cognoſces*

cum legeris. De celebratione ludorum, tibi aſſentior. ad M. AElium nullus tu quidem domum: ſed ſicubi inciderit, de Tulliano ſemuſſe, M. Axianum adhibebis, ut ſcribis. Quod cum Coſiano, egiſti optime. Quòd non ſolum mea, uerum etiam tua expedis, gratum. Legationem probari meam gaudeo. Quod promittis, Dij faxint: quid enim mihi meis iucũdius? Sed iſta, quam tu excipis, metuo. Brutum cum cõuenero, perſcribam omnia. De Planco, & Decimo ſanè uelim Sextum ſcitum abijcere. De Mundo, ſi quid ſcies. Reſcripſi ad omnia. nunc noſtra accipe. Quintus filius uſq; Puteolos: mirus ciuis, ut tu Fauoniũ, Aſiniũ dicas: & quidẽ duas ob cauſas, & ut mecum, & συνάσασθαι uult cum Bruto, & Caſſio. Sed tu quid ais? ſcio enim te familiarem eſſe Othonum. ait hic ſibi Iuliam ferre: conſtitutum enim eſſe diſſidium. quæſiuit ex me pater qualis eſſet fama. dixi, ſanè nihil me audiſſe: neſciebam enim cur quæreret, niſi de ore, & patre. Sed cur tu, inquam? At ille, filium uelle. Tum ego, etſi ἐβδελυττόμην, tamen negaui. putaui illa eſſe uera: σκοπὸς hoc eſt enim huic noſtro, nihil præbere. illa autem οὐ παρὰ τοῦτο. Ego tamen ſuſpicor hunc, ut ſolet, hallucinari. ſed uelim quæras: facile autem potes: & me certiorem. Obſecro te, quid eſt hoc? ſignata iam epiſtola, Formiani, qui apud me cœnabant, Plancũ ſe aiebant hunc Buthrotium pridie quàm hoc ſcribebam, id eſt III. Nonarum uidiſſe demiſſum, ſine phaleris: ſeruulos autem dicere, eum, & agripetas eiectos à Buthrotijs. Macte. ſed amabo te, perſcribe mihi totum negotium. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIB. XVI.

CICERO ATTICO S.

NONIS Quint. ueni in Puteolanum iens ad Brutum. in Neſide hæc ſcripſi. ſed eo die quo ueneram, cœnanti Eros tuas literas. Itáne? Nonis Iulijs? mehercule iſtis. ſed ſtomachari totum diem licet. quicquámne turpius, quàm Bruto nil? Redeo ad meum igitur, ἔλθωμεν. nihil uidi. Sed quid eſt quæſo, quòd agripetas Buthroti conciſos audio? Quid autem Plancus tam curſim? ita enim meditabar diem & noctem. Sanè cupio ſcire quid ſit. Meã profectionem laudari gaudeo. Dymæos agro pulſos, mare infeſtũ habere, nil mirum. uidendum eſt ut manſio laudetur. ἐν ὁμοπλοίᾳ Bruti uidetur aliquid præſidij eſſe, ſed opinor minuta nauigia. ſed iam ſciam, & ad te cras. De Ventidio, πανικὸν puto. De Sexto, pro certo habebatur, ad arma. quod ſi uerum eſt, ſine bello ciuili uideo ſeruiendum. Quid ergo? Calendis Ianuarij in Panſa ſpes. λῆρος πολὺς in uino & in ſomno iſtorum. De CCX optime Ciceronis rationes explicentur: Ouius enim recenſet multa quæ uellem: in his ne hoc quidem malũ, in mandatis ſat abunde: HS LXX ſatis eſſe, affatim prorſus, ſed Xenonem perexigue, & γλίσχρως præbere, minutatimq; quo plus permutaſti, quàm ad fructum inſularum: id ille annus habeat, in quem

itineris ſumptus acceſſit. hinc ex Calend. Apr. ad HS L X X X accommodetur: nunc enim inſulæ tantum. uidendum enim eſt, quid cum Romæ erit: non enim puto ſocrum illam ferendam. Pindaro Decumano negaram. Nunc, cuius rei cauſa tabellarium miſerim, accipe. Quintus filius mihi pollicetur ſe Catonem. egit autem & pater & filius, ut tibi ſponderem, ſed ita, ut tum crederes, cum ipſe cognoſſes. huic ego literas ipſius arbitratu dabo: eæ te ne mouerint. Has ſcripſi in eam partem, ne me motum putares. Dij faxint ut faciat ea quæ promittit: commune enim gaudium. ſed ego nihil dico amplius. Is hinc V I I. Id. ait enim attributionem in Idus, ſe autem urgeri acriter. Tu ex meis literis, quomodo reſpondeas, meditabere. plura cum & Brutum uidero, & Erotem remittam. Atticæ meæ excuſationem accipio, eámque amo plurimum: cui, & Piliæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

V I. Id. duas epiſtolas accepi, unam à meo tabellario, alterã Bruti. De Buthrotijs longe alia fama in his locis fuerat: ſed cum alijs multis hoc ferendum. Erotem remiſi citius, quàm conſtituerã, ut eſſet cum Hortenſio, & quia equitibus quidẽ ait ſe Idibus conſtituiſſe. Hortẽſius uero impudenter: nihil enim debetur ei, niſi ex tertia pẽſione, quæ eſt Cal. Sext. ex qua pẽſione ipſa maior pars eſt ei ſoluta aliquãto ante diẽ. ſed hæc Eros uidebit. Idibus de Publilio autẽ quod perſcribi oportet, morã non puto eſſe faciendã. ſed cũ uideas quantum de iure noſtro deceſſerimus, qui de reſiduis CCCC. HS. CC præſentia ſoluerimus, reliqua per-

ſcribamus,loqui cum eo (ſi tibi uidebitur) poteris,eum commodum noſtrum expectare debere, cum tanta ſit à nobis iactura facta iuris.Sed amabo te mi Attice(uidéſne quàm blande?) omnia noſtra,quoad eris Romæ, ita gerito.regito, gubernato,ut nihil à me expectes.quã quam enim reliqua ſatis apta ſint ad ſoluendum, tamen fit ſæpe,ut ij qui debent,non reſpondeant ad tem pus . ſiquid eiuſmodi acciderit, nequid tibi ſit fama mea potius.non modo uerſura,uerum etiam uenditione,ſi ita res coget, nos uindicabis. Bruto tuo literæ gratæ erant:fui enim apud illum multas horas in Neſide, cum paulo antè tuas literas accepiſſem.delectari mihi Tereo uidebatur,& habere maiorem Accio,quàm Antonio gratiã.Mihi autem,quo lætiora ſunt,eo plus ſtomachi,& moleſtiæ eſt, populum R.manus ſuas non in defendenda Rep.ſed in plaudendo conſumere.mihi quidem uidentur iſtorum animi incendi etiam ad repræſentandam improbitatem ſuam.Sed tamen dũmodo doleãt aliquid,doleant quidlibet. Conſiliũ meũ quòd ais quotidie magis laudari,non moleſte fero, expectabámque, ſiquid de eo ad me ſcriberes: ego enim in uarios ſermones incidebam: quin etiam iccirco trahebam, ut quamdiutiſſime integrum eſſet. Sed quoniã euro uilla extrudimur,Brunduſium cogito: facilior enim & exploratior deuitatio legionum fore uidetur, quàm piratarũ,qui apparere dicuntur. Seſtius V I. Id.expectabatur,ſed non uenerat quod ſciã. Caſſius cum claſſicula ſua uenerat. Ego cum eũ uidiſſem V.Cal.in Pompeianum cogitabam, inde Aculanum.noſti reliqua . De Tutia ita putaram. De C. Metio non credo:nec tamen curo plus,quàm tu. Plãco,&

Oppio ſcripſi equidem, quoniam rogaras: ſed ſi tibi ui debitur, ne neceſſe habueris reddere. cum enim tua cau ſa fecerint omnia, uereor, ne meas literas ſuperuacaneas arbitrentur. Oppio quidem utique: quem tibi amicisſimum cognoui: uerum ut uoles tu. Quoniã ſcribis hiematurum te in Epeiro, feceris mihi gratum, ſi antè eò ueneris, quàm mihi in Italiam te auctore ueniendum eſt. Literas ad me quamſæpiſſime, ſed de rebus minus neceſſarijs aliquem nactus. ſin autem erit quid maius, domo mittito. Ηρακλείδιον, ſi Brunduſiũ ſalui adoriemur. de gloria miſi tibi: cuſtodies igitur, ut ſoles: ſed notentur eclogarij, quos Saluius, bonos auditores nactus, in conuiuio duntaxat legat, mihi ualde placent: mallem tibi. Etiam atque etiam uale.

CICERO ATTICO S.

TV VERO ſapiẽter: nunc demum enim reſcribo ijs literis quas mihi miſiſti conuento Antonio Tiburi: ſapienter igitur, quòd manus dediſti, quódque etiam ultro gratias egiſti: certe enim, ut ſcribis, deſeremur ocyus à Rep. quàm à re familiari. Quòd uero ſcribis te magis delectari O' TITE, SI QVID EGO: ſiquid agis, addis mihi ſcribẽdi alacritatẽ. Quòd Erotem nõ ſine munuſculo expectare dicis, gaudeo non fefelliſſe eã rem opinionẽ tuã. Sed tamẽ idem σύνταγμα miſi ad te retractatius, & quidẽ ἀρχέτυπον ipſum crebris locis inculcatũ, & refectum. hunc tu tralatum in macrocollum lege in arcano conuiuis tuis, ſed ſi me amas, hilaris & bene acceptis, ne in me ſtomachum erũpant, cum ſint tibi irati. De Cicerone, uelim ita ſit ut audiuimus. De Xenone corà m cognoſcam: quanquã nihil

ab eo arbitror neq; indiligẽter, neq; illiberaliter. De Erote *faciam ut mandas, & ea quæ ſcribis, ex* Sauſeio, *& ex* Xenone *cognoſcã.* De Quinto *fratre gaudeo tibi meas literas prius à tabellario meo, quàm ab ipſo redditas. quanquã te nihil feſelliſſet. uerũtamen. ſed ex pecto quid ille tecum, quid tu uiciſſim: nec dubito quin ſuo more uterque. ſed eas literas* Curiũ *mihi ſpero redditurum: qui quidẽ etſi per ſe eſt amabilis, à méque diligitur, tamen accedit magnus cumulus cõmendationis tuæ.* Literis *tuis ſatis reſpõſum eſt. nunc audi, quod etſi intelligo ſcribi neceſſe nõ eſſe, ſcribo tamen.* Multa *me mouẽt in diſceſſu, in primis mehercule, quòd diſiungor à te. mouet etiã nauigationis labor, alienus non ab ætate ſolum noſtra, uerũ etiam à dignitate, tempúſque diſceſſus ſubabſurdũ. relinquemus enim pacem, ut ad bellũ reuertamur: quódque tẽporis in prædiolis noſtris & belle ædificatis, & ſatis amœnis cõſumi potuit, in peregrinatione cõſumimus. conſolãtur hæc: aut proderimus aliquid* Ciceroni*: aut quantũ profici poſſit, indicabimus. deinde tu iam, ut ſpero, & ut promittis, aderis. quod quidẽ ſi acciderit, omnia nobis erũt meliora.* Maxime *autẽ me angit ratio reliquorum meorũ, quæ quanquã explicata ſunt: tamen quòd &* Dolabellæ *nomen in his eſt, & attributio eſt mihi nominum ignota, cõturbor: nec ulla res magis angit ex omnibus.* Itaque *non mihi uideor erraſſe, quòd ad* Balbũ *ſcripſi apertius, ut ſiquid tale accidiſſet, ut non concurrerent nomina, ſubueniret: méque tibi etiam mandaſſe, ut ſiquid eiuſmodi accidiſſet, cum eo communicares. quod facies, ſi tibi uidebitur, eóque magis, ſi proficiſceris in* Epeirũ. Hæc *ego conſcendens è* Pompeiano *tribus actuario-*

lis decemſcalmis. Brutus erat in Neſide etiam nunc, Neapoli Caſſius. ecquid amas Deiotarum? & non amas Eram? qui ut Bleſamius uenit ad me, cũ ei præſcriptum eſſet, nequid ſine Sexti noſtri ſententia ageret, neque ad illum, neque ad quenquam noſtrum retulit. Atticam noſtram cupio ſuauiari: ita mihi dulcis ſalus uiſa eſt per te miſſa ab illa. Referes igitur ei plurimã, itémq; Piliæ dicas uelim, ita ut heri tibi narraui, uel fortaſſe hodie: Quintus enim altero die ſe aiebat. In Neſida VIII. Id. ibi Brutus. quàm ille doluit de Nonis Iul. mirifice eſt conturbatus. itaque ſeſe ſcripturum aiebat, ut uenationem etiam, quæ poſtridie ludos Apollinares futura eſt, proſcriberent. III. Id. Quint. Libo interuenit. is Philonem Pompeij libertum, & Hilarum ſuũ ueniſſe à Sexto cum literis ad Cõſules, ſiue quo alio nomine ſunt: earũ exẽplũ nobis legit, ſiquid uideretur. pauca παρὰ λέξιν: cæteroqui & ſatis grauiter, & non contumaciter. tantum addi placuit, quod erat, COSS. ſolum, ut eſſet, PRAETT. TRIB. PL. SENATVI, ne illi non proferrẽt eas quæ ad ſeipſos miſſæ eſſent. Sextum autem nuntiauit cum una ſolum legione fuiſſe Carthagine, eíque eo ipſo die, quo oppidum Boream cepiſſet, nuntiatum eſſe de Cæſare. capto oppido, miram lætitiam commutationémque animorum, concurſúmque undique. ſed illum ad ſex legiones, quas in ulteriore reliquiſſet, reuertiſſe. Ad ipſum autem Libonem ſcripſit, nihil eſſe, niſi ad larem ſuum liceret. ſumma poſtulatorum, ut omnes exercitus dimittantur, qui ubique ſint. Hæc ferè de Sexto. De Buthrotijs undique quærẽs nihil reperiebã. alij conciſos agripetas: alij Plancum acceptis nummis, relictis illis, au

fugiſſe.Itaque non uideo ſciturum me quid eius ſit,ni ſtatim aliquid literarũ. Iter illud Brunduſium, de quo dubitabam,ſublatum uidetur:legiones enim aduẽtare dicuntur. hæc autem nauigatio habet quaſdã ſuſpiciones periculi.itaque conſtituebam uti ὁμοπλοία.paratiorem offendi Brutum,quàm audiebam:nam & ipſe Domitius bona planè habet dicrota,ſúntque nauigia præterea luculenta Seſtij,Buciliani,cæterorũ.nam Caſſij claſſem,quæ planè bella eſt, non numero ultra fretũ. Illud eſt mihi ſubmoleſtum,quòd parum Brutus properare uidetur. primũ confectorum ludorũ nũtios expectat. deinde,quantum intelligo,tarde eſt nauigaturus , conſiſtens in locis pluribus. tamen arbitror eſſe commodius tarde nauigare, quàm omnino non nauigare: etſi cũ proceſſerimus,exploratiora uidebũtur,& tectis utemur. Tuas iam literas Brutus expectabat: cui quidem ego non nouum attuleram de Tereo Accij. Ille Brutum putabat , ſed tamen rumoris neſcio quid afflauerat , commiſſione Græcorum frequentiam non fuiſſe : quæ quidem me minime fefellit : ſcis enim, quid ego de Græcis ludis exiſtimem.Nunc audi quod pluris eſt,quàm omnia . Quintus fuit mecum dies complureis: &, ſi ego cuperem, ille uel plureis fuiſſet: ſed quantum fuit , incredibile eſt quàm me in omni genere delectarit,in eóque maxime,in quo minime ſatiſfaciebat : ſic enim commutatus eſt totus & ſcriptis meis quibuſdã,quæ in manibus habebã,& aſſiduitate orationis,& præceptis,ut tali animo in Rẽp.quali nos uolumus,futurus ſit. hoc cũ mihi nõ modo cõfirmaſſet, ſed etiã perſuaſiſſet, egit mecũ accurate multis uerbis, tibi ut reſponderẽ, ſe dignum & te,& nobis futurum:

neque ſe poſtulare ut ſtatim crederes, ſed cum ipſe perſpexiſſes, tum ut ſe amares. quòd niſi fidē mihi feciſſet, indicaſſémque hoc quod dico, firmum fore, non feciſſem id quod dicturus ſum: duxi enim meū adoleſcentem ad Brutum*: ſic ei probatū eſt quod ad te ſcribo, ut ipſe crediderit, me ſponſorem accipere noluerit, eúmque laudans amiciſſime mentionem tui fecerit, complexus, oſculatúſq; dimiſerit. Quam ob rē etſi magis eſt, quod gratuler tibi, quàm quod te rogem, tamen etiam rogo, ut ſi quæ minus antea propter infirmitatem ætatis conſtanter ab eo fieri uidebātur, ea iudices illū abieciſſe, mihíque credas, multum allaturā, uel plurimum potius ad illius iudiciū confirmandum auctoritatem tuā.* Bru*to cum ſæpe inieciſſem de* ὁμοπλοίᾳ*, non perinde atque ego putarā, arripere uiſus eſt. exiſtimabā* μετεωρότερον *eſſe: & hercule erat, & maxime de ludis.* At *mihi, cum ad uillā rediſſem,* Cn. Lucc*ius, qui multum utitur* Bru*to, narrauit illum ualde morari, non tergiuerſantem, ſed expectantem ſiqui forte caſus.* I*taque dubito an* Ve*nuſiam tēdam, & ibi expectem de legionibus: ſi aberunt, (ut quidam arbitrantur)* Hydr*untem: ſi neutrū erit* ἀσφαλὲς*, eodem reuertar.* Io*cari me putas? moriar ſi quiſquam me tenet præter te: etenim circunſpice: ſed ante erubeſco.* O *dies in auſpicijs* Lepidi *deſcriptos, & aptos ad conſilium reditus noſtri.* Magna ῥοπὴ *ad proficiſcendum tuis literis. atque utinam te illic. ſed ut conducere putabis.* Nepotis *epiſtolā expecto. cupidus ille meorum? qui ea, quibus maxime* γαυριῶ*, legenda nō putet. & ais* μετ' ἀμύμονα. *tu uero* ἀμύμων. *ille quidem* ἄμβροτος. Mea*rū epiſtolarum nulla eſt* συναγωγή. *ſed habet* Tiro *inſtar ſeptuaginta. & quidē ſunt à te*

quædam ſumendæ. eas ego, oportet, perſpiciam, corrigam: tum denique edentur. Ego adhuc (perueni enim Vibonem ad Sicam) magis commode quàm ſtrenue nauigaui: remis enim magnã partem. prodromi nulli. Illud ſatis opportune: duo ſinus fuerũt, quos tramitti oportet, Pæſtanus, & Vibonenſis: utrunque pedibus, equis tranſmiſimus. Veni igitur ad Sicam octauo die è Põpeiano, cum unum diem Veliæ conſtitiſſem, ubi quidẽ fui ſanè libenter apud Talnam noſtrum, nec potui accipi (illo abſente præſertim) liberalius. IX. Cal. igitur ad Sicam. ibi tanquam domi meæ ſcilicet. itaque obduxi poſterum diẽ. ſed putabam, cum Regium ueniſſem, fore ut illic δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, cogitaremus corbitáne Patras, an actuariolis ad Leucopetram Tarentinorum, aſt inde Corcyram: & ſi oneraria, ſtatímne freto, an Syracuſis. hac ſuper re ſcribam ad te Regio. Mehercule mi Attice ſæpe mecum ἡ δ' ὧρ ὁδός σοι τί δύναται. cur ego tecum non ſum? cur ocellos Italiæ, uillulas meas non uideo? Sed id ſatis, ſupérque, tecum me non eſſe fugientem periculum. nec id nunc quidem (niſi fallor) ullum eſt: ad ipſum enim reuocat me auctoritas tua: ſcribis enim in cælum ferri profectionem meam, ſed ita, ſi ante Cal. Ian. redeam: quod quidem certe enitar: malo enim uel cum timore domi eſſe, quàm ſine timore Athenis tuis. Sed tamen proſpice quò iſta uergant: mihique aut ſcribe, aut (quod multo malim) affer ipſe. hæc hactenus. Illud uelim in bonam partem accipias, me agere tecum, quod tibi maiori curæ ſciam eſſe, quàm ipſi mihi. Nomina mea per Deos expedi, exolue. bella reliqui. ſed opus eſt diligentia, coheredibus pro Cluuiano Cal. Sext. perſolutum ut ſit.

Cum Publilio quomodo agendum ſit,uidebis. nō debet urgere, quoniam iure non utimur : ſed tamen ei quoque ſatiſfieri planè uolo . Terentiæ uero quid ego dicam?etiam ante diem,ſi potes.quin ſi,ut ſpero,celeriter in Epeirum,hoc,quod ſatiſdato debeo,peto à te ut antè prouideas, planéque expedias, & ſolutum relinquas. Sed de his ſatis,metuóq; ne tu nimium putes.nunc negligentiam meam cognoſce. De gloria librum ad te miſi : & in eo proœmium id eſt, quod in Academico tertio. id euenit ob eam rem,quòd habeo uolumē proœmiorum:ex eo eligere ſoleo, cum aliquod σύγγραμμα inſtitui.Itaque iam in Tuſculano,qui non meminiſſem me abuſum iſto proœmio, conieci id in eum librum, quem tibi miſi. cum autem in naui legerem Academicos,agnoui erratum meum: itaque ſtatim nouum proœmium exaraui,& tibi miſi.tu illud deſecabis,& hoc agglutinabis. Piliæ ſalutem dices,& Atticæ, delicijs atque amoribus meis. Vale.

CICERO ATTICO S.

VIII. Id.Sext.cum à Leucopetra profectus(inde enim tramittebam) ſtadia circiter CCC proceſſiſſem, reiectus ſum auſtro uehementi ad eandem Leucopetrā. ibi cum uentum expectarem (erat enim uilla Valerij noſtri, ut familiariter eſſem & libenter) Regini quidam illuſtres homines eo uenerunt Roma, ſanè recentes: in ijs Bruti noſtri hoſpes, qui Brutum Neapoli reliquiſſet.Hæc afferebant: edictum Bruti & Caſſij: & fore frequentem ſenatum Cal.à Bruto, Caſſio literas miſſas ad conſulareis & prætorios: ut adeſſent rogare .ſummam ſpem nuntiabant, fore ut Antonius

cederet,res conueniret, noſtri Romam *redirent. addebant etiam,me deſiderari,ſubaccuſari.quæ cum audiſſem,ſine ulla dubitatione abieci conſiliũ profectionis, quo mehercule ne antea quidem delectabar.lectis uero tuis literis admiratus equidem ſum, te tam uehementer ſententiam commutaſſe,ſed non ſine cauſa arbitrabar.etſi, quanuis non fueris ſuaſor & impulſor profectionis meæ,approbator certe fuiſti, dummodo Cal. Ian.*Romæ *eſſem.ita fiebat,ut,dũ minus periculi uideretur, abeſſem, in flammam ipſam uenirem.* Sed *hæc etiã ſi non prudenter, tamen* ἀνεμέσητα *ſunt:primum quòd de mea ſententia acta ſunt:deinde etiam,ſi te auctore, quid debet, qui conſilium dat, præſtare præter fidem?Illud admirari ſatis nõ potui,quod ſcripſiſti his uerbis:* BENE *igitur tu,qui* εὐθανασίαν *bene,relinque patriam.* An *ego relinquebam? aut tibi tum relinquere uidebar?tu id non modo nõ prohibebas, uerũ etiam approbabas.*Grauiora,*quæ reſtãt,* VELIM σχόλιον *aliquod elimes ad me,oportuiſſe te iſtuc facere. itàne mi* Attice *defenſione eget meum factum, præſertim apud te,qui id mirabiliter approbaſti? ego uero iſtum* ἀπολογισμὸν συντάξομαι, *ſed ad eorum ali quem,quibus inuitis,& diſſuadẽtibus profectus ſum. etſi quid iam opus eſt* σχολίῳ*?ſi perſeueraſſem, opus fuiſſet.at hoc ipſum non conſtanter. nemo doctus unquam(multa autem de hoc genere ſcripta ſunt) mutationem conſilij, inconſtantiam dixit eſſe.* Deinceps *igitur hæc,* NAM *ſi à* Phædro *noſtro expedita excuſatio eſſet. nunc quid reſpondemus? ergo id erat meũ factum quod* Catoni *probare non poſſim, flagitij ſcilicet plenum, & dedecoris.* Vtinã *à primo ita tibi eſſet*

uiſum. tu mihi, ſicut eſſe ſoles, fuiſſes Cato. *Extremum illud uel moleſtiſſimum,* NAM Brutus *noſter ſilet: hoc eſt non audet hominem id ætatis monere.* Aliud *nihil habeo quod ex ijs à te uerbis ſignificari putem. & hercule ita eſt. nam* XVI Calen. Sept. *cum ueniſſem* Veliam, Brutus *audiuit: erat enim cum ſuis nauibus apud* Haletem *fluuium citra* Veliam *millia paſſuum* III. *pedibus ad me ſtatim.* Dij *immortales, quã ualde ille reditu, uel potius reuerſione mea lætatus: effudit illa omnia quæ tacuerat: ut recordarer illud tuum,* NAM Brutus *noſter ſilet. maxime autem dolebat, me* Cal. Sext. *in ſenatu non fuiſſe.* Piſonem *ferebat in cælum: ſe autem lætari, quòd effugiſſem duas maximas uituperationes, unam, quam itinere faciendo me intelligebam ſuſcipere deſperationis ac relictionis* Reip. *flentes mecum uulgo querebãtur, quibus de meo celeri reditu non probabam: alteram de qua* Brutus, *& qui unà erant (multi autem erant) lætabãtur, quòd eã uituperationem effugiſſem, me exiſtimari ad* Olympia. Hoc *uero nihil turpius quouis* Reip. *tempore. ſed hoc* ἀναπολόγητον. *ego uero auſtro gratias miras ago, qui me à tanta infamia auerterit.* Reuerſionis *has ſpecioſas cauſas habes, iuſtas illas quidem, & magnas, ſed nulla iuſtior, quàm quòd tu idem alijs literis,* PROVIDE, *ſicui quod debetur, ut ſit unde par pari reſpõdeatur. mirifica enim* δυσχρησία *eſt propter metum armorũ. in freto medio hãc epiſtolã legi, ut quid poſſem prouidere, in mentem non ueniret mihi, niſi quòd præſens me ipſe defenderẽ.* Sed *hæc hactenus. reliqua corã.* Antonij *edictum legi à* Bruto, *& horum contra ſcriptum præclare. ſed quid iſta edicta ualeãt, aut quò*

ſpectent, planè non uideo. nec ego nunc, ut Brutus cenſebat, iſtuc ad Remp. capeſſendam uenio. quid enim fieri poteſt? num quis Piſoni eſt aſſenſus? num redijt ipſe poſtridie? ſed abeſſe hãc ætatem longe à ſepulchro negant oportere. Sed obſecro te, quid eſt quod audiui de Bruto? Piliam παράζεσθαι παραλύσαν te ſcripſiſſe aiebat. ualde ſum commotus. etſi idem te ſcribere, ſperare melius, ita planè uelim. ei dicas plurimam ſalutem, & ſuauiſſimæ Atticæ. Hæc ſcripſi nauigans, cum Põpeianum accederem, XIIII. Cal.

CICERO ATTICO S.

CVM ſciam quo die uenturus ſim, faciam ut ſcias. impedimenta expectanda ſunt, quæ Anagnia ueniunt: & familia ægra eſt. Cal. ueſperi literæ mihi ab Octauiano redditæ ſunt. magna molitur. ueteranos, quiqui Caſſilini, & Calatiæ ſunt, perduxit ad ſuam ſententiam: nec mirum: quingenos denarios dat: cogitat reliquas colonias obire. planè hoc ſpectat, ut ſe duce bellum geratur cum Antonio. Itaque uideo paucis diebus nos in armis fore. quem autem ſequamur? uide nomen: uide ætatem. Atque à me poſtulat, primum ut clã colloquatur mecum uel Capuæ. puerile hoc quidem, ſi id putat clàm fieri poſſe. docui literis, id nec opus eſſe, nec fieri poſſe. miſit ad me Cæcinam quendam Volaterranum familiarem ſuum, qui hoc pertulit, Antonium cum legione Alaudarum ad Vrbem pergere: pecunias municipijs imperare: legionem ſub ſignis ducere. Conſultabat utrum Romam cum ∞ ∞ ∞ ueteranorũ proficiſceretur, an Capuam teneret, & Antonium ue-

nientem excluderet: an iret ad tres legiones Macedonicas, quæ iter ſecundum mare ſuperum faciunt, quas ſperat ſuas eſſe. hæ congiarium ab Antonio accipere noluerunt, ut hic quidem narrat, & ei conuitium grande fecerunt, concionantémque reliquerunt. Quid quæris? ducem ſe profitetur: nec nos ſibi putat deeſſe oportere. Equidem ſuaſi ut Romam pergeret: uidetur enim mihi & plebeculam urbanam, & (ſi fidem fecerit) etiam bonos uiros ſecum habiturus. O Brute ubi es? quantam εὐκαιρίαν amittis. Non equidem hoc diuinaui, ſed aliquid tale putaui fore. nunc tuum conſilium exquiro, Romámne uenio? an hic maneo? an Arpinum? ἀσφάλειαν habet is locus. fugiam Romam, ne deſideremur, ſiquid actum uidebitur. hoc igitur explica. nunquam in maiore ἀπορίᾳ fui.

BINAE uno die mihi literæ ab Octauio. nunc quidē, ut Romam ſtatim ueniam, uelle ſe rem agere per ſenatum. cui ego, nō poſſe ſenatum ante Cal. Ian. quod quidem ita credo. ille autem addit, Conſilio tuo. quid multa? ille urget: ego autem σκήπτομαι: non confido ætati: ignoro quo animo: nil ſine Panſa tuo uolo: uereor ne ualeat Antonius: nec à mari diſcedere libet: & metuo, neque ἀριστεία me abſente. Varroni quidem diſplicet conſilium pueri, mihi non. firmas copias habet. Brutum habere poteſt, & rem gerit palàm. centuriat Capuæ: dinumerat. iam iámque uideo bellum. Ad hæc reſcribe. Tabellarium meum Cal. Roma profectum ſine tuis literis miror. V I. Arpinum ueni, ad I I I I. in Sinueſſanum. eodem die uulgo loquebantur Antonium manſurum eſſe Caſilini. Itaque mutaui conſilium: ſtatueram enim recta Appia Romam. facile me ille eſſet aſſecutus:

aiunt enim eũ Cæſariana uti celeritate.uerti igitur me à Minturnis Arpinum uerſus. conſtitueram ut prid. Id.aut Aquini manerem,aut in Arcano. nunc mi Atticæ tota mente incumbe in hanc curam: magna enim res eſt.tria ſunt autem,maneámne Arpini,an propius accedam, an ueniam Romam. quod cenſueris, faciam: ſed quamprimum.Auide expecto tuas literas.VI. Id. mart.,in Sinueſſano.

CICERO ATTICO S.

NONIS *accepi à te duas epiſtolas: quarum alteram Cal.dederas,alterã pridie. igitur prius ad ſuperiorẽ. noſtrũ opus tibi probari lætor.ex quo ante ipſe poſuiſti, quæ mihi florentia ſunt uiſa tuo iudicio: cerulas enim tuas miniatulas illas extimeſcebã. De Sicca ita eſt ut ſcribis.aſt ab ea ægre me tenui.itaque perſtringam ſine ulla contumelia Siccæ, & Septimiæ: tãtum,ut*
* *ſciant παῖδας παίδων ſine uallo Luciliano, eum ex C. Fadij filia liberos habuiſſe. atque utinam eũ diem uideã cum iſta libere nagetur,ut etiã in Siccæ domum introeat.ſed illo tẽpore opus eſt,quod fuit illis Triumuiris.moriar,niſi facete.Tu uero leges Sexto,eiúſque iudiciũ mihi perſcribes,εἷς ἐμοὶ μύριοι.Caleni interuẽtum, & Caluenæ cauebis. Quod uereris ne ἀδόλεσχος:mihi tu?quis minus,cui,ut Ariſtophani Archilochi iãbus, ſic epiſtola lõgiſſima quæque optima uidetur? Quòd me admones,tu uero etiam ſi reprehenderes, non modo facile paterer,ſed etiam lætarer,quippe cum in reprehenſione eſt prudentia cum εὐμενεία. Ita libenter ea corrigam, quæ à te animaduerſa ſunt, eodem iure, quo Rubriana potius, quàm quo Scipionis: &*

de laudibus Dolabellæ de ruam cumulum. attamen eſt iſto loco bella, ut mihi uidetur, ἀρωνεία, quòd eum contra ciues in acie. illud etiam malo, indignius eſſe hunc uiuere, quàm quod indignius. πιπλογραφίαν Varronis tibi probari non moleſte fero: à quo adhuc ἡρακλείδιον illud non abſtuli. Quòd me hortaris ad ſcribendum, amice tu quidem, ſed me ſcito agere nihil aliud.

Grauedo tua mihi moleſta eſt. quæſo adhibe, quam ſoles, diligentiã. O' TITE, tibi prodeſſe lætor. Anagnini ſunt Muſtella ταξιάρχης, & Laco, qui plurimum bibit. Librum, quem rogas, perpoliam, & mittam. Hæc ad poſteriorem. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quatenus Panætius, abſolui duobus: illius tres ſunt. ſed cum initio diuiſiſſet ita, tria genera exquirẽdi officij eſſe: unum cum deliberamus, honeſtum, an turpe ſit: alterum, utile, an inutile: tertium, cum hæc inter ſe pugnare uideantur, quomodo iudicandũ ſit: qualis cauſa Reguli, redire honeſtum, manere utile: de duobus primis præclare diſſeruit: de tertio pollicetur ſe deinceps ſcripturum, ſed nihil ſcripſit. eum locum Poſſidonius perſecutus. Ego autem & eius librum arceſſiui, & ad Athenodorum Caluum ſcripſi, ut ad me τὰ κεφάλαια mitteret: quem expecto: quem uelim cohortere, & roges, ut quãprimum. in eo eſt περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος. Quod de inſcriptione quæris: non dubito quin τὸ καθῆκον officium ſit, niſi quid tu aliud: ſed inſcriptio plenior, de officijs. προσφωνῶ autem Ciceroni filio. uiſum eſt non ἀνοικεῖον. De Myrtilo dilucide. O' qualis tu ſemper iſtos. itáne in D. Brutum de iſtis? Ego me, ut ſcripſerã, in Pompeianum nõ abdidi, primo tempeſtatibus, quibus nihil tetrius: deinde ab Octauio quotidie lite-

ræ,ut negotium ſuſciperem;Capuam uenirem, iterum Remp.ſeruarẽ,Romam utique ſtatim, αἰδεσθὲν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. *is tamen egit ſanè ſtrenue, & agit:Romam ueniet cum manu magna.ſed eſt planè puer.putat ſenatum ſtatim.quis ueniet?ſi uenerit, quis incertis in rebus offendet Antoniũ? Calendis Ian. erit fortaſſe præſidio,aut quidem ante depugnabitur.puero municipia mire fauent:iter enim faciens in Samnium uenit Cales,manſit Theani. mirifica* ἀπάντησις, *& cohortatio.hoc tu putares?ob hoc ego citius Romã, quàm conſtituerã.ſimul ac conſtituero,ſcribam.etſi nondum ſtipulationes legeram(nec enim Eros uenerat)tamen rẽ prid.Id.uelim conficias. Epiſtolas Catinam,Tauromenium, Syracuſas commodius mittere potero,ſi Valerius interpres ad me nomina gratioſorum ſcripſerit: alij enim ſunt aliâs,noſtríque familiares ferè demortui.publice tamen ſcripſi, ſi uti uellet eis Valerius, aut mihi nomina mitteret. De Lepidianis feris Balbus ad* * *me.uſque ad III. Cal.expectabo tuas literas: méque Torquati negotiolo ſiturum puto. Quinti literas ad te miſi, ut ſcires quàm ualde eum amaret quẽ dolet à te minus amari. Atticæ,quoniam (quod primum in pueris eſt)hilarula eſt,meis uerbis ſuauium des. Vale.*

CICERO ATTICO S.

OPPII *epiſtolæ,quia perhumana erat, tibi miſi exemplum. De Ocella,dum tu muginaris, nec mihi quicquam reſcribis,cœpi conſilium domeſticum. itaque me prid.Id.arbitror Romæ futurũ. commodius eſt uiſum, fruſtra me iſtic eſſe,cum id non neceſſe eſſet, quàm, ſi opus eſſet,nõ adeſſe.& ſimul,ne intercluderer metue*

bam. ille enim iam aduentare poteſt: etſi uarij rumores multíque, quos cuperem ueros: nihil tamen certi. Ego *uero, quicquid eſt, tecum potius, quàm animi pẽdeam, cum à te abſim, & de te, & de me. ſed quid dicam? bonum animum.* De ἡρακλαδύῳ Varronis *negotia ſalſa. me quidem nihil unquam ſic delectauit. ſed hæc, & alia maiora corám.* Vale.

CICERO ATTICO S.

Ò CASVM *mirificum.* V. Id. *cũ ante lucem de* Sinueſſano *ſurrexiſſem, ueniſſémque diluculo ad* Pontum Tiretium, *qui eſt* Minturnis, *in quo flexus eſt ad iter* Arpinas, *obuiam mihi fit tabellarius, qui me offendit* δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντα. Ego *ſtatim,* Cedo, *inquam, ſiquid ab* Attico? *nondum legere poteramus: nam & lumina dimiſeramus, nec ſatis lucebat. cum autem luceret, ante ſcripta epiſtola ex duabus tuis prior mihi legi cœpta eſt. illa omnium quidem elegantiſſima (ne ſim ſaluus, ſi aliter ſcribo ac ſentio) nihil legi humanius.* Itaq; *ueniã quò uocas, modo adiutore te. ſed nihil tam* ἀπροσδιόνυσον *mihi primo uidebatur, q̃ ad eas literas, quibus ego à te conſilium petieram, te mihi iſta reſcribere.* Ecce *tibi altera, qua hortaris* παρ' ἠνεμόεντα μίμαντα, νήσου ἐπὶ ψυρίης, Appiã ἐν ἀρίστερ' ἔχοντα. Itaq; *eo die manſi* Aquini. *longulũ ſanè iter, & uia inepta. inde poſtridie mane proficiſcens, has literas dedi. & quidẽ, ut à me dimitterẽ inuitiſſimus, fecerũt* Erotis *literæ. rẽ tibi* Tiro *narrabit.* Tu, *quid faciẽdum ſit, uidebis: præterea, poſſímne propiꝰ accedere (malo enim eſſe in* Tuſculano, *aut uſpiã in ſuburbano) an etiã lõgius diſcedẽdũ putas? crebro ad me uelim ſcribas. erit autẽ quotidie cui des.*

Quòd præterea conſulis, quid tibi cenſeam faciun-dum: difficile eſt, cum abſim. ueruntamen, ſi pares æquè inter ſe: quieſcendum. ſin latius manabit, & qui-dem ad nos, deinde communiter. Auide tuũ conſilium expecto. timeo ne abſim, cum adeſſe me ſit honeſtius. uenire non audeo. De Antonij itineribus neſcio quid aliter audio, atque ut ad te ſcribebam. Omnia igitur uelim explices, & ad me certa mittas. De reliquo quid ego tibi dicam? ardeo ſtudio hiſtriæ: incredibiliter enim me commouet tua cohortatio. quæ quidem nec inſtitui, nec effici poteſt ſine tua ope: corám igitur hoc quidem conferemus. in præſentia mihi uelim ſcribas, quibus Coſs. C. Fannius M. F. Trib. pl. fuerit: uideor mihi audiſſe, P. Africano, L. Mummio. id igitur quæro. Tu mihi de ijs rebus quæ nouantur, omnia certa, clara. III. Id. ex Arpinati.

NIHIL erat planè quod ſcriberem. nam cum Puteolis eſſem, quotidie aliquid noui de Octauiano, multa etiã falſa de Antonio. Ad ea autẽ quæ ſcripſiſti (treis enim acceperã III. Id. à te epiſtolas) ualde tibi aſſentior, ſi multum poſſit Octauianus, multo firmius acta tyranni comprobatum iri, quàm in Telluris, atque id contra Brutum fore. ſin autem uincitur, uides intolerabilem Antonium: ut, quem uelis, neſcias. O Seſtij tabellarium hominem nequam. poſtridie Puteolis Romæ ſe dixit fore. Quòd me mones ut pedetentim: aſſentior: etſi aliter cogitabã. nec me Philippus, aut Marcellus mouet: alia enim eorum ratio: & ſi non eſt, tamen uidetur. Sed in iſto iuuene, quanquam animi ſatis, auctoritatis parum eſt. tamen uide, ſi forte in Tuſculano rectè eſſe poſſim, ne id melius ſit: ero libentius: nihil

enim ignorabo: an hoc, cum Antonius uenerit. Sed, ut aliud ex alio, mihi non eſt dubium quin quod Græci καθῆκον, nos officium. id autem quid dubitas quin etiam in Remp. præclare caderet? nónne dicimus, Conſulum officium, ſenatus officium? præclare cõuenit, aut da melius. Male narras de Nepotis filio. ualde mehercule moueor, & moleſte fero. neſcieram omnino eſſe iſtum puerum. Caninium perdidi, hominem, quod ad me attinet, non ingratum. Athenodorum nihil eſt quod hortere: miſit enim ſatis bellum ὑπόμνημα.

Grauedini quæſo omni ratione ſubueni. Quintus tui patris nepos ſcribit ad patris mei nepotem, ſe ex Nonis ijs, quibus nos magna geſſimus, ædem Opis explicaturum, ídque ad populum. uidebis igitur, & ſcribes. Sexti iudicium expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOLI putare pigritia facere me, quòd non mea manu ſcribã: ſed mehercule pigritia: nihil enim habeo aliud quod dicam. & tamen in tuis quoque epiſtolis Alexim uideor agnoſcere. ſed ad rem uenio. Ego, ſi me non improbiſſime Dolabella tractaſſet, dubitaſſem fortaſſe utrum remiſſior eſſem, an ſummo iure contenderẽ: nunc uero etiã gaudeo mihi cauſam oblatam, in qua & ipſe ſentiat, & reliqui omnes, me ab illo alienatum: ídque præ me feram, & quidem me mea facere, & Reip. cauſa, cur illum oderim, quòd cum eam me auctore defendere cœpiſſet, non modo deſeruit emptus pecunia, ſed etiam, quantum in ipſo fuerit, euerterit. Quòd autem quæris, quomodo agi placeat, cum dies uenerit: primum uelim eiuſmodi ſit, ut non alienum ſit, me Ro-

mæ eſſe: de quo, ut de cæteris, faciam ut tu cenſueris. de ſumma autẽ agi prorſus uehemẽter & ſeuere uolo. etſi ſponſores appellare, uidetur habere quandam δυσωπίαν: tamen hoc quale ſit, conſideres uelim. poſſumus enim, ut ſponſores appellentur, procuratorẽ introducere: neque enim illi litem conteſtabuntur: quo facto, non ſum neſcius ſponſores liberari: ſed & illi turpe arbitror eo nomine, quod ſatiſdato debeat, procuratores eius non diſſoluere: & noſtræ grauitatis, ius noſtrum ſine ſumma illius ignominia perſequi. De hoc quid placeat, reſcribas uelim: & non dubito quin hoc totum lenius adminiſtraturus ſis. Redeo ad Remp. multa meherculè à te ſæpe ἐν πολιτικῷ genere prudenter: ſed his literis nihil prudentius, QVANQVAM enim poſſet in præſentia belle iſte puer retundere Antonium, tamen exitũ expectare debemus. at quæ concio? nam eſt miſſa mihi. iurat, ita ſibi parentis honores conſequi liceat: & ſimul dextram intendit ad ſtatuã. μὴ δὲ σωθείην ἄποτι τοιοῦτο. Sed, ut ſcribis, certiſſimum eſſe uideo diſcrimen Caſcæ noſtri Tribunatus: de quo quidem ipſo dixi Oppio, cum me hortaretur, ut adoleſcentem, totámque cauſam, manúmque ueteranorũ complecterer, me nullo modo facere poſſe, ni mihi exploratum eſſet, eum non modo non inimicum tyrannoctonis, uerumetiam amicum fore. cum ille diceret, ita futurũ, Quid igitur feſtinamus, inquam? illi enim mea opera ante Cal. Ian. nihil opus eſt. nos autem eius uoluntatem ante Id. Dec. perſpiciemus in Caſca. mihi ualde aſſenſus eſt. Quam ob rem hæc quidem hactenus.

Quod reliquum eſt, quotidie tabellarios habebis, &, ut ego arbitror, etiam quid ſcribas quotidie. Leptæ

literarum exemplũ tibi miſi: ex quo mihi uidetur ϛρατηγὸς illε deiectus de gradu. ſed tu, cum legis, existimabis. Obſignata iam epiſtola, literas à te, & à Sexto accepi. nihil iucundius literis Sexti, nihil amabilius: nam tuæ breues, priores erant uberrimæ. Tu quidem & prudenter, & amice ſuades ut in his locis potiſſimũ ſim, quoad audiamus, hæc, quæ commota ſunt, quorſum euadant. ſed me, mi Attice, non ſanè hoc quidem tempore mouet Reſp. non quo ea ſit mihi quicquam carius, aut eſſe debeat, ſed deſperatis etiam Hippocrates uetat adhibere medicinam. quare iſta ualeant. me res familiaris mouet: rem dico? immo uero exiſtimatio. cum enim tanta reliqua ſint, ne Terentiæ quidem adhuc quod ſoluam, expeditum eſt: Terentiam dico? ſcis nos pridem iam conſtituiſſe Montani nomine HS XXII diſſoluere. pudentiſſime hoc Cicero petierat, ut ei de ſuo: liberaliſſime, ut tibi quoque placuerat, promiſeram, Erotique dixeram, ut ſepoſitum haberet. non modo, ſed iniquiſſimo fœnore uerſuram facere Aurelius coactus eſt. nam de Terentiæ nomine Tiro ad me ſcripſit, te dicere, numos à Dolabella fore. male eum credo intellexiſſe, ſi quiſquã male intelligit: potius nihil intellexiſſe: tu enim ad me ſcripſiſti Cocceij reſponſum, & ijſdem penè uerbis Eros. Veniendum eſt igitur uel in ipſam flammam: turpius eſt enim priuatim cadere, quàm publicè. itaque cæteris de rebus, quas ad me ſuauiſſime ſcripſiſti, perturbato animo non potui, ut conſueueram, reſcribere. Conſenti in hac cura, ubi ſum, ut me expediam. quibus autem rebus, uenit quidem mihi in mentem: ſed certo conſtituere nihil poſſum, priuſquam te uidero. Quî minus autem ego iſtic

recte eſſe poſſim, quàm eſt Marcellus*? ſed non id agitur: neque id maxime curo. quid curem, uides. adſum igitur.* Vale.

CICERO ATTICO S.

IVCVNDISSIMAS *tuas legi literas.* Ad Plãcum *ſcripſi. habes exemplum. cum* Tirone *quid ſit locutus, cognoſcam ex ipſo.* *Cum ſorore ages attentius, ſi te occupatione iſta relaxaris.* Vale.

M. Cicero L. Planco Praet. Des. S.

ATTICI *noſtri te ualde ſtudioſum eſſe cognoui, mei uero ita cupidum, ut mehercule paucos æque obſeruantes atque amantes me habere exiſtimem: ad paternas enim magnas, & ueteres, & iuſtas neceſſitudines magnam attulit acceſſionem tua uolũtas erga me, meáque erga te par atque mutua.* Buthrotia *tibi cauſa ignota non eſt: egi enim ſæpe, tibíque totam rem demonſtraui: quæ eſt acta hoc modo,* Vt *primũ* Buthrotium *agrum proſcriptum uidimus, commotus* Atticus *libellum compoſuit: eum mihi dedit, ut darem* Cæſari*: erã enim cœnaturus apud eum illo die. cum libellum* Cæſari *dedi, probauit cauſam, reſcripſit* Attico *æqua eum poſtulare: admonuit tamen, ut pecuniam reliquam* Buthrotij *ad diem ſoluerent.* Atticus, *qui ciuitatem conſeruatam cuperet, pecuniã numerauit de ſuo. quod cum eſſet factum, adiuimus ad* Cæſarẽ, *uerba fecimus pro* Buthrotijs*: liberaliſſimum decretum abſtulimus, quod eſt obſignatũ ab ampliſſimis uiris. quæ cum eſſent acta, mirari quidem ſolebam pati* Cæſarem *conuenire eos qui agrum* Buthrotium *concupiſſent: neque ſolum pati, ſed*

etiã ei negotio te præficere. Itaque & ego cum illo locutus ſum, & ſæpius quidem, ut etiam accuſarer ab eo, quòd parũ conſtantiæ ſuæ confiderem. & M. Meſſalæ, & ipſi Attico dixit, ut ſine cura eſſent: apertéque oſtendebat ſe præſentium animos (erat enim popularis, ut noras) offendere nolle: cum mare tranſiſſent, curaturũ ſe ut in alium agrũ deducerẽtur. Hæc illo uiuo. poſt interitum uero Cæſaris, ut primum ex S.C. cauſas Conſules cognoſcere inſtituerunt, hæc quæ ſcripſi, ad eos delata ſunt. Probauerũt cauſas ſine ulla dubitatione, ſéq; ad te literas daturos eſſe dixerũt. Ego autem mi Plãce etſi non dubitabã quin & S.C. & lex, & Cõſulum decretum, ac literæ apud te plurimum auctoritatis haberẽt, téque ipſius Attici cauſa uelle intellexeram: tamen hoc pro coniunctione & beneuolẽtia noſtra mihi ſumpſi, ut id à te peterẽ, quod tua ſingularis humanitas, ſuauiſſimiq; mores à te eſſent impetraturi: id autẽ eſt, ut hoc quod te tua ſponte facturum eſſe certo ſcio, honoris noſtri cauſa libẽter, prolixe, celeriter facias. Mihi nemo eſt amicior, nec iucũdior, nec charior Attico: cuius antea res ſolum familiaris agebatur, eáque magna: nunc acceſſit etiam exiſtimatio, ut quod conſecutus eſt magna & induſtria & gratia, & uiuo Cæſare & mortuo, id te adiuuante obtineat. Quod ſi à te erit impetratũ, ſic uelim exiſtimes, me de tua liberalitate ita interpretaturũ, ut tuo ſummo beneficio me affectum iudicẽ. Ego quæ te uelle, quæque ad te pertinere arbitrabor, ſtudioſe diligentérque curabo. Da operam ut ualeas.

Cicero Planco Præt. Des. S.

IAM antea petiui abs te per literas, ut cum cauſa Bu-

throtioru͂ probata à Conſulibus eſſet, quibus & lege & S.C. permiſſum erat ut de Cæſaris actis cognoſcerent, ſtatuerent, iudicarent, eam rem tu adiuuares, Atticúmque noſtrum, cuius te ſtudioſum cognoui, & me, qui non minus laboro, moleſtia liberares. omnibus enim rebus magna cura, multa opera & labore confectis, in te poſitu͂ eſt, ut noſtræ ſolicitudinis finem qua͂primum facere poſſimus. quanquam intelligimus ea te eſſe prudentia, ut uideas ſi ea decreta Conſulum, quæ de Cæſaris actis interpoſita ſint, non ſeruentur, magna͂ perturbationem rerum fore. Equide͂ cum multa (quod neceſſe erat in tanta occupatione) non probentur quæ Cæſar ſtatuerit, tamen otij pacíſque cauſa acerrime illa ſoleo defendere: quod tibi idem magnopere faciendu͂ cenſeo: quanquam hæc epiſtola non ſuaſoris eſt, ſed rogatoris. Igitur mi Plance rogo te, & etiam oro, ſic mediudſſiius, ut maiore ſtudic, magíſque ex animo agere non poſſim, ut totum hoc negotium ita agas, ita tractes, ita conficias, ut quod ſine ulla dubitatione apud Conſules obtinuimus propter ſummam bonitatem, & æquitatem cauſæ, id tu nos obtinuiſſe non modo facile patiare, ſed etiam gaudeas. Qua quidem uoluntate eſſe erga Atticum, ſæpe præſens & illi oſtendiſti, & uero etiam mihi. quod ſi feceris, me, quem uoluntate, & paterna neceſſitudine coniunctum ſemper habuiſti, maximo beneficio deuinctum habebis. ídque ut facias, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

Cicero Capitoni ſuo S.

NVNQVAM *putaui fore ut ſupplex ad te uenirem. ſed hercule facile patior datum tempus, in quo amo-*

rem experirer tuũ. Atticum quanti faciam, ſcis. amabo te, da mihi & hoc: obliuiſcere mea cauſa, illũ aliquando ſuo familiari aduerſario tuo uoluiſſe conſultũ, cum illius exiſtimatio ageretur. Hoc primũ ignoſcere eſt humanitatis tuæ: ſuos enim quiſque debet tueri. Deinde, ſi me amas, omitte Atticum Ciceroni tuo: quem quanti facias, præ te ſoles ferre. totum hoc, ut quod ſemper exiſtimaui, nunc planè intelligam, me à te multũ amari. Bruthrotios cũ Cæſar decreto ſuo, quod ego obſignaui cum multis ampliſſimis uiris, liberauiſſet, oſtendiſſétque nobis, ſe cum agrarij mare trãſiſſent, literas miſſurum, quem in agrum deducerentur: accidit, ut ſubito ille interiret. Deinde, quemadmodum tu ſcis (interfuiſti enim, cum Conſules oporteret ex S.C. de actis Cæſaris cognoſcere) res ab ijs in Calend. Iun. dilata. Acceſſit ad S.C. lex, quæ lata eſt ad IIII Non. Iun. quæ lex earum rerum quas Cæſar ſtatuiſſet, decreuiſſet, egiſſet, Cõſulibus cognitionem dedit. Cauſa Buthrotiorum delata eſt ad Conſules. Decretum Cæſaris recitatum eſt, & multi præterea libelli Cæſaris prolati. Conſules de conſilij ſententia decreuerunt ſecundum Buthrotios, Plancum dederunt. Nunc mi Capito (ſcio enim quantum ſemper apud eos, quibuſcum ſis, poſſe ſoleas, eo plus apud hominem facillimum atque humaniſſimum Plancum) enitere, elabora, uel potius eblandire, effice ut Plancus, quẽ ſpero optimum eſſe, ſit etiam melior opera tua. omnino res huiuſmodi uidetur eſſe, ut ſine cuiuſquam gratia Plancus ipſe pro ingenio, & prudẽtia ſua non ſit dubitaturus quin decretum Cõſulum, quorum & lege & S.C. cognitio & iudicium fuit, conſeruet: præſertim cum, hoc genere cognitionum labefacta-

to, acta Cæſaris in dubiũ uentura uideantur: quæ non modo ij, quorũ intereſt, ſed etiam ij qui illa non probant, otij cauſa confirmare uelint. Quod cum ita ſit, tamen intereſt noſtra, Plancum hoc animo libenti prolixóque facere. quod certe faciet, ſi tu neruulos tuos mihi ſæpe cognitos, ſuauitatémque, qua nemo tibi par eſt, adhibueris. Quod ut facias, te uehementer rogo. Vale.

Cicero Cupiennio S.

PATREM *tuum plurimi feci, méque ille mirificæ & coluit & amauit. nec mehercule unquã mihi dubium fuit quin à te diligerer. ego quidem id facere non deſti ti. Quam ob rem peto à te in maiorem modum, ut ciuitatem* Buthrotiam *ſubleues, decretúmque* Conſulum *quod ij ſecundum* Buthrotios *fecerunt, cum & lege &* S.C. *ſtatuendi poteſtatem haberent, des operã ut* Plancus *noſter quamprimum confirmet, & probet.* Hoc *te uehementer mi* Cupiẽni *etiam atque etiam rogo.* Vale.

Cicero Planco Præt. Des. S.

IGNOSCE *mihi, quòd cum antea accuratiſſime de* Buthrotijs *ad te ſcripſerim, eadem de re ſæpius ſcribam.* Non *mehercule mi* Plance *facio, quòd parum confidã aut liberalitati tuæ aut noſtræ amicitiæ: ſed cum tanta res agatur* Attici *noſtri, nunc uero etiam exiſtimatio, ut id quod probauit* Cæſar, *nobis teſtibus & obſignatoribus, qui & decretis & reſponſis* Cæſaris *interfueramus, uideatur obtinere potuiſſe: præſertim cũ tota poteſtas eius rei tua ſit, ut ea quæ* Conſules *decreuerunt ſecundum* Cæſaris *decreta & reſponſa, non dicam comprobes, ſed ſtudioſe libentérque comprobes.* Id

mihi ſic erit gratum,ut nulla res gratior eſſe poſſit.Etſi iam ſperabã cum has literas accepiſſes,fore ut ea quæ ſuperioribus literis à te petiſſemus,impetrata eſſent: tamen non faciam finem rogandi,quoad nobis nuntiatum erit te id feciſſe,quod magna cum ſpe expectamus. deinde enim confido fore,ut alio genere literarum utamur,tibíque pro tuo ſummo beneficio gratias agamus. Quod ſi acciderit,uelim ſic exiſtimes,non tibi tam Atticum, cuius permagna res agitur, quàm me, qui non minus laboro quàm ille,obligatum fore. Vale.

Cicero Capitoni S.

NON *dubito quin mirere,atque etiam ſtomachere,quòd tecum de eadem re agam ſæpius.hominis familiariſſimi,& mihi omnibus rebus coniunctiſſimi permagna res agitur,*Attici. *Cognoui ego tua ſtudia in amicos,etiam in te amicorum.multum potes nos apud* Plancum *iuuare.noui humanitatem tuam, ſcio quàm ſis amicis iucundus. nemo nos in hac cauſa plus iuuare poteſt, quàm tu.& res iſta eſt firma,ut debet eſſe,quam* Conſules *de conſilij ſententia decreuerunt,cum & lege,&* S.C.*cognoſcerēt. tamen omnia poſita putamus in* Planci *tui liberalitate:quem quidem arbitramur cum officij tui &* Reip.*cauſa decretum* Conſulum *comprobaturum,tum libenter noſtra cauſa eſſe facturum.* Adiuuabis *igitur mi* Capito: *quod ut facias, uehementer etiam atque etiam rogo.* Vale.

T. POMPONII ATTICI VITA PER CORNELIVM NEPOTEM.

POMPONIVS *Atticus ab origine ultima ſtirpis Romanæ generatus, perpetuo à maioribus acceptam equeſtrē obtinuit dignitatem. Patre uſus eſt diligente, indulgente, & ut tū erant tempora, diti, in primiſque ſtudioſo literarum. Hic prout ipſe amabat literas, omnibus doctrinis, quibus puerilis ætas impertiri debet, filiū erudiuit. Erat autem in puero, præter docilitatem ingenij, ſumma ſuauitas oris, & uocis: ut non ſolum celeriter acciperet quæ tradebantur, ſed etiam excellenter pronuntiaret. Qua ex re pueritia nobis inter æquales ferebatur, clariúſque exſplendeſcebat, quàm generoſi condiſcipuli animo æquo ferre poſſent. itaque incitabat omneis ſtudio ſuo. quo in numero fuerunt L. Torquatus C. Marij filius, M. Cicero: quos conſuetudine ſua ſic ſibi deuinxit, ut nemo ijs perpetuo fuerit carior. Pater mature deceſſit. ipſe adoleſcentulus propter affinitatem P. Sulpitij, qui Trib. pl. interfectus eſt, non expers fuit illius periculi: nanque* * *Anitia Pomponij conſobrina nupſerat M. Seruio fratri Sulpitij. Itaque interfecto Sulpitio, poſteaquam uidit Cinnano tumultu ciuitatem eſſe perturbatam, neque ſibi dari facultatem pro dignitate uiuendi, quin alterutram partem offenderet, diſſociatis animis ciuiū, cum alij Sullanis, alij Cinnanis fauerēt partibus: idoneum tempus ratus ſtudijs obſequendi ſuis, Athenas ſe con-*

tulit: neque eo ſecius adoleſcentem Mariũ hoſtem iudicatum iuuit opibus ſuis: cuius fugam pecunia ſubleuauit. ac ne illa peregrinatio detrimẽtum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarum traiecit ſuarũ. Hic ita uixit, ut uniuerſis Atheniẽſibus merito eſſet cariſſimus: nam præter gratiã, quæ iam in adoleſcentulo magna erat, ſæpe ſuis opibus inopiã eorũ publicam leuauit. cum enim uſurã facere publice neceſſe eſſet, neque eius conditionẽ æquam haberent, ſemper ſe interpoſuit: atque ita, ut neque uſurã unquam ab ijs acceperit, neque lõgius quàm dictũ eſſet, debere paſſus ſit. quod utrunque erat ijs ſalutare: nam neque indulgendo inueteraſcere eorũ æs alienum patiebatur, neque multiplicandis uſuris creſcere. Auxit hoc officium alia quoque liberalitate. nam uniuerſos frumento donauit, ita ut ſingulis VII *modij tritici darentur, qui modius menſuræ medimnus Athenis appellatur. Hic autẽ ſic ſe gerebat, ut communis infimis, par principibus uideretur. quo factum eſt ut huic omneis honores quos poſſent, publice haberent, ciuémq; facere ſtuderent. quo beneficio ille uti noluit. quod nonnulli ita interpretantur, amitti ciuitatem Romanam alia aſcita. Quãdiu affuit, nequa ſibi ſtatua poneretur, reſtitit: abſens prohibere non potuit. Itaque aliquot ipſi, & Piliæ locis ſanctiſſimis poſuerũt. hunc enim in omni procuratione Reip. actorẽ auctorémque habebãt. Igitur primum illud munus fortunæ, quòd in ea potiſſimum urbe natus eſt, in qua domicilium orbis terrarum eſſet imperij, ut eandem & patriã haberet, & domum: hoc ſpecimen prudentiæ, quòd, cum in eam ſe ciuitatem contuliſſet, quæ antiquitate, humanitate, doctrináq; præſtaret omneis,*

ei unus ante alios fuerit cariſſimus. Huc ex Aſia Sulla
decedens cum ueniſſet, quandiu ibi fuit, ſecũ habuit Põ-
ponium, captus adoleſcentis & humanitate & doctri
na. ſic enim Græce loquebatur, ut Athenis natus uide-
retur: tanta autẽ erat ſuauitas ſermonis Latini, ut ap-
pareret in eo natiuum quendã leporem eſſe, non aſcitũ.
Idem poemata pronũtiabat & Græce & Latine ſic, ut
ſupra nihil poſſet. Quibus rebus factum eſt, ut Sulla
nuſquam à ſe dimitteret, cuperétque ſecũ deducere. qui
cum perſuadere tentaret, Noli, oro te, inquit Põponius,
aduerſum eos me uelle ducere, cum quibus ne cõtra te
arma ferrem, Italiam reliqui. At Sulla adoleſcentis of-
ficio collaudato, omnia munera ei, quæ Athenis accepe
rat, proficiſcens iuſſit deferri. Hic cõplures annos mo-
ratus, cum & rei familiari tantũ operæ daret, quan-
tum nõ indiligens deberet paterfamilias, & omnia re-
liqua tẽpora aut literis, aut Atheniẽſium Reip. tribue
ret, nihilo minus amicis urbana officia præſtitit: nam
& ad comitia eorum uẽtitauit, & ſiqua res maior a-
cta eſt, non defuit: ſicut Ciceroni in omnibus eius peri-
culis ſingularem fidem præbuit, cui ex patria fugienti
HS CC & quinquaginta millia donauit. Tranquilla-
tis autem rebus Romanis remigrauit Romam, ut opi-
nor, L. Cotta, & L. Torquato Coſs. quem diem ſic uni-
uerſa ciuitas Athenienſium proſecuta eſt, ut lacrimis
deſiderij futuri dolorẽ indicaret. Habebat auunculum
Q. Cæcilium equitem Romanum, familiarem L. Lu-
culli, diuitem, difficillima natura: cuius ſic aſperitatem
ueritus eſt, ut quem nemo ferre poſſet, huius ſine offen
ſione ad ſummam ſenectutem retinuerit beneuolen-
tiam. Quo facto, tulit pietatis fructum. Cæcilius enim

moriens teſtamento adoptauit eum, heredémque fecit ex dodrante. ex qua hereditate accepit circiter centies HS. *Erat nupta ſoror Attici Q. Tullio Ciceroni, eáſque nuptias M. Cicero conciliarat, cum quo à condiſcipulatu uiuebat coniunctiſſime, multo etiam familiarius, quàm cum Quinto: ut iudicari poſſit, plus in amicitia ualere ſimilitudinem morum, quàm affinitatem. Vtebatur autem intime Q. Hortenſio, qui his temporibus principatum eloquentiæ tenebat: ut intelligi nõ poſſet, uter eum plus diligeret, Cicero, an Hortenſius: & id quod erat difficillimum, efficiebat, ut inter quos tantæ laudis eſſet æmulatio, nulla intercéderet obtrectatio, eſſétque talium uirorum copula. In Rep. ita eſt uerſatus, ut ſemper optimarum partium & eſſet, & exiſtimaretur: neque tamen ſe ciuilibus fluctibus cõmitteret, quòd non magis eos in ſua poteſtate exiſtimabat eſſe, qui ſe his dediſſent, quàm qui maritimis iactarentur. Honores non petijt, cum ei pateret propter uel gratiam, uel dignitatem, quòd neque peti more maiorum, neque capi poſſent conſeruatis legibus in tam effuſis ambitus largitionibus, neque Reip. ſine periculo corruptis ciuitatis moribus. Ad haſtam publicam nunquam acceſſit. nullius rei neque præs, neque manceps factus eſt. Neminem ſuo nomine, neque ſubſcribens accuſauit. In ius de ſua re nunquam ijt. iudicium nullũ habuit. Multorum Conſulum Prætorúmque præfecturas delatas ſic accepit, ut neminem in prouinciam ſit ſecutus, honore fuerit contentus rei familiaris, deſpexerit fructum: qui ne cum Q. quidem Cicerone uoluerit ire in Aſiam, cum apud eum legati locum obtinere poſſet. non enim decere ſe arbitrabatur, cum Præ-*

turam gerere noluiſſet, aſſeclam eſſe Prætoris. qua in re non ſolum dignitati ſeruiebat, ſed etiam tranquil litati, cum ſuſpiciones quoque uitaret criminum. quo fiebat, ut eius obſeruantia omnibus eſſet carior, cum eam officio, non timori, neque ſpei tribui uiderẽt. Incidit Cæſarianum ciuile bellum, cum haberet annos circiter ſexaginta. uſus eſt ætatis uacatione, neque quo quam ſe mouit ex Vrbe. Quæ amicis ſuis opus fuerãt ad Pompeium proficiſcentibus, omnia ex ſua re familiari dedit. ipſum Pompeium coniunctum non offendit. nullum ab eo habebat ornamentum, ut cæteri qui per eum aut honores, aut diuitias ceperant: quorum partim inuitiſſimi caſtra ſunt ſecuti, partim ſumma cum eius offenſione domi remanſerunt. Attici autem quies tantopere Cæſari fuit grata, ut uictor, cum priuatis pecunias per epiſtolas imperaret, huic non ſolũ moleſtus non fuerit, ſed etiam ſororis filium Q. Ciceronem ex Pompeij caſtris conceſſerit. ſic uetere inſtituto uitæ effugit noua pericula. ſecutum eſt illud occiſo Cæſare, cum Reſp. penes Brutos uideretur eſſe, & Caſſium, ac tota ciuitas ſe ad eum conuertiſſe uideretur. ſic M. Bruto uſus eſt, ut nullo ille adoleſcens æquali familiarius, quàm hoc ſene, neque ſolum eum principem conſilij haberet, ſed etiam in conuictu. Excogitatum eſt à quibuſdam, ut priuatum ærarium Cæſaris interfectoribus ab equitibus Romanis conſtitueretur. id facile effici poſſe arbitrati ſunt, ſi & principes illius or dinis pecunias contuliſſent. Itaque appellatus eſt à C. Flauio Bruti familiari Atticus, ut eius rei princeps eſſe uellet. At ille, qui officia amicis præſtanda ſine factione exiſtimaret, ſempérque à talibus ſe conſilijs re-

mouiſſet, reſpondit, ſiquid Brutus *de ſuis facultatibus uti uoluiſſet, uſurum quantum eæ paterentur: ſed neque cum quoquam de ea re colloquuturum, neque coiturum.* Sic *ille conſenſionis globus huius unius diſſenſione diſiectus eſt. neque multo poſt ſuperior eſſe cœpit* Antonius, *ita ut* Brutus *&* Caſſius *prouinciarū, quæ ijs necis cauſæ datæ erant à* Conſulibus, *deſperatis rebus, in exilium proficiſcerentur.* Atticus, *qui pecuniam ſimul cum cæteris conferre noluerat florenti illi parti, abiecto* Bruto, Italid*que cedenti* HS C. M. *muneri miſit: eidem in* Epeiro *abſens* C C C *iuſſit dari: neque eo magis potenti adulatus eſt* Antonio, *neque deſperatos reliquit.* Secutum *eſt bellum geſtum apud* Mutinam: *in quo ſi tantum eum prudentem dicam, minus quàm debeam, prædicem, cum ille potius diuinus fuerit, ſi diuinatio appellāda eſt perpetua naturalis bonitas, quæ nullis caſibus agitur, neque minuitur.* Hoſtis Antonius *iudicatus* Italia *ceſſerat. ſpes reſtituēdi nulla erat. non ſolum inimici, qui tamen erant potentiſſimi & plurimi, ſed etiā qui aduerſarijs eius ſe dabant, & in eo lædendo aliquam conſecuturos ſperabāt commoditatem,* Antonij *familiares ſequebantur, uxorem* Fuluiam *omnibus rebus ſpoliare cupiebant, liberos etiā extinguere parabant.* Atticus *cum* Ciceronis *intima familiaritate uteretur, amiciſſimus eſſet* Bruto, *non modo nihil ijs indulſit ad* Antonium *uiolādum, ſed è contrario familiares eius ex* Vrbe *profugiētes, quantum potuit, texit: quibus rebus indiguerunt, adiuuit:* P. *uero* Volūnio *ea tribuit, ut plura à parente proficiſci non potuerint: ipſi autē* Fuluiæ, *cum litibus diſtineretur, magníſq; terroribus uexaretur, tāta diligentia officiū ſuū*

præſtitit, ut nullum illa præſtiterit uadimonium ſine Attico, ſponſor omnium rerum fuerit. quin etiam, cum illa fundum ſecunda fortuna emiſſet in diem, neque poſt calamitatem uerſuram facere potuiſſet, ille ſe interpoſuit, pecuniámque ſine fœnore, ſinéque ulla ſtipulatione credidit: maximum exiſtimans quæſtum, memorem gratúmque cognoſci, ſimúlque aperire, ſe non fortunæ, ſed hominibus ſolere eſſe amicum. Quæ cum faciebat, nemo eum temporis cauſa facere poterat exiſtimare: nemini enim in opinionem ueniebat, Antonium rerum potiturum. Sed ſenſim is à nonnullis optimatibus eius reprehendebatur, quòd parum odiſſe malos ciues uideretur. Ille autem ſui iudicij potius, quid ſe facere par eſſet, intuebatur, quàm quid alij laudaturi forent. Conuerſa fortuna eſt. ut Antonius redijt in Italiam, nemo non magno in periculo Atticum putarat propter intimam familiaritatẽ Ciceronis & Bruti. Itaque ad aduentum imperatorum de foro decæſſerat, timens proſcriptionem: latebátque apud P. Volumnium, cui, ut oſtendimus paulo ante, opem tulerat (tanta uarietas his temporibus fuit fortunæ, ut modo hi, modo illi in ſummo eſſent aut faſtigio, aut periculo) habebátque ſecum Q. Gellium Canium æqualem ſimillimúmq; ſui. Hoc quoque ſit Attici bonitatis exemplum, quòd cum eo quem puerum in ludo cognorat, adeo coniunctè uixit, ut ad extremam ætatem amicitia eorum creuerit. Antonius autem etſi tanto odio ferebatur in Ciceronem, ut non ſolum ei, ſed etiam omnibus ſuis amicis eſſet inimicus, eóſq; uellet proſcribere multis hortantibus: tamen Attici memor fuit officij, & ei, cum requiſiſſet ubinam eſſet, ſua manu ſcri-

pſit ne timeret, ſtatímque ad ſe ueniret, ſe eũ, & Gellium Canium de proſcriptorum numero exemiſſe: ac ne quod periculum incideret, quòd noctu fiebat, præſidium ei miſit. Sic Atticus in ſummo timore non ſolum ſibi, ſed etiam ei quem chariſſimum habebat, præſidio fuit: neque enim ſuæ ſolum à quoquam auxilium petijt ſalutis, ſed coniunctim: ut appareret nullam ſeiunctam ſibi ab eo uelle fortunam. quòd ſi gubernator præcipua laude fertur, qui nauem ex hieme, maríque ſcopuloſo ſeruat: cur non ſingularis eius exiſtimetur prudentia, qui ex tot, tãtiſque grauibus procellis ciuilibus ad incolumitatem peruenit? Quibus ex malis ut ſe emerſerat, nihil aliud egit, quàm ut plurimis, quibus rebus poſſet, eſſet auxilio. cum proſcriptos præmijs imperatorum uulgus conquireret, nemo in Epeirum uenit, cui res ulla defuerit: nemini non ibi perpetuo manendi poteſtas facta eſt. quin etiam poſt præliũ Philippenſe, interitúmque C. Caſſij, & M. Bruti, L. Iuliũ Mocillam prætorium, & filium eius, Aulúmque Torquatum, cæteróſque pari fortuna perculſos inſtiterit tueri, atque ex Epeiro ijs omnia Samothraciam ſupportari iuſſerit. difficile enim eſt omnia proſequi, & non neceſſaria. Illud unum intelligi uolumus, illius liberalitatem neque temporariã, neque callidâ fuiſſe. id ex ipſis rebus, ac temporibus iudicari poteſt, quòd non florentibus ſe uenditauit, ſed afflictis ſemper ſuccurrit, qui quidẽ Seruiliam Bruti matrem non minus poſt mortẽ eius, quàm florentẽ coluerit. Sic liberalitate utens nullas inimicitias geſſit, quòd neque lædebat quenquam: neque, ſiquam iniuriam acceperat, non malebat obliuiſci, quàm ulciſci. Idem immortali memoria percepta

retinebat beneficia:quæ autem ipſe tribuerat, tandiu meminerat,quoad ille gratus erat qui acceperat. Ita*que hic fecit,ut uere dictũ uideatur,* Sui *cuique mores fingunt fortunam.* Ne*que tamen prius ille fortunam, quàm ſe ipſe finxit,qui cauit,nequa in re plecteretur.* His *igitur rebus effecit ut* M.Vip*ſanius* Agrip*pa intima familaritate coniunctus adoleſcenti* C*æſari, cum propter ſuam gratiam, &* C*æſaris potentiam nullius conditionis non haberet poteſtatem, potiſſimum eius deligeret affinitatem,peroptarétque equitis* Ro*mani filiam generoſam nuptijs. atque harum nuptiarum conciliator fuit(nõ enim eſt cælãdum)*M.An*tonius* Tri*umuir* Reip.*cuius gratia cum augere poſſeſſiones poſſet ſuas,tantum abfuit à cupiditate pecuniæ, ut nulla in re uſus ſit ea,niſi in deprecandis amicorum aut periculis,aut incommodis.*Q*uod quidem ſub ipſa proſcriptione perilluſtre fuit:nam cum* L.Sau*feij equitis* Ro*mani æqualis ſui,quicum plureis annos ſtudio ductus philoſophiæ habitabat, habebátque in* I*talia pretioſas poſſeſſiones,* T*riũuiri bona uendidiſſent conſuetudine ea qua tum res gerebantur:*A*ttici labore, atque induſtria factum eſt,ut eodem nũtio* Sau*feius fieret certior, ſe patrimonium amiſiſſe & recuperaſſe. idem* L.I*ul.* C*alidium,quem poſt* L*ucretij,* C*atulíque mortem multo elegantiſſimum poetam noſtram tuliſſe ætatem uere uideor poſſe contendere,neque minus uirũ bonum,optimíſque artibus eruditum,poſt proſcriptionem equitum propter magnas eius* A*fricanas poſſeſſiones in proſcriptorũ numerum à* P. V*olumnio præfecto fabrũ* A*ntonij abſentẽ relatum, expediuit. quod in præſenti utrũ ei laborioſius,an glorioſius fuerit,difficile fuit iudica-*

re: quòd & in eorũ periculis non ſecus abſentes, quàm præſentes amicos Attico eſſe curæ, cognitum eſt. Neque uero minus ille uir, bonus paterfamilias habitus eſt, quàm ciuis: nam cum eſſet pecunioſus, nemo illo minus fuit emax, minus ædificator: neque tamen non in primis bene habitauit, omnibúſq; optimis rebus uſus eſt: nam domum habuit in colle Quirinali Pamphilianam ab auunculo hereditate relictam, cuius amœnitas non ædificio, ſed ſilua conſtabat: ipſum enim tectum antiquitus conſtitutum plus ſalis, quàm ſumptus habebat: in quo nihil commutauit, niſi ſiquidem uetuſtate coactus eſt. Vſus eſt familia, ſi utilitate iudicãdum eſt, optima, ſi forma, uix mediocri: nanq; in ea erant pueri literatiſſimi, anagnoſtæ optimi, & plurimi librarij: ut ne pediſequus quidẽ quiſquam eſſet, qui non utrũque horum pulchre facere poſſet: pari modo artifices cæteri quos cultus domeſticus deſiderat, apprime boni: neque tamen horũ quenquam, niſi domi natum, domíque factum habuit: quod eſt ſignum non ſolum continentiæ, ſed etiã diligentiæ: nam & non intemperanter concupiſcere, quod à pluribus uideas, continẽtis debet duci: & potius diligentia, quàm pretio parare, non mediocris eſt induſtriæ. Elegans, non magnificus: ſplẽdidus, nõ ſumptuoſus, omni diligentia munditiã non affluentem affectabat. ſupellex modica, non multa, ut in neutrã partem cõſpici poſſet. Nec præteribo, quanquã nonnullis leue uiſum iri putem: cum in primis lautus eſſet eques Romanus, & non parũ liberaliter in domũ ſuam omnium ordinum homines inuitaret, ſcimus nõ amplius quàm terna millia æris peræque in ſingulos mẽſes ex ephemeride eũ expẽſum ſumptui ferre ſolitũ:

atque hoc non auditum, ſed cognitum prædicamus: ſæpe enim propter familiaritatẽ domeſticis rebus interfuimus. nemo in conuiuio eius aliud ἀκρόαμα audiuit quàm anagnoſten: quod nos quidẽ iucundiſſimum arbitramur. neque unquam ſine aliqua lectione apud eũ cœnatum eſt, ut non minus animo, quàm uentre conuiuæ delectarentur: nanque eos uocabat, quorum mores à ſuis non abhorrerent. Cum *tanta pecuniæ facta eſſet acceſſio, nihil de quotidiano cultu mutauit, nihil de uitæ conſuetudine: tantáque uſus eſt moderatione, ut neque in* HS *uicies, quod à patre acceperat, parum ſe ſplendide geſſerit: neque in* HS *centies affluentius uixerit, quàm inſtituerat: paríque faſtigio ſteterit in utraque fortuna: nullos habuerit hortos, nullam ſuburbanã aut maritimam ſumptuoſam uillam, neque in* Italia, *præter* Ardeatinum *&* Nomentanum, *ruſticum prædiũ.* Omníſque *eius pecuniæ reditus conſtabat in* Epiroticis, *& urbanis poſſeſſionibus. ex quo cognoſci poteſt, eum uſum pecuniæ non magnitudine, ſed ratione metiri ſolitum.* Mendaciũ *neque dicebat, neque pati poterat. itaque eius comitas non ſine ſeueritate erat, neque grauitas ſine facilitate: ut difficile eſſet intellectu, utrum eum amici magis uererentur, an amarent.* Quicquid *rogabatur, religioſe promittebat, quòd non liberalis, ſed leuis arbitrabatur polliceri quod præſtare non poſſet.* Idem *in nitendo quod ſemel admiſiſſet, tanta erat cura, ut non mandatam, ſed ſuam rem uideretur agere. nuſquam ſuſcepti negotij eum pertæſum eſt: ſuam enim exiſtimationem in ea re agi putabat: qua nihil habebat carius.* Quo *fiebat, ut omnia* Ciceronum, Catonis, Marciq; Hortenſij, A. Torquati, *mul-*

torum præterea equitum Romanorum negotia procuraret. ex quo iudicari poterat, non inertia, ſed iudicio fugiſſe Reip. procurationem. Humanitatis uero nullum afferre maius teſtimonium poſſum, quàm quòd adoleſcens idem ſeni Sullæ fuerit iucundiſſimus, ſenex adoleſcenti M. Bruto, cum æqualibus autem ſuis Q. Hortenſio, & M. Cicerone ſic uixerit, ut iudicare difficile ſit, cui ætati fuerit aptiſſimus. quanquam eum præcipue dilexit Cicero, ut ne frater quidem ei Quintus carior fuerit, aut familiarior. ei rei ſunt indicio, præter eos libros, in quibus de eo facit mentionem, qui in uulgus ſunt editi, ſexdecim uolumina epiſtolarum ab Cõſulatu eius uſque ad extremum tempus ad Atticũ miſſarum: quæ qui legat, non multum deſideret hiſtoriam contextam eorum temporum: ſic enim omnia de ſtudijs principum, uitijs ducum, æmulationibus Reip. perſcripta ſunt, ut nihil in his non appareat, & facile exiſtimari poſſit, prudentiam quodammodo eſſe diuinationem. non enim Cicero ea ſolum, quæ uiuo ſe acciderũt, futura prædixit, ſed etiam quæ nunc uſu ueniunt, cecinit ut uates. De pietate autem Attici quid plura commemorem? cum hoc ipſum uere gloriantem audierim in funere matris ſuæ, quam extulit annorum nonaginta, cum eſſet ſeptem & ſexaginta, ſe nunquam cũ matre in gratiam rediſſe, nunquam cum ſorore fuiſſe in ſimultate, quam propè ætate æqualẽ habebat: quod eſt ſignum, aut nullam unquam inter eos querimoniã interceſſiſſe, aut hunc ea fuiſſe in ſuos indulgentia, ut quos amare deberet, iraſci eis nefas duceret. neque id fecit natura ſolum (quanquam omnes ei paremus) ſed etiam doctrina: nam & principum philoſophorũ ita

*perceptа habuerat præcepta,ut his ad uitam agendam, non ad oſtentationem uteretur.*Moris *etiam maiorum ſummus imitator fuit, antiquitatiſque amator : quam adeo diligenter habuit cognitam,ut eam totam in eo uolumine expoſuerit,quo magiſtratus ornauit.nulla enim lex,neque pax,neque bellum,neque res illuſtris eſt populo* Ro. *quæ non in eo ſuo tẽpore ſit notata & quod difficillimum fuit, ſic familiarum originem ſubtexuit, ut ex eo clarorum uirorum propagines poſſimus cognoſcere.*Fecit *hoc idem ſeparatim in aliis libris,ut* M. Bruti *rogatu* Iuniam *familiam à ſtirpe ad hanc ætatem ordine enumerauerit, notans qui à quoque ortus, quos honores,quibúſq; temporibus cepiſſet. pari modo* Marcelli Claudij *de* Marcellorum,Scipionis Cornelij, * & Fabij Maximi Fabiorum,& AEmeliorum.*quibus libris nihil poteſt eſſe dulcius iis,qui aliquam cupiditatem habent notitiæ clarorum uirorum.*Attigit *quoque poeticen,credimus, ne eius expers eſſet ſuauitatis. nanque uerſibus,qui honore,rerúmque geſtarum amplitudine cæteros* Ro.*populi præſtiterũt,expoſuit, ita, ut ſub ſingulorũ imaginibus facta,magiſtratúſque eorum non amplius quaternis,quiniſque uerſibus deſcripſerit:quod uix credendum ſit,tantas res,tam breuiter potuiſſe declarari.* Eſt *etiam unus liber* Græce *confectus de conſulatu* Ciceronis.Hactenus Attico *uiuo edita à nobis ſunt.* Nunc *quoniam fortuna nos ſuperſtites ei eſſe uoluit,reliqua perſequemur: & quantum potuerimus,rerum exemplis lectores docebimus,ſicut ſupra ſignificauimus, ſuos cuique mores plerunque conciliare fortunam.nanque hic contentus ordine equeſtri,quo erat ortus,in affinitatem peruenit imperato-*

ris diui Iulij filij, cum iam antè familiaritatem eius eſſet conſecutus nulla alia re, quàm elegantia uitæ, qua cæteros ceperat principes ciuitatis dignitate pari, fortuna humiliores: tanta enim proſperitas Cæſarem eſt conſecuta, ut nihil ei non tribueret fortuna, quod cuiquam antè detulerit, & conciliarit, quod ciuis Romanus quiuit conſequi. Nata autem eſt Attico neptis ex Agrippa, cui uirginem filiam collocauit. hanc Cæſar uix anniculam T. Claudio Neroni Druſilla nata priuigno ſuo deſpondit. quæ coniunctio neceſſitudinē eorum ſanxit, familiaritatem reddidit frequentiorem. Quamuis ante hæc ſponſalia non ſolū cū ab Vrbe abeſſet, nūquam ad ſuorū quenquam literas miſit, quin Attico mitteret, quid ageret in primis, quid legeret, quibúſque in locis, & quàdiu eſſet moraturus. ſed & cū eſſet in Vrbe, & propter ſuas infinitas occupationes minus ſæpe, quàm uellet, Attico frueretur, nullus dies temere interceſſit, quo non ad eum ſcriberet, quo aliquid de antiquitate ab eo requireret, modo aliquā quæſtionem poeticam ei proponeret, interdum iocans eius uerboſiores eliceret epiſtolas. Ex quo accidit, cum ædes Iouis Feretrij in Capitolio ab Romulo conſtituta, uetuſtate, atque incuria detecta prolaberetur, ut Attici admonitu Cæſar eam reficiendam curaret. neque uero à M. Antonio minus abſens literis colebatur, adeo ut accurate ille exul tum his terris, quid ageret, quid curæ ſibi haberet, certiorem faceret Atticum. Hoc quale ſit, facilius exiſtimabit is, qui iudicare poterit, quantæ ſit ſapientiæ eorū retinere uſum, beneuolentiámque, inter quos maximarum rerum non ſolum æmulatio, ſed obtrectatio tanta intercedebat, quantam fuit intercedere

neceſſe inter Cæſarem atque Antonium, cum ſe uterque principem non ſolum urbis Romanæ, ſed orbis terrarum eſſe cuperet. Tali modo cum ſeptem & ſeptuaginta annos compleſſet, atque ad extremam ſenectutem non minus dignitate, quàm gratia fortunáque creuiſſet (multas enim hereditates nulla alia re, quàm bonitate conſecutus) tantáque proſperitate uſus eſſet ualetudinis, ut annis XXX medicina non indiguiſſet: nactus eſt morbum, quem initio & ipſe, & medici contempſerunt: nam putarunt eſſe tenaſmon, cui remedia celeria faciliáque proponebantur. In hoc cum tres mẽſes ſine ullis doloribus, præterquam quos ex curatione capiebat, conſumpſiſſet, ſubito tãta uis morbi in unum inteſtinum prorupit, ut extremo tempore per lumbos fiſtulæ putris eruperit. Atque hoc prius quàm ei accideret, poſtquam in dies dolores accreſcere, febréſque acceſſiſſe ſenſit, Agrippam generum ad ſe accerſiri iuſſit, & cum eo L. Cornelium Balbum, Sextúmque Peduceum. Hos ut ueniſſe uidit, in cubitum nixus, Quantã inquit, curam, diligentiámque in ualetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, cum uos teſtes habeã, nihil opus eſt pluribus uerbis commemorare. quibus quoniã, ut ſpero, ſatiſfeci, me nihil reliqui feciſſe quod ad ſanandum me pertineret: reliquum eſt ut egomet mihi conſulam. Id uos ignorare nolui: nam mihi ſtat, alere morbum deſinere: nanque his diebus quicquid cibi ſumpſi, ita produxi uitam, ut auxerim dolores ſine ſpe ſalutis. Quare à uobis peto, primum ut conſiliũ probetis meum: deinde ne fruſtra dehortando conemini. Hac oratione habita tanta conſtantia uocis, atque uultus, ut non ex uita, ſed ex domo in domum uidere-

tur migrare: cum quidem Agrippa eum flens, atque oſculans oraret atque obſecraret, ne ad id quod natura cogeret, ipſe quoque ſibi accelararet: & quoniã tum quoque poſſet temporibus supereſſe, ſe ſibi, ſuíſque reſeruaret: preces eius taciturna ſua obſtinatione depreſſit. Sic cum biduũ cibo ſe abſtinuiſſet, ſubito febris deceſſit, leuiórque morbus eſſe cœpit. tamen propoſitum nihilo ſecius peregit. Itaque die quinto poſtquam id conſilium inierat, prid. Cal. Apr. Cn. Domitio, C. Soſio Coss. deceſſit. Elatus eſt in lecticula, ut ipſe præſcripſerat: ſine ulla pompa funeris, comitantibus omnibus bonis, maxima uulgi frequentia. Sepultus eſt iuxta uiam Appiam ad quintum lapidem in monimento Q. Cæcilij auunculi ſui.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD BRVTVM LIBER.

CICERO BRVTO S.

CLODIVS Trib. pl. deſignatus ualde me diligit, uel, ut ἐμφατικώτερον dicam, ualde me amat. Quod cum mihi ita perſuaſum ſit, non dubito (bene enim me noſti) quin illum quoque iudices à me amari. nihil enim mihi minus hominis uidetur, quàm non reſpondere in amore ijs, à quibus prouocere. is mihi uiſus eſt ſuſpicari, nec ſine magno quidem dolore, aliquid à ſuis, uel per ſuos potius inimicos ad te eſſe delatum, quo tuus animus à ſe eſſet alienior. Non ſoleo mi Brute (quod tibi notum eſſe arbitror) temere affirmare de altero: eſt enim periculoſum propter occultas hominum uoluntates, multipliceſque naturas. Clodij animum perſpectum habeo, cognitum, iudicatum: multa eius indicia, ſed ad ſcribendum non neceſſaria: uolo enim hoc teſtimonium tibi uideri potius, quàm epiſtolã. auctus Antonij beneficio eſt, eius ipſius beneficij magna pars à te eſt. Itaque eum ſaluis nobis uellet ſaluum. In eum autem locum rem adductam intelligit (eſt enim, ut ſcis, minime ſtultus) ut utrique ſalui eſſe non poſſint. Itaque nos mauult. de te uero amiciſſime & loquitur, & ſentit. quare, ſiquis ſecus ad te de eo ſcripſit, aut ſi coràm locutus eſt, peto à te etiam atque etiam, mihi ut potius credas,

qui & facilius iudicare poſſum, quàm ille neſcio quis, & te plus diligo. Clodium tibi amiciſſimum exiſtima, ciuémque talem, qualis & prudentiſſimus, & fortuna optima eſſe debet.

CICERO BRVTO S.

SCRIPTA *& obſignata iam epiſtola, literæ mihi redditæ ſunt à te, plenæ rerum nouarum, maximéque mirabiles: Dolabellã quinque cohortes miſiſſe in Cherrhoneſſum. Adeóne copijs abundat, ut is, qui ex Aſia fugere dicebatur, Europam appetere conetur? quinque autem cohortibus quid ſe nam facturũ arbitratus eſt, cum tu eo quinque legiones, optimum equitatum, maxima auxilia haberes? quas quidem cohortes ſpero iam tuas eſſe, quoniam latro ille tam fuit demens. Et tuum conſilium uehementer laudo, quòd non prius tuũ exercitum Apollonia Dyrrhachióque mouiſti, quàm de Antonij fuga audiſti, Bruti eruptione, Populi Ro. uictoria. Itaque quòd ſcribis, poſtea ſtatuiſſe te ducere exercitum in Cherrhoneſſum, nec pati ſceleratiſſimo hoſti ludibrio eſſe imperiũ Populi Ro. facis ex tua dignitate, & è Rep. Quòd ſcribis de ſeditione quæ facta eſt in legione quarta de Antonijs: quod dicam, in bonam partem accipias: magis mihi probatur militum ſeueritas, quàm tua. Te beneuolentiã exercitus, equitũque expertum eſſe, uehemẽter gaudeo. De Dolabella, ut ſcribis, ſiquid habes noui, facies me certiorem. in quo ualde delector, me ante prouidiſſe, ut tuum iudicium liberum eſſet cum Dolabella belli gerendi: & id ualde pertinuit, ut ego tum intelligebam, ad Remp. ut nunc iudico, ad dignitatem tuam. Quòd ſcribis me maximo*

odio egiſſe,ut inſectarer Antonios,ídque laudas:credo ita uideri tibi:ſed illam diſtinctionem tuam nullo pacto probo:ſcribis enim acrius prohibenda bella ciuilia eſſe,quàm in ſuperatos iracundiam exercendam. Vehementer *à te* Brute *diſſentio:neque clementiæ tuæ concedo:ſed ſalutaris ſeueritas uincit inanem ſpeciem clementiæ.* Quòd *ſi clementes eſſe uoluerimus,nunquam deerunt bella ciuilia.*Sed *de hoc tu uideris.*De *me poſſum idẽ, quod* Plautinus *pater in* Trinumo, Mihi *quidẽ ætas acta fermè eſt, tua iſtuc refert maxime.* Opprimemini*(mihi crede)*Brute,*niſi prouideritis:neq; enim populũ ſemper eũdem habebitis,neque ſenatũ,neque ſenatus ducẽ.* Hæc *ex oraculo* Apollinis Pythij *edita tibi puta.nihil poteſt eſſe uerius.* XIIII. Cal. Maij.

CICERO BRVTO S.

NOSTRAE *res meliori loco uidebantur: ſcripta enim ad te certo ſcio quæ geſta ſunt.* Quales *tibi ſæpe ſcripſi* Cõſules,*tales extiterunt.*Cæſaris *uero pueri mirifica indoles uirtutis. utinam tam facile eum florentem & honoribus, & gratia regere ac tenere poſſimus,quàm facile adhuc tenuimus.* Eſt *omnino illud difficilius,ſed tamen non diffidimus: perſuaſum eſt enim adoleſcẽti, & maxime per me, eius opera nos eſſe ſaluos.* Et *certe,niſi is* Antoniũ *ab* Vrbe *auertiſſet,perijſſent omnia.* Triduo *uero,aut quatriduo ante hanc rẽ pulcherrimã, timore quodã perculſa ciuitas tota ad te ſe cum cõiugibus, & liberis effundebat. eadem recreata ad* XII. Cal. Maij, *te huc uenire, quàm ſe ad te ire malebat.* Quo *quidẽ die magnorum meorũ laborũ,multarúmq; uigiliarum fructũ cepi maximum, ſi modo eſt aliquis*

fructus ex ſolida, uerâque gloria. nam tantæ multitudinis, quantam capit urbs noſtra, concurſus eſt ad me factus. ea cum uſque in Capitolium deductus, maximo clamore, atque plauſu in roſtris collocatus ſum. Nihil eſt in me inane: neque enim debet. Sed tamen omniũ ordinum conſenſus, gratiarum actio, gratulatióque me commouet, propterea quòd popularem me eſſe in populi ſalute præclarũ eſt. Sed hæc te malo ab alijs audire. Me uelim de tuis rebus, conſilijſque facias diligentiſſime certiorem: illúdque conſideres, ne tua liberalitas diſſolutior uideatur. Sic ſentit ſenatus, ſic populus R. nullos unquã hoſteis digniores omni ſupplicio fuiſſe, quàm eos ciueis, qui hoc bello contra patriam arma ceperunt. Quos quidem ego omnibus ſententijs ulciſcor, & perſequor omnibus bonis approbantibus. Tu quid de hac re ſentias, tui iudicij eſt. ego ſic ſentio, trium fratrũ unam, & eandem eſſe cauſam. Conſules duos, bonos quidẽ, ſed duntaxat bonos, amiſimus. Hircius quidẽ in ipſa uictoria occidit, cum paucis diebus magno prælio antè uiciſſet. Nã Panſa fugerat uulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. Reliquias hoſtiũ Brutus perſequitur, & Cæſar. Hoſtes autẽ omnes iudicati, qui M. Antonij ſectam ſecuti ſunt. Itaq; id S.C. plerique interpretantur etiã ad tuos ſiue captiuos, ſiue dedititios pertinere. Equidẽ nihil diſſerui durius cũ nominatim de C. Antonio decernerẽ, quòd ita ſtatuerã, à te cognoſcere cauſam eius ſenatũ oportere. X. Cal. Maij.

BRVTVS CICERONI S.

QVANTA *ſim lætitia affectus cognitis rebus Bruti noſtri, & Conſulũ, facilius eſt tibi exiſtimare, quàm*

mihi ſcribere. cum alia laudo & gaudeo accidiſſe, tum quòd Bruti eruptio non ſolum ipſi ſalutaris fuit, ſed etiam maximo ad uictoriam adiumento. Quòd ſcribis, trium Antoniorum unam, atque eandem cauſam eſſe: quid ego ſentiam, mei iudicij eſſe: ſtatuo nihil, niſi hoc, ſenatus, aut populi R. iudicium eſſe de ijs ciuibus qui pugnantes non interierint. At hoc ipſum inquies, inique facis, qui hoſtilis animi in Rēp. homines ciues appelles. Immo iuſtiſſime: quod enim nondū ſenatus cenſuit, nec populus R. iuſſit, id arroganter non præiudico, neque reuoco ad arbitriū meum. Illud quidem non muto, quòd ei, quē me occidere res non coegit, neque crudeliter quicquā eripui, neque diſſolute quicquam remiſi, habuíque in mea poteſtate, quoad bellū fuit. Multo quidem honeſtius iudico, magíſque quod concedere poſſit Reſp. miſerorum fortunā non inſectari, quàm infinita tribuere potētibus, quæ cupiditatem, & arrogantiam incendere poſſint. Qua in re Cicero uir optime, ac fortiſſime, mihíq; merito & meo nomine, & Reip. chariſſime, nimis credere uideris ſpei tuæ: ſtatímque, ut quiſq; aliquid recte fecerit, omnia dare, ac permittere: quaſi non liceat traduci ad mala cōſilia corruptum largitionibus animū. Quæ tua eſt humanitas, æquo animo te moneri patieris, præſertim de cōmuni ſalute: facies tamen quod tibi uiſum fuerit: etiā ego, cum me docueris. Nunc Cicero, nunc agendum eſt, ne fruſtra oppreſſum eſſe Antoniū gauiſi ſimus, neu ſemper primi cuiuſque mali excidēdi cauſa ſit, ut aliud renaſcatur illo peius. Nihil iam neque opinātibus, aut patiētibus nobis aduerſi euenire poteſt, in quo non cū omniū culpa, tū præcipue tua futura ſit, cuius tantā au-

ctoritatem ſenatus, ac populus R. *non ſolum eſſe patitur, ſed etiam cupit, quanta maxima in libera ciuitate unius eſſe poteſt: quam tu non ſolum bene ſentiendo, ſed etiam prudenter tueri debes. Prudentia porrò quæ tibi ſupereſt, nulla abs te deſideratur, niſi modus in tribuendis honoribus. Alia omnia ſic abunde adſunt, ut cum quolibet antiquorum comparari poſſint tuæ uirtutes. Vnum hoc grato animo, liberalíque profectũ, cautiorem ac moderatiorẽ liberalitatem deſiderat: nihil enim ſenatus cuiquam dare debet quod male cogitantibus exemplo, aut præſidio ſit. Itaque timeo de Conſulatu, ne Cæſar tuus altius ſe aſcendiſſe putet decretis tuis, quàm inde, ſi Conſul factus ſit, deſcenſurum. Quòd ſi Antonius ab alio relictum regni inſtrumentum occaſionem regnandi habuit: quonam animo fore putas, ſiquis auctore non tyrãno interfecto, ſed ipſo ſenatu putat ſe imperia quælibet concupiſcere poſſe? Quare tum & facilitatem, & prouidentiam laudabo tuam, cum exploratum habere cœpero Cæſarem honoribus, quos acceperit, extraordinarijs fore contentum. Alienæ igitur, inquies, culpæ me reum facies? Prorſus alienæ, ſi prouideri potuit ne exiſteret. quod utinam inſpectare poſſis timorem de illo meum. His literis ſcriptis, te Conſulem factum audiuimus. Tum uero incipiam proponere mihi Remp. iuſtam, & iam ſuis nitentem uiribus, ſi iſtuc uidero. Filius ualet, & in Macedoniã cum equitatu præmiſſus eſt. Idibus Maijs, ex caſtris.*

CICERO BRVTO S.

A D V. *Cal. Maij, cum de ijs qui hoſtes iudicati ſunt bello*

perſequẽdis ſententiæ dicerentur, dixit Seruilius *etiam de* Ventidio, *& ut* Caſſius *perſequeretur* Dolabellam. *Cui cum eſſem aſſenſus, decreui hoc amplius, ut tu, ſi arbitrarere utile fore, éque* Rep. *eſſe, perſequerere* Dolabellã *bello: ſi minus id cõmodo* Reip. *facere poſſes, ſiue non exiſtimares è* Rep. *eſſe, ut in iiſdẽ locis exercitũ contineres.* Nihil *honorificẽtius potuit facere ſenatus, quàm ut tuũ eſſet iudiciũ, quid tibi maxime cõducere* Reip. *uideretur.* E*quidem ſic ſentio, ſi manũ habet, ſi caſtra, ſi ubi conſiſtat uſpiam,* Dolabella: *ad fidem, & ad dignitatem tuã pertinere, eum perſequi.* De Caſſij *noſtri copijs nihil ſciebamus: neque enim ab ipſo ullæ literæ: neque nuntiabatur quicquam, quod pro certo haberemus.* Q*uãtopere autẽ interſit opprimi* Dolabellã, *profecto intelligis, tum ut ſceleris pœnas perſoluat, tum ne ſit quò ſe latronum duces ex* Mutinenſi *fuga conferãt.* A*tque hoc mihi iam ante placuiſſe, potes ex ſuperioribus meis literis recordari. quãquam tum & fugæ portus erat in tuis caſtris, & ſubſidiũ ſalutis in tuo exercitu.* Q*uo magis nunc liberati (ut ſpero) periculis, in* Dolabella *opprimendo occupati eſſe debemus.* Sed *hæc cogitabis diligẽntius, ſtatues ſapienter: facies nos, quid conſtitueris, & quid agas (ſi tibi uidebitur) certiores.* Ciceronem *noſtrum in ueſtrum collegium cooptari uolo.* E*xiſtimo omnino abſentium rationem ſacerdotum comitijs poſſe haberi: nam etiã factum eſt antea.* C. *enim* Marius, *cum in* Cappadocia *eſſet, lege* Domitia *factus eſt* Augur: *nec, quo minus id poſtea liceret, ulla lex ſanxit.* E*ſt etiã in lege* Iulia, *quæ lex eſt de ſacerdotijs proxima, his uerbis,* QVI PETIT, CVIVSVE RATIO HABEBITVR. *aperte indicat poſſe*

rationem haberi etiã non præſentis. Hac de re ſcripſi ad eum, ut tuo iudicio uteretur, ſicut in reb⁹ omnibus. Tibi autem ſtatuendum eſt de Domitio, & de Catone noſtro. ſed quanuis liceat abſentis rationem haberi, tamen omnia ſunt præſentibus faciliora. Quòd ſi ſtatueris in Aſiã tibi eundũ, nulla erit ad comitia noſtros accerſendi facultas. Omnino Panſa uiuo celeriora omnia putabamus: ſtatim enim collegã ſibi ſubrogaſſet: deinde ante prætoria ſacerdotũ comitia fuiſſent. Nũc per auſpicia lõgam moram uideo: dum enim unus erit patricius magiſtratus, auſpicia ad patres redire non poſſunt. Magna ſanè perturbatio. Tu tota de re quid ſentias, uelim me facias certiorem. III. Non. Maij.

BRVTVS CICERONI S.

NOLI *expectare dum tibi gratias agam. Iampridem hoc ex noſtra neceſſitudine, quæ ad ſummã beneuolẽtiam peruenit, ſublatum eſſe debet. Filius tuus à me abeſt: in Macedonia cõgrediemur. iuſſus eſt enim Ambraciam ducere equites per Theſſaliam: & ſcripſi ad eum, ut mihi Heracleam occurreret. Cum eum uidero (quoniam nobis permittis) communiter conſtituemus de reditu eius ad petitionem, aut ad cõmendationem honoris. Tibi Glycona medicum Panſæ, qui ſororem Achilleos noſtri in matrimonio habet, diligẽtiſſime cõmendo. Audimus eum ueniſſe in ſuſpicionem Torquato de morte Panſæ, cuſtodiríque ut parricidam. Nihil minus credẽdum eſt: quis enim maiorem calamitatem morte Panſæ accepit? præterea eſt modeſtus homo, & frugi, quẽ ne utilitas quidẽ uideatur impulſura fuiſſe ad facinus. Rogo te, & quidẽ ualde rogo, (nam Achil-*

leus noſter non minus, quàm æquum eſt, laborat) eripias eum ex cuſtodia, conſeruéſque: hoc ego ad meum officium priuatarum rerum æque, atque ullam aliam rem, pertinere arbitror. Cum has ad te ſcriberem literas, ab Satrio legato C. Trebonij reddita eſt mihi epiſtola, à Tullio & Deiotaro Dolabellam cæſum, fugatúmque eſſe. Græcam epiſtolam tibi miſi Cycherei cuiuſdam ad Satrium miſſam. Flauius noſter de cōtrouerſia, quam habet cum Dyrrhachinis hereditariam, ſumpſit te iudicem. Rogo te Cicero, & Flauius rogat rem conficias. Quin ei, qui Flauium fecit heredem, pecuniam debuerit ciuitas, non eſt dubium, neque Dyrrhachini inficiantur, ſed ſibi donatum æs alienum à Cæſare dicunt. Noli pati, à neceſſarijs tuis neceſſario meo iniuriam fieri. XVII. Cal. Iun. ex caſtris, ad imam Candauiam.

BRVTVS CICERONI S.

BIBVLVS quàm carus mihi eſſe debeat, nemo melius iudicare poteſt, quàm tu, cuius tantæ pro Rep. contentiones, ſolicitudinéſque fuerunt. Itaque uel ipſius uirtus, uel noſtra neceſſitudo debet conciliare te illi: quo minus multa mihi ſcribenda eſſe arbitror. uoluntas enim te mouere debet noſtra, ſi modo iuſta eſt, aut pro officio neceſſario ſuſcipitur. In Panſæ locum petere conſtituit. Eam nominationem à te petimus. Neque coniunctiori dare beneficium, quàm nos tibi ſumus: neque digniorem nominare potes, quàm Bibulum. De Domitio & Apuleio quid attinet me ſcribere, cum ipſi per ſe tibi commendatiſſimi ſint? Apuleium uero tu tua auctoritate ſuſtinere debes. Sed Apuleius in ſua

epiſtola celebrabitur. Bibulum noli dimittere ex ſinu tuo, tantum iam uirum, ex quanto (crede mihi) poteſt euadere, qui ueſtris paucorum reſpondeat laudibus.

CICERO BRVTO S.

MVLTOS *tibi cõmendo, & cõmendem neceſſe eſt: optimus enim quiſque uir, & ciuis ſequitur iudiciũ tuum: tibíque omnes fortes uiri nauare operá & ſtudiũ uolunt: nec quiſquam eſt quin ita exiſtimet, meam apud te & gratiá, & auctoritatem ualere plurimum. Sed C. Naſennium municipem Sueſſanum tibi ita cõmendo, ut neminem diligentius. Cretenſi bello Metello imperatore octauum principem duxit. poſtea in re familiari occupatus fuit. Hoc tempore cum Reip. partibus, tum tua excellenti dignitate cõmotus, uellet per te aliquid auctoritatis aſſumere. Fortem uirum Brute tibi cõmendo, frugi hominem, &, ſiquid ad rem pertinet, etiam locupletem. Pergratum mihi erit, ſi eum ita tractaris, ut merito tuo mihi gratias agere poſſit.*

CICERO BRVTO S.

FVNGERER *officio, quo tu functus es in meo luctu, téque per literas conſolarer, niſi ſcirem ijs remedijs, quibus meum dolorem tu leuaſſes, te in tuo non egere: ac uelim facilius, quàm tunc mihi, nunc tibi tute medeare. eſt enim alienũ tãto uiro, ut es tu, quod alteri præceperit, id ipſum facere non poſſe. Me quidem cum rationes, quas collegeras, tum auctoritas tua à nimio mœrore deterruit. cũ enim mollius tibi ferre uiderer, quàm deceret uirũ, præſertim eũ qui alios cõſolari ſoleret, accuſaſti me per literas grauioribus uerbis, quàm*

tua conſuetudo ferebat. itaque iudicium tuum magni æſtimans, idque ueritus, me ipſe collegi: & ea quæ didiceram, legeram, acceperam, grauiora duxi tua auctoritate addita. ac mihi tum Brute officio ſolũ erat & naturæ, tibi nunc populo & ſcenæ (ut dicitur) ſeruiẽdum eſt: nam cum in te nõ ſolum exercitus tui, ſed omnium ciuium, ac penè gẽtium coniecti oculi ſint, minime decet, propter quẽ fortiores cæteri ſumus, eum ipſum animo debilitatum uideri. Quam ob rem accepiſti tu quidem dolorem (id enim amiſiſti, cui ſimile in terris nihil fuit) & eſt dolendum in tam graui uulnere, ne id ipſum carere omni ſenſu doloris ſit miſerius, quàm dolere: ſed, ut modicæ cæteris utile eſt, tibi neceſſe eſt. Scriberem plura, niſi ad te hæc ipſa nimis multa eſſent.

Nos te, tuúmque exercitũ expectamus: ſine quo, ut reliqua ex ſententia ſuccedant, uix ſatis liberi uidemur fore. De tota Rep. plura ſcribã, & fortaſſe iam certiora ijs literis, quas Veteri noſtro cogitabam dare.

CICERO BRVTO S.

NVLLAS adhuc à te literas habebamus, ne famã quidem, quæ declararet, te, cognita ſenatus auctoritate, in Italiam adducere exercitum: quod ut faceres, idque maturares, magnopere deſiderabat Reſp. ingraueſcit enim in dies inteſtinum malum, nec externis hoſtibus magis, quàm domeſticis laboramus: qui erant omnino ab initio belli, ſed facilius frangebãtur. erectior ſenatus erat, non ſententijs ſolum noſtris, ſed etiam cohortationibus excitatus: erat in ſenatu ſatis uehemens, & acer Panſa, cum in cæteros huius generis, tum maxime in ſocerum, cui Cõſuli non animus ab initio, non fides ad extremũ

deſuit. Bellũ ad Mutinam gerebatur, nihil ut in Cæſare reprehenderes, nonnulla in Hircio. huius belli fortuna, ut in ſecundis, fluxa: ut in aduerſis, bona. erat uictrix Reſp. cæſis Antonij copijs, ipſo expulſo à Bruto. deinde ita multa peccata, ut quodammodo uictoria excideret è manibus. perterritos, inermos, ſaucios non ſunt noſtri duces perſecuti: datúmque Lepido tempus eſt, in quo leuitatem eius ſæpe perſpectam, maioribus in malis experiremur. ſunt exercitus boni, sed rudes Bruti, & Planci. ſunt fideliſſima, & maxima auxilia Gallorum: ſed Cæſarẽ meis conſilijs adhuc gubernatum, præclara ipſum indole, admirabilíque conſtantia, improbiſſimus literis quidam, fallacibúſque interpretibus, ac nuntijs impulerũt in ſpem certiſſimã Conſulatus. quod ſimul atque ſenſi, neque ego illum abſentem literis monere deſtiti, nec accuſare præſentes eius neceſſarios, qui eius cupiditati ſuffragari uidebantur: nec in ſenatu ſceleratiſſimorum conſiliorũ fontes aperire dubitaui. nec uero ulla in re memini aut ſenatum meliorẽ, aut magiſtratus. nunquã enim in honore extraordinario potentis hominis, uel potentiſſimi potius (quandoquidem potentia iam in ui poſita eſt, & armis) accidit ut nemo Tribunus pl. nemo alio magiſtratu, nemo priuatus auctor exiſteret. Sed in hac conſtantia, atque uirtute, erat tamen ſolicita ciuitas. illudimur enim Brute cum militum delicijs, tum imperatoris inſolentia. tantum quiſq; in Rep. poſſe poſtulat, quantum habet uirium. non ratio, non modus, non lex, non mos, non officiũ ualet, non iudicium, non exiſtimatio ciuium, non poſteritatis uerecundia. Hæc ego multo antè proſpiciens fugiebã ex Italia, tum, cum me ueſtrorum edictorum fama reuocauit.

Incitaſti uero tu me Brute Veliæ. quanquam enim dolebam in eam me Vrbem ire, quam tu fugeres, qui eam liberauiſſes, quod mihi quoque quondam acciderat periculo ſimili, caſu triſtiore: perrexi tamen, Romámque perueni, nullóque præſidio quateſeci Antonium, contráque eius arma nefanda, præſidia, quæ oblata ſunt, Cæſaris conſilio, & auctoritate firmaui. Qui ſi ſteterit idem, mihiq; paruerit, ſatis uidemur habituri præſidij: ſin autẽ impiorũ conſilia plus ualuerint, quàm noſtra, aut imbecillitas ætatis non potuerit grauitatem rerum ſuſtinere, ſpes omnis eſt in te. Quamobrem aduola obſecro, atque eam Remp. quam uirtute, atque animi magnitudine magis, quàm euentis rerum liberaſti, exitu liberа. omnis omnium concurſus ad te futurus eſt. Hortare idẽ per literas Caſſium. ſpes libertatis nuſquam, niſi in ueſtrorum caſtrorum præſidijs eſt. Firmos omnino & duces habemus ab occidente, & exercitus. Hoc adoleſcentis præſidium equidẽ adhuc firmum eſſe confido, ſed ita multi labefactãt, ut ne moueatur, interdum extimeſcam. Habes totum Reip. ſtatum, qui quidẽ tum erat, cum has literas dabam. uelim deinceps meliora ſint. ſin aliter fuerit, (quod Dij omen auertant) Reip. uicem dolebo, quæ immortalis eſſe debeat. mihi quidem quantulum reliqui eſt?

BRVTVS CICERONI S.

VETERIS *Antiſtij talis animus eſt in Remp. ut non dubitẽ quin in Cæſare, & Antonio ſe præſtiturus fuerit acerrimum propugnatorem communis libertatis, ſi occaſioni potuiſſet occurrere: nam qui in Achaia cõgreſſus, P. Dolabella milites, atque equites habente, quod-*

uis adire periculũ ex inſidijs paratiſſimi ad omnia latronis maluerit, quàm uideri aut coactus eſſe pecuniã dare, aut libenter dediſſe homini nequiſſimo, atque improbiſſimo, is nobis ultro pollicitus eſt, & dedit XX HS *ex ſua pecunia, &, quod multo carius eſt, ſeipſum obtulit, & coniunxit. huic perſuadere cœpimus, ut imperator in caſtris remaneret, rémque publicam defenderet. ſtatuit eundum ſibi, quoniam exercitum dimiſiſſet: ſtatim uero rediturum ad nos confirmauit legatione ſuſcepta, niſi* Prætorum *comitia habituri eſſent* Conſules: *nam illi ita ſentienti de* Rep. *magnopere auctor fui, ne differret tempus petitionis ſuæ. cuius factum omnibus gratum eſſe debet, qui modo iudicarint hunc exercitum eſſe* Reip. *tibi tanto gratius, quanto maiore animo, gloriáque libertatem noſtram defendis, & dignitatem: ſi contigerit noſtris conſilijs exitus quem optamus, perfuncturus es.* Ego *etiam mi* Cicero *proprie, familiaritérque te rogo, ut* Veterem *ames, uelíſque eſſe quamampliſſimum: qui etſi nulla re deterreri à propoſito poteſt, tamen excitari tuis laudibus, indulgentiáque poterit, quo magis amplexetur, ac tueatur iudiciũ ſuum. & mihi gratiſſimum erit.*

CICERO BRVTO.

ETSI *daturus eram* Meſſalæ Coruino *continuo literas, tamen* Veterem *noſtrum ad te ſine literis meis uenire nolui.* Maximo *in diſcrimine* Reſp. Brute *uerſatur, uictoréſque rurſus decertare cogimur. id accidit* M. Lepidi *ſcelere, & amentia. quo tempore cum multa propter eam curam, quam pro* Rep. *ſuſcepi, grauiter ferrem, tum nihil tuli grauius, quàm me non poſſe ma-*

tris tuæ precibus cedere, non ſororis. nam tibi (quod mihi plurimi eſt) facile me ſatiſſacturum arbitrabar. nullo enim modo poterat cauſa Lepidi diſtingui ab Antonio, omniúmque iudicio etiam durior erat, quòd, cum honoribus ampliſſimis à ſenatu eſſet Lepidus ornatus, tum etiam paucis antè diebus præclaras literas ad ſenatum miſiſſet, repente non ſolum recepit reliquias hoſtium, ſed bellum acerrimum terra, maríque gerit: cuius exitus qui futurus ſit, incertum eſt. Itaque cum rogamur ut miſericordiam liberis eius impertiamus, nihil affertur, quo minus ſumma ſupplicia, ſi (quod Iuppiter omen auertat) pater puerorum uicerit, ſubeunda nobis ſint. Nec uero me fugit, quàm ſit acerbum, parẽtum ſcelera filiorum pœnis lui. Sed hoc præclare legibus comparatum eſt, ut caritas liberorum amiciores parentes Reip. redderet. Itaque Lepidus crudelis in liberos, non is qui Lepidum hoſtem iudicat. atq; ille, ſi armis poſitis de ui damnatus eſſet, quo in iudicio certe defenſionem non haberet, eandẽ calamitatem ſubirent liberi bonis publicatis. quanquam quod tua mater & ſoror deprecatur pro pueris, idipſum, & multa alia crudeliora nobis omnibus Lepidus, Antonius, & reliqui hoſtes denuntiant. Itaque maximam ſpem hoc tempore habemus in te, atque exercitu tuo. cum ad Reip. ſummam, tũ ad gloriam, & dignitatem tuam uehementer pertinet te in Italiam, ut antè ſcripſi, uenire quamprimum: eget enim uehementer tum uiribus tuis, tum etiam conſilio Reſp. Veterẽ pro eius erga te beneuolentia, ſingularíque officio libenter ex tuis literis complexus ſum, eúmque cum tui, tum Reip. ſtudioſiſſimum, amantiſſimúmque cognoui. Ciceronem meum propediẽ,

ut ſpero, uidebo: tecum enim illum, & te in Italiam *celeriter eſſe uenturum confido.*

BRVTVS CICERONI S.

DE M. Lepido *uereri me cogit reliquorum timor: qui ſi eripuerit ſe nobis (quod uelim temere atque iniurioſe de illo ſuſpicati ſint homines) oro atque obſecro te* Cicero, *neceſſitudinem noſtram, tuámque in me beneuolentiam obteſtans, ſororis meæ liberos, obliuiſcaris eſſe* Lepidi *filios, méque his in patris locum ſucceſſiſſe exiſtimes. hoc ſi à te impetro, nihil profecto dubitabis pro his ſuſcipere.* Aliter *alij cum ſuis uiuunt: nihil ego poſſum in ſororis meæ liberos facere, quo poſſit expleri uoluntas mea, aut officium. quid uero aut mihi tribuere boni poſſunt, ſi modo digni ſumus, quibus aliquid tribuatur: aut ego matri, ac ſorori, puerìſque illis præſtaturus ſum, ſi nihil ualuerit apud te, reliquúmque ſenatum contra patrē* Lepidum Brutus *auunculus?* Scribere *multa ad te neque poſſum præ ſolicitudine, ac ſtomacho, neque debeo. nam ſi in tanta re, támque neceſſaria uerbis mihi opus eſt ad te excitandum, & confirmandum, nulla ſpes eſt facturum te quod uolo, & quod oportet.* Quare *noli expectare lōgas preces: intuere me ipſum, qui hoc à te uel à* Cicerone *coniunctiſſimo homine priuatim, uel à conſulari tali uiro remota neceſſitudine priuata impetrare debeo.* Quid *ſis facturus, uelim mihi quamprimū reſcribas.* Cal. Quint. *ex caſtris.*

CICERO BRVTO S.

BREVES *tuæ literæ: breues dico? immo nullæ. tribúſne uerſiculis his temporibus* Brutus *ad me? nihil*

ſcripſiſſem potius. & requiris meas. Quis unquam ad te tuorum ſine meis uenit? quæ autem epiſtola non põdus habuit? quæ ſi ad te perlatæ non ſunt, ne domeſticas quidem tuas perlatas arbitror. Ciceroni ſcribis te longiorem daturum epiſtolam. recte id quidem: ſed hæc quoque debuit eſſe plenior. Ego autem, cum ad me de Ciceronis abs te diſceſſu ſcripſiſſes, ſtatim extruſi tabellarios, literáſque ad Ciceronem: ut etiam ſi in Italiam ueniſſet, ad te rediret. nihil enim mihi iucundius, nihil illi honeſtius. quanquam aliquoties ei ſcripſeram, ſacerdotum comitia mea ſumma contentione in alterum annum eſſe reiecta: quod ego cum Ciceronis cauſa elaboraui, tum Domitij, Catonis, Lentuli, Bibulorum: quod ad te etiam ſcripſeram. ſed uidelicet, cum illam puſillam epiſtolam tuam ad me dabas, nondum erat tibi id notum. Quare omni ſtudio à te mi Brute contendo, ut Ciceronem meum ne dimittas, tecúmque adducas: quod ipſum, ſi Remp. cui ſuſceptus es, reſpicis, tibi iam iámque faciendum eſt: renatum enim bellum eſt, ídque non paruo ſcelere Lepidi. exercitus autem Cæſaris, qui erat optimus, non modo nihil prodeſt, ſed etiam cogit exercitum tuum flagitari: qui ſi Italiam attigerit, erit ciuis nemo (quem quidem ciuem appellari fas ſit) qui ſe non in tua caſtra conferat. etſi Brutum præclare cum Planco coniunctum habemus. Sed non ignoras quàm ſint incerti animi hominum, & infecti partibus, & exitus præliorum. quin etiam ſi, ut ſpero, uicerimus, tamen magnam gubernationem tui conſilij, tuǽque auctoritatis res deſiderabit. Subueni igitur per Deos, idque quamprimum. tibi perſuade, non te Idibus Martijs, quibus ſeruitutem à tuis ciuibus repuliſti, plus

profuiſſe patriæ, quàm ſi mature ueneris, profuturum. II. Id. Quint.

CICERO BRVTO S.

MESSALAM *habes. quibus igitur literis tam accurate ſcriptis aſſequi poſſum, ſubtilius ut explicem, quæ gerãtur, quæque ſint in* Rep. *quàm tibi is exponet, qui & optime omnia nouit, & elegãtiſſime expedire, & deferre ad te poteſt? caue enim exiſtimes* Brute *(quanquã non eſt neceſſe ea me ad te, quæ tibi nota ſunt, ſcribere: ſed tamen tantam omnium laudum excellẽtiam non queo ſilentio præterire) caue putes, probitate, conſtantia, cura, ſtudio* Reip. *quicquam illi eſſe ſimile: ut eloquentia, qua mirabiliter excellit, uix in eo locum ad laudandum habere uideatur. quãquam in hac ipſa ſapientia plus apparet: ita graui iudicio, multáque arte ſe exercuit in ueriſſimo genere dicendi. tanta autem induſtria eſt, tantúmque euigilat in ſtudio, ut non maxima ingenio, quod in eo ſummum eſt, gratia habenda uideatur. ſed prouehor amore: non enim id propoſitum eſt huic epiſtolæ* Meſſalam *ut laudem, præſertim ad* Brutum, *cui & uirtus illius non minus quàm mihi nota eſt, & hæc ipſa ſtudia, quæ laudo, notiora. quem cum à me dimittens grauiter ferrem, hoc leuabar uno, quòd ad te tanquam ad alterum me proficiſcens, & officio fungebatur, & laudem maximam ſequebatur. ſed hæc hactenus.* Venio *nunc, longo ſanè interuallo, ad quandam epiſtolam, qua mihi multa tribuens, unum reprehendebas, quòd in honoribus decernendis eſſem nimius, & tanquam prodigus. tu hoc: alius fortaſſe, quòd in animaduerſione pœnáq; durior:*

niſi fortaſſe utrũque tu. quod ſi ita eſt, utriuſque rei meũ iudicium tibi cupio eſſe notiſſimum: neque ſolum ut Solonis dictum uſurpem, qui & ſapiens unus fuit ex ſeptem, & legum ſcriptor ſolus ex ſeptem. is Remp. duabus rebus contineri dixit, præmio, & pœna. eſt ſcilicet utriuſque rei modus, ſicut reliquarum, & quædam in utroque genere mediocritas. Sed non tanta de re propoſitum eſt hoc loco diſputare. Quid ego autẽ ſecutus hoc bello ſim in ſententijs dicendis, alienum nõ puto aperire. Poſt interitũ Cæſaris, & ueſtras memorabiles Idus Martias, Brute, quid ego prætermiſſum à uobis, quantámque impendere Reip. tempeſtatem dixerim, non es oblitus. magna peſtis erat depulſa per uos, magna populi R. macula deleta, uobis uero parta diuina gloria: ſed inſtrumentum regni delatum ad Lepidum, & Antonium: quorum alter inconſtantior, alter impurior, uterque pacem metuens, inimicus otio. His ardentibus perturbandæ Reip. cupiditate quod opponi poſſet præſidium, non habebamus. erexerat enim ſe ciuitas in retinenda libertate conſentiens. nos tum nimis acres: uos fortaſſe ſapientius exceſſiſtis urbe ea, quã liberaratis: Italiæ ſua uobis ſtudia profitenti remiſiſtis. Itaque cum teneri Vrbem à parricidis uiderem, nec te in ea, nec Caſſium tuto eſſe poſſe, eámque armis oppreſſam ab Antonio: mihi quoque ipſi eſſe excedendum putaui. tetrum enim ſpectaculum, oppreſſa ab impijs ciuitas, opitulandi poteſtate præciſa. ſed animus idem, qui ſemper infixus in patriæ caritate, diſceſſum ab eius periculis ferre non potuit. Itaq; in medio Achaico curſu, cum Eteſiarum diebus auſter me in Italiam, quaſi diſſuaſor mei conſilij retuliſſet, te uidi Veliæ, doluíque

uehementer. cedebas enim Brute, *cedebas, quoniã* Stoici *ueſtri negant fugere ſapientis.* Romam *ut ueni, ſtatim me obtuli* Antonij *ſceleri, atque dementiæ. quem cum in me incitauiſſem, conſilia inire cœpi,* Brutina *planè,(ueſtri enim hæc ſunt propria ſanguinis)*Reip. *liberandæ.*Longa *ſunt quæ reſtant, prætereunda: ſunt enim de me. tantum dico,* Cæſarem *hunc adoleſcentem, per quem adhuc ſumus, ſi uerum fateri uolumus, fluxiſſe ex fonte conſiliorum meorum.* Huic *habiti à me honores, nulli quidem* Brute, *niſi debiti, nulli niſi neceſſarij. ut enim primum libertatem reuocare cœpimus, cum ſe nondum ne* Decimi *quidem* Bruti *diuina uirtus ita commouiſſet, ut iam id ſcire poſſemus, atque omne præſidium eſſet in puero, qui à ceruicibus noſtris auertiſſet* Antonium, *quis honos ei non fuit decernendus? quanquam ego illi tum uerborum laudem tribui, eámque modicam. decreui etiam imperium: quod quanquam uidebatur illi ætati honorificum, tamen erat exercitum habenti neceſſarium. quid enim eſt ſine imperio exercitus?* Statuam Philippus *decreuit, celeritatem petitionis primo* Seruius, *pòſt maiorem etiam* Seruilius. *nihil tum nimium uidebatur. ſed neſcio quomodo facilius in timore benigni, quàm in uictoria grati reperimur. ego enim* D. Bruto *liberato, cum lætiſſimus ille ciuitati dies illuxiſſet, idémque caſu* Bruti *natalis eſſet, decreui, ut in faſtis ad eum diem* Bruti *nomen aſcriberetur: in eóque ſum maiorũ exemplum ſecutus, qui hunc honorem mulieri* Larentiæ *tribuerunt, cuius uos* Pontifices *ad aram in* Velabro *facere ſoletis. quod ego cum dabam* Bruto, *notam eſſe in faſtis gratiſſimæ uictoriæ ſempiternam memo-*

riam uolebam. atque illo die cognoui paulo plures in ſenatu maleuolos eſſe, quàm gratos. eos per ipſos dies effudi (ſi ita uis) honores in mortuos Hircium, & Pan*ſam*, A*quilam etiam: quod quis reprehendit, niſi qui, depoſito metu, præteriti periculi fuerit oblitus? accedebat ad beneficij memoriam gratam ratio illa, quæ etiam poſteris poſſet eſſe ſalutaris: extare enim uolebam in crudeliſſimos hoſtes monimenta odij publici ſempiterna.* Suſpicor *illud minus tibi probari, quod ab tuis familiaribus optimis illis quidem uiris, ſed in* Rep. *rudibus non probatur, quòd, ut ouanti introire* C*æſari liceret, decreuerim.* Ego *autem (ſed erro fortaſſe: nec tamen is ſum, ut mea me maxime delectent) nihil mihi uideor hoc bello ſenſiſſe prudentius. cur autem ita ſit, aperiendum nõ eſt: ne magis uidear prouidus fuiſſe, quàm gratus.* Hoc *ipſum nimium: quare alia uideamus.* D. Bruto *decreui honores, decreui* L. Plan*co. præclara illa quidem ingenia, quæ gloria inuitantur: ſed ſenatus etiam ſapiens, qui, qua quenque re putat, modo honeſta, ad* Remp. *iuuandam poſſe adduci, hac utitur.* At *in* Lepido *reprehendimur: cui cum ſtatuã in roſtris ſtatuiſſemus, iidem illam euertimus. nos illum honore ſtuduimus à furore reuocare: uicit amentia leuiſſimi hominis noſtram prudentiam. nec tamen tantum in ſtatuenda* Lepidi *ſtatua factum eſt mali, quantum in euertenda boni. ſatis multa de honoribus.*

N*unc de pœna pauca ſunt dicenda: intellexi enim ex tuis ſæpe literis, te in iis, quos bello deuiciſti, clementiam tuam uelle laudari. exiſtimo equidem, nil à te niſi ſapienter: ſed ſceleris pœnam prætermittere (id enim eſt, quod uocatur ignoſcere) etiam ſi in cæteris re-*

bus tolerabile eſt, in hoc bello pernicioſum puto. nullũ enim bellum ciuile fuit in noſtra Rep. omnium, quæ memoria mea fuerunt, in quo bello non, utracunque pars uiciſſet, tamen aliqua forma eſſet futura Reip. hoc bello uictores quam Remp. ſimus habituri, non facile affirmarim: uictis certe nulla unquam erit. Dixi igitur ſententias in Antonium, dixi in Lepidum ſeueras: neque tam ulciſcendi cauſa, quàm ut & in præſens ſceleratos ciues timore ab impugnanda patria deterrerẽ, & in poſterum documentum ſtatuerem, nequis talem amentiam uellet imitari. quanquam hæc quidem ſententia non magis mea fuit, quàm omnium. in qua uidetur illud eſſe crudele, quòd ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna peruenit. ſed id & antiquum eſt, & omnium ciuitatum: ſiquidem etiam Themiſtoclis liberi eguerunt. Et ſi iudicio damnatos eadem pœna ſequitur ciues, quî potuimus leniores eſſe in hoſtes? quid autem queri poteſt quiſquam de me, qui, ſi uiciſſet, acerbiorem ſe in me futurum fuiſſe confiteatur, neceſſe eſt? Habes rationem mearum ſententiarum, de hoc genere duntaxat honoris, & pœnæ: nam de cæteris rebus quid ſenſerim, quídq; cenſuerim, audiſſe te arbitror. ſed hæc quidem non ita neceſſaria. Illud ualde neceſſarium Brute, te in Italiam cum exercitu uenire quamprimum: ſumma eſt expectatio tui: qui ſi Italiam attigeris, ad te concurſus fiet omnium. ſiue enim uicerimus (qui quidem pulcherrime uiceramus, niſi Lepidus perdere omnia, & perire ipſe cum ſuis concupiuiſſet) tua nobis auctoritate opus eſt ad collocandum aliquem ciuitatis ſtatum, ſiue etiam nunc certamen reliquum eſt, maxima ſpes eſt cum in auctoritate tua, tum in ex-

ercitus tui uiribus. ſed propera per Deos: ſcis enim quantum ſit in temporibus, quantum in celeritate. Sororis tuæ filijs quàm diligenter conſulam, ſpero te ex matris & ex ſororis literis cogniturum. qua in cauſa maiorem habeo rationem tuæ uoluntatis, quæ mihi cariſſima eſt, quàm, ut quibuſdã uideor, conſtantiæ meæ. Sed ego nulla in re malo, quàm te amando conſtans & eſſe & uideri.

BRVTVS CICERONI S.

PARTICVLAM literarum tuarum, quas miſiſti Octauio, legi, miſſam ab Attico mihi. ſtudium tuum, curáque de ſalute mea nulla me noua uoluptate affecit: non ſolum enim uſitatum, ſed etiam quotidianum eſt, aliquid audire de te, quod pro noſtra dignitate fideliter, atque honorifice dixeris, aut feceris. At dolore, quãtum animo maximum capere poſſum, eadem illa pars epiſtolæ ſcriptæ ad Octauium de nobis affecit: ſic enim illi gratias agis de Rep. tam ſuppliciter, ac demiſſe (quid ſcribam? pudet conditionis, ac fortunæ: ſed tamen ſcribendum eſt: commendas noſtram ſalutem illi, quæ morte qua non pernicioſior?) ut prorſus præ te feras non ſublatam dominationem, ſed dominum commutatum eſſe. uerba tua recognoſce, & aude negare ſeruientis aduerſus Regem iſtas eſſe preces. Vnum ais eſſe, quod ab eo poſtuletur, & expectetur, ut eos ciueis, de quibus uiri boni, populúſque R. bene exiſtimet, ſaluos uelit. quid ſi nolit? non erimus? atqui nõ eſſe, quàm eſſe per illum, præſtat. Ego mediusfidius non exiſtimo tã omneis Deos auerſos eſſe à ſalute populi R. ut Octauius orandus ſit pro ſalute cuiuſquam ciuis, non di-

cum pro liberatoribus orbis terrarum: iuuat enim magnificè loqui, & certe decet aduerſus ignorantes quid pro quoque timendum, aut à quoque petendũ ſit. Hoc tu Cicero poſſe fateris Octauium, & illi amicus es: aut, ſi me carum habes, uis Romæ uideri, cum, ut ibi eſſe poſſem, commendãdus puero illi fuerim? cui quid agis gratias, ſi, ut nos ſaluos eſſe uelit, & patiatur, rogandum putas? an hoc pro beneficio eſt habendum, quòd ſe, quàm Antonium, eſſe maluerit, à quo iſta petenda eſſent? uindici quidem alienæ dominationis, non uicario, ecquis ſupplicat ut optime meritis de Rep. liceat eſſe ſaluis? Iſta uero imbecillitas, & deſperatio, cuius culpa non magis in te reſidet, quàm in omnibus alijs, & Cæſarem in cupiditatem regni impulit, & Antonio poſt interitum illius perſuaſit, ut interfecti locum occupare conaretur, & nunc puerum iſtum extulit, ut tu iudicares precibus eſſe impetrandam ſalutem talibus uiris, miſericordiáque unius uix etiam nunc uiri tutos fore nos, haud ulla alia re. Quòd ſi Romanos nos eſſe meminiſſemus, non audacius dominari cuperent poſtremi homines, quàm id nos probiberemus: neque magis irritatus eſſet Antonius regno Cæſaris, quàm ob eiuſdem mortem deterritus. Tu quidem conſularis, & tantorum ſcelerum uindex (quibus oppreſſis, uereor ne in breue tempus dilata ſit abs te pernicies) qui potes intueri quæ geſſeris, ſimul & iſta uel probare, uel ita demiſſe, ac facile pati, ut probantis ſpeciẽ habeas? Quod autem tibi cum Antonio priuatum odiũ? nempe quia poſtulabat hæc, ſalutem ab ſe peti precariam, nos incolumitatem habere, à quibus ipſe libertatem accepiſſet: eſſe arbitrium ſuum de Rep. Quæ

renda eſſe arma putaſti, quibus dominari prohiberetur: ſcilicet ut illo prohibito rogaremus alterum, qui ſe in eius locum reponi pateretur, an ut eſſet ſui iuris, ac mancipij Reſp? niſi forte non de ſeruitute, ſed de conditione ſeruiendi recuſatum eſt á nobis. Atqui non ſolum bono domino potuimus Antonio tolerare noſtram fortunam, ſed etiam beneficijs, atque honoribus ut participes frui quantis uellemus. quid enim neget ijs quorum patientiam uideret maximum ſuæ dominationis præſidium eſſe? Sed nihil tanti fuit, quo uenderemus fidem noſtram, & libertatem. Hic ipſe puer, quem Cæſaris nomen incitare uidetur in Cæſaris interfectores, quanti exiſtimet (ſi ſit commercio locus) poſſe nobis auctoribus tantum, quantum profecto poterit, quoniam uiuere, & pecunias habere, & dici conſulares uolumus? Cæterum necquicquam perierit ille: cuius interitu quid gauiſi ſumus, ſi mortuo nihilo minus ſeruituri eramus? nulla cura adhibetur. Sed mihi prius omnia Dij, Deǽque eripuerint, quàm illud iudicium, quo non modo heredi eius, quem occidi, non conceſſerim, quod in illo non tuli, ſed ne patri quidem meo, ſi reuiuiſcat, ut patiente me plus legibus, ac ſenatu poſſit. An hoc tibi perſuaſum eſt, fore cæteros ab eo liberos, quo inuito nobis in iſta ciuitate locus non ſit? quà porrò id, quod petis, fieri poteſt ut impetres? rogas enim, uelit nos ſaluos eſſe. uidemur ergo tibi ſalutem accepturi, cum uitam acceperimus? quam, ſi prius dimittimus dignitatem, & libertatem, qui poſſumus accipere? an tu Romæ habitare, id putas incolumem eſſe? res, non locus, oportet præſtet iſtuc mihi. neque incolumis fui Cæſare uiuo, niſi poſtquam illud conſcium fa-

cinus: neque uſquam exul eſſe poſſum, dum ſeruire, & pati contumelias, peius odero malis omnibus alijs. Nõne hoc eſt in eaſdem tenebras recidiſſe, cum ab eo, qui tyranni nomen aſciuit ſibi (cum in Græcis ciuitatibus liberi tyrannorum, oppreſſis illis, eodem ſupplicio afficiantur) petitur ut uindices, atque oppreſſores dominationis ſalui ſint? Hãc ego ciuitatem uidere uelim, aut putem ullam, quæ ne traditam quidem, atque inculcatam libertatem recipere poſſit: plúſque timeat in puero nomen ſublati Regis, quàm confidat ſibi, cum illum ipſum, qui maximas opes habuerit, paucorum uirtute ſublatum uideat? Me uero poſthac ne commendaueris Cæſari tuo, ne te quidẽ ipſum, ſi me audies. ualde care æſtimas tot annos, quot iſta ætas recipit, ſi propter eã cauſam puero iſti ſupplicaturus es. Deinde, quod pulcherrime feciſti, ac facis in Antonium, uide ne conuertatur à laude maximi animi ad opinionem formidinis: nam ſi Octauius tibi placet, à quo de noſtra ſalute petendum ſit, non dominum fugiſſe, ſed amiciorem dominum quæſiſſe uideberis. quem quòd laudas ob ea quæ adhuc fecit, planè probo: ſunt enim laudanda, ſi modo contra alienam potentiam, non pro ſua ſuſcepit eas actiones. cum uero iudicas tantum illi non modo licere, ſed etiam à te ipſo tribuendum eſſe, ut rogandus ſit, ne nolit eſſe nos ſaluos: nimium magnam mercedẽ ſtatuis. id enim ipſum illi largiris, quod per illum habere uidebatur Reſp. neque hoc tibi in mentem uenit, ſi Octauius ullis dignus ſit honoribus, quia cum Antonio bellum gerat, ijs qui illud malum exciderint, cuius iſtæ reliquiæ ſunt, nihil, quo expleri poſſit eorum meritum, tributurum unquam populum R. ſi omnia

ſimul congeſſerit. At uide, quanto diligentius homines metuant, quàm meminerint, quia Antonius uiuat, atque in armis ſit. De Cæſare uero quod fieri potuit, ac debuit, tranſactum eſt, neque iam reuocari in integrū poteſt. Octauius is eſt, qui quid de nobis iudicaturus ſit, expectet populus R.? nos ij ſumus, de quorum ſalute unus homo rogandus uideatur? Ego uero (ut iſtuc reuertar) is ſum, qui non modo non ſupplicem, ſed etiam coerceam poſtulanteis, ut ſibi ſupplicetur: aut longe à ſeruiētibus abero, mihíque eſſe iudicabo Romam, ubicunque liberum eſſe licebit: ac ueſtri miſerebor, quibus nec ætas, neque honores, neque uirtus aliena dulcedinem uiuendi minuere potuerit. Mihi quidem ita beatus eſſe uidebor, ſi modo conſtanter ac perpetuo placebit hoc conſiliū, ut relatam putem gratiam pietati meæ. quid enim eſt melius, quàm memoria recte factorum, & libertate contentum negligere humana? Sed certe non ſuccumbam ſuccumbentibus, nec uincar ab ijs qui ſe uinci uolunt, experiárque & tentabo omnia, neque deſiſtam abſtrahere à ſeruitio ciuitatem noſtram. Si ſecuta fuerit, quæ debet, fortuna, gaudebimus omnes: ſin minus, ego tamē gaudebo. quibus enim potius hæc uita factis, aut cogitationibus traducatur, quàm ijs, quæ pertinuerint ad liberandos ciueis meos? Te Cicero rogo atq; hortor, ne defatigere, neu diffidas, ſemper in præſentibus malis prohibendis futura quoque, niſi ante ſit occurſum, explores, ne ſe inſinuent. fortem, & liberum animum, quo & Conſul, & nunc conſularis Remp. uindicaſti, ſine conſtantia & æquabilitate nullum eſſe putaris: fateor enim duriorem eſſe conditionem ſpectatæ uirtutis, quàm incognitæ. Be-

neſacta pro debitis exigimus: quæ ſi aliter eueniunt, ut decepti ab his, infeſto animo reprehendimus. Ita*que reſiſtere* Antonio Ciceronem,*etſi magna laude di gnum eſt:tamen quia ille* Cõſul *hunc conſularem merito præſtare uidetur,nemo admiratur.*Idem Cicero,*ſi flexerit aduerſus alios iudicium ſuum,quod tanta firmitate ac magnitudine direxit in exturbando* Antonio,*non modo reliqui temporis gloriam eripuerit ſibi, ſed etiam præterita euaneſcere coget (nihil enim per ſe amplum eſt,niſi in quo iudicij ratio extat)quia neminem magis decet,quàm te,* Remp.*amare. libertatiſque defenſorē eſſe,uel ingenio,uel rebus geſtis, uel ſtudio, atque efflagitatione omnium.* Quare non Octa*uius eſt rogandus ut uelit nos ſaluos eſſe: magis tute exuſcita,ut eam ciuitatem,in qua maxima geſſiſti,liberam atque honeſtam fore putes, ſi modo ſint populo duces ad reſiſtendum improborum conſilijs.*

Brutus Attico S.

SCRIBIS *mihi mirari* Ciceronem, *quòd nihil ſignificem unquam de ſuis actis. quoniam efflagitas, coactu tuo ſcribam quæ ſentio.* Omnia *feciſſe* Ciceronem *optimo animo ſcio: quid enim mihi exploratius eſſe poteſt,quàm illius animus in* Remp.? *ſed quædam mihi uidetur,quid dicam imperite,uir omnium prudentiſſimus,an ambitioſe feciſſe,qui ualentiſſimum* Anto*nium ſuſcipere pro* Rep.*non dubitauit inimicum?*Ne*ſcio quid ſcribam tibi,niſi unum,pueri & cupiditatem & licentiam potius eſſe irritatam, quàm repreſſam à* Cicerone:*tantúmque eum tribuere huic indulgentiæ,ut ſe maledictis non abſtineat, ijs quidem quæ in ipſum*

dupliciter recidunt, quòd & plures occidit uno, ſeque prius oportet fateatur ſicarium, quàm obijciat Caſcæ quod obijcit, & imitatur in Caſca Beſtiam. An, quia non omnibus horis iactamus Idus Martias, ſimiliter atque ille Nonas Decembres ſuas in ore habet, eo meliore conditione Cicero pulcherrimum factum uituperabit, quàm Beſtia, & Clodius reprehẽdere illius Cõſulatum ſoliti ſunt? Suſtinuiſſe mihi gloriatur bellum Antonij togatus Cicero noſter. quid hoc mihi prodeſt, ſi merces Antonij oppreſſi poſcitur in Antonij locum ſucceſſio? & ſi uindex illius mali auctor extitit alterius fundamentum, & radices habituri altiores, ſi patiamur? ut iam iſta quæ facit, non dominationem, non, ſed dominum Antonium timentis ſint. Ego autem gratiam non habeo, ſi quis, dum ne irato ſeruiat, rem ipſam non deprecatur. Immo triumphus, & ſtipẽdium decernitur, & omnibus decretis ornatur. Pudeat conſpicere fortunam, cuius nomen ſuſceperit. Conſularis hoc, an Ciceronis eſt? Quoniam tacere non licuit, leges quæ tibi neceſſe eſt moleſta eſſe. etenim ipſe ſentio, quanto cum dolore hæc ad te perſcripſerim: nec ignoro quid ſentias in Repub. & quam deſperatam quoque ſanari putes poſſe. Nec mehercule te Attice reprehendo: ætas enim, mores, liberi ſegnem efficiunt: quod quidem etiam ex Flauio noſtro perſpexi. Sed redeo ad Ciceronem Quid inter Saluidenum & eum intereſt? quid autem amplius ille decerneret? Timet, inquies, etiam nunc reliquias belli ciuilis. Quiſquam ergo ita timet profligatum, ut neque potentiam eius qui exercitum uictorem habeat, neque temeritatem pueri putet extimeſcendam eſſe? An hoc ipſum ea re facit, quòd

illi propter amplitudinem omnia iam, ultróque deferē da putat? O' magnam ſtultitiā timoris, id ipſum quod uerearis, ita cauere, ut cum uitare fortaſſe potueris, ultro accerſas & attrahas. nimium timemus mortem, & exilium, & paupertatem. Hæc *mihi uidentur* Ciceroni *ultima eſſe in malis: & dum habeat à quibus impetret quæ uelit, & à quibus colatur ac laudetur, ſeruitutem, honorificam modo, non aſpernatur, ſi quic quam in extrema ac miſerrima contumelia poteſt honorificum eſſe.* Licet *ergo patrem appellet* Octauius Ciceronem, *referat omnia, laudet, gratias agat: tamen illud apparebit, uerba rebus eſſe contraria. quid enim tam alienum ab humanis ſenſibus eſt, quàm eum patris habere loco, qui ne liberi quidem hominis numero ſit?* Atqui *eò tendit, id agit, ad eum exitum properat uir optimus, ut ſit illi* Octauius *propitius.* Ego *uero iam ijs artibus nihil tribuo, quibus ſcio* Ciceronem *inſtructiſſimum eſſe: quid enim illi proſunt, quæ pro libertate patriæ de dignitate, quæ de morte, exilio, paupertate ſcripſit copioſiſſime?* Quanto *autem magis illa callere uidetur* Philippus, *qui priuigno minus tribuerit, quàm* Cicero *qui alieno tribuat?* Deſignat *igitur gloriando etiam inſectari dolores noſtros: quid enim noſtra, uictum eſſe* Antonium, *ſi uictus eſt ut alij ua caret quod ille obtinuit? tametſi tuæ literæ dubia etiā nunc ſignificant.* Viuat *hercule* Cicero *qui poteſt, ſupplex & obnoxius, ſi neque ætatis, neque honorum, neque rerum geſtarum pudet.* Ego *certe, qui cum ipſa re bellum geram, hoc eſt cum regno & imperijs extraordinarijs, & dominatione & potentia, quæ ſupra leges ſe eſſe uelit, nulla erit tam bona conditio ſeruiendi,*

qua non deterrear, quamuis ſit uir bonus, ut ſcribis, Antonius: quod ego nunquam exiſtimaui. Sed dominum ne parentem quidem maiores noſtri uoluerunt eſſe. Te niſi tantum amarē, quantum Ciceroni perſuaſum eſt diligi ab Octauio, hæc ad te non ſcripſiſſem. Dolet mihi, quòd tu non ſtomacharis amantiſſimus tum tuorum omnium, tum etiam Ciceronis. ſed perſuade tibi de uoluntate propria mea nihil eſſe remiſſum, de iudicio largiter: neque enim impetrari poteſt, quin quale quicque uideatur ei, talem quiſque de illo opinionem habeat. Vellē mihi ſcripſiſſes, quæ conditiones eſſent Atticæ noſtræ. potuiſſem tibi aliquid de meo ſenſu perſcribere. Valetudinē Porciæ meæ tibi curæ eſſe non miror. denique quod petis, faciam libenter: nam etiam ſorores me rogant: & hominem noro, & quid ſibi uoluerit.

M. T. C. MARCO BRVTO S.

CVM ſæpe te literis hortatus eſſem ut quamprimum Reip. ſubuenires, in Italiámque exercitum adduceres, neque id arbitrarer dubitare tuos neceſſarios: rogatus ſum à prudentiſſima & diligentiſſima fœmina matre tua, cuius omnes curæ ad te referuntur, & in te conſumuntur, ut uenirem ad ſe ad VIII Cal. Sext. quod ego, ut debui, ſine mora feci. Cum autem ueniſſem, Caſca aderat, & Labeo, & Scaptius. At illa retulit, quæſiuitque quidnam mihi uideretur, accerſeremúſne te, atque tibi id conducere putaremus, an tardare & commorari te melius eſſet. Reſpondi id quod ſentiebam, & dignitati & exiſtimationi tuæ maxime conducere, te primo quoque tempore ferre præſidium labenti

& inclinatæ Reip. quid enim abeſſe cenſes mali in eo bello, in quo uictores exercitus fugientem hoſtem perſequi noluerunt? & in quo incolumis imperator, honoribus ampliſſimis, fortuniſque maximis, coniuge, liberis, uobis affinibus ornatus, bellum Reip. indixerit? Quid dicam, in tanto ſenatus, populique conſenſu, cum tantum reſideat intra muros mali? Maximo autem, cum hæc ſcribebam, afficiebar dolore, quòd cum me pro adoleſcentulo, ac penè puero Reſp. accepiſſet uadem, uix uidebar quod promiſeram præſtare poſſe. Eſt autem grauior & difficilior animi & ſententiæ, maximis præſertim in rebus, pro altero, quàm pecuniæ, obligatio: hæc enim ſolui poteſt, & eſt rei familiaris iactura tolerabilis: Reip. quod ſpopõderis, quemadmodum ſoluas, niſi is depẽdi facile patitur, pro quo ſpoponderis? Quanquam & hũc (ut ſpero) tenebo multis repugnantibus: uidetur enim in eo eſſe indoles, ſed flexibilis ætas: multique ad deprauandum parati, qui ſplẽdore falſi honoris obiecto, aciem boni ingenij perſtringi poſſe confidunt. Itaque ad reliquos hic quoque labor mihi acceſſit, ut omnes adhibeam machinas ad tenendum adoleſcentem, ne famam ſubeam temeritatis. Quanquam quæ temeritas eſt? magis enim illum, pro quo ſpopondi, quàm me obligaui. Nec uero pœnitere poteſt Remp. me pro eo ſpopondiſſe, qui fuit in rebus gerendis tum ſuo ingenio, tum mea promiſſione conſtantior. Maximus autem (niſi me forte fallit) in Rep. nodus eſt inopia rei pecuniariæ: obdureſcunt enim magis quotidie boni uiri ad uocem tributi, quod ex centeſima collatum impudenti cenſu locupletum in duarum legionum præmijs omne conſumitur. Impen-

dent autem infiniti ſumptus tum in hos exercitus quibus nunc defendimur, tum uero in tuum. nam Caſſius noſter uidetur poſſe ſatis ornatus uenire. Sed & hæc, & multa alia coràm cupio, ídque quamprimum.

De ſororis tuæ filijs, non expectaui Brute, dum ſcriberes. Omnino iam tempora (bellum enim ducatur) integram tibi cauſam reſeruant. Sed ego à principio, cum diuinare de belli diuturnitate non poſſem, ita cauſam egi puerorum in ſenatu, ut te arbitror è matris literis potuiſſe cognoſcere. Nec uero ulla res erit unquam, in qua ego non uel uitæ periculo ea dicam, eáque faciam quæ te uelle, quǽque ad te pertinere arbitror. Vale. VI. Cal. Sext.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER I.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

ETSI non dubitabam quin hanc epiſtolam multi nuntij, fama denique eſſet ipſa ſua celeritate ſuperatura, tuque ante ab alijs auditurus eſſes, annum tertium acceſſiſſe deſiderio noſtro, & labori tuo: tamen exiſtimaui à me quoque tibi huius moleſtiæ nuntium perferri oportere. nam ſuperioribus literis, non unis, ſed pluribus, cum iam ab alijs deſperata res eſſet, tamē ego tibi ſpem maturæ deceſſionis afferebam, non ſolum ut quamdiutiſſime te iucunda opinione oblectarem, ſed etiā quia tanta adhibebatur & à nobis, & à Prætoribus contentio, ut rē poſſe confici non diffiderem. Nūc, quoniam ita accidit ut neque Prætores ſuis opibus, neq; nos noſtro ſtudio quicquam proficere poſſemus, eſt omnino difficile non grauiter id ferre: ſed tamen noſtros animos maximis in rebus gerendis & ſuſtinendis exercitatos, frangi & debilitari moleſtia non oportet. & quoniā ferre ea moleſtiſſime homines debent, quæ ipſorū culpa contracta ſunt: eſt quiddam in hac re mihi moleſtius ferēdum, quàm tibi: factum eſt enim mea culpa, cōtra quàm tu mecum & proficiſcens, & per literas egeras, ut priore anno non ſuccederetur. quod ego, dū ſociorū ſaluti conſulo, dum impudentiæ nonnullorū negotiatorum reſi-

ſto, dum noſtram gloriā tua uirtute augeri expeto, feci non ſapienter: præſertim cum id commuſerim, ut ille alter annus etiā tertium poſſet adducere. Quod quoniā peccatum meum eſſe confiteor, eſt ſapientiæ atque humanitatis tuæ curare & perficere, ut hoc minus ſapiēter à me promiſſum, diligentia tua corrigatur. ac ſi te ipſe uehementius ad omneis parteis bene audiendi excitaris, non ut cum alijs, ſed ut tecum iam ipſe certes, ſi omnem tuam mentem, curā, cogitationem, & excellētem omnibus in rebus laudis cupiditatē incitaris: mihi crede, unus annus additus labori tuo, multorum annorum lætitiam nobis, gloriam uero etiam poſteris noſtris afferet. Quapropter hoc te primum rogo, ne contrahas aut demittas animum, néue te obrui tanquam fluctu ſic magnitudine negotij ſinas, contráque erigas ac reſiſtas, ſiue etiam ultro occurras negotijs: neque enim eiuſmodi partem Reipub. geris, in qua fortuna dominetur, ſed in qua plurimum ratio poſſit, & diligentia. Quòd ſi tibi bellum aliquod magnum & periculoſum adminiſtranti prorogatum imperium uiderem, tremerem animo, quòd eodem tempore eſſe intelligerē etiam fortunæ poteſtatem in nos prorogatam. Nunc uero ea pars tibi Reipub. commiſſa eſt, in qua aut nullam aut perexiguam partem fortuna tenet, & quæ mihi tota in tua uirtute ac moderatione animi poſita eſſe uideatur. Nullas (ut opinor) inſidias hoſtiū, nullam prælij dimicationem, nullam defectionum ſociorum, nullam inopiam ſtipendij aut rei frumentariæ, nullam ſeditionem exercitus pertimeſcimus, quæ perſæpe ſapiētiſſimis uiris acciderunt, ut quemadmodum gubernatores optimi uim tempeſtatis, ſic illi fortunæ impetum ſuperare non

poſſent. Tibi data eſt ſumma pax, ſumma trãquillitas, ita tamen ut ea dormientem gubernatorem uel obruere, uigilantem etiam delectare poſſit. conſtat enim ea prouincia primum ex eo genere ſociorum, quod eſt ex hominum omni genere humaniſſimum: deinde ex eo genere ciuium, qui aut quòd publicani ſunt, nos ſumma neceſſitudine attingunt, aut quòd ita negotiantur ut locupletes ſint, noſtri Conſulatus beneficio ſe incolumes fortunas habere arbitrantur. At enim inter hos ipſos exiſtunt graues controuerſiæ, multæ naſcuntur iniuriæ, magnæ contentiones conſequũtur. Quaſi uero ego id putem, non te aliquantum negotij ſuſtinere. intelligo permagnum eſſe negotium, & maximi conſilij. Sed memento conſilij me hoc negotium eſſe magis aliquanto, quàm fortunæ putare. quid eſt enim negotij, continere eos quibus præſis, ſi te ipſe contineas? Id autem ſit magnum & difficile cæteris, ſicut eſt difficillimum: tibi & fuit hoc ſemper facillimũ, & uere eſſe debuit, cuius natura talis eſt ut etiã ſine doctrina uideatur moderata eſſe potuiſſe: ea autẽ adhibita doctrina eſt quæ uel uitioſiſſimam naturam excolere poſſit. Tu cum pecuniæ cum uoluptati, cum omnium rerũ cupiditati reſiſtes, ut facis: erit, credo, periculũ ne improbum negotiatorem, paulo cupidiorem publicanum comprimere non poſſis. nam Græci quidem ſic te ita uiuentem intuebũtur, ut quendã ex annalium memoria, aut etiam è cælo diuinum hominem eſſe in prouinciã delapſum putent. Atque hæc nunc non ut facias, ſed ut te facere & feciſſe gaudeas ſcribo. præclarũ eſt enim ſummo cum imperio fuiſſe in Aſia trienniũ, ſic ut nullũ te ſignum, nulla pictura, nullũ uas, nulla ueſtis, nullum mancipium,

nulla forma cuiuſquam, nulla conditio pecuniæ (quibus rebus abundat iſta prouincia) ab ſumma integritate continentiáque deduxerit. Quid *autẽ reperiri tam eximium, aut tam expetendum poteſt, quàm iſtam uirtutem, moderationem animi, temperantiam non latere in tenebris, neque eſſe abditam, ſed in luce* Aſiæ, *in oculis clariſſimæ prouinciæ, atque in auribus omnium gentium ac nationum eſſe poſitam : non itineribus tuis perterreri: homines non ſumptu exhauriri, non aduentu commoueri, eſſe quocunque ueneris, & publice, & priuatim maximam lætitiam: cum urbs cuſtodem, non tyrannum, domus hoſpitem, non expilatorem recepiſſe uideatur?* His *autem in rebus iam te uſus ipſe profectò erudiuit nequaquam ſatis eſſe, ipſum haſce habere uirtutes, ſed eſſe circunſpiciendum diligenter, ut in hac cuſtodia prouinciæ non te unum, ſed omneis miniſtros imperij tui ſocijs, & ciuibus, &* Reip. *præſtare uideare. quáquam legatos habes eos, qui ipſi per ſe habituri ſint rationem dignitatis ſuæ: de quibus honore & dignitate, & ætate præſtat* Tubero*: quem ego arbitror, præſertim cum ſcribat hiſtoriam, multos ex ſuis annalibus poſſe deligere, quos uelit, & poſſit imitari.* H*alienus autem noſter cũ animo & beneuolentia, tum uero etiam imitatione uiuendi.*Nam *quid ego de* Gra*tidio dicam? quem certo ſcio ita laborare de exiſtimatione ſua, ut propter amorem in nos fraternum etiam de noſtra laboret.* Q*uæſtorem habes non tuo iudicio delectum, ſed eum quem ſors dedit.* Hunc *oportet & ſua ſponte eſſe moderatum, & tuis inſtitutis & præceptis obtemperare.* Q*uorum ſiquis forte eſſet ſordidior, ferres eatenus, quoad per ſe negligeret eas leges,*

quibus eſt adſtrictus, nõ ut ea poteſtate quá tu ad di gnitatem permiſiſſes ad quæſtũ abuteretur: neq; enim mihi ſanè placet, præſertim cum hi mores tantum iam ad nimiã leuitatem & ambitionem incubuerint: ſcru tari te omneis ſordeis, excutere unumquenque eorũ, ſed quanta ſit in quoque fides, tantum cuique committere. Atque inter hos, eos quos tibi comites & adiutores negotiorum publicorũ dedit ipſa Reſp. duntaxat finibus ijs præſtabis, quos ante præſcripſi. Quos uero aut ex domeſticis conuictoribus, aut ex neceſſarijs apparitoribus tecum eſſe uoluiſti, qui quaſi ex cohorte Prætoris appellari ſolent, horum non modo facta, ſed etiam dicta omnia præſtanda nobis ſunt. Sed habes eos tecum, quos poſſis recte facienteis facile diligere, minus conſulenteis exiſtimationi tuæ facillime coercere. à quibus, rudis cum eſſes, uidetur potuiſſe tua liberalitas decipi: nam ut quiſque eſt uir optimus, ita difficillime eſſe alios improbos ſuſpicatur. Nunc uero tertius hic annus habet integritatem eandem quam ſuperiores, cautiorem etiam, ac diligentiorem. Sint aures tuæ, quæ id quod audiunt, exiſtimẽtur audire, non in quas ficte aut ſimulate quæſtus cauſa inſuſurretur. Si annulus tuus non ut uas aliquod, ſed tanquam ipſe tu: non miniſter alienæ uoluntatis, ſed teſtis tuæ. Accenſus ſit eo etiam numero, quo eum maiores noſtri eſſe uo luerunt, qui hoc non in beneficij loco, ſed in laboris ac muneris nõ temere niſi libertis ſuis deferebãt, quibus illi quidem non multo ſecus ac ſeruis imperabant. Sit lictor non ſuæ, ſed tuæ lenitatis apparitor, maiorâque præferãt faſces illi ac ſecures dignitatis inſignia, quàm poteſtatis. Toti denique ſit prouinciæ cognitum, tibi o-

mnium quibus præſis, ſalutem, liberos, famam, fortunas eſſe cariſſimas. Denique hæc opinio ſit, non modo ijs qui aliquid acceperint, ſed ijs etiam qui dederint, te inimicum, ſi id cognoueris futurum. Neque uero quiſquam dabit, cum erit hoc perſpectum, nihil per eos qui ſimulant ſe apud te multum poſſe, abs te ſolere impetrari. Nec tamen eſt hæc oratio mea huiuſmodi, ut te in tuos aut durum eſſe nimium, aut ſuſpicioſum uelim. nam ſiquis eſt eorum qui tibi biennij ſpatio nunquam in ſuſpicionem auaritiæ uenerit, ut ego Cæſiũ, & Chærippũ, & Labeonem audio, & quia cognoui exiſtimo: nihil eſt quod non & ijs, & ſiquis eſt alius eiuſmodi, & cõmitti & credi rectiſſime putem. Sed ſiquis eſt in quo iam offenderis, de quo aliquid ſenſeris: huic nihil credideris, nullã partem exiſtimationis tuæ cõmiſeris. In prouincia uero ipſa ſiquem es nactus qui in tuam familiaritatem penitus intrarit, qui nobis ante fuerit ignotus: huic quantum credendum ſit, uide: non quin poſſint multi eſſe prouinciales uiri boni: ſed hoc ſperare licet, iudicare periculoſum eſt. multis enim ſimulationum inuolucris tegitur, & quaſi uelis quibuſdam obtenditur uniuſcuiuſque natura: frons, oculi, uultus perſæpe mentiuntur, oratio uero ſæpiſſime. Quam ob rem qui potes experire ex eo genere hominũ qui pecuniæ cupiditate adducti careant ijs rebus omnibus, à quibus nos diuulſi eſſe non poſſumus: te autem alienum hominem ament ex animo, ac non ſui commodi cauſa ſimulẽt? Mihi quidem permagnum uidetur, præſertim ſi ijdem homines priuatũ non ferè quenquam, Prætores ſemper omneis amant. Quo ex genere ſiquem forte tui cognouiſti amantiorem (fieri enim potuit)

quàm temporis: hunc ad tuum numerum libenter aſcribito. ſin autem id non perſpicies, nullum erit genus in familiaritate cauendum magis, propterea quòd & omnes uias pecuniæ norunt, & omnia pecuniæ cauſa faciunt, & qui cum uicturi non ſunt, eius exiſtimationi conſulere non curant. Atque etiam è Græcis ipſis diligenter cauendæ ſunt quædam familiaritates, præter hominum perpaucorum, ſiqui ſunt uetere Græcia digni. Sic uero fallaces ſunt permulti, & leues, & diuturna ſeruitute ad nimiam aſſentationem eruditi. quos ego uniuerſos adhiberi liberaliter, optimũ quenque hoſpitio amicitiáque coniungi dico oportere. nimiæ familiaritates eorum neque tam fideles ſunt (non enim audent aduerſari noſtris uoluntatibus) & inuident non noſtris ſolum, uerumetiam ſuis. Iam qui in eiuſmodi rebus, in quibus uereor etiam ne durior ſim, cautus eſſe uelim ac diligens: quo me animo in ſeruos eſſe cenſes? quos quidem cum omnibus in locis, tum præcipue in prouincijs regere debemus. Quo de genere multa præcipi poſſunt: ſed hoc & breuiſſimum eſt, & facillime teneri poteſt: ut ita ſe gerant in iſtis Aſiaticis itineribus, ut ſi iter Appia uia faceres: néue intereſſe quicquam putent, utrum Tralleis, an Formias uenerint. ac ſiquis eſt ex ſeruis egregie fidelis, ſit in domeſticis rebus & priuatis: quæ res ad officium imperij tui, atque ad aliquam partem Reip. pertinebunt, de ijs rebus nequid attingat. multa enim, quæ recte committi ſeruis fidelibus poſſunt, tamen ſermonis & uituperationis uitandæ cauſa committenda non ſunt. Sed neſcio quo pacto ad præcipiendi rationem delapſa eſt oratio mea, cum id mihi propoſitum initio non fuiſſet.

quid enim ei præcipiam, quē ego in hoc præſertim genere intelligam prudētia non eſſe inferiorē, quàm me, uſu uero etiam ſuperiorem? ſed tamen ſi ad ea quæ faceres, auctoritas accederet mea, tibi ipſi illa putaui fore iucūdiora. Quare ſint hæc fundamenta dignitatis tuæ, tua primum integritas & continentia, deinde omnium qui tecum ſunt, pudor, delectus in familiaritatibus & prouincialium hominum & Græcorum percautus & diligens, familiæ grauis & conſtans diſciplina. Quæ cum honeſta ſint in his priuatis noſtris quotidianiſque rationibus: in tanto imperio tam deprauatis moribus, tam corruptrice prouincia, diuina uideātur neceſſe eſt. Hæc inſtitutio atque diſciplina poteſt ſuſtinere in rebus ſtatuendis decernendiſque eam ſeueritatem, qua tu in iis rebus uſus es, ex quibus nōnullas ſimultates cum magna mea lætitia ſuſceptas habemus: niſi forte me Paconij neſcio cuius, hominis ne Græci quidem, at Myſi aut Phrygis potius, querelis moueri putas, aut Thuſcenij hominis furioſi ac ſordidi uocibus, cuius tu ex impuriſſimis faucibus inhoneſtiſſimam cupiditatem eripuiſti ſumma cum æquitate. Hæc, & cætera plena ſeueritatis, quæ ſtatuiſti in iſta prouincia, non facile ſine ſumma integritate ſuſtinebimus. quare ſit ſumma in iure dicēdo ſeueritas, dummodo ea ne uarietur gratia, ſed conſeruetur æquabilis. Sed tamen parum refert, abs te ipſo ius dici æqualiter, & diligenter, niſi idem ab iis fiet, quibus tu eius muneris aliquam partem conceſſeris. Ac mihi quidem uidetur non ſane magna uarietas eſſe negotiorum in adminiſtranda Aſia, ſed ea tota iuriſdictione maxime ſuſtineri. in qua ſcientiæ præſertim prouincialis

ratio ipſa expedita eſt. Conſtantia eſt adhibenda & grauitas, quæ reſiſtat non ſolum gratiæ, uerum etiam ſuſpicioni. Adiungenda etiam eſt facilitas in audiendo, lenitas in diſcernendo, in ſatiſfaciendo, ac diſputando diligentia. His rebus nuper Cn. Octauius iucundiſſimus fuit: apud quem primus lictor qui fuit, tacuit accenſus: quoties quiſque uoluit, dixit, & quàm uoluit diu. Quibus ille rebus fortaſſe nimis lenis uideretur, niſi hæc lenitas illam ſeueritatem tueretur. Cogebātur Syllani homines, quæ per uim & metum abſtulerant, reddere. qui in magiſtratibus iniurioſe decreuerant, eodē ipſis priuatis erat iure parendum. Hæc illius ſeueritas acerba uideretur, niſi multis condimentis humanitatis mitigaretur. Quòd ſi hæc lenitas grata Romæ eſt, ubi tanta arrogantia eſt, tam immoderata libertas, tam infinita hominum licentia: denique tot magiſtratus, tot auxilia, tanta uis, tanta ſenatus auctoritas: quàm iucunda tandem Prætoris comitas in Aſia poteſt eſſe? in qua tanta multitudo ciuium, tanta ſociorum, tot urbes, tot ciuitates unius hominis nutum intuentur: ubi nullum auxilium eſt, nulla conqueſtio, nullus Senatus, nulla concio. Quare cum permagni hominis eſt, & ipſa natura moderati, tum uero etiam doctrina atque optimarum artium ſtudijs eruditi, ſic ſe adhibere in tanta poteſtate, ut nulla alia poteſtas ab ijs quibus præſit, deſideretur. Cyrus ille à Xenophonte non ad hiſtoriæ fidem ſcriptus, ſed ad effigiem iuſti imperij: cuius ſumma grauitas ab illo philoſopho cum ſingulari comitate coniungitur: quos quidem libros non ſine cauſa noſter ille Africanus de manibus ponere non ſolebat. nullum eſt enim prætermiſſum in ijs of-

ficium diligentis, & moderati imperij. Eáque *ſi ſic uo-luit ille, qui priuatus futurus nunquam fuit, quonam modo retinenda ſunt ijs, quibus imperium ita datum eſt ut redderent, & ab ijs legibus datum eſt, ad quas reuertendum eſt?* Ac *mihi quidem uidētur huc omnia eſſe referenda ab ijs qui præſunt alijs, ut ij, qui eorum in imperio erunt, ſint quambeatiſſimi: quod tibi & eſſe antiquiſſimū, & ab initio fuiſſe, ut primū* Aſiam *attigiſti, conſtante fama, atque omnium ſermone celebratum eſt.* Eſt *autem non modo eius qui ſocijs, & ciuibus, ſed etiam eius, qui ſeruis, qui mutis pecudibus præſit, eorum, quibus præſit, commodis, utilitatique ſeruire.* Cuius *quidem generis cōſtare inter omnes uideo, abs te ſummam adhiberi diligentiam, nullum æs alienum nouum contrahi ciuitatibus, uetere autem magno, & graui multas abs te eſſe liberatas urbeis: complureis dirutas, ac penè deſertas, in quibus unam* Ioniæ *nobiliſſimam, alteram* Cariæ, Samum, & Halicarnaſſum, *per te eſſe recreatas: nullas eſſe in oppidis ſeditiones, nullas diſcordias: prouideri abs te, ut ciuitates optimatum conſilijs adminiſtrentur: ſublata* Myſiæ *latrocinia, cædes multis locis repreſſas, pacem tota prouincia cōſtitutam: neque ſolum illa itinerū, atque agrorum, ſed multo etiam plura, & maiora oppidorum & furta, & latrocinia eſſe depulſa: remotam à fama & à fortunis, ab otio locupletum illam acerbiſſimam miniſtram* Prætorum *auaritiæ calumniam: ſumptus, & tributa ciuitatum ab omnibus, qui earū ciuitatum fineis incolant, tolerari æquabiliter: facillimos eſſe aditus ad te: patere aureis tuas querelis omnium: nullius inopiā, ac ſolitudinem non modo ullo populari acceſſu,*

ac tribunali,ſed ne domo quidem tua & cubiculo eſſe excluſam: tuo toto denique in imperio nihil acerbum eſſe,nihil crudele, atque omnia plena clementiæ,manſuetudinis,humanitatis.Quantum uero illud eſt beneficium tuum,quòd iniquo & graui uectigali ædilitiorum, magnis noſtris ſimultatibus, Aſiam liberaſti? Enimuero ſi unus homo nobilis queritur palàm te, quòd edixeris ne ad ludos pecuniæ decernerentur, HS CC ſibi eripuiſſe:quanta tandem pecunia penderetur, ſi omnium nomine quicunque Romæ ludos facerent, quod erat iam inſtitutum, erogaretur?Quanquam has querelas hominum noſtrorum illo cōſilio oppreſſimus, quod in Aſia neſcio quonam modo,Romæ quidem non mediocri cum admiratione laudatur:quòd cū ad templum monimentúmque noſtrum ciuitates pecunias decreuiſſent, cúmque id & pro magnis meis meritis, & pro tuis maximis beneficijs ſumma ſua uoluntate feciſſent:nominatímque lex exciperet ut ad templum monimentúmque capere liceret,cúmque id quod dabatur, non eſſet interiturum, ſed in ornamentis templi futurum, ut non mihi potius, quàm populo R. ac Dijs immortalibus datum uideretur: tamen id in quo erat dignitas,erat lex,erat eorum qui faciebant,uoluntas, accipiendum non putaui tum alijs de cauſis,tum etiam ut animo æquiore ferrent ij, quibus nec deberetur, nec liceret.Quapropter incumbe toto animo,& ſtudio omni in eam rationem qua adhuc uſus es,ut eos quos tuæ fidei poteſtatique ſenatus, populúſque R. commiſit & credidit, diligas, & omni ratione tueare, ut eſſe quambeatiſſimos uelis.Quòd ſi te ſors Afris, aut Hiſpanis,aut Gallis præfeciſſet,immanibus ac barbaris

nationibus: tamen eſſet humanitatis tuæ conſulere eorum commodis, & utilitati ſalutique ſeruire. Cum uero ei generi hominum præſimus, non modo in quo ipſa ſit, ſed etiam à quo ad alios perueniſſe putetur humanitas: certe ijs eã potiſſimum tribuere debemus, à quibus accepimus. non enim me hoc iam dicere pudebit, præſertim in ea uita, atque ijs rebus geſtis, in quibus non poteſt reſidere inertiæ aut leuitatis ulla ſuſpicio, nos ea quæ conſecuti ſumus, ijs ſtudijs & artibus eſſe adeptos, quæ ſint nobis Græciæ *monimentis diſcipliníſque traditæ.* Quare *præter communem fidem quæ omnibus debetur, præterea nos iſti hominum generi præcipue debere uidemur, ut quorum præceptis ſimus eruditi, apud eos ipſos, quod ab ijs didicerimus, uelimus expromere.* Atque *ille quidẽ princeps ingenij & doctrinæ* Plato *tum denique fore beatas* Reſp. *putauit, ſi aut docti & ſapientes homines eas regere cœpiſſent, aut qui regerent, omne ſuum ſtudium in doctrina ac ſapientia collocaſſent.* Hanc *coniunctionem uidelicet poteſtatis & ſapientiæ ſaluti cenſuit ciuitatibus eſſe poſſe: quod fortaſſe aliquando uniuerſæ* Reip. *noſtræ, nunc quidem profecto iſti prouinciæ contigit, ut is in ea ſummam poteſtatem haberet, cui in doctrina, cui in uirtute atque humanitate percipienda plurimum à pueritia ſtudij fuiſſet & temporis.* Quare *cura, ut hic annus qui ad laborem tuum acceſſit, idem ad ſalutem* Aſiæ *prorogatus eſſe uideatur: quoniam in te retinendo fuit* Aſia *felicior, quàm nos in deducendo, perfice ut lætitia prouinciæ deſiderium noſtrum leniatur: etenim ſi in promerendo, ut tibi tanti honores haberentur, quanti haud ſcio*

an neminĩ, fuiſti omniũ diligẽtiſſimus, multo maiorem in his honoribus tuendis adhibere diligentiam debes. Et quidem de iſto genere honorum quid ſentirem, ſcripſi ad te ante. Sẽper eos putaui, ſi uulgares eſſent, uileis: ſi temporis cauſa conſtituerentur, leueis: ſi uero (id quod ita factum eſt) meritis tuis tribuerentur, exiſtimabam multam tibi in ijs tuendis operam eſſe ponendam. Quare, quoniam in iſtis urbibus cum ſummo imperio, & poteſtate uerſaris, in quibus tuas uirtutes conſecratas, & in Deorum numero collocatas uides: in omnibus rebus, quas ſtatues, quas decernes, quas ages, quid tantis hominum opinionibus, tantis de te iudicijs, tantis honoribus debeas, cogitabis. Id autem erit eiuſmodi, ut conſulas omnibus, ut medeare incommodis hominum, prouideas ſaluti, ut te parentem Aſiæ & dici, & haberi uelis. Atque huic tuæ uoluntati, ac diligentiæ difficultatem magnam afferunt publicani: quibus ſi aduerſamur, ordinem de nobis optime meritum, & per nos cum Rep. coniunctum, & à nobis, & à Rep. diſiungemus: ſin autem omnibus in rebus obſequimur, funditus eos perire patiemur, quorum non modo ſaluti, ſed etiam commodis conſulere debemus. Hæc eſt una (ſi uere cogitare uolumus) in toto imperio tuo difficultas: nam eſſe abſtinentem, continere omneis cupiditates, ſuos coercere, & iuris æquabilem tenere rationem, facilem te in rebus cognoſcendis, in hominibus audiendis, admittendiſque præbere, præclarum magis eſt, quàm difficile. non eſt enim poſitum in labore aliquo, ſed in quadam inductione animi, atque uoluntate. Illa cauſa publicanorum quantam acerbitatem afferat ſocijs, intelleximus ex ciuibus qui nuper in por-

torijs Italiæ tollendis non tam de portorio, quàm de nonnullis iniurijs portitorum querebãtur. Quare non ignoro quid ſocijs accidat in ultimis terris, cum audiuerim in Italia querelas ciuium. Hic te ita uerſari, ut & publicanis ſatis facias, præſertim publicis male redemptis, & ſocios perire non ſinas, diuinæ cuiuſdam uirtutis eſſe uidetur, id eſt tuæ. Ac primum Græcis id, quod acerbiſſimum eſt, quòd ſint uectigales, non ita acerbum uideri debet, propterea quòd ſine imperio populi R. ſuis institutis per ſe ipſi ita fuerunt. Nomen autẽ publicani aſpernari non poſſunt, qui pẽdere ipſi uectigal ſine publicano non potuerunt, quod ijs æqualiter Sylla deſcripſerat. Non eſſe autem leniores in exigendis uectigalibus Græcos, quàm noſtros publicanos, hinc intelligi poteſt, quòd Caunij nuper omnes ex inſulis, quæ erant ab Sylla Rhodis attributæ, confugerunt ad ſenatum, nobis ut potius uectigal, quàm Rhodis penderent. Quare nomen publicani neque ij debẽt horrere qui ſemper uectigales fuerũt: neq; ij aſpernari qui per ſe pendere uectigal non potuerunt: neque ij recuſare qui poſtulauerunt. Simul & illud Aſia cogitet, nullam à ſe neque belli externi, neque diſcordiarum domeſticarum calamitatem abfuturam fuiſſe, ſi hoc imperio non teneretur. Id autem imperium cum retineri ſine uectigalibus nullo modo poſſit, æquo animo parte aliqua ſuorum fructuũ pacem ſibi ſempiternam redimat, atque otium. Quòd ſi genus ipſum, & nomen publicani non iniquo animo ſuſtinebunt, poterunt ijs conſilio, & prudentia tua reliqua uideri mitiora. Poſſunt in pactionibus faciendis non legem ſpectare cenſoriam, ſed potius commoditatem cõficien-

di negotij, & ad liberationem moleſtiæ. Potes etiam tu id facere, quod & feciſti egregie, & facis, ut commemores quanta ſit in publicanis dignitas, quantum nos illi ordini debeamus, ut remoto imperio, ac ui poteſtatis & faſciũ, publicanos cum Græcis gratia atque auctoritate coniungas. Sed & ab ijs de quibus optime tu meritus es, & qui tibi omnia debẽt, hoc petas, ut facilitate ſua nos eam neceſſitudinem quæ eſt nobis cum publicanis, obtinere & conſeruare patiantur. Sed quid ego te hæc hortor, quæ tu nõ modo facere potes tua ſpõte ſine cuiuſquam præceptis, ſed etiam magna iam ex parte perfeciſti? non enim deſiſtunt nobis agere quotidie gratias honeſtiſſimæ & maximæ ſocietates: quod quidem mihi icirco iucundius eſt, quòd idem faciunt Græci. Difficile eſt autem ea quæ cõmodis, utilitate, & propè natura diuerſa ſunt, uolũtate coniungere. At ea quidem quæ ſupra ſcripta ſunt, non ut te inſtituerem ſcripſi (neque enim prudẽtia tua cuiuſquam præcepta deſiderat) ſed me in ſcribẽdo cõmemoratio tuæ uirtutis delectauit: quanquã in his literis longior fui, quàm aut uellem, aut me putaui fore. Vnum eſt quod tibi ego præcipere non deſinam, neque te patiar, quantũ in me erit, cum exceptione laudari. omnes enim qui iſtinc ueniunt, ita de tua uirtute, integritate, humanitate commemorant, ut in tuis ſummis laudibus excipiãt unam iracundiam. Quod uitium cum in hac priuata quotidianáque uita leuis eſſe animi atque infirmi uidetur: tũ uero nihil eſt tam deforme, quàm ad ſummum imperium etiam acerbitatem naturæ adiungere. Quare illud non ſuſpiciam, ut quæ de iracundia dici ſolent à doctiſſimis hominibus, ea tibi nunc exponam, cum &

nimis longus eſſe nolim, & ex multorũ ſcriptis ea facile poſſis cognoſcere. Illud quod eſt epiſtolæ propriũ, ut is ad quem ſcribitur, de ijs rebus quas ignorat, certior fiat, prætermittendum eſſe non puto. Sic ad nos omnes ferè deferunt, nihil cum abſit iracundia, te fieri poſſe iucundius: ſed cum te alicuius improbitas peruerſitáſque commouerit, ſic te animo incitari, ut ab omnibus tua deſideretur humanitas. Quare quoniam in eam rationem uitæ nos non tam cupiditas quædam gloriæ, quàm res ipſa ac fortuna deduxit, ut ſempiternus ſermo hominum de nobis futurus ſit: caueamus, quantum efficere & conſequi poſſumus, nequod in nobis inſigne uitium fuiſſe dicatur. Neque ego hoc nunc contendo, quod fortaſſe cum in omni natura, tum iam in noſtra ætate difficile eſt, mutare animum, &, ſi quid eſt penitus inſitum moribus, id ſubito euellere: ſed te illud admoneo, ut ſi hoc plene uitare nõ potes, quòd ante occupatur animus ab iracundia, quàm prouidere ratio potuit, ne occuparetur te ante compares, quotidiéque meditere reſiſtendum eſſe iracundiæ: cùmque ea maxime animum moueat, tum tibi eſſe diligentiſſime linguam cõtinendam: quæ quidem mihi uirtus nõ interdum minor uidetur, quàm omninò non iraſci: nam illud non ſolum eſt grauitatis, ſed nonnunquam etiam lenitudinis: moderari uero & animo & orationi, cum ſis iratus, aut etiam tacere, & tenere in ſua poteſtate motum animi & dolorem, etſi non eſt perfectæ ſapientiæ, tamen eſt non mediocris ingenij. Atque in hoc genere multo te eſſe iam commodiorem mitiorémque nuntiant. Nullæ tuæ uehementiores animi concitationes, nulla maledicta ad nos, nullæ contume-

liæ perferuntur: quæ cum abhorrent à literis, ab humanitate, tum uero contraria ſunt imperio, & dignitati. nam ſi implacabiles ſunt iracundiæ, ſumma eſt acerbitas: ſin autem exorabiles, ſumma leuitas: quæ tamen (ut in malis) acerbitati anteponenda eſt. Sed quoniam primus annus habuit de hac reprehenſione plurimum ſermonis, credo propterea, quòd tibi hominum iniuria, quòd auaritia, quòd inſolentia præter opinionem accidebat, & intolerabilis uidebatur: ſecūdus autem multo lenior, quòd & conſuetudo, & ratio, & (ut ego arbitror) meæ quoque literæ te patientiorem, leniorémque fecerunt: tertius annus ita eſſe debet emēdatus, ut ne minimam quidem rem quiſquam poſſit ullam reprehendere. Ac iam hoc loco non hortatione, neque præceptis, ſed precibus tecū fraternis ago, totum ut animum, curam, cogitationémque tuam ponas in omnium laude undique colligenda. Quòd ſi in mediocri ſtatu ſermonis, ac prædicationis noſtræ res eſſent, nihil abs te eximium, nihil præter aliorū conſuetudinem poſtularetur. Nunc uero propter earū rerum, in quibus uerſati ſumus, ſplēdorem, & magnitudinem, niſi ſummam laudē ex iſta prouincia aſſequimur, uix uidemur ſummam uituperationem poſſe uitare. Ea noſtra ratio eſt, ut omnes boni tum faueant, tum etiam à nobis omnē diligentiam, uirtutémque & poſtulent, & expectent: omnes autem improbi, quòd cum iis bellum ſuſcepimus ſempiternum, uel minima re ad reprehendendum contenti eſſe uideantur. Quare quoniam eiuſmodi theatrum eſt totius Aſiæ celebritate refertiſſimum, magnitudine ampliſſimum, iudicio eruditiſſimum, natura autem ita reſonans, ut

uſque Romam ſignificationes, uocéſque referantur: contende quæſo, atque elabora, non modo ut his rebus dignus fuiſſe, ſed etiam ut illa omnia tuis artibus ſuperaſſe uideare. Et quoniã mihi caſus urbanam in magiſtratibus adminiſtrationem Reip. tibi prouincialem dedit, etſi mea pars nemini cedit, fac ut tua cæteros uincat. ſimul & illud cogita, nos non de reliqua, & ſperata gloria iã laborare, ſed de parta dimicare: quæ quidem non tam expetenda fuit, quàm tuẽda nobis eſt. Ac ſi mihi quicquam eſſet abs te ſeparatum, nihil amplius deſiderarem hoc ſtatu, qui mihi iam partus eſt. Nunc uero res ſic ſeſe habet, ut niſi omnia tua facta, atque dicta noſtris rebus iſtinc reſpondeant, ego me meis tantis laboribus, tantíſque periculis, quorum tu omnium particeps fuiſti, nihil conſecutum putem. quòd ſi, ut ampliſſimum nomen conſequeremur, unius præter cæteros adiuuiſti: certe idem, ut id retineamus, præter cæteros elaborabis. Non eſt tibi his ſolis utendum exiſtimationibus, ac iudicijs, qui nunc ſunt, hominum, ſed ijs etiam, qui futuri ſunt. quanquam illorum erit uerius iudicium, obtrectatione, & maleuolentia liberatum. Denique illud etiam debes cogitare, non te tibi ſoli gloriam quærere, quod ſi eſſet, tamen non negligeres, præſertim cum ampliſſimis monimentis conſecrare uoluiſſes memoriam nominis tui. ſed ea tibi eſt communicanda mecum, prodenda liberis noſtris. in qua cauendum eſt, ne, ſi negligentior fueris, non ſolum tibi parum conſuluiſſe, ſed tuis etiam inuidiſſe uidearis. Atque hæc non eo dicuntur, ut te oratio mea dormientẽ excitaſſe, ſed potius ut currentem incitaſſe uideatur. facies enim perpetuo quæ feciſti, ut omnes æquitatem

tuam, temperantiam, ſeueritatem, integritatémque lau dent. Sed me quædam tenet propter ſingularem amo rem infinita in te auiditas gloriæ. quanquam illud exiſtimo, cum iam tibi Aſia ſicut unicuique ſua domus nota eſſe debeat, cum ad tuam ſummam prudentiam tantus uſus acceſſerit, nihil eſſe quod ad laudem atti neat, quod tu non optime perſpicias, & tibi non ſine cuiuſquam hortatione in mentem ueniat quotidie. Sed ego qui, cum tua lego, te audire, & qui, cum ad te ſcri bo, tecum loqui uideor: ideo & tua longiſſima quaque epiſtola maxime delector, & ipſe in ſcribēdo ſæpe ſum longior. Illud te ad extremum & oro & hortor, ut tā quam poetæ boni & actores induſtrij ſolent, ſic tu in extrema parte & concluſione muneris ac negotij tui diligentiſſimus ſis, ut hic tertius annus imperij tui tanquam tertius actus perfectiſſimus atque ornatiſſi mus fuiſſe uideatur. id facillime facies, ſi me cui ſem per uni magis, quàm uniuerſis placere uoluiſti, tecum ſemper eſſe putabis, & omnibus ijs rebus quas dices ac facies, intereſſe. Reliquum eſt ut te orem, ut ualetudini tuæ, ſi me & omnes tuos ualere uis, dili gentiſſime ſeruias.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

STATIVS *ad me uenit ad* VIII. *Cal.* Nou. *eius ad uentus, quòd ita ſcripſiſti direptum iri te à tuis, dum is abeſſet, moleſtus mihi fuit. quòd autem expectatio nem tui, concurſúmque eum qui erat futurus ſi unà tecum decederet, neque antea uiſus eſſet, ſuſtulit, id mi hi non incommode uiſum eſt accidiſſe: exhauſtus enim eſt ſermo hominū, & multæ emiſſæ iam eiuſmodi uoces,*

ἀλλὰ ἀιάτινα φῶτα μέγαν, quæ te abſente confecta eſſe lætor. Quod autem idcirco à te miſſus eſt mihi ut ſe purgaret, id neceſſe minime fuit: primum enim nunquam ille mihi fuit ſuſpectus: neque ego, quæ ad te de illo ſcripſi, ſcripſi meo iudicio: ſed cum ratio ſalúſque omnium noſtrum qui ad Remp. accedimus, non ueritate ſolum, ſed etiam fama niteretur, ſermones ad te aliorum ſemper, non mea iudicia perſcripſi. qui quidem quàm frequentes eſſent, & quàm graues, aduentu ſuo Statius ipſe cognouit: etenim interuenit nonnullorum querelis quæ apud me de illo ipſo habebantur, & ſentire potuit ſermones iniquorum in ſuum potiſſimum nomen erumpere. quod autem me maxime mouere ſolebat, cum audiebam illum plus apud te poſſe, quàm grauitas illius ætatis, & imperij prudentia poſtularet (quàm multos enim mecum egiſſe putas ut ſe Statio cõmendarem? quàm multa autem ipſum ἀφελῶς mecum in ſermone ita protuliſſe?) id mihi non placuit, monui, ſuaſi, deterrui. Quibus in rebus etiam ſi fidelitas ſumma eſt, quod prorſus credo, quoniam tu ita iudicas: tamẽ ſpecies ipſa tam gratioſi liberti, aut ſerui dignitatem habere nullam poteſt. Atque hoc ſic habeto (nihil enim nec temere dicere, nec aſtute reticere debeo) materiam omnem ſermonum eorum qui de te detrahere uelint, Statium dediſſe: & antea tantum intelligi potuiſſe, iratos tuæ ſeueritati eſſe nonnullos: hoc manumiſſo, iratis quod loquerẽtur, non defuiſſe. Nũc reſpõdebo ad eas epiſtolas quas mihi reddidit L. Cæſius: cui, quoniã ita te uelle intelligo, nullo loco deero. quarũ altera eſt de Blaudenio Zeuxide, quẽ ſcribis certiſſimũ matricidam tibi à me intime commendari. Qua de re

& de hoc genere toto, ne forte me in Græcos tam ambitioſum factum eſſe mirere, pauca cognoſce. Ego, cum Græcorum querelas nimium ualere ſentirem propter hominum ingenia ad fallendum parata, quoſcunque de te queri audiui, quacunque potui ratione placaui. Primum Dionyſipolitas, qui erant inimiciſſimi mei, leniui, quorum principem Hermippum non ſolum ſermone meo, ſed etiam familiaritate deuinxi. Ego Apamēſem Ephæſtum, ego leuiſſimum hominē Megariſtum Antandriū, ego Niciā Smyrnæum, ego nugas maximas omni mea comitate ſum complexus, Nymphontem etiā Colophonium. quæ feci omnia, non quo me aut ij homines, aut tota natio delectaret: pertæſum eſt enim leuitatis, aſſentationis, animorum non officijs, ſed temporibus ſeruientium. Sed ut ad Zeuxim reuertar, cum is de Caſelij ſermone ſecum habito, quæ tu ſcribis, ea ipſa loqueretur, obſtiti eius ſermoni, & hominē in familiaritatē recepi. tua autē quæ fuerit cupiditas tanta, neſcio, quòd ſcribis, cupiſſe te, quoniā Smyrnæ duos Myſos inſuiſſes in culeum, ſimule in ſuperiore parte prouinciæ edere exemplū ſeueritatis tuæ, & iccirco Zeuxim elicere omni ratione uoluiſſe: quem adductū in iudicium, fortaſſe dimitti nón oportuerit: conquiri uero, & elici blanditijs (ut tu ſcribis) ad iudicium neceſſe non fuit, eum præſertim hominem, quem ego & ex ſuis ciuibus, & ex multis alijs quotidie magis cognoſco nobiliorem eſſe propè, quàm ciuitatem ſuam. At enim Græcis ſolis indulgeo. Quid L. Cæcilium? nonne omni ratione placaui? quem hominem? qua iras? quo ſpiritu? quem denique præter Tuſcenium, cuius cauſa ſanari non poteſt, non mitigaui? Ecce ſupra caput homo

leuis ac ſordidus,ſed tamen equeſtri cenſu, Catienus etiam is lenietur. Cuius tu in patrē quòd fuiſti aſperior, non reprehendo: certo enim ſcio,te feciſſe cum cauſa. Sed quid opus fuit eiuſmodi literis,quas ad ipſum miſiſti? illum crucem ſibi ipſi conſtituere, ex qua tu eum ante detraxiſſes: te curaturum, fumo ut combureretur, tota plaudente prouincia. Quid uero ad C. Fabium neſcio quem? (nam eam quoque epiſtolā T. Catienus circungeſtat) renuntiari tibi, Licinium plagiarium cum ſuo pullo Miluino tributa exigere? Deinde rogas Fabiū, ut & patrem,& filium uiuos comburat,ſi poſſit: ſin minus,ad te mittat, uti iudicio comburantur. Hæ literæ abs te per iocum miſſæ ad C. Fabium,ſi modo ſunt tuæ,cum leguntur, inuidioſam atrocitatem uerborum habent. ac ſi omnium mearum literarum præcepta repetes,intelliges nihil eſſe à me,niſi orationis acerbitatem,& iracundiam,&,ſi forte,raro literarum miſſarū indiligentiam reprehenſam. quibus quidem in rebus ſi apud te plus auctoritas mea,quàm tua ſiue natura paulo acrior,ſiue quædam dulcedo iracundiæ,ſiue dicendi ſal, facetiǽque ualuiſſent: nihil ſanè eſſet quod nos pœniteret. Et mediocri me dolore putas affici,cum audiā,qua ſit exiſtimatione Virgilius,qua tuus uicinus Cn. Octauius? Nam ſi te interioribus uicinis tuis,Ciliceñſi,& Syriaco anteponis,ualde magnum facis. Atque is dolor eſt, quòd cum ij, quos nominaui, te innocentia non uincant, uincunt tamen artificio beneuolentiæ colligendæ, qui neque Cyrum Xenophontis, neque Ageſilaum nouerint: quorum regum ſummo in imperio nemo unquam uerbum ullum aſperius audiuit. Sed hæc à principio tibi præcipiens, quan

tum profecerim, non ignoro. Nunc tamen decedens (id quod mihi iam facere uideris) relinque quæſo quam iucundiſſimam memoriam tui. ſucceſſorem habes perblandum. Cætera ualde illius aduentu tua requirentur. In literis mittendis (ut ſæpe ad te ſcripſi) nimiũ te inexorabilẽ præbuiſti. tolle omneis, ſi potes, iniquas. tolle inuſitatas, tolle contrarias. Statius mihi narrauit ſcriptas ad te ſolere afferri, ab ſe legi, & ſi iniquæ ſint fieri certiorem. antequàm uero ipſe ad te ueniſſet, nullum delectum literarum fuiſſe: ex eo eſſe uolumina ſelectarum epiſtolarum, quæ reprehendi ſolerent. Hoc de genere nihil te nunc quidem moneo: ſero eſt enim: ac ſcire potes, multa me uarie diligentérque monuiſſe. Illud tamen quod Theopompo mandaui, cum eſſem admonitus ab ipſo, uide per homines amanteis tui, quod eſt facile, ut hæc genera tollantur epiſtolarum, primum iniquarum, deinde contrariarum, tum abſurde & inuſitate ſcriptarum, poſtremo in aliquem contumelioſarum. Atque ego hæc tam eſſe, quàm audio, non puto, & ſi ſunt occupationibus tuis minus animaduerſa: nunc perſpice, & purga. Legi epiſtolam quam ipſe ſcripſiſſe Sylla Nomenclator dictus eſt, non probandã. legi nonnullas iracundas. Sed tempore ipſo de epiſtolis: nam cum hanc paginam tenerem, L. Flauius Præt. Des. ad me uenit, homo mihi ualde familiaris. is mihi te ad procuratores ſuos literas miſiſſe, quæ mihi uiſæ ſunt iniquiſſimæ, nequid de bonis quæ L. Octauij Naſonis fuiſſent, cui L. Flauius heres eſt, diminuerent ante quàm C. Fundanio pecuniam ſoluiſſent: itémque miſiſſe ad Apollonidenſes, ne de bonis quæ Octauij fuiſſent, diminui putarentur prius

quàm Fundanio debitum ſolutum eſſet. Hæc mihi ueriſimilia non uidentur: ſunt enim à prudentia tua remotiſſima. Ne diminuat heres? Quid ſi inficiatur? quid ſi omnino non debetur? Quid? Prætor ſolet iudicare deberi? quid? ego Fundanio non cupio? non amicus ſum? non miſericordia moueor? Nemo magis: ſed uia iuris eiuſmodi eſt quibuſdam in rebus, ut nihil ſit loci gratiæ. Atque ita mihi dicebat Flauius ſcriptum in ea epiſtola quam tuam eſſe dicebat, te aut quaſi amicis tuis gratias acturum, aut quaſi inimicis incommoda laturum. Quid multa? ferebat grauiter: id uehementer mecum querebatur: orabátque ut ad te quam diligentiſſime ſcriberem: quod facio, & te prorſus uehementer etiam atque etiam rogo, ut & procuratoribus Flauij remittas de diminuendo, & Apollonidenſibus nequid præſcribas quod contra Flauium ſit amplius, & Flauij cauſa, & ſcilicet Pompeij facias omnia. Nolo mediusfidius ex tua iniuria in illum tibi liberalem me uideri. Sed & te oro, ut tu ipſe auctoritatem & monimentum aliquod decreti, aut literarum tuarum relinquas, quod ſit ad Flauij rem & ad cauſam accommodatum: fert enim grauiter homo & mei obſeruantiſſimus, & ſui iuris dignitatíſque retinens, ſe apud te neque amicitia, neque iure ualuiſſe. &, ut opinor, Flauij aliquando rem & Pompeius, & Cæſar tibi commendarunt, & ipſe ad te ſcripſerat Flauius, & ego certe. Quare ſi ulla res eſt, quam tibi me faciendam petente putes, hæc ea ſit: ſi me amas, cura, elabora, perfice ut Flauius & tibi & mihi quammaximas gratias agat. hoc te ita rogo, ut maiore ſtudio rogare non poſſim. Quod ad

me de Hermia ſcribis,mihi meherculé ualde moleſtum fuit. Literas ad te parum fraterne conſcripſeram, quas oratione Diodoti Luculli liberti commotus de pactione ſtatim,quod audieram,iracundius ſcripſerã, & reuocare cupiebam:huic tu epiſtolæ non fraterne ſcriptæ,fraterne debes ignoſcere. De Cenſorino,Antonio, Caſſio, Scæuola,te ab ijs diligi, ut ſcribis, uehementer gaudeo.cætera fuerũt in eadẽ epiſtola grauiora,quàm uellẽ.ὀρθὰν τὴν ναῦν,& ἅπαξ θανᾶν.maiora iſta erunt.

Meæ obiurgationes fuerunt amoris pleniſſimæ,quæ ſunt nonnullæ,ſed tamen mediocres,& paruæ potius. Ego te nunquam ulla in re dignum minima reprehenſione putaſſem, cum te ſanctiſſime gereres, niſi inimicos multos haberemus.Quæ ad te aliqua admonitione aut obiurgatione ſcripſi, ſcripſi propter diligentiã cautionis meæ:in qua & maneo,& manebo, &,idem ut facias,non deſiſtam rogare. Attalus Iphimenus mecum egit ut ſe ne impedires quo minus,quod ad Q.Publicæni ſtatuã decretum eſt,erogaretur : quod ego te rogo,& admoneo,ne talis uiri,támque noſtri neceſſarij honorem minui per te, aut impediri uelis. Præterea AEſopi tragœdi noſtri familiaris,Licinius ſeruus tibi notus aufugit: is Athenis apud Patronem Epicureum pro libero fuit:inde in Aſiam uenit: poſtea Plato quidam Sardianus Epicureus,qui Athenis ſolet eſſe multum, & qui tum Athenis fuerat, cum Licinius eò uenißet, cum eum fugitiuum poſtea eſſe ex AEſopi literis cognoſſet,hominem comprehendit,& in cuſtodiam Epheſi tradidit: ſed in publicam,uel in piſtrinum,non ſatis ex literis eius intelligere potuimus. Tu quoquo modo, quoniam Epheſi eſt,hominem inueſtiges uelim,

ſummáque diligentia uel tecum deducas. Noli ſpectare, quanti homo ſit: parui enim pretij eſt, qui iam nihili ſit: ſed tanto dolore AEſopus eſt affectus propter ſerui ſcelus, & audaciam, ut nihil ei gratius facere poſſis, quàm ſi illum per te recuperarit. *Nunc ea cognoſce, quæ maxime exoptas. Remp. funditus amiſimus, adeo ut* Cato *adoleſcens, nullius conſilij, ſed tamen ciuis* Romanus, *&* Cato, *uix uiuus effugeret, quòd, cum* Gabinium *de ambitu uellet poſtulare, neque* Prætores *diebus aliquot adiri poſſent, uel poteſtatem ſui facerent, in concionem aſcendit, &* Pompeium *priuatus* Dictatorem *appellauit. propius nihil eſt factum, quàm ut occideretur.* Ex *hoc, qui ſit ſtatus totius* Reip. *uidere potes. noſtræ tamen cauſæ non uidentur homines defuturi: mirandum in modum profitentur, offerunt ſe, pollicentur: & quidem cum ſpe ſum maxima, tum maiore etiã animo. ſpero ſuperiores fore nos: confido animo, ut in hac* Rep. *ne caſum quidem ullum pertimeſcam.* Sed *tamen res ſic ſe habet: ſi diem nobis* Clodius *dixerit, tota* Italia *concurret, ut multiplicata gloria diſcedamus. ſin autem ui agere conabitur, ſpero fore ſtudijs non ſolum amicorum, ſed etiam alienorũ, ut ui reſiſtamus. omnes & ſe, & ſuos liberos, amicos, clientes, libertos, ſeruos, pecunias denique ſuas pollicentur. noſtra antiqua manus bonorum ardet ſtudio noſtri, atque amore. ſiqui antea aut alieniores fuerãt, aut languidiores, nunc horum odio ſe cum bonis coniungunt.* Pompeius *omnia pollicetur, &* Cæſar: *quibus ego ita credo, ut nihil de mea comparatione diminuã.* Tribuni *pl.* Deſ. *ſunt nobis amici.* Conſules *ſe optime oſtendunt.* Prætores *habemus amiciſſimos, & acerrimos ciueis,* Domitium, Nigi-

dium, Memmium, Lentulum, bonos etiam alios, ſed hos ſingulareis. Quare magnum fac animum habeas, & ſpem bonam. de ſingulis tamen rebus quæ quotidie gerantur, faciam te crebro certiorem. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

MI FRATER, *mi frater, mi frater, tune id ueritus es ne ego iracundia aliqua adductus pueros ad te ſine literis miſerim? aut etiam ne te uidere noluerim? ego tibi iraſcerer? tibi ego poſſem iraſci? ſcilicet tu me afflixiſti, tui me inimici, tua me inuidia, ac non ego te miſere perdidi. meus illa laudatus Cōſulatus, mihi te, liberos, patriā, fortunas, tibi uelim nequid eripuerit præter unum me. ſed certe à te mihi omnia ſemper honeſta & iucunda acciderunt: à me tibi luctus meæ calamitatis, metus tuæ, deſiderium, mœror, ſolitudo. Ego te uidere noluerim? immo uero me à te uideri nolui: non enim uidiſſes fratrem tuum, non eum quem reliqueras, non eum quem noras, nō eum quem flens flentem, proſequentem proficiſcens dimiſeras, ne ueſtigium quidem eius nec ſimulacrum, ſed quandam effigiem ſpirantis mortui. Atque utinam me mortuum prius uidiſſes, aut audiſſes. Vtinam te non ſolum uitæ, ſed etiam dignitatis meæ ſuperſtitē reliquiſſem. Sed teſtor omnes Deos me hac una uoce à morte eſſe reuocatum, quòd omnes in mea uita partem aliquā tuæ uitæ repoſitam eſſe dicebant. Quare peccaui, ſceleratéque feci: nam ſi cecidiſſem, mors ipſa meam pietatem, amorémque in te facile defenderet. nunc commiſi ut uiuo me careres, uiuo me alijs indigeres, mea uox in domeſticis periculis potiſſimum occideret, quæ ſæpe alieniſſimis præſi-*

dio fuiſſet. nam quòd ad te pueri ſine literis uenerunt, quoniam uides non fuiſſe iracundiæ cauſa, certe pigritia fuit, & quædam infinita uis lacrymarum & dolorum. Hæc ipſa me quo fletu putas ſcripſiſſe? eodem, quo te legere certo ſcio. an ego poſſum aut non cogitare aliquando de te, aut unquam ſine lacrymis cogitare? cum enim te deſidero, fratrem, ſolum deſidero? ego uero ſuauitate propè fratrem, propè æqualem, obſequio filium, conſilio parẽtem. Quid mihi ſine te unquam, aut tibi ſine me iucundum fuit? quid quod eodem tempore deſidero filiam? qua pietate, qua modeſtia, quo ingenio, effigiem oris, ſermonis, animi mei? quid filium uenuſtiſſimum, mihíque dulciſſimum? quẽ ego ferus, ac ferreus è complexu dimiſi meo, ſapientiorem puerum, quàm uellẽ: ſentiebat enim miſer iam quid ageretur. Quid uero tuum filium? quid? imaginem meam, quem meus Cicero & amabat ut fratrem, & iam, ut maiorem fratrem, uerebatur. quid, quod mulierem miſerrimam, fideliſſimam coniugem me proſequi nõ ſum paſſus, ut eſſet quæ reliquias communis calamitatis communeis liberos tueretur? Sed tamen quoquo modo potui, ſcripſi, & dedi literas ad te Philogono liberto tuo, quas credo tibi poſtea redditas eſſe: in quibus idem te hortor, & rogo, quod pueri tibi uerbis meis nuntiarunt, ut Romam protinus pergas & properes: primum enim te præſidio eſſe uolui, ſiqui eſſent inimici quorũ crudelitas nondum eſſet noſtra calamitate ſatiata: deinde congreſſus noſtri lamentationem pertimui, digreſſum uero non tuliſſem: atque etiam id ipſum quod tu ſcribis, metuebã, ne à me diſtrahi nõ poſſes. His de cauſis hoc maximum malum, quòd te non uidi, quo nihil

amantiſſimis, & coniunctiſſimis fratribus acerbius, ac miſerius uidetur accidere potuiſſe, minus acerbum, minus miſerum fuit, quàm fuiſſet tum congreſſio, tum uero digreſſio noſtra. Nunc, ſi potes, id quod ego, qui fortis tibi ſemper uidebar, non poſſum, erige te, & confirma, ſiqua ſubeũda dimicatio erit. ſpero, ſiquid mea ſpes habet auctoritatis, tibi & integritatem tuam, & amorem in te ciuitatis, & aliquid etiam miſericordiam noſtri, præſidij laturam. ſin eris ab iſto periculo uacuus, ages ſcilicet, ſiquid agi poſſe de nobis putabis: de quo ſcribunt ad me quidem multi multa, & ſe ſperare demonſtrant: ſed ego, quid ſperem, non diſpicio, cum inimici plurimum ualeãt, amici partim deſeruerint me, partim etiam prodiderint, qui in meo reditu fortaſſis reprehenſionem ſui ſceleris pertimeſcant. Sed, iſta qualia ſint, tu uelim perſpicias, mihíque declares. ego tamen, quandiu tibi opus erit, ſiquid periculi ſubeundũ uidebis, uiuam. diutius in hac uita eſſe non poſſum: neque enim tantum uirium habet ulla aut prudẽtia, aut doctrina, ut tantum dolorem poſſit ſuſtinere. ſcio fuiſſe & honeſtius moriendi tempus, & utilius: ſed non hoc ſolum. multa alia prætermiſi: quæ ſi queri uelim præterita, nihil agam, niſi ut augeam dolorem tuũ, indicem ſtultitiam meã. Illud quidẽ nec faciẽdum eſt, nec fieri poteſt, me diutius, quàm aut tuũ tempus, aut firma ſpes poſtulabit, in tam miſera, támq; turpi uita cõmorari: ut qui modo fratre fuerim, liberis, cõiuge, copijs, genere ipſo pecuniæ beatiſſimus, dignitate, auctoritate, exiſtimatione, gratia non inferior, quàm qui unquam fuerunt ampliſſimi, is nunc in tam afflicta, perditáque fortuna neque me, neq; meos lugere diutius poſſim. Qua-

re quid ad me ſcripſiſti de permutatione? quaſi uero nunc me non tuæ facultates ſuſtineant. qua in re ipſe uideo miſer, & ſentio quid ſceleris admiſerim, cum de uiſceribus tuis, & filij tui ſatiſfacturus ſis quibus debes, ego acceptam ex ærario pecuniam tuo nomine fruſtra diſſiparim. ſed tamen & M. Antonio quantum tu ſcripſeras, Cepioni tantundem ſolutum eſt. mihi ad id quod cogito, hoc quod habeo ſatis eſt. ſiue enim reſtituimur, ſiue deſperamur, nihil amplius opus eſt. tu, ſi forte quid erit moleſtiæ, te ad Craſſum, & ad Calidium conferas cenſeo. quantum Hortenſio credēdum ſit, neſcio: me ſumma ſimulatione amoris, ſummáque aſſiduitate quotidiana ſceleratiſſime, inſidioſiſſiméque tractauit, adiuncto quoque Arrio: quorum ego conſilijs, promiſſis, præceptis deſtitutus in hanc calamitatem incidi. Sed hæc occultabis, nequid obſint. illud caueto, & eo puto per Pomponium fouendum tibi eſſe ipſum Hortenſium, ne ille uerſus, qui in te erat collatus, cum AEdilitatem petebas, de lege Aurelia falſo teſtimonio, confirmetur: nihil enim tam timeo, quàm ne, cum intelligant homines quantum miſericordiæ nobis tuæ preces, & tua ſalus allatura ſit, oppugnent te uehementius. Meſſalam tui ſtudioſum eſſe arbitror: Pompeium etiam ſimulatorem puto. ſed hæc utinam non experiare: quod precarer Deos, niſi meas preces audire deſiiſſent. ueruntamen precor, ut his infinitis noſtris malis contenti ſint: in quibus non modo tamen nullius ineſt peccati infamia, ſed omnis dolor eſt, quòd optime factis pœna eſt maxima conſtituta. Filiam meam, & tuā Ciceronémque noſtrum quid ego me frater tibi commendem? Quin illud mœreo, quòd tibi non minorem

dolorem illorum orbitas affert, quam mihi. Sed *te incolumi orbi non erunt.* Reliqua *ita mihi ſalus aliqua detur, poteſtáſque in patria moriendi, ut me lacrymæ non ſinunt ſcribere.* Etiam Terentiam *uelim tueare, mihique de omnibus rebus reſcribas.* Sis *fortis, quoad rei natura patietur.* Idib. Iun. Theſſalonicæ.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AMABO *te mi frater, ne ſi uno meo facto & tu, & omnes mei corruiſtis, improbitati & ſceleri meo potius, quàm imprudentiæ miſericordiǽque aſſignes.* Nullum *eſt meũ peccatum, niſi quòd ijs credidi à quibus nefas putaram eſſe me decipi, aut etiam quibus ne id expedire quidem arbitrabar. intimus, proximus, familiariſſimus quiſque aut ſibi pertimuit, aut mihi inuidit.* Ita *mihi nihil miſero præter fidem amicorum cautum meum conſilium fuit.* Quòd *ſi te ſatis innocentia tua, & miſericordia hominum uindicat hoc tempore à moleſtia, perſpicis profecto, ecquænam nobis ſalutis ſpes relinquatur. nam me* Pomponius, *&* Seſtius, *&* Piſo *noſter adhuc* Theſſalonicæ *retinuerunt, cum longius diſcedere propter neſcio quos motus uetarent. uerũ ego magis exitum illorum literis, quàm ſpe certa expectabam: nam quid ſperem, potentiſſimo inimico, dominatione obtrectatorũ, infidelibus amicis, pluribus inuidis?* Denocius *autem* Trib. pl. *eſt ille quidem in me officioſiſſimus,* Seſtius, *& (ſpero)* Curtius, Milo, Fadius, Gratidius, *ſed ualde aduerſante* Clodio: *qui etiam priuatus eadem manu poterit conciones concitare: deinde etiã interceſſor parabitur.* Hæc *mihi proficiſcenti non proponebantur, ſed ſæpe triduo ſumma cum gloria di-*

cebar eſſe rediturus. Quid tu igitur, inquies? Quid? multa conuenerũt quæ mentem exturbarent meã, ſubita defectio Pompeij, alienatio Conſulum, etiam Prætorum timor, publicanorum arma. lacrymæ meorum me ad mortem ire prohibuerunt: quod certe & ad honeſtatem, & ad effugiendos intolerabiles dolores fuit aptiſſimum. Sed de hoc ſcripſi ad te in ea epiſtola, quã Phaetonti dedi. nunc tu, quoniam in tantum luctum, laborem detruſus es, quantum nemo unquam, ſi releuare potes communem caſum miſericordia hominum, ſcilicet incredibile quiddam aſſequeris. ſin planè occidimus, me miſerum, ego omnibus meis exitio fuero, quibus ante dedecori non eram. Sed tu, ut ante ad te ſcripſi, perſpice rem & pertenta, & ad me, ut tempora noſtra, non ut amor tuus fert, uere perſcribe. Ego uitam, quoad putabo tua intereſſe, aut ad ſpem ſeruandam eſſe retinebo. tu nobis amiciſſimum Seſtium cognoſces, credo tua cauſa uel Lentulum, qui erit Conſul. quanquam ſunt facta uerbis difficiliora. tu, & quid opus ſit, & quid ſit, uidebis omnino. Si tuam ſolitudinem, communémque calamitatem nemo deſpexerit, aut per te confici aliquid, aut nullo modo poterit: ſin te quoque inimici uexare cœperint, ne ceſſaris: non enim gladijs tecum, ſed litibus agetur. Verum hæc abſint uelim. te oro ut ad me de omnibus rebus ſcribas, & in me animi potius aut conſilij putes minus eſſe, quàm antea, amoris uero & officij non minus. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER II.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EPISTOLAM quam legiſti, mane dederam. Sed fecit humaniter Licinius, quòd ad me, miſſo ſenatu, ueſperi uenit, ut, ſiquid eſſet actum, ad te, ſi mihi uideretur, perſcriberem. Senatus fuit frequentior, quàm putabamus eſſe poſſe menſe Decembri ſub dies feſtos. conſulares nos fuimus, & duo Conſules deſignati P. Seruilius, M. Lucullus: Lupus, Volcatius, Glabrio Prætt. ſanè frequentes fuimus, omnino ad ducentos. commorat expectationem Lupus. Egit cauſam agri Campani ſanè accurate: auditus eſt magno ſilentio. materiam rei non ignoras. nihil ex noſtris actionibus prætermiſit. fuerunt nonnulli aculei in C. Cæſarem, contumeliæ in Gellium, expoſtulationes cum abſente Pompeio. cauſa ſero perorata, ſententias ſe rogaturum negauit, nequod onus ſimultatis nobis imponeret. ex ſuperiorum temporum conuitijs, & ex præſenti ſilentio, quid ſenatus ſentiret, ſe intelligere dixit. Milo cœpit dimittere. tum Marcellinus, Noli, inquit, ex taciturnitate noſtra Lupe, quid aut probemus hoc tempore, aut improbemus, iudicare. Ego quod ad me attinet, idémque arbitror cæteros, iccirco taceo, quòd non exiſtimo, cum Pompeius abſit, cauſam agri Campani agi conuenire. Tum ille ſe ſenatum negauit tenere.

Racilius ſurrexit, & de iudicijs referre cœpit: Marcellinum quidem primum rogauit. is cum grauiter de Clodianis incendijs, trucidationibus, lapidationibus queſtus eſſet, ſententiam dixit, ut ipſe iudices per prætorem urbanum ſortiretur: iudicum ſortitione facta, comitia haberentur: qui iudicia impediuiſſet, eum contra Remp. eſſe facturum. approbata ualde ſententia, C. Cato contra dixit, & Caſſius, maxima acclamatione ſenatus, cũ comitia iudicijs anteferret. Philippus aſſenſit Lentulo. poſtea Racilius de priuatis me primum ſententiam rogauit. multa feci uerba de toto furore, latrocinióque P. Clodij. eum tanquam reum accuſaui multis, & ſecundis admurmurationibus cuncti ſenatus. orationẽ meam collaudauit ſatis multis uerbis, non mehercule indiſerte Seuerus Antiſtius, íſque iudiciorum cauſam ſuſcepit, antiquiſſimámque ſe habiturum dixit. ibatur in eam ſententiam. tum Clodius rogatus, diẽ dicendo eximere cœpit. furebat, à Racilio ſe contumaciter, urbanéque uexatum. deinde eius operæ repente à Græcoſtaſi, & Gradibus clamorem ſatis magnum ſuſtulerunt, opinor in Q. Seſtilium, & amicos Milonis incitatæ. eo metu iniecto, repente magna querimonia omnium diſceſſimus. Habes acta unius diei. reliqua, ut arbitror, in menſem Ianuarium reijcientur. De Tribunis pl. longe optimum Racilium habemus. uidetur etiam Antiſtius amicus nobis fore. Nam Plautius noſter totus eſt. Fac, ſi me amas, ut conſiderate, diligentérque nauiges de menſe Decembri. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

NON occupatione, qua erã ſanè impeditus, ſed paruula

lippitudine adductus ſum ut dictarem hãc epiſtolam, & non, ut ſoleo, ad te ipſe ſcriberem. Et primum me tibi excuſo in eo ipſo in quo te accuſo: me enim adhuc nemo rogauit, num quid in Sardiniã uellem: te puto ſæpe habere, etſi non ſemper, qui, num quid Romam uelis, quærant. Quod ad me de Lentuli & Sexti nomine ſcripſiſti: locutus ſum cum Cincio. Quomodo res ſe habet, non eſt facillima. ſed habet profecto quoddam Sardinia appoſitum ad recordationem præteritæ memoriæ: nam, ut ille Gracchus Augur, poſteaquam in iſtam prouinciã uenit, recordatus eſt quid ſibi in campo Martio comitia Conſulum habenti contra auſpicia accidiſſet, ſic tu mihi uideris in Sardinia de forma Minutiana, & de nominibus Pomponianis in otio recogitaſſe. ſed ego adhuc emi nihil. Culeonis auctio facta eſt. Tuſculano emptor nemo fuit. ſi conditio ualde bona fuerit, fortaſſe non omittam. De ædificatione tua Cyrum urgere non ceſſo: ſpero eum in officio fore: ſed omnia ſunt tardiora propter furioſæ AEdilitatis expectationem: nam comitia ſine mora futura uidẽtur: edicta ſunt ad XI. Cal. Febr. te tamen ſolicitum eſſe nolo. omne genus à nobis cautionis adhibebitur. De Rege Alexandrino factum eſt S.C. cum multitudine reduci, periculoſum Reip. uideri. reliqua cũ eſſet in ſenatu contentio, Lentulúſne, an Pompeius reduceret, obtinere cauſam Lentulus uidebatur. in ea re nos & officio erga Lentulum mirificè, & uoluntati Pompeij præclare ſatiſfecimus. Sed per obtrectatores Lentuli res calumnia extracta eſt. cõſecuti ſunt dies comitiales, per quos ſenatus haberi non poterat. Quid futurum ſit latrocinio Tribunorum, non diuino, ſed tamen ſuſpicor per

nim rogationem Caninium perlaturum. in ea re Pompeius quid uelit, non diſpicio: familiares eius quid cupiant, omnes uident. Creditores uero Regis aperte pecunias ſuppeditant contra Lentulum. ſine dubio res à Lentulo remota uidetur eſſe, cum magno meo dolore: quanquam multa fecit, quare, ſi fas eſſet, iure ei ſuccenſere poſſemus. Tu, ſi ita expedit, uelim quamprimum bona & certa tempeſtate conſcendas, ad méque uenias: innumerabiles enim res ſunt, in quibus te quotidie in omni genere deſiderem. Tui noſtríque ualent. Vale. XIIII. Cal. Febr.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SCRIPSI ad te antea ſuperiora. nunc cognoſce poſtea quæ ſint acta. A Cal. Febr. legationes in Id. Febr. reijciebantur. eo die res confecta non eſt. ad IIII. Non. Milo affuit: ei Pompeius aduocatus uenit. dixit Marcellus à me rogatus. honeſte diſceſſimus. producta dies eſt in VIII. Id. interim reiectis legationibus in Idus, referebatur de prouincijs Quæſtorum, & de ornandis Prætoribus. Sed res multis querelis de Rep. interponendis nulla tranſacta eſt. Cato legem promulgauit de imperio Lentulo abrogando. ueſtitum filius mutauit. ad VIII. Id. Milo affuit: dixit Pompeius, ſiue uoluit: nam, ut ſurrexit, operæ Clodianæ clamorem ſuſtulerunt: ídque ei perpetua oratione contigit, non modo ut acclamatione, ſed ut conuitio & maledictis impediretur. qui ut perorauit (nam in eo ſanè fortis fuit, non eſt deterritus: dixit omnia, atque interdum etiam ſilentio, cum auctoritate peregerat) ſed ut perorauit, ſurrexit Clodius: ei tantus clamor à noſtris (placuerat

enim referre gratiam) ut neque mente, neque lingua, neque ore conſiſteret. ea res acta eſt, cum hora V I. cum Pompeius peroraſſet, uſque ad horam V I I I. cum omnia maledicta, uerſus etiam obſcœniſſimi in Clodiũ, & Clodiam dicerentur. ille furens, & exanguis interrogabat ſuos in clamore ipſo, quis eſſet qui plebem fame necaret. reſpondebant operæ, Pompeius. quis Alexandriam ire cuperet: reſpondebant, Pompeius. quem ire uellent: reſpondebant, Craſſum. is aderat tum, Miloni animo non amico. hora ferè I X, quaſi ſigno dato, Clodiani noſtros conſputare cœperunt. exarſit dolor. urgere illi, ut loco nos mouerent. factus eſt à noſtris impetus, fuga operarum. eiectus de roſtris Clodius, ac nos quoque tum fugimus, nequid in turba. ſenatus uocatus in curiam, Pompeius domum. Neque ego tamen in ſenatum, ne aut de tantis rebus tacerem, aut in Pompeio defendendo (nam is carpebatur à Bibulo, Curione, Fauonio, Seruilio filio) animos bonorum offenderem. res in poſterum dilata eſt. Clodius in Quirinalia produxit diem. ad V I I. Id. ſenatus ad Apollinis fuit, ut Pompeius adeſſet. acta res eſt grauiter à Pompeio. eo die nihil perfectum eſt. ad V I. Id. ad Apollinis S.C. factum eſt, ea quæ facta eſſent ad V I I I. Id. contra Remp. eſſe facta. eo die Cato eſt uehementer in Pompeium inuectus, & eum oratione perpetua tanquam reum accuſauit: de me multa, me inuito, cum mea ſumma laude dixit, cum illius in me perfidiã increparet. auditus eſt mágno ſilentio maleuolorum. Reſpondit ei uehementer Pompeius, Craſſúmque deſcripſit, dixítque aperte, ſe munitiorem ad cuſtodiendam uitam ſuam fore, quàm Africanus fuiſſet, quem C. Carbo interemiſſet. Itaque

magnæ mihi res iam moueri uidebantur. nam Pompeius hæc intelligit, nobiſcúmq; communicat, inſidias uitæ ſuæ fieri, Catonem à Craſſo ſuſtentari, Clodio pecuniam ſuppeditari: utrunque & ab eo, & à Curione, Bibulo, cæteríſque ſuis obtrectatoribus confirmari: uehementer eſſe prouidendum, ne opprimatur: concionario illo populo à ſe propè alienato, nobilitate inimica, non æquo ſenatu, iuuentute improba. itaque ſe comparat, homines ex agris accerſit. operas autem ſuas Clodius confirmat. manus ad Quirinalia paratur. in eo multo ſumus ſuperiores ipſius copijs. ſed magna manus ex Piceno, & Gallia expectatur, ut etiam Catonis rogationibus de Milone, & Lentulo reſiſtamus. Ad IIII. Id. *Seſtius ab indice Cn. Nerio Pupinia de ambitu eſt poſtulatus, & eodem die à quodam* M. Tullio *de ui. is erat æger. domum (ut debuimus) ad eum ſtatim uenimus, eíque nos totos tradidimus, ídque fecimus præter hominum opinionem, qui nos ei iure ſuccenſere putabant, ut humaniſſimi, gratiſſimíque & ipſi, & omnibus uideremur: itáque faciemus. ſed idem* Nerius *index edidit ad allegatos* Cn. Lentulum Vaciam, & C. Cornelium. *eodem die* S.C. *factum eſt, ut ſodalitates, decuriatíque diſcederent, léxque de ijs ferretur, ut qui non diſceſſiſſent, ea pœna, quæ eſt de ui, tenerentur.* Ad III. Id. *dixi pro* Beſtia *de ambitu apud* Prætorem Cn. *Domitium in foro medio, maximo conuentu: incidíque in eum locum in dicendo, cum* Seſtius *multis in templo Caſtoris uulneribus acceptis, ſubſidio* Beſtiæ *ſeruatus eſſet. hic* προῳκονομησάμην *quidem* εὐκαίρως *de ijs quæ in* Seſtium *apparabantur crimina, & eum ornaui ueris laudibus, magno aſſenſu omnium. res homini fuit*

uehementer grata. quæ tibi eo ſcribo, quòd me de retinenda Seſtij gratia literis monuiſti. Pridie Id. hæc ſcripſi ante lucem. eo die apud Pomponium in eius nuptijs erã cœnaturus. Cætera ſunt in rebus noſtris, cuiuſmodi tu mihi ferè diffidenti prædicabas, plena dignitatis & gratiæ: quæ quidem tua mi frater prudentia, patientia, uirtute, pietate, ſuauitate etiam tibi mihíque ſunt reſtituta. Domus tibi ad Lucum Piſonis Liciniana conducta eſt. Sed, ut ſpero, paucis menſibus poſt Calendas Quint. in tuam commigrabis. tuam in Carinis mundi habitatores Lamiæ conduxerunt. A' te poſt illam Olbienſem epiſtolam nullas literas accepi. quid agas, & ut te oblectes, ſcire cupio, maximéque teipſum uidere quamprimum. Cura mi frater ut ualeas: & quanquam eſt hiems: tamen Sardiniam iſtam eſſe cogites. XV. Cal. Mart.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SESTIVS *noſter abſolutus eſt III. Id. Mart. & quod uehementer interfuit Reip. nullã uideri in eiuſmodi cauſa diſſenſionẽ eſſe, omnibus ſententijs abſolutus eſt. Illud quod tibi ſæpe curæ eſſe intellexerã, ne cui iniquo relinqueremus uituperãdi locum qui nos ingratos eſſe diceret, niſi illius peruerſitatẽ quibuſdã in rebus quàm humaniſſime ferremus, ſcito hoc nos in eo iudicio conſecutos eſſe, ut omnium gratiſſimi iudicaremur: nam in defendẽdo moroſo homine cumulatiſſime ſatiſfecimus, & (id quod ille maxime cupiebat) Vatinium à quo palàm oppugnabatur, arbitratu noſtro concidimus, Dijs hominibúſque plaudẽtibus. quin etiã Paulus noſter, cũ teſtis productus eſſet in Seſtium, confirmauit ſe nomen*

Vatinij delaturum, ſi Macer Licinius cunctaretur: & Macer à Seſtij ſubſellijs ſurrexit, ac ſe illi non defuturũ affirmauit. Quid quæris? homo petulans & audax Vatinius ualde perturbatus, debilitatúſque diſceſſit.

Quintus tuus puer optimus eruditur egregie. hoc nũc magis animaduerto, quòd Tyrãnio docet apud me.

Domus utriuſque noſtrum ædificatur ſtrenue. redemptori tuo dimidiũ pecuniæ curaui. ſpero nos ante hiemem contubernales fore. De noſtra Tullia tui mehercule amantiſſima ſpero cum Craſſipede nos confeciſſe. dies erant duo, qui poſt latinas habentur religioſi. cæterum confectum erat. latiar erat exiturus. * Ad VIII. Id. Apr. ſponſalia Craſſipedi præbui. huic conuiuio puer optimus Quintus tuus meúſq;, quòd perleuiter commotus fuerat, defuit. Ad VI. Id. Apr. ueni ad Quintum, eúmque uidi planè integrum: multúmque is mecum ſermonem habuit, & perhumanum de diſcordijs mulierum noſtrarum. Quid quæris? nihil feſtiuius. Pomponia autem etiam de te queſta eſt. ſed hæc coràm agemus. À puero ut diſceſſi, in aream tuam ueni. res agebatur multis ſtructoribus. Longilium redemptorem cohortatus ſum. fidem mihi faciebat ſe uelle nobis placere. domus erit egregia: magis enim cerni iam poterat, quàm quantum ex forma iudicabamus. itémque noſtra celeriter ædificabatur. eo die cœnaui apud Craſſipedem. cœnatus, in hortos ad Pompeium lectica latus ſum. Luceium conuenire non potueram, quòd abfuerat: uidere autem uolebam, quòd eram poſtridie Roma exiturus, & quòd ille in Sardiniã iter habebat. hominem conueni, & ab eo petiui ut quamprimum te nobis redderet. ſtatim, dixit. erat autem iturus

(ut aiebat) ad III. Id. Apr. ut aut Labrone, aut Piſis cõſcenderet. Tu mi frater, ſimul ac ille uenerit, primam nauigationem (dummodo idonea tempeſtas ſit) ne omiſeris. Ad II. Id. Apr. ante lucem hanc epiſtolam dictauerám, ſcripſerámque in itinere, ut eo die apud T. Titium in Anagnino manerem. poſtridie autem in Laterio cogitabam: inde, cum in Arpinati quinq; dies fuiſſem, ire in Pompeianum, rediens aſpicere Cumanum, ut quoniam in Nonas Maias Miloni dies producta eſt, prid. Non. Romæ eſſem, téque mi cariſſime, & ſuauiſſime frater ad eam diem (ut ſperabam) uiderem, ædificationem Arcani ad tuum aduentum ſuſtentari placebat. Fac, mi frater, ut ualeas, quamprimúmque uenias. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

O' LITERAS mihi tuas iucundiſſimas, expectatas, ac primo quidem cum deſiderio, nunc uero etiam cum timore. atque has ſcito literas me ſolas accepiſſe poſt illas, quas tuus nauta attulit Olbia datas. ſed cætera (ut ſcribis, præſenti ſermoni reſeruentur. hoc tamen non queo differre. Idib. Maijs ſenatus frequens diuinus fuit in ſupplicatione Gabinio deneganda. adiurat Porcilius hoc nemini accidiſſe. foris ualde plauditur. mihi cũ ſua ſponte iucundum, tum iucundius, quòd me abſente (eſt enim ἀκριβὲς iudicium) ſine oppugnatione, ſine gratia noſtra. eram Antij. Quod Idibus, & poſtridie fuerat dictum, de agro Cãpano actum iri, non eſt actum. in hac cauſa mihi aqua hæret. Sed plura, quàm conſtitueram: corám enim. uale mi optime, ac optatiſſime frater, & aduola. idem te noſtri rogant

pueri. illud ſcilicet cœnabis cum ueneris.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

PLACITVRVM *tibi eſſe librũ meum ſuſpicabar: tam ualde placuiſſe quàm ſcribis, ualde gaudeo. Quòd me admones de non curãtia, ſuadéſq; ut meminerim Iouis orationem quæ eſt in extremo illo libro: ego uero memini & illa omnia mihi magis ſcripſi, quàm cæteris. ſed tamen poſtridie quàm tu es profectus, multa nocte cum Vibulio ueni ad Pompeium. cúmque ego egiſſem de iſtis operibus atq; inſcriptionibus, perbenigne mihi reſpondit, magnam ſpem attulit, cum Craſſo ſe dixit loqui uelle, mihíque, ut idem facerẽ, ſuaſit. Craſſum Coſ. ex Senatu domum reduxit. ſuſcepit rem, dixítque eſſe quod Clodius hoc tempore cuperet per ſe & per Pompeium conſequi: putare ſe, ſi ego eum non impedirem, poſſe me adipiſci ſine contentione, quod uellem. totum ei negotium permiſi, méque in eius poteſtate dixi fore. Interfuit huic ſermoni P. Craſſus, adoleſcẽs noſtri (ut ſis) ſtudioſiſſimus. Illud autem quod cupit Clodius, eſt legatio aliqua, ſi minus per Senatum, per populum libera aut Bizantium, aut Brogitarum, aut utrunque. plena res numorum. Quod ego non nimium laboro, etiam ſi minus aſſequor quod uolo. Põpeius tamen cum Craſſo locutus eſt. uidentur negotium ſuſcepiſſe. ſi perficiunt, optime: ſin minus, ad noſtrum Iouem reuertamur. ἀμφιλαφίαν autem illam quam tu ſoles dicere, bono modo deſidero, ſic prorſus ut aduenientem excipiam libenter, latentem etiam nunc non excitem. Tribus locis ædifico, reliqua recõcinno: uiuo paulo liberalius quàm ſolebã. Opus erat, ſi te haberem pauliſper,*

ſabris locũ dare. ſed & hæc(ut ſpero) breui inter nos communicabimus. Res *autem* Romanæ *ſic ſe habẽt.* Conſul *eſt egregius* Lentulus, *non impediente collega, ſic inquam bonus, ut meliorem non uiderim. dies comitiales exemit omneis: nam etiam* Latinæ *inſtaurantur: nec tamen deerant ſupplicationes.* Sic *legibus perniciosiſſimis obſiſtitur, maxime* Catonis: *cui tamen egregie impoſuit* Milo *noſter. nam ille uindex gladiatorum & beſtiariorum emerat de* Coſconio & Põponio *beſtiarios, nec ſine his armatis unquam in publico fuerat: hos alere non poterat: itaque uix tenebat.* Sẽſit Milo: *dedit cuidam non familiari negotium, qui ſine ſuſpicione emeret eam familiam à* Catone. *quæ ſimul atque abducta eſt,* Racilius *qui unus eſt hoc tempore* Trib. pl. *rem patefecit, eóſque homines ſibi emptos eſſe dixit(ſic enim placuerat) & tabulam proſcripſit, ſe familiã* Catonianam *uenditurum. in eam tabulam magni riſus conſequebantur.* Nunc *igitur* Catonem Lentulus *à legibus remouit, & eos qui de* Cæſare *mõſtra promulgarunt, quibus intercederet nemo.* Nam *quod de* Pompeio Caninius *agit, ſanequam refrixit: neq; enim res probatur, &* Pompeius *noſter in amicitia* P. Lentuli *uituperatur, & hercule non eſt idem. nam apud illam perditiſſimam atque infimam fecem populi propter* Milonem *ſuboffendit: & boni multa ab eo deſiderant, multa reprehendunt.* Marcellinus *autẽ hoc uno mihi quidem non ſatiſfacit, quòd eum nimis aſpere tractat: quanquam id* Senatu *non inuito facit. quo ego me libentius à curia, & ab omni parte* Reip. *ſubtraho.* In iudiciis *iÿ ſumus qui fuimus: domus celebratur, ita ut cũ maxime.* Vnum *accidit imprudẽtia* Milonis *incommo*

de, de Sex. Celio, quem neque hoc tempore, neque ab imbecillis accuſatoribus mihi placuit accuſari. Ei tres ſententiæ teterrimæ in conſilio defuerũt. itaque hominem populus reuocat: & retrahatur neceſſe eſt. non enim ferunt homines, & quia cum apud ſuos diceret, penè damnatus eſt, uidẽt damnatum. Ea ipſa in re Pompeij offenſio nobis obſtitit: Senatorũ enim urna copioſe abſoluit, equitum adæquauit, Tribuni ærarij condemnarunt. Sed hoc incommodũ conſolantur quotidianæ damnationes inimicorum, in quibus me perlubente Seruius alliſus eſt, cæteri conciduntur. Cato concionatus eſt comitia haberi non ſiturum, ſi ſibi cum populo dies agendi eſſent exempti. Appius à Cæſare nondũ redierat. Tuas mirificæ literas expecto. atq; adhuc clauſum mare ſcio fuiſſe: ſed quoſdam ueniſſe tamẽ Olbia dicebant, qui te unicæ laudarant, plurimique in prouincia fieri dicerent. ijdem aiebant nuntiare te prima nauigatione tranſmiſſurum. Id cupio: & quanquam teipſum ſcilicet maxime, tamen etiam literas tuas ante expecto. Mi frater uale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DEDERAM ad te literas antea, quibus erat ſcriptum, Tulliam noſtram Craſſipedi prid. Non. Apr. eſſe deſponſatã: cæteráque de Rep. & priuata perſcripſerã. poſtea ſunt hæc acta. Nonis Apr. S.C. Pompeio pecunia decreta in rem frumentariam ad HS M C C C C. ſed eodem die uehementer actum de agro Cãpano, clamore ſenatus propè concionali. acriorem cauſam inopia pecuniæ faciebat, & annonæ caritas. Non prætermittam ne illud quidem, M. Furiũ Flaccum equitem

Romanum, hominem nequam Capitolini & Mercuriales de collegio eiecerunt, præſentem ad pedes uniuſcuiuſque iacentem. Ad III. Id. Maij S. C. *factum eſt de ambitu in Afranij ſententiam, quam ego dixeram, cum tu adeſſes: ſed magno cũ gemitu Senatus Conſules non ſunt perſecuti eorum ſententias: qui Afranio cum eſſent aſſenſi, addiderũt, ut Prætores ita crearentur, ut dies* L X. *priuati eſſent. eo die Catonẽ planè repudiarũt. Quid multa? tenent omnia: ídque ita omnes intelligere uolunt.* Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

T V M E T V I S *ne me interpelles? primum ſi in iſto eſſem, tu ſcis quid ſit interpellare.* An *te* Atteius? *mehercule mihi docere uidebaris iſtius generis humanitatem: qua quidem nihil utor abs te.* Tu *uero ut me & appelles, & interpelles, & obloquare, & colloquare, uelim. quid enim mihi ſuauius? non mehercule quiſquam* μυσοπάτακτος *libẽtius ſua recentia poemata legit, quàm ego te audio quacunque de re, publica, priuata, ruſtica, urbana.* Sed *mea factum eſt inuiſa uerecundia, ut te proficiſcens non tollerem.* Oppoſuiſti ſemel *ἀντίιντον cauſam* Ciceronis *noſtri ualetudinem: conticui. iterum* Cicerones*: quieui.* Nunc *mihi iucunditatis plena epiſtola hoc aſperſit moleſtiæ, quòd uideris, ne mihi moleſtus eſſes, ueritus eſſe, atque etiam nunc uereri.* Litigarem *tecum, ſi fas eſſet. ſed mehercule iſtuc ſi unquam ſuſpicatus ero, nihil dicam aliud, niſi uerebor nequando ego tibi, cum ſum unà, moleſtus ſim.* Video *te ingemuiſſe. ſic fit.* αὐδ' ἀν ἔα, ἔξησας. *nunquam enim dicam* ἔα πάσας? Marium *autem noſtrum in lecticam*

*meherc*u*le coniecißem, non illam* Regis Ptolemæi A*nitianam. memini enim cum hominem portarem ad* Ba*ias* Neapoli *octophoro* A*nitiano, machærophoris centum ſequentibus, miros riſus nos edere, cum ille ignarus ſui comitatus, repente aperuit lecticam, & penè ille timore, ego riſu corrui.* Tunc*, ut dico, certe ſuſtuliſſem, ut aliquando ſubtilitatem ueteris urbanitatis & humaniſſimi ſermonis attingerem: ſed hominem infirmum in uillam apertam, ac ne rudem quidem etiam nunc inuitare nolui.* Hoc *uero mihi peculiare fuerit, hic etiam iſto frui. nam illorum prædiorum ſcito mihi uicinum* Marium *lumen eſſe. apud* A*nitium, uidebimus ut paratum ſit. nos enim ita philologi ſumus, ut uel cum fabris habitare poſſimus.* H*abemus hanc philo ſophiam, nõ ab* Hy*metto, ſed ab area* Sy*ra.* M*arius & ualetudine eſt & natura imbecillior.* De *interpellatione, tantum ſumam à uobis temporis ad ſcribendum, quantum dabitis: utinam nihil detis, ut potius ueſtra iniuria, quàm ignauia mea ceſſem.* De Repub. *nimium te laborare doleo, & meliorem ciuem eſſe, quàm* Philo*ctetem, qui accepta iniuria, illa ſpectacula quærebat, quæ tibi acerba eſſe uideo.* A*mabo te, aduola: conſolabor te, & omnem abſtergebo dolorem. & adduc, ſi me amas,* Marium*. ſed approperate. hortus domi eſt.* Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EPISTOLAM *hanc conuitio efflagitarunt codicilli tui. nam res quidem ipſa, & is dies, quo tu es profectus, nihil mihi ad ſcribendum argumenti ſanè dabat. ſed quemadmodum coràm cum ſumus, ſermo*

nobis deeſſe non ſolet, ſic epiſtolæ noſtræ debent interdum hallucinari. Tenediorum igitur libertas ſecuri Tenedia præciſa eſt, cum eos præter me, & Bibulum, & Calidium, & Fauonium nemo defenderet.

De te magis ab Sipylo mentio eſt honorifica facta, cum te unum dicerent poſtulationi L. Seſtij Panſæ reſtitiſſe. Reliquis diebus, ſiquid erit quod te ſcire opus ſit, aut etiam ſi nihil erit, tamen ſcribam quotidie aliquid. Pridie Id. neque tibi, neque Pomponio deero.

Lucretij poemata, ut ſcribis, non ita ſunt multis luminibus ingenij, multæ tamen artis. ſed cum ueneris, uirum te putabo: ſi Salluſtij Empedoclea legeris, hominem non putabo. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

GAVDEO *tibi iucundas eſſe meas literas. nec tamen habuiſſem ſcribēdi nunc quidem ullum argumentum, niſi tuas accepiſſem: nam pridie Id. cum Appius Senatum infrequentem coegiſſet, tantum fuit frigus, ut populi conuitio coactus ſit nos dimittere. De Comageno Rege quòd rem diſcuſſeram, mirificæ mihi & per ſe, & per Pomponium blanditur Appius. uidet enim hoc genere dicendi ſi utar in cæteris, Februarium ſterilem futurum, eúmque luſi iocoſe ſatis: neque ſolum illud extorſi oppidulum, quod erat poſitum in Euphrate & Zeugmate, ſed præterea togam ſum eius prætextam, quam erat adeptus Cæſare Conſule, magno hominum riſu cauillatus. quòd nolit inquam renouare honores eoſdē, quo minus togam prætextam quotannis interpollet, decernendum nihil cenſeo. Vos autem homines nobiles, qui Buſrenum prætextatum non ferebatis, Co-*

magenum feretis? genus uides, & locum iocandi. Multa dixi in ignobilem Regem, quibus totus eſt exploſus. Quo genere commotus (ut dixi) Appius, totum me amplexatur. nihil eſt enim facilius quàm reliqua diſcutere. ſed non faciam ut illum offendam, ne imploret fidem Iouis hoſpitalis, Graios omneis conuocet, per quos mecum in gratiam rediјt. Theopompo ſatiſſaciemus. De Cæſare fugerat me ad te ſcribere. uideo enim quas tu literas expectaris. Sed ille ſcripſit ad Balbum faſciculum illum epiſtolarum in quo fuerat & mea, & Balbi, totum ſibi aqua madidum redditum eſſe: ut ne illud quidẽ ſciat, meam fuiſſe aliquam epiſtolam. ſed ex Balbi epiſtola pauca uerba intellexerat, ad quæ reſcripſit his uerbis, DE Cicerone uideo te quiddã ſcripſiſſe quod ego non intellexi: quantum autem coniectura conſequebar, id erat huiuſmodi, ut magis optandum quàm ſperandum putarem.

Itaque poſtea miſi eodem illo exemplo literas. Iocum autem illius de ſua egeſtate ne ſis aſpernatus. ad quem ego reſcripſi, nihil eſſe quod poſthac arcæ noſtræ fiducia conturbaret: luſíque in eo genere & famil iariter & cum dignitate. Amor autem eius erga nos perfertur omnium nuntijs ſingularis. Et literæ quidẽ ad id quod expectas, ferè cum tuo reditu iungentur: reliqua ſingulorum dierum ſcribemus ad te, ſi modo tabellarios tu præbebis. quanquam eiuſmodi frigus impendebat, ut ſummum periculum eſſet, ne Appio ſuæ ædes urerentur. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

RISI niuem atram: téque hilari animo eſſe, & prom-

pto ad iocandum ualde me iuuat. De Pompeio aſſentior tibi,uel tu potius mihi: nam ut ſcis, iampridem iſtum canto Cæſarem.mihi crede,in ſinu eſt, neque ego diſcingor. Cognoſce nunc Idus . decimus erat Celio dies.Domitius ad numerum iudices non habuit.Vereor ne homo teter & ferus Pola Seruius ad accuſationem ueniat:nã noſter Celius ualde oppugnatur à gente Clodia.certi nihil eſt adhuc: ſed ueremur. Eodem igitur die Tyrijs eſt Senatus datus frequens. frequentes contra Syriaci publicani . uehementer uexatus Gabinius: exagitati tamen à Domitio publicani, quòd eum eſſent cum equis proſecuti.Noſter Lamia paulo ferocius cum Domitius dixiſſet,Veſtra culpa hæc acciderũt, equites Romani. diſſolute enim iudicatis: nos iudicamus,uos laudatis,inquit.actum eſt eo die nihil.nox diremit. Comitialibus diebus qui quirinalia ſequuntur , Appius interpretatur non impediri ſe lege Puppia,quo minus habeat Senatum:& quod Gabinia ſanctum ſit,etiam cogi ex Calend Febr.uſque ad Calend. Mart.legatis Senatum quotidie dari. Ita putãtur detrudi comitia in menſem Martium.ſed tamen his comitialibus Tribuni pl. de Gabinio ſe acturos eſſe dicunt. omnia colligo,ut noui ſcribam aliquid ad te:ſed ut uides,res me ipſa deficit.Itaque ad Calliſthenem & Philiſtum redeo: in quibus te uideo uolutatum. Calliſthenis quidem uulgare & notum negotium, quemadmodum Græci aliquot locuti ſunt.Siculus ille capitalis,creber,acutus,breuis,penè puſillus Thucydides, ſed utros eius habueris libros (duo enim ſunt corpora)an utroſque,neſcio.Me magis de Dionyſio delectat:ipſe eſt enim ueterator magnus & perfamiliaris Philiſto. Sed quod

adſcribis, aggrederiſne ad hiſtoriam? me auctore potes. & quoniā tabellarios ſumminiſtras, hodierni diei res geſtas Lupercalibus habebis. Oblecta te cum Cicerone noſtro quambelliſſime.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DVAS *adhuc à te accepi epiſtolas, quarum alteram in ipſo diſceſſu noſtro, alteram Arimino datam. plures quas ſcribis te dediſſe, non acceperam. Ego me in Cumano, & Pompeiano, præter quàm quòd ſine te, cæterum ſatis commode oblectabar: & eram in eiſdē locis uſque ad Cal. Iun. futurus. Scribebam illa quæ dixeram πολιτικὰ, ſpiſſum ſanè opus & operoſum. ſed ſi ex ſententia ſucceſſerit, bene erit opera poſita: ſin minus in illud ipſum mare deijciemus, quod ſcribentes ſpectabamus: aggrediemur alia, quoniam quieſcere non poſſumus. Tua mandata perſequar diligenter, & adiungendis hominibus, & quibuſdam non alienandis. Maxime uero mihi curæ erit, ut Ciceronem tuum, noſtrúmque uideam ſcilicet quotidie, ſed inſpiciam, quid diſcat, quamſæpiſſime: & niſi ille contemnat, etiam magiſtrum me ei profitebor: cuius rei nonnullam conſuetudinem nactus ſum in hoc horum dierum otio, Cicerone noſtro minore perdocendo. Tu, quemadmodum ſcribis, quod etiam ſi non ſcriberes, facere te diligentiſſime tamen ſciebam, facies, ſcilicet ut mea mandata digeras, perſequare, conficias. Ego, cum Romam uenero, nullum prætermittam Cæſaris tabellarium, cui literas ad te non dem. His diebus (ignoſces) cui darem fuit nemo ante hunc M. Orſium equitem Romanum noſtrum, & perneceſſarium, & quòd eſt*

ex municipio Atellano, quod ſcis eſſe in fide noſtra. Itaque eum tibi commendo in maiorem modum, hominem domi ſplendidum, gratioſum etiam extra domum: quem fac ut tua liberalitate tibi obliges. eſt Tribunus mil. in exercitu noſtro: gratum hominē obſeruantémque cognoſces. Trebatium ut ualde ames, uehementer te rogo. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

A D IIII. Non. Iun. *quo die Romam ueni, accepi tuas literas datas Placentiæ: deinde alteras poſtridie datas Blandenonæ, cum Cæſaris literis refertis omni officio, diligentia, ſuauitate. Sunt iſta quidem magna, uel potius maxima: habent enim uim magnam ad gloriam, & ad ſummam dignitatem. ſed mihi crede quem noſti, quod in iſtis rebus ego plurimi æſtimo, id iam habeo, te ſcilicet primum tam inſeruientem communi dignitati, deinde Cæſaris tantum in me amorem: quem omnibus iis honoribus quos me à ſe expectare uult, antepono. Literæ uero eius unà datæ cum tuis, quarū initium eſt, quàm ſuauis ei tuus aduentus fuerit, & recordatio ueteris amoris: deinde ſe effecturum, ut ego in medio dolore ac deſiderio tui te, cum à me abeſſes, potiſſimum ſecum eſſe lætarer: incredibiliter delectarunt. Quare facis tu quidem fraterne, quòd me hortaris: ſed mehercule currentem nunc quidem, ut omnia mea ſtudia in iſtum unum conferam. Ego uero ardēti quidem ſtudio: ac fortaſſe efficiam quod ſæpe uiatoribus, cum properant, euenit, ut ſi ſerius quàm noluerunt, forte ſurrexerint, properādo etiam citius, quàm ſi de multa nocte uigilaſſent, perueniant quò uelint:*

ſic ego quoniam in iſto homine colendo tam indormiui diu, te mehercule ſæpe excitante, curſu corrigam tarditatem, tum equis, tum uero (quoniam ſcribis poema ab eo noſtrum probari) quadrigis poeticis. modo mihi date Britaniam, quam pingam coloribus tuis, penicillo meo. Sed quid ago? quod mihi tempus, Romæ præſertim, ut iſte me rogat, manenti uacuũ oſtenditur? ſed uidero: fortaſſe enim (ut fit) uincet tuus amor omneis difficultates. Trebatium quòd ad ſe miſerim, perſalſe, & humaniter etiã gratias mihi agit. negat enim in tãta multitudine eorum qui unà eſſent, quenquam fuiſſe qui uadimoniũ concipere poſſet. M. Curtio Tribunatum ab eo petiui (nã Domitius ſe derideri putaſſet ſi eſſet à me rogatus. hoc enim eſt eius quotidianum, ſe ne Tribunum mil. quidem facere: etiam in ſenatu luſit, Appium collegam propterea iſſe ad Cæſarem, ut aliquẽ Tribunatum auferret) ſed in alterũ annum. id & Curtius ita uolebat. Tu, quemadmodum me cenſes oportere eſſe in Rep. & in noſtris inimicitijs, ita & eſſe, & fore auricula infima ſcito molliorem.

Res Romanæ ſic ſe habebant. Erat nonnulla ſpes comitiorum, ſed incerta: erat aliqua ſuſpicio Dictaturæ, ne ea quidem certa: ſummum otiũ forenſe, ſed ſeneſcentis magis ciuitatis, quàm acquieſcentis: ſententia autẽ noſtra in ſenatu eiuſmodi, magis ut alij nobis aſſentiãtur, quàm noſmetipſi. τοιαῦτα ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. *Calamo, & atramento temperato, charta etiã dentata res agetur: ſcribis enim te meas literas ſuperiores uix legere potuiſſe. in quo nihil eorũ mi frater fuit quæ putas: neque enim occupatus erã, neque perturbat⁹, neq; iratus alicui. Sed hoc facio ſemper, ut qui-*

cunque calamus in manus meas uenerit, eo ſic utar, tanquam bono. Verũ attende nunc mi optime, & ſuauiſſime frater, ad ea dum reſcribo quæ tu in hac eadem breui epiſtola πραγματικῶς ualde ſcripſiſti. De quo petis, ut ad te nihil occultans, nihil diſſimulans, nihil tibi indulgens, germane, fraternèque reſcribam, id eſt utrum, uoles, ut dixerimus, ad expediendum te: ſi cauſa ſit, commorere. Si mi Quinte parua aliqua res eſſet in qua ſciſcitarere, quid uellẽ, tamen cum tibi permiſſurus eſſem ut faceres quod uelles, ego ipſe quid uellem, oſtenderem. In hac uero re hoc profecto quæris cuiuſmodi illum annum qui ſequitur, expectem. planè aut tranquillũ nobis, aut certe munitiſſimum: quod quotidie domus, quod forũ, quod theatri ſignificationes declarant: neque laborant, quòd mea conſcientia copiarum noſtrarum, quòd Cæſaris, quòd Pompeij gratiam tenemus. Hæc me, ut confidã, faciunt. ſin aliquis erumpet amentis hominis furor, omnia ſunt ad eum frangendum expedita. Hæc ita ſentio, iudico, ad te explorate ſcribo. dubitare te, non aſſentatorie, ſed fraterne ueto. Quare ſuauitatis equidem noſtræ fruendæ cauſa cuperẽ te ad id tempus uenire quod dixeras: ſed illud malo tamen, quod putas, magnis etiam illa (etenim magni æſtimo me) ἀμφιλαφίαν illã tuam, & expectationem debitorum tuorum. Illud quidem ſic habeto, nihil ⋆ nobis expeditis, ſi ualebimus, fore fortunatius. parua ſunt quæ deſunt, quo noſtris quidem moribus. & ea ſunt ad explicandum expeditiſſima, modo ualeamus.

Ambitus redit immanis: nunquam fuit par. Idib. Quint. fœnus fuit ZZ ex Z coitione Mẽmij, quam cum ⋆ Domitio habuit Scaurus unum uincere. Meſſala flaccet,

non dico ὑπερβολάς. uel HS *centies conſtituunt in prærogatiua pronuntiare. res ardet inuidia.* Tribunitij *cādidati compromiſerunt* HS *quingenis in ſingulos apud* M. Catonē *depoſitis, petere eius arbitratu, ut qui contrà feciſſet, ab eo condemnaretur.* Q*uæ quidem comitia gratuita ſi fuerint, ut putantur, plus unus* Cato *fuerit, quàm omnes leges, omnéſque iudices.* Cum *à me literas librarij manu acceperis, ne paulum otij me habuiſſe iudicato: cum autem mea, nullum: ſic enim habeto, nunquam me à cauſis & iudicijs diſtrictiorē fuiſſe, atque id anni tempore grauiſſimo, & caloribus maximis.* Sed *hæc quoniam tu ita præſcribis, ferenda ſunt: neque committendū ut aut ſpei, aut cogitationi ueſtræ ego uidear defuiſſe, præſertim cum tametſi id difficilius fuerit, tamen ex hoc labore magnam gratiā, magnámque dignitatem ſim collecturus.* Itaq;, *ut tibi placet, damus operam ne cuius animum offendamus, atque ut etiam ab ijs ipſis qui nos cum* Cæſare *tam coniunctos dolent, diligamur: ab æquis uero, aut etiam à propenſis in hanc partē uehementer & colamur, & amemur.* De *ambitu cum atrociſſime ageretur in ſenatu multos dies, quòd ita erant progreſſi candidati cōſulares, ut non eſſet ferendum, in ſenatu non fui.* Statui *ad nullam medicinam* Reip. *ſine magno præſidio accedere. quo die hæc ſcripſi,* Druſus *erat de præuaricatione à* Tribunis *ærarijs abſolutus, in ſumma quatuor ſententijs, cum ſenatores, & equites damnaſſent.* Ego *eodē die poſt meridiem* Vatiniū *aderam defenſurus.* Ea *res facilis eſt. comitia in menſem* Septembrem *reiecta ſunt.* Scauri *iudicium ſtatim exercebitur: cui nos non deerimus.* συνδείπνους σοφοκλέους, *quanquam à te*

actam fabellã uideo eſſe feſtiue, nullo modo probaui.

Venio nunc ad id quod neſcio an primum eſſe debuerit. O iucundas mihi tuas de Britania literas. timebam Oceanum: timebã litus inſulæ. Reliqua non equidem contemno, ſed plus habent tamen ſpei, quàm timoris, magiſque ſum ſolicitus expectatione ea quàm metu. Te uero ὑπόθεσιν ſcribendi egregiam habere uideo. quos tu ſitus, quas naturas rerũ & locorum, quos mores, quas gentes, quas pugnas, quem uero ipſum imperatorem habes? Ego te libenter, ut rogas, quibus rebus uis adiuuabo, & tibi uerſus quos rogas, γλαῦκα εἰς Ἀθήνας mittam. Sed heus tu, cælari uideor à te. quomodonam mi frater de noſtris uerſibus Cæſar? primum librũ ſe legiſſe ſcripſit ad me ante, & prima ſic, ut neget ſe ne Græca quidem meliora legiſſe. Reliqua ad quendam locum ῥαθυμώτερα: hoc enim utitur uerbo. Dic mihi uerum, num aut res, aut χαρακτὴρ non delectat? Nihil eſt quod uereare: ego enim ne pilo quidem minus me amabo. hac de re φιλαλήθως, &, ut ſoles, ſcribe fraterne. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER III.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EGO *ex magnis caloribus (non enim meminimus maiores) in Arpinati ſumma cum amœnitate fluminis me refeci ludorum diebus, Philotimo tribulibus commendatis. in Arcano ad*

IIII.Id. Sept. fui. ibi Meſſidium cum Philoxeno,aquámque,quam iȷ ducebant non longe à uilla,belle ſanè fluentem uidi,præſertim maxima ſiccitate: uberiorémque aliquanto ſeſe collecturos eſſe dicebant.

Apud Herum recte erat. In Manliano offendi Diphilum Diphilo tardiorem.ſed tamen nihil ei reſtabat præter balnearia,& ambulationem,& auiariũ. uilla mihi ualde placuit, propterea quòd ſummam dignitatem pauimentata porticus habebat: quod mihi denique apparuit, poſteaquam & ipſa tota patet, & columnæ politæ ſunt.Totum in eo eſt quod mihi erit curæ,tectorium ut concinnum ſit.pauimenta recte fieri uidebantur. Cameras quaſdam non probaui,mutarique iuſſi. Quo loco in porticu te ſcribere aiunt ut atriolum fiat:mihi,ut eſt,magis placebat:neque enim ſatis loci eſſe uidebatur atriolo, neque ferè ſolet niſi in iȷs ædificiȷs fieri, in quibus eſt atrium maius:nec habere poterat adiuncta cubicula, & eiuſmodi membra. Nunc hoc uel honeſtate teſtudinis,uel ualde boni æſtiuum locum obtinebit.Tu tamen ſi aliter ſentis, reſcribe quamprimum.In balneariȷs aſſa in alterum apodyteriȷ angulum promoui, propterea quòd ita erant poſita,ut eorum uaporarium ex quo ignis erumpit,eſſet ſub tectum cubiculi.Subgrande cubiculum autem,& hibernum altum ualde probaui,quòd & ampla erant, & loco poſita ambulationis uno latere,eo quòd eſt proximum balneariȷs. colũnas neque rectas, neque è regione Diphilus collocarat.eas ſcilicet demolietur,aliquando perpẽdiculo & linea diſcet uti.omnino ſpero paucis menſibus opus Diphili perfectum fore: curat enim diligentiſſime Cæſius,qui tum mecum

fuit. Ex eo *loco rectà* Vitularia *uia profecti ſumus in* Fuſidianum *fundum,quem tibi proximis nuntijs* Arpini *de* Fuſidio HS CCCIↃↃↃ ∞ *emeramus.* Ego *locum æſtate umbroſiorem uidi nunquã,permultis locis aquã profluẽtem,& eam uberem.* Quid *quæris? iugera* L.*prati* Cæſius *irrigaturum facile te arbitrabatur.* Equidẽ *hoc quod melius intelligo, affirmo, mirifica ſuauitate te uillam habiturum, piſcina,& ſalientibus additis, palæſtra,& ſilua uiridicata. fundũ audio te hũc* Bouilianum *uelle retinere.*De *eo quid uideatur,ipſe conſtitues.*Caluus *aiebat,aqua dempta,& eius aquæ iure conſtituto,& ſeruitute fundo illi impoſita,tamen nos pretium ſeruare poſſe, ſi uendere uellemus.* Meſſidium *mecum habui.is ſe ternis numis in pedem tecum trãſegiſſe dicebat. ſeſe autem menſum pedibus aiebat paſſuũ* CCC ∞. Mihi *plus uiſum eſt. ſed præſtabo, ſumptum nuſquam melius poſſe poni.* Chilonem *arceſſeram* Venafro. *ſed eo ipſo die quatuor eius conſeruos,& diſcipulos* Venafri *cuniculus oppreſſerat.*Idib.Sept.*in* Laterio *fui:uiam perſpexi:quæ mihi ita placuit,ut opus publicum uideretur eſſe, præter* CL *paſſus : ſum enim ipſe menſus ab eo ponticulo qui eſt ad* Furinæ Satricum *uerſus.eo loco puluis,non glarea iniecta eſt,& mutabitur, & ea uiæ pars ualde accliuis eſt.*Sed *intellexi aliter duci nõ potuiſſe,præſertim cum tu neque per* Locuſtæ,*neque* Varronis *uelles ducere.*Veluinus *ante ſuum fundum propè munierat:* Locuſta *non attigerat, quem ego* Romæ *aggrediar, & ut arbitror, commouebo: & ſimul* M. Taurum,*quem tibi audio promiſiſſe, qui nũc* Romæ *erat, de aqua per fundũ eius ducenda rogabo.* Nicephorum

uillicum tuum ſanè probaui, quæſiuíque ex eo ecquid ei de illa ædificatiuncula Laterij, de qua mecum locutus es, mādauiſſes. tum is mihi reſpondit ſe ipſum eius operis HS X. M. conductorem fuiſſe, ſed te poſtea multa addidiſſe ad opus, nihil ad pretium. itaque id ſe omiſiſſe. Mihi hercule ualde placet te illa, ut conſtituebas, addere: quanquam ea uilla, quæ nunc eſt, tanquam philoſophia uidetur eſſe, quæ obiurget cæterarum uillarum inſaniam. Veruntamen illud additum delectabit. Topiarium laudaui, ita omnia conueſtit edera, quà baſim uillæ, quà intercolumnia ambulationis, ut denique illi palliati topiariam facere uideantur, & ederam uendere. Iam ἀποδυτηρίῳ nihil alſius, nihil muſcoſius. habes ferè de rebus ruſticis. Vrbanam expolitionem urget ille quidē & Philotimus, & Cincius, ſed etiam ipſe crebro interuiſo, quod eſt facile factu. quam ob rem ea te cura liberatum uolo. De Cicerone, quòd me ſemper rogas, ignoſco equidem tibi, ſed tu quoque mihi uelim ignoſcas. non enim cōcedo tibi, plus ut illum ames, quàm ipſe amo. Atque utinam his diebus in Arpinati, quod & ipſe cupierat, & ego non minus, mecum fuiſſet. Quod ad Pomponiā: ſi tibi uidetur, ſcribas uelim: cum aliquò exibimus, eat nobiſcum, puerúmque ducat. clamores efficiam, ſi eum mecum habuero otioſum: nam Romæ reſpirandi non eſt locus. Id me ſcis antea gratis tibi eſſe pollicitum: quid nunc putas tāta abs te mihi mercede propoſita? Venio nūc ad tuas literas: quas pluribus epiſtolis accepi, dū ſum in Arpinati. nam mihi uno die tres ſunt redditæ, & quidem ut uidebantur, eodē abs te datæ tempore, una pluribus uerbis, in qua primum erat, quòd antiquior

dies in tuis fuiſſet aſcripta literis, quàm in Cæſaris. id facit Oppius nonnunquam neceſſario, ut cum tabellarios conſtituerit mittere, literáſque à nobis acceperit, aliqua re noua impediatur, & neceſſario ſerius quàm conſtituerat, mittat; neque nos datis iam epiſtolis diem commutari curemus. Scribis de Cæſaris ſummo in nos amore. hunc & tu fouebis, & nos, quibuſcunque poterimus rebus, augebimus. De Pompeio, & facio diligenter, & faciam, quod mones. Quòd tibi mea permiſſio manſionis tuæ grata eſt, id ego ſummo meo dolore & deſiderio, tamen ex parte gaudeo. In Hippodamis, & nonnullis alijs arceſſendis quid cogites: non intelligo. Nemo iſtorum eſt quin abs te munus, fundi ſuburbani inſtar, expectet. Trebatium uero meum quòd iſtò admiſceas, nihil eſt. Ego illum ad Cæſarem miſi, qui mihi iam ſatiſfecit: ſi ipſi minus, præſtare nihil debeo, téque item ab eo uindico, & libero. Quòd ſcribis te à Cæſare quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo. Balbum uero qui eſt iſtius rei, quemadmodũ ſcribis, adiutor, in oculis fero. Treboniũ meum à te amari, téque ab illo, pergaudeo. De Tribunatu quòd ſcribis, ego uero nominatim petiui Curtio, & mihi ipſe Cæſar nominatim Curtio paratum eſſe reſcripſit, meámque in rogando uerecundiam obiurgauit. Si cui præterea petiero (id quod etiam Oppio dixi, ut ad illum ſcriberet) facile patiar mihi negari: quoniam illi qui moleſti ſunt, ſibi negari à me non facile patiuntur. Ego Curtium, id quod ipſi dixi, non modo rogatione, ſed etiam teſtimonio tuo diligo, quòd literis tuis ſtudiũ illius in ſalutem noſtram facile perſpexi. De Britannicis rebus cognoui ex tuis literis nihil eſſe, nec quod

metuamus, nec quod gaudeamus. De publicis negotijs quæ uis ad te Tironem ſcribere, negligentius ad te ante ſcribebam, quòd omnia minima maxima ad Cæſarem mitti ſciebam. Reſcripſi epiſtolæ maximæ: audi nunc de minuſcula: in qua primum eſt de Clodij ad Cæſarem literis: in quo Cæſaris conſilium probo, quòd tibi amantiſſime petenti ueniam non dedit, uti ullum ad illam furiam uerbum reſcriberet. Alterũ eſt de Caluẽti Marij oratione. quod ſcribis, miror tibi placere me ad eum reſcribere, præſertim cum illã nemo lecturus ſit, ſi ego nihil reſcripſero: meam in illũ pueri omnes tanquam dictata perdiſcant. Libros meos quos expectas, inchoaui, ſed conficere nõ poſſum his diebus. Orationes efflagitatas pro Scauro, & pro Plãcio abſolui. Poema ad Cæſarem quod compoſuerã, incidi. tibi quod rogas, quoniam ipſi fontes iam ſitiũt, ſiquid habebo ſpatij, ſcribã. Venio ad tertiam. Balbum quòd ais mature Romam bene comitatum eſſe uenturum, mecúmque aſſidue uſque ad Id. Maias futurũ, id mihi pergratum, pérque iucundum erit. Quòd me in eadẽ epiſtola, ſicut ſæpe antea, cohortaris ad ambitionẽ, & ad laborem: faciam equidem, ſed quãdo uiuemus? Quarta epiſtola mihi reddita eſt Idib. Sept. quam ad IIII. Id. Sext. ex Britanĩa dederas. in ea nihil ſanè erat noui, præter Erigonam: quã ſi ab Oppio accepero, ſcribam ad te quid ſentiam: nec dubito quin mihi placitura ſit. Et quod præterij de eo, quem ſcripſiſti de Milonis plauſu ſcripſiſſe ad Cæſarem, ego uero facile patior ita Cæſarem exiſtimare, illum quammaximum fuiſſe plauſum. & prorſus ita fuit: & tamen ille plauſus qui illi datur, quodammodo

nobis uidetur dari. Reddita eſt etiam mihi peruetus epiſtola,ſed ſero allata, in qua de æde Telluris, & de porticu Catuli me admones.fit utrunque diligẽter. ad Telluris quidem etiam tuam ſtatuam locaui. Item de hortis,quod me admones,nec fui unquam ualde cupidus,& nunc domus ſuppeditat mihi hortorũ amœnitatem. Romam cum ueniſſem ad XIII.Calen. Oct.abſolutum offendi in ædibus tuis tectum,quod ſuper conclauia non placuerat tibi eſſe multorum faſtigiorum,id nunc honeſte uergit in tectum inferioris porticus. Cicero noſter,dum ego adſum,non ceſſauit apud rhetorem. de eius eruditione quòd labores nihil eſt,quoniam ingenium eius noſti, ſtudium ego uideo: cætera eius ſuſcipio, ut me putem præſtare debere.

Gabinium tres adhuc factiones poſtulant:L.Lentulus Flaminis filius, qui iam de maieſtate poſtulauit: T.Nero cum bonis ſubſcriptoribus:C.Memmius Tri. pl. cum L.Capitone.ad Vrbem,acceſſit ad XII. Cal. Oct.nihil turpius,nec deſertius.ſed his iudicijs nihil audeo confidere,quod Cato non ualebat. adhuc de pecunijs repetundis non erat poſtulatus. Pompeius à me ualde contendit de reditu in gratiam,ſed adhuc nihil profecit:nec ſi ullam partem libertatis tenebo,proficiet.

Tuas literas uehementer expecto. Quòd ſcribis, te audiſſe in candidatorum conſulariũ coitione me interfuiſſe, id falſum eſt: eiuſmodi enim pactiones in ea coitione factæ,quas poſtea Memmius patefecit, ut nemo bonus intereſſe debuerit:& ſimul mihi committendum non fuit,ut ijs coitionibus intereſſem,quibus Meſſala excluderetur: cui quidem uehementer ſatiſfacio rebus omnibus,ut arbitror,etiam Memmio. Do-

miſſo ipſi multa iam feci quæ uoluit, quǽque à me petiuit. Scaurũ beneficio defenſionis ualde obligaui. adhuc erat ualde mærtum, & quando comitia, & qui Conſules futuri eſſent. Cum hãc iam epiſtolã complicarẽ, tabellarij à uobis uenerũt ad XI. Cal. Sept. uigeſimo die. O me ſolicitum, quantum ego dolui in Cæſaris ſuauiſſimis literis: ſed quo erant ſuauiores, eo maiorem dolorem illius ille caſus afferebat. Sed ad tuas uenio literas. Primum tuam remanſionem etiã, atque etiam probo, præſertim cum ut ſcribis, cum Cæſare communicaris. Oppium miror quicquam cum Publilio: mihi enim non placuerat. Quòd interiore epiſtola ſcribis, me Idib. Sept. Pompeio legatum iri: id ego non audiui, ſcripſique ad Cæſarem, Vibullium Cæſaris mandata de mea manſione ad Pompeium pertuliſſe, nec ad Oppium, quo conſilio? Quanquam Oppium ego tenui, quòd priores partes Bibuli erant: cum eo enim coràm Cæſar egerat, ad Oppium ſcripſerat. Ego uero nullas δευτέρας φροντίδας habere poſſum in Cæſaris rebus. Ille mihi ſecundum te, & liberos noſtros ita eſt, ut ſit penè par: uideor id iudicio facere: iã enim debeo: ſed tamen amore ſum incenſus. Cum ſcripſiſſem hæc infima, quæ ſunt mea manu, uenit ad nos Cicero tuus ad cœnam, cum Pomponia foris cœnaret: deditque mihi epiſtolam legendam tuam, quã paulo ante acceperat ab Ariſtophane meo, ualde meherculè & ſuauem, & grauem, qua ſum admodum delectatus. Dedit etiã alteram illam mihi, qua iubes eum mihi eſſe affixum tanquam magiſtro. quàm illum epiſtolæ illæ delectarunt? quàm me? nihil puero illo ſuauius, nihil noſtri amantius. Hæc inter cœnam Tironi

dictaui, ne mirere alia manu eſſe. Annali *literæ tuæ pergratæ fuerunt, quòd & curares de ſe diligenter, & tamen conſilio ſeueriſſimo iuuares.* P. Seruilius *pater ex literis quas ſibi à* Cæſare *miſſas eſſe dicebat, ſignificat ualde te ſibi gratũ feciſſe, quòd de ſua uolũtate erga* Cæſarem *humaniſſime diligentiſſiméque locutus eſſes.* Cum Romam ex Arpinati *reuertiſſem, dictum mihi eſt* Hippodamum *ad te profectum eſſe. non poſſum ſcribere me miratum eſſe illũ tam inhumaniter feciſſe, ut ſine meis literis ad te proficiſceretur: illud ſcribo, mihi moleſtum fuiſſe: iam enim diu cogitaueram ex eo quod tu ad me ſcripſeras, ut ſiquid eſſet quod ad te diligentius perferri uellem, illi darem: quòd meherculè hiſce literis, quas uulgo ad te mitto, nihil ferè ſcribo, quod ſi in alicuius manus inciderit, moleſte ferendum ſit.* Minutio *me &* Saluio, *&* Labeoni *reſeruabam.* Labeo *autem tarde proficiſcetur, aut hic manebit.* Hippodamus *ne num quidem quid uelim rogauit.* T. Pinarius *amabiles ad me de te literas mittit, ſe maxime literis, ſermonibus, cœnis denique tuis delectari.* Is *homo ſemper me delectauit, fratérq; eius mecum eſt multum.* Quare, *ut inſtituiſti, complectere adoleſcentem.* Quòd *multos dies epiſtolam in manibus habui propter commorationem tabellariorum: ideo multa cõiecta ſunt, aliud alio tempore, uelut hoc,* T. Anitius *mihi ſæpe iam dixit, ſeſe tibi ſuburbanum, ſiquod inueniſſet, non dubitaturum eſſe emere.* In *eius ſermone ego utrunque ſoleo admirari, & te de ſuburbano emendo, cum ad illum ſcribas, non modo ad me non ſcribere, ſed etiam aliam in ſententiam ſcribere: &, cum ad illum ſcribas, nihil te recordari de ſe, de*

epiſtolis illis, quas in Tuſculano *eius mihi oſtendiſti, nihil de præceptis* Epicharmi. γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέκρηται. *totum denique uultum, animum, ſermonem eius, quemadmodum coniÿcio, quaſi.* Sed *hæc tu uideris.* De *ſuburbano, cura ut ſciam quid uelis: & ſimul nequid ille turbet, uide.* Q*uid præterea?* Q*uid? etiam* Gabinius *ad* IIII. Calend. Oct. *noctu in* Vrbem *introiuit: & hodie hora octaua, cum edicto* C. Alfÿ *de maieſtate eum adeſſe oporteret, concurſu magno, & odio uniuerſi populi penè afflictus eſt. nihil illo turpius. proximus eſt tamen* Piſo. *itaque mirificum* ἐμβόλιον *cogito in ſecundum meorum librorum inducere, dicentem* Apollinem *in conſilio* Deorum, *qualis reditus duorum imperatorum futurus eſſet: quorum alter exercitum perdidiſſet, alter uendidiſſet.* Ex Britania Cæſar *ad me* Cal. Sept. *dedit literas, quas ego accepi ad* IIII. Cal. Oct. *ſatis commodas de* Britanicis *rebus: quibus ne admirer, quòd ad te nullas acceperim, ſcribit ſe ſine te fuiſſe cum ad mare acceſſerit.* Ad *eas ego literas nihil reſcripſi, ne gratulandi quidem cauſa, propter eius luctum.* Te *oro etiam atque etiam mi frater, ut ualeas.*

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AD VI. Id. Oct. Saluius *Oſtiam ueſperi naui profectus cum ÿs rebus, quas tibi domo mitti uolueras. eodem die* Gabinium *ad populũ luculẽte caleſecerat* Memmius, *ſic ut* Calidio *uerbũ facere pro eo non licuerit. poſtridie autem eius diei, qui erat tum futurus cum hæc ſcribebã ante lucem, apud* Catonẽ *erat diuinatio in* Gabinium *futura inter* Memmiũ, & T. Neronem, & C. L.

Antonios M. F. putabamus fore, ut Memmio daretur, etſi erat Neronis mira contentio. Quid quæris? probe premitur, niſi noſter Pompeius Dijs, hominibúſque inuitis, negotium inuertit. Cognoſce nũc hominis audaciã, & aliquid in Rep. perdita delectare. cum Gabinius, quacunque ueniebat, triumphum ſe poſtulare dixiſſet, ſubitóque bonus imperator noctu Vrbem hoſtium planè inuaſiſſet, in ſenatum ſe non committebat. Interim ipſo decimo die, quo ipſum oportebat hoſtium numerum, & militum renuntiare, in re hæſit, ſumma in frequentia: cum uellet exire, à Conſulibus retentus eſt. introducti publicani. Homo undique actus, cum à me maxime uulneraretur, non tulit, & me trementi uoce exulem appellauit. Hic, ò Dij, nihil unquam honorificentius nobis accidit. conſurrexit Senatus cum clamore ad unum, ſic, ut ad corpus eius accederet: pari clamore, atque impetu publicani. Quid quæris? omnes, tanquam ſi tu eſſes, ita fuerunt. nihil hominum ſermone foris clarius. ego tamẽ teneo ab accuſando uix mehercule, ſed tamen teneo, uel quòd nolo cum Pompeio pugnare (ſatis eſt quod inſtat de Milone) uel quòd iudices nullos habemus, ἀπότευγμα formido: addo etiam maleuolentiam hominum: & timeo, ne illi me accuſante aliquid accidat: nec deſpero rem & ſine me, & nonnihil per me confici poſſe. De ambitu poſtulati ſunt omnes qui Conſulatum petunt, à Mẽmio Domitius, à Q. Curtio bono, & erudito adoleſcente Memmius, à Q. Pompeio Meſſala, à Triario Scaurus. Magna res in motu eſt, propterea quòd aut hominum, aut legum interitus oſtenditur. opera datur ut iudicia ne fiant. res uidetur ſpectare ad interregnum. Conſules

comitia habere cupiunt, rei nolunt, & maxime Memmius, quòd Cæſaris aduentu ſperat ſe futurum Conſulem: ſed mirum in modũ iacet. Domitius cum Meſſala certus eſſe uidebatur. Scaurus refrixerat. Appius ſine lege curiata confirmat ſe Lentulo noſtro ſucceſſurum: qui quidem mirificus illo die (quod penè præterij) fuit in Gabinium: accuſauit maieſtatis: nomina data, cum ille uerbum nullum. Habes forenſia. Domi recte, & ipſa domus à redemptoribus tractatur non indiligenter. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

OCCVPATIONVM mearum ſignum tibi ſit librarij manus. diem ſcito eſſe nullum, quo die non dicam pro reo. Ita, quicquid conficio, aut cogito, in ambulationis ferè tempus confero. Negotia noſtra ſic ſe habent: domeſtica uero, ut uolumus. ualent pueri, ſtudioſe diſcunt, diligenter docentur: & nos, & inter ſe amant. Expolitiones utriuſque noſtrum ſunt in manibus, ſed tua ad perfectum iam res eſt ruſtica Arcani & Laterij. Præterea de aqua, & uia nihil prætermiſi quadam epiſtola, quin enucleate ad te perſcriberem. Sed me illa cura ſolicitat, angitque uehementer, quòd dierum iam amplius L. interuallo nihil à te, nihil à Cæſare, nihil ex iſtis locis non modo literarum, ſed ne rumoris quidem affluxit. me autem iam & mare iſtuc, & terra ſolicitat: neq; deſino (ut fit in amore) ea, quæ minime uolo, cogitare. Quare nõ equidem iam te rogo, ut ad me de te, de rebus iſtis ſcribas (nunquam enim, cum potes, prætermittis) ſed hoc te ſcire uolo, nihil ferè me unquam ita expectaſſe, ut, cum hæc ſcribebam,

literas tuas. Nũc cognoſce ea quæ ſunt in Rep. *Comi tiorum quotidie ſinguli dies tollũtur obnuntiationibus magna uolũtate bonorum omnium. tanta inuidia ſunt* Conſules *propter ſuſpicionem pactorum à candidatis præmiorum. candidati conſulares quatuor, omnes rei: cauſæ ſunt difficiles: ſed enitemur ut* Meſſala *noſter ſaluus ſit: quod eſt etiã cum reliquorum ſalute coniũ-ctum.* Gabinium *de ambitu reum fecit* P. Sylla *ſubſcri bente priuigno* Memmio, *fratre* Cæcilio, Sylla *filio. con tra dixit* L. Torquatus, *omnibúſque libentibus non obtinuit.* Q*uæris quid fiet: ſciemus de maieſtate triduo: quo quidem in iudicio odio premitur omnium generũ, maxime teſtibus cæditur: accuſatoribus frigidiſſimis utitur. conſilium uarium, quæſitor grauis, & firmus* Alfius, Pompeius *uehemens in iudicibus rogandis. quid futurum ſit, neſcio: locum tamen illi in ciuitate non uideo. animum præbeo ad illius perniciem moderatum, ad rerũ euentum leniſſimum.* Habes *ferè de omnibus rebus. unum illud addam,* Cicero *tuus, noſtérque ſummo ſtudio eſt* Pæonij *ſui rhetoris, hominis, opinor, ualde exercitati, & boni: ſed noſtrum inſtituendi genus eſſe paulo eruditius, &* θετικώτερον *non ignoras.* Q*uare neque ego impediri* Ciceronis *iter, atque illam diſciplinam uolo, & ipſe puer magis illo declamatorio genere duci & delectari uidetur. in quo quoniam ipſi quoque fuimus, patiamur illum ire noſtris itineribus: eodem enim peruenturum eſſe confidimus. ſed tamen ſi nobiſcum eum rus aliquò eduxerimus, in hanc noſtram rationem conſuetudinémque inducemus. magna enim nobis à te propoſita merces eſt: quam certe noſtra culpa nunquam minus aſſequemur.* Q*uibus in*

locis, & qua ſpe hiematurus ſis, ad me quàm diligentiſſime ſcribas uelim. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

GABINIVS abſolutus eſt. omnino nihil accuſatore Lentulo, ſubſcriptoribúſque eius infantius: nihil illo conſilio ſordidius. Sed tamen, niſi incredibilis contẽtio, & preces Pompeij, Dictaturæ etiam rumor plenus timoris fuiſſet, ipſi Lentulo non reſpõdiſſet, qui cum illo accuſatore, illóque conſilio ſententijs condẽnatus ſit XXXII cum LXX tuliſſent. Eſt omnino tam graui fama hoc iudicium, ut uideatur reliquis iudicijs periturus, & maxime de pecunijs repetundis. Sed uides nullam eſſe Remp. nullum ſenatum, nulla iudicia, nullam in ullo noſtrũ dignitatem. Quid plura de iudicibus? duo prætorij ſederunt, Domitius Caluinus, is aperte abſoluit, ut omnes uiderent: & Cato, is diruptis tabellis de circulo ſe ſubduxit, & Pompeio primus nuntiauit. Aiunt nonnulli, Salluſtius item, me oportuiſſe accuſare. Iis ego iudicibus committerẽ? quid eſſem, ſi me agente eſſet elapſus? Sed me alia mouerunt. non putaſſet ſibi Pompeius de illius ſalute, ſed de ſua dignitate mecum eſſe certamen: in Vrbem introiſſet: ad inimicitias res ueniſſet: cum AEſernino Samnite Pacideianus comparatus uiderer: auriculam fortaſſe mordicus abſtuliſſet: cum Clodio quidem certe redijſſet in gratiam. Ego uero meum conſilium (ſi præſertim tu non improbas) uehementer approbo. ille cum à me ſingularibus meis ſtudijs ornatus eſſet, cùmque ego illi nihil deberem, ille mihi omnia, tamen in Rep. me à ſe diſſentientem non tulit (nihil dicam grauius) & minus potens eo tem-

pore, quid in me florentem poſſet, oſtendit. nunc, cum ego ne curem quidem multum poſſe, res quidem publica certe nihil poſſit, unus ille omnia: cum illo ipſo contenderem? ſic enim faciendum fuiſſet. Non exiſtimo te putare id mihi ſuſcipiendum fuiſſe. alterutrum, inquit idem Salluſtius: defendiſſes, ídque Pompeio contendenti dediſſes: etenim uehementer orabat. Lepidum amicum Salluſtium, qui mihi aut inimicitias putet periculoſas ſubeũdas fuiſſe, aut infamiam ſempiternam. Ego uero hac mediocritate delector. ac mihi illud iucundũ eſt, quòd, cum teſtimonium ſecundum fidem, & religionem grauiſſime dixiſſem, reus dixit, ſi in ciuitate licuiſſet ſibi eſſe, mihi ſe ſatiſfacturum, neque me quicquam interrogauit. De uerſibus, quos tibi à me ſcribi uis, deeſt mihi quidem opera: quæ non modo tempus, ſed etiam animum uacuum ab omni cura deſiderat: ſed abeſt etiam ἐνθουσιασμὸς: non enim ſumus omnino ſine cura uenientis anni, etſi ſumus ſine timore. ſimul & illud, (ſine ulla mehercule ironia loquor) tibi iſtius generis in ſcribendo priores parteis tribuo, quàm mihi. De bibliotheca tua græca ſupplenda, libris commutandis, latinis comparandis, ualde uelim iſta confici, præſertim cum ad meum quoque uſum ſpectent. ſed ego, mihi ipſi iſta per quem agam, non habeo: neque enim uenalia ſunt, quæ quidẽ placeant, & confici niſi per hominem & peritum, & diligentem non poſſunt. Chryſippo tamen imperabo, & cum Tyrannione loquar. De fiſco quid egerit Scipio, quæram. quod uidebitur rectum eſſe, curabo. De Aſcanione, tu uero quod uoles, facies: me nihil interpono. De ſuburbano, quòd nõ properas, laudo: ut tu habeas, hor-

tor. Hæc *ſcripſi ad* VIII. *Cal.* Nou. *quo die ludi com mittebantur, in* Tuſculanum *proficiſcens, ducénſque me-cum* Ciceronem *meum in ludum diſcendi, non luſio-nis: ea re non longius quàm uellem, quod* Pomptino *ad triumphum ad* III. Non. Nou. *uolebam adeſſe: etenim erit neſcio quid negotioli: nam* Cato, & Serui-*lius* Prætt. *prohibituros ſe minantur: nec quid poſſint, ſcio: ille enim &* Appium Cos. *ſecum habebit, &* Præ-*tores, &* Tribunos *pl. ſed minantur tamen, in primiſ-que* ἄρη τίων Q. Scæuola. *Cura, mi ſuauiſſime, & cariſſime frater, ut ualeas.*

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVOD *quæris quid de illis libris egerim, quos, cum eſ-ſem in* Cumano, *ſcribere inſtitui: non ceſſaui, neque ceſ-ſo, ſed ſæpe iam ſcribendi totum conſilium rationém-que mutaui: nam iam duobus factis libris (in quibus nouendialibus ijs ferijs quæ fuerunt* Tuditano & A-*quilio* Cos. *ſermo eſt à me inſtitutus* Africani, *paulo an te mortem, &* Lælij: Phili, Manilij, Q. Tuberonis, & Lælij *generorum* Fannij, & Scæuolæ: *ſermo autem in nouem & dies, & libros diſtributus de optimo ſtatu ciuitatis, & de optimo ciue: ſanè texebatur opus lucu-lenter, hominúmque dignitas aliquantum orationi pō-deris afferebat) hi libri cum in* Tuſculano *mihi legeren tur audiēte* Salluſtio, *admonitus ſum ab illo, multo ma-iore auctoritatē illis de rebus dici poſſe, ſi ipſe loque-rer de* Rep. *præſertim cum eſſem non* Heraclides Pon-*ticus, ſed conſularis, & is qui in maximis uerſatus in* Rep. *rebus eſſem: quæ tam antiquis hominibus attri-buerem, ea uiſum iri ficta eſſe: oratorum ſermonem in*

illis noſtris libris, quòd eſſet de ratione dicendi, belle à me remouiſſe, ad eos tamẽ retuliſſe, quos ipſe uidiſſem. Ariſtotelem denique, quæ de Rep. & præſtante uiro ſcribat, ipſum loqui. Commouit me, & eo magis, quòd maximos motus noſtræ ciuitatis attingere non poterã, quòd erant inferiores, quàm illorum ætas qui loquebantur. Ego autem id ipſum tum eram ſecutus, ne in noſtra tempora incurrens offenderem quempiam. nunc & id uitabo, & loquar ipſe tecum, & tamen illa quæ inſtitueram, ad te, ſi Romam uenero, mittam: puto enim te exiſtimaturum, à me libros illos non ſine aliquo meo ſtomacho eſſe relictos. Cæſaris amore quem ad me perſcribit, unicè delector: promiſſis ijs quæ oſtendit, nõ ualde pendeo: nec honores ſitio, nec deſidero gloriam, magíſque eius uoluntatis perpetuitatem, quàm promiſſorum exitum expecto: uiuo tamen in ea ambitione & labore, tanquã id quod non poſtulo, expectem. Quod me de faciendis uerſibus rogas: incredibile eſt mi frater, quàm egeam tempore: nec ſanè ſatis commoueor animo ad ea quæ uis, canẽda. ὑποθέσεις uero, & ea quæ ipſe ego ne cogitando quidem conſequor, tu, qui omneis iſto eloquendi & exprimendi genere ſuperaſti, à me petis? Facerem tamen ut poſſem: ſed (quod te minime fugit) opus eſt ad poema quadã animi alacritate, quam planè mihi tempora eripiunt. abduco equidem me ab omni Reip. cura, dedóque literis: ſed tamen indicabo tibi quod mehercule in primis te cælatum uolebam: Angor mi ſuauiſſime frater, angor, nullam eſſe Remp. nulla iudicia, noſtrúmque hoc tempus ætatis quod in illa auctoritate ſenatoria florere debebat, aut forenſi labore iactari, aut domeſticis literis ſuſtentari: illud ue-

ro quod à puero adamaram, αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, totum occidiſſe: inimicos à me partim non oppugnatos, partim etiam eſſe defenſos: meum non modo animum, ſed ne odium quidem eſſe liberũ: unúmque ex omnibus Cæſarem eſſe inuentum, qui me tantum quantum ego uellem, amaret, aut etiam (ſicut alij putant) hũc unum eſſe, qui uellet. Quorum tamen nihil eſt eiuſmodi, ut ego me non multa conſolatione quotidie leniam. ſed illa erit conſolatio maxima, ſi unà erimus. nunc ad illa uel grauiſſimum accedit tui deſiderium. Gabinium ſi, ut Panſa putat oportuiſſe, defendiſſem, concidiſſem. qui illum oderunt (ij ſunt toti ordines) propter quem oderunt, me ipſum odiſſe cœpiſſent. tenui me, ut puto, egregie: tantum ut facerem, quantum omnes uiderent: & in omni ſumma, ut mones, ualde me ad otium pacémq; conuerto. De libris, Tyrannio eſt ceſſator: Chryſippo dicam: ſed res operoſa eſt, & hominis perdiligentis: ſentio ipſe, qui in ſummo ſtudio nihil aſſequor. de latinis uero quò me uertam, neſcio: ita mendoſe & ſcribuntur, & ueneunt: ſed tamen, quod fieri poterit, non negligam. Cerbrius, ut ante ad te ſcripſi, Romæ eſt: & qui omnia adiurant, debere tibi ualde renunciãt. Ab ærario puto confectum eſſe, dum abſum. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVATVOR tragœdias XVI diebus abſoluiſſe cum ſcribas, tu quicquam ab alio mutuaris? & πλέον quæris, cum Electram & Troadem ſcripſeris? Ceſſator eſſe noli, & illud, γνῶθι σεαυτὸν, noli putare ad arrogantiam minuendam ſolum eſſe dictum, uerum etiam ut

bona noſtra norimus. ſed & iſtas, & Erigonam mihi uelim mittas. Habes duas epiſtolas proximas. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

ROMAE, *& maxime Appia ad Martis mira proluuies. Craſſipedis ambulatio ablata, horti, tabernæ plurimæ, magna uis aquæ uſque ad piſcinam publicam. uiget illud Homeri,* ἤματ᾽ ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεύς. *cadit enim in abſolutionem Gabinij,* ὅτε δή ῥ᾽ ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ, οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας, Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες. *Sed hæc non curare decreui. Romam cum uenero, quæ perſpexero, ſcribam ad te, & maxime de Dictatura, & ad Labienum, & ad Ligurium literas dabo. hanc ſcripſi ante ad lychnuchum ligneolum, qui mihi erat periucundus, quòd eum te aiebant, cum eſſes Sami, curaſſe faciendum. Vale mi ſuauiſſime, & optime frater.*

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SVPERIORI *epiſtolæ quod reſpondeam nihil eſt, quæ plena ſtomachi, & querelarum eſt: quo in genere alteram quoque te ſcribis pridie Labieno dediſſe, qui adhuc non uenerat: deleuit enim mihi omnem moleſtiam recentior epiſtola. Tãtum te & moneo, & rogo, ut in iſtis moleſtijs, & laboribus, & deſiderijs recordere, conſilium noſtrũ quod fuerit profectionis tuæ. non enim commoda quædã ſequebamur parua ac mediocria: quid enim erat quod diſceſſu noſtro emendũ putaremus? Præſidium firmiſſimum petebamus ex optimi & potentiſſimi uiri beneuolentia ad omnem ſtatum*

noſtræ dignitatis. plura ponuntur in ſpe, quàm in pecunijs: reliqua ad iacturam ſtruentur. Quare, ſi crebro referes animum tuum ad rationem & ueteris cõſilij noſtri, & ſpei, facilius iſtos militiæ labores, cæteráque quæ te offendũt, feres: & tamen, cum uoles, depones. Sed eius rei maturitas nequedum uenit, & tamen iam appropinquat. Etiam illud te admoneo, ne quid ullis literis committas, quod ſi prolatum ſit, moleſte feramus. Multa ſunt quæ ego neſcire malo, quàm cũ aliquo periculo fieri certior. Plura ad te uacuo animo ſcribam, cum (ut ſpero) ſe Cicero meus belle habebit. Tu uelim cures, ut ſciã quibus nos dare oporteat eas quas ad te deinde literas mittemus, Cæſariſne tabellarijs, ut is ad te protinus mittat: an Labieno. ubi enim iſti ſint Neruij, & quàm longe abſint, neſcio. De uirtute & grauitate Cæſaris, quã in ſummo dolore adhibuiſſet, magnam ex epiſtola tua accepi uoluptatem.

Quòd me inſtitutum ad illũ poema iubes perficere: etſi diſtẽtus cum opera, tum animo ſum multo magis, quoniam tamen ex epiſtola, quam ad te miſeram, cognouit Cæſar me aliquid eſſe exorſum, reuertar ad inſtitutum: ídque perficiã his ſupplicationum otioſis diebus, quibus Meſſalam iam noſtrum, reliquóſque moleſtia leuatos uehementer gaudeo: eúmq; quòd certum Conſulem cum Domitio numeraris, nihil à noſtra opinione diſſentis. Ego Meſſalã Cæſari præſtabo: ſed Mẽmius in aduentu Cæſaris habet ſpem: in quo illum puto errare. hic quidem friget. Scaurũ autem iam pridem Pompeius abiecit: res prolatæ: ad interregnum comitia adducta: rumor Dictatoris, iniucundus bonis, mihi etiam magis quæ loquũtur. Sed tota res & timetur, &

refrigeſcit. Pompeius planè ſe negat uelle: antea ipſe mihi nô negabat. Hirrus auctor fore uidetur. ò Dij, quàm ineptus, quàm ſe ipſe amans ſine riuali. Craſſum Iunianum hominem mihi deditum per me deterruit: uelit, nolit, ſcire difficile eſt. Hirro tamen agente nolle ſe non probabit. Aliud hoc tempore de Rep. nihil loquebantur: agebatur quidem certe nihil. Serrani Domeſticij filij funus perluctuoſum fuit. ad IIII. Cal. Dec. laudauit pater ſcripto meo. Nunc de Milone. Pompeius ei nihil tribuit, & omnia Guttæ: dicitq; ſe perfecturum, ut in illo Cæſar incumbat. Hoc horret Milo, nec iniuria: &, ſi ille dictator factus ſit, penè diffidit. intercæſſorem Dictaturæ ſi iuuerit manu, & præſidio ſuo, Pompeium metuit inimicum: ſi non iuuerit, timet ne per uim perferatur. Ludos apparat magnificentiſſimos, ſic inquam, ut nemo ſumptuoſiores: ſtulte, bis, terque non poſtulatus: uel quia munus magnificum dederat, uel quia facultates non erant, uel quia magiſter, uel quia potuerat magiſtrum ſe, non AEdilem putare. omnia ferè ſcripſi. Cura, mi cariſſime frater ut ualeas. De Gabinio nihil fuit faciendum iſtorũ quæ amãtiſſime cogitata ſunt, τότε μοι χάνοι. feci ſumma cum grauitate, ut omnes ſentiunt, & ſumma cum lenitate quæ feci. Illũ neque urſi, neque leuaui: teſtis uehemens fui, præterea quieui: exitum iudicij fœdum, & pernicioſum leuiſſime tuli. quod quidem bonum mihi nunc denique redundat, ut his malis Reip. licentiáque audaciũ, qua ante rumpebar, nunc ne mouear quidẽ. nihil eſt enim perditius his hominibus, his temporibus. Itaq; ex Rep. quoniã uoluptatis nihil iam capi poteſt: cur ſtomacher, neſcio. literæ me, & ſtudia noſtra,

& otium, willǽque delectant, maximéque pueri noſtri. angit unus Milo: ſed uelim finem afferat Conſulatus. in quo enitar non minus quàm ſum eniſus in noſtro: túque iſthinc, quod facis, adiuuabis. de quo cætera (niſi planè uis eripuerit) recte ſunt. De re familiari timeo,
* ὃ δὲ μαίνεται, ὃν ἐτ᾽ ἀνεκτῶς, qui ludos HS C C C comparet, cuius in hoc uno conſiderantiam & ego ſuſtinebo ut potero: & tu, ut poſſis, eſt tuorum neruorum.

De motu temporum uenientis anni, nihil te intelligere uoluerã domeſtici timoris, ſed de communi Reip. ſtatu. in quo etiam ſi nihil procuro, tamen nihil curare uix poſſum. quàm autem te uelim cautum eſſe in ſcribendo, ex hoc coniÿcito, quòd ego ad te ne hæc quidem ſcribo, quæ palàm in Rep. turbantur, ne cuiuſquã animum meæ literæ interceptæ offendãt. Quare domeſtica cura te leuatum uolo. in Rep. ſcio quàm ſolicitus eſſe ſoleas. uideo Meſſalã noſtrum Cos. ſi per interregem, ſine iudicio: ſi per Dictatorẽ, tamẽ ſine periculo. odiÿ nihil habet. Hortenſiÿ calor multum ualebit. Gabiniÿ abſolutio lex impunitatis putatur. ἐν παρέργῳ. de Dictatore tamen actum adhuc nihil eſt. Pompeius abeſt: Appius miſcet, Hirrus parat: multi interceſſores numerãtur, populus non curat, principes nolunt, ego quieſco.

De mancipiÿs quod mihi polliceris, ualde te amo: & ſum equidem uti ſcribis, & Romæ, & in prædiÿs infrequens. Sed caue, amabo quicquam, quod ad meũ commodum attineat, niſi maximo tuo commodo, & maxima tua facultate mi frater cogitaris. De epiſtola Vatiniÿ riſi. ſed me ab eo ita obſeruari ſcio, ut eius iſta odia non ſorbeam ſolũ, ſed etiam concoquam. Quòd me hortaris ut abſoluam, habeo abſolutum, ſuaue, mihi

quidem ut uidetur, ἔπος ad Cæſarem. Sed quæro locupletem tabellarium, ne accidat quod Erigonæ tuæ, cui ſoli Cæſare imperatore iter ex Gallia tutum non fuit. Quid, ſi cæmentum bonum non haberem, deturbem ædificium? Quod quidem quotidie mihi magis placet; in primiſque inferior porticus, & eius conclauia fiũt recte. De Arcano, Cæſaris opus eſt, uel mehercule etiam elegantioris alicuius: imagines enim iſtæ, & palæſtra, & piſcina, & nilus multorum Philotimorum eſt, non Diphilorũ. Sed & ipſi ea adibimus, & mittemus, & mãdabimus. De Felicis teſtamento, tum magis querere, ſi ſcias: quas enim tabulas ſe putauit obſignare, in quibus in uncijs firmiſſimum tenuerat (lapſus eſt per errorem & ſuum, & Sicuræ ſerui) non obſignauit: quas noluit, eas obſignauit. ἀλλ' οἰμωζέτω, nos modo ualeamus. Ciceronem, & ut rogas, amo, & ut meretur, & ut debeo: dimitto autem à me, & ut à magiſtris ne abducam, & quòd mater Pomponia diſcedit, ſine qua edacitatem pueri pertimeſco. Sed ſumus unà tamen ualde multum. Reſcripſi ad omnia.

Mi ſuauiſſime & optime frater uale.

AD OCTAVIVM EPISTOLA.

SI PER tuas legiones mihi licitũ fuiſſet, quæ nomini meo, populóque R. ſunt inimiciſſimæ, uenire in ſenatum, corámque de Rep. diſputare, feciſſem: neque tam libenter, quàm neceſſario. nulla enim remedia, quæ uulneribus adhibentur, tam faciunt dolorem, quàm quæ ſunt ſalutaria. Sed quoniã cohortibus armatis circũſeptus ſenatus, nihil aliud uere poteſt decernere, niſi timere (in Capitolio ſigna ſunt, in urbe milites uagãtur, in campo caſtra ponuntur, & Italia tota legionibus ad libertatem noſtram conſcriptis, ad ſeruitutem adductis, equitatúque exterarum nationum diſtinetur) cedam tibi in præſentia foro, curia, & ſanctiſſimis deorum immortaliũ templis: in quibus, reuiuiſcente iam libertate, deinde rurſus oppreſſa, ſenatus nihil conſulitur, timet multa, aſſentitur omnia. Pòſt etiã paulo, temporibus ita poſtulantibus, cedam Vrbe: quam per me conſeruatã, ut eſſet libera: in ſeruitute uidere non potero. cedam uita, quæ quanquam ſolicita eſt, tamen ſi profectura eſt Reip. bona ſpe poſteritatis me cõſolatur: qua ſublata, non dubitanter occidam: atque ita cedam, ut fortuna iudicio meo, non animus mihi defuiſſe uideatur. Illud uero, quod & præſentis doloris eſt indicium, & præteritæ iniuræ teſtimonium, & abſentiũ ſenſus ſignificatio: non prætermittam quin, quoniã corãm id facere prohibeor, abſens proſim. ſiquidem mea ſalus aut utilis Reip. eſt, aut coniũcta certe publicæ ſaluti. nam per deûm immortaliũ fidem (niſi forte fruſtra eos appello, quorum aures, atque animus à nobis abhorret) pérque fortunam populi R. (quæ quanquam

nobis infeſta eſt,fuit aliquando propitia,& ut ſpero,futura eſt)quis tam expers humanitatis, quis huius urbis nomini, ac ſedibus uſqueadeo eſt inimicus, ut iſta aut diſſimulare poſſit,aut non dolere?aut ſi nulla ratione publicis incõmodis mederi queat,non morte proprium periculum uitet? Nam ut ordiar ab initio, & perducam ad extremum, & nouiſſima conferam primis,quæ nõ poſterior dies acerbior priore,& quæ non inſequens hora antecedente calamitoſior populo R. illuxit? M. Antonius,uir animi maximi (utinam etiam ſapientis cõſilij fuiſſet)C. Cæſare fortiſſime,ſed parum feliciter à Reip. dominatione ſemoto, concupierat magis regnũ, quàm libera ciuitas pati poterat,principatum:publicam dilapidabat pecuniam:ærarium exhauriebat:minuebat uectigalia,donabat ciuitates ex commentario, Dictaturam gerebat: leges imponebat, prohibebat Dictatorem creari legibus:S.C. ipſe repugnabat in ſenatu,prouincias unus omnes concupiebat:cui ſordebat Macedonia prouincia,quam uictor ſibi ſum pſerat Cæſar. Quid de hoc ſperare, aut expectare nos oportebat? extitiſti tu uindex noſtræ libertatis, ut tunc quidem,optimus(quod utinã neque noſtra nos opinio, neque tua fides fefelliſſet)& ueteranis in unum conductis,& duabus legionibus à pernicie patriæ ad ſalutem auocatis, ſubito propè iam affectum, ac proſtratam Rẽp. tuis opibus extuliſti. Quæ tibi non ante quã poſtulares,maiora quàm uelles, plura quàm ſperares, detulit ſenatus?dedit faſces,ut cum auctoritate defenſorem haberet, nõ ut imperio ſe aduerſum armaret:appellauit imperatorem,hoſtiũ exercitu pulſo tribuens honorem,non ut ſua cæde cæſus ille fugiens exercitus te

nominaret imperatorem: decreuit in foro ſtatuam, locum in ſenatu, ſummum honorem ante tempus: ſi quid aliud eſt, quod dari poſſit, addat. Quid aliud eſt maius quod uelis ſumere? ſin autem ſupra ætatem, ſupra conſuetudinem, ſupra etiam mortalitatem tuam tibi ſunt omnia tributa, cur aut ingratus crudeliter, aut immemor beneficij ſcelerate circunſcribis ſenatum? quò te miſimus? à quibus reuerteris? contra quos armauimus? quibus arma cogitas inferre? à quibus exercitum abducis? aduerſus quos aciem ſtruis? Cur *hoſtis relinquitur, ciuis hoſtis loco ponitur? cur caſtra medio itinere longius aduerſariorum caſtris, & propius* Vrbem *mouentur?* O' *me nunquam ſapientem, & aliquando id, quod non erat fruſtra exiſtimatum. Quantum te popule* R. *de me feſellit opinio.* O' *meam calamitoſam, ac præcipitem ſenectutem.* O' *turpem exacta, dementíque ætate canitiem.* Ego *patres conſcriptos ad parricidium induxi: ego* Remp. *feſelli: ego ipſe ſenatum ſibi manus afferre coegi, cum te* Iunonium *puerum, & matris tuæ partum aureum eſſe dixi.* At *te fata patriæ* Paridem *futurum prædicabant, qui uaſtares* Vrbem *incendio,* Italiã *bello, qui caſtra in templis deorum immortalium, ſenatum in caſtris habiturus eſſes.* O' *miſeram, & in breui tam celerem, & tam uariam* Reip. *commutationem. Quiſnam tali futurus ingenio eſt, qui poſſit hæc ita mandare literis: ut facta, non ficta uideantur eſſe? Quis erit tanta animi facilitate, qui, quæ uerißime memoria propagata fuerint, non fabulæ ſimilia ſit exiſtimaturus?* Cogita *enim* Antonium *hoſtem iudicatum, ab eo circunſeſſum* Conſulem *deſignatum, eundémque* Reip. *pa-*

rentem: te profectum ad Conſulem liberãdum, & hoſtem opprimendum, hoſtémque à te fugatum, & Conſulem obſidione liberatum: deinde paulo poſt, fugatum illum hoſtem accerſitum, tanquam coheredem mortuæ Rep. ad bona populi R. capienda: Conſulem deſ. rurſum incluſum eò, ubi ſe nõ mœnibus, ſed fluminibus, & montibus tueretur. Hæc quis conabitur exponere? quis credere audebit? Liceat ſemel impune peccare: ſit erranti medicina confeſſio: uerũ enim dicam: utinam te potius Antoni dominum non expuliſſemus, quàm hunc reciperemus: non quòd ulla ſit optanda ſeruitus, ſed quia dignitate domini minus turpis eſt fortuna ſerui. in duobus autem malis cum fugiendum maius ſit, leuius eſt eligendum. Ille ea tamen exorabat, quæ uolebat auferre: tu extorques. Ille Conſul prouinciam petebat: tu priuatus concupiſti. Ille ad malorum ſalutem iudicia conſtituebat, & leges ferebat: tu ad perniciem optimorum. ille à ſanguine, & incendio ſeruorum Capitolium tuebatur: tu cruore & flamma cuncta delere uis. Si, qui dabat prouincias Caſſio, & Brutis, & illis cuſtodibus nominis noſtri, regnabat: quid faciet qui uitam adimit? ſi, qui Vrbe eijciebat, tyrannus erat: quem hunc uocemus, qui ne locum quidẽ reliquit exilio? Itaque ſiquid illæ maiorum noſtrorum ſepultæ reliquiæ ſapiunt, ſi non unà cum corpore ſenſus omnis uno, atque eodem conſumptus eſt igni: quid illis interrogantibus, quid agat nunc populus R. reſpondebit aliquis noſtrum, qui proximus in illam æternam domum diſceſſerit? aut quem accipient de ſuis poſteris nuntiũ illi ueteres Africani, Maximi, Pauli, Scipiones? Quid de ſua patria audient, quam ſpolijs, triumphíſque deco-

rarunt? an eſſe quẽdam annos XXIII *natum, cuius auus fuerit argentarius, adſtipulator pater, uterque uero precarium fecerit quæſtum, ſed alter uſque ad ſenectutem, ut non negaret, alter à pueritia, ut non poſſet non confiteri: eum agere, rapere* Rẽp. *cui nulla uirtus, nullæ bello ſubactæ, & ad imperium adiũctæ prouinciæ, nulla dignitas maiorum conciliaſſet opem potentiũ, ſed forma per dedecus pecuniam & nomen nobile conſceleratum impudicitiæ dediſſet: ueteres uulneribus, & ætate confectos* Iulianos *gladiatores, egẽtes reliquias* Cæſaris, *ludi ad rudem compuliſſet, quibus ille ſeptus omnia miſceret, nulli pareret, ſibi uiueret, qui tãquam in dotali matrimonio* Rempub. *teſtamento legatam ſibi obtineret.* Audiẽt *duo* Decij *ſeruire eos ciues, qui ut hoſtibus imperarent, uictoriæ ſe deuouerunt.* Audiet C. Marius *impudico domino parere nos, qui ne militem quidem habere uoluit, niſi pudicum.* Audiet Brutus *eum populum, quem ipſe primo, pòſt progenies eius à regibus liberauit, pro turpi ſtupro datũ in ſeruitutem.* Q*uæ quidem ſi nullo alio, me tamen internuntio ad illos celeriter deferentur: nam ſi uiuus iſta ſubterfugere non potero, una cum iſtis uitã ſimul fugere decreui.*

6 ἀδύνατον impoſſibile

7 θεῖον γὰρ ἀγαθὸν ἡ τιμή. Diuinum enim bonum honor.

7 ἑρμαθῆνα hermathena Mineruæ Mercuriíque ſtatua

11 χρηστομαθῆ utilia diſcentem

13 εὐμολπιδῶν πάτρια. Eumolpidarũ patria. uel πατρίδα, patriam

14 οἰκεῖον proprium

16 σκέψεις conſiderationes. ἀναβολαὶ dilationes.

16 ταὐτόματον ἡμῶν. caſus noſter.

19 ἐν τοῖς πολιτικοῖς in ciuilibus

19 τοποθεσίαν, loci deſcriptionem,

19 Ἀττικώτερα magis Attica

19 φιλορήτορα rhetoricæ ſtudioſum

20 πανήγυρις. conuentus.

20 μάλα ἀριστοκρατικῶς ualde pro ſtatu optimatum

20 γενικῶς generaliter

21 ληκύθους, copiam dicendi uniformem. Et fortaſſe alludit ad illud Ariſtophanis, ληκύθιον ἀπώλεσεν.

21 ἀνεπεπρασάμην uenditaui me

21 ἐπιχειρήματα argumenta

21 ὑπόθεσις materia

21 ἄρειος πάγος. Areopagus.

22 ἀπρακτότατος, rebus agendis ineptus, ignauiſſimus

22 καχέκτης, habitu uitiorum deprauatus,

22 Τῶν περὶ Τεῦκρον

23 φιλέλληνες *Græcorum ſtudioſi, & amatores*

23 παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο: *Omnifariæ uirtutis reminiſcere:*

23 ὕστερον πρότερον, Ὁμηρικῶς. *ordine conuerſo, Homericè.*

24 πρὸς τὸ πρότερον *ad prius*

26 ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, ὅπως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε. *dicite nũc mihi muſæ, quomodo primum ignis iniectus fuerit.*

27 παῤῥησίαν *loquendi licentiam*

27 ἀγῶνα *certamen*

29 ἐπισημασίας *ſignificationes geſtuum*

29 ἀποθέωσιν *deificationem*

29 φιλοσοφητέον *philoſophandum*

29 ἐλαφητέον: *fugiendum more ceruorum:*

30 Ἀμαλθεῖον *Amaltheum, bibliothecã. ſ. tuã*

30 τοποθεσία *loci deſcriptione*

35 ἀφιλέστατος, *ſimpliciſſimus,*

37 πολιτικὸς ἀνὴρ, οὐδ' ὄναρ. *ciuilis uir ne in ſomnio quidem.*

38 τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, *in lente unguentum,*

38 ἐπιφωνήματα *acclamationes*

40 νῆφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. *Eſto ſobrius, & memineris diffidere articulos hos eſſe mentium.*

41 τίς πατέρα αἰνήσει; *quis patrem laudabit?*

41 ἐγκωμιαστικὰ, *laudatiua.*

43 οἱ μὲν πάρ', οὐδέν εἰσιν. οἷς δ' οὐδὲν μέλει. *hi qui adſunt, nihili ſunt: illis uero nihil curæ eſt.*

43 ὑπώπιον. *liuor.*

45 μυροθήκιον, pigmentarium,
45 ὑπόμνημα commentarium.
45 σεμνότερός τις καὶ πολιτικώτερος grauior quidam & ciuilior
46 ἀποσπασμάτια reliquiæ quædam
46 σῶμα corpus
46 φιλόπατρις, ſtudioſus patriæ,
48 πολιτείᾳ, Repub.
48 ἅλις σπουδῆς. ſatis ſtudij.
49 θεῖοι patrui
49 πελιναίων Pelinæorum
49 Κορινθίων καὶ Ἀθηναίων Corinthiorum & Athenienſium
50 εὐαγγέλια. boni nuntij.
50 Κύρου παιδείαν Cyri inſtitutionem
50 τὰς διαφάσεις tranſparentias, feneſtras
50 ἔστω ὄψις μὲν, ἡ, α. τὸ δὲ ὁρώμενον β, γ, ἀκτῖνες δὲ, δ, καὶ ε. Sit aſpectus, α, quod autem uidetur, β, γ, radij uero δ & ε.
50 κατ' εἰδώλων ἐμπτώσεις per ſimulacrorum incidentias uel ingreſſiones
50 εἴδωλα ſpecies, imagines
50 ἔκχυσις effuſio
50 ὑπόστασιν ſtatum
50 πολιτείαν Remp.
50 σωκρατικῶν εἰς ἑκάτερον, more Socraticorum in utranque partem
50 τὴν ἀρέσκουσαν quæ placeat
51 κατάκρισις ſanctio
51 ἀριστοκρατικῶς, Ariſtocraticæ: pro ſtatu optimatum,

51 εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. Vnum
augurium optimum defendere patriam.
51 θεοφράστου περὶ φιλομαθίας Theophraſti de ſtudio diſcendi
53 αἰδέομαι τρῶας καὶ τρωάδας ἑλκεσιπέπλους. Vereor Troianos & Troianas trahẽtes ueſtes.
53 πολυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει Poly
damas mihi primus uitio dabit
53 θεοφάνης Theophanes
53 φιλοσοφεῖν? philoſophari?
54 ἐπὶ σχολῆς in otio.
54 γεωγραφικὰ de terræ deſcriptione commẽtarios
54 ὁμοειδεῖς, uniformes.
54 ἀνθηρογραφεῖσθαι, Floride ſcribi,
54 πολιτευτέον. in rep. uerſandum.
55 ἀνέκδοτα: non edita:
55 πολιτεύομαι, in ciuitate facio,
56 κατὰ τὸ πρακτικὸν ſecundum actiuum
καὶ ὑπὸ στέγῃ πυκνὰς ἀκούειν ψακάδας, εὕδοντι φρενί. Et ſub tecto frequẽtem audire guttam, ſecuro animo.
58 βοῶπις, bouis oculos habens,
58 παλινῳδίαν. recantationem.
59 δίβαφα bis tincta purpura
59 σοφιστεύειν profiteri
59 ἐπαγγέλλομαι ἄνδρ᾽ ἀπαμύνεσθαι, ὅταν τις πρότερος χαλεπήνῃ. Polliceor uirum ulciſci, cum aliquis prior moleſtando laceſſat.
59 Κικέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται τίτον Ἀθηναῖον. Cicero paruus ſalutat Titum.
59 ὑποσόλοικον, ſubabſurdum,

59 ἀναφαίνεσθαι apparere

60 τρηχεῖ' ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος. οὔτι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι. aſpera, ſed bona puerorum nutrix. Nequaquam ego ea terra poſſum dulcius quicquã aſpicere.

60 εὐαγγέλια boni nuntij

60 συγκύρημα. caſum.

61 ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργειαν εἶναι; uiuæ uocis maiorem efficaciam eſſe?

61 βοώπιδος, bouis oculos habentis,

61 ἀσελγοῦς; intemperantis?

61 ὀξύπεινος. famelicus.

61 συμπόσιον conuiuium

61 κατὰ ὀπώραν τραχύς. ritu pomi dura.

61 ἀδικαίαρχοι. iniuſti magiſtratus.

61 καὶ Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν τῖτον ἀσπάζεται. et Cicero philoſophus ciuilem Titum ſalutat.

61 αὐθωρεὶ eadem hora

62 τηλέπυλον λαιστρυγονίην, Telepylum urbem Læſtrygoniam,

62 φιλοσοφῶμεν. philoſophemur.

62 ἀνανατρέπτοι confutabiles

62 ἐντυραννεῖσθαι, ſub tyranno eſſe,

64 Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς Cicero ſtatus optimatum ſtudioſiſſimus puer

65 φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ, intumeſcit enim non paruis tibiolis amplius, ſed efferis follibus ſine ligula.

65 ἐσοφίζετο, cauillabatur, malitioſe cogitabat,

65 τὸν πρακτικὸν βίον actiuam uitam
65 τὸν θεωρητικὸν, ſpeculatiuam,
66 πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ. ante leo, poſt uero.
66 εἰ δὲ μὴ, ſi uero non,
66 ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται. ſine dubio tyrannis conſtruitur.
67 εὐελπιστία bona ſpes
67 ἀδιαφορία, indifferenter,
67 ἀφιλόδοξον, ambitione uacans,
67 κατὰ τὸ κηδεμονικὸν, pro charitate,
67 ὑποθήκαις documenta
67 περὶ τῶν ὅλων de omnibus
67 σκοπὸς ſcopus
68 κατὰ λεπτὸν minutatim
69 ἅλις δρυός. ſatis eſt quercus, id eſt glandium
69 τυφλώττω cæcutio
69 τῷ καλῷ προσπέπονθα. honeſto ſum affectus.
70 ἀσφάλειαν ſecuritatem
71 ἀκκιζόμεθα deliciamur
71 ἐν αἰνίγμασιν. obſcure dictis.
71 ἀλληγορίαις allegorijs
80 ἑλικτὰ, καὶ οὐδέν. inuoluta, & nihil.
80 τὰς τῶν κρατούντων ἀμαθίας φέρειν χρεών. potentium ſtultitias ferre oportet.
112 μυστικώτερα ſecretiora
113 συλλάβους indices ex membranula
116 παλινῳδία. recantatio.
116 ὑποθέσει argumento
117 πολιτικὸς, ciuilis,
117 ὁπλῖται, milites,

117 ταγοὶ duces

117 σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. Spartam ſortitus es, hanc orna.

118 βαθύτης profunditas

118 εὐκαιρότερον. opportunius.

118 οὐχ ὁσίη φθιμένοισι. impium mortuis.

119 ὁ δὲ οὐκ ἐμπάζετο μύθων. hic uero non curabat ſermones.

119 μήπω μέγαν εἴπῃς πρὶν τελευτήσαντα ἴδῃς. Nil magnum dixeris priuſquam mortuũ uideris.

119 σύκῳ μὰ τὴν Δήμητρα σῦκον, οὐδὲ οὕτως ὅμοιον γέγονεν fico per Cererem ficus, neq; quicquam tam ſimile fuit

119 περίστασις circunſtantia uel ſtatus

120 πολιτικῶς, ciuiliter,

121 γραμμὴν lineam

121 καὶ τόδε Φωκυλίδου. & hoc Phocylidis.

122 οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντα εἰδέναι. Nihil dulcius quàm omnia ſcire.

123 σκυλμὸν, uexationem,

123 ὀξύπεινος. acuta fame percitus.

123 τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυπωδῶς, præſentem ſtatum Reip. quaſi formula quadam expreſſum

124 συμπάθειαν condolentiam

125 ἡμερολέγδον ut quæque ſingulis diebus acciderunt

125 ἀρεοπαγίτας Areopagitanos

125 τέμπη loca amœna

126 σῆμα δέ τοι ἐρέω. Signum autem tibi dicam.

126 ἐξοχὴ excellentia

128 ἐξωτερικοὺς exteriores
128 πολιτείᾳ in libris de Rep.
128 τεχνολογίαν de arte ratiocinationem
131 ἐμφιλοσοφῆσαι philoſophari
132 ἀττικισμὸς atticiſmus
133 συμπάθεια. condolentia.
139 σπουδαιότερον ſtudioſius
140 δυσδιάγνωστον) πρὸς νεῦσιν difficile cognitu) ad aſſenſum
141 διαλόγους ſermones
143 φιλοπροσηνέστατα ſtudio begniniſſimo manſuetiſſime
145 ἔρδοι τίς. faciat aliquis(ſubaudi quam nouit artem.
145 δυσανοίμητα difficillima mitigatu
145 βαθύτητα, profunditatem,
145 μελέτη meditatio
146 ἄνω καὶ κάτω, ſurſum & deorſum,
146 ἄφρακτα, ſunt naues non tectæ, nec munitæ ad propugnandum.
146 ἐπίκωπον. genus nauigij.
147 οἵαν ἂν δέσποινα, qualis hera fuerit,
147 ἀνεξίαν tolerantiam
147 μετέωρος in expectatione
147 ὑπομνηματισμὸν monimentum
148 συμπαθῶς condolenter.
148 νομανδρίαν paſtoralem uirorum cœtum
148 συνηγωνίων. cum illo mœrebam.
148 πολιτικώτερον ciuilius
150 παράγγελμα ἐνιαύσιον quod mãdaui de annua adminiſtratione

ueriti ſunt quidẽ recuſare. timuerunt autem accipere.

177 παριστορῆσαι ſcire

177 προπύλαιον ueſtibulum

179 ἱστορικώτατος, hiſtoriarum peritiſſimus,

179 νεόκτιστα nuper ædificata

179 τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ in nauium recenſione, apud homerum uidelicet

179 ἀναλογία proportio, analogia

179 φλιοῦς, ὀποῦς, σιποῦς. Phlius, Phliuntis, urbs Lacædæmoniorum: Opus, Opuntis, urbs Locrorum, per cõtractionem. Integrum eſt ὀπόεις, ὀπόεντος. Sipus, Sipũtis, urbs Dauniorũ in Appulia.

179 ὀπούντιοι, σιπούντιοι. gentile nomẽ ab ὀποῦς, σιποῦς.

179 αὐτονομίαν libertatem ſuis legibus utendi

180 ὑπερβολικῶς) ſupra modum)

182 εὐήθειαν fatuam ſimplicitatem

183 πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ Νότος κυλίνδει κύματ' εὐρέης ἁλὸς) Multos autẽ in intermedio Auſter uoluit fluctus lati maris) Eſt enim proprie μεταίχμιον, id ſpatium quod eſt inter duos exercitus.

186 ἀκοινώνητον incommunicabile

187 μυστικώτερον ſecretius

187 τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρώην, ἐξ ὧν ἀλογιζόμενος παρεφθέγγετο, πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δὲ, μήτι νοήσῃς. ὡς δήπου τοῦτο δὴ περισκεψάμενος, τὰ λοιπὰ ἐξασφαλίσαι: uxoris meæ libertus (noſti quẽ dico) uiſus eſt mi-

hi dudum è uerbis, quæ inconſiderate protulit, turbaſſe calculos, ſeu ſuffragia ex coemptione bonorum Crotoniatæ tyrannicidæ. timeo, nequid intelligas. unus quidẽ hoc ſi conſideraueris, reliqua munies explanando.

188 τῆς ξυναόρου τῆς ἐμῆς, ὁ ἐξελεύθερος, ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων τοῖς ξυλλόγοις καὶ ταῖς λέσχαις ὑπότι πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ κροτωνιάτου: *uxoris meæ libertus uiſus eſt mihi ſæpe garriẽs, & in cõciliabulis & conſeſſionibus nugantiũ aliquid turbaſſe calculorũ in bonis Crotoniatæ*

188 ἐξ ἄστεως ἑπταλόφου ταχῶν παρέδωκεν ἡμῶν γάμου ὀφειλήματα ὁ κάμιλλος αὐτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς κδ ἐκ τῶν κροτωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν χερρονησιτικῶν μη. καὶ συγκληρονομήσας χμ. κ. μ. τούτων δ᾽ μηδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφειληθέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ κόνωνος πατρὶ, μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶτον μὲν ἵνα πάντα σώζηται. δεύτερον δὲ, ἵνα μηδὲ τῶν τόκων ὀλιγωρήσῃς τῶν ἀπὸ τῆς προειρημένης ἡμέρας. ὅσας αὖ τὸν ἠνέγκαμεν, σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καί τι σχεδὸν ἐλπίσας· ἄπογνοὺς δὲ ἀλόγως ἀπέστη, ἐπειπών, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν: *è ſepticollis urbis mœnibus tradidit noſtri coniugij debita Camillus, ſéque debentem mnas 24. ex bonis Crotoniatarum, & Cherrhoneſitarũ 48. & cum hereditatem euenerit .648.20.40. horũ*

autem ne obolũ quidem diſſoluiſſe ex omnibus debitis ſecundi menſis Calendis . liberũ autẽ eius, exiſtentem cognominẽ Cononis patri, nihil prorſus curaſſe. Hæc igitur primũ, ut omnia conſeruetis . deinde ut neque uſuras negligas eas, quæ ſunt à præcedenti die: quot dies ipſum tolerauimus, uehementer timeo. Etenim aderat apud nos exploraturus, & aliquid propè ſperans. deſperãs autẽ ſine ratione deſtitit, fatus, turpe diu manere.

188 τὰ μὲν διδόμενα. quæ dantur.

189 λεληθότως latenter

189 ἄλλο πρόβλημα alia quæſtio

189 ἐξακανθίζαν. expinare, ſpinas euellere.

189 πυρὸς ἐις δῆμον triticum in populum

189 προπύλῳ ueſtibulo

190 ἐπίχειν hæſitare

190 ἐποχῆς dubitationis

190 παλιγγενεσίαν regenerationem.

191 ἐν αἰνιγμοῖς. ænigmatice.

191 ἀφελῶς ſimpliciter

192 αἰχρὸν σιωπᾶν. turpe tacere.

192 σύγχυσιν confuſionem

193 παραφύλαξον, obſerua,

193 τὴν τοῦ φυρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα. turbatoris ambitionem ipſiſſime.

193 κενὸν inanem

193 ἄτυφον nec ambitioſo faſtu uacantem

193 ἐπέχειν dubitare

193 ἀθέτησις improbatio

193 ἐποχὴ cunctatio

193 τοῦτο μόνον ἐρῶν ἐμοί. hoc ſolum dicens mihi.
193 ἐπιχρονία ἐποχὴ diuturna dubitatio
194 φιλοτιμία ambitio
195 πρόβλημα quæſtionem
195 ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθες πατρί-
δος. ſed meum nunquam animum in pecto-
ribus perſuaſiſti patriæ.
196 αἰδέομαι uereor
196 τρῶας καὶ τρωάδας. Troas & Troadas.
196 πολυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην καταθήσει, Po
lydamas mihi primus probrum inferat,
196 ὁδοῦ πάρεργον, obiter.
196 ἐπίκτητα fluxa
197 ἐκβολὴ λόγου egreſſio orationis
197 ἀντόριστον, comparabilem,
197 φυράτης permiſtor
197 ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί-
περ. Sed hæc quidem facta eſſe ſinamus, licet
dolentes.
198 ἄμεμπτα non accuſanda
198 σπουδάζοντα, ſtudentem,
198 τῶν νεωτέρων, iuniorum,
199 αὐτόχθων natiua & indigena
199 στοργὴν φυσικὴν amorē naturalem πρὸς τὰ τέ-
κνα. in filios.
201 ἀμεταμέλητος non pœnitenda
202 τὸ σκάφος τῶν ἀτρειδῶν. nauigium Atridarū.
202 σύντομα. compendioſa.
204 δήμους uicos
204 ζήτημα quæſtionem
206 τεκμηριῶδες coniecturale

207 τοῖς ἀπαντῶσι, occurrentibus,

207 δύσχρηστα. inutilia.

207 ἀπότριψαι abſtergito

207 οὐ γὰρ ἂν τόδε μεῖζον ἔποι κακὸν neq; enim maius ſequetur malum

208 παλινῳδία recantatio

208 λῆψις deprehenſatio

209 ἀβδηριτικόν. abderiticum.

210 ἐμπολιτεύομαί σοι tibi in Rep. uerſor

211 πολιτικὸν σκέμμα, ciuilis conſideratio,

211 φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, contemplatius dijudicabimus,

211 σύγχυσιν τῆς πολιτείας confuſionem Reip.

211 ξυνὸς ἐνυάλιος communis Mars

211 πολιτικῶς ciuiliter

212 ἄμορφον ἀντιπολιτευομένου χρεωφειλέτην deforme & turpe eſt aduerſantis in Rep. debitorem eſſe

212 διευκρινήσαις πρόβλημα πολιτικόν. dijudicabis quæſtionem ciuilem.

214 τοῦ καλοῦ honeſti

214 χρεῶν ἀποκοπάς, φυγάδων καθόδους. tabulas nouas, exulum reſtitutiones.

214 τὴν θεῶν μεγίστην ὥστ᾽ ἔχειν τυραννίδα. Deorum maximam ut obtineat tyrannidem.

215 ἐνσχολάζω σοι. otium conſumo tibi.

215 ἀπορῶ. dubito.

215 οὕτως που τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν. ſic ſane ſuperiorū lugebamus laudes uirorū.

215 ἐπίσκοπον, ſpeculatorem,

215 ὁρμὴ impetus

216 φαλαρισμὸν Phalaridis imitationem
216 αἰδέομαι τρῶας, uereor Troianos,
217 ἀπορίαν dubitationem
218 πολιτικῶς. ciuiliter.
218 ἀστρατήγητος, regendi exercitus ignarus,
218 πρὸς τὸ ἀσφαλές. ad tutum.
218 πρὸς τὰς δόξας, ad opiniones,
219 μάντις δ' ἄριστος. uates autem optimus.
223 σησιωδέστερον. magis Seſtiane.
224 ὑποτιθέμενος exponens
226 ψευδησιόδειον quod falſò Heſiodo aſcribitur.
226 μηδὲ δίκην, neque cauſam, Totum carmen eſt, μηδὲ δίκην δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς. Ne cauſam ante iudicaueris, quàm utriuſque partis cauſam audiueris.
227 καὶ συναποθανεῖν. & ſimul mori.
227 φαινοπροσωπεῖν oſtendere faciem lætam
228 σκέμμα conſideratio
228 ἀπορία dubitatio
235 διπλῆ. nota in margine adſcripta, ſic apud Græcos appellata.
240 πολλὰ μάτην multa fruſtra
240 ῥαθυμεῖν δῆτα ſegnem eſſe.
242 ἀπροσφωνήτους, inſalutatos,
242 τὸ καλὸν honeſtum
243 πρὸς ταῦθ', ὅτι χρὴ καὶ παλαμάσθων, καὶ πᾶν ἐπ' ἐμοὶ τεκταινέσθων. Ad hæc, quod oportet & faciant, & omne in me fabricentur.
243 τὸ γὰρ εὖ, μετ' ἐμοῦ. quod enim bene eſt, mecum eſt.
243 πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ multam ſalutem hone-

ſto.i.dicens.

244 εὐγενῆ *generoſa, nobilia*

244 συνδιημερεύομεν, *ſimul diem traducimus*

245 τέρας *monſtrum*

246 σκοπὸς *intentio*

246 προθεσπίζω *præſagio*

246 ἰλιὰς *Ilias*

247 περὶ ὁμονοίας *de concordia*

263 ἀπολιτικώτατον *maxime ciuilis gubernationis expertem*

263 ἀστρατηγικώτατον. *maxime imperatoriæ artis ignarũ.*

264 ἀπαντήσεις. *occurſus obuiam.*

264 αἰδέομαι τρῶας. *uereor Troas*

265 κενόσπουδα *inanis ſtudij plena*

266 ἀναπάντητον *in quo nemo occurrat*

267 ὑπὸ τὴν διάληψιν *ſub ipſa acceſſione febris*

267 ἀπαῤῥησίαστον *loquendi audacia carentem*

267 τίς δ' ἐστι δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν; *Quiſnam eſt ſeruus, de morte ſecurus qui ſit?*

268 ἀσμενέστερον *lubentius*

269 θέσεις, *materias*

269 εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένης. τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πειρατέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτὸς ἀρθήται, ἢ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι εἰρήνῃ μᾶλλον, ἢ πολέμῳ. εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι, τῆς πατρίδος τυραννουμένης, ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας πέρι. εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πο

λιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην. εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος, συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις, εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος. εἰ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτὲ, καὶ τῶν οἰκειοτάτων αὐτοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφειμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. an manēdum in patria tyrānide oppreſſa. ea uero tyrānide oppreſſa, an quouis modo tyrānidis deſtructio tētanda eſt, etiā ſi ciuitas propter id de ſumma rerū periculū ſubitura ſit. Vtrū cauendū ſit tyrānidē deſtruēti, ne quid ipſe patiatur, an tētandū ferre opē patriæ pace potius, quàm bello. Vtrū ciuile ſit ſecedētē aliquò, quieſcere, oppreſſa à tyrāno patria, an quodcūq; ſubeūdum diſcrimē pro libertate, an bellū inferēdū regioni, eámq; obſidendū à tyrāno oppreſſā. Vtrū quālibet nō probāti deſtructionē tyrānidis per bellū, ſimul tamen cū optimatibus auertēda ſit ipſa .ſ. tyrānis, an cū benefactoribus, & amicis unà periclitandū, in adminiſtratione Reip. etiā ſi non uideātur recte de ſūma rerū iniuiſſe conſiliū. Vtrū de patria bene meritus, ob eámq; cauſam grauiſſima quæq; paſſus, & inuiſus, ultro pro patria diſcrimē ſubire debeat, an permittendū ſibi, ut ſui ipſius interdū, & familiariſſimorum prouidentiam habeat, dimiſſis aduerſus potentes Reip. concertationibus.

270 τῶν προὔργου τι quæ ſunt ex re

270 ἄκαιρος intempeſtiuus

270 εὐςομάχως bono ſtomacho.

271 αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' ἕκτορα πότμος ἑτοῖμος. Statim enim tibi deinde poſt Hectorem mors parata.

271 αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ κτεινομένῳ ἐπαμῦναι. Vtinam ſtatim obeã, poſteaquam non eram ſocio interfecto ſuppetias laturus.

271 ἑταίρῳ ſodali

271 εὐεργέτης; benefactori?

273 οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι. Neque enim mihi cor firmum, ſed conſternato ſum animo.

273 αἰσχροῦ φαντασίᾳ inhoneſti imaginatione.

273 ἐν δυνάμει) in poteſtate)

273 σύν τε δύ' ἐρχομένω. paritérque duo euntes.

274 τὸ συνέχον continens

275 ἀπάντησις occurſus

275 πολίτευμα actio de Rep.

275 μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου ne mihi Gorgomeũ caput horrendi & grauis mõſtri

275 εἰδώς σοι λέγω. ſciens tibi dico.

276 ἀχαριστίας ingrati animi

276 ὁ πλοῦς ὡραῖος nauigatio idonea

277 Μέντορ πῶς τ' ἄρ' ἴω, πῶς τ' ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν; Mentor quonam modo adeam, & quonam modo amplexabor ipſum?

281 ὕλας materias

281 Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. Dionyſius Corinthi.

283 τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. Tunc mihi dehiſcat lata terra.
284 ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς in amatorijs
286 ἀλογίστως. inconſiderate.
286 ὑποκορίζῃ leni uoce appellas
286 χρησμὸς oraculum
286 ἄσπονδον impacabile
286 φιλόπατριν ac πολιτικὸν ſtudioſum patriæ & ciuilem
287 γενικώτερον generalius
287 νεκυῖαν turbam mortuorum
287 ἀπορῶ. dubito
287 στερκτέον acquieſcendum
287 τὸ μέλλον, καραδοκήσεις quod futurum eſt, expectabis.
288 ὑπὸ τὴν λῆψιν ſub acceſſione febris
288 ἀσμενέστατον. lubentiſſimum.
289 πολιτικὸν ciuile
289 μακροψυχίαν longanimitatem
289 εὐδαίμονα felicem
292 οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος non eſt uerax ſermo
292 εὐημερίαν felicem diei ſucceſſum
293 συναγωγὴ collectio
293 ἐσάλπιζεν tuba concinuit
293 λάπισμα. falſa quædam oſtentatio.
294 γοητείαν præſtigiationem
294 πειθανάγκην. perſuaſionem neceſſitatis inferentem.
294 αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Πλάτων, οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις. tyrannorum enim preces, inquit Plato, noſti quàm per-

mixtæ neceſſitatibus.

294 ἀλίμενα *ſine portu loca*

294 ὑπηρεσίαν *miniſterium*

294 ἀδημονῶν, *ſe excrucians,*

294 διατροπὴν *apparatum*

296 αὐθεντικῶς *auctoritate quadam domini utens*

297 τέτλα κύντερον, *perfer peius*

298 ἄλλα μὲν αὐτὸς, *alia quidem ipſe,*

298 ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. *alia autem & deus ſuggeret.*

301 ἀναθεώρησις *ſpeculatio*

303 μὴ μὰν ἀσπουδεί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, *ne negligenter & inglorius perirem,*

303 ἀλλὰ μέγα ῥέξας, τὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. *ſed magnum facinus edens, quod uel à poſteris audiatur.*

304 τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, *maxime ciuilium conſiderationum,*

305 ἄλη *error*

305 πολιτευτέον *uerſandum in Rep.*

316 τῶν τε παραχρῆμα δι᾽ ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστὴς, *tum ſubito præſentium per minimum conſiliū optimus cognitor, tum futurorum in longitudinem euentus præſtantiſſimus coniectator.*

316 τό, τε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα. *& melius quàm deterius in obſcuro adhuc præuidebat maxime.*

316 πλουδοκῶν. *nauigationem expectans*

317 στοργῆς *amoris*

317 σύντηξις.colliquatio.
317 συμπάθειαν condolentiam
318 ζηλοτυπία æmulatio
319 αὐθεντικῶς auctore
322 σκυτάλην λακωνικήν.ſcuticã laconicam,Scytalẽ.
322 σὺν θεῷ τοι λέγω.cum deo tibi dico.
322 δυσουρία urinæ difficultas
322 ἀρχή.principium.
322 ἀνηθοποίητον,nequaquam formatis moribus,
323 ἤθεσι ἐπιμελητέον.moribus adhibẽda diligẽtia.
323 ὕπουλον,ſubdolum,
324 ἀφράκτῳ detecto nauigio
324 ἀποτόμως conciſe
324 θυμικώτερον ſtomachoſius
325 παραπλευτέον abnauigandum
325 ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ.Sed quæ quidem ante acta ſunt omittamus,quanuis triſtes.
326 σφάλμα,error,
326 ἀρετὴ uirtus
326 διδακτὸν,res quæ tradi poſſit docendo,
327 πρᾶξιν πολιτικοῦ.factum ciuilis.
327 περὶ κοιλιολυσίαν γίγνεσθαι. circa uentris ſolutionem eſſe.
329 ὢ πολλῆς ἀγενείας,ò multam ignobilitatem,
332 ἐντέινειαν.propenſionem.
332 ἑπταμηνιαῖον αὐτὸ ἔτεκεν,ſeptimeſtrem ſalua peperit.
333 κωρυκαῖοι Corycæi
363 γεροντικώτερον ſenilius
363 λέσχη,confabulatio,

364 τί γὰρ αὐτῷ μέλει; quid enim illi curæ eſt.
364 βεβίωται. uita traducta eſt.
264 πρόβλημα, quæſtio,
364 ἀγοητεύτως ſine præſtigijs & fuco
364 μακάρων νῆσοι beatorum inſulæ
364 πάθει. affectu.
364 σκέψαι conſidera
265 ἀλογηθῇ. negligatur.
365 μελήσει. curæ ſit.
365 ἐνερευθέστερον rubicundiorem
365 πρόβλημα ἀρχιμήδειον quæſtio archimedea.
365 ψευδῶς falſo
365 ἄκουσμα auditio
365 ἔρανον collationem
365 διψῶσαν κρήνην, ſiticuloſum fontem,
365 πειρήνην pirenem
365 ἔμπνευμα σεμνὸν Αλφειοῦ πειρήνην requiem ue rendam Alphei pirenen
365 ποῖ ταῦτ' ἄρα ἀποσκήψει; quonam hæc modo excuſabis?
366 γεωμετρικῶς more geometrico
367 ἀρχέτυπα exemplaria
367 πάντα φιλόδημον. omnem popularem.
367 θεωρίαν ſpeculationem
367 τέλος; finem?
368 εὐπινές, uenuſtum,
39 ᾧ ἀπεραντολογίαν δός. cui infinitam loquacitatem tribue.
369 ἐπιδήμιον, redeuntem,
369 συμπάσχω. condoleo.
369 ἀποθέωσιν deificationem.

369 μεθαρμόζομαι adaptor

370 ἀνεμέσητον γάρ. nulla enim inuidia eſt.

379 πολιτικοὶ optimates

380 τετυφῶσθαι. tumefactum eſſe.

380 ἐγγήραμα, ſenectutis requies,

383 ἐντάφιον ſenectutis otium

386 ἀλόγως ſine ratione

388 ἀποθέωσιν deificationem

390 συμβουλευτικὸν deliberatiuum

390 Ἀριστοτέλους καὶ θεοπόμπου πρὸς ἀλέξανδρον. Ariſtotelis & Theopompi ad Alexandrum.

390 φιλαίτιος συμφορά. querula calamitas.

392 πρόπλασμα præfigmentum

393 συμπαθῶς condolenter

394 οἰκοδεσποτικὰ patriſfamiliâs officia

394 συντάγματα opera

395 ἀκηδία incurioſitas

395 ἀνεκτότερα tolerabiliora

395 σύνναον contubernalem

395 ὑπόθεσις argumentum

397 τοῦτο δὲ μηλώσῃ. hæc uero coniicies, diſpicies, indagabis.

398 ἀπόγραφα deſcripta

399 κατα βίωσιν, tenuem uictum,

401 εὔλογον, rationabile,

402 εὐλογώτατον, maxime rationi conſentaneum,

402 παναιτίου περὶ προνοίας. Panætij de prouidentia.

403 ἐντενέστερον, contentius,

403 φιλοστοργότερον. amantius.

403 ἄφατα, infanda, ἀδιήγητα. inenarrabilia.

403 εὐκαίρως opportune
403 παρὰ τὴν ἱστορίαν, præter hiſtoriam,
404 κοινότερα communiora
404 πολιτικώτερα. ciuiliora.
404 οὐ γὰρ ὀνειδίως. non enim opprobrium.
405 φιλολογώτερα, eruditiora,
405 προσφώνησιν. nuncupationem.
405 καλλιππίδης Callippides
405 αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λῷον, ipſa mẽſura & melius,
405 αἴκε δύνῃ. ſi poſſis.
405 περὶ τελῶν σύνταξιν, de finibus opus,
405 ἀκαδημαϊκὴν, academaicam,
405 ἀντιόχεια, Antiochia,
406 ζηλοτυπεῖσθαι, obtrectari,
406 φιλαυτία amor ſui
406 ἀπορῶ, dubito,
406 αἰδέομαι τρῶας. uereor Troas.
406 μέμψιν accuſationem
407 παρὰ τὸ πρέπον præter decorum
407 ἀπαιδευσία, ruditas,
407 ἀτριψία, ignorantia,
408 πολυγραφώτατος plurima ſcribens
408 ζηλοτυπεῖν æmulari
408 ἀκίνδυνα periculo carentia
408 φιλένδοξος. ambitioſus.
408 ἀκαταληψίαν, incomprehenſibilitatem,
409 κωφὸν πρόσωπον muta perſona
409 Ἀριστοτέλειον Ariſtotelicum
409 περὶ τελῶν, de finibus,
409 περιπατητικὰ peripatetica

409 ἀζηλότυπον æmulo carens
409 λογικώτερα, probabiliora.
409 ἕρμαιον inſperatum lucrum
409 πιθανὰ ſuaſoria
410 φιλαίτιος. querulus.
410 φιλοσόφως. philoſophice.
410 δεδῆχθαι morſum eſſe
410 μὴ γὰρ αὐτοῖς. ne enim ipſis.
411 προβολὴν ingreſſum
411 ἐποχῇ. retentioni.
411 λόγοισιν Ἑρμόδωρος, uerbis Hermodorus.
411 προσφωνῶ. nuncupo.
411 ἀδιόρθωτα imperfecta
411 ἕωλα obſoleta
411 περὶ μικρὰ σπουδάζειν. paruis ſtudere.
412 εὐκόλως. facile.
412 εὐγενέστερος generoſior
412 ἀσμενέστατα libentiſſime
412 τὰ κατὰ μέρος particularia
413 εὐλογίαν. honeſtam rationem.
414 συμβίωσις) conuictus)
414 εὐλόγως. decenter.
414 διφθέραι pelliceæ ueſtes
414 αἰδέομαι τρῶας. uereor Troas.
415 ἀσαφέστερος, obſcurior,
415 δεινὸς ἀνήρ, τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο.
grauis uir, & qui forte inſontem accuſet.
416 περιοχὰς argumenta
417 κολακεία aſſentatio
417 ἐπίτευγμα lucrum quod acquiritur
417 ἀπότευγμα damnum, uel quod amittitur

403 εὐκαίρως opportune
403 παρὰ τὴν ἱστορίαν, præter hiſtoriam,
404 κοινότερα communiora
404 πολιτικώτερα. ciuiliora.
404 οὐ γὰρ ὀνειδίως. non enim opprobrium.
405 φιλολογώτερα, eruditiora,
405 προσφώνησιν. nuncupationem.
405 καλλιππίδης Callippides
405 αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λῷον, ipſa mẽſura & melius,
405 αἴκε δύνηαι. ſi poſſis.
405 περὶ τελῶν σύνταξιν, de finibus opus,
405 ἀκαδημαϊκὴν, academaicam,
405 ἀντιόχεια, Antiochia,
406 ζηλοτυπεῖσθαι, obtrectari,
406 φιλαυτία amor ſui
406 ἀπορῶ, dubito,
406 αἰδέομαι τρῶας. uereor Troas.
406 μέμψιν accuſationem
407 παρὰ τὸ πρέπον præter decorum
407 ἀπαιδευσία, ruditas,
407 ἀτριψία, ignorantia,
408 πολυγραφώτατος plurima ſcribens
408 ζηλοτυπεῖν æmulari
408 ἀκίνδυνα periculo carentia
408 φιλένδοξος. ambitioſus.
408 ἀκαταληψίαν, incomprehenſibilitatem,
409 κωφὸν πρόσωπον muta perſona
409 Ἀριστοτέλειον Ariſtotelicum
409 περὶ τελῶν, de finibus,
409 περιπατητικὰ peripatetica

409 ἀζηλότυπον æmulo carens
409 λογικώτερα, probabiliora.
409 ἕρμαιον inſperatum lucrum
409 πιθανὰ ſuaſoria
410 φιλαίτιος. querulus.
410 φιλοσόφως. philoſophicæ.
410 δεδῆχθαι morſum eſſe
410 μὴ γὰρ αὐτοῖς. ne enim ipſis.
411 προβολὴν ingreſſum
411 ἐποχῇ. retentioni.
411 λόγοισιν Ἑρμόδωρος, uerbis Hermodorus.
411 προσφωνῶ. nuncupo.
411 ἀδιόρθωτα imperfecta
411 ἕωλα obſoleta
411 περὶ μικρὰ σπουδάζειν. paruis ſtudere.
412 εὐκόλως. facile.
412 εὐγενέστερος generoſior
412 ἀσμενέστατα libentiſſime
412 τὰ κατὰ μέρος particularia
413 εὐλογίαν. honeſtam rationem.
414 συμβιώσει) conuictus)
414 εὐλόγως. decenter.
414 διφθέραι pelliceæ ueſtes
414 αἰδέομαι τρῶας. uereor Troas.
415 ἀσαφέστερος, obſcurior,
415 δεινὸς ἀνὴρ, τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο.
grauis uir, & qui forte inſontem accuſet.
416 περιοχὰς argumenta
417 κολακεία aſſentatio
417 ἐπίτευγμα lucrum quod acquiritur
417 ἀπότευγμα damnum, uel quod amittitur

417 παρακινδυνεῦσαι; periclitari?
417 μάλιγμα mitigamentum
417 σπουδὴ ſtudium
418 πρόβλημα Ἀρχιμήδειον. quæſtio Archimedea.
419 ἀφίδρυμα, ſedes rei quæ dedicatur,
419 τὸν τρύφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον. elationi meæ per deos morem gerito.
420 κολακεῖαι aſſentationes
420 πολιτικὸν σύλλογον, ciuilem conuentum,
420 καταβάσεως deſcenſus
420 κεπφικὰ, fatua,
421 περὶ ψυχῆς de anima
421 διὰ σημείων per notas
421 σύλλογον conuentum
421 κομπάσαι καὶ τοῖς προσώποις. oſtentare etiam perſonis.
422 δυσωπία. uerecundia.
422 καταβάσεως deſcenſus
424 ἀξιοπίστως fide dignum
424 φοβερὸν ἦν, formidabile erat,
424 ἀνεμοφόρητα, uentis diſſipata,
425 οὐκ ἐπίστησιν. non aduertit.
425 πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις. utrum iuſtitiæ murus altus, an obliquæ fraudis?
425 δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν. ambigit mihi mens uerum dicere.
426 φαίδρου περὶ θεῶν phædri de dijs
426 φιλοτέχνημα comminiſcendi artes
426 τὰ ἄλλα. cuncta.
426 σκολιαῖς ἀπάταις obliquis fraudibus

427 καὶ μάλα κατηφής. & admodum triſtis.
427 σὺ δὲ τί σύννους; tu uero quid cogitabundus?
427 ἀσπόνδου. immitis.
428 μνημονικὸν ἁμάρτημα. memoriæ error.
431 ἀλόγως temere
431 μέμψιν ἀναφέρει accuſationem adſcribit
433 πρὸς ἴσον ὅμοιον ad æquale ſimile
433 ἀκολακεύτως ſine aſſentatione
433 ἀμεταμέλητον. quem non pœnitet.
434 ἐμετικὸν uomitum
434 ἀδεῶς, intrepide,
434 οἱ περὶ αὐτὸν qui apud eum
434 σπουδαῖον οὐδὲν ſtudioſum ſiue ſerium nihil
434 φιλόλογα erudituła
434 ἐπισταθμίαν. diuerſorium.
435 σαλάκωμα, inanem iactantiam,
436 φαλάκρωμα caluitium
436 πανικὸν uanus terror
436 διάθεσιν. affectum.
436 ἐπισημασίαν, deſignationem,
437 ἥρωες, heroes,
437 ἐσίγησας tacuiſti
437 μνημονικὸν ἁμάρτημα, memoriæ error,
437 φυρμὸς πολύς. permiſtio multa.
437 εὐρίπιστα inſtabilia, ab Euripo.
438 νεωτερισμοῦ innouationis
438 πολιτεύεσθαι. adminiſtrare Remp.
438 σόλοικον, ἢ τυραννοκτόνους inſulſum, quàm tyrannicidas.
438 πεπολιτεύμεθα, Remp. adminiſtrauimus,
439 πεπυκνωμέναι, denſatæ,

441 γῆν pro γῆς terram pro terra

441 ὑπηνέμιος ſubuentanea

442 ἀκολασίαν intemperantiam

443 ὦ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δέ. O rem pulchram quidem, ſed imperfectam.

444 ἀλιτενῆ humili

444 Ἀλλ' οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν, Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς, εἰσορόωντες Δείδιμεν, ἐν δοίῃ δὲ σαώσεμεν, ἢ ἀπολέσθαι. ſed non cõuiuij dulcis opera curæ ſunt, Sed ualde magnum malum à Ioue immiſſum intuentes timemus. daret autem ſeruari, aut perire.

444 Τέκνον ἐμὸν οὔτοι δέδοται πολεμήια ἔργα, Ἀλλὰ σύγ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο. haud tibi fili mi data ſunt bellica geſta, Sed tu amabilia exerce officia literarum.

449 πολιτικώτερα ciuiliora

450 ἀναθεώρησιν adminiſtrationem

451 ἀριστείαν. præclare geſtum.

452 κατὰ μέτον de ſingulis rebus

453 μελήσει. curæ erit.

455 ἀνέκδοτον, non editum,

458 πρᾶξιν factum

459 καθολικὸν θεώρημα uniuerſalem ſpeculationem

460 μὴ πολιτεύεσθαι. non adminiſtrare rempublicam

461 ὑποσόλοικα, incongrua,

461 βεβίωται. uita tranſacta eſt.

461 πέντε λοιπὸν, quinque quod reliquum eſt,

461 λῆρος πολύς. nugæ multæ.
462 ὑπόθεσιν argumentum
462 εὔλογον, rationi conſentaneum,
462 φαιδροπροσωπητέον hilari uultu agendum eſt
462 ἰτέον eundum
462 ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς. τὸν δ' ἀπωθοῦνται ψόγον.
aliĳs in bonis. dedecus autem repellunt.
464 οὐδὲν ὑγιές. nihil ſani.
465 δημοσθένους Demoſthenis
466 πέντε λοιπὸν quinque quod reliquum eſt
467 ἄνω ποταμῶν. retro fluminum. s. curſus eſt.
468 ἀπορία dubitatio
468 μελήσει. curæ erit.
468 παρεγχείρησις conatus
474 ἦ δεῦρ' ὁδός σοι τί δύναται νῦν διοτρεφές; iter
huc tibi quid poteſt nunc ò deo digne?
475 βλάσφημα maledictum
475 καὶ μάλα σεμνὸς, & ualde grauis,
475 τὰν δ' αἰτίαν τῶν βρούτων τίς εἶχεν; cauſam ue
ro Brutorum quis habebat?
476 κατηχήσει, inſtructione,
476 ἐὰν διαμένῃ. ſi permanſerit.
476 ἀναντιφωνησία. incontradicentia.
476 διάλογον dialogum
476 ἡρακλείδιον, heraclideum opus,
477 φιλοσοφούμενα. philoſophica.
477 τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος quæ de officio
477 προσφωνοῦμεν nuncupamus
479 συντάξεις commentationes
479 μετέωρος, animi pendens,

479 φιλόλογα, ab æquitate non aliena,
479 φιλοφρόνως benigne
480 πεπυκνωμένως denſe ac ſpiſſe
480 προκοπὴν promotionem, felicitatem
480 οἶκος φίλος. domus cara.
480 ῥωφογραφία ſcriptio de plantis
481 ῥητορεύουσι. rhetoriſſant.
481 φιλοστόργως peramanter
481 τὰ μὲν διδόμενα. data quidem.
482 ἐργῶδες, laborioſum,
482 ἀνεκτὸν, tolerabile,
482 σχεδίασμα. ex tempore factum.
483 ἄφατα ineffabilia
483 οὐδέν. nihil.
483 πάσχω τι. patior aliquid.
485 πλοῦς. nauigatio.
485 ὑπόμνημα commentarium
486 ἀτοπώτατον abſurdiſſimum
488 πάνυ φιλοστόργως. ualde amanter.
488 ἡρακλείδιον, heraclideum,
488 βουλύσει ueſpera
488 ἀμηχανία. inopia conſilij, uel anxietas.
489 σπείσασθαι inducias facere
489 ἐβδελυττόμην, abominabar,
489 σκοπὸς ſcopus
489 οὐ παρὰ τοῦτο. non præter hoc.
490 ἔλθωμεν. eamus.
490 ἐν ὁμοπλοίᾳ ſocietate nauigandi
490 λῆρος πολὺς multæ nugæ
490 γλίσχρως parce, tenuiter
493 σύνταγμα uolumen elaboratum

493 ἀρχέτυπον archetypum, exemplar
495 παρὰ λέξιν. præter uerbum.
497 μετεωρότερον ſuſpenſiore animo
497 ἀσφαλὲς, tutum,
497 ῥοπὴ momentum
497 γαυριῶ, glorior,
497 μετ᾽ ἀμύμονα. poſt inculpatum. Alludit autem ad illud Homericũ, μετ᾽ ἀμύμονα πηλάωνα.
497. ἀμύμων. præſtans, inculpabilis.
497 ἄμβροτος. immortalis.
497 συναγωγή. collectio.
498 δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, longam nauigationem meditantes,
498 ἡ δ᾽ ὧρ᾽ ὁδός σοι τί δύναται; iter huc tibi quid poteſt?
499 σύγγραμμα conſcriptio
500 ἀνεμίσητα inuidia carentia
500 εὐθανασίαν felicem mortem
500 σχόλιον annotatiuncula
500 ἀπολογισμὸν συντάξομαι, defenſionẽ componã,
501 ἀναπολόγητον. quod defendi nequit.
501 δυσχρηστία difficilis uſus
501 πειράσεσθαι παραλύσαι tentare diſſoluere
503 εὐκαιρίαν occaſionem
503 ἀσφάλειαν ſecuritatem
503 ἀπορία dubitatione
503 σκέπτομαι. conſidero.
503 ἀριστεία uirilitas, uel ſtrenuitas
504 παῖδες παίδων nati natorum
504 εἷς ἐμοὶ μυρίοι. unus mihi mille.
504 ἀδόλεσχος. loquax.

504 ἐμμενέα. conſtantia.
505 εἰρωνέα, diſſimulatio,
505 πεπλογραφίαν pepli deſcriptionem
505 ταξιάρχης, ordinis ductor,
505 τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quæ de officio,
505 τὰ κεφάλαια capita
505 περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος. de officio circa aduerſitatem fortunæ.
505 προσφωνῶ alloquor, ſcribo
505 ἀνοικεῖον. alienum.
506 αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι. δεῖσαν δ᾽ ὑποδέχθαι. pudebat quidem abnuere. ueriti ſunt autem ſuſcipere.
506 ἀπάντησις, occurſus,
507 δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντα. longam nauigationem cum capeſcerem.
507 ἀπροσδιόνυσον inexpectatum
507 ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντα. ad ſiniſtram habentem.
510 ἐν πολιτικῷ in ciuili
510 μὴ δὲ σωθείην, εἴποτε τοιοῦτο. ne ſaluus quidem fiam, ſi nunquam tale aliter & melius.
511 στρατηλάξ imperator
535 ἐμφατικώτερον expreſſius & euidentius
587 ἀλλὰ αἰεί τινα φῶτα μέγαν, ſed ſemper quendam hominem ingentem.
592 ὀρθὰν τὴν ναῦν, ἅπαξ θανεῖν. rectam nauim, ſemel mori.
605 προῳκονομήσαμεν præcurauimus
605 εὐκαίρως opportune
608 εἰλικρινὲς ſincerum

609 ἀμφιλαφίαν ancipitem anſam.
612 μυσοπάτακτος à muſis percuſſus
612 ἀντίῤῥοπον æquilibrem ſeu recompenſantem
612 ἴα πάσας. mitte omnes.
619 τοιαῦτα ὁ τλήμων ἐξεργάζεται πόλεμος. talia erumnoſum bellum efficit.
620 πραγματικῶς negotialiter
621 ὑπερβολικῶς. ſupra quàm res eſt.
621 συνδείπνους σοφοκλέους, concœnatores Sophoclis.
622 ὑπόθεσιν argumentum
622 γλαῦκα εἰς ἀθήνας noctuam Athenas
622 ῥαθυμότερα. ſegniora.
622 χαρακτὴρ ſtylus.
622 φιλαλήθως, ingenue,
625 ἀποδυτηρίῳ expoliatorio
629 δευτέρας φροντίδας ſecundas curas
631 γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται. noſce quomodo alio uſus fuerit.
631 ἐμβόλιον interpoſitionem
632 ἀπότευγμα repulſam
636 ἐνθουσιασμός. diuinus furor.
637 ἄρη πνέων mortem ſpirans
638 ὑποθέσεις argumenta
639 αἰεὶ ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, ſemper ſtrenue gerere, & præſtantem eſſe alijs,
639 πλέον plus
639 γνῶθι σαυτὸν, noſce teipſum,
640 ἦματ' ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ Ζεύς,

ὅτε δὴ ῥ' ἄνδρεσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ. οἳ βίῃ ἐν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας, Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες. die autumnali, cum abũdantiſſimam pluit aquam Iupiter, cum iam hominibus iratus ſuccenſet: qui per uim in foro obliquas iudicent iuſtitias, iuſtitiam autem expellant deorum religionem non curantes.

642 τότε μοι χάνοι. tunc mihi dehiſcat.

643 ὁ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ' ἀνεκτῶς, hic autẽ furit non amplius tolerabiliter.

643 ἐν παρέργῳ obiter.

644 ἔπος carmen

644 ἀλλ' οἰμωζέτω, alia plorent,

LOCI EX INGENIO EMENdati, quos ſiquãdo uetuſtum codicem, qui confirmet, inuenero, ſuis locis tum imprimere non dubitabo.

Flaminiæ quæ tum erit abſoluta ſanè facile: eũ libenter nunc Cæſari Cos. addiderim. 6
nunc. cognoſce rem. 6
erit, fabulam numinum. 29
mittere, quàm tu ſoles: te ſuperarẽ, & in ſcribendo 37
Volaterranos, & Arretinos. 38
attigiſti, Buthroti autem 45
die A. indicarunt. 46
AEdilitatem ſe petere dict. 46
habere. ſi mihi credis, lege: 49
cogitamus: ſin ille coget, attamen dunt. 59
uelit. attamen illud probe: m. q. aggrediemur. 63
λιτὸν, uniuerſa. 68
fore. ut tamen 68
βοώπιδος noſtræ. 77
reiectus ab Ilio 85
uenires Dodona 90
minorem: quæ cum lætæ ſunt, tum 96
maxime fauens 99
cupiuit: ſed ille ſe in cauædium abdidit Syllæ. ſit Senatus poſtridie Idus: domi 113
mediuſſidius Nomenti emiſti 115
cenſum impediant 120
abs te Buthroto 127
ſcribis, induces. 128
Pompeij gratia nit. 133
congeſſerant, 143

philoſophia Antiochena,ſiquidem	146
Lentuli Tiburtino	161
lege tranſitans	162
reſpondebo: nec οἰκονομίαν meam iuſtitiam, ſic enim poſtulas,ſed ord.	167
pecuniæ liberalius	184
deporto Romam Cic.	199
te ex duella	199
quod in nominibus	145
occultum,& tutum	263
nos hoc deſerente	271
eiſdem eiecti	293
iſte nummarius	304
poſſunt.μάντευμα	305
S. C. *ferre ad populum*	310
quidem eſt profectum	310
bono i.m.q.Curione.	317
iter in Galliam per	319
ἦθος ἄκαμπτον.	326
tamen de eo.	347
cœli,quòd m.languorem	358
craſtinus dies ad(erratum eſt in noſtris libris)	472
Deiotarum?e.n.a.Hieram?	495
lector quieuit.	576
inuidis?de nouis	598
erat.Lucius erat	607
teterrimo	611

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

EXCVDEBAT ROB. STEPHA-
NVS TYPOGRAPHVS RE-
GIVS PARISIIS, AN.
M.D.XLIIII.IIII.
NON. IAN.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

PAVLI MANVTII IN EPIſtolas ad Atticum, ad Brutum, ad Quintum fratrem ſcholia, quibus abditi locorum ſenſus oſtenduntur, cum explicatione caſtigationum, quæ in his epiſtolis penè innumerabiles factæ ſunt.

PARISIIS

Ex officina Roberti Stephani typographi Regij,

M. D. XLIII.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

PAVLI MANVTII SCHOLIA IN EPISTOLAS AD ATTICVM, AD BRVTVM, AD QVINTVM FRATREM.

Pagina

6 *Cætera ſpero prolixa eſſe, his duntaxat urbanis cõpetitoribus*) Puto ſenſum eſſe, Reliqua ſpero mihi fore facilia in Conſulatu adipiſcendo, ſi tantũmodo cõpetitores habeam, quos ſupra dixi. Et appellat urbanos per ironiam, quaſi lautos: eodem ſenſu, quo Appium, epiſtolarũ, quæ familiares dicuntur, libro III. Te, inquit, hominem nõ ſolum ſapientem, uerumetiam (ut nunc loquimur) urbanum. Prolixa autem dixit, id eſt facilia & ampla, ut etiam alibi.

12 *Satiſdari, amplius abs te non peti.*) Ita lego ex codice Bartholomæi Caualcantis. itáque etiam locutus eſt epiſtolarum fam. lib. XIII, Siquid ſatiſdandum erit, amplius eo nomine non peti. & apud iuriſconſultos frequens eſt locutio.

12 *Decepiſſe*) Alij, decidiſſe. Caualcantis liber manuſcriptus habet, decepiſſes. ſed hoc erratum ſæpe in libris uulgatis deprehendimus: ut in fine dictionis addita ſit litera quæ ſequentis dictionis prior eſt: itaq; uocem decepiſſe, quæ in libris eſt à patre meo impreſſis, cõſeruaui, cum eandẽ in uetuſtis codicibus eſſe animaduerterem. Quod, inquit, de Tadiano negotio aperte atque ingenue, ipſum te decepiſſe, & erraſſe, cõfiteris: id ego Tadio & gratum, & iucundum eſſe intellexi.

16 Teucris illa) Non arbitror hic multa deeſſe, ſed potius perpauca, aut fortaſſe etiam nihil, ut, Teucris illa, principium epiſtolæ ſit: nam paulo poſt infert, Vt ad prima illa redeam: id eſt, ad id quod primum cœpi ſcribere: ut appareat epiſtolæ primam partem fuiſſe, in qua de Teucride ageretur.

16 Libertum mitto: Tito mandaui:) Verba ſunt, non ut alij putant Ciceronis, ſed Antonij, qui pecuniæ quam promiſerat, Ciceroni numerandæ tempus differret his uerbis, Libertum mitto (ſubaudi qui numeret) Tito mandaui (ut ſcilicet ipſe tibi pro me ſatiſfaceret, aut quidpiam huiuſmodi). Antonij igitur quem Teucridem appellat, σκήψεις hæ ſunt, atque ἀναβολαί: ſic enim lego ex libro Bartholomæi Caualcantis, non ἀναβολάς.

17 Releuarit?) Refertur ad uocem, grauiorem: neque ſenſum arbitror eſſe oſtendendum, cum omnibus pateat. alij tamen releuerit: quos ſecuti non ſumus.

23 Videro hominem. ualde petitur. renauabo operam.) Forte legendum ſit, Video hominem ualde pœnitere: nauabo operam. nam in codice Caualcantis ita ſcriptum eſt, ualde petitur, ire nauabo.

26 Noſti caluum, ex Nanneianis, illum laudatorem meum) M. Craſſum, ut puto, ſignificat tribus modis eum deſcribens, primum à caluitio: deinde ex Nanneianis eum appellans: poſtremo cum dicit, illum laudatorem meum, de cuius oratione erga me honorifica ad te ſcripſeram. Epiſtola enim XI, Surrexit, inquit, Craſſus, ornatiſſiméque de meo Cõſulatu locutus eſt, ut ita diceret, ſe, quòd eſſet ſenator, quòd ciuis, quòd liber, quòd uiueret, mihi acceptum referre. Quoniam

uero Craſſus Syllæ Dictatoris temporibus ingentes ſibi diuitias comparauerat bonis proſcriptorum paruo pretio emendis,Nanneij autem ex ijs fuere,qui proſcripti ſunt,quorum bona à Craſſo empta eſſe uériſimile eſt, indéque eum non mediocriter fuiſſe ditatum: per iocum appellat eum ex Nanneianis,quaſi dicat,Nanneiorum facultatibus ditatum. Nanneios autem Sylla Dictatore proſcriptos,& interemptos fuiſſe,cognoſcitur ex libro Q. Ciceronis, quem ad M.fratrem ſcripſit de petitione Conſulatus.

26 *Caluum, & Plautum, & Spongiam) Iudicum cognomina:quos quaſi per cõtemptum nominat:nam, Caluus,& Plautus,& Spongia,cognomina ſunt à partibus male affectis,& à uitijs impoſita.*

28 *Patrono tuo, qui Arpinates aquas concupiuit: noſti enim marinas)Sororem Clodij patronum appellat : ea enim amatorum gratia multum poterat,& Clodium ſæpe non ſecus ac patronus defendebat. cuius etiam opera Sex. Clodium, in oratione pro Celio ſcribit abſolutum,* QVI *Arpinates aquas concupiuit: quæ me hominem Arpinatem, quem tu derides,ſibi coniugem optauit. Plutarchus in Cicerone,*

Noſti enim marinas : nam ibi ſæpe ipſe ſtuprum & feciſti,& paſſus es.

28 *Cum Rex) Q. Martius Rex, cui una è ſororibus Clodij nupſerat,in teſtamento nullam Clodij mentionem fecit . Clodius autem fore ſperauerat ut heres ab eo relinqueretur.*

29 *Cuiuſmodi diuiſores haberent)Nihil muto:nam eſt hic habere pro habitare : ut etiam apud Plautum in Bacch. quis iſtic habet? & Digeſtorũ libro* VIII,

titulo II, Quidā Iberius, qui habet poſt horrea mea. Et epiſtola IX. libri ſequentis, Video iam, quò inuidia tranſeat, & ubi ſit habitura. pro habitatura: cuius uerbi ſignificatum qui non intellexerant, ibi quoque ſcripſerunt, habitatura: itáque etiam in libris aliquot manu ſcriptis corrupte legitur. Pro, Cuiuſmodi, autem ſunt uetera exemplaria quæ, cuicuimodi, habent. quæ lectio non eſt improbanda: nam, cuicuimodi, pro, cuiuſcuiuſmodi, ueteres dixiſſe Priſcianus ſcribit lib. III. Et in his etiam ad Atticum epiſtolis libro III. Velim, inquit, omnia quamdiligentiſſime, cuicuimodi ſunt, ad me ſcribas. Cuiuſmodi autem, pro, qualeſquales ſiquis accipiat, duriuſcula uideri poterit locutio: nam cuiuſmodi, pro quale, uſitatius eſt: ut, Cuiuſmodi hoc eſt? cuiuſmodi illa fuerunt? & ſimilia. Vt autem eadem uox pro qualequale accipiatur, legiſſe me non memini: in epiſtolis enim quæ familiares dicuntur, libro IIII, ubi ſcriptum eſt, Cuiuſmodi res eſſet, libri ſunt manuſcripti, in quibus legitur, Cuiuſcuiuſmodi res eſſet. quæ uox idem, quod cuicuimodi ſignificat.

34 Moleſte rogo) Alij, modeſte. nos nihil mutamus: ut moleſte referatur ad Atticum legentem: quemadmodum etiam dixit Terentius, Quorum opera ſuo quiſque tempore uſus eſt ſine ſuperbia. Non enim intelligit ſine ſuperbia eos fuiſſe, qui uſi ſunt, ſed eos quorum opera quiſque uſus eſt.

37 Pompeius togulam illam pictam ſilentio tuetur ſuam) Ludit in ueſtem Pompeij triumphalem: qua illi conceſſum eſt ut certis diebus uteretur, auctore Dione lib. XXXVII. & Paterculo lib. II. Senſus

eſt, Pompeius Remp. non curat: neque ijs aduerſatur, quibus deberet: uetere gloria contentus eſt: uerbum contra quenquam facere non uult: togulam illam ſuam pictam tuetur. Suam autem appellat, quòd ea delectari uideretur.

47 Siculis locum gladiatoribus dare) Siculis meis cliētibus locum dare, ubi gladiatores ſpectare poſſent: tribulibus enim, & amicis locus ad ſpectacula dabatur: ut in oratione pro Murena.

47 Vnum mihi ſolum pedem dat) Loci ad ſedendum non plus quàm pes eſt. hoc intellexit Clodius. Cicero autem uertit ad cōcubitus genus. &, Noli, inquit, de uno pede ſororis queri: licet etiam alterum tollas: nam, Clodium treis ſorores ſuas ſtupraſſe, credebatur.

48 Quid uerius,) Verius hic poſuit pro æquius: ut in oratione pro Murena, Negat uerū eſſe allici beneuolentiā cibo. Et Cæſar de bello Gallico libro IIII, Neque uerum eſſe, qui ſuos fines tueri nō potuerint, alienos occupare. Et Liuius libro XL Verius fuiſſe, Cōſules quorum prouincia eſſet, quàm ſe, quid è Rep. eſſet, decernere. Et Horatius epiſtola VII, Metiri ſe quenque ſuo modulo, ac pede uerum eſt.

50 Atilio) qui pro Meſſala abſoluendo prenſauerat: erant enim amiciſſimi: ut etiam Atilij, qui Ciceroni debebat, prædem fuiſſe Meſſalam appareat. ſic enim libro V, De Atiliano nomine ſcripſi ad Philotimum, ne Meſſalam appellaret.

53 Quoniam Nepos proficiſcitur, cuinam Auguratus deferatur) Nam Q. Metellus Celer Augur obierat. in eius locum Q. Metellus Nepos ſurrogari uolue rat. Sed cum is Roma diſcederet, cui deferatur Augu-

ratus, ſcire ſe uelle Cicero dicit. De quo Auguratu adipiſcendo etiam Vatinius laborabat: ut eſt in oratione contra ipſum.

55 Vt ad rem, ſcripſi ad Quæſtores urbanos de Q. fratris negotio) Quod Q. Ciceroni Aſiam regenti à populo R. debebatur, id ſibi ille denario, id eſt Romana pecunia, non ciſtophoro, qui numus erat Aſiaticus, curari uolebat. Vide igitur, inquit Cicero, ecquæ ſpes ſit denarij, an ciſtophoro contenti eſſe cogamur. Pompeianum appellat, quòd in Aſia magnam pecuniã Pompeius in ciſtophoro habebat: è qua pecunia Quæſtores numerari Quinto uolebant, tantundẽ ipſi poſtea Pompeio Romæ in denario numeraturi.

55 In hominem) Præpoſitionem, in, exiſtimo eſſe tollendam.

56 Et latoribus, & auſpicibus legis curiatæ) Cæſari & Pompeio: Cæſar enim in primo Conſulatu legem tulit de Clodio ad plebem traducendo: Pompeius autem, qui erat Augur, iuxta morem in auſpicio fuerat, & ſeruauerat de cælo, antequam lex ferretur.

56 Cuius Tribunatus ad iſtorũ tẽpora reſeruatur) Nunc, inquit, Clodio Tribunatum iſti dare nolunt, dabunt ſuo tempore, hoc eſt, eius opera cum indigebunt.

56 Megabocchus) Pompeius: nam in his epiſtolis à Cicerone diuerſis nominibus appellatur: Epicrates, qui teneret omnia: Sampſiceramus, quaſi Syriæ dominus: Arabarches & Hieroſolymarius, hæc loca uictorijs adeptus: Megabocchus, magnus in Africa tyrannus: Bocchus enim in Africa Mauritaniæ Rex fuerat: Pompeius autem Domitium & Iubam Syllanis temporibus uicerat in Africa.

57 Licet me Sauſeium putes eſſe) Exiſtima, inquit, me eſſe tardum & negligentem, æque ac Sauſeium: cuius etiam notat inertiam initio epiſtolæ I. libri VII. Dederam, inquit, L. Sauſeio literas: ſed ut philoſophi ambulant, has tibi redditum iri putabam prius.

57 Quoniam putas &c.) Hoc, inquit, tempore non putas: diutius mihi eſſe manẽdum in Formiano, ut cratere illo fruar delicato. Itaq; Cal. Maijs proficiſcemur.

58 Non modo de Cynico conſulari, &c.) Nullam, inquit, non modo mihi, ſed ne Lucullo quidem, aut Philippo, aut Hortenſio poterit Clodius inuidiam concitare. Nam Pompeius, Cæſar, & Craſſus cum omnia teneãt: qui fieri poteſt ut ulla nos in inuidia ſimus, ſpoliati opibus, & illa ſenatoria potentia? itaque quod contra nos agat, Clodius non habebit. Cynicum autem ſe uocat, quaſi Diogenem quẽdam, ſeuerum hominem, minime delicatum, uirtuti modo deditum: illos autem, piſcinarum Tritones, quòd nimium piſcinis delectarentur, ut quaſi Tritones in aquis uiuere uiderentur.

58 Cæciliam, & Didiam) Antea, Celiam: nos, Cæciliam emendauimus ex oratione pro domo ſua: ubi legis Cæciliæ, & Didiæ meminit. quas leges tulerãt Q. Cæcilius Metellus, & T. Didius Viuius anno ab V.C. DCLVI. ut dubitatio nulla relinquatur, quin Cæciliam legendum ſit. ſiquidem Metellus non Celiæ, ſed Cæciliæ familiæ cognomen eſt. quod cum ita ſit, in oratione pro Murena, ubi in omnibus impreſſis libris, Didijs & Celijs legitur, emendo Didijs & Cæcilijs.

62 At comparem baſilicæ?) At, inquit, baſilicam habere me dicam? habeo tribum AEmiliam. quòd enim baſilicæ ullam ſuam ſimulem eſſe dixerat: quaſi non

bona eſſet comparatio, correxit & intulit, AE*miliam hic ego habeo tribum, non uillam: quid enim baſilicæ comparem? in qua ſunt homines multo, quàm in* AE*lia tribu, pauciores.* Neque Tribum *modo uoluit dicere, ſed addidit* AE*miliam, quòd ea cæteris tribubus plenior & amplior eſſet.*

67 Id *afficitur*) *Ita legitur in codice* Caualcantis, & *ut opinor, rectè. refertur enim ad illud quod eſt ſubinane in nobis, hoc ſenſu,* Q*uæ ambitio in nobis eſt, ea nunc habet quo delectetur: ſiquidem* Pompeij *merita in patriam non iam, ut antea uerebar, maiora, quàm noſtra uideri poſſunt.*

70 Millies *coactus eſt dicere eadem*) Aliter *antea in omnibus impreſſis.* Nos *hunc locum ex ueteri codice reſtituimus. quem etiam* Valerius Maximus *lib.* VI. *cap.* De *libere dictis & factis, ita ut nos in noſtro libro ſcripſimus, legiſſe uidetur.*

78 C*n.*Cepio Brutus) Seruilia Bruti *mater fuit. ea fratrem habuit* Cepionem, *de quo* Plutarchus *in* Catone Vticenſi, Adoptatum *habeo* Brutum, & Cepionis *cognomẽ accepiſſe crediderim.* Cur *autem hoc loco* Cneus *prænomen* Bruto *ſit,* Philippica *autẽ decima* Q*uintus, neſcire me confiteor. nam* Cepionis Seruiliæ *fratris* Plutarchus *prænomen non ponit. à quo non dubium eſt quin prænomẽ unà cum nomine, & cognomine* Brutus *acceperit.*

79 Conſularem *diſertum, uicinum* Conſuli) Vicinus *erat* Cicero Cæſari Conſuli, *quòd ipſe in* Palatio, Cæſar *autem in ſacra uia habitabat, quæ ſecundum radices* Palatij *à* Carinis *in* Capitolium *tendebat.* Suetonius *in* Cæſare.

79 *Iudiciū poſtulaturus*) Forte indicium,hoc ſenſu, Si damnatus erit Vettius,ut abſoluatur, indicium poſtulabit:id eſt ut alios eiuſdem facinoris conſcios indicare ſibi liceat,à iudicibus petet.

79 *Et Catulo*) Forte & Bibulo. nam Catulus Metello,Afranio Coss.perierat.

80 *Moratus*)Libentius legerim Odoratus,uel Inodoratus. Varro enim in ſermone & familiaritate Pompeij, qua mente is eſſet in Ciceronem, odoratus erat: quod alioqui occultum fuiſſet.

80 *De Flacci Prætura*) L. Flaccus, poſt Præturam Cicerone Conſule geſtam, Aſiam Prætor rexit. inde repetundarū accuſatus eſt à D.Lælio,defenſus à Q. Hortenſio,& M.Cicerone:Cæſare,Bibulo Coss.nunc Hortenſij orationem ſignificat pro Flacco habitam,in qua Cicero ſe laudatum eſſe ſcribit.

81 *Quoniam de prouincia Macedonia lata lex eſt*) Non quòd in lege nominatim de Macedonia ſcriptum eſſet,ſed quòd ita ſcripta lex eſſet,ut Ciceroni in Macedonia eſſe liceret. Facilius igitur(inquit) conſequi me potes,quoniam cōceſſu legis de me latæ in Macedonia eſſe poſſum.itaque ab Epeiro tua non longe abibis.

81 *Antronium*) Quem Cicero timebat, propterea quòd fuerat in coniuratione Catilinæ, & de ea damnatus in exilium abierat. Cicero in oratione pro Sylla,& alibi.

89 *Caput rogationis proponi ſcribis*) Caput rogationis erat, nequis referret ad Senatū de Cicerone reſtituendo.Quod etiam epiſtola huius libri XV,ſcribit his uerbis,Tute ſcripſiſti ad me,quoddā caput legis Clodium in curiæ poſte fixiſſe,ne referri, néue dici liceret.

89 *Inimico Conſule des.*) Q. Metello Nepote, qui cum Cicerone inimicitias gerebat.

96 *Appij quæſtio eſt*) Alij aliter legũt: nos nihil mutamus, & ſenſum hunc arbitramur eſſe: Fore audiebat Cicero, ut Q. frater poſt reditum è prouincia repetundarũ ab inimicis accuſaretur. id eo magis timebat, quòd Appius P. Clodij frater, qui tunc Prætor erat, ei quæſtioni præfuturus erat.

100 *Milites*) Puto, Piſonis Macedoniæ Procos. qui redibant in hiberna. ideo autem ab ijs Cicero non ſatis ſe tutum fore putabat, quòd Piſonem ſibi inimicum eſſe intelligebat: quo Conſule Clodium adiuuante, patria pulſus erat.

105 *Si ulla ſpes ſaluti noſtræ ſubeſſet*) Alij Salutis, fortaſſe rectius: ſed cum in ueteri codice ſcriptum ſit, Saluti, non ſum auſus immutare.

107 *Qui caſu idem natalis erat & Brunduſinæ coloniæ, & tuæ uicinæ Salutis*) Quo die Brunduſium ueni, is erat Tulliolæ natalis: eodémque die deducta olim colonia Brunduſina: itémque Saluti templum, iuxta quod tu habitas, dedicatum. habitabat enim Atticus in colle Quirinali, ut ſcribit Nepos in eius uita: quo in colle quia Salutis item erat templum, ideo Salutem Cicero Attici uicinam uocat.

107 *A multitudine ſumma*) Præpoſitionem à, induximus ex libro Caualcantis: ut referantur hæ duæ uoces, multitudine ſumma ad uerbũ Celebrata eſt, non ad illud Animaduerſa.

107 *Senatui gratias egimus*) Intelligit orationẽ poſt reditum habitam in Senatu.

108 *Habui concionem*) Videtur eſſe oratio quæ ex-

tat poſt reditum ad Quirites. quod ſi ita eſt, præpoſtere factum eſt ab ijs qui eam ante orationem in Senatu habitam collocarunt, cum pateat ex hac epiſtola poſt fuiſſe collocandam.

108 *Vnum Prætorem)* Appium P. Clodij fratrem.

108 *Duos Tribunos)* Atilium Serranum, & Numerium Quintium, de quibus in oratione pro Seſtio, ubi per irriſionem Quintium Gracchũ uocari dicit, quaſi ſtrenuum & nobilem Trib.

108 *Dederunt)* Concionem. nemo enim priuatus ad populum loqui poterat, niſi ei à magiſtratibus curulibus, aut à Tribunis locus daretur. In epiſtola ſequenti, Appius, inquit (qui tum Prætor erat) concionem dedit Clodio.

110 *Suam Libertatem)* Libertatem ſcripſimus prima litera grãdiuſcula, ut ſenſus hic ſit. Hortatur populum Clodius ut Libertatis atrium à ſe in domo Ciceronis extructum dirui ne patiatur.

110 *Cornicinus ad ſuam ueterem fabulam redijt)* Cn. Oppium ſignificat. nam Cornicen Oppiorum cognomen fuit. ad ueterem autem fabulam ideo dicit, quòd etiam antea idem Oppius hunc ipſum generum Calendis Ianuarijs, quo die P. Lentulus Cos. retulit de reſtitutione Ciceronis, intercedentem ſuppliciter rogarat ut deſiſteret: quod tamen à genero non impetrauit: ídque omnino cauſæ fuit, ſerius ut Cicero reſtitueretur. In oratione poſt reditum ad Quirites.

111 *Illam porticum)* neceſſe erat ut redemptores, ſi Catuli porticum reſtituere uellent, prius demolirentur. nam in ea porticu, quæ Ciceronis ædibus iuncta erat, itémque in ipſius Ciceronis ædibus templum Liber-

tatis Clodius ædificauerat. quod templum, collegio Pōtificum permittente, dirutum eſt, ut & Catuli porticus, & Ciceronis domus reſtitueretur.

111 Noſtræ rationes, utilitates meæ) Has duas uoces Vtilitates meæ, deleuimus, ut gloſſema illarum, noſtræ rationes.

113 Acidinos) Significat Manliū, qui Romæ regnum affectaſſe creditus eſt: ex quo de Tarpeia rupe præcipitatus, cogitati maleficij pœnas luit. Manliorū autem cognomen fuit Acidinus.

113 Anniana Milonis domo) Quæ prius C. Annij fuerat, à quo adoptatus eſt Milo, cum ex eius filia natus eſſet.

113 Adiuuante Oppio) Crederem legendum Appio, qui fuit P. Clodij frater. nam etiam paulo poſt, Conciones turbulentæ Metelli, temerariæ Appij.

113 Familiari tuo) Q. Hortenſio, niſi fallor: de quo in epiſtola ultima libri II, Tuus, inquit familiaris Hortenſius, quàm plena manu, &c.

113 De cuius conſtantia, uirtute ueriſſimæ literæ) Ironia. quaſi dicat, parum ad me uere de eo ſcripſiſti.

113 Comitia ſua) Quibus AEdilitatē petiturus erat.

114 Niſi Milo in campum obnuntiaſſet) Cum codice Caualcantis ita lego, priore lectione repudiata: quæ ut mihi quidem uidetur, bonum ſenſum habet nullum: neque enim quiſquam erat, qui Miloni obnūtiaret: ſed Milo ipſe alijs obnuntiabat. comitia enim quibus AEdilitatem Clodius petebat, prorſus fieri nolebat. Præterea ſi legas, C. Appius, prænomina ſimul erunt duo, quæ eſſe non poſſunt. Nā quod ad locutionem attinet, obnuntiare in campum: me quidem non offendit: nam

etiam uerbo, nuntiare, quandoque ueteres eadem ratione utebantur.

114 Deiectas copias) Alij, Delectas. ego Deiectas meliore ſenſu legi puto, quaſi afflictas, & infirmas.

114 Itaque ante diem XI. Cal. Ian. in comitium Milo de nocte uenit) Cum ſignificet diem qui ſecutus eſt XII. Cal. Dec. uocem Ian. tollere ſum auſus. neque enim, ut cuiuis facile eſt uidere, locum hic habere poteſt. forte autem, cum in antiquo libro ita ſcriptũ eſſet, XI. Calend. imperitus aliquis, & audax immutauit, & ſcripſit, XI. Cal. Ian.

114 Marcellus) Qui & ipſe AEdilitatem petebat: tamen ſtertens, de comitijs parũ laborare uidebatur.

114 Si ſe inter uiam obtulerit) Amiciſſimus meus quo ego hactenus neque doctiorem, neque probiorem cognoui quenquam, hunc locum ex ingenio reſtituit. nam alij longius à uetere ſcriptura recedũt: quæ quidem hæc eſt, Si ſentitur ueiam obtulerit. Inter uiam autem dicitur, quomodo etiam inter cœnam, & huiuſmodi alia.

116 Scio te uoluiſſe, & me. aſt nugigeram manum fuiſſe) Locus corruptiſſimus, neque manuſcripti codices, quos uidimus, perfecte reſtituunt. quidam habent, At nunc geram manum fuiſſe. alij, Aſt num geram manum fuiſſet. ex quo impreſſum eſt in recentioribus libris, Aſt NVM Germanum fuiſſet? quam lectionem non conuenire cum reliqua epiſtola, nemo eſt quin uideat. ſupra enim tantum abeſt ut dicat ſe unquam id uoluiſſe, ut etiam inductum, relictum, proiectum ab optimatibus, habuiſſe tamen in animo cum ijs in Rep. conſentire, affirmet. deinde ſubiungit, VIX aliquan-

do te auctore reſipiui, quæ uerba habent emphaſim ſingula ad oſtendēdum nunquam id antea Ciceronem uoluiſſe, quod nunc ſalutis ſuæ cauſa uelle incipit, ac ſenſu fortaſſe meliore ita legeretur, Scio te uoluiſſe, & me adhuc perinhumanum fuiſſe. infert enim, Iam tempus eſt meipſum à me amari. Porrò quid poteſt eſſe inhumanius quàm ut alijs ſatiſſiat, nolle ſuorum commodorum ullam rationem ducere? quod profecto nihil aliud eſt, quàm ſeipſum odiſſe. Incipiamus igitur, inquit, aliquando noſipſos amare, quod antea non fecimus. In quo nunc demum nimis inhumanum fuiſſe me ſentio. Eruditi locum accurate conſiderent, & uetuſtis cum exemplaribus, ſi quæ erunt nacti, diligenter conferant. nam nos ſine manu ſcriptis libris affirmare nihil audemus.

116 Viaticum Craſſipes præripit) *Cicero poſt mortem L. Piſonis cognomento Frugi, Tulliolā Furio Craſſipedi Marcellino & Philippo Coſs. collocarat. ei pro dote pecunia erat numeranda, ut Ciceroni uiaticum non relinqueretur ad obeundam legationem liberam, de qua ſuprà dixit.*

117 Non ut Sauſeius, & ueſtri) *Epicurei, qui dolent eius uicem, quòd humanis uoluptatibus priuatus ſit. Veſtri autem dicit, quòd Epicuream ſectam Atticus amabat.*

118 Terentius ſuo iure) *poteſt conturbare, cum ſit eques Ro. quod alijs non licet. Conturbare autem eſt omiſſis ueteribus creditoribus ſatiſfacere ijs qui poſterius credidiſſent. Itaque dixit pro Plancio, Fac me multis debere, & in ijs Plancio. utrum igitur me conturbare oportet? an cæteris, cū dies uenerit, hoc nomen*

quod urget, nunc cum petitur, diſſoluere?

119 Arpinatum fremitus eſt incredibilis de Laterio) Punctis male collocatis ſæpe fit ut ſenſus peruertatur. quod quidem hic uſu uenerat. Nam in omnibus libris, qui typis impreſſi leguntur, ita ſcriptum erat, Arpinatum fremitus eſt incredibilis. De Laterio quid quæris? ut obſcuriſſima, uel nulla potius fieret ſentẽtia. Fuit autem Lateriũ, Q. Ciceronis uilla in Arpino. quam uillam Quintus cum fortaſſe uellet uẽdere, Arpinatum erat fremitus excitatus.

119 Apenas) Hic locus aliter antea erat interpunctus. Vt nos diſtinguimus, hic eſt ſenſus, Apenas uix diſceſſerat cum literis ad te meis, quum epiſtola, ſubaudi, reddita mihi à te eſt. cui epiſtolæ reſpondens, Quid ais, inquit? &c.

119 Quàm eſt iſta περίστασις noſtra) Sic antea ego repugnantibus libris manu ſcriptis, tamẽ emendaui, noſtræ. ſenſus enim hic eſt. Status iſte Domitij ſimillimus eſt noſtro: uel quòd ab ijſdem læditur, à quibus olim ego: uel quòd præter opinionẽ: uel quòd uiri boni nuſquam: (ſic enim interpungo) unum tamen diſſimile, inquit, eſt quòd nos immerito olim afflicti ſumus, Domitius nunc merito. Nam caſus ille noſter forte etiam tolerabilior & leuior fuit, quàm hic Domitij. quid enim miſerius, quàm eum fieri Conſulẽ non poſſe, qui in tota uita tanquam deſignatus fuit, id eſt, quem ſuo anno fore Cõſulem non ſecus homines crediderunt, ac ſi iã deſignatus eſſet? Si uero etiam ipſe uidet, & in ſuis priuatis faſtis notat, ex ijs qui potentibus inſeruiunt, nõ minus multos in poſterum fore Conſules, quàm hactenus fuerunt: quid illo miſerius? & argute, in codicillorum

faſtis pagnulas habeat futurorum Conſulum.quaſi dicat,adeo multos uidet fore Conſules ante ſe, ut eos domi notans in ſuis faſtis,longas pagnulas compleat.nam in faſtis publicis Conſulum nomina ſcribebantur, ut auctor eſt Liuius *libro* I X.

120 Et *in eo* γραμμὴν *teneam*)Codex *manu ſcriptus habet,*& τὴν ἔω γραμμήν. *unde bonus ſenſus qui poſſit elici,non uideo. ego,una interpoſita litera, legendũ crederem,* Et τὴν ἔξω γραμμὴν:*ut ſit ſenſus,Quod me mones,ut hoc ſtatu* Reip.*qui impendet,in quo nõ optimates,ſed potentes dominaturi uidẽtur,me ciuiliter geram,id eſt,ut neq; potẽtibus prorſus aſſentiar,neq; iis abſque ulla proficiẽdi ſpe ſtulte repugnem,ſed quaſi lineam quandã teneam exteriorem,ſeorſúmque ab eorũ rationibus curſum dirigam:ego uero ita faciam.*

121 Q*uoniam* Ciceronem *ſuauiſſimum ſecum haberet*) Puto *legendum eſſe, tecum haberes.* Q*uintus enim* Cicero *filius non cum patre, ſed cum* Attico *erat, ut patet epiſtola,quæ ante proximam ſuperiorem collocata eſt.*

122 Apuleiam) Clodium, *ut opinor,ſignificat, propterea quòd in* Tribunatu *non ſecus atque* Apuleius Saturninus,*populum cõcitarat.*Apuleiam *autem, non* Apuleium,*per contemptum appellat,quaſi effœminatum & mollem.*

123 *Craſſum quidem noſtrũ,&c.*)Iocatur *in* Craſſum:*qui profectus eſt in prouinciam* Syriam *inuito populo:* AEmilius *autem* Paulus,& Tiberius Gracchus, *iterum Conſules,ille ad bellum* Macedonicum, *hic ad* Hiſpanicũ *populo libentiſſimo profecti erant.* AEqualem *autem* Pauli, & Gracchi *eũ appellat, quòd ut illi*

olim iterum Conſules,ita Craſſus & ipſe iterum Conſul in prouinciam profectus eſt.

124 Putare profectum) Alij legunt,putari, ex ingenio,ut arbitror:nam codex Caualcantis habet,putare: ſubintelligitur autem,ſe:ut ita dicat,Scripſit ſe putare, te profectũ, &c. Huius generis locutiones multæ ſunt cum uel ſe,uel te, uel me, deſideratur: ſed eas recitare neceſſarium eſſe non putamus.

125 Porcilius) Hoc nomen ita legitur in libris à patre meo impreſſis.neque arbitror eſſe immutandum: fuerunt enim Romæ familiæ complures, quæ ab alijs familijs nomina ſumebãt,ut à Seſtius Seſtilius,à Marcius Marcilius,à Curtius Curtilius, à Ceſtius Ceſtilius,& alia huiuſmodi:qua forma à Porcio item Porcilius denominatus. quòd ſi mutandum eſſet, Prætilius potius legendum crederem,quàm Procilius:ut à Prætia familia,Prætilia dicta ſit.

125 Otalus) Vna interpoſita litera legerem, Ortalus,ut Hortenſius ſignificetur: Hortenſiorum enim cognomen Ortalus,ſiue Hortalus fuit:& Cornelius Tacitus de quodam Ortalo meminit Hortenſij nepote.

125 Ex quo eſt illa ſiccata) Totum hunc locum ſcripſi ut eſt in codice Caualcantis.

126 In Andromacha maior fuit, quàm Aſtyanacte) Conſeruo lectionem patris mei. cuius forte hic eſt ſenſus:Andromachæ perſonã melius geſſit,quàm Aſtyanactis.

126 Velinam) Vetuſti codices Veliam, ego Velinam emẽdaui,quòd apud ueteres ſcriptores Velinæ tribus, non Veliæ mentionem inuenio.

127 Et Phili,& Pæti,) Sic in libris manu ſcriptis:

tamen emendaui, & Pili, & Lælij, ex epiſtola V. *libri* III. *ad Quintum fratrem, in qua eadẽ de re loquens ita ſcribit, Sermo eſt à me inſtitutus Africani, paulo ante mortem. Lælij, Phili, Manilij, Q. Tuberonis. Macrobius etiam, cum Scipione in libris de Rep. Lælium eſſe locutum, auctor eſt.*

129 *De prælio)* Forte de Porcilio: quẽ *ſuperiore epiſtola dixit eſſe condemnatum; quam epiſtolam poſt hãc eſſe ſcriptam nemo non uidet.*

129 *Notum tibi, ut quod iam)* Libenter *ita legerem, & interpungerem, notum tibi uideo. Iam*

129 *Opimius* Veietorãcius) *Ita planè ſcriptum eſt in codice Caualcantis. Ego legendum arbitror, Vei. & Horatius: ut illa uox, Vei, ſignificet tribum, è qua erat Opimius, Veientinam ſcilicet, de qua in oratione pro Plancio. Nam tribus apud antiquos prioribus tantum ſyllabis quandoque ſcribebãtur. de quo plenius in ſcholijs quæ in familiares epiſtolas edidimus.*

129 *Reſcidit)* Puto *in uetuſto codice ſcriptum olim fuiſſe, res ad* S. *id eſt, res ad* Senatum: *quo modo etiam paulo poſt locutus eſt.* Sed *imperiti cum antiquam notam non agnoſcerent, locum immutarunt, & reſcidit, ſcripſerunt.*

129 *Patrem eius)* Partem *eius non dubito quin legendum ſit, cum à* Cicerone Scaurum *defenſum fuiſſe notiſſimum ſit.*

130 Vt *opinionem habeas rerum,)* Nihil *muto: tamen niſi uetuſti codices contra me facerent, legerem, ut* Gabinium *habeas reum. ſed, ut dixi, nihil muto.*

130 *Omnino* τορταπυμνα) *Legerem,* πρώρα πρύμνα; *ut accuſatorum infantiam dicat maximam ac præci-*

puam fuiſſe cauſam cur Gabinius abſolueretur. prora enim & puppis Græcorum prouerbiū notiſſimum eſt.

131 Stomachus ubi habitabat) Quo in loco animi noſtri bilis habitare uidebatur, is locus concaluit, itaque bilem facile digerit. ex quo fit, ut me publicæ res nō ita ut ſolebant, ſolicitum habeant.

132 Germanæ. puta uide) Etſi nihil immutaui, tamen nō dubito quin ita legendum ſit, Germanam: peti uide: ut ſit ſenſus, Aduola mi Atticæ, & muſe ſimilem Remp. Reip. illi noſtræ, quam olim laudare ſolebamus. dicit enim, germanam illius noſtræ Reip. per ironiam, quaſi prorſus diſſimilē & planè mutatam. Deinde ſequitur, Vide magiſtratus peti numus ante comitia: tributim uno loco diuiſis palàm. quæ uerba ſiquis diligentius expendat, ſingula emphaſim habere cognoſcet. unde item, inquit, Gabinium abſolutum: concedatur etiā, ut auctoritate floreat, & gratia.

133 AEdilitas eius) Quā ſumma magnificentia geſſit, adeo ut in eius impenſas opes ſuas abſumpſerit, magnúmque æs alienum contraxerit. Auctor Pedianus.

133 Apud ruſticos) In tribus XXXV diſpertita erat Vrbs. hæ ſuffragia ferebant. ruſticæ autem erant XXXI, urbanæ quatuor: quæ minus poterant, quòd & numero inferiores erant, & ex libertinis conſtabant, cum ingenuorum propriæ eſſent ruſticæ, quas Cicero fauere dicit Scauro propter patris memoriam.

134 Non oblitum) Caualcantis codex habet ut impreſſum eſt in noſtro libro. ſenſus eſt, Puto te exiſtimare, me rarius ad te ſcribere, non quòd oblitus ſim conſuetudinis meæ: ſed cum &c.

134 Lepidum quo excidat) Sic libri manu ſcripti.

ſorte, nequid à quo excidat.

135 *Quadragena)* Forte *melius, quadringena, ut maior ſit ſumma.*

135 Ne Senatus *quidem affuiſſet*) Libentius *legerẽ fuiſſet.*

137 *Quid, quæſo, iſtuc erat?)* Sic ex ingenio *emendauimus, à ueteribus codicibus deſtituti.*

138 *Rufio noſter)* Hic *eſt* C. Sempronius *Rufus, de quo in* Fam. *eum nunc* Rufionem *appellat. Quoniam autẽ cum* Veſtorio *neſcio quid ei erat controuerſiæ:* Ciceronẽ *iudicem fecerãt, ut de lite cognoſceret.* Deinde *cũ* Rufio *ſe à* Veſtorio *uideret obſeruari(obſeruabat autẽ* Veſtorius, *ut, ſi* Rufio *Ciceronem adiſſet, ſtatim & ipſe accurreret, tranſigendæque controuerſiæ iudicem admoneret: quod* Rufio *nolebat, ut qui ſe non bonã habere cauſam intelligeret) hominẽ ſtratagemate percuſſit: nam ad* Ciceronem *non acceſſit. hunc* Cicero *gratam ſibi rem feciſſe dicit, quòd de controuerſia audiri noluerit: id eſt, quòd ad ſe iudicem nõ acceſſerit, ut de controuerſia, quam habebat cum* Veſtorio, *tranſigeret.*

138 È Panſæ *uilla)* Vetus *codex habet, epenſe uilla, corrupte omnino, ſed unde facile poſſit erui uera lectio: quam hanc eſſe putamus, è* Panſæ *uilla, quibus uerbis oſtendit* Cicero, *quàm alienus à tranſigenda controuerſia* Rufio *fuerit, qui* Ciceronem, *ne cum eum quidẽ uidit, adire noluerit. tantum, cum eſſet in uilla* Panſæ, *nunquid uellet, eum rogauit.*

140 *Noſtris poſſit &c.)* Totum *hunc locum, adiuti tamen aliquantum à libris manu ſcriptis, ex ingenio reſtituimus.*

140 *Conſule, aut numera: nam* D C *ceperis)* Cherip

pus fuit, opinor, gratioſus libertus ſenatoris, qui ne quid ad ſenatum referret, quod contra exiſtimationem aut contra uoluntatem ſuam eſſet,(puta de prorogan-da prouincia) Cicero *ueretur. Quoniã autem in ea re* Cherippi *opera ſibi eſſe utendũ uidet, qui quidẽ apud patronum gratia ualebat, ut facile eum, quoquò uellet, mouere poſſet: cũ indignatione, O` prouincia, inquit, etiámne hic mihi curandus eſt? etiámne diligentia eſt ponenda, ut liberti ſtudium mihi conciliẽ?* Aut*(inquit) conſilium mihi da, quo pacto me geram: aut, alia uia ſi non eſt, pecuniam liberto numera: minimum in eo dãni faciemus: nam capies eum* D C, *id eſt pecuniæ noſtratis aureis* X V. *qua ſumma facile adducetur, ut patrono, quod uolumus, perſuadeat.* Ceperis, *autem ex ingenio legimus, nõ,* cæteris, *mutatione ferè nulla: &* D C *pro de. qui error alibi etiam eſt in uulgatis libris, ex antiquarum notarum ignoratione, & literarum ſimilitudine ortus.*

140 M. Annius, & Tullius) Pontinus, Anneius, Tullius, Q. Cicero M. Ciceronis *in prouincia legati fuere.* Itaque *opinor hic eſſe legendum,* M. Anneius, *de quo in epiſtolis familiarib.*

141 *Quid narrem, noui enim nihil,*) Coniecturà *ducti ſic emẽdauimus. uetuſtus codex habet, noui enim mihi.* Noſtra *lectio nõ dubito quin à doctis probetur, eo magis, quòd epiſtola ſequenti idem ſcribit,* Nec *tamen, inquit, iam habeo quid aut mandem tibi, aut narrem. mandaui omnia, quæ quidẽ tu, ut pollicerís, exhauries: narrabo, cum aliquid habebo noui.*

146 Eramus *uicæ*) Coſmus Gherius, Fanenſis *epiſcopus, doctiſſimus & ſanctiſſimus adoleſcens, quẽ niſi*

mors immatura nobis abſtuliſſet, uerã antiquæ uirtutis imaginem habituri fuimus, cum quartũ abhinc annum Romam *proficiſcẽs, eius uiſendi ac ſalutandi cauſa* Fa*num diuertiſſem, hunc locũ ut ita emendarẽ, admonuit. cum ego quæſiſſem, illa caſtigatio ex ingenio eſſet, an ex libro manu ſcripto, codicem uetuſtum* Patauij *ſe uidiſſe affirmauit, in quo ita, ut me iubebat emendare, ſcriptũ eſſet. poſtea in antiquo exẽplari* Caualcantis *animaduerti, eramus inuecim, eſſe. ex quo amiciſſimus meus adductus erat, ut, inuicem, & ipſe corrigeret.*

146 Reliquos *barones*) Epicureos *philoſophos per irriſionem* Barones *appellat. uide quæ diximus in illum locum epiſtolæ ultimæ libri* I X, *ad* Pætum, Ille Baro.

149 Veruntamen *de* Cumanis *ueniſſem cum imperio*) Sic *habet codex* Caualcantis. *putat amiciſſimus meus legendum eſſe,* Veruntamen *cum* Romanus *ueniſſem &c.* Græci *enim* Romanos *oderant magiſtratus, quibus faſces præferebantur, ut libertati eorum quaſi minari uiderentur.* Mihi *tamen (inquit* Cicero) *alacres ſe obtulerunt tanquam ſi* Epheſius Prætor, *hoc eſt tanquam ſi ex ipſis unus eſſem, non ut homini* Romano, *qui cum imperio ueniſſem.*

151 *Clauom animo uerbis*) Sic *in libro manu ſcripto. forte legendum, commouebis: ut ſit quod ſuperiore proxima epiſtola dixit,* παράγγελμα ἐνιαύσιον *commoueto.*

152 Pro *magiſtris ſcripturæ, & portus, & noſtrarũ diœceſium*) Sic *habet codex ille* Caualcantis *antiquiſſimus. forte legendum eſt, & portus noſtrarum diœceſium: ut ſit ſenſus,* Dare *poteris tabellarijs publicanorum, & dare item poteris ſcripturæ, & portus no-*

ſtrarum diœceſium pro magiſtris. qui autem noctem, pro magiſtris, non intellexerant, per magiſtros, ſcri-pſerant. In *familiaribus* (*ſic enim appellantur*) *epi-ſtolis,* Terentius (*inquit*) *operas in ſcriptura pro ma-giſtro dat.* Ad Atticum autem de eodem Terentio, *Operas in portu & ſcriptura pro magiſtro dedit.* Item Orationum uolumine primo, *In ſcriptura Siciliæ pro magiſtro eſt L. quidam Carpinatius.*

151 *Tædet omnium nos uitæ*) Forte, *omnino eos uitæ.*

155 *Speramus etiam manu. tuto conſedimus, &c.*) *alij aliter emendant: nos codicem* Caualcantis *ſecuti ſumus, niſi quòd, loco, ubi legebatur locum, ex ingenio caſtigauimus.* Ideo *autem legi non poteſt,* Et *in* Amano *tuto conſedimus, quòd paulo ante in eadẽ epiſtola ſcribit* Cicero *ſe eſſe in* Cappadocia *ad* Cybiſtra: *quod etiã epiſtola, quæ poſt ſequentem legitur, his uerbis,* Cũ *dies quinque ad* Cybiſtra Cappadociæ *caſtra habuiſſem, certior ſum factus,* Parthos *ab illo aditu* Cappadociæ *longe abeſſe,* Ciliciæ *magis imminere: itaque confeſtim iter in* Ciliciã *feci per* Tauropylas: Tarſum *ueni ad* III. Non. Oct. *inde ad* Amanum *contendi.*

156 *Qum, ut* Pompeium *expectaris,*) Hunc locum *ita ſcriptum habet uetuſtiſſimus, idẽmque omniũ, quos ego uiderim, optimus* Caualcantis *codex. Accipitur autem,* VT, *pro etiam ſi, hoc ſenſu,* Etiam *ſi* Pompeium Romæ *expectaris dum* Arimino *rediret, tamen nõ dubito quin profectus in* Epeirum *ſis.* Et *dixit, etiam in* Epeirum, *pro tamen in* Epeirum, *ut in epiſtolis famil.* Ego *cum meis, ſi quicquam nunc cuiuſpiam eſt, etiam in meis eſſe malui.*

156 Romæ iucundam) Rectius fortaſſe, mire iucundam.

156 In militia) Suum in prouinciam iter militiã appellat, ut etiã 179, In hac(inquit) peregrinatione, militiáue noſtra ſæpe incẽſum ira uidi, ſæpe placatum.

156 Scribis libenter repulſam tuliſſe eum,) Diſtinguo, ſcribis libenter, repulſam tuliſſe eum. ſcripſerat enim Atticus, libenter ſe ſcribere de illius repulſa, qui cum Cicerone certaret. cui reſpondens Cicero, Quòd (inquit) de illius repulſa libenter ſcribere te dicis, magni amoris ſignum.

157 Syriam à Cilicia aquarũ diuortio diuidit) Vide quæ diximus in illũ locum epiſtolæ X. libri ad Curionem, Diuiſus aquarũ diuortijs. ſenſus idẽ erit, ſi, ut eſt in libris manu ſcriptis, legatur, in aquarum diuortio.

159 Interea è Cappadocia ne pilum quidem) Hoc totum puto eſſe collocandum poſt illa uerba, Penè dixi quàm te.

163 Statuas, eana τέθριππα prohibeo) Sic habet uetus codex. ſunt qui legendũ putent, AEnea τέθριππα, id eſt æneas quadrigas. Ioannes Scala exiſtimat, Fana, τέθριππα: nam in libris manu ſcriptis F litera ſæpe reperitur, ubi in impreſſis eſt E. cuius rei exempla poſſent afferri multa: ſed omittimus, & ne longiores in re propemodũ manifeſta uideamur, & quòd ea norunt qui in legendis uetuſtis codicibus ſunt exercitati.

164 Torquato in Lenio tuo?) Vetuſti codices, alij habent, Et in Lenio tuo: alij, De M. Lenio tuo. Caſtigaui ex ingenio, In Lenio tuo: ut ſit ſenſus, Torquato in Lenio tuo, cùm idem peteret, negaui. quod etiam libri ſequentis epiſtola I, ſcribit his uerbis, Si præſe-

ctură negotiatori datam Brutus *quereretur, quod ego* Torquato *noſtro in tuo* Lenio, Pompeio *ipſi in* Sex. Statio *negaui, &c.*

165 Vt *& ea ſyngrapha eſſet,*) Si *coniecturis locus eſſet, ita legerem, iure alio ſyngrapha ne eſſet.* Epiſtola *enim* II, *libri ſequentis ita ſcribit,* Nunc *iſta ſyngrapha habet iuris idem quod cæteræ.*

167 Ad Quintum ter milia) Sic *eſt in uetuſto codice. puto legendum eſſe,* Ad V. III. Kal. Ian. *id eſt ad quintum, tertium* Calendas Ianuarias: *ut binas literas ſe accepiſſe ab* Attico *ſignificat.*

170 Si *huc* Paulus *uenerit?*) Si, *inquit, acciderit ut* L. Paulus Proconſul *huc mittatur : male cum* Salaminijs *agetur:* Brutus *enim contra eos omnia* Scaptij *cauſa impetrabit. erat enim* Bruti *affinis hic* Paulus, *propterea quòd eius frater* Lepidus Tertullam, Bruti *ſororem, in matrimonium duxerat.*

171 De Cn. Flauio Cn. F.) *Legebatur antea,* Cn. Flauio Annij *filio, corrupte. nam filij non à patris nomine, ſed à prænomine oſtendebantur. itaque uocem,* Annij, *prænomen eſſe debere ſemper credidi: mutare uero non audebam, cum & à* Plinio *lib.* XXXIII. *cap.* I. *& à* Gellio *lib.* VI. *cap.* IX, *hunc eſſe appellatum uiderem* Cn. Flauium Annij *filium .* Poſtea *cum* Liuij *libros percurrens ad eum locum libri* IX. *ueniſſem, in quo* Flauium *hunc ſcribam* Cnei *filium uocat:* Cn. F. *ego quoque in* Cicerone *ſcripſi. itaque* Plinij, Gellij*que locus erit caſtigandus.*

174 Iudicibus utuntur) Forte, *haud utuntur: nam etiã* 179, Omnes, *inquit, ciuitates ſuis legibus, & iudicijs uſæ reuixerunt.*

174 *Tamen ſe* αὐτονομίαν *adeptos putant.) Antea tum ſe: nos, tamen ſe, ex codice Caualcantis emendauimus.*

174 *Adſcripſerant,) Scribendũ eſt numero multitudinis non, ut in libris omnibus impreſſis, etiam in noſtro, adſcripſerat. ſic etiã Caualcantis codex habet.*

176 *Literas accurate ſcriptas de Pantheris, ſed à ciuitatibus) Ita legitur in libro patris mei, & in codice Caualcantis. Rectius omnino, ut exiſtimamus, legi poſſit, & de ciuitatibus, duabus tantum literis immutatis. nam in libris manu ſcriptis particula, ſet, per t ſcripta ſæpe reperitur, non per d, ut eſt in impreſſis: atq; etiam, it, quit, non id, quid: aliáque huius generis multa. ſenſus hic eſt, Scripſerat ad Ciceronem Celius, ut & pantheras ſibi mitteret, & M. Feridij agros, qui ciuitatibus fructus penderent, immunes eſſe uellet. Ad ea Cicero ita reſpondet, In mea prouincia nihil cuiquã adimitur, niſi ſiquid debeat: nam creditoribus ut ſatiſfiat uolo. Itaque non eſt quod petas, ut ciuitatibus adimam fructus, qui ex agris capiuntur. Volo, inquit, audiri Romæ, nullum in mea prouincia nummum, niſi in æs alienum erogari. quod ſi non audiretur, moleſte ferrem. Vult autem innuere, ſe non latere in tenebris, ſed eſſe in oculis hominum, & quæcunque faciat, Romam perferri: quare nihil ſibi eſſe agendum, niſi quod rectum honeſtumque ſit. Dicit autem, Nec mihi conciliare pecuniam licere, nec illi capere. hoc eſt, nec me pecuniã, quæ non debeatur, cuiquam curare debere, nec illum capere. Significat autem, ut opinor, inter Feridiũ & Celium conueniſſe, ut ſi Feridius à Celio Ciceroni commendatus, de immunitate agrorum impetraſ-*

ſet, Celio pecuniæ quidpiam eius rei cauſa numeraret: quod quidem flagitij nemini eſſe committendum, mini me uero omnium Celio, qui eo crimine C. Antonium Ciceronis in Conſulatu collegam accuſaſſet. Itaque dicit, Monuíque eum, quem planè diligo, ut cum alios accuſaſſet, cautius uiueret. Id autem quod ſequitur, ad pantheras pertinet: nam ita ſcripſerat Celius: Tu, ſi modo memoria tenueris, & Cibyratas accerſieris, quod uoles efficies. Loquitur enim de pantheris.

176 Literas daturum prid. Calend. Ian.) locus ex epiſtola Attici: ex quo loco ſuauem recordationem Cicero ſe dixit habuiſſe clariſſimi iuriſiurandi, cum ſciliæt Remp. iurauit à ſe eſſe ſeruatam. in epiſtol. fam. in orationum uolumine II.

176 Præter Tuſculanũ) Hæc lectio eſt in Codice Caualcãtis, quam puto ſinceram eſſe & incorruptam: ut dicat Cicero, Lentulum, præter Tuſculanum, omnia proſcripſiſſe.

177 Genuarios) Numi genus, ita dictum, quòd Genuæ, quæ ciuitas eſt in Allobrogibus, cudebatur: ut Philippei, à Philippis urbe Theſſaliæ. & primum numi genus, deinde pecuniæ ſummam poſuit.

179 M. Cluuio) Loquitur de duobus Puteolanis, de quibus alibi quoque. Itaque aliorum lectionem non ſequor: cum etiam in Caualcantis codice ſcriptum ſit, M. Cluuio.

180 Magiſtratus ui fecerant) Caſtigaui, magiſtratus ſui fecerant.

184 Prolixior per ipſum) Forte, per Hypſæum: ut Hypſæus Pompeij apud Ariobarzanem procurator fuerit: nam etiam, A' Pompeij (inquit, de Ariobarzane lo

quens,procuratoribus ſexcentis premi cœptus.

185 Tibi *autem,&c.)* Puto *hunc locum ſic eſſe reſtituendum.*Illi *autem ualde ſolet in ore eſſe, grauitatem non contemnere,ſed* Reges *odiſſe ſuperbos.*Vox *autem illa,grauitatem,uerſus in fine fuit: quam ſequitur uerſus alter,* Non *contemnere, ſed* Reges *odiſſe ſuperbos.ſenſum fuiſſe puto,*Non *debere nos grauitatem cōtemnere,ſed* Reges *odiſſe ſuperbos.*Libro *etiam ſecūdo,* Mirandū,*inquit,in modum* Reges *odiſſe ſuperbos.* Brutum *hic* Cicero *leuiter accuſat, qui cum illud in ore ſolitus eſſet habere,*Reges *odiſſe ſuperbos:ipſe tamen arroganter,& ſuperbe ſcriberet.*

196 De Celio T*rib.pl.)* Opinor *eſſe legendum de decem* Trib.*pl.ut illud tempus ſignificet,cum de ratione* Cæſaris *habenda latum eſt ab decem* Tribunis *pl. nā etiā* 203,Cur,*inquit,tantopere pugnatum eſt, ut de eius abſentis ratione habenda decem* Tribuni *pl.ferrent?*Et,236,Cōtendit *ut* decē Tribuni *pl.ferrēt, ut abſentis ratio haberetur* . Et Cæſar *de bello* Ciuili *libro* I,Latum *ab decem* Tribunis *pl. contradicentibus inimicis.*

198 Literæ *manum non amabam) forte legendum eſt,*Literā *autem non amabā:ut litera,ſcriptum ipſum ſignificetur: quemadmodum etiam in* Epiſt.*fam.* Nullam *partem literis,id eſt ex ipſo ſcripto, percipi poſſe. mendi,ut opinor,origo illa fuit, quòd imperiti ſcripſerant,* Ad *ſimilitudinē tuæ literæ.deinde reliquum illud,*Autem *non amabam,cum per ſe conſiſtere non poſſet,mutarunt ut legerent ,* Manum *non amabam. certe in duabus uocibus,literæ manū,error ineſt.nam illud,* Accedebat *ad ſimilitudinem tuæ:ipſum per ſe recte ha*

bet,neque iungi debet cum ſequentibus:interpungo au tem poſt uocem,tuæ:ut ſubaudiatur,manus.

299 Prudentius,quàm Lucius noſter) Nihil muto: refertur enim ad id quod paulo poſt ſequitur, Nõ intelligunt ſe, &c. in quo parum prudentes uideri poſſunt,cum Carneades in ſua ratione non poſſit.

199 Lucius noſter) L.Sauſeius ,Ciceroni & Attico amicitia coniunctus, qui cum Patrone Epicuri ſectã ſequebatur.

204 De Serperaſtris)Forte,Cerberaſtris:ut Cerbera ſtris dictum ſit,quaſi famelicis hominibus,& ad pecuniam,tanquam Cerbero ad offam,latrantibus. & puto uerbum eſſe ex Attici epiſtola.

204 Auctionem) cum in libro manu ſcripto legeretur,Actionem:putaui una interpoſita litera eſſe legen dum,Auctionem, id eſt uenditionem: Cum enim (inquit) omnia,quæ ad portam Flumentanam ſunt, Celius emerit, neſcio cur ego item omnia , quæ Puteolis ſunt,non emam

205 Quid eſt,quod cuncti Luceijs ſint addicti?) Vetus codex habet,Eunuci ſint addicti. Ego crederem legendum,Quid eſt quod ei nunc Luceij ſint addicti? ut ſit ſenſus,Cum Luceij antea Celium peſſime oderint: quid cauſæ eſt cur eum nunc,ut ſcribis,tam ualde ament? Luceios autem Celio propterea fuiſſe inimicos exiſtimo,quòd C.Hirrum competitorem ſuum,qui Luceiæ gentis fuit,AEdilitate deiecerat.

207 Pontinum ſumam) Dictionem,ſumam, puto ex ingenio additam ab aliquo,qui,Pontinum, nomen hominis eſſe duxit,cum hic loci ſit.itaque crederem legen dum,De Formiano Tarracinam prid.Calend.Ian.in-

de Pontinum: inde Albanum Pompeij.

212 Sententia ira relinquendæ urbis) Suſpicor in uo ce, ira, mendum eſſe, eo magis quòd in codice Çaualcan tis non, ira, ſed, ῑ, ſcriptum eſt.

221 Auditus in conſilio) In libro manu ſcripto legitur, auditus auditus in conſilio. puto legendum, haud ita eſt auditus in conſilio: infert enim, rationem reddens cur auditus non ſit: Cato enim ipſe iam ſeruire, quàm pugnare mauult.

222 De mandatis Cæſaris, aduentúque Labieni, & reſponſis Conſulũ ad Pompeium, ſcripſi ad te) Arbitror ita eſſe legendum, De mandatis Cæſaris, aduentúque Labieni, & reſponſis Conſulum, ac Pompeij, ſcri pſi ad te.

238 Legionem à Fauſto conſcriptam, in Siciliam ſi bi placere à Conſule duci) Ante, à Coss. id eſt, à Conſu libus. emendaui, à Conſule, ex epiſtola ipſa, quam Põpeius Conſulibus miſit: ſic enim in ea ſcribit, Duellio mandaueram, quòd maiores copias ſperabam nos habi turos, ut ſi uobis uideretur, alteruter ueſtrũ ad me ueniret, alter in Siciliam cum ea copia, quam Capuæ & circum Capuam comparaſtis, & cũ ijs militibus quos Fauſtus legit, proficiſceretur.

241 Sua ſponte) Locutio uidetur durior. tamen hoc in loco uetuſtos codices ſequi uoluimus: in quibus, ſua ſponte, non, mea ſponte legitur.

243 πρὸς τχῶθ᾽ ὅτι χρὴ) Legendum eſt, πρὸς ταῦτα κλέων, καὶ παλαμάσθω, καὶ πᾶν ἐτ᾽ ἐμοὶ τεκταινέσθω. Ariſtophanis enim locus eſt, ex comœdia quæ inſcribitur Ἀραχνᾶς.

243 Vos duo tales) tu, & Sex. Peducæus, qui Cæſa

ri Romam uenienti ad quintum miliarium obuiã proceſſiſtis.

244 Tullo) In libris manu ſcriptis & Tullio, & Vllo legitur. nos non dubitauimus, quin Tullo legendum eſſet, cum hic Cicero ſignificet L. Volcatium Tullum, qui Conſul fuit cum M. AEmilio Lepido. qui quidem Volcatius cognominari Tullius non poteſt. nam duæ familiæ ſimul eſſent, quæ eſſe non poſſunt, niſi per adoptionem: ſed tum uetus nomen mutatur, ut in anus deſinat. de qua ratione alibi diximus. De Volcatio autem & Lepido, qui cum Pompeio ex Italia exire nolebant, epiſtola huius libri prima, Nec me, inquit, M. Lepidi, L. Volcatij comitum pœniteret. & 287. Si (inquit Atticus) M. Lepidus, & L. Volcatius remanent, manendum puto. Et alibi quoque. ſed non erimus in re manifeſta longiores.

244 Cui perſuaderi poſſe nõ arbitror: niſi erit conuentus) Forte, Cui perſuaderi poſſe arbitror: niſi non erit conuentus. putabat enim Cicero antè Lentulum eſſe cum Pompeio tranſmiſſurum, quàm à Balbo conueniri poſſet. quod apertius ſcribit paulo poſt, Cũ habeo (inquit) rationem dierum, ante puto Lentulum tranſmiſſurũ, quàm potuerit à Balbo conueniri. Paulo item poſt, Roma ſcripſit Balbus, putare iam Lentulum Cos. tranſmiſiſſe, nec eum à minore Balbo conuentum.

260 Non mihi ſatis idonei ſunt auctores, qui à te probantur.) Auctores in Italia remanendi. intelligit enim Attici literas VIII. Cal. Martij datas, quibus ille ita ſcripſerat, Si M. Lepidus, & L. Volcatius remanent, manendum puto. ad quam partem Cicero reſpondens, Non mihi ſunt, inquit, &c.

261 Quam is Coreni habuerit) Corſinij, pro Coreni, uidetur legendum. Corſinij enim magnam pecuniam habuerat Domitius: quam tamen Cæſar ei ſe reddidiſſe, lib I. de bello ciuili ſcribit his uerbis, HS L X. quod aurum adduxerat Domitius, atque in publicum depoſuerat, allatum ad ſe ab duumuiris Corſinienſibus, Domitio reddidit.

276 Non profectis) Forte, non profectos: ut ſit ſenſus, Quòd ſcribis bonos uiros probare quæ fecerim, quanquam ſciant qui ad Pompeiū profecti non ſint, quorum in numero ego ſum: ualde gaudeo.

278 Magium Pompeij præfectum deprehendi ſcilicet, & meo inſtituto uſus ſum) Diſtinctione mutata, & particula &, inducta, locum ita reſtitui, Magium Pompeij præfectum deprehēdi: ſcilicet meo inſtituto uſus ſum.

282 Qui eam maxime ſaluam uolebant) Etſi in noſtro libro ſic impreſſum eſt: tamen lectionē patris mei magis approbo, quæ hæc eſt, Eum maxime saluū. quaſi dicat, Veniet ut eos maxime perdat, qui eum maxime ſaluum uolebant.

284 Nihil interim ad me ſcire, nihil niſi fugam cogitare) Interpūcta male collocata. ego ſic diſtinguo: Nihil interim ad me: ſcire nihil, niſi fugam cogitare.

301 Eros Celeri) Sic habet uetus codex. puto legendū, Eros Celeris, id eſt libertus: Celeris autem, Metelli.

312 Stomachoſius) Vetus codex, Stomacho ſi uis. coniectura ducti, Stomachoſe ſi uis, alij corrigunt. Ego Stomachoſius ueram lectionem exiſtimaui.

325 Regnus erat totus noſter. huic nihil ſuſpicabamur cum hoc mare negotij fore) Huius maris (inquit) cu

ram apud Regnum *fore nullam credimus. itaque non uideo in* Siciliam *quomodo poſſim tuto nauigare.*

345 Multa *etiam* Patris) Dictionem Patris, *prima litera ſcripſimus grādiuſcula, ut* Achaiæ *ciuitas ſignificetur, in qua* Q. Cicero *pater in* Marcum *fratrē cum filio multa dixerat. de quo etiam paulo ante,* Quintus *auerſiſſimo à me animo* Patris *fuit. eodem* Corcyra *filius uenit.*

325 Non *committendum, ut etiam cum pacto prohibiti uideamur)* Coniectura *ſum adductus, ut emendarem,* Cōpacto *prohibiti. ſenſus enim hic eſt,* Occulte *hinc uolo diſcedere, ne meā profectionem* Cæſariani *reſciſcant: nam id ſi accideret, ſuſpicari* Pōpeius *poſſet accidiſſe me uolente, qui palàm profectus eſſem, ut impedirer. non committendū igitur eſt ut uideār compacto prohibitus.* Cōpacto *dixit, id eſt conſulto, & dedita opera. qua uoce* Plautus *ſæpe in hunc ſenſum uſus eſt.*

395 De Cæſare *uicino, &c.)* In *monte* Quirinali *&* Quirini *templū erat, &* Salutis *ædes,* Salutis *auguriū dicta. cum autem in* Quirini, *ſtatuam ſibi poni* Cæſar *uoluiſſet, facete ominatur* Cicero, *& ait eū* σύνναον Quirini *malo, quàm* Salutis: *id eſt* Salutis *in templo* Cæſarē *eſſe nolo, ut ſcilicet ſeruari ne poſſit: in* Quirini *uolo, ut ob tyrannidē, quemadmodū ille crudeliter à ſuis ciuibus occidatur.* VICINO *autē intelligit* Attici, *qui domum habebat in colle* Quirinali, *ab auunculo hereditate relictam, ut in ipſius uita* Nepos *tradit.*

421 Si Canum *haberes)* Canus *hic qui ſit ignoramus, nec alibi mentionem eius inuenimus.* Forte *legi poſſet,* Canium, *ut ſit* Q. Gellius Canius Attici *amiciſſimus, de quo in eius uita* Cornelius Nepos.

448 *Iteradum eadem iſta mihi*) Vulgata *lectio erat, Iterandum eadem iſta mihi. ego locum ex ingenio emendaui. ornatior enim & uſitatior locutio, Iteradum eadem, quàm Iterãdum eadem. præterea uidetur eſſe hemiſtichiũ ex ueteri poeta, cuius totum uerſum recitat* Cicero Academicarum *quæſtionum* II, *Age (inquit) adſta, mane, audi, iteradum eadem iſta mihi. Itaque etiam Tuſculanarum* II, *legeram potius Iteradum, quàm Iterandum. quod tamen alij animaduerterunt.*

493 *Scribis te magis delectari*, O' TITE, SIQVID EGO) *Totum hoc* O' TITE, SIQVID EGO, *ſcripſi literis grandiuſculis, ut intelligatur initium libri de ſenectute, cuius libri lectione ſe delectari,* Atticus *ſcripſerat. dicit enim, Te delectari* O' TITE, SIQVID EGO, *pro Te delectari libro, quẽ de ſenectute ſcripſimus, cuius eſt initium,* O' TITE, SIQVID EGO. *Sic etiam locutus eſt pagina* 505, O' TITE, *tibi prodeſſe lætor: id eſt, lætor, quòd ea quæ in libro de ſenectute ſcripſimus, tibi ad ferendam ſenectutem proſint. non enim aliũ eius loci ſenſum puto eſſe: quanquam ſint qui aliter exiſtiment.*

496 *Teſtis utemur*) Vetuſti *codices ita planè habent. ſed alij mendoſum locum arbitrati, legendũ putarunt, Tectis: ut de tectis nauibus intelligatur. ego antiqui exemplaris lectionem conſeruo, eámque opinor eſſe uerã, & incorruptam. Teſta enim nauiculæ genus eſt, ut lembus, cymba, phaſelus: forte à teſtæ ſimilitudine ſic appellata. eius meminit* Iuuenalis *ſatyra* XV, *Et breuibus pictæ remis incumbere teſtæ.*

502 *Legionem ſub ſignis ducere*) In *omnibus im-*

preſſis, legionem ſuis ſignis ducere. Nos ex obſeruatione Latinarũ locutionum, quarum genera in uſum noſtrum notare conſueuimus, & hic, & alibi mendũ deprehendimus: legiones enim ſub ſignis ducere, & ſub ſignis habere, ueteres dicebant. Lucretius lib. V, At non multa uirũ ſub ſignis millia ducta Vna dies dabat exitio. Cicero in epiſt. fam. Legiones habeo quinque ſub ſignis. Et, Legiones ſub ſignis armatas tres. Et Liuius lib. I I I, Sub ſignis Vrbẽ intrauere. Et lib. V I I I, Sub ſignis alij X V. ordines locabantur.

506 Méque Torquati negotiolo ſiturum puto) Ita ſcriptum eſt in Caualcantis codice. locus reſtitui poterit una litera immutata, nempe ſi legas, negotiola. ſunt qui malint, actuariolo iturũ, uel, actuariolis iturũ. quã lectionẽ tũ probabimus, cũ in ueteri codice uiderimus.

509 Quintus tui patris nepos ſcribit ad patris mei nepotem) Hoc dicit. Quintus ſororis tuæ filius ſcribit ad filium meum. & circuitione, ut interdum ſolet, eos ſignificat. Hũc autem locum ex ingenio caſtigauit amiciſſimus meus, qui cum mihi in emendandis ueterum ſcriptis tanto ſit adiumẽto, quanto alius nemo: tamen qua eſt modeſtia, nominari ſe non patitur: ut mihi ipſe quodammodo uidear ingratus eſſe: quanquam beneficium qui memoria retinet, ingratus eſſe non poteſt.

539 Cuius tantam auctoritatem ſenatus, ac populus R. non ſolum eſſe patitur, ſed etiam cupit, quanta maxima in libera ciuitate eſſe poteſt.) Legebatur antea, quãta maxime. nos, maxima, caſtigauimus: eſt enim uſitatiſſima locutio, qua idẽ Brutus 557 uſus eſt, At (inquit) dolore, quantum animo maximum capere poſſum. Et Cicero de oratore I. Eloquẽtia tanta fuit, quan

tam illa tempora, atque illa ætas in hac ciuitate ferre maximam potuit. Et Celſus elegantiſſimus ſcriptor, Vt tumor, quãtus maximus eſſe poteſt, ſe oſtendat. Et Liuius, & alij: quorum loca recitarem, ſi neceſſarium eſſe crederem: Cicerone enim, & Celſo qui grauiores latinitatis auctores deſideret, neminem opinor eſſe.

543 In Panſæ locum petere conſtituit) Antiqua locutio: quam nemo hactenus agnouit: itaque in omnibus impreſſis legebatur, Is Panſæ locum petere conſtituit: durior enim loquendi modus uidebatur, In Panſæ locum petere: quem nos in libris rhetoricorum ad Herennium inuenimus. Lex (inquit) iubet Augurem, in demortui locum qui petat, in cõcione nominare. Augur quidam damnatus de pecunijs repetundis, in demortui locum qui petat, nominauit.

544 Octauũ principem) Ordinẽ in legione, ut primum principẽ, ſecundũ principẽ, &c. Liuius lib. XXVI M. Atilius legatus primi principis ex eadem legione.

558 Vindici quidem alienæ dominationis, non uicario, ecquis ſupplicat, ut optime meritis de Rep. liceat eſſe ſaluis?) Senſus eſt, Si, ut ſcribis, Octauius uindex eſt alienæ dominationis, qui Antonium à ceruicibus Reip. depulerit: non eſt ei ſupplicandũ, ut eos qui item de Rep. bene meriti ſunt, uelit eſſe ſaluos. quod tu cum facis, eum eſſe non uindicem, & extinctorem tyrãnidis, ſed uicarium planè confiteris. uindici enim alienæ dominationis, non uicario, ecquis ſupplicat, ut optime meritis de Rep. liceat eſſe ſaluis? Hic autem locus antea in omnibus impreſſis corrupte legebatur.

576 Lenitas in diſcernendo) Alij, decernẽdo. ego nihil muto. eſt enim hic diſcernere idem quod cognoſce-

re & dijudicare, ut unicuique quod ſuum eſt, tribuatur. quo uerbo Cæſar eodem ſenſu uſus lib. VI, *Si de finibus (inquit) controuerſia eſt, diſcernunt.*

581 *Græcis id quod acerbiſſimũ eſt, quòd ſunt uectigales, non ita acerbũ uideri debet, propterea quòd ſine imperio populi* R. *ſuis inſtitutis per ſe ipſi ita fuerũt. nomẽ autem publicani aſpernari non poſſunt, qui pẽdere &c.*) *Senſus, ut opinor, hic eſt,* A*ſia, cũ populi* R. *prouincia nondũ eſſet,* A*ntiochi uectigalis erat. itaq; quòd uectigal (inquit) nobis pẽdat, queri non debet, cũ* A*ntiocho antea pepẽderit. ac ne de publicanis quidem noſtris, cũ antea uectigal, quod ei* S*ylla æqualiter deſcripſerat, pẽdere ſine ſuo publicano nõ potuerit. quare cũ omnino aliquẽ eſſe publicanũ, uel* R*omanũ, uel* A*ſiaticum neceſſe ſit: cũ* A*ſiaticũ experta ſit non nimis lenẽ, nõ eſt quod de* R*omano, quaſi acerbiore queratur:* q*ui datus ei ſit, poſtquam ſuo repudiato noſtrũ flagitauit.*

586 T*anquã tertius actus*) N*õ quòd in comœdijs actus tantummodo tres ſint, ſed quòd tertius annus adminiſtrãdæ prouinciæ quaſi tertius actus* Q*uinto ſit: itaque nõ minus ei laborandũ eſſe in ultimo illo anno, quàm ultimo in actu laborare boni poetæ ſolẽt.* C*õparat autẽ prouinciã theatro, cui tertiũ illum annũ quaſi tertiũ actũ eſſe uult, ut* Q*uintus frater, tanquã actor egregius, laudem in extremo quãmaximã ferat. alij legunt, tanquã extremus actus. quæ mihi lectio minus probatur, quã quæ in noſtro libro, & in alijs quoq; eſt: uitã enĩ* Q*uinti in prouincia, ſimiliter atq; actores in ſcena ſpectari dicit: & tres illos annos, quibus eã rexerit, quaſi tres actus eſſe: quorum tertiũ, non ſecus atq; actum, perfectiſſimũ, & ornatiſſimũ eſſe debere.*

387 Altera eſt de Blandenio Zeuxide)Emendaui, Blaudeno:etſi in noſtro libro neſcio quo modo impreſſum eſt, Blaudenio. βλαῦδος, inquit Stephanus, ciuitas eſt in Phrygia, unde Blaudenus.

603 Nerio Pupinia) Nerius è tribu Pupinia fuit. ciues autem Romanos interdum à tribubus oſtendi ſolitos, alibi diximus.

611 Sex.Celio) Forte, Sex.Clodio, qui his temporibus accuſatus & abſolutus eſt, paulo ante, quàm M. Celius accuſaretur: ut ex oratione, quam pro eo Cicero habuit, cognoſcitur: cum de eiuſdem M.Celij iudicio paulo poſt agatur,

425 Decimus erat Celio dies) Quorum reorum nomen delatum erat, ij Prætoris edicto intra decimum diē iubebantur adeſſe. id ita fieri ſolitū, ex Aſconio didicimus, qui in argumēto orationis pro Cornelio ita ſcribis, Cū P.Caſſius Prætor decimo die, ut mos eſt, adeſſe Cornelium iuſſiſſet. Dies igitur (inquit Cicero) decimus erat Celio, cum ſcilicet eius agi cauſam oportebat: quæ ideo acta non eſt, quòd Domitius Prætor iudices ad numerū non habuit. ac ſcio fuiſſe, qui legendū crederent, Dictus erat Celio dies. qui cū Aſconij locū uiderint, non dubito quin ueterē lectionem libentiſſime conſeruent.

622 Philotimo tribulibus cōmendatis) Vt eis meo nomine ad ſpectandos ludos locū daret: moris enim erat, ut amicis, & tribulibus & in circo, & in foro locis ad ſpectandū daretur. Vide in Oratione pro Murena.

623 Diphilum Diphilo tardiorem.) Erat enim Diphilus natura tardus. quem tamen multo, quàm antea, tardiorem ſibi eſſe uiſum Cicero ſcribit: quaſi dicat, Diphilus ſe ipſum tarditate ſuperauit.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google